

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI 2 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7284 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2695

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՇԱԲԱԹԸ

Բաղդատաբար հանդարտ անցաւ Չորսերու խորհրդաժողովին առաջին շաբաթը, Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ :

Աղի — լեղի խօսքեր պակաս չեղան, մանաւանդ Մոլոթովի եւ Տըլըսի կողմէ :

Բայց, որոշ կ'երեւայ թէ երկու կողմերն ալ կարելին կը փորձեն, որպէսզի բանակցութիւնները չխզուին :

Հինգ տարիէ ի վեր առաջին անգամ է որ քով քովի կուգան, եւ իրական դժբախտութիւն մը պիտի ըլլար, եթէ բաժնուէին այս կամ այն պատրուակով :

Մթնոլորտը պղտոր կ'երեւար առաջին օրէն իսկ, երբ դէմ դիմաց պարզուեցան երկու տարբեր տեսակէտներ :

Խ. Միութեան ներկայացուցիչը կը պահանջէր Չինաստանն ալ հրաւիրել եւ բոլոր միջազգային խնդիրները քննել Հինգ Մեծերով : Իր առաջարկած օրակարգին առաջին խնդիրն է — միջոցներ մտածել, մեղմացնելու համար միջազգային ձգտումը :

Միւս երեքը ունէին աւելի ամփոփ օրակարգ մը — 1. Գերմանական խնդիր. — 2. Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը. — 3. Եւրոպայի ապահովութիւնը. — 4. Զանազան խնդիրներ :

Արդէն, 1949էն ի վեր, արեւմտեան պետութիւնները Չորսերու ժողով մը կ'առաջարկէին կարգադրելու համար գերմանական եւ աւստրիական խնդիրները :

Իրենք միշտ այն համոզումն ունին թէ՝ երբ գերմանական կնճիռը լուծուի, ճամբան կը հարթուի եւ նոր հորիզոն մը կը բացուի Եւրոպայի մէջ :

Յետոյ, անոնք աւելի գործնական կը նկատեն յաջորդաբար քննել զանազան խնդիրներ, հետզհետէ մեղմացնելով մթնոլորտը :

Ուրիշ տեսակէտ մը եւս ունին, — Խ. Միութեան առաջարկներուն մէջ խնդիրներ կան որոնց լուծումը Չորսերու կամ Հինգերու ժողովին չիյնար, այլ կը վերաբերի Ազգաժողովին :

Մոսկուա շատ լաւ կ'ըմբռնէ այս պարագան : Բայց, կը սիրէ խճողել որեւէ օրակարգ, խանգարելու կամ ձգձգելու համար որոշ խնդիրներու լուծումը :

Ա՛յս է պատճառը որ ութ տարիէ ի վեր կը քաշքշուի անճար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը : Երեք հարիւր ժողով գումարուեցաւ : Խ. Միութիւնը իր սպասածէն աւելին ստացաւ, իբրեւ հատուցում :

Եւ սակայն, Աւստրիան կը մնայ տակաւին գրաւման տակ, անխնայ քամուելով եւ տառապելով :

Խորհրդաժողովի առաջին նիստին յուսախաբութենէն ետք, բարենշան երեւոյթ մը պարզուեցաւ երեքշաբթի օր, երբ Տըլըս յայտարարեց թէ համաձայն է քննելու Մոլոթովի առաջարկած օրակարգը :

Չորս նախարարներէն Պիտօ եւ Իտըն շատ պաղարիւն են եւ փափկանկատ :

Միւս երկուքը, Մոլոթով եւ Տըլըս, յաճախ կը սիրեն սուր խօսքեր արտասանել եւ բուռն ելոյթներ կատարել :

Եւ սակայն, այս անգամ անոնք ալ մասնաւոր ճիգ մը կը փորձեն, քառասներորդ խօսքը չարտասանելու համար :

Կը թուի թէ երկուքն ալ մասնաւոր հրահանգներ ստացած են :

Օրինակ, սրտնեղելով հանդերձ, Տըլըս կը հաւանէր քննել խորհրդ. օրակարգը :

Քանի մը օր վերջը, Մոլոթով, որ Հինգերու ժողովէն զատ առաջարկած էր համաշխարհային խորհրդաժողով մը գումարել զինաթափութեան համար, յանկարծ մէկդի դրաւ այդ խնդիրները եւ յայտարարեց թէ համաձայն է քննելու գերմանական եւ աւստրիական խնդիրները :

Դեռ շատ անակնկալներ կրնան պատահիլ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆ. ՀԱՐՑԻՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

ՄՈԼՈԹՈՎ ԻՐ ԾՐԱԳԻՐԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐԶԷ ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ

Երէկ, երկուշաբթի, Չորս Մեծերը սկսան քննել օրակարգի գլխաւոր խնդիրը, Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ, ինչպէս որոշուած էր արդէն :

Ժողովը գումարուեցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային դեսպանատան մէջ : Արեւմտեան պետութիւնները կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ գոհացուցիչ համաձայնութեան մը յանգիլ : Առաջին անգամ ըլլալով, դեսպանատան դռները լայնօրէն բացուած էին լրագրողներու եւ լուսանկարիչներու առջեւ : Իրազեկներ դիտել կուտան թէ ինը տարիէ ի վեր առաջին անգամ է որ այսքան բարեացակամութիւն կը տիրէ Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ : Երկու քաղաքամասերուն ոստիկանութիւնները ազատ կը ձգէին այն բոլոր ինքնաշարժները որոնք ներկայացուցիչներ եւ թղթակիցներ կը փոխադրէին մէկ շրջանէն միւսը : Ոչ մէկ հարցաքննութիւն, ոչ ալ մաքսային քննութիւն : Որովհետեւ արեւմտեան պետութիւնները չեն ճանչնար արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը, դեսպանատուն չեն կոչեր նոր ժողովատեղին, այլ Գերմանիոյ խորհրդային մարզպանութեան պաշտօնատունը, որ հսկայական շէնք մըն է, մարմարաշէն : Երկար սանդուղ մը կ'առաջնորդէ երկրորդ յարկը ուր կը գտնուի ժողովասրահը, — փառաւոր դահլիճ մը : Գլխաւոր սեղանը կլոր է, մինչդեռ արեւմտեան շրջանին մէջ քառակուսի էր : Չորս ազգերու դրօշները պարզուած են մասնաւոր պատուանդանի մը վրայ : Քիչ անդին երկար սեղան մըն ալ շտկուած է, իբրեւ ըմպելարան պատուիրակներուն համար : Թղթակիցներու սահմանուած սրահը աւելի մեծ յարմարութիւններ կը ներկայացնէ քան արեւմտեան շրջանին մէջ :

Շաբաթ օրուան նիստը խաղաղ անցաւ : Մոլոթով անմիջապէս հասկցուց թէ համաձայն չէ Իտընի ծրագրին՝ գերմանական հարցին լուծման համար : Ան իր ծրագիրը պիտի պարզէ այս շաբթու : Իրմէ վերջ խօսք առաւ Պիտօ, համամտութիւն յայտնելով Իտընի ծրագրին գլխաւոր տրամադրութեանց մասին : Յետոյ պարզեց Ֆրանսայի տեսակէտները : Այս առթիւ իր խօսքը ուղղելով Մոլոթովի, յայտարարեց — «Եթէ ձեր առաջարկած եղանակով գործենք, շատ վտանգաւոր կացութիւն մը պիտի ստեղծուի, յարենման անոր որ յանգեցաւ Բ. աշխարհամարտին, այսինքն մեր առջեւ պիտի ունենանք ռազմապաշտներու ենթակայ Գերմանիա մը» :

Կը կարծուի թէ վիճաբանութիւնները պիտի գրաւեն ամբողջ շաբաթը, լիագումար նիստերով : Միեւնոյն ատեն պիտի քննուին յետաձգուած խնդիրները, սահմանափակ ժողովներու մէջ : (Զինաստանի մասնակցութիւնը, զինաթափութիւն եւն.) : Անշուշտ մասնաւոր տեսակցութիւններ ալ տեղի պիտի ունենան : Արդէն Մոլոթով եւ Տըլըս խօսակցութիւններ ունեցած են հիւլէական զէնքերու եւ ուրիշ խնդիրներու մասին :

Առաջին շաբթուան ընթացքին բոլոր նախարարները ճաշեր սարքեցին փոխադարձաբար : Շաբաթ օր Պ. Պիտօ սեղան մը սարքած էր ֆրանսական դեսպանատան մէջ, ի պատիւ Պ. Մոլոթովի եւ այս առթիւ սիրալիր բաժակաճառեր փոխանակուեցան :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌ

Ցուրտը նորէն կատղած է, երկու օրէ ի վեր :

Փարիզի մէջ 14 – 16 աստիճան իջած է ջերմաչափը, ինչ որ հազուադէպ կը համարուի : Լեռնային շրջաններու մէջ 22 — 25 :

Ա՛լ կրնաք երեւակայել Եւրոպայի հիւսիսային եւ արեւելեան շրջաններուն ձիւն ձմեռը, մինչեւ Ռուսաստան եւ Թուրքիա, որոնց ասիական մասերը անձնախընթաց դէպքեր կը հաղորդեն :

Տեսնելու բան էր Փարիզցիներու վինակը, երէկ եւ կիրակի :

Բարեբախտաբար քաղաքապետութիւնը հարկիւրաւոր թոն աղ ցանած էր բանուկ փողոցներուն մէջ, որպէսզի ձիւնը սառ չկապէ :

Տնտէրները եւ տանտիրուհիները ալ առտուն կանուխ մաքրած էին ձիւնը, մայթերուն վրայ :

Բայց եւ այնպէս, բազմաթիւ արկածներ պատահեցան եւ պիտի պատահին, դեռ :

Օդային զննութիւնները կը հաստատեն թէ ցուրտը պիտի շարունակուի փետրուարի ընթացքին : Կծու, չոր ցուրտ մը որ Հայաստանի ձմեռները կը յիշեցնէ :

Երբ ունեւորները բազմազան միջոցներ ունին, տաքնալու համար, խրճիթներ, խշտեակներ կան ուր երախաներ կը մեռնին ցուրտէն :

Բուն Փարիզը լուր չունի թէ ի՛նչպէս կ'ապրին ծայրամասերու կամ բանուորական թաղերու բնակիչները :

Նոյն կացութիւնը Եւրոպայի բոլոր կեդրոն քաղաքներուն մէջ, ուր անսահման հարստութիւններ Աստծու ծաղրը կը ցուցադրեն համատարած թշուառութեան դիմաց . . .

Այսպէս է նաեւ ազգերու կեանքը : Մանաւանդ օտարութեան մէջ :

Ձիւն – ձմեռն ալ կը սրէ ինքնապաշտպանութեան պայքարը :

Անշուշտ երկար չի տեւեր ձմեռը՝ իր ձիւներով, քամիներով եւ սառնամանիքներով :

Գալիքը գարուն է, եւ, օդին հետ, մարդոց տրամադրութիւններն ալ կը տաքնան :

« Վհատելու չէ, եղբայր, կուգան ու կ'անցնին » :

Ինչպէս հաւաքական, նոյնպէս հանրային կեանքի մէջ կը դիմանան անոնք որ պաշտպանութեան զօրաւոր միջոցներ ձեռք առած են :

Հանրային կեանքն ալ իր ձիւն – ձմեռն ունի, որ կրնայ աղիտաբեր դառնալ, երբ վառարան եւ բուխերիկ չունենաք :

Ամէն մարդու տրուած չէ կեդրոնական ջերմութիւն ունենալ :

Բայց, ամէն ժողովուրդ կրնայ կեդրոնական ջերմութիւն ապահովել կազմակերպուելով : Ձեռք ձեռքի տալով եւ կեդրոն մը հաստատելով :

Հասկցողին շատ բարեւ :

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն զօր. Շիշաքլիի կառավարութիւնը յաջողած է վերահաստատել բարեկ[ա]րգութիւնը, անցեալ շաբթուան խռովութիւններէն եւ գործադուլներէն ետք : Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին համաձայն պաշարման վիճակի օրէնքին որ յայտարարուեցաւ Եշ. օր : Ճէպէլը Տրիւզէն հասած լուրերու համաձայն դիմադրութիւնը կը շարունակուի : Բայց դպրոցները եւ խանութները բացուած են Դամասկոսի եւ միւս գլխաւոր քաղաքներուն մէջ : Կառավարութիւնը գրաքննութիւն հաստատեց Դամասկոսի, Հալէպի, Ճէպէլը Տրիւզի, Հոմսի եւ Համայի մէջ : Կիրակի օր իրաւագէտները գործադուլ յայտարարեցին :

Կ'ըսուի թէ զօր. Նեկիպ քաջալերական հեռագիր մը ուղղած է զօր. Շիշաքլիի, իսկ Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը նամակ մը ղրկած մասնաւոր օդանաւով : Լիբանան ապստամբած ընդդիմադիր մը խոստովաներ է թէ չկրցան երկուքի բաժնել բանակը եւ թէ որեւէ շարժում ձախողման դատապարտուած է առանց բանակին աջակցութեան :

Զօր. Շիշաքլի խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ տնտեսական նախարարին հետ, Լիբանանի հետ կատարուած բանակցութեանց մասին : Այս պարագան ալ ապացոյց մը կը համարուի բարեկարգութեան վերահաստատման :

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ կանոնաւոր բանակը բայց ի բաց չի կռուիր Տիւրզիներուն դէմ, այլ կը գոհանայ պաշարելով այդ լեռնային շրջանը :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ անդամներէն բուն Ռուսաստանի Հանրապետութիւնը նոր դրօշ մը հաստատեց, ինչպէս կը ծանուցանէ Մոսկուայի անթենը : Կարմիր խորքի վրայ կ'երեւայ բաց կապոյտ երիզ մը, ձախ անկիւնը՝ ոսկի մուրճ – մանգաղ մը, իսկ անոր վրայ՝ հինգ կարմիր աստղեր շրջանակի մը մէջ :

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական ոստիկանութիւնը ձերբակալեց կրօնապետ Քաշանիի որդին, այն ամբաստանութեամբ թէ կառավարութեան դէմ կը գործէր երեսփ. ընտրութեանց առթիւ, թռուցիկներ տպելով : Արդէն իսկ ընտրուած են 58 երեսփոխաններ :

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ.Ի ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆԸ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 29Ի ԴԷՄ

Հիւս. Ամերիկայի հակադաշնակցական թեմին առաջնորդը, Տիրան Արքս. Ներսոյեան, հետեւեալ շրջաբերականը ուղղած է բոլոր կրօնականներուն, 1953 Նոյ. 25 թուականով (թիւ 53). —

Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ Ամերիկայի Թեմին Արժանաշնորհ եւ հոգեշնորհ Հովիւներուն եւ Պատուարժան Հոգաբարձութեանց,

Վերջերս դարձեալ Թեմական Խորհուրդին ուշադրութիւնը գրաւեցին մամուլի մէջ երեւցած այն ծանուցումները, որոնց համաձայն մեր Թեմի մի քանի եկեղեցիներուն սրահներուն մէջ կը ծրագրուի տօնել Նոյեմբեր 29-ի Հայաստանի սովետացման տարեդարձը :

Այս մասին Թեմական Խորհուրդին մէջ մեր որոշումն այն է, որ այսպիսի գլխաւորաբար քաղաքական հանգամանք ունեցող տարեդարձի մը տօնախմբութիւնը եկեղեցւոյ հովանիին ներքեւ մեր եկեղեցւոյ հոգեւոր եւ մշակութային գործունէութեան սահմանէն դուրս կը մնայ եւ չի կրնար օգտակար ըլլալ հաւատացեալ ժողովուրդի շահերուն : Բաց աստի, այսպիսի տօնախմբութիւնները մեր ժողովուրդի քաղաքացիական հաւատարմութեան նկատմամբ անհարկի կասկածանքի կրնան տեղի տալ մեր երկրին ընդհանուր ուղեգծին եւ մեր պետական իշխանութեանց հանդէպ :

Հետեւաբար, մեր յանձնարարութիւնն եւ հրահանգն է, որ Թեմի հոգեւորականները պաշտօնապէս ներկայ չըլլան եւ չնախագահեն բոլորովին քաղաքական հանգամանք ունեցող հանդիսութեանց եւ մասնաւորապէս Նոյեմբեր 29ի Հայաստանի սովետացման հանդիսութեան. անոնք եւ ծխական խորհուրդները նոյնպէս պարտին թոյլ չտալ, որ մեր Թեմի եկեղեցիներու սրահները գործածուին վերոյիշեալ հանդիսութեանց համար :

Հայրական Սիրոյ Ողջունիւ, Աղօթարար ՏԻՐԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Յովհ. Մ. Պապիկեանէ (Լօուէլ, Մ. Նահանգներ) երկու հազար ֆրանք, իր այցելութեան առթիւ :

ՓԱՒՍՏՈՍ ԲՈՒԶԱՆԴԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

(ԱՄՓՈՓՈՒԱԾ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԱՄՍԱԳՐԷՆ)

Հայաստանի Գիտութեանց ակադեմիայի պատմութեան կաճառը հրատարակած է Փաւստոս Բուզանդի «Հայոց պատմութիւնը», ռուսերէն: Գիրքը խմբագրած է Ս. Տ. Երեմեան, իսկ թարգմանութիւնը գրաբարէ ռուսերէն եւ ծանօթութիւնները կատարած է Մ. Ա. Գէորգեան:

Հին հայ գրականութեան այդ նշանաւոր երկը, որ առաջին անգամ տպագրուած է 1730ին, Պոլիս, մինչեւ 1933 ունեցած է գրաբար լեզուով եօթը հրատարակութիւն: Երկու անգամ տպագրուած է օտար լեզուներով, առաջինը ֆրանսերէն թարգմանութիւնը Մ. Էմինի ձեռքով 1867ին, իսկ երկրորդը Լաուէրի գերմաներէն թարգմանութիւնը, որ լոյս է տեսած Կէօլնի մէջ 1879ին:

Հին հայ պատմագրութեան այդ արժէքաւոր աշխատութեան հրատարակութիւններու արմատական թերութիւնը այն էր, որ գիրքը կը մնար անմատչելի հայ ընթերցող լայն շրջանի համար: Ատկէ կրնային օգտուիլ միայն գրաբարին եւ օտար լեզուներուն լաւ տիրապետող մասնագէտներու շատ նեղ ու սահմանափակ շրջաններ միայն: Ատկէ զատ, գրքին հրատարակիչներն ու խմբագիրները պէտք եղած աշխատանքը չեն կատարած գրաբար բնագրի բազմաթիւ աղճատումներն ու աղաւաղումները չգնելով, չեն փորձած բնագիրը բաղդատել Փաւստոսի բոլոր ձեռագիրներուն հետ:

Գրքին հրատարակութիւններուն միշտ չեն կցուած անհրաժեշտ ծանօթութիւններ, իսկ յաճախ կցուած են այնպիսի ծանօթագրութիւններ եւ մեկնութիւններ, որոնց հեղինակները ոչ միայն ի վիճակի չէին մէջտեղ հանելու հակասութիւնները, այլեւ կ'արտադրեն սխալ եւ անհիմն տեսակէտներ անոր գործին մասին: Այսպէս, անոնց համար մինչեւ վերջն ալ առեղծուածային մնաց թէ ով է այդ աշխատութեան հեղինակը, այդ «պատմութեան» ժամանակի, բնագրի, եւ լեզուի հարցերը, ինչպէս եւ այն հարցը թէ այդ պատմութիւնը ամբողջութեամբ է հասած մեզի թէ ոչ: Աւելին՝ Փաւստոսի մեկնիչներէն ոմանք (Հ. Մ. Չամչեան եւ ուրիշներ) հոն հասան, որ սկսան չարախօսել հայ մեծանուն պատմիչը կոչելով զայն այդպի «թշնամի», «բախտախնդիր», «խռովարար»:

Մանուկ Աբեղեանի (1944) եւ Ստեփան Մալխասեանի (1947) արժէքաւոր աշխատութեանց մէջ զօրաւոր փաստերով կը հերքուին «պատմութեան» հեղինակին Յոյն ըլլալու առասպելը եւ գիտականօրէն կը հաստատուին, թէ Պատմութիւնը գրուած է հայերէն եւ Հայու ձեռքով՝ Ե. դարու երկրորդ կիսուն:

Ստ. Մալխասեանը եղաւ առաջին աշխարհաբար թարգմանութիւնը կատարողը:

Փաւստոս Բուզանդի «Հայոց Պատմութեան» ռուսերէն առաջին հրատարակութիւնը նշանակալից երեւոյթ է՝ հայ հին գրականութեան հարուստ ժառանգութիւնը ծանօթացնելու ռուս ընթերցողին:

Յառաջաբան մը կցուած է գրքին ուր ռուս ընթերցողին կը բացատրեն Փաւստոս Բուզանդի «Հայոց պատմութիւն» գրքի պատմ. նշանակութիւնը: Այդ աշխատութիւնը 319 – 384 թուականները ընդգրկող ժամանակաշրջանի իրադարձութիւններու պատմութիւնը, կարեւորագոյն աղբիւր է Դ. դարու հայ ժողովուրդի տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային կեանքի ուսումնասիրութեան համար:

Բացառապէս մեծ է գրքի նշանակութիւնը Հայաստանի Դ. դարու ընկերային շարժումներու, «ազատներու» եւ «անազատներու» միջեւ եղած ներհակութիւններու եւ օտար կեղեքիչներու դէմ հայ ժողովուրդի մղած տեւական ու յամառ ազատագրական պայքարի ուսումնասիրութեան:

Դ. դարու կիսուն երբ գրուեցաւ Փաւստոս Բուզանդի «Հայոց պատմութիւնը» Սասանեան Պարսկաստանը եւ Բիւզանդիոնը ուժեղացնելով իրենց տնտեսական եւ քաղաքական ճնշումը Հայաստանի մէջ, կը ձգտէին զայն վերածել գաղութի եւ հայ ժողովուրդի վզին փաթթել ստրկութեան դարաւոր լուծը: Անհրաժեշտ էր բորբոքել ժողովուրդի ցասումը ընդդէմ օտար բռնակալներուն, բարձրացնել ինքնագիտակցութիւնը, դաստիարակել զայն օտար դրաւողներու դէմ մղած հերոսական պայքարի վառ օրինակներով, պայքարի հանել ընդդէմ պարսիկ կեղեքիչներուն, յանուն Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան:

Փաւստոս Բուզանդի «Հայոց պատմութիւնը» այդ նպատակին կը ծառայէ: Պատմութեան մէջ գրուած է Մամիկոնեաններու տան ներկայացուցիչներու՝ դիւցազն զօրավարներ Վաչէի, Վասակի, Մուշեղի եւ Մանուէլի բարոյական վեհ կերպարի փայլուն նկարագրութիւնը: Ըստ պատմիչին, ամէն մէկը հսկայ էր, օժտուած ֆիզիքական մեծ ուժով եւ բարոյական ազնիւ յատկութիւններով, անսահման նուիրումով [illegible]ւէլի Հայրենիքը եւ պատրաստ ցուցադր[illegible]ու դիւցազնական խիզախութիւն եւ արիութիւն՝ օտար լուծէն հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար մղուած կռիւներուն:

Երբ պարսիկ Շապուհ թագաւորը կը սպառնայ Վասակ Մամիկոնեանը մահուան դատապարտել եւ զայն «աղուէս» կը կոչէ, Վասակն անհողդողդ կը պատասխանէ որ ես էի այն հսկան որ երբ աջ ոտքիս վրայ ծռէի, ձախ կողմի լեռը գետին կը կոխէի, իսկ երբ ձախ ոտքիս վրայ կը ծռէի աջ կողմի լեռը գետին կը կոխէի, այսինքն կը տապալէի թէ Պարսից եւ թէ Յունաց թագաւորները:

Վարազդատ թագաւորը կը նմանցնէ Մանուէլ սպարապետը «անմատոյց լերան հետ»: Ան մահամերձ վիճակի մէջ կոչ կ'ընէ զինակիցներուն «ուրախութեամբ յանձն առնել մահ աշխարհի համար», եւ կը ճմլուէր իր հոգին երբ կը տեսնէր որ հրաժեշտ կուտայ աշխարհին «վատթար» մահով, այսինքն անկողինը պառկած եւ ոչ թէ պատերազմի դաշտը, Հայրենիքի, մեր կանանց եւ որդւոց» համար մղուած ճակատամարտին մէջ: Ըստ պատմիչին Մանուէլը դիւցազն էր, որու մարմնի վրայ դրամի մը չափ ողջ տեղ մնացած չէր, այլ խոցոտուած էր պատերազմներու մէջ»:

Հայ ռազմիկներու գունդերը թշնամիին վրայ կը յարձակէին ինչպէս ««բարձր լեռ մը», «հզօր եւ անշարժ աշտարակ», պատմիչը կը գրէ թէ «Մուշեղի գունդէն «բոց ու կրակ կը թափէր»: Ան ըլլալով մեծ հայրենասէր, «չարագործ», «պիղծ» բառերով կը մկրտէ Մերուժան Արծրունին: Այս ամէնը կը հերքեն այն կարծիքը թէ Փաւստոս Բուզանդ Յոյն ըլլալով «ատած» է Հայերը:

Փաւստոս Բուզանդի «Հայոց պատմութիւնը» կարեւոր աղբիւր է նաեւ Հայ. եկեղեցիի պատմութեան համար: Հոն կայ Ս. Գրիգորի եւ իր որդւոյն Արիստակէսէն մինչեւ Վրթանէսի եւ յաջորդ կաթողիկոսներու գործունէութեան լուսաբանութիւնը: Գրքին մէջ մեծ տեղ է տրուած Ներսէս Մեծի կեանքի եւ գործունէութեան մասին, մէկը որ կ'օգնէ աղքատներուն, դպրոցներ կը բանայ եւ կը նահատակուի իր պարտականութեան ճամբուն մէջ: Ան կ'ատէր նենգութիւնը եւ այլ արատներ, հանդիսանալով ճշմարտութեան անխոնջ մարտնչող: Գրքին մէջ տրուած է Յուսիկ կաթողիկոսի անդերադանցելի նկարագիրը: Ան անարդանքի սիւնին կը գամէ իրենց հաւատքը կորսնցուցած, հայրենիքի եւ ժողովուրդին դաւաճանած կրօնականները:

Փաւստոս Բուզանդի «Հայոց պատմութիւնը» բացի պատմական նշանակութենէն, ունի գեղարուեստական արժէք: Գիրքը կազմուած է ժողովրդական բանահիւսութեան, աւանդական զրոյցներու եւ վէպերու հիման վրայ: Յուզիչ են երբ Արշակ թագաւորը Շապուհի վրանին տակ պարսկական հողի վրայ նուաստ կը դառնայ ինքզինք, իսկ երբ կը հասնի վրանի այն մասը որ հայկական հող էր ցանած, նոր ուժ եւ կորով կը ստանայ, խրոխտ պատասխաններ կուտայ Շապուհին:

Պարզ ու վճիտ է Փաւստոսի լեզուն, չկան արհեստականօրէն թխուած բառեր: Հայոց լեզուի անսպառ հարստութեան, հնչեղութեան վառ դրսեւորումներէն մէկն է եւ հռչակուած է «Ոսկեղէն լեզու», որու մէջ «միայն բնութիւնն է խօսողը»:

«Հայոց պատմութեան» ռուսերէն թարգմանութեան կցուած են ընդարձակ ծանօթութիւններ, պատմական, աշխարհագրական: Գիրքը հրատարակուած է շքեղ կազմով եւ 3000 օրինակ:

ԲԱՆԱՍԷՐ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Երկար ատեն է Պերլինի գաղութը հաւաքական կեանքի կարօտը ունէր: Պատերազմը եւ անոր յաջորդող տարիներու ընթացքին շատեր ստիպուած էին ցիրուցան ապրիլ: Գաղութին թիւը փոքրացած էր: Ընտանեկան փոխադարձ այցելութիւններն էին միայն որ նշան կուտային ազգային կապի մը, որ միշտ կար եւ օր մը դարձեալ առիթ պիտի ըլլար վերապարթումի: Հայ տիկիններ, յատկապէս տօնական օրերու առթիւ կ'առաջարկէին չբաւականանալ ընտանեկան հանդիպումներով, այլ ընդհանուրին համար ալ խորհիլ, միասին տօնել եւն.:

Տարիներէ ի վեր առաջին անգամ 1953–ին պատարագի վայելքը ունեցանք օգտուելով Վիէննայէն եկած Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեանի այցէն: Այս առթիւ մանուկներու մկրտութիւնը կատարուեցաւ: Այս տարի ալ Յունուար հինգին, Ծնունդի խթման տօնին առթիւ, երեկոյին, սարքուեցաւ ընտանեկան հացկերոյթ մը, ուր հրաւիրուած էին գաղութին բոլոր անդամները: Գրեթէ ամէնքը ներկայ էին:

Վիթթենբերկ փողոցի թիւ 3 շէնքին մէջ գեղեցիկ սրահ մը սարքուած էր Ծննդիտօնին յատուկ լրջութեամբ եւ համայնական սեղաններուն վրայ մոմի նրշոյլներ կը փայլփլէին:

«Հայր մեր»ը պարզ եւ տպաւորիչ երգուեցաւ միաձայնաբար դաշնակի ընկերակցութեամբ, զոր կը նուագէր Օր. Անթա Ֆրունճեան:

Նախագահը, Տոքթ. Հայկ Եազճեան խօսեցաւ օրուան յատուկ գեղեցիկ ճառ մը, շեշտելով զուտ մշակութային նպատակը այս հացկերոյթին: Ծնունդի տօնին միասին ճաշել, այսինքն միասին «աղ ու հաց»ի նստիլ, ունի բարեկամութեան նշանակութիւն: Այս օտար պողոտաներուն վրայ ինկած ենք ցիրուցան եւ մեր բարեկամութիւնը մեզ պիտի ամրապնդէ իրարու հաղորդակից ըլլալու՝ իբրեւ հայ հայրենակից, իբրեւ նոյն ընտանիքի մաս կազմող անդամներ եւ իբրեւ նոյն մշակոյթով ապրող եւ մէկ ամբողջութիւն կազմող ժողովուրդի անհատներ:

Բանախօսը հայերէնի գործածութիւնը ընտանեկան յարկէն ներս մեծ բախտաւորութիւն մը ցոյց տալէ վերջ, բացատրեց թէ անհրաժեշտ է հայերէն սորվեցնել նոր սերունդին: Այս առթիւ ցոյց տուաւ 1953ի ընթացքին մեր գաղութին մէջ լոյս տեսած մշակութային մնայուն գործ մը Տոքթ. Տիրայր Ֆրունճեանի հայերէնէ գերմաներէն բառարանը եւ խրախուսեց ներկաները՝ հայերէնի ուժ տալու եւ հայօրէն ապրելու:

Յաջորդաբար երգուեցան մեր դպիրներուն կողմէ «Խորհուրդ մեծ» եւ «Օրհնեցէք եւ գովեցէք» իսկ Պ. Պօղոս Ֆէրմանեան երգեց «Հայաստան, երկիր դր–

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Այսօր կը սկսինք մաս մաս հրատարակել այն դասախօսութիւնը զոր կատարեց Շ. Նարդունի Յունուար 17ին, Պէյրութի մէջ.—

Շաւարշ Նարդունի, բեմ բարձրանալով, նախ շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան նախագահ ընկեր Սիմոն Վրացեանին եւ զինքը հասարակութեան ներկայացնող բանաստեղծ Մ. Իշխանին, որուն «Տուներու երգ» քերթուածներու հատորը յիշելով, ըսաւ.

— «Տուներու երգ, — ո՞ր ժողովուրդը կրնայ աւելի կարօտ դնել իր երգին մէջ, աւելի զգացում իր ձայնին մէջ, երբ հարկ է ոգեկոչել տունը: Աշխարհ է վկայ թէ բոլոր ժողովուրդներուն մէջ Հայն է միայն, որուն հոգին առաւելապէս լեցուած է այն յորդաղեղ զգացումներով, զորս կը կոչենք տունի սէր: «Անտունի» կոչուած յաւիտենական բանաստեղծութիւնները հիւսող մեր ժողովուրդն է միայն, որ գիտէ խորապէս բացատրել թէ ինչ է տունը, հայրենիքի գաղափարին այդ նախատարրը»:

Այնուհետեւ խօսքը ուղղելով հասարակութեան, Շ. Նարդունի շարունակեց.

— «Սիրելի հայրենակիցներ, նախ կ'ուզեմ իմ խօսքս սկսիլ խոստովանելով որ նոր խօսք չունիմ ձեզի ըսելիք: Չունիմ նաեւ ձեր ցաւերը ամոքելու կարողութիւն: Եկած եմ միայն ըսելու ձեզ թէ ես ձեր զաւակն եմ, որ գիտէ թէ իր սխալները ձեր սխալներն են, իր տկարութիւնները ձեր տկարութիւններն են, իր խոյանքները ձեր խոյանքներն են, իր հպարտութիւնը՝ ձեր հպարտութիւնը: Եկած եմ, եթէ ունիմ նուաճում մը՝ զայն տալու ձեզի իբրեւ ձեր նուաճումը եւ ըսելու.— Զքոյդ ի քոյոց քեզ մատուցանեմ, օ՛ աստուածարժան ու սրբազնագոյն ժողովուրդ Հայոց»:

Տալէ ետք պատկերը իր ծննդավայրին՝ Արմաշի, ուր ժողովուրդը միայն հայերէն կը խօսէր, ապա իր պանդխտութիւնը դէպի Ֆրանսա, Ամիէն, ուր ծառերուն եւ ծաղիկներուն հետ միայն հայերէն կը խօսէր, Շ. Նարդունի ըսաւ.

— «Այսօր, երջանիկ եմ մանուկի մը պէս: Երջանիկ՝ որ կը գտնուիմ ձեր մէջ: Մի դատապարտէք զիս, եթէ ուրախութեանս վարդագոյն մշուշին մէջ՝ որ հոգիս կը պարուրէ, չեմ ուզեր տեսնել գաղութին վիրաւոր անկիւնները, լսել գաղթականներու խորթ ձայները: Ես վստահ եմ որ շուտով կը կորսուին այդ ձայներն ալ ձեր բարի ջանքերով:

Իմ երջանկութեան պատճառն այն է, նախ, որ հասեր եմ, Փիւնիկի յուզումով, հայկական խօսքին ծովեզերքը: Դիմացս՝ ծովն է հայկական բարբառին: Հրճուանք կը պատճառէ ինծի լսել հայկական բարբառին ալիքներուն բարձրանալը: Հայերէն լեզուն կը ծովանայ այստեղ, կ'ալեկոծի յաճախ, կը զարնէ մամռապատ ժայռերուն, ու կը լիզէ, կը մաշեցնէ խոժոռ խութերը: Օ ծով ծաւի, ծարաւի շաչիւնիդ ու շառաչիւնիդ, տուր ինծ որ լսեմ, կ'ըսեմ, Խորենացիներու եւ Եղիշէներու, Նարեկացիներու եւ Եզնիկներու յաւիտենականութեան խորհուրդը:

Իմ երջանկութեանս պատճառը այն է, երկրորդ, որ գաղթականներու եւ որբերու բազմութիւնը արմատ է արձակեր այս հիւրընկալ հողին մէջ, աճեր է եւ բարգաւաճեր, կարծես հսկելու համար այն անթիւ մեռելներուն վրայ, որոնք սակէ վեր, դէպի հիւսիս՝ ինկան աւազներուն մէջ, անլուր բարբարոսութեան մը մասին իբրեւ վկայութիւն, աստուածային ըստեղծագործութեան հեւքը իրենց շրթներուն մէջ: Ձեր բարգաւաճումը ինծի կը թուի թէ ունէր նաեւ վրէժխնդրութեան մը իմաստը կամ մեր ցեղային յաւիտենական վերելքին կամքը, — այդպէս է որ դուք դարձաք՝ երէկ գաղթական, այսօր՝ յաղթական, երէկ՝ դատապարտուածներ կորուստի, այսօր՝ տիպարներ հարուստի:

Իմ երջանկութեանս պատճառն այն է, երրորդ, որ դուք ձեր բնակավայրերուն շուրջ կանգնեցիք եկեղեցիներ, դպրոցներ, ճեմարաններ, դպրեվանքեր, դարմանատուներ, մանկապարտէզներ: Հրճուանք է ինծի լսել հայկական եկեղեցիներու զանգակներուն ղօղանջիւնը, մանկական փեթակներուն բզզիւնը, մեսրոպեան աշխատանքներու արձագանգը»:

Այնուհետեւ, բացատրելով թէ ինչո՞ւ նախընտրած է կարդալ քան խօսիլ, Նարդունի շարունակեց.

—«Կը նախընտրեմ ոչ թէ յաճախել Պարոյր Հայկազնի դասարանը, այլ հետեւիլ մեր վանականներուն, որոնք մագաղաթին յանձնեցին Հայկազանց աստուածաւանդ իմաստութիւնը:

Մենակութեան այս ասպետներուն մտերմութեան մէջ էր, ուրեմն, սիրելի հայրենակիցներ, որ աշխատեցայ բանաձեւել հայ գրագէտի հանրային հանգանակը: Դարձեալ, անոնց ներշնչումով էր որ կարծեցի հասնիլ մեր ժողովուրդին ոգեկան դիմագրութեան աղբիւրներուն ծանօթացման: Հայ ժողովուրդի ոգեկան դիմագրութի՛ւնը: Եւ ինչի՞ մասին կրնայի խօսիլ ձեզի: Մենք: Հայերս, այսպէս ենք, — ամէն խօսք մեզ կը տանի... Հայաստան:

(Շար. 1)

բախտավայր»ը :

Խօսք առին նաեւ Պ. Պ. Վանփուշ եւ Ֆրունճեան, որոնք շեշտեցին մշակութային սերտ կապի անհրաժեշտութիւնը եւ թելադրեցին հայերէն թերթ եւ գիրք կարդալ:

Հանդէսի ընթացքին բաժնուեցան մանկական պարբերաթերթին «Առաջս»ի օրինակները յայտարարելով վճարման նորագոյն դիւրութիւնները : Հայ Կիներու օժանդակ խումբը (Տիկիններ Ռոզա Աբելեան, Սիրարփի Ֆրունճեան, Լիւսի Մովսէսեան) կատարած էր մանկական արտասանութեան եւ երգերու դասաւորումը, ինչպէս նաեւ աւանդական անուշապուրի եւ կարկանդակի պատրաստութիւնը: Հետզհետէ լսեցինք, «Ինչ սիրուն է տօնածառը», «Կաղանդ է այսօր», «Ահա եկաւ նոր տարի», «Վարպետ ու աշկերտ» եւն., նաեւ գերմաներէն արտասանութիւններ, այն տղոց կողմէ, որոնց մայրը գերմանուհի է: Գովելի էր պատանի Արմենակ Աբելեանը, որ շատ լաւ արտասանեց հայերէն կտոր մը, հակառակ գերմանախօս ըլլալուն: Իսկ ամէնուն խնդրանքով արտասանեց Տիկին Անիկ Տէր Յարութիւնեան Զարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի»ն :

Բացի ընտիր ճաշացանկէն եւ լաւ կարմիր գինիէն, հրամցուեցան խմիչք, անուշապուր, կարկանդակ եւ զանազան մրգեղէններ :Փոքրերուն տրուեցան նուէր ծրարիկներ, նուէր՝ Տիկին Փառանձեմ Մովսէսեանի կողմէ, ինչպէս նաեւ տետրակներ, մատիտ եւ տաշելիք, նուէր՝ Պ. Ռուտոլֆ Սարաֆեանէ :

Ճաշի ընթացքին խօսուեցան բաժակաճառեր եւ յաւուր պատշաճի մաղթանքներ եղան հայ ազգի բարօրութեան եւ ընդհանուրին համար: Պ. Տ. Ֆրունճեան կարդաց 18 երկտողեակներէ բաղկացած կաղանդչէք ոտանաւոր մը: Իսկ ներկաներու կողմէ խօսք առին Պ. Պ. Եդուարդ Մովսէսեան, Վահրամ Ռաֆայէլեան, Ժան Խմիրզեան եւ Տիկին Անիկ Տէր Յարութիւնեան, որոնք յայտնելով իրենց գոհունակութիւնը կարգադիր յանձնաժողովին, խնդրեցին շարունակել այս կարգի ձեռնարկները՝ յարմար առիթներու :

Տեղի ունեցան նաեւ պարեր Առաջելեան քոյրերու կողմէ, որոնց դաշնակի ընկերակցութիւնը եւ այլ հայերէն երգերը նուագեցին փոխն ի փոխ Տիկին Լիւսի Մովսէսեան եւ Օր. Ա. Ֆրունճեան :

Ներկաները լաւագոյն տպաւորութեամբ կը հեռանային ծրագրին: Վերջին պահուն Պ. Յովսէփ Փաշանեան, որ հիւանդանոցէն նոր ելած, հրաւիրուած էր այս հացկերոյթին եւ կանուխ պէտք էր վերադառնար, շնորհակալական նամակ մը ձգած էր ներփակ հարիւր մարքի նուէրով մը: Ասիկա համեստ եւ գովելի արարք մըն էր որ յուզեց եւ ոգեւորեց ամբողջ ներկաները: ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՅՐԸ ԿՆՈՋ խաղալիքն է, կինը՝ սատանային խաղալիքը: — (Վ. ՀԻԿՕ)

ՆԻՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

★

ՆԻՍ. — Այնքան ատեն որ ոմանց մօտ ոչ կայ ազգային եւ մարդկային արժանապատուութիւն, եւ իրենց նպատակն է տիղմի մէջ գլորել եւ գլորել իրենց հետ համայն գաղութը յաջս տեղական իշխանութեանց, այնքան ատեն Նիսի գաղութը, պիտի ապրի մղձաւանջային օրեր, ափ ի բերան մնալով ի տես եւ ի լուր սեւ հոգիներու դաւադրութեանց :

Ինչպէս կը յիշեն «Յառաջ»ի ընթերցողները, 1953 Նոյ. 29էն ամբողջ գաղութը մէկ մարդու պէս ոտքի ելաւ, ծառացաւ նախկին ատենապետին դէմ որ ազգային գործերը կը վարէր ի հաշիւ իրեն 1950 Փետրուարէն ի վեր: Եւ ընտրեց իր նոր վարչութիւնը :

Նորընտիր Կրօն. ընկերակցութիւնը այսօր ունի չորս հարիւր անդամ եւ անդամուհի: Գաղութը ամբողջ յոյսը դրած է նորընտիր վարչութեան վրայ, որպէսզի սեւ ագռաւներ այլեւս առիթը չունենան թառելու իր գլխուն վերեւ :

Նախկին ատենապետը՝ իր տասնեակ մը արբանեակներով կը յամառի մնալ իր փլած աթոռին վրայ: Իրեն ուժ կու տայ, դժբախտաբար, Պ. Վահան Մալէզեան : Թեւ թիկունք է կանգնած՝ անիրաւ դատ մը պաշտպանելու համար : Աջ ու ձախ կը հարուածէ նորընտիր վարչութիւնը, որ օրինաւոր է, ճանչցուած կառավարութենէն, եւ որ տէրն է երկու ամիսէ ի վեր գաղութին, եկեղեցւոյ եւ քահանային :

Ութսունամեայ ծերունին՝ որ «արդէն իր վերջալոյսը կ'ապրի», հրապարակ իջած է մութ հաշիւներով: Ինք հոգաբարձութեան անդամ չէր ,իրեն դէմ ոեւէ շարժում չկար, հանգիստ նստած էր տունը, ի՞նչ կ'ուզէ: Ի հաշիւ ատենապետին դանէ դուռ անդամ կը մուրայ: Կը վայելէ՞ իր գիրքին եւ տարիքին :

Բանաստեղծը կը հալածէ Նիսի Ատոմ քահանան: Բողոքի նամակներ կը տեղացնէ Անթիլիասի, Դպրեվանքի վերատեսուչին եւ կը պահանջէ հեռացնել: Տէր հայրը երիտասարդ հովիւ մըն է, արժանաւոր — պաշտօնեայ մը, երեք անչափահաս զաւակներու տէր: Ինչո՞ւ կը հալածեն, որովհետեւ նոր վարչութեան հետ է եւ կը բողոքէ անիրաւութեանց դէմ :

Ցաւալին այն է որ Դպրեվանքէն փոխանակ պաշտպանելու իրենց հոգեւոր զաւակը, քինախնդիր ծերուկին կը ղրկեն քահանայի ուղղուած նամակին պատճէնը, հիմնուելով Մալէզեանի զրպարտութեանց վրայ:

Զեմ ուզեր աւելի ծանրանալ Դպրեվանքի վերատեսուչին այս ձախաւեր քայլին վրայ: Ամէն բանէ վեր կայ հանրային կարծիք մը, իբրեւ դատաւոր :

Երիտասան հարց մըն ալ ունինք: Եկեղեցւոյ հողին վրայ 1952ին հիմը դրուեցաւ երիտասան: Պատերը բարձրացան, միաշարկանի՝ եւ տանիքը գոցուեցաւ : Մինչեւ այդ ծախսուած է 700.000 Փրանք հանգանակութենէ գոյացած եւ յետոյ եկեղեցւոյ սնտուկէն գումար մը: Շէնքը կիսատ մնաց, որովհետեւ դրամը չբաւեց եւ ի վերջոյ կիսաւարտ երիտասունը ունեցաւ իր մեծ բարերարը՝ յանձին Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի, ի յիշատակ իր հանգուցեալ տիկնոջ Տիկին Նուարդի, որ թաղուած է Նիս:

Յուղարկաւորութենէն վերջ նոյն օրը Ատոմ քահանայ սրտաբաց խօսած է հանգուցեալին որդւոյն Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի եւ Տիկին Եսայեանի հետ կիսաւարտ երիտասան մասին, եւ խնդրած է իրենց դրամական աջակցութիւնը՝ շէնքը լրացնելու համար: Այս խօսակցութեան ներկայ եղած է Փարիզի հոգեւոր հովիւը, որ յուղարկաւորութեան ներկայ էր:

Յորչափ Նիսի գաղութը գոյութիւն ունենայ եւ եկեղեցին կանգուն մնայ ,կայ ու կը մնայ երիտասունը :

Գաղութը երախտապարտ է իր մեծ բարերարին :

Պ. Վ. Մալէզեան, որ երիտասան շինութեան մասնակարգ մարմնի պետն է, ստացած է՝ ըստ իրենց տեղեկատուութեանց, 2.500.000ի պատկառելի գումար մը՝ որուն 700 հազարը կը պարտի եկեղեցւոյ սնտուկին: Բարերարին փափաքն է այդ, որպէսզի շէնքը ըլլայ ամբողջովին նուէր բարերարէն:

Մալէզեան դեռ լրացուցած չէ շէնքը: Եկեղեցւոյ գումարը՝ 700 հազարը դեռ չէ վերադարձուցած: «Պիտի չլրացնեմ տունը, որպէսզի քահանան ներս չմտնէ» կը պոռայ, աջ ու ձախ :

Առ այժմ գանց կ'առնեմ ուրիշ փոքրոգի արարքներ : Ա. Բ. Գ.

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ) — Նկարչուհի Օր. Մայտա Մնտիկեան, ներկայացուած Տ. Վիլլանի արուեստի քննադատէն, նոր նկարահանդէս մը կը ցուցադրէ Լոմանդօ սրահին մէջ, 38 կտորներով, հունձք՝ 1951 – 1954 տարիներու :

Առաւելապէս դիմանկարներ եւ բնանկարներ են, որոնց մէջ իրենց բաժինը ունին տոհմիկ յիշատակներու ոգեկոչումը : Յաջող են դաշտանկարներն ու ծովանկարները, գոյներու եւ գծերու ներդաշնակ (լծորդութեամբ կը յատկանշեն դիտելու եւ արտայայտելու անմիջականութիւն, արդիւնք՝ անկեղծ զգացումի մը: Կ'արժէ յիշել, դաշտավայր միլանականը, Աշունը, Լաւենոյի շրջակայքը, Ծովակաը, Տարադրութիւնը, Բարտիները, որոնց նուրբ ճիւղերուն մէջ կարծէք ներկայ է մայրամուտի մեղմիկ հովը, Ջրակայքը, Բանջարանոցը, Յետ անձրեւումին, Ադրիական ծովը, Կանգ առնող աղջիկները եւ Մոնեըխայէֆըիստոսը: Այս վերջինիս երանգապնակը այլազան է եւ լուսաւոր, քնքոյշ:

Օրիորդին ներկայ գործերը, որոշ առաւելութիւններ կը ներկայացնեն բաղդատելով իր 1951ի նկարահանդէսին հետ: Արամայիս

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԵՍՏ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԷՆ

●

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Ազգ. Միութեան հրաւէրով, Փարիզի առաջնորդը, Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան Յունուար 22ին հոս ժամանեց եւ շաբաթ իրիկուն նախագահեց ժամերգութեան: Այս առթիւ համերաշխութեան եւ խոհեմութեան յորդորներ կարդաց :

Կիրակի առաւօտ պատարագեց Ս. Ծնունդի առթիւ եւ նոր քարոզ մը խօսեցաւ: Յետոյ կատարեց հոգեհանգստեան պաշտօն, եւ Ջրօրհնէքը: Տեսինի նորակազմ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Փափազեանի կատարեց պատարագի երգեցողութիւնը: Ընկեր Սարգիս Առաքելեան ալ մեծ օգտակարութիւն ունեցաւ ստանձնելով երթեւեկի ծախքերը : Ներկայ էր նաեւ Վալանսի Ազգ. վարչութեան ատենապետը Պ. Անտոնեան ընտանիքով: Արարողութիւններէն վերջ սեղան մը սարքուած էր ի պատիւ Սերովբէ Ծ. Վ.ի, որ մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց : Ճաշի ընթացքին Պ. Անտոնեան հինգ հազար ֆրանք նուիրեց Աղքատախնամին: Ուրիշ սեղանակիցներ ալ նուէրներ ըրին եւ կոկիկ գումար մը գոյացաւ : Տիկին եւ Օր. Անտոնեան խանդավառութիւն ստեղծեցին հայրենասիրական երգերով: Լիոնէն Պ. Գրիգոր Մարտիրոսեան երգեց «Տէր կեցո», Տիկին Մոլքոնեան՝ « Հայաստանը», Պ. Կ. Զիտէմեան գեղեցիկ արտասանութիւն , Օր. Մ. Զիտէմեան «Տէր ողորմեա», Պ. Ղ. Պալեան «Բարձր Սարեր» : Ազգ. խմբերգներ ալ երգուեցան :

Լիոնի Ազգ. վարչութեան կողմէ եկած էին Պ. Պ. Վարժապետեան, Սողոմոնեան եւ Թովմասեան բարի գալուստ մաղթելու եւ քաջալերել Փոն տը Շէրիւրի Ազգ. վարչութեան ձեռնարկը: Սեղանակիցները բաժնուեցան խոր տպաւորութեամբ :

Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՄԷՋ

Լիոնի Տօնավաճառը կը բացուի ապրիլ 24ին, բայց բոլոր տեղերը արդէն վարձուած են եւ կարելի է ըսել որ օտարներու մասնակցութիւնը զգալապէս աւելցած է :

Այս յաւելումը կարենալ գնահատելու համար, պէտք է ըսել որ Լիոնի տօնավաճառին մասնակցող օտարականները դասաւորուած են ոչ թէ բաժերկիրներու, այլ ըստ ճարտարարուեստի, այսինքն իրենց Ֆրանսացի արհեստակիցներու խմբակցութեանց մէջ, բոլորովին հաւասարէ հաւասար :

Միւս կողմէ Լիոնի տօնավաճառը չընդունիր ապրանք ծախել հասարակութեան, ցուցադրողները խմամքով զատուած են, վերջապէս կ'ընդունի միայն իրական գործատէրերը ծախելով մի միայն առեւտրական յաճախորդներու :

Օտար երկիրներու ցուցադրողներուն մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն Գերմանիա, Իտալիա, Զուիցերիա, Մեծն Բրիտանիա, Մ. Նահանգները, Պելժիա, Շուէտ, Հոլանտա, Աւստրիա, Սար, Տանըմարքա, Փորթուկալ, Լիւքսէնպուրկ, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա, Մոնաքօ եւն.:

Տարւոյն մեծագոյն նորութիւնը պիտի ըլլայ Խ. Միութեան մասնակցութիւնը որ ընդարձակ գետին մը վերապահած է հոն ներկայացնելու համար իր զանազան արտադրութեանց նմոյշները :

Օտար գնորդներն ալ աւելի բազմաթիւ պիտի ըլլան այս տարի : Ք.

ԵՐԿԱՐԱՏԵԻ բանտարկութեան դատապարտուեցան, Փրակայի մէջ, եօթը ամբաստանեալներ, իբրեւ մեղսակից Սլանսքիի որ կախուեցաւ 1952ին:

ՄԱՐՈՔԻ դահընկէց սուլթանը Մատակասքար փոխադրուելով տեղաւորուեցաւ մասնաւոր շէնքի մը մէջ, իր հետեւորդներուն հետ :

ՊԱՊԸ հիւանդացած ըլլալով, բժիշկները երկարատեւ հանգիստ պատուիրեցին :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ սպառազինութեամբ օժտուած ամերիկեան օդանաւեր ճամբայ հանուեցան դէպի Ֆրանսական Մարոքի ռազմական խարիսխները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ՌՎ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Նախ կը սիրէ Լուիզը բուռն սիրով մը, այնպէս ինչպէս կրնայ ներշնչել այս կարգի կին մը: Լուիզ կը մատնէ զինքը իբրեւ լրտես: Մարդը մահուան կը դատապարտուի բայց կը յաջողի փախչիլ : Սխալմամբ չոգեկառքի արկածի մը զոհերուն մէջ կը հաշուեն զինքը, նորէն մէջտեղ կ'ելլէ նոր ինքնութեամբ մը , կը դառնայ շուէտացի երիտասարդ հնախոյզ մը, Էրիք Լէյոնը: Բուն Լէյոնըը, արկածէն բոլորովին այլանդակուած պիտի թաղուի Ֆրետերիք Պոսնըր անունով :

Ի՞նչ կ'ըլլայ այս նոր Էրիք Լէյոնըրի ընթացքը իր կնոջը հանդէպ որ չվարանեցաւ կառափնատ ղրկել զինքը: Նախ, հիմնական կէտ, միշտ կը սիրէ զայն, տենդագին կ'աշխատի նոր կեանք մը կերտել իրեն համար :

Այս մարդը, որ օժտուած էր գերազանց իմացականութեամբ, իր ճաշակին համաձայն ապարէզ մը կ'ընտրէ եւ լիովին կը յաջողի: Բայց երբեք չի մոռնար իր կեանքին մեծ սէրը: Միշտ լուրեր կը քաղէ իր կնոջը գործերուն եւ շարժումներուն մասին: Անդրդուելի որոշում մը տրուած է,— Իրմէ զատ ուրիշ ոչ մէկ մարդու պիտի պատկանի : Ամէն անգամ որ անհրաժեշտ գտնէ, նամակ մը կը ղրկէ անոր: Մինչեւ անգամ կը կեղծէ իր կնոջ ձեռագրին կարգ մը մասնաւոր նշանները, նկատելով որ կինը կրնայ օր մը ոստիկանութեան հաղորդել այդ նամակները : Իրենք իրենց նամակ գրող կիները այնքան բազմաթիւ են որ ոստիկանութիւնը անպատճառ պիտի ամբաստանէր զինքը , տեսնելով ձեռագիրներուն նմանութիւնը: Միեւնոյն ատեն կասկածներ կը ձգէ մեռած ըլլալու մասին:

Ի վերջոյ, երկար տարիներ ետք, իր ժամը հասած կը նկատէ, կրկին կ'երեւայ Լուիզի կեանքին մէջ: Ամէն բան լաւ կ'ընթանայ , կինը չի կասկածիր իր բուն ինքնութեան մասին: Հաչակաւոր մարդ է, երբեմնի նրբակազմ եւ գեղեցիկ երիտասարդը , այժմ հասուն տղամարդ մըն է, ուսերը կքած եւ մօրուսաւոր : Եւ պատմութիւնը կը կրկնուի:

Առաջուան նման Ֆրետերիք մեծ ազդեցութիւն կը գործէ Լուիզի վրայ: Երկրորդ անգամ ըլլալով Լուիզ կը հաւանի ամուսնանալ իրեն հետ. եւ ոչ մէկ նամակ կուգայ արգիլել պսակը:

Բայց վերջը նամակ մը կը ստանայ : Ինչո՞ւ:

Տոքթ. Լէյոնըր կ'ուզէ վանել ճանչցուելու ամէն վտանգ : Իրենց միութեան մտերմութիւնը կրնայ հին յիշատակներ արթնցնել : Միանգամ ընդ միշտ Էրիք Լէյոնըր կ'ուզէ որ իր կինը գիտնայ թէ Էրիք Լէյոնըր եւ Ֆրետերիք Պոսնըր երկու բոլորովին տարբեր մարդիկ են : Ասիկա այնքան ճիշդ է որ նամակ մը կը հասնի առաջինէն ենթադրաբար երկրորդին կողմէ գրուած: Ասոր կը յաջորդէ կազմով չնչահեղձ ըլլալու, տղայական կեղծիքը, Տոքթ. Լէյոնըրի կողմէ "անձամբ սարքուած, միշտ նոյն նպատակով:

Այս բոլորէն վերջ, գոհացում գտած ըլլալով, աւելորդ կը սեպէ ուրիշ նամակներ ղրկել: Իրենց միութիւնը այսուհետեւ կրնայ ծաղկիլ կատարեալ երջանկութեամբ:

Յետոյ, շուրջ երկու տարի վերջ, նամակները կը վերսկսին:

Ինչո՞ւ: Կը կարծեմ թէ պատճառը գիտեմ:՝Որովհետեւ այդ նամակներուն մէջ եղած սպառնալիքները կեղծ չէին:

(Ահա թէ ուրկէ կուգային Տիկին Լէյոնըրի շարունակական վախերը, ան կը ճանչնար իր Ֆրետերիքին անուշ, այլ բարբարոս խառնուածքը): Եթէ իրմէ զատ ուրիշ մարդու մը պատկանի, պիտի սպաննէ զինքը:

Արդ, Րիչըրտ Քարէյի սիրուհին չէր , իր կնոջը անհաւատարմութիւնը երեւան հանած ըլլալով, Տոքթ. Լէյոնըր սառնօրէն եւ հանդարտօրէն կը ծրագրէ ըսպանութիւնը :

(Շար.)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԾՐԱԳԻՐԸ

Մինչ այս մինչ այն, արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը խորհրդաժողովին ղրկեց յուշագիր մը, որ կը պարզէ իր տեսակէտները «գերմանական հարցին խաղաղ լուծման համար»: Այդ յուշագրին համաձայն, որ կը ցոլացնէ Խ. Միութեան տեսակէտները, ընդհանուր եւ ազատ ընտրութիւնները կարելի են «եթէ Գերմանիան կապուած չըլլայ որեւէ զինակցութեամբ եւ եթէ ջնջուին Պոնի եւ Փարիզի դաշնագիրները»: Յուշագիրը յետոյ դիտել կուտայ թէ սխալողական է որ համաձայնութիւն մը գոյանայ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի Գերմաններուն միջեւ, որպէսզի առժամեայ կառավարութիւն մը կազմուի ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, ազատ ընտրութիւններ կատարելու համար: «Այդ ընտրութիւնները պէտք է ազատ ըլլան որեւէ օտար միջամտութենէ: Որեւէ միջամտութիւն գրաւման իշխանութեանց կամ օտար յանձնաժողովներու կողմէ պիտի նշանակէր բռնաբարել գերման ժողովուրդին ինքնորոշման իրաւունքը»: Գալով Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին, յուշագիրը անհրաժեշտ կը գտնէ գերման պետութեան միացումը և զերիշխանութեան վերահաստատումը: Հաշտութեան կնքումէն մէկ տարի վերջը օտար զինուորները պէտք է քաշուին: Միեւնոյն ատեն պէտք է ջնջուին բոլոր օտար ռազմական խարիսխները Գերմանիոյ մէջ: Յուշագիրը կ'առաջարկէ նաեւ թոյլ չտալ որ նոր Գերմանիան զինակցութիւն կնքէ: Գերմանիոյ առժամեայ կառավարութիւնը պիտի կազմուի երկրին երկու մասերուն խորհրդարաններուն կողմէ, մասնակցութեամբ ժողովրդավար կուսակցութեանց: Մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը Գերմանիան զինեալ ուժ պիտի չունենայ, ոչ ալ զինամթերք պիտի արտադրէ: Եւ վերջապէս պիտի ներուին Գերմանիոյ մնացեալ հատուցումները եւ պարտքերը:

× Պ. Մոլոթով վերջին պահուն ետ առաւ արեւելեան Գերմանիայէն ներկայացուցիչներ հրաւիրելու առաջարկը:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ կուսակցական 16րդ համագումարը յետաձգուեցաւ, առանց պաշտօնական բացատրութեան: Թիֆլիսի անթելը կ'ըսէ թէ համագումարը տեղի պիտի ունենայ Փետր. 16ին եւ ոչ թէ 3ին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ներքին գործերու երբեմնի ամենազօր նախարարը, Ֆուատ Սէրակէտտին, որ միեւնոյն ատեն «Վաֆտ»ի ընդհ. քարտուղարն էր 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ ապօրէն հաներ ըրած, կառավարութեան մեքենան չարաչար գործածած է եւն: Դատավարութիւնը սկսած էր Դեկտ. 9ին: Այս առթիւ վկայութեան կանչուած էին նախկին վարչապետներ եւ նախարարներ: Դատապարտեալին եղբայրն ալ կորսնցնէ իր ստացուածքը: Ցարդ բանտարկութեան դատապարտուած են աւելի քան տասը երեւելիներ, իսկ չորս հոգի ալ կախուած: Այժմ կը դատուի նախկին վարչապետ Նահասի (փաշա) կինը, որուն դէմ ալ ծանր ամբաստանութիւններ կան: — Նախկին թագուհի Նարիման Ֆուատի ձգեց իր երկամեայ զաւակը եւ հրաժարեցաւ ուրիշ կարգ մը պահանջներէ, ամուսնալուծում ստանալու համար:

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր դահլիճը զոր կազմած էր Ֆանֆանի, պարտուեցաւ երեսփ. ժողովին առջեւ, 260ի դէմ 303 ձայնով: Երկիրը այժմ շատ ծանր տագնապի մը մատնուած է: Կը կարծուի թէ նոր դահլիճին կազմութիւնը պիտի յանձնուի նախկին վարչապետ Տէ Կասփերիի:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ եղաւ Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկի պաշտպան փաստաբանը, Էմմանուէլ Պլոք, 52 տարեկան: Կիրակի օր իր անշունչ մարմինը գտնուեցաւ բաղնիքին մէջ:

ՑՈՒՐՏԸ կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ: Ջերմաչափը զերոյէն վար 16 կը ցուցնէր երէկ առտու, Փարիզի մէջ: Ցուրտը զգալի է նաեւ Միջերկրականի ափերուն վրայ, Նիսի, Քանի եւ շրջականերուն մէջ ուր ձիւն կը տեղայ: Լիոնի մէջ հանդէսի մը առթիւ զինուորական նուագախումբ մը չկրցաւ հնչեցնել «Մարսէյեզ»ը որովհետեւ երաժիշտներուն շունչը կը սառէր նուագարաններուն մէջ:

24 ԺԱՄՈՒԱՆ նոր գործադուլ մը կը պատրաստէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, ամբողջ երկրին մէջ: Ելմտական նախարարը Դշ. օր պիտի յայտնէ իր որոշումը, անրաւական աշխատավարձքերու յաւելման մասին:

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

ՃԱՇ

Ի պատիւ

Général d'Armée DUFIEUXի

Նախագահութեամբ

Mr. le Marquis Paul du VÉOU

Չորեքշաբթի, 3 Փետր., ժամը 20ին

Cercle Républicain 5, Av. de l'Opéra

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յաջորդ երկուշաբթի 8 Փետրուար, նոյն վայրին մէջ եւ նոյն ժամին՝

Ֆրանսերէն կը խօսի

Mr. L-G. GROS

Խմբագիր՝ «Քաիէ տիւ Սիւտ»ի

Նիւթ՝ « Գերիրապաշտներու պատգամը »

Այս երկու դասախօսութիւնները յաջորդութիւն մը կը կազմեն եւ իրար կը լրացնեն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանի վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. Գորեան: Նիւթը՝ «Հայաստանի գիւղերու ընկերային կառուցումը»: Մուտքը ազատ է:

UNION DES MAITRES DU CHANT FRANÇAIS

Բ. երգահանդէսը այս շաբաթ ժամը 20·30ին Սալ Պերլիոզ, Քոնսէրվաթուառ Նասիոնալ:

14, Rue de Madrid

Կը մասնակցին.— Ժանն Ռոլան Օփերա-Քոմիքէն եւ շրջանաւարտներ Ռէմոն Փակօ, Ժանն Կոտէ, կը ներկայացուի Փօմ տ'Ափի, Օֆընպախէն մէկ պրար, Ժ. Ժանմիք, Ժան Ֆիլլօն եւ Ռընէ Կասթի: Նուագահանդէսը կը ծանուցուի Թելէ-Փառիզէն 12·45, [illegible]չորեքշաբթի, Ժանն Ռօլան եւ Ռ. Փակօ կ'երգեն Թռավիաթայի զուգերգը:

Տախքերու մասնակցութիւն 150 Ֆր., ուսանողներու 100 Ֆրանք:

ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համազգային Մշակութային Միութիւնը հաճոյքն ունի հաղորդելու յարգոյ հասարակութեան թէ՝ շուտով պիտի ձեռնարկէ հայ պատանիներու եւ երիտասարդներու վերապահուած դասախօսութեանց:

Պիտի դասաւանդուին մնայուն ուսուցիչներու կողմէ հայերէն, գրականութեան պատմութիւն, Հայոց պատմութիւն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն:

Կը խնդրուի բոլոր երիտասարդական եւ մշակութային կազմակերպութիններէն, ինչպէս նաեւ անհատներէ արձանագրուիլ Համազգայինի դիւանին, կարելի եղածին չափ շուտ:

Անձնապէս դիմել ամէն երկուշաբթի եւ ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20,

«Bar du Petit Poucet»

23, Boulevard Dugommier

կամ նամակով նոյն հասցէին:

Նախագահ Կ. Փօլատեան, քարտուղար՝ Ազգին:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի ցերեկ, 7 Փետրուար, ժամը 14·30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց:

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ:

Քաղուած Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»էն:

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը:

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ:

ԿԷԹԷ ԼԻՐԻՔ

Առաջին բեմադրութիւն (Ապրիլին)

« ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹ »ի

(Քնարական տաղ չորս արար)

Գործ՝ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Երաժշտութիւն՝ Մեսումենց

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզահայ լաւագոյն ուժերու:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԲԱՐԵՆՊԱՏԱԿ ՄԻՈՒԹԵԱՆ պարահանդէսը, 6 Փետրուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 10էն մինչեւ լոյս: Լէ Վամփինկ սրահին մէջ, Լէ Քաթալան:

ԳՐԱՏՈՒՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9e) Tél. PRO. 64-90

C.C.P. Paris 3630.66

Նոր տարուան առթիւ բացառիկ նուէրներ յաճախորդներուն: Ամէն մէկ հազար ֆրանքի գնումի վրայ 200 ֆրանքի զանազան գիրքեր: Մինչեւ 1954 Յունուար ամսուան վերջը:

Բացի նորագոյն հրատարակութիւններէն, գրատան մէջ կը գտնուին Հայոց պատմութեան հատորներ, դասագրքեր, բառարաններ, երգարաններ, Պարէզ Հովեւոր, Ժամագիրք, թատերական կտորներ, մանկական – պատանեկան պատկերազարդ հատորներ եւ երգահաններ:

Փափաքողներուն կը ղրկուի գրացանկ: Տրամադրելի ունինք ՀԱՅ – ԲՈՅԺ առողջապահական – ժողովրդական ամսաթերթին 12 տարուան հաղուագիւտ մէկ հաւաքածոն:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳՐԱՄՐՑԱԿԸ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղի տիկիններու կազմակերպած տարեկան երկրորդ մրցում – մրցանակաբաշխութիւնը, յատկացուած 11էն 18 տարեկան միօրեայ վարժարանի աշակերտներու, տեղի պիտի ունենայ Նուպարեան Մատենադարանի սրահներուն մէջ 8 ապրիլ հինգշաբթի ժամը 14·30ին:

Ա. մրցանակ 2000 Ֆր., Բ. մրցանակ 1500 Ֆր., Գ. մրցանակ 1000 Ֆրանք:

Եկեղեցիի Կրթական Խորհուրդին հետ համաձայնաբար, նիւթը պիտի ըլլայ 10 15 տող Ֆրանսերէնէ հայերէն պարզ թարգմանութիւն մը գրաւոր:

Բոլոր միօրեայ դպրոցները անխտիր կը հրաւիրուին մասնակցիլ իրենց կարող աշակերտներով:

Արձանագրութեանց համար ղրկել, դպրոցին եւ ուսուցիչին անունը, աշակերտներուն անունը եւ տարիքը, ամէնէն ուշ մինչեւ 31 Մարտ:

Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի Տիկնանց տարեկան Գ. մրցումը, յատկացուած մինչեւ 13 տարեկան միօրեայ վարժարանի աշակերտներու, տեղի պիտի ունենայ 29 Ապրիլ հինգշաբթի ժամը 14·30ին:—

Ա. մրցանակներ հազարական Ֆրանք, Բ. մրցանակներ 750ական Ֆր., Գ. մրցանակներ 500ական Ֆրանք:

Նիւթը պիտի ըլլայ այս անգամ քանի մը նախադասութիւններ — Ֆրանսերէնէ հայերէն բերանացի թարգմանութիւն:

Արձանագրութեանց համար ղրկել մասնակցող դպրոցին եւ ուսուցչին անունը, աշակերտներուն անունը եւ տարիքը, ամէնէն ուշ մինչեւ 22 Ապրիլ 1954 հետեւեալ հասցէին.— Տիկին Էլմաեան՝

2, Bld. Jean-Jaurès, Boulogne (Seine).

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ): Կը խօսի Պ. Թ. Գառնիկեան: Նիւթը՝ «Քննական ակնարկ հայկական պատմութեան ծագման մասին: Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8·30ին Ռէժանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 10ին, դպրոցի սրահը: Կը դասախօսէ ընկեր Գէորգ Պօղոսեան: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի հին եւ նոր բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները եւ երկսեռ երիտասարդութիւնը: Ժամը 9էն 10 հայերէնի դաս:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը փետր. ութին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին դպրոցի սրահը, շրջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն անպատճառ ներկայ գտնուիլ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ՁՐՈՅՑ »ՆԵՐԸ ԿԱՐ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ

Հանդիպումներ Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք – Անտրէ Մարսէլի հետ:

208 էջ, գին՝ 400, արտասահման 500 Ֆր.

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են մեր գործերէն Արեւելքի Տղաքը 350 Ֆր.: Կը հրաժարիմ Հայութենէ 500 Ֆր.:

Դիմել հեղինակին՝

Poladian, 92, Bld. Général Nollet

La Rosière, Marseille (B. du R.)

եւ կամ՝ միակ կեդրոնատեղին.— ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝

43, Rue Richer, Paris (9e)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 Ֆրանք:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա. մաս, Պէյրութ, 800 Ֆրանք:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 Ֆրանք:

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երաշահան եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 Ֆր.:

ՅՈ° ԵՐԹԱՍ, Մէնֆիէվիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 Ֆրանք:

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, Թրգ. Ա. Աբեղեան, Գահիրէ, 1200 Ֆրանք:

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար Ֆրանք:

Rock Wagram, William Saroyan,

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 Ֆրանք: ՕՐԱՑՈՅՑ Էջմիածնի երկու հարիւր Ֆրանք:

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, Նուպար, Գահիրէ, 500 Ֆրանք:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ:

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal : Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ:

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Ծախու տուն մը չորս սենեակ, խոհանոց, աշխատանոց, Սոյի գիծին վրայ, մեթրօ Պանեէօյի շատ մօտ:

Դիմել՝

Maison - Lazare, 13, Rue Thérèse

Paris (1e). Tél. RIC. 33-55

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ամէն գործի համար, Փարիզի մօտիկ եւ հարուստ արուարձանի մը մէջ: Ունի նաեւ երկու սերուն եւ օդաւուն սենեակ, խոհանոց, մառան, պատշգամ, մառան, դեղեցիկ տեսարան, կեդրոնական ջերմութիւն:

Դիմել Յառաջի վարչութեան:

ԾԱԽՈՒ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

Փարիզի շատ մօտիկ հարուստ արուարձանի մը մէջ, լաւ յաճախորդ, միակ լուսանկարիչ 30·000 բնակչութեան մէջ:

Կայ նաեւ լուսանկարչատան հետ լաւ բնակարան մը:

Դիմել Յառաջ վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI 3 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7285 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2696

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Թրումընի վարդապետութիւնը հաստատուեցաւ 1947 Մարտ 12ին, բայց 1950էն վերջն էր որ լայն ծաւալ ստացաւ, շնորհիւ Դեմոկրատ կուսակցութեան :

Այդ հոսանքը իշխանութեան գլուխ անցնելով, վճռապէս յարեցաւ արեւմտեան ճակատին :

Մինչեւ այդ, «Հալք»ը, որուն գլուխը կանգնած էր տխրահռչակ Իսմէթը, երկդիմի դիրք մը բռնած էր : Ամերիկեան շնորհները վայելելով հանդերձ, կը դարպասէր Մոսկուայի :

Ատեն – ատեն, իր թերթերը դառն տրտունջներ կը յայտնէին, ողորմութիւն համարելով ամերիկեան օգնութիւնը եւ գործելու ազատութիւն պահանջելով :

Ձայները հետզհետէ մարեցան, «Հալք»ի տապալումով : Մանաւանդ որ, ամերիկեան օգնութիւնը անընդհատ կ'աճէր, տեսակով եւ քանակով :

Միլիոնաւոր տոլարներուն հետ ռազմական եւ տնտեսական պիտոյքներ կը հասնէին դէպի Թուրքիա : Ռազմագէտներուն հետ ճարտարագէտներ ալ կը հասնէին, ամրութիւններ, ճամբաներ, նաւահանգիստներ եւ օդակայաններ շինելու համար :

Միեւնոյն ատեն Թուրքիան կը դառնար շահաստան, հետզհետէ բանալով իր դուռները օտար դրամագլուխին առջեւ :

Դեռ նոր քուէարկուեցաւ այն օրէնքը որ կը ջնջէ Մ. Քէմալի օրով հաստատուած արգելքները եւ կաշկանդումները :

Բայց, պատուարը շատոնց ճեղքուած էր, նոր իշխանութեան կատարած զիջումներով :

Երկիրը չարաչար տուժած էր, տարիներու ընթացքին : Ցարաճուն ծախքերուն հետ, ստուարաթիւ եւ մնայուն բանակի մը պահպանումը կը քամէր եկամուտի աղբիւրները :

Հակառակ բոլոր հաւաստիքներուն, գիւղացին կը լողար թշուառութեան մէջ : Եւ այսօր ալ շատ բան փոխուած չէ :

Թուրք բոլշեւիկ բանաստեղծը, Նազըմ Հիքմէթ, որուն երգերը հայերէնի թարգմանուելով հրատարակուեցան Երեւանի մէջ, կ'ողբա՜յ, փառաբանելով հանդերձ Թուրք շինականը.

Թափառում է նա ճամբէքով թալխծի.—
Մայրը ճամբին է նայում ճարահատ.—
Ջուր սպասելով իր որդու դարձին .—
... Ոչ կայան ունի նա, ոչ հանգրուան.—
Ոչ 'ընկեր որ իր վիշտը բաժանի :

Ամենօրեայ մամուլը շատ աւելի սեւ կը ներկայացնէ կացութիւնը, փաստացի տեղեկութիւններով :

Ինչ որ «արեւելեան նահանգներ» կը կոչեն — արեւմտեան Հայաստան — աշխարհէն կտրուած երկրամաս մըն է, աւերակ եւ ամայի : Միայն ռազմագիտական աշխատանքներն են որ քիչ–շատ կենդանութիւն կը ստեղծեն :

Անապահովութեան մասին յաճախ հարցապնդումներ տեղի կ'ունենան Ազգ. Ժողովին մէջ :

Ժողովուրդը ոչ միայն զինուած է, այլ եւ հին օրերը կ'երազէ : Եւ զարմանալի չէ որ նախարարները պարբերաբար պտոյտներ կը կատարեն մինչեւ Կարին, Տարօն, Վասպուրական կամ Տիգրանակերտ :

Կրօնական գետնի վրայ, նախկին սեղմումները մեղմացած ըլլալով, լեզուները բացուած են եւ զօրաւոր հոսանք մը կազմուած է հանրապետական կարգուսարքին դէմ, նոր ընտրութեանց առթիւ :

Դեռ անցեալ շաբթու էր որ լուծուեցաւ երրորդ մեծ կուսակցութիւնը, «Միլլէթ», այն ամբաստանութեամբ թէ կը շահագործէ կրօնը, պետութեան դէմ գրգռելու համար ամբոխը :

Ճէլալ Պայարի այցելութիւնը Ամերիկա՝ կապ ունի նաեւ երեսփ. ընտրութեանց հետ, որ մեծ գումարներու կը կարօտին : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԹԱՆՁՐԱՑԱՒ

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս կը սպասուէր, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլոթով, բոլորովին ժխտական դիրք մը բռնեց երկուշաբթի օր, մերժելով անգլիական ծրագիրը եւ ուրիշ մը առաջարկելով, գերմանական հարցին լուծման համար : Իր ծրագիրը նորութիւն մը չէր եւ Պ. Տըլըս անմիջապէս դիտել տուաւ.— «Հին յանկերգն է որ յաճախ կը լսուէր» :

Արեւելեան շրջանին մէջ գումարուած առաջին նիստն էր եւ ուրիշ դժուարութիւններ ալ ծագեցան : Ռուսերը մերժած էին ճառերը միաժամանակ թարգմանելու կանոնը, որ կը գործադրուէր արեւմտեան շրջանին մէջ : Ուրեմն նիստը սովորականէն աւելի երկար տեւեց :

Պ. Մոլոթով իր ճառը սկսաւ պարզելով գերմանական զինապաշտութեան վերածնունդը : Այս առթիւ յիշեց Խ. Միութեան կատարած զոհողութիւնները եւ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է ամէն գնով խափանել Գերմանիոյ յարձակողական ոգին : Յետոյ անդրադարձաւ Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան դաշնագրին, որ իր կարծիքով շատ նպաստաւոր գետին մը կը ներկայացնէ գերման զինապաշտութեան վերածնութեան համար : Ըսաւ թէ « այդ ծրագիրը չի կրնար նպաստել Եւրոպայի առողջացման, ինչպէս կը պնդէ Պ. Տըլըս : Պոնի եւ Փարիզի դաշնագիրները նոյնքան աղետալի են որքան Վերսայլի դաշնագիրը եւ կրնան կազմալուծել Եւրոպան : Գերմանիան չի կրնար մասնակցիլ պետութեանց խմբակցութեան մը որ պիտի ճակատի ուրիշ խմբակցութեան մը դէմ : Միացեալ պաշտպանութեան ծրագիրը անյաղթելի խոչընդոտ մըն է միացման ճամբուն վրայ եւ այդպէս ալ պիտի մնայ երկար ատեն » :

Պ. Մոլոթով յետոյ քննադատեց ամերիկեան քաղաքականութիւնը որ կը ջանայ ռազմական խարիսխներ հաստատել օտար երկիրներու մէջ, ձաղկեց Մ. Նահանգներուն եւ զօր. Ֆրանքոյի միջեւ կնքուած վերջին համաձայնութիւնները եւ ամերիկեան վարկերու յատկացումը՝ « վնասարարութիւն եւ լրտեսութիւն կատարելու համար» արբանեակ երկիրներու մէջ» : Եւ վերջապէս անցնելով գերմանական հարցին, պարզեց իր ծրագիրը, որ ծանօթ էր 1952էն ի վեր : Այդ ծրագրին համաձայն,— արտաքին նախարարներու փոխանորդները դաշնագրի նախագիծ մը պիտի պատրաստեն երեք ամիսէն : Այն պետութիւնները որ մասնակցած են Գերմանիոյ դէմ մղուած պատերազմին պիտի կրնան իրենց տեսակէտները յայտնել այս մասին : Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները պիտի մասնակցին դաշնագրին պատրաստութեան մինչեւ առժամեայ եւ միացեալ կառավարութեան մը կազմութիւնը : Հաշտութեան խորհրդաժողով մը պիտի հրաւիրուի ամէնէն ուշը 1954 հոկտեմբերին, քննելու համար պատրաստուած նախագիծը : Այդ խորհրդաժողովին պիտի մասնակցին շահակից պետութիւնները եւ Գերմանիոյ ներկայացուցիչները :

Իր ճառին երկրորդ մասին մէջ Մոլոթով պարզեց այն հիմքերը որոնց համաձայն պիտի խմբագրուի վերջնական դաշնագիրը : Իր առաջարկած գլխաւոր սկզբունքներն են.— 1. Գերմանիան պիտի վերահաստատուի իբրեւ ամբողջական պետութիւն, անկախ, ժողովրդավար եւ խաղաղասէր : 2. Գրաւող պետութեանց բոլոր զինուորները պիտի քաշուին դաշնագրին գործադրութենէն մէկ տարի վերջ : Միեւնոյն ատեն պիտի ջնջուին Գերմանիոյ բոլոր օտար ռազմական խա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ընկեր մը, որ յաճախ կ'երեւայ բեմերու վրայ, խմբագրատուն եկած էր երէկ, արտասանութեան կտորներ ուզելու համար :

Խոստացանք փնտռել եւ ճարել :

Քանի մը խորհրդածութիւններ, այս առթիւ :

Ինչպէս ամէն բան, արտասանութեան կտորներն ալ հետզհետէ կը մաշին :

Քսանըհինգ – երեսուն տարիէ ի վեր նոյն կտորները կը լսենք ամէն տեղ :

Տարեցները նորերուն կը փոխանցեն ինչ որ սորված են :

Հանդէսներու կազմակերպիչները յաճախ կ'անտեսեն, նորութիւններ գտնելու համար :

Հատընտիր կտորներ ընդհանրապէս իրենց ուժը կը կորսնցնեն : Մանաւանդ երբ արտասանողը նորավարժ մըն է եւ տարրական հայերէն մը գիտէ :

Միւս կողմէ, շատեր ամբողջ կտորներ զոց կ'ընեն, փոխանակ յատկանշական հատուած մը արտասանելու :

Անհրաժեշտ է այս ճակատն ալ նորոգել, թարմացնել :

Արտասանութեան կտորներ չեն պակսիր ոչ մեծերուն, ոչ ալ փոքրերուն համար :

Հարկ է փնտռել – գտնել, ուշադրութեամբ հետեւելով ամենօրեայ եւ պարբերական մամուլին եւ նոր հրատարակութեանց :

Ոչ միայն դէզերով բանաստեղծութիւններ կան Հայկական Արտասահմանի եւ Հայաստանի մէջ, այլեւ հատընտիր արձակներ :

Յաճախ ընտրելու ճաշակն է որ կը պակսի :

Կը բաւէ քիչ մը յոգնութիւն կրել, յարմարագոյն կտորը գտնելու համար :

Ուրիշ պարագայ մը.— Երբեմն չափազանց կը խճողուին յայտագիրները, մրցանակաբաշխութեան հանդէսի մը վերածելով երեկոյթը կամ ցերեկոյթը :

Կազմակերպիչները պարտաւոր են որոշել թէ ո՛ր կտորները պիտի արտասանուին այս կամ այն պարագային : Եւ ո՛վ պիտի արտասանէ, որպէսզի տպաւորութիւն ձգէ :

Նոյն ուշադրութիւնը կը պահանջեն երգերը :

Ներելի չէ ամէն մեներգ կամ խմբերգ թնդացնել որեւէ ատեն : Մանաւանդ երբ հանդէսը քիչ – շատ գեղարուեստական հանգամանք ունի :

Երբ «աննախընթաց եւ շքեղ» ձեռնարկներ կը ծանուցուին, տարրական պայման է նկատի առնել յայտագրին բովանդակութիւնը : Արտասանութենէն մինչեւ նուագն ու երգը : ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Դամասկոսի անթելը կը ծանուցանէ թէ զինեալ ուժերը գրաւեցին Սուէյտայի (Ճէպէլը Տրիւզ) ապստամբ տարրերը :

Պէյրութ հասած լուրերու համաձայն երեք ըմբոստ գիւղեր ամբողջովին քանդուած, իսկ 15 գիւղեր ալ վնասուած են վերջին դէպքերու ընթացքին : Սուրիոյ ներքին գործերու նախարարը, որ Յորդանան գացած էր, Դամասկոս վերադարձաւ : Կ'ըսուի թէ նախարարը զօր. Շիշաքլիի մէկ նամակը յանձնած է Յորդանանի վարչապետին, տեղեկութիւններ հաղորդելով կացութեան մասին : Նամակը չափազանցուած կը նկատէ վերջին դէպքերու մասին տրուած լուրերը : Զօր. Շիշաքլի համոզուած է թէ օտարականներ դրդած են վերջին ըմբոստութիւնը եւ փաստեր կը հաւաքէ ապացուցանելու համար : Նախագահը պիտի խորհրդակցի նախկին նախարարներ Ֆարէս էլ Խուրիի եւ Նազըմ էլ Քուտսի հետ, խաղաղօրէն կարգադրելու համար ներքին վէճերը : Նախկին վարչապետ մըն ալ խնդրած է խաղաղութեամբ լուծել անհամաձայնութիւնները :

Իսրայէլի տիւրզի երեւելիները վարչապետ Շարէթի դիմելով, օգնութիւն խնդրեցին իրենց վաթսուն հազար ազգակիցներուն համար :

ՑՈՒՐՏԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Երէկ ջերմաչափը նորէն իջած էր, զերոյէն վար 13 –15 աստիճան : Սէնի որոշ մասերուն մէջ ջուրերը սառ կապած են : Նիսի մէջ իսկ զգալի է ցուրտը — զերոյէն վար ինը աստիճան : Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է հիւսիսային եւ լեռնային շրջաններուն, ինչպէս եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ :

Փարիզի թատրոնները, սինեմաները եւ սրճարանները խճողուած են անսովոր բազմութեամբ : Բանջարեղէններու եւ ուրիշ ուտելիքներու փոխադրութիւնը չափազանց դժուարացած է : «Քլոշար»ներուն արտօնութիւն տրուեցաւ մեթրոյի կայարաններուն մէջ գիշերելու : Երէկ տասնի հասած էր ցուրտէն մեռածներու թիւը : Կրօնական մը կոչ ուղղեց անթելով, որպէսզի օգնեն, պատսպարելու համար անոնք որ տուն – տեղ չունին կամ խարխուլ տաղաւարներու մէջ կը բնակին :

Ճամբու արկածներն ալ յաճախադէպ են, մանաւանդ այն վայրերուն մէջ ուր սառ կապած է :

Ցուրտը շատ աւելի ծանր աւերներ կը գործէ գաւառի մէջ : Երէկ ջերմաչափը զերոյէն վար 25 աստիճանի իջած էր Հօթ Լուառի եւ Փիւի տը Տոմի մէջ : Եւրոպայի միւս մասերէն ալ վրդովիչ լուրեր կը հասնին : Իտալիոյ մէջ ձիւնը պաշարած է 28 գիւղախումբեր : Գերմանիոյ մէջ Հռենոսը անանցանելի դարձած է :

ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԸ

ԴԱՏԱՐԱՆ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ

Խառնակիչ տարրերը գործի վրայ են նորէն, Պոլսոյ մէջ :

Թուրքերէն «Տինեա» թերթը կը գրէ (26 Յունուար).

Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ աւագերէցը եւ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետը եւ միւս անդամները դատարանի յանձնուած են եկեղեցիին նուիրուած երեսուն հազար ոսկին իւրացուցած ըլլալու ամբաստանութեամբ :

Կ'ըսեն թէ Պէյօղլուի ծանօթ հաստատութիւններէն, ընդ որս դեղագործէ մը հաւաքուած նուէրներուն համար ստացագիր չէ կտրուած եւ յայտնի չէ եղած թէ այս կերպով հաւաքուած երեսուն հազար ոսկին ի՛նչ եղած է :

Ընդհ. դատախազութեան կատարուած լրատուութեան վրայ, լսուած են բոլոր նուիրատուները, որոնք յայտնած են թէ իրենց նուէրներուն փոխարէն ստացագիր չէ տրուած :

Ելմտական քննիչներուն կատարած քննութիւններէն վերջ պաշտօնաթուղթը տրուած է ընդհ. դատախազութեան :

Թաղական խորհուրդի ատենապետին եւ անդամներուն մասին քննութիւնները կը խորացուին պաշտօնական մարմիններուն կողմէ» :

«Մարմարա» դառնութեամբ արձանագրելով այս տեղեկութիւնը, կ'ըսէ թէ վերոյիշեալ երկու անդամները կը հերքեն իրենց վերագրուած մեղադրանքը, որ կը ձգտի վարկաբեկել Բերայի Թաղ. խորհուրդը, ընտրութեանց նախօրեակին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը Բչ. օր այցելեց Միացեալ Ազգերու պաշտօնատունը եւ ընդունուեցաւ ընդհ. քարտուղարին կողմէ : Մէկ օր առաջ ալ սեղան մը սարքած էր Ուաշինկթընի թրքական դեսպանատան մէջ, ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Այզընհաուըրի :

ԹՈՎՄԱՍ ՉԱՐՇԱՓՃԵԱՆ

(ԻՆՉՊԷՍ ՀԻՄՆԵՑԻՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ը)

•

Ինչպէս հաղորդեց « Յառաջ» , Յունուարին մէկին Ֆրէզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա) մեռած է վեթերան ընկեր մը, Թովմաս Զարշափճեան։

Ողբացեալ ընկերը ծնած էր Տիգրանակերտ 1872 – 73ին։ Դեռ 15 տարեկան կ'երթայ Պոլիս Պէրպէրեան վարժարան, ապա Ռոպէրթ Քոլէճ, որուն շրջանը լրացնելով կ'անցնի Լոնտոն եւ կը հետեւի բժշկական դասընթացքին։ 1895ին Ամերիկա կ'երթայ եւ կը մտնէ Դաշնակցութեան շարքերը։ Կ'ունենայ բեղուն գործունէութիւն, կը դառնայ կուսակցական պատասխանատու ընկեր եւ մարմիններու անդամ, քանի մը հայրենակիցներու հետ կը հրատարակէ «Տիգրիս» թերթը, իսկ 1899 Մայիս մէկին «Հայրենիք » շաբաթաթերթը, որ յետոյ պիտի դառնար Ամերիկայի ամէնէն ծաւալուն օրաթերթը ։

Ողբացեալ ընկերը՝ Դաշնակցութեան քառասնամեակին առթիւ «Հայրենիք» ամսագրին 1931 Փետրուարին մէջ հրատարակած էր «Յուշեր Հայրենիք»ի հիմնադրութեան օրերէն։ Քանի մը հատուածներ ։

— Գիտէ՞ք ինչպէս եղաւ «Հայրենիք»ին աշխարհ գալը։ Պատմեմ, ինչ որ կը յիշեմ։ Մօտ կէս դար առաջ Նիւ Եորքի եւ Մասաչուսեցի նահանգներու փոքրիկ հայ գաղութները ունեցած էին ամերիկահայ լրագրութեան հայր Հ. Էկինեանի (Տիգրանակերտցի) «Արեգակ», «Սուրհանդակ» եւ «Ազատութիւն» թերթերը, որոնք սակայն շատ կարճ ժամանակ էին գոյութիւն պահպաներ ։

Երգիծաբան անմահ Յ. Պարոնեան, «Արեգակ»ի առաջին թիւը տեսնելով, բարեմաղթած էր անոր «Մարը մանել»։ Երկինքէն լսուած էր մաղթանքը, հետզհետէ երեք թերթերն ալ գոյութիւն ունենալէ դադրեցան ։

Ուրիշ խմբագիր մըն ալ՝ Այվազեանն էր «Արարատ»ով։ Տօքթ. Գաբրիէլեան կը հրատարակէր անդոյն եւ անձնական օրգան մը՝ « Հայք »ը։ Ժամանակ մը իր խմբագիրը սրահներու բեմերէն «գոռա, տաւիղդ Վասպուրականի, ո՛վ Փորթուգալեան», կը բացականչէր։ Իսկ Պանք Օթօմանի յոյժին յաջորդ օրը «Հայք»ի էջերուն մէջ ան կը գոչար. — « Կեցցէ ռումբը»։ Գրական, գիտական պարբերականի մը ստեղծումը հրաշքի մը չափ անիրագործելի կը թուէր ։ Եւ արդէն գրական հանդէսէ մը առաջ անյետաձգելի պահանջը լրագիրն էր։

Երեսուն հազար Հայեր էին տարտղնուած այն ատեն Միացեալ Նահանգներու ամէն կողմը։ Իրարմէ լուր մը, Մայր Հայրենիքէն խապրիկ մը չունէին։ Օր մը, գիշեր ատեն, տեղատարափ անձրեւի մը տակ, կը հանդիպիմ Էկինեանին, երկուքիս համար ալ պատսպարան մը անհրաժեշտ էր։ Շնչասպառ կը վազենք հայրենակից դերձակ Ժ. Ղումրիկեանի խանութը։ Միացեալ Նահանգաց հայաշատ քաղաքներուն մէջ միշտ եղած է դերձակի մը, սափրիչի մը, նպարավաճառի մը եւ կամ հացագործի մը խանութը, որ տեղական հայ գաղութին կուսակցական, ազգային եւ կրօնական գործերու ու մարդերու կեդրոնը եղած է ։

Հանրանպաստ թէ հանրավնաս բոլոր ձեռնարկները նախ այս կեդրոններուն մէջ յղացուած ու ձեռնարկուած են։ Դերձակ Ղումրիկեանի խանութի ետեւի մասը, Նիւ Եորքի ազգային գործերու եւ գործունէութեան կեդրոնատեղին եղած էր երկար շրջան մը։ Պահպանողականներէն ոմանք «Ղալաթիոյ օճախը» կը յորջորջէին այս խանութին խարխուլ ետեւի մասը։ Դուրսի մասին մէջ Ղումրիկեան ասեղով իր ապրուստը կը ճարէր, իսկ ետեւի, ներսի մութ բոյնին մէջ «ազգային»ներ իրենց գրչով ապրուստնին բնաւ չէին կրնար ճարել։

Վարագուրապատ, խարխլած մահճակալ մը ձգուած էր խանութին ետեւի մէկ կողմը, որուն վրայ շատ մը Նիւ Եորքի այդ ժամանակուան անկուտիներէն (այժմ կուտաւոր) եւ շատ մըն ալ «գրական դէմքերէն» (այժմ ալ անկուտի եւ անդէմ) կէսքուն գիշերած են։ Այս այրին վերեւի կողմն ալ հանապազ մէկ երկու թոն ածուխ խոնուած էր, որն ըստ ոմանց, ապականած օդը կը մաքրէր։ Շարք մըն ալ արդուկելու սեղաններ շարուած էին, որոնք ցորեկը իրենց պաշտօնին կը ծառայէին, իսկ գիշերներն ալ շատերուս շատ գիշեր փափուկ անկողինի տեղ ծառայած են, իսկ ճիշդ մէջտեղն ալ հինցած վառարան մը կը բարձրանար, ամառ ձմեռ կաս կարմիր, արդուկներուն հանապազ ջերմութիւնը հայթայթելու համար ։

Ճիշդ այս ճարճատուն վառարանին շուրջը շարուեցանք ու յաւիտենական խնդիրը քրքրել սկսանք նորէն։ Խնդիրը՝ թերթ մը հրատարակելու շուրջն էր։ Ուրեմն կը մնար ամենակարող դրամը ճարել։ Քանի մը օր վերջը, հազիւ երեք հարիւր տոլար դրամագլխով, քանի մը անձնական ծանօթներու օժանդակութեամբ, նշանակեցինք Ղումրիկեանը «գանձապահ», սկսանք հրատարակել «Տիգրիս»ը։ 2 – 3 թիւեր լոյս ընծայեցինք Ղումրիկեանի 42րդ փողոցի ստորերկրեայ խանութին մէջ, յետոյ փոխադրուեցանք 41րդ փողոցի նկարագրուած պատմական խանութի ետեւի մասը, որ Ամերիկահայ լրագրութեան մսուրն եղաւ, «Հայրենիք»ին ալ ծննդավայրը ։

Շատեր կային, որոնք գոհ էին իրերու կացութենէն։ Բայց քիչեր ալ — կուսակցականներ — որոնք սկսած էին կարծես ուրիշ բան մը որոնել.— բացի լրագրէն սանկ օրկան մը կուսակցական, գէթ սանկ կիսապաշտօնական բերան մը։ Օր մը Դաշնակցական գործիչ անմոռանալի ընկեր Տ. Վահանեանը Ուստրէն կը հաղորդէր Ա. Լեւոնեանի եւ ինծի Արեւմտեան Բիւրոյի պատասխանը մեր դիմումին։ Եթէ ոչ դրամով, գէթ տառերով կը խոստանային օգնել մեզի մեր արտասահմանի ընկերները, կիսապաշտօնական թերթ մը հրատարակելու համար այս գաղութին մէջ ։

Աննկուն Ա. Լեւոնեան Պոստոնէն Ուստր, Լորէնս, Լին, Հէյվըրհիլ։ Թ. Ճէլալեան համակ ոգեւորութիւն դարձաւ։ Փրովիտէնսէն, Նիւ Եորքէն, Նիւ Ճըրզիէն գաղափարական ընկերներ«գլուխ գլխի տեսնուեցանք», եւ օր մըն ալ գարնան գեղեցիկ օր մը, երեսուն եւ մէկ տարի առաջ, Փրովիտէնս, Մարկոս Տէր Մանուէլեանի (այն ժամանակ ընկեր) սենեակը քանի մը « ընտրեալ » ընկերներու կարդացուեցաւ « Հայրենիք»ին հրատարակելիք առաջին խմբագրականը։ Թերթը չկար դեռ, բայց «խմբագրական»ը գրուած էր արդէն։ Մայիս մէկին 1899 Թ. «Հայրենիք»ի Ա. Թիւը լոյս տեսաւ, հա՞րկ է ըսելու, Ղումրիկեանին խանութի ետեւը ։

Խմբագրական կար, խմբագիր չկար դեռ, թերթ կար, բայց դրամ չկար ։ Նիւ Եորքի Դաշնակցական կոմիտէին կը պատկանի «Հայրենիք»ի նախաձեռնութեան փառքը, այսինքն Վարդ Մանուշակին, աշխատակից ընկեր Մ. Մինասեանին, Մ. Ֆէրահեանի, Պաղտասար եղբայրին (հաճի), «դրամատէր» Պ. Զախարին, եռանդուն Տ. Քիւփէլեանին, ինչպէս նաեւ համակիրներ Ղումրիկեաններուն, Գ. Յ. Թաշճեանին, Ֆիլատէրֆիա։ Նոյնպէս այս փառքին մասնակցած են Մարկոս Տէր Մանուէլեան, Թ. Ճէլալեան, Ծաղիկ, ողբացեալ Ասլան, Հէյվըրհիլի Կարօն, Խ. Գալուստեան, Ալիփունարեան, Գէլէմքառ, Պօյաճեան, Պամպաճեան եղբայրները եւ Պէրպէրեան, Յ. Զաքմաքճեան, եւ քանի մը ակամայ մոռցուած ընկերներ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՃԻՊՐԱԼԹԱՐ

•

Ատենէ մը ի վեր Սպանիոյ մէջ նորէն կը յուզուի Ճիպրալթարի խնդիրը։ Անցեալ շաբթու երեք անգամ բուռն ցոյցեր կատարուեցաւ Մատրիտի եւ ուրիշ կեդրոն քաղաքներու մէջ, նախաձեռնութեամբ ուսանողներու որոնք միայն կը պահանջեն որ Անգլիա Սպանիոյ վերադարձնէ Ճիպրալթարը։ Այս առթիւ արիւնալի ընդհարումներ ալ տեղի ունեցան եւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան ։

Վերջին մեծ պատերազմներէն շատ առաջ, Ճիպրալթար ազատ նաւահանգիստ մըն էր։ Ամէն բան կը գտնուէր հոն, փղոսկր, ադամանդ, մետաքս, ալքոլ եւայլն։ Հարիւրաւոր խանութներէն ամէն մէկը հազուագիւտ իրերու հանքեր էին, եւ աշխարհի բոլոր ցեղերը նկարագեղ Բաբելոնի մը վերածած էին քաղաքը։ Ճիպրալթարը միակ վայրն է նաեւ Եւրոպայի մէջ ուր շատ կապիկներ կան։ Համաձայն առասպելի մը, անոնք հոն եկած են քարանձաւէ մը, որուն խորքը մարդիկ երբեք չեն հասած։ Այդ կապիկները հաղորդակցութեան մէջ են Ափրիկէի հետ ծովուն եւ ցամաքին տակէն ։

Այսօր քաղաքը որ պարզապէս ազատ նաւահանգիստ մըն է, զինուորական խաբխախ դարձած է։ Անհետացած են խանութները եւ ինչ որ կայ սովորական բաներ են։ Անկարելի է նոյնիսկ երթալ տեսնել կապիկները։ Նրբուղիները փակուած են փշաթելերով եւ պահակ զինուորներով ։

Ժայռն ալ զարմանալի է իր պատմութեան չափ։ Իսկական ժայռ մըն է 5 քիլոմեթր երկայնութեամբ եւ 1500 մեթր լայնութեամբ։ Բարձրութիւնը կը հասնի մինչեւ 450 մեթրի։ Չորս կողմը ծովէն շրջապատուած է այս ժայռը, բացի հիւսիսային կողմէն որ ցամաքին միացած է ցած հողաշերտով մը։ Աւազոտ նեղ շերտ մը որ երկար ատեն ծառայած է իբրեւ ձիարշաւի դաշտ, իսկ ներկայիս օդակայան մըն է, մեծ օդանաւերու համար։ Որ կողմէն ալ դիտես, ժայռը, պատկառազդու եւ վեհ է։ Այնքան ցից է որ անոր ոտքի տակի ճամբան ամբողջ շրջանը չի կրնար ընել։ Տեղ մը կայ ուրկէ չեն կրնար անցնիլ։ Ուղղահայեաց պատ մըն է ։ Այս պատին վրայ ջուրը կը հոսի եւ կը հաւաքուի ջրամբարի մը մէջ։ Որովհետեւ յաճախ չանձրեւեր եւ ժայռը աղբիւրներ չունի ։

Քաղաքը Արեւմտեան կողմն է ։ Ծովուն հետ, զուգահեռական փողոց մը կայ որու վրայ տուները մէկ մէկու վրայ են։ Ատենօք սեւ ներկուած էին ցոլարձակման առաջքը առնելու համար, եւ հին պատմագիրները կ'ըսեն թէ՝ դիտմամբ ներկած են որպէսզի թշնամին չտեսնէ ։

Այսօր ժայռը ծածկուած է ստորերկրեայ ամրոցներով, վառօդարաններով, արհեստանոցներով եւ խանութներով, որոնք պաշտպանուած են ռմբակոծումներու դէմ, մէջն ըլլալով հիւլէականը ։ Ճիպրալթար կրնայ յաղթականօրէն դիմադրել տասնամեայ պաշարման մը ։

Ճիպրալթար իր նաւարանով կը տիրապետէ Միջերկրականի։ Առանց Ճիպրալթարի նորոգութեան արհեստանոցներուն, անգլիական տորմիղը անկարողութիւն պիտի դատապարտուէր, վերջին պատերազմին։

1704ին անգլիացի ծովակալ Րուքը հրահանգ ստանալով ծովային նախարարէն, որ տարօրինապէս Սըր Ճորճ Չըրչիլ կը կոչուէր, Ճիպրալթարը, գրաւեց Սպանիացիներէն։ Ցամաք հանեց 1800 ընտիր զինուորներ, որոնք պաշարեցին թերակղզին եւ իր նաւերով 15 հազար ռումբ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

•

Ըստ իս, հայ ժողովուրդին դիմադրութեան աղբիւրները ուսումնասիրելու համար՝ վերլուծողը լաւագոյն եզրակացութեան կը հասնի երեք գլխաւոր պատմաշրջաններու քննութեամբ.

Առաջին՝ Ոսկեդար, — մեր Հինգերորդ դարն է ատիկա, զոր կարելի է անուանել գիրի պատմաշրջան ։

Երկրորդ՝ Միջնադար, — Կիլիկեան հարստութեան դարերն են առաւելապէս, իրականին մէջ՝ աւելի կանուխով սկսած զոր կարելի է անուանել նաեւ Վանքերու պատմաշրջան։

Երրորդ՝ Նոր դար, որ կ'ընդգրկէ ժամանակակից քառսային օրերը, ուր Հողը եւ Ոգին կը կռուին ի խնդիր յառաջապահութեան — այս շրջանը հաճելի կը թուի ինծ անուանել Ոգեդար կամ ոգեկան պատմաշրջան» ։

Նարդունի երեք այս պատմաշրջաններուն մէջ ամէնէն հետաքրքրականը նկատեց վերջինը, նախապէս համառօտակի ներկայացնելով երկու առաջին շրջանները՝ ցոյց տալու համար երրորդ պատմաշրջանին կազմութեան դժուարութիւնները հարկադրաբար։ Շատ իմաստալից կերպով վերլուծեց առաջին երկու պատմաշրջանները եւ շարունակեց .

— «Այժմ ստեղծուած են նոր պայմաններ։ Մեր ժողովուրդին արեւմտեան հատուածը կ'ապրի ոչ թէ պապենական հողերու վրայ, այլ օտարութեան մէջ։

Հայ ոգին, որ մեզի կու գայ Հայ Գիրին ու Հայ Վանքին հրաշալի պայքարէն ետքը տակաւին առոյգ, տակաւին աշխոյժ, ինչպէ՞ս պիտի ապրեցնենք մենք յուսահատական այն պայմաններուն մէջ, որոնք վիճակուած են մեզի։

Ահա ամէնէն փշոտ հարցը, բուն նիւթը, որու մասին կ'ուզեմ խօսիլ պարզ եւ անկեղծ լեզուով »։

Հայոց պատմութիւնը երեք շրջաններու բաժնելէ ետք, — ոսկեդար, միջնադար եւ ոգեդար, — Շաւարշ Նարդունի ծանրացաւ մեր ներկային վրայ .

— « Սիրելի հայրենակիցներ, ոգեդար կամ ոգեկան պատմաշրջան կոչեցի այն շրջանը որ կը կազմէ մեր ներկան, որովհետեւ ոգին է միայն՝ որուն կառչած կը մնանք, յուսահատօրէն կամ յամառօրէն պաշտպանելու համար մեր գոյութիւնը ։ Այդ ոգին է որ խանդավառութիւն պիտի ներշնչէ մեզի, այդ ոգին է որ կենդանութիւն պիտի տայ մեր գործին, ապահովելու համար մեր ցեղին յաւիտենականութիւնը ։ Հող չունինք մեր ոտքերուն տակ, պիտի աշխատինք ոգիով։ Զրկուած ենք ազգային անկախ կեանքի մը պայմաններէն, պիտի ապրինք ոգեկան անկախութիւն մը ապահովելով ։ Պիտի ըստեղծենք «հոգեկան հայրենիք » ,— այս բացատրութիւնը կը պատկանի բանաստեղծ Վահան Տէրեանի, մէկը առաջին համայնավարներէն։ (Այս ճշդումը կ'ընեմ, որպէսզի լռեն... Ասֆուրիէի բնակիչները, իրենց սթէրէօթիփիք բարբառով)։ Դժուար, դժուար, դժուար է աշխատիլ անշուշտ ։

Դժուար է նաեւ... խօսիլ կամ խօսք հասկցնել անապատի մարդոց։ Բայց կը յայտարարեմ թէ ես գրագէտ մըն եմ, լեցուած են ժողովուրդիս ստեղծագործական արժէքին հաւատքով։ Ու կը դաւանիմ թէ գրագէտն է ժողովուրդին ոգեկան առաջնորդը, ներկայացուցչական եւ յառաջապահ դէմքը — գրագէտն է որ ամենայն հաւատարմութեամբ կրնայ արտայայտել իր ժողովուրդին հոգին, ըստեղծագործական կարելիութիւնները եւ քաղաքակրթական ցեղայատուկ բրոֆիլը։ Ուրիշ հանգամանքով ոեւէ Հայէ աւելի իրաւունք ունենալ կը կարծեմ՝ ճչելու համար մեր արդի պատմութեան ճարտարապետական յատակագիծը, կը կրկնեմ՝ իբրեւ գրագէտ »։

Այնուհետեւ, յիշելէ յետոյ որ, դէնքէն առաջ, բացաւ հելլենական Էքսփանսիոնին ճամբան, Ատտիկէի լեզուն էր որ սրեց հելլենական աշխարհակալութեան ախորժակը, Շաւարշ Նարդունի շարունակեց .

Ահա թէ ինչու կը պահանջեմ յառաջապահութիւն մեր գրողներուն համար՝ ազգային քաղաքական յաւակնութեանց բանաձեւումին մէջ, այդ սիսթէմին տիպար ցոյց տալով Րաֆֆին, որ տեսաբանն է մեր յեղափոխութեան, եթէ ոչ նախակարապետը։

Բայց, խնդրեմ, այսքա՞ն ալ իրաւունք պիտի զլանաք գրագէտին, որ իր աչքին լոյսը կը սպառէ գիրերու վրայ, երբ, ազգային շուկայէն, Հայոց ճակատագրին մասին խօսելու իրաւունքը տոպրակներով տուն կը տանին մարդիկ, որոնք հեգարան միայն կարդացած են եւ Մարքսին քանի մը բառերը, ոտանաւորի վերածելով, սովորութիւն ըրած են արտասանել ջերմէն սարսռացող ու կակազող հիւանդներու պէս ։

Տակաւին իբրեւ լրացում, կ'ուզեմ նաեւ յայտարարել թէ կարելի է ուրանալ դասակարգային անհաւասարութիւնը ամէն կալուածի մէջ, բայց ոչ երբեք մտաւորական աշխարհի մէջ։ Մտքի հարստութեան (տինասթի) մէջ, քուէները դեր չունին, որքան ալ շատ ըլլան ։ Կարգ կայ, աստիճանակարգ կայ, հոն ուր մըտածումն է որ կ'իշխէ։ Ու վախճանութիւնը, « վայ պարտուողին» վախճանական պայմանով, ընդունելի է միայն արժանաւորներուն, աստիճանաւորներուն հետ դէմ առ դէմ »։

(Շար. 2)

արձակեց քաղաքին վրայ : Պահակազօրքը, որ 150 զինուորէ կը բաղկանար, անձնատուր եղաւ, առանց սպասելու զօրքին : Սպանիացիները ուզեցին ետ առնել ժայռը, իսկ Ֆրանսացիներն ալ իրենց կարգին փորձեցին գրաւել : Բոլոր յարձակումները ձախողեցան : Անգլիացիները, իրենք, յիսուն տարի, հինգ անգամ առաջարկեցին Սպանիացիներուն յանձնել Ճիպրալթարը : Փոխադարձաբար կը պահանջէին անգլեւսպանիական դաշնակցութիւն մը Ֆրանսայի դէմ : Հինգ անգամ Սպանիացիները հպարտօրէն պատասխանեցին թէ միայն կ՚ընդունին ետ առնել առանց որեւէ նախապայմանի :

Սպանիացիները, օժանդակութեամբ Ֆրանսացիներուն, մեծ պաշարումի մը ձեռնարկեցին 1779ին : Ծրագիրն էր ծովէն եւ ցամաքէն պաշարել ժայռը եւ գրաւել, սովի մատնելով : Քանիցս այս գործողութիւնը յաջողելու վրայ էր, սակայն ամէն անգամ ալ վերջին պահուն անգլիական տորմիղը կը հասնէր, կը ցրուէր նաւերը եւ պարէն կը հասցնէր ժայռին :

1781ին Ֆրանսացիները եւ Սպանիացիները ընդհանուր յարձակում մը փորձեցին : Սակայն Քրիյյօն դուքսը որ կը հրամայէր զինուորներուն, եւ ծովակալ Մօրէն որ հրամանատարն էր նաւատորմին, համաձայն չեղան, անկարգութիւն ստեղծուեցաւ գործողութեանց մէջ եւ խանգարուեցաւ ամէն գործողութիւն բանակին եւ նաւատորմին միջեւ :

Միւս կողմէ որեւէ նախզգուշութիւն ձեռք չառին պահելու համար գաղտնիքը, եւ Անգլիացիները իմացան բոլոր պատրաստութիւնները, մինչեւ իսկ յարձակման օրը : Անոնց համար դիւրին էր ճիշդ ժամուն ցամաք ելլել, ինչ որ աղէտ մը եղաւ Ֆրանսացիներունև թէ Սպանիացիներուն համար : 1783ին Թնդանօթի վերջին հարուածները արձակուեցան : Ճիպրալթար երեք տարի դիմադրած էր :

Վերսայլի հաշտութեան բանակցութիւններէն քիչ առաջ, Անգլիացիները վեցերորդ եւ վերջին անգամ ըլլալով առաջարկեցին Սպանիացիներուն իրենց վերադարձնել Ճիպրալթարը, իբրեւ փոխարինութիւն պահանջելով Փորթօ – Րիքօն : Սպանիացիները արհամարհանքով մերժեցին — «Ոչ մէկ սակարկութիւն» ըսելով եւ կորսնցուցին երկուքն ալ, որովհետեւ ոչ Փորթօ Րիքօն ունին այսօր, ոչ ալ Ճիպրալթարը : Այս մերժումին հետեւանքով ժայռը մնաց անգլիական : Եւ երկու դարէ ի վեր այդպէս եւ հաւանական է որ այդպէս մնայ դեռ երկար ատեն, վասն զի անգլ. տորմիղը պէտք ունի :

Վերջին հականգլիական ցոյցերը որոնք կազմակերպուեցան սպանիական կառավարութեան համաձայնութեամբ, շատ ալ զարմանալի չեն :

Ատենէ մը ի վեր հարցը կը ծեծուէր զանազան ձեւերով :

1950 Դեկտեմբերին զօր. Ֆրանքօ կը յայտարարէր թէ «Ճիպրալթարը չարժեր պատերազմ մը, սակայն հասած պահն է որ ուշ կանուխ պիտի ինայ» : 1951 Մայիսին կ՚ըսէր թէ Սպանիոյ Ատլանտեան դաշինքին մէջ մուտքը Ճիպրալթարի լուծումէն կախում ունի եւ կը հաստատէր թէ վերջին պատերազմին Անգլիան խոստացած էր Սպանիոյ՝ «նըկատի ունենալ իր ցանկութիւնները, մէջն ըլլալով Ճիպրալթարի հարցը» : Իսկ անցեալ Օգոստոսին, կ՚ըսէր թէ Ճիպրալթարը գրաւեցին հակառակ պատուոյ եւ բարոյականի օրէնքներուն : Իր վերադարձը խոստացան Թագաւորներ եւ կառավարութիւններ եւ այսօր երբ իր զինուորական արժէքը կորսնցուցած է, Անգլիացիները չեն ուզեր ձեռքէ հանել :

Թ. Ա. Թ.

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

★

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ) — Յունուար 24ին ժամը 21ին, Հայկ. Տան մայր սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը : Միութեան նախագահը այս առթիւ ներկայացուց լիակատար զեկուցում մը ութ տարիներու գործունէութեան, որ, հակառակ հաւաքատեղիի մը պակասին ու կազմակերպչական դժուարութեանց, եղած է բեղուն եւ այլազան :

Միութիւնը կազմակերպած է բազմաթիւ ազգային եւ կրօնական հանդիսութիւններ, հայերէն եւ իտալերէն բանախօսութիւններ, գրական սաուլոններ, նուագահանդէսներ, նուիրուած՝ հայկ. երգին : Իտալացի անուանի գրական քննադատի մը միջոցաւ, արժանավայել կերպով ոգեկոչած է Ֆրանց Վերֆէլը : Տօնած է «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակը կաթողիկէ համալսարանի շքեղ սրահներուն մէջ : Ոգեկոչած է յիշատակները ողբացեալ երաժիշտ Գուրգէն Ալէմշահի, Ահարոնեանի, Օշականի, Աղբալեանի, Գարեգին կաթողիկոսի : Օգնած է կարօտեալներու : Գործակցութեամբ Իտալիոյ Հայոց Կոմիտէին եւ Հայ Տիկնանց Բարեսիրական Միութեան՝ կազմակերպած է « Հայ բանաստեղծութեան օրը», որուն առիթով բանախօսած են «Քաւէ տիւ Սիւտ»ի բանաստեղծ աշխատակիցը Լիւք – Անտրէ Մարսէլն եւ տնօրէնը՝ Ժան Պալար : Նոյնպէս, կազմակերպած է բազմաթիւ ճաշ – պարահանդէսներ, որոնց հասոյթը իր միակ եկամուտի աղբիւրը կազմած է, եւ որոնցմէ գոյացած գումարին մէկ մասը, 800.000 իտալական լիր համաձայն ծրագիր – կանոնագրի յատկացուցած է Հայկ. Տան գաղափարին, յանձնելով Հայկ. Տան վարչութեան :

Միութիւնը ունի վաթսուն անդամ եւ անդամուհի : Կը բաղկանայ առաւելապէս երիտասարդներէ բարձրագոյն կրթութեամբ : Բոլորը կը գործեն համերաշխ, պատրաստուելով յաջորդելու հիներուն, որպէսզի վառ մնայ հայրենի ջահը :

Միութեան նորընտիր վարչութեան անդամներն են. — Բժ. Արամայիս Սրապեան, նախագահ, ճարտարագէտ Արման Սարեան, փոխ նախագահ Պ. Պ. Վազգէն Բամպակեան, խորհրդատու Զաւէն Մնտիկեան, գանձապահ Յարութիւն Ալէքսանեան քարտուղար : Շուտով Միութիւնը 1954 տարուան իր սովորական Ա. ժողովը պիտի գումարէ, որուն ընթացքին պիտի յայտարարուի եւ վաւերացուի նորընտիր վարչութեան տարեկան գործունէութեան նախահաշիւ ծրագիրը :

ԱՐ. ՍՐ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԵՐԵՔ ԲԱՌ, ԵՐԵՔ ԼԵԶՈՒ

★

Որքան պերճախօս են, «Յառաջ»ի յունուար 27, 28, 29 Թուակիր խմբագրականները նոր սերունդի մասին «Սորվիլ». — Բոլորիս սրտէն բխած առաջարկներ եւ թելադրանքներ որոնք չունչ ու մելան ըսպառել կուտան մեր սիրելի խմբագրին :

Դժբախտաբար ինկած ենք ովկիանոսին մէջ : Բայց ազատարար նաւակներ ալ չեն պակսիր, կը բաւէ ունենալ քաջութիւն կառչելու նաւաստիներուն որոնք տարիներէ ի վեր ձեռք երկարած են փրկելու համար մատաղ սերունդը : Որո՞ւ համար կը գրուին այս յօդուածները՝ գործելու եղանակներ գիտակցութեան կոչերը : Շատեր կը ճանչնամ որոնք երեք բառ ըսելու համար երեք տեսակ լեզու կը խօսին — Թուրքերէն, հայերէն եւ ֆրանսերէն : Այս դասակարգի մարդիկ չեն սիրեր հայկական ձեռնարկները, չեն կրնար աւելի խելահասներու հետ յարաբերութիւն մը.– չակել, չեն ուզեր իրենց գիտցածէն աւելի սորվիլ եւ շատ քիչ անգամ կ՚օժանդակեն հանրօգուտ ձեռնարկի մը :

«Յառաջ» կը գրէ — Քաանըհինգ – երեսուն – քառասուն եւ հինգնոցները ի զուր կը տրտնջան թէ աշխատանք չկատարուեցաւ իրենց համար : Եւ կը բացատրէ : Ես անձնական օրինակ մը պիտի տամ : 1922ին հազիւ 8 տարեկան, Խարբերդէն Հալէպ հասանք : Հազիւ մանկապարտէզի եւ ծաղկոցի աշակերտ, 1925ին մնաք բարով ըսինք հայ գիրին եւ դպրոցին : Ո՞րքան բան կրնայի սորվիլ երեք տարուան մէջ : Գիտցածս ալ մոռնալու վրայ էի, եթէ մտած չըլլայի Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութեան մէջ, Տեսին, նաեւ շնորհիւ «Յառաջ»ի եւ մաս մը գիրքերուս որոնք ինծ համար լուսատու փարոսներ եղան, այսօր կրնամ որոշ չափով արտայայտուիլ առանց բարձր ոճեր գործածելու :

Արդ, ի՞նչ է պակաս նոր սերունդին : Թե՞րթ, գի՞րք, կազմակերպութի՞ւն : Այս բոլորը կան տարիներէ ի վեր : Կը տպեն ու կը գործեն, բաւական է որ ըմբռնեն թէ իրենք Հայեր են եւ ամօթ չըդզան հայերէն խօսելու : Երբ այսքանը ըննեն կրնան քիչ թէ շատ հայերէն կարդալ գրել, գիտցողի մը խնդրել եւ դաս առնել : Վստահ եմ այդ անհատը իր կարելին պիտի չխնայէ երիտասարդ մը փրկելու համար օտարացումէ :

Կայ նաև Նոր Սերունդի կազմակերպութիւնը : Թող երթան մտնեն ընկերներով եւ ընկերուհիներով : Իրենք են որ պիտի օգտուին, նոյնիսկ Դաշնակցութեան չմօտեցողները : Թող չկարծեն թէ անպայման կ՚ուզենք Դաշնակցականներ մկրտել զիրենք : Ծնողները մեծ յանցանք գործած կ՚ըլլան եթէ չեն մղեր իրենց զաւակները այդ կազմակերպութեան մէջ : Եթէ թերութիւններ կան, թող երթան ուղղեն, զարկ տան շարժումին : Այլապէս քանի մը տարի վերջ հայկական տեսակէտով կը դառնան ապիկար, եւ կը ստիպուին երեք լեզու գործածել երեք բառ արտասանելու համար :

ՆՇԱՆ ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ. – ՅՈՒՍԻԿ ՔԱՀ. ՆԱԽՆԻՔԵԱՆ

«Հայրենիք»էն ցաւով կ՚իմանանք թէ Յունուար 20ին վախճանած է Յուսիկ քահանայ Նախնիքեան :

Այս առթիւ Թղթակիցը կը գրէ. —

Զենք գիտեր դեռ իր մահուան պարագաները, հաւանաբար յանկարծամահ եղած է, քանի որ չնչարգելութենէ կը տառապէր երկար ատենէ ի վեր :

Նախնիքեան քահանայի մահը, տարակոյս չկայ, մեծ ցաւ պիտի պատճառէ բոլոր զինքը ճանչցողներուն : Ծանր հարուած մըն է ան մանաւանդ մեր եկեղեցական իշխանութեան եւ յատկապէս Շիքակոյի, Ուօքեկընի, Րէյսինի, Ուէսթ Փուլմընի եւ շրջակայ թեմերուն համար, որոնց անխոնջ եւ բազմավաստակ հովիւըն էր :

Իր ամբողջ կեանքին մէջ, Նախնիքեան քահանայ եղաւ արտասովոր կերպով գործօն, աշխոյժ, ժողովրդանուէր եկեղեցական մը, քաջարի եւ եռանդուն կրօնաւոր մը, զոր պիտի փնտռենք միշտ :

ՊՈԼՍՈՅ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ՚իմանանք թէ Յունուար 24ին տեղի ունեցած է Ս. Խաչի դպրեվանքին բացումը, նախագահութեամբ Գարեգին պատրիարքի : Ներկայ եղած են կուսակալը եւ ուրիշ երեւելիներ : Կուսակալը ճառ մը խօսած է, ջերմապէս շնորհաւորելով ձեռնարկը : Պատրիարքը շնորհակալութեան հեռագիր մը ուղղած է վարչապետին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

28 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Քաֆր էլ Զայաթի մէջ, Գահիրէ Աղեքսանդրիա գծին վրայ, երկու կառախումբերու ընդհարման հետեւանքով : Ահագին բազմութիւն խռնըւած էր Զօր. Նեկիպը դիմաւորելու համար : Նախագահը անձամբ հետաքրքրըւեցաւ եւ 50ական ոսկի պարգեւ տուաւ զոհերու ընտանիքներուն :

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

Ո՛Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Կը հասկնա՞ք հիմա Օր. Լիթըրէնի կատարած դերին կարեւորութիւնը : Ինծի նախ զարմանք պատճառեց Տոքթ. Լէյտընըրի այլանդակ գաղափարը — հիւանդապահուհի մը վարձել, կնոջը համար : Էական պայման էր որ լուրջ եւ գործէն հասկցող վկայ մը կարենար վճռապէս ըսել թէ Տիկ. Լէյտնըր մեռած էր աւելի քան մէկ ժամէ ի վեր, այն վայրկեանէն երբ հաստատուեցաւ մահը :

Ուրիշ խօսքով, սպաննուած էր այն պահուն երբ ամէնքն ալ կրնային երդումով հաստատել թէ ամուսինը կ՚աշխատէր պատշգամին վրայ : Կրնային կասկածիլ թէ սպաննած էր իր կինը այն պահուն երբ անոր սենեակը կը մտնէր եւ կը գտնէր դիակը : Բայց իր յանցապարտութիւնը խնդրոյ առարկայ չէր ըլլար եթէ մասնագէտ հիւանդապահուհի մը հաստատէր թէ Տիկին Լէյտնըրի մահը մէկ ժամ առաջ պատահած էր :

Հիմա կը բացատրեմ այն լարուած եւ բռնազբօսիկ մթնոլորտը որ այս տարի կը ծանրանար արշաւախումբին անդամներուն վրայ : Ես ոչ իսկ մէկ վայրկեան զայն վերագրեցի միայն Տիկին Լէյտնըրի ազդեցութեան : Տարիներով լաւ ընկերականութիւն մը տիրած էր արշաւախումբին անդամներուն միջեւ : Իմ կարծիքով հասարակութեան մը հոգեկան վիճակը ուղղակի ենթակայ է մեծաւորին ազդեցութեան : Տոքթ. Լէյտնըր իր բարեմոյն բնաւորութեան հետ ունի նաեւ ուժեղ անհատականութիւն մը : Շնորհիւ իր փափկանկատութեան, իր դատողութեան իր մարդիկը վարելու ուշիմութեան այս մթնոլորտը միշտ բարենպաստ եղած էր :

Եթէ փոփոխութիւն մը տեղի ունեցաւ մեւչքը կ՚իյնայ մեծաւորին, այսինքն Տոքթ. Լէյտնըրի վրայ : Այս անձկութեան պատասխանատուն Տոքթ. Լէյտնըրն էր եւ ոչ թէ Տիկին Լէյտնըրը : Երբեք զարմանալի չէ որ պաշտօնէութիւնը հակահարուածը կրեց առանց ճիշդ պատճառը գիտնալու : Սիրալիր եւ բարի Պ. Լէյտնըրը, միշտ երեւութապէս նոյնը, պարզապէս իր դերը կը խաղար : Խորքին մէջ մոլեռանդ մըն էր որուն միտքը կը լլկուէր սպանութեան գաղափարէն :

Այժմ գանք երկրորդ ոճիրին, Օր. Ճոնսընի, սպանութեան : Գրասենեակին մէջ Տոքթ. Լէյտնըրի թուղթերը կարգի դրած ատեն (գործ մը զոր կը կատարէր ժամանակ անցընելու համար) պատահմամբ գտած պէտք է ըլլայ անանուն եւ կիսաւարտ նամակի մը սեւագրութիւնը : Այս գիւտը սաստկապէս տակնուվրայ ըրաւ զինքը : Ուրեմն, Տոքթ. Լէյտնըր գիտակցօրէն աչուսարսափի մատնած էր իր կինը : Խեղճ աղջիկը չկրցաւ հաւատալ աչքերուն, բայց սարսափած էր : Այդ պահուն է որ Օր. Լիթըրէնը վրայ կըհասնի եւ զայն կը գտնէ արցունքներու մէջ :

Զեմ կարծեր թէ այդ վայրկեանին կասկածէր որ Տոքթ. Լէյտնըրն է մարդասպանը, բայց այն փորձերը զոր կատարեցի Տիկին Լէյտնըրի եւ Հայր Լավինյիի սենեակին մէջ, անօգուտ չեղան իրեն համար : Հասկցաւ որ եթէ իրապէս լսեց Տիկին Լէյտնըրի պոռալը, պատճառը այն էր որ անոր պատուհանը բաց էր : Մեծ կարեւորութիւն մը չէի տար այս իրողութեան, բայց յետոյ պիտի յիշէր զայն : Իր միտքը կը շարունակէ գործել, ճըշմարտութիւնը գտնելու համար Թերեւս բառ մը չշնչած էր Տոքթ. Լէյտնըրի՝ նամակներու մասին :

Այս վերջինը կը հասկնայ եւ անոր հանդէպ իր ընթացքը կը փոխէ, վախի ազդեցութեան տակ : « Բայց Տոքթորը չէր կրնար իր կինը սպաննած ըլլալ, ան պատշգամէն չէր հեռացած ... Եւ իրիկուն մը երբ մինակն էր տանիքին վրայ եւ կը խոկար, ճշմարտութիւնը իրեն երեւցաւ փայլակի մը պէս : Տիկին Լէյտնըր սպաննուած էր պատշգամէն, բաց պատուհանէն :

Ճիշդ այդ վայրկեանին Օր. Լիթըրէն վրայ կը հասնի :

Անմիջապէս Օր. Ճոնսընի վաղեմի գուրգուրանքը տոքթորին հանդէպ կը տիրապետէ : Օրիորդը կը մտածէ փրկել երեւոյթները : Պէտք չէ որ հիւանդապահուհին որեւէ պատրուակով գուշակէ իր զարհուրելի գիւտը :

Դիտմամբ հակառակ ուղղութեամբ նայելով (դէպի բակը) գիտողութիւն մը կ՚ընէ տեսնելով Հայր Լավինյին բակին մէջ :

Աւելին չուզեր ըսել եւ ժամանակ կը խնդրէ մտածելու համար : Իսկ Տոքթ. Լէյտնըր որ զինքը կը լրտեսէր մտահոգութեամբ կը հասկնայ որ ան գիտէ ճշմարտութիւնը :

Այն կինը չէր որ երկար ատեն կարենար իրմէ պահել իր սարսափը եւ անձկութիւնը ճիշդ էր որ մինչեւ այն ատեն չէր մատնած զինքը... Բայց մինչեւ ե՞րբ կրնար վստահիլ անոր գաղտնապահութեան :

Սպանութիւնը սովորութիւն կը դառնայ :

Այդ գիշեր Օր. Ճոնսընի գաւաթ մը ջուրը կփոխէգաւաթ մը թթուատիհետ, յուսալով թէ պիտի հաւատան պառաւ օրիորդին անձնասպանութեան : Նոյնիսկ կարելի էր որ զայն ամբաստանէին առաջին սպանութեամբ եւ իր եղերական մահը խղճի խայթի վերագրէին :

(Շար.)

րիւխները .— 3 · Գերման ժողովուրդը ժողովրդավար իրաւունքներ պիտի ստանայ առանց լեզուի, ցեղի, կրօնի, աղանդի խտրութեան, պիտի վայելէ բոլոր մարդկային իրաւունքները եւ հիմնական ազատութիւնները: 4 · Ժողովրդավար կուսակցութիւնները եւ կազմակերպութիւնները պիտի վայելեն գործունէութեան ազատութիւն: 5 · Պիտի արգիլուին ժողովրդապետութեան թշնամի կազմակերպութիւնները: 6 · Քաղաքային եւ քաղաքական իրաւունքներ պիտի վայելեն գերման բանակին բոլոր նախկին անդամները, մէջն ըլլալով սպաները եւ զօրավարները, եւ բոլոր նախկին նացիները, բացի անոնցմէ որ դատական վճիռներ ստացած են իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ: 7 · Գերմանիա յանձն պիտի առնէ չմտնել որ եւ է խմբակցութեան կամ զինակցութեան մէջ որ ուղղուած է պատերազմին մասնակցած ոեւէ պետութեան դէմ: 8 · Գերմանիան պիտի գտնուի այն սահմաններուն մէջ որոնք որոշուած են Փոցտամի համաձայնութեամբ եւն.: Մոլոթովի ծրագիրը կը պարունակէ նաեւ տնտեսական տրամադրութիւններ :

ՀԱՐՑԸ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻ ԴՌՆՓԱԿ

Աւելորդ է ըսել թէ Մոլոթովի ճառը մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց արեւմտեան դաշնակիցներուն, բայց եւ այնպէս ամէն միջոց պիտի փորձուի, որպէս զի ժողովը ելքի մը յանգի :

Վերջին պահուն որոշուեցաւ խնդիրը յանձնել կրճատեալ խորհուրդին գաղտնի քննութեան : (Այս խորհուրդին կը մասնակցին միայն չորս արտաքին նախարարները եւ քանի մը մասնագէտներ): Այս որոշումը տրուած է անոր համար որ նախարարները այլեւս ուրիշ ըսելիք չունին բայց միայն հակաճառել եւ քարոզութիւններ կատարել:

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել դոնիւսակ խորհրդակցութեանց մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ մը անհետացած է Թօքիոյի մէջ: Ռուսերը կ'ըսեն թէ առեւանգուած է Ամերիկացիներէն կողմէ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ պատերազմը նորէն սաստկացաւ: Ըմբոստները յարձակողական մը ձեռնարկած են Լաոսի մայրաքաղաքին դէմ: Ուրիշ գաւառի մը մէջ Ֆրանսացիները ստիպուեցան պարպել երկու կարեւոր դիրքեր :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ շրջանակներէն կը հաստատեն թէ Պապին հիւանդութիւնը լուրջ հանգամանք ունի, նկատի առնելով իր տարիքը (77):

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի: Հանրապետութեան նախագահը նոր վարչապետ մը կը փնտռէ :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ամերիկեան բանակին հրամանատարութիւնը Ֆրանքֆուրթէն Փարիզ փոխադրուած ըլլալով, 800 սպաներ եւ զինուորներ հոս պիտի գան մօտերս :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւ մը յարձակում կրեց խորհրդային Միկ օդանաւէ մը, Քորէայի ծովեզերքին բացերը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական խորհուրդը հրամայեց բոլոր քաղաքացիներուն որ մինչեւ եօթը օր ոստիկանութեան յանձնեն բոլոր զէնքերը եւ պայթուցիկները : Անսաստողները զինուորական ատեանին պիտի յանձնուին: Այս հրամանը մասնաւորապէս կապ ունի Իսլամ Եղբայրութեան հետ որ լուծուեցաւ վերջերս :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ նոր ցնցումներ զգացուեցան Յոնիական կղզիներուն մէջ, վերջին 48 ժամուան ընթացքին: Բազմաթիւ շէնքեր փլան: Միեւնոյն ատեն անձրեւ կը տեղայ, ահուդողի մատնելով դժբախտ ժողովուրդը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Կարնոյ Գարարգ գիւղացի Աւետիս Օհանեան կը փնտռէ իր բարեկամը, նոյն գիւղացի՝ Մատթէոս Տէր Սարգիսեանը, որ Մեծ Եղեռնէն ազատուած ըլլալով, կ'ապրի Ֆրանսա : Հօր անունը Յովհաննէս, եղբայրը Տ. Մամբրէ քահանայի: Տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին .—
Avedis Ohanian, 446 Tremont St.
BOSTON MASS. U. S. A.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆր., ընկերուհի Զարդար Մուրատեանէն, իր ամուսնոյն մահուան Գ. տարելիցի առթիւ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ :

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յաջորդ Երկուշաբթի 8 Փետրուար, նոյն վայրին մէջ եւ նոյն ժամին՝ Ֆրանսերէն կը խօսի
Mr. L-G. GROS
Խմբագիր՝ «Քայէ տիւ Սիւտ»ի
Նիւթ՝ « Գերիրապաշտներու պատգամը »

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ՍԱՍՏԻԿ ցուրտին պատճառաւ դալ Չորեքշաբթի ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Ֆրանսահայ Լսարանին դասախօսութիւնը որ տեղի պիտի ունենար այսօր, չորեքշաբթի :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչին: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 327 Շըմէն տը լա Մատրակ վիլ, Պար տիւ Տէրպի:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ :

Ի ՆՊԱՍՏ ԳԵՂ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ

Կը խնդրուի ծանուցանել թէ Գեղարուեստական Թանգարանի Բարեկամական Ընկերակցութեան սարքած պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, 13 Փետրուար, ժամը 22էն մինչեւ լոյս: Նախագահութեամբ կրթական նախարարին,
Fondation Rotchild, 11, Rue Berryer (8°)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 Ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 Ֆրանք :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 Ֆրանք :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի Թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 Ֆրանք:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ մեր քով սպառած ըլլալով, կը սպասենք նոր ծրարներուն: Բոլոր ապսպրանքները արձանագրած ենք:

Այս առթիւ գաւառի յաճախորդներէն կը խնդրենք կանխիկ ղրկել գիրքերուն փոխարժէքը: Մեզի համար դժուար է զբաղիլ «քոնթր – ռամպուրսըման»ով եւ ուրիշ գործողութիւններով, մանաւանդ որ բարեկամաբար ստանձնած ենք այս գործը:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ՕՐ. ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆԻ

Երգապնակները.— Անգութ աղջիկ.— Աշուղ լինեմ :
Դուն անմեղ ես.— Քեզնից ինծի :
Դիմել՝ Օր. Պէնկեանի՝
14 Րիւ Ռօշամպօ Փարիզ (9) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն կը տօնէ Փետրուար 18ը՝ Փետր. 28ին:

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի ցերեկ, 7 Փետրուար, ժամը 14.30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց :

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ
ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ :

Քաղուած Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն:

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը :

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ :

SALLE D'IENA - 10 Av. d'Iéna, Paris

Երկուշաբթի գիշեր, 22 փետր. ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

այս տարուան (երրորդ) ներկայացումը

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Քաղուած՝ Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն եւ վերածուած բոլորովին հայ գեղջկական կեանքի :

Երգերով, երաժշտութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻ ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ, ինչպէս նաեւ դերասան

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ Փարիզահայ սիրուած դերակատարներու :

Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի՝
Գրատուն Հր. Բալուեան,
43, Rue Richer, PARIS (9°)
Tél.PRO.25-46

ԿԷԹԷ ԼԻՐԻՔ

Առաջին բեմադրութիւն (Ապրիլին)
« ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹ »ի
(Քնարական տռամ չորս արար)
Գործ՝ ԱԻԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
Երաժշտութիւն՝ Մեսումենց
Մասնակցութեամբ՝ Փարիզահայ լաւագոյն ուժերու :

ՕՐ. ԱՐՓԻՆԷ ՄԻՐԷՅ ՊԱԽԹԻՅԱՐԵԱՆ
Պ. ՌՕԺԷ ԹԱԳԻՈՐԵԱՆ
Նշանուած

31 Յունուար, 1954   Անկէն լէ Պէն

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ): Կը խօսի Պ. Թ. Գառնիկեան: Նիւթը՝ «Քննական ակնարկ հայկական պատմութեան ծագման մասին: Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 10ին, դպրոցի սրահը: Կը դասախօսէ ընկեր Գէորգ Պօղոսեան : Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի հին եւ նոր բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները եւ երկսեռ երիտասարդութիւնը: Ժամը 9էն 10 հայերէնի դաս :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտուք» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանի ներքնասենեակը: Կը խնդրուի ճիշդ ժամուն ներկայ ըլլալ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը փետր. ութին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին դպրոցի սրահը, շրջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն անպատճառ ներկայ գտնուիլ :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3.50ին Իսիի Խրիմեան ակումբին մէջ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՎԱԼԱՆՍ, Լ. Տ. Ս.— Մօտ օրէն կը ստանաք «Ամէնուն Տարեգիրքը»: Առայժմ սպառած է :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI 4 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7286 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2697

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ԱՆԵԼԷՆ ՄԻՒՍԸ

Հրաշք մը պիտի ըլլար եթէ Պերլինի խորհրդաժողովը կարենար լուծել գոնէ եւրոպական խնդիրները: Առաջին առթիւ՝ գերմանական թնճուկը:

Արեւմտեան պետութիւնները սկիզբէն ի վեր այս ժողովը կ'առաջարկէին պարզապէս Գերմանիոյ ճակատագիրը որոշելու համար: Մնացեալ խնդիրները՝ յաջորդաբար:

Միւս կողմէ, անոնց տեսակէտով, շատ մը հիմնական խնդիրներ կրնան քննուիլ միայն Ազգաժողովին առջեւ:

Գալով ասիական ճակատին, արեւմտեան պետութիւնները նախ երաշխիքներ կը պահանջեն Խ. Միութենէն եւ Չինաստանէն, Քորէայի եւ Հնդկաչինի մասին:

Արդարեւ, երկուքն ալ վճռական դեր կրնան կատարել, Քորէայի հաշտութիւնը փութացնելու եւ Հնդկաչինի պատերազմը դադրեցնելու համար:

Խուսափելով այդ յանձնառութենէն, անոնք միշտ ճնշումի կ'ենթարկեն Արեւմուտքը, զանազան զիջումներ կորզելու համար:

Խ. Միութիւնը տարբեր տեսակէտներ ունի հարցերու լուծման եղանակի մասին ալ:

Նկատելով որ ինք եւ իր արբանեակները փոքրամասնութիւն կը կազմեն Ազգաժողովին վաթսուն անդամներուն մէջ, կ'ուզէ Չորս կամ Հինգ Մեծերուն վերապահել շարք մը բարդ խնդիրներու կարգադրութիւնը:

Ուրեմն, տեսակ մը Տեսչապետութիւն (Տիրեկթուար), որ տիրաբար պիտի վարէ աշխարհի գործերը, իբրեւ գերագոյն ատեան:

Գործելու այդ եղանակը փորձեցին Բ. աշխարհամարտի ընթացքին եւ թշնամութեանց դադարումէն վերջն ալ:

Այդ օրերուն կնքուած համաձայնութեանց մէջ կան ձախաւեր գործեր որոնց հետեւանքները նոր կը զգացուին:

Ահաւասիկ, տարիներէ ի վեր Մոսկուա յամառօրէն կը յիշեցնէ Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութիւնները, նեղը դնելով Անգլիան եւ Մ. Նահանգները:

Չորս – Հինգ ջոկերէ կազմուած Տեսչապետութիւն մը հաստատել՝ կը նշանակէ պարզ լարան – խօսարանի մը վերածել Ազգաժողովը, որ կոչուած էր վճռական դեր մը կատարելու միջազգային վէճերու կարգադրութեան մէջ:

Մինչդեռ, այսօր դարձած է քառակուսի անիւ մը, մանաւորապէս Ապահովութեան Խորհուրդին եւ Քաղաքական յանձնաժողովին մէջ:

Շնորհիւ նոյնքան ձախաւեր որոշումի մը, ամէն անգամ որ տագնապի մը մատնուի, Խ. Միութիւնը իր վեթօն կը դնէ եւ առաջարկուած բանաձեւը մեքենաբար ջուրը կ'իյնայ:

Ամէն պարագայի մէջ, տկար է իր դիրքը՝ Ազգաժողովին մէջ: Ուրեմն կը նախընտրէ Հինգ հոգինոց դիկտատուրան, ուր ինք երկու ձայն ունենալով, կրնայ ազդել երրորդի մը վրայ:

Ուշագրաւ պարագայ մը,— Խ. Միութիւնը ատենէ մը ի վեր մեղրածոր խօսքեր կ'ուղղէ Ֆրանսայի, երբեմն ալ Անգլիոյ:

Կը թուի թէ պատահմունք չէ այս, այլ յատկապէս մշակուած ուղեգիծ մը:

Արդարեւ: Պերլինի խորհրդաժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, երբ Մոլոթով իր ծրագիրը կը պարզէր գերմանական հարցին լուծման համար, խօսքը մանաւորապէս ուղղելով Ֆրանսայի, հրաւիրեց հրաժարիլ Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրէն եւ «վերահաստատել գործակցութիւնը Խ. Միութեան հետ»: Բանգէտներ դիտել կուտան թէ այս կոչը ուղղուած էր բուն իսկ Ֆրանսացի ժողովուրդին:

Ճակատը ճեղքելու փորձ մը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆԱՎԷՃԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

★

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ՄՈԼՈԹՈՎԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Մէկ օրէն միւսը աւելի թանձրացաւ մթնոլորտը, Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ:

Երեքշաբթի օր, արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները միաձայն մերժեցին Մոլոթովի ծրագիրը, գերմանական հարցին լուծման մասին: Այս առթիւ կծու բառեր գործածեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս, Մոլոթովի և Խ. Միութեան երեսին տալով հին եւ նոր մեղքեր, եւ թելադրելով որ քիչ մը աւելի համեստ ըլլայ իր արտայայտութեանց մէջ: «Պ. Մոլոթով միշտ անսխալ չէ: Ան սխալներ կը գործէ եւ դեռ երէկ չարաչար կը սխալէր, երբ մեզ կը մեղադրէր իբրեւ թշնամիներ խաղաղութեան»: Այս առթիւ անախորժ պարագայ մըն ալ յիշեցուց,— 1931 Հոկտ. 31-ի արտասանուած ճառ մը որով Պ. Մոլոթով կ'ըսէր թէ «ոչ միայն անհեթեթութիւն, այլ եւ քրէական յանցանք է պատերազմիլ հիթլէրականութիւնը ջախջախելու համար, ժողովրդապետութիւնը փրկելու պատրուակով»:

Անցնելով գերմանական հարցին, Պ. Տըլըս բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները համաձայն էին որ Գերմանները մասնակցին հաշտութեան դաշնագրին պատրաստութեան: Բայց ո՞ր Գերմանները: Անոնք որ կը վարեն արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակցային կառավարութիւնը մեծամասնութիւն կը կազմեն: Անոնք ընտրուած են համաձայն ժողովրդապետութեան սկզբունքներուն: Իսկ անոնք որ արեւելեան Գերմանիան կը վարեն եւ որոնց համար կ'ըսեն թէ ընտրողներու 99.7 առ հարիւրը ունին իրենց ետին, պարզապէս կեղծ ընտրութեանց յաղթականներն են»:

Այս բացատրութենէն վերջ, Տըլըս վճռապէս պահանջեց Մոլոթովէն որ հաւանի ազատ ընտրութիւններ կատարելու եւ միացեալ կառավարութիւն մը կազմելու: Այսպէս ճշդելէ վերջ իրենց հիմնական դիրքը, Տըլըս պատասխանեց Մ. Նահանգներուն դէմ ուղղուած մեղադրանքներուն եւ հերքեց այն պնդումը թէ Ամերիկան մէկ նպատակ ունի,— Վերստեղծել այն յարձակողական ուժը որ երկու անգամ ստիպեց կռուիլ Եւրոպայի մէջ: «Շատ բնական է որ տարբեր կարծիքներ ունենանք իրարու հետ՝ համաձայնութեան մը յանգելու ճիգին մէջ: Բայց պէտք չէ իրարու վրայ յարձակինք անփութօրէն: Փաստ է որ մօտ մէկ միլիոն բնակիչներ փախած են արեւելեան Գերմանիայէն եւ թէ անցեալ տարի անօթի Գերմաններ իրենց ինքնակոչ կառավարութեան լուծին տակ հինգ միլիոն կապոց ուտելիք ստացան Արեւմուտքէն (Ամերիկայէն):

Պ. Տըլըս մերժեց նաեւ Մոլոթովի այն առաջարկը թէ միացեալ Գերմանիան ազգային բանակ մը ունենայ իր սահմանները պաշտպանելու համար: Եթէ Գերմանիան ազգային բանակ մը ունենայ որ կարենայ երկիրը պաշտպանել արտաքին յարձակման դէմ, բաւական զօրաւոր պիտի ըլլայ սպառնալու համար արեւմտեան Եւրոպայի: Մեր տեսակէտով Եւրոպայի խաղաղութիւնը կարելի է լաւագոյնս ապահովել միացեալ Գերմանիոյ զինեալ ուժերը կցելով եւրոպական բանակին»:

ՊԻՏՈՅԻ ԵՒ ԻՏԸՆԻ ՃԱՌԵՐԸ

Յետոյ խօսք առաւ Պ. Պիտօ, պարզելով իր երկրին տեսակէտը: Մասնաւորապէս շեշտեց թէ Ֆրանսա երբեք պիտի չմտնէ Խ. Միութեան հետ կնքուած որեւէ դաշնակցութեան մէջ որ դուրս կը ձգէ Մ. Նահանգները եւ Անգլիան: Այս առթիւ կէտ առ կէտ քննադատեց Մոլոթովի ծրագիրը Գերմանիոյ վերակազմութեան մասին: «Պ. Մոլոթով մեզմէ կը պահանջէ վերանորոգել երկու պատերազմներու միջեւ կատարուած փորձը: 1919ի Գերմանիան ալ սահմանափակ ուժեր ունէր, որոնք սկզբունքով յատկացուած էին ներքին ապահովութեան: Ան չմասնակցեցաւ որեւէ զինուորական խմբակցութեան եւ մանաւորապէս խիստ հսկողութեան մը ենթարկուեցաւ սկզբնական շրջանի մը մէջ: Բայց եւ այնպէս արագօրէն հարիւր հազարնոց բանակէն անցաւ ամենազօր վերմախտին (ազգ. մեծ բանակ) եւ զօր. Ֆոն Զեկտէն Ատոլֆ Հիթլէրի: Այս եղերական փորձառութեան վրայ հիմնուելով Ֆրանսական կառավարութիւնը այն համոզումին յանգած է թէ գերման ազգային բանակի մը վերակազմութիւնը վտանգաւոր է ժողովրդապետութեան համար եւ կը հակասէ ապահովութեան սկզբունքին: Յետոյ, մեկուսացուած Գերմանիա մը պիտի կրնար ստուարաթիւ զինեալ ուժեր ունենալ, պաշտպանելու համար իր անկախութիւնը ամէն պատահականութեան դէմ: Ան ուշ կանուխ պիտի թօթափէր դաշնագրով պարտադրուած սեղմումները»:

Եզրակացնելով, Պ. Պիտօ մերժեց Գերմանիոյ համար նոր խորհրդաժողով մը գումարելու առաջարկը եւ Մոլոթովի միւս թելադրութիւնները:

Պ. Իտըն աւելի կարճ խօսեցաւ, եզրակացնելով.— «Թող Պ. Մոլոթով ըսէ թէ ինչ կը մտածէ իմ ծրագրիս մասին: Թող ըսէ թէ կ'ընդունի՞ անոր մէջ պարզուած սկզբունքները: Իր պատասխանը իմանալէ ետքը միայն կրնանք գիտնալ թէ կարելի՞ է յառաջ երթալ գերմանական խնդիրները լուծելու համար»:

Պ. Մոլոթով երէկ պիտի պատասխանէր այս քննադատութեանց:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ըմբոստները հազիւ հարիւր քիլոմեթր հեռու են Լաոսի մայրաքաղաքէն եւ յամրաբար յառաջ կը խաղան: Ֆրանսական ուժերը միջոցներ ձեռք առած են գլխաւոր դիրքերը պաշտպանելու համար:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը ծրագիր մը մշակած է որ կը մերժէ աշխատավարձքի կամ նուազագոյն օրապահիկի ընդհ. յաւելումը, բացառութիւն համարելով անբաւական վճարք ստացողները որոնց թիւը 700.000 կը հաշուեն: Իր գլխաւոր առաջարկն է զարկ տալ արտադրութեան եւ արտածման:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԻԾԵԼԻՔ ԻՆՉԵ՞Ր ԿԱՆ ...

Պոլսոյ դպրեվանքին բացման առթիւ, Պոլսոյ կուսակալը, պրոֆ. Կէօքայ, սրբտառուչ ուղերձ մը արտասանելով, ըսեր է.

— «Ես կ'անիծեմ բոլոր անոնք որ կ'ուզեն թոյն ու թարախ ներմուծել մեր հայ, յոյն եւ հրեայ հայրենակիցներուն միջեւ.

«... Որքան ալ պատմութեան փոխանցուած ըլլան մեր անցեալի ունայն եւ ուռուցիկ անհասկացողութիւնները, դարձեալ պիտի գտնուին մարդկային մանրէներ, որոնք պիտի ուզեն մեզ բաժնել իրարմէ: Բայց ոչ ...»:

Պոլսոյ կուսակալը գիտնական մըն է, եւ յաճախ ակադեմական ոճեր կը գործածէ, բացատրելու համար այս կամ այն երեւոյթը:

Դժբախտաբար կէս ճամբան կը մնայ իր գիտութիւնը, երբ կը շօշափէ քաղաքական խնդիրներ կամ ժողովուրդներու փոխադարձ յարաբերութիւնները:

Այլապէս, բերան պիտի չառնէր սա ծուռ եւ սնամէջ խօսքը.— «Անցեալի ունայն եւ ուռուցիկ անհասկացողութիւններ»:

Պրոֆ. Կէօքայ անշուշտ պատմութիւն ալ գիտէ:

Այդ «անցեալ»էն մնացածը ոչ թէ մանրէներու պատմութիւն է, այլ յիշատակը աննախընթաց եւ արիւնարբու գազանութեանց:

Դարաւոր եւ շինարար ժողովուրդ մը իր տեղը կը պահանջէր Աստուծոյ արեւին տակ, եւ անճիտուեցաւ հրէշային բարբարոսութեամբ:

Ոչ միայն իր հայրենի հողերուն վրայ, այլ եւ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ: Արեւելքէն արեւմուտք եւ հիւսիսէն հարաւ:

Ոչ միայն տարեցներով կամ «դաւաճաններով», այլ եւ ծերերով, կիներով եւ մանուկներով: Եօթանասունէն մինչեւ եօթը տարեկան:

Օսմանեան դրօշին տակ զինուորագրուած բազմութիւններն անգամ կոտորուեցան զանգուածօրէն, նոյն կատաղութեամբ:

Եւ մէկ հատիկ Թուրք չգտնուեցաւ, որ բողոքի խօսք մը արտասանէր, նոյնիսկ 30 – 40 տարի ետքը: Ոչ իսկ բանաստեղծ մը կամ գիտնական մը:

Սերունդներ եւ հոսանքներ փոխուեցան Թուրքիոյ մէջ ալ, առաջին Մեծ Պատերազմէն ի վեր:

Բայց, ոչ ոք փորձ մը կատարեց ոչնչացնելու անյատակ տգիտութեան, անասելի անիրաւութեանց եւ արիւնածարաւ բարբարոսութեանց մանրէները, որոնք պապերէն թոռներուն փոխանցուած են:

Եւ դեռ Ճէլալ Պայար եառ կը խօսի Ուաշինկթընի մէջ, ժողովուրդներու ազատութեան եւ անկախութեան մասին ...

ՎԱՀԷ

ՅՈՒՐՏԻՆ ԱՒԵՐՆԵՐԸ ԵՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Հակառակ խաբուսիկ արեւի մը, ցուրտը նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի Փարիզի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Առջի օր տասը հոգի եւս մեռան սառելով, արիւնախոռնումի կամ արկածներու ենթարկուելով: Մեռեալներուն թիւը հարիւրը կ'անցնի ամբողջ Եւրոպայի մէջ, Նորվեկիայէն մինչեւ Իտալիա: Զոհերուն մէջ կան մանուկներ ալ, որոնք ցուրտէն սառած կամ խեղդուած են՝ խախուտ սառոյցներու վրայ չմշկած ատեն: Փարիզեան շրջանին մէջ ոստիկանութիւնը արգիլած է չմշկումը, քանի սառերը չեն թանձրացած լիճերու եւ գետերու վրայ: Նաւարկութիւնը դադրած է Հիւսիսային Ֆրանսայի ջրանցքներուն, Ուազ, Մառն գետերուն, Սէնի մէկ մասին եւ Վերին Հռենոսի մէջ: Ցուրտը զգալի է նաեւ Միջերկրականի Ֆրանսական ափերուն վրայ, թէեւ ջերմաչափը զերոյէն վեր կը մնայ, (երէկ սխալմամբ զերոյէն վար 9 աստիճան տպուած էր Նիսի համար): Մարօքի կարգ մը մասերուն մէջ առաջին ձիւնը տեղաց 35 տարիէ ի վեր:

Ցուրտը խանգարած է ուտեստի փոխադրութիւնը դէպի Փարիզ: Գիները զգալապէս բարձրացած են կեդրոնական Հալին մէջ: Առջի օր միայն 1800 թոն ուտելիք հասաւ, սովորական երեք հազար թոնին տեղ: Փողոցները ամայացած են Փարիզի եւ ուրիշ գլխաւոր քաղաքներու մէջ:

Շատեր աննախընթաց կը նկատեն այս ցուրտը Ֆրանսայի համար, բայց պատմագէտներ դիտել կուտան թէ 1423ին եւ 1433ին, տասը տարուան ընթացքին Սէնը երեք անգամ սառեցաւ եւ գայլեր երեւցան Փարիզի փողոցներուն մէջ, յօշոտելով 14 հոգի:

Պաշտօնական հաստատութիւնները եւ հանրային կազմակերպութիւններ գործի ձեռնարկած են, անտուն – անտէր թըշուառները պատսպարելու համար: Քահանայ մը, աբբայ Փիէռ կոչ մը ուղղած էր եւ առջի օր կարելի եղաւ երկու հազար չքաւորներ փրկել փողոցներէն, առժամեայ ննջարաններ ճարելով: Հարիւրաւոր կառքեր կը շրջին քաղաքին կողմնակի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՎՄԱՍ ԶԱՐՇԱՖՃԵԱՆ

(ԻՆՉՊԷՍ ՀԻՄՆԵՑԻՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ը)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դաշնակցութեան պատգամաւորական ժողովը Պոստոնի մէջ, նկատողութեան առաւ «Հայրենիք»ի խնդիրը եւ արտօնեց Կ. Կոմիտէին, որ իր գանձէն հարիւր տոլարի բաժին գնէ (բաժնեթուղթ չկար, բաժին միայն) հրատարակչական ընկերութենէն: Երեք չորս համակիրներ ալ տասնական, քսանական տոլարով մասնակցեցան ընկերութեան: Դրամագլուխ — նիս... երկու հարիւր տոլարը կ'անցնէր արդէն:

Գիշեր մը Մարկոսին (Տէր Մանուէլեան) սենեակը ընկերահամակրական ժողով մըն ալ ունեցանք: Տեսանք որ խմբագիր մըն ալ անհրաժեշտ էր ծնելիք թերթին: Այդ պաշտօն ալ ծառանուդ բաժին հանեցին:

Փրովիտէնսէն Նիւ Եորք գացի զինուած հետեւեալ պաշտօններով, — խմբագիր, հրատարակիչ, աւագ գրաշար, քարտուղար բոլոր կարեւոր եւ անհեթեթ թղթակցութեանց, սրբագրիչ փորմաներուն, 1500է աւելի թերթեր ծալլող, փաթթող, հասցէները գրող, թերթերուն պարկը շալկած սուրհանդակին հասցնող բեռնակիր, թերթին առօրեայ ծախքը գոցելու համար կարճ ժամանակի համար առձեռն փոխառութիւն ընող եւ երկար ժամանակէն վճարելու գործադրող, եւն. եւն.:

Եւ ահա 1899 Թ. Մայիս մէկի պատմական օրը լոյս տեսաւ «Հայրենիք»ի Ա. թիւը:

Զորս հինգ շաբաթէն ժողովրդական խաւերուն մէջ շատ ընթերցող բարեկամներ ունեցանք, մասնաւոր ապատտենչ երիտասարդութիւնը: Սակայն, ոխերիմ «բարեկամութիւնը» վայելեցինք ամերիկահայ գրեթէ բոլոր վեղարաւոր ու գըլխարկաւոր կղերականներուն, Հնչակեաններուն եւ Վերակազմեալներուն :

Արքեպիսկոպոս Սարաճեան գիշեր մը Նիւ Եորքի սրահներէն մէկուն մէջ հաւաքընական առեանի մը վերածեց հոգաբարձուական ընտրական ժողով մը՝ բեմէն յայտարարելով, թէ «Հայրենիք»ի խմբագիրը եւ աշխատակիցները անհաւատներ են ու անարժան ազգային կրօնական գործերու ձեռնամուխ ըլլալու: Նոյն այդ ժողովին ատենապետը՝ Թաչճեան իր բարեկամ եպիսկոպոսին «խաթեր»ը դպաւ ու խնդիրը անուշի կապեց այդ գիշեր, այլապէս Նիւ Եորքի հայութիւնը զուգէ ականատես պիտի ըլլար նոյնիսկ արիւնահեղութեան :

Խաւարկուռ տիրացուներ պարզապէս, կ'առէին թերթը, որովհետեւ կէս երկոտասնեակ օրիորդներ եւ տիկիններ կ'աշխատակցէին «Հայրենիք»ին :

« Հայրենիք »ի հազիւ երկու երեք թիւերը հրատարակուած էին, երբ ամբողջ Վասպուրականի սովալլի սովին գոյժը հասաւ Ամերիկա: Կարծեմ որ «Հայրենիք»ի 5րդ թիւը ամբողջ բովանդակութեամբ նուիրուած էր սովատանջներու կոչին: Մեր անմոռանալի Թովմաս Ճէլալեանը Փրովիտէնսէն տարօրինակ ապսպրանք մը ըրած էր «Հայրենիք»ի խմբագրին՝ — Ատաշ. — «Հայրենիք»ի առաջին երեսը զարդարէ Հայրիկի, Աղթամարի եւ Այգեստանի պատկերներով, զօրլու առաջնորդող մըն ալ գրէ: Թերթը չուտ գրկէ, որպէսզի ես ալ կարող ըլլամ շաբաթ երեկոյին էքիւչէնճ Փրէսի ազգային ժողովասրահին մէջ ի նպաստ սովեալներուն տեղի ունենալիք հանդիսական ընդհ. ժողովին մէջ փոխանակ ճառախօսելու, «Հայրենիք»ին առաջնորդողը կարդամ»:

Բարոյական յաջողութիւնիս քաջալերիչ էր: Բայց նիւթական յոյսերնիս՝ ապարիկ չվճարող բաժանորդներու քմահաճոյքէն կախուած էր: Ասկէ անկէ առձեռն փոքր փոքր պարտքեր սկսած էինք ընել, միշտ հաւատալով որ յաջորդ օրուան սուրհանդակին բերած տրցակ մը նամակներուն մէջէն, երբեմն պահարանները դրամաթղթեր ալ պիտի պարունակէին: Դողդոջուն ձեռքերով եւ աւելի գուրգուրանքով դրամապահ նամակները կը բանայինք: Ահա մէկ տոլար մէկ նամակէն ելաւ, երկու տոլար ուրիշ նամակէ մը, ՔէՓէրՃիս կատարեալ էր, թերթին մէկ թիւին թուղթին եւ «փորմա»ներուն փոխադրութեան ծախքերը ալ ապահովուած էին: Սակայն հոգի կրծող մանր մունր պարտքերը կը մնային: Երջանիկ օր մը աւետաբեր նամակ մը առինք անանկուն Ա. Լեւոնեանէն: Կ. Կոմիտէի խոստացած հարիւր տոլարէն 25ը ղրկած եմ արդէն, 75 տոլարն ալ մօտ օրէն պիտի ղրկեմ»: Ալ կռահեցէք մեր ուրախութիւնը, գօտեպինդ կը կանգնինք Ղումրիկեանին առջեւ՝ հինգով տասնով փոխառութիւններ կնքելու: Դրամը կ'ուշանար, ամէն անգամ, երբ Ղումրիկեան առնելիքի խօսքը կ'ընէր, խիզախօրէն կը պատասխանէի իրեն — Ի՞նչ կ'ըլլաս կոր, մենք ալ առնելիք ունինք, մանաւանդ մեր առնելիքը Մ. Նահանգաց կառավարութիւնէն է, որուն ետեւը կը կանգնին ճանակն ու նաւատորմիղը՝ արդար առնելիքներ գանձելու եւ ճարելու համար...:

Եւ եկաւ օր մըն ալ որ այլեւս անհրաժեշտ տեսնուեցաւ օրինաւոր կարող գրաշարի մը պերճանքն ալ նուիրել « Հայրենիք»ին: Քիչ շատ ձեռնհաս գրաշար մը այդ օրերուն չափազանց դժուարաւ գտնուելիք բան էր: Բայց շաբաթական 9 տոլար պահանջելու յանդգնութիւնը ունէր: Քանի մը շաբաթներ միայն վայելեցինք այդ շնորհը: Բայց օր մըն ալ (խմբագիրին համար չար օր, որովհետեւ նաւէն գրաշար – խմբագիր ըլլալու սպառնալիքը կը կախուէր գլխուն) տեսանք որ « Հայրենիք»ը միակ թերթն էր աշխարհին տակ, որ իր խմբագրին շաբաթը չորս տոլար պակաս կը վճարէր քան իր գրաշարին :

Սանկ նանկ կը շարունակուէր «Հայրենիք»ը, երբ չարաբախտ օր մը ամէնէն մեծ հարուածը կրեցինք: Հինգշաբթի առաւօտ մըն էր: Առաջին երիկունը Ցարութիւն «փորմա»ները շարած լմնցուցած էր, առաւօտ կանուխ պիտի զրէինք խմբագրականը, «փորմա»ները մամուլին պիտի ղրկուէին: Անմոռաց Ցարութիւնը առաւօտ կանուխ հեւ ի հեւ կը վազէ դէպ ի սենեակս ու ինծի կը գուժէ. Խէ Ղումրիկեանին խանութը կրակ առած է, ու «փորմա»ները ինք իր աչքովը տեսած է կէս այրած՝ ջուրերուն մէջ ցրուած: Պահապան հրշէջները ճեղքելով ներս կը ցատկեմ խանութէն ու կը պարզուի առջեւս ահաւոր տեսարանը — «Հայրենիք»ը այրուած ...: Ցուցումս, ցաւս մասամբ միայն կրցայ զսպել, երբ երեք հարիւր տոլարի ապահովագրական «փոլիս»ի մը կէսը այրած քաշեցի հանեցի թուղթերու դէզերէն: Սակայն կ'երեւակայէի հեռաւոր ընկերներու ցնցումը :

Ապահովագրական ընկերութենէն 240 տոլար գանձեցինք: Զարիքէն բարիք ծընած էր: 23րդ փողոցին վրայ շէնքի մը մէջ 6×8 ոտք տարածութեամբ խմբագրատուն – տպարան մը ունենալու անհաւատալի շռայլանքը ունեցանք, եւ աւելի առատ տառերով թերթը հրապարակ ելաւ: Ընկերներէն շատերուն արդարացի կարծիքն էր «Հայրենիք» թերթը փոխադրել հայ գաղութներուն կեդրոնական վայրերէն մէկուն մէջ: Պոստոնն ամէնէն նպատակայարմար վայրն էր: «Հայրենիք»ի յարմարագոյն խմբագիրը ճիշդ այդ օրերուն Ամերիկա եկաւ, յանձին ընկեր Վռամեանի, զոր Փրովիտէնսի մէջ գումարուած մեր պատգամաւորական ժողովին հասցուցի :

«Հայրենիք» Պոստոն գնաց եւ դարձաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի շրջանի պաշտօնական օրկանը, ինչպէս նաեւ հայ գաղութին առաջնորդող թերթը, Վռամեանի ղեկավարութեան տակ: «Հայրենիք» տարիներու ընթացքին շաբաթաթերթէ մինչեւ օրաթերթի վերածուեցաւ՝ եւ իր կողքին ի վերջոյ ունեցաւ ամսագիր մըն ալ: «Հայրենիք»ը կը հրատարակենք հայրենիքէն շատ հեռու, բայց կը հաւատանք, որ օր մը հայրենիքի մէջ պիտի հրատարակենք ... : Երեսուն եւ մէկ տարի վերջ, տակաւին միեւնոյն անյողդողդ հաւատքով ու անշէջ յոյսով կրկին ու կրկին միեւնոյն սրտարուխ մաղթանքներով կը վերջացնեմ յուշերս » : (Թ. Զարշաֆճեան) :

... Ահա այս հաւատաւոր ու զոհաբերող հին սերունդն է որ օրէ օր կ'անհետանայ, ձգելով իր ետին ամայութիւն ու անտառուղութիւն :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ՈՍԿԻՆ ապուշին վարպետն է որուն ետեւը կը պահուըտին իր բոլոր յանցանքները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

" ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ "

●

Համազգային Լսարանի հերթական երկու դասախօսութիւնները տեղի ունեցան Յունուար 22ին եւ 29ին : Դասախօսն էր ծանօթ գրագիտուհի Տիկին Հուրի Իփէկեան – Պուտագեանը, նիւթը՝ Համաստեղի «Սպիտակ Ձիաւորը»:

Տիկինը իր առաջին դասախօսութեամբ, ամբողջ երկու ժամ, լարուած պահեց ունկնդիրներուն ուշադրութիւնը, տալով վէպին ամփոփումը, մի առ մի պատկերացնելով դէմքերն ու դէպքերը :

« Սպիտակ Ձիաւորը» քսան տարի առաջ հրատարակուած է «Հայրենիք» ամսագրին մէջ, ամբողջ երեք տարի շարունակ, ապա ընդհատուած է: Հեղինակը յետոյ փոքրիկ փոփոխութիւններ կատարելով վերջին մասին մէջ եւ աւելցնելով 413 նոր էջեր, ընդամէնը 1200 էջեր, ամփոփած է երկու հատորներու մէջ որոնք լոյս տեսան վերջերս :

Երկրորդ դասախօսութեան՝, նախագահ Մ. Պարսամեան յայտնեց թէ դասախօսը այս անգամ պիտի խօսի Համաստեղի գրականութեան եւ արուեստին մասին:

Տիկին Իփէկեան – Պուտագեան. — Համաստեղի բուն անունն է Համբարձում Կէլէնեան, ծնած՝ Խարբերդ 1895ին: Աւարտած է Մէզրէի Կեդրոնական վարժարանը: 1914ին երբ 19 տարեկան էր մեկնած է Հիւս. Ամերիկա եւ հետեւած համալսարանական դասընթացքներու: Իր ապրուստը ապահովելու համար, աշխատած է միեւնոյն ժամանակ իբրեւ լուսատպագրիչ, ինչ որ կը շարունակէ մինչեւ այսօր: Իր առաջին գործերն են «Գիւղը» եւ «Անձրեւ»ը:

1928ին երկար ճամբորդութիւն մը կատարեց դէպի Միջին Արեւելք, տեսակ մը ուխտագնացութիւն: Այս ճամբորդութեան ընթացքին, տեսած է հայ ժողովուրդի տառապանքները և խեղճութիւնը, եւ նիւթեր հաւաքելով վերադարձին ըսկսած է գրել «Սպիտակ Ձիաւորը»: Ունի նաեւ «Սրբազան Կատակերգութիւնը » որ անտիպ է :

« Սպիտակ Ձիաւորը» բաժնուած է չորս մասերու եւ կը պարունակէ 32 գլուխներ: Իր արժէքը երկու տարրերէ կը բաղկանայ,—իրական եւ վիպական, որոնցմով Համաստեղ կրցած է համադրել, ձուլել եւ սանդել այս վէպը :

Իրական է, Թրքական լուծին տակ ապրող հայ ժողովուրդի մասին գրուածը : Թշուառութեան մէջ ան եղած է համբերատար, չենարար, ընդվզող: Իրական՝ են հողը, եկեղեցին, դպրոցը, կամաւորական բանակը եւ այն կուսակցութիւնը որ այդ բոլորը կազմակերպած է, ժողովուրդի մէջ գիտակցութեան զարթումը, իտէալը՝ որ կը ձգտի ազատագրութեան ,

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

●

Այսքանը տալէ ետք իբրեւ մուտք գըրաքէտի հանդամանքին, Նարդունի պարզեց մեր ներկայ կացութիւնը .

— Մեր ժողովուրդին արեւմտեան թեւը ինկած է իր հողերէն դուրս: Արեւելեան թեւը կ'ապրի մեր պատմական հողերուն վրայ: Ծիծաղելի պիտի ըլլար սպասել որ արեւելեան թեւը իր թեւն երկարէր դուրս եւ գրաւէր մեր ճակատագրով, ձեռնածալ հանդիսատ մը թելադրելով մեզի: Մեր ճակատագրին տէրը մենք ենք, նախ մենք, յետոյ արեւելեան մեր եղբայրները կամ անոնց կնքահայրը: Ուրիշ ամէն խօսք զէվզէկութիւն է պարզապէս »:

Ապա Նարդունի խօսեցաւ մեր ընելիքի մասին.

— « Տոկալ, միայն տոկալ: Աւելին մըտածելու իմաստութիւնը ոչ միայն աւելորդ է ներկայ պայմաններուն մէջ, այլ եւ մարդկային ոեւէ ուղեղ չի կրնար տալ մեզի:

Ի՞նչպէս տոկալ :

Պահպանելով մեր աւանդութիւնները, մեր արժէքները, նաեւ մեր ազգային յաւակնութիւնները: Հարկ չկայ շատ խելացի ըլլալու՝ ընդունելու համար այս պարզ ճշմարտութիւնը: Հարկ չկայ նաեւ «զաղէթայի» մը թուղթէ բլուրին վրայ բարձրանալու՝ տարբեր ճշմարտութիւններ ցոյց տալու համար մեզի, հորիզոնէն անդին:

Ի՞նչպէս պահպանել, սակայն :

Սիրելի հայրենակիցներ, ըսեր են մեր պապերը, ես ալ կ'ըսեմ՝ առանց վախնալու հին խօսք մը կրկնելու մեղքէն, թէ եօթը «Հայր մեր» կ'արժէ համերաշխութեան խորհուրդը: Անհրաժեշտ է զօրծակցիլ, զօրացնել հաւաքական ոգին, եւ աշխատիլ հանդուրժելով իրարու :

Սեւ Պապը Ալին (անիծեալ ըլլայ), յաջողեցաւ երկպառակութիւն սերմանել մեր ժողովուրդին մէջ, կղերականը հանելով յեղափոխականին դէմ, հարուստը հանելով արհեստաւորին դէմ: Այժմ չենք ուզեր որ սանեղծուի ուրիշ Պապը Ալի մը, որ նոյն խաղը փորձէ մեզի՝ պառակտելով հայութիւնը, եղբայրը հանելով եղբօր դէմ: Վասնզի այդ խարդախութեանց պատճառով դարձած ենք Էօն փանիէ տը Քրապ, սակառ մը խեչափառներ, որ գիրար կը խածնենք :

Այս դժբախտութեան մէջ, մեր ամենամեծ մեղքը կը համարեմ յարգանքի պակասը: Մարդկային զգացումներուն մէջ ազնուագոյնն է յարգանքը: Մարդուն միայն յատուկ է յարգանքը: Կենդանիները անծանօթ են յարգանքի զգացումին, — կովը չի կրնար գիտնալ կովին արժէքը եւ յարգել զայն :

Արժէքներու ճանաչումն է միայն, կամ արժէքներու յարգանքը, որ կը պայմանաւորէ մարդկային իմաստութեան զարգացում, եւ աճումը :

Ահա թէ ինչու ճանչնալ հայ անհատին արժէքները, յարգել ընկերոջ մը աշխատանքի եւ գործունէութեան իրաւունքները, փոխադարձ հանդուրժողութիւն ցոյց տալ ազգաշինութեան մեր յաւակնութեանց մէջ՝ կը նպաստեն ոչ միայն մեր քաղաքակրթութեան պահպանումին, այլ եւ զարգացումին:

Այս տրամաբանութեամբ, հանդուրժելի կը գտնեմ խմբակցութիւնները ոչ միայն մեր ընկերային կեանքին մէջ, այլ եւ կրօնական կեանքին մէջ: Ես տէրն եմ իմ մեղքիս՝ երբ կը յայտարարեմ ու նորէն կը յայտարարեմ թէ հայ ժողովուրդին գոյութեան համար անհրաժեշտութիւն է ունենալ, օրինակ, դաշնակցական, ռամկավար, հնչակեան, համայնավար տարակարծիք հոսանքներ :

Փոքր է հայկական ածուն, փոքր է Հայ ժողովուրդը, գիտեմ, բայց աշխատանք կայ ամէնուն համար: Մէկ պայման՝ ամէն բանէ վեր դասել Հայութիւնը: Այսինքն՝ ըլլալ Դաշնակցական, բայց նախ Հայ ըլլալ: Ըլլալ բողոքական, բայց նախ Հայ ըլլալ: Ըլլալ կաթոլիկ, բայց նախ Հայ ըլլալ :

Ըսել, կը հրաւիրեմ ըսել մեզի հետ,— գետինն անցնին Դաշնակցականը, Համայնավարը, բողոքականը, կաթոլիկը՝ եթէ Հայ չեն իբրեւ առաջին պայման Նախ հայութիւնը: Իմ մտքիս մէջ՝ Աստուծմէ ետքը կուգայ Հայութիւնը: Ունի՞ն այս խօսքը ըսելու քաջութիւնը : Ով որ կը քննադատէ մեր գործը, — ապա ըէղ կը կարդամ :

Սիրելի հայրենակիցներ, դարերու քաղաքակրթութիւն մը կայ մեր կռնակը, սրբազան աւանդ մը, — զայն փրկելու համար, պէտք է զոհել ամէն ինչ: Հայութեան վերջին ճակատամարտն է որ տեղի կ'ունենայ, անպատիւ մահ մը պիտի վիճակուի մեզի՝ եթէ մենք, տարակարծութեանց կամ օտար ազդեցութեանց պատճառով, մոռնանք մեր ինքնէութիւնը :

Հայապաշտութիւն, — ահա մեր հաւատքը, կրօնքը, վարդապետութիւնը, հանդանակը :

Հայապաշտութիւն :

Կ'արհամարհեմ այն բոլոր բանդէտները, որոնք ազգայնամոլութիւն կը տեսնեն այս խօսքին մէջ, կ'արհամարհեմ ու կ'ըսեմ թէ աւելի քան ոեւէ մէկը տոգորուած եմ սիրոյ զգացումներով, պաշտամունքի հասնող զգացումներով հանդէպ այն օտար քաղաքակրթութեանց, որոնք կը զօրացնեն մեր մշակոյթը, կը պատուաստեն մեզ, առանց երբեք խեղդել ջանալու »:

(3 Շար.)

բարքերու ուսումնասիրութիւնը, սակայն այս բոլորը վիպականացած են »:

Վիպական է վէպին ընթացքը իր արագութեամբ, չափազանց փայլուն եւ յաջող երեւոյթներով : Ժամանակաշրջանը՝ վայրերը խտացուած են, յեղափոխութիւնը փոխադրուած է արեւմտեան Հայաստան՝ Հանրապետութիւնը Կարին հռչակած է: Հեղինակը կը յայտարարէ այս բոլորի մասին թէ՝ հոգեկան քարտէսի վրայ շինած է վէպը:

Տրուած տիպարները գոյութիւն ունին, միայն անունները փոխուած են: Վարդանը՝ Ռուբէննն է, Բժ. Նայիլեանը, Նիկոլ Աղբալեանէն ներշնչուած է, կուսակցական չաղախը նկատի առնելով: Մարգարը վիպական կը թուի, բայց, ՍպաղանքցիՄակարն է, որու մասին իրեն պատմած է Ռուբէն:

Վիպական տիպարներ են Կարօն, Զարէն, Զէյնապը եւն.: Ամէնէն աւելի ըստեղծագործած տիպարը՝ «Սպիտակ Ձիաւոր»ն է: Շատերը կը կասկածին այս կամ այն դէմքի մասին, ոմանք Գէորգ Զաւուշն է կ՚ըսեն ոմանք ալ Սեբոբը, Անդրանիկը եւն.: Համաստեղ կը պատասխանէ ,ոչ անոնք չեն, բայց բոլորն ալ են» :

Մարտիկը իբրեւ խորհրդանիշ կ՚անցնի վէպին մէջ: Որբ, անուս ,առողջ, գեղեցիկ, ուժեղ ,կապոյտ ուլունք մը ձախ ականջին, հովիւ է, 17 տարեկան: Բախտը մղած է զինքը պաշտպանել անիրաւուածներն ու տկարները: Բարի է լաւերուն հետ, իսկ անիրաւին հանդէպ՝ վրիժառու, վտանգի մասին գաղափար չունի եւ չափազանց միամիտ է:

Մարտիկ երբ կը դառնայ «Սպիտակ Ձիաւոր», դարձեալ անփորձ է, սակայն իր ձիուն վրայ է եւ հնարաւորութիւն ունի աւելի շուտ հասցնելու իր պաշտպանութիւնը: Մարտիկ կը սիրէ Զէյնապը, ինչո՞ւ ձին կը բարձրանայ, որովհետեւ կ՚ուզէ կռուիլ Հաճի Մուսային հետ պարզապէս Զէյնապին համար, ինք բնաւ ֆետայի չէ եղած, որովհետեւ այդ շրջանին ֆետայիները արդէն հասած էին ու ժողովուրդը պէտք չունէր իրեն :

«Սպիտակ Ձիաւոր»ը երբ վար կ՚իջնէ իր ձիէն ու կը դառնայ այլեւս Մարտիկ, կ՚արձակէ ձին, որպէսզի երթայ կորսուի Վարդաձորի լեռներուն մէջ: Ձին կ՚ոգխնայ եւ ժողովուրդը կը լսէ երկար ժամանակ անոր վրնջիւնը :

Այս անխոհեմ տղան, իր արարքներով, որոնք բնազդական էին, կը դառնայ հերոս եւ սակայն «շատ խեղճուկ կերպով կը մեռնի: Ինչո՞ւ հեղինակը մեռցուցած է զայն, ճակատ եւ անխուսափելի էր որ մեռնէր Մարտիկ, անմահանալու համար պէտք էր որ մեռնէր, մեռնելով միայն կրնար ապրիլ հայ հոգիներու մէջ, որովհետեւ արդէն հայ ժողովուրդի մարմնացումն էր:

Համաստեղ հիմնական խնդիր մը կը շօշափէ,— Տառապանքը, որուն մէջէն կ՚անցնին բոլոր դէմքերն ու ժողովուրդները, իբրեւ հետեւանք անարդարութեան: Այս տառապանքի շնորհիւ է որ կարելի է հոգեկան գիտակցութեան գալ, որը զանազան պատկերներով ներկայացուած է վէպին մէջ: Բոլոր տառապողները գործակցութեան կը մղէ որպէսզի կատարուի ճականը որ մեր գոյութեան հիմունքը կը կազմէ:

Սպիտակ Ձիաւորը ոչ միայն հայ ժողովուրդի գիրքը կրնայ ըլլալ, եւ հայկական է եւ համամարդկային, ըմբռնելի ոեւէ ժողովուրդի համար :

Համաստեղ որ կրցած է վարպետօրէն վերապրեցնել այսքան հսկայ եւ բարդ նիւթ մը, բանաստեղծ է եւ դիւցազներգակ մը որ մեծ արժէք ունի: Ոճը, չափազանց կենդանի է, մանաւանդ իր ինքնատիպ պատկերներով, ապրումներով եւ արագութեամբ :

Քանի մը թերութիւններ կան, անշուշտ շատ փոքր, բաղդատմամբ հսկայ գործին: Մէկէ աւելի օտար բառեր գործածած է զարմանալի կերպով իր վէպին մէջ: Յաճախ կրկնութիւններ կան, նախ՝ նիւթի, ապա պատկերներու, սակայն այս վերջինը կը թուի թէ դիտմամբ ըրած է աւելի շեշտելու համար: Որոշ մասերու մէջ ձգձգում կայ, մանաւանդ վերջին մասին մէջ:

«Այս բոլորէն վերջ իսկապէս հասկնալու համար թէ ի՛նչ է«Սպիտակ Ձիաւորը» պէտք է կարդալ զայն »:

Ներկաներու կողմէ՝ եղան զանազան հարցումներ, որոնց պատասխանեց դասախօսը :

Նախագահը , լսարանը փակելէ առաջ , յայտնեց թէ Համաստեղը կարելի է նոր ժամանակներու Րաֆֆին նկատել: Տարակարծութիւններ եւ փոքրիկ թերացումներ կրնան գոյութիւն ունենալ, սակայն «Սպիտակ Ձիաւորը» համով հոտով կարդացուելիք վէպ մըն է:

Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց դասախօսին, որ յաջողեցաւ այնքան փայլուն կերպով ներկայացնել այսքան խոշոր վէպ մը, երկու դասախօսութիւններով :

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՊՈԼՍՈՅ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

●

Ինչպէս հաղորդած էինք, Յունուար 24ին բացուեցաւ Պոլսոյ դպրեվանքը, Սկիւտար, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, նախագահութեամբ Գարեգին պատրիարքի եւ Ծ. վարդապետութեան աստիճան տուաւ Գարեգին վարդ. Գազանճեանի :

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Կրօնական արարողութիւններէն վերջ, հիւրերը առաջնորդուեցան դպրեվանքը որուն մուտքի դուռը փակուած էր կարմիր – ճերմակ երիզով մը: Հակառակ ձիւնին եւ ցուրտին, հոծ բազմութիւն մը խռնուած էր: Նախ պատրիարքը խօսք առաւ, բացատրելով դպրեվանքին կոչումը եւ շնորհակալութիւն յայտնելով Հանրապետութեան Նախագահին եւ կառավարութեան: Յետոյ խօսք տուաւ կուսակալին՝ փրոֆ. Կէօքայի որ հետեւեալ ճառը խօսեցաւ .

— Սրտի անհուն բերկրանքով կը մտնեմ այսօր այս սրբազան յարկէն ներս, եւ փառք կուտամ Աստուծոյ, որ առաւելապէս բարոյական գիտութիւններ ջամբելու կոչուած հաստատութեան մը բացումը կատարելու բախտը կ՚ընծայէ ինծի: Անցաւոր այս աշխարհի ափ մը օրերուն մէջ, ուր մարդիկ ստիպողաբար պէտք է հետեւին համամարդկային իտէալներու, ես կ՚անիծեմ բոլոր անոնք, որ կ՚ուզեն թոյն ու թարախ ներմուծել մեր հայ, յոյն եւ հրեայ հայրենակիցներուն միջեւ: Գիտութիւնը որքան ալ յառաջանայ, մանրէները սակայն պիտի չպակսին աշխարհի մէջ, մենք միշտ պիտի չնչենք զանոնք անգիտակցաբար: Այսպէս ալ որքան ալ պատմութեան փոխանցուած ըլլան մեր անցեալի ունայն ու ուռուցիկ անհասկացողութիւնները, դարձեալ պիտի գտնուին մարդկային մանրէներ, որոնք պիտի ուզեն բաժնել մեզ իրարմէ: Բայց ոչ, սիրելիներ, ահաւասիկ, ունինք մէկ Աստուած եւ մէկ հայրենիք. Երկարեցէք ձեր ձեռքերը մինչեւ Քորէա, պիտի տեսնէք թէ ինչպէ՞ս Արթինը, Մէհմէտը, Եօրկին եւ Իզաքը մէկ հոգի ու մէկ մարմին եղած կը մարտնչին վասն մէկ ու միակ իտէալի:

Կը շնորհաւորեմ Սրբազան Պատրիարքը եւ կը մաղթեմ որ կրօնական այս հաստատութիւնը, սա ձիւնին պէս սպիտակ ու մաքուր հոգիներու տէր սերունդներ պատրաստէ ի պատիւ եւ ի հպարտութիւն Թուրքիոյ»:

Ապա կտրեց դրան ժապաւէնը եւ Պատրիարքներուն եւ միւս պաշտօնական հրաւիրեալներուն ու բարունապետին հետ ներս մտաւ եւ Ա. յարկի դահլիճը պահ մը հանգստացան եւ պատուասիրուեցան : Դպրեվանքի հիւրասրահը եւ միւս սենեակները կը յորդէին բազմութեամբ եւ կը պարպուէին:

Ամէն ոք մեծ հետաքրքրութեամբ կը շրջէր հիանալու համար շէնքին վրայ, որ իսկապէս արժանի է իր կառուցուածքով, ներքին ու արտաքին յարդարանքով, վայելչութեամբ, նպատակայարմար բաժանումներով եւ ծովահայեաց տեսարանով:

Գարեգին պատրիարք ալ, որ խորապէս յուզուած էր, խօսքը ուղղելով ժողովուրդին, ողեկոչեց Արմաշի դպրեվանքը, Օրմանեան եւ Դուրեան արքեպիսկոպոսները եւ յայտարարեց.

— Ես վստահ եմ թէ Արմաշի հոգին պիտի փոխադրուի ու ապրի Ս. Խաչ Դպրեվանքին մէջ: Կ՚ուզեմ որ Օրմանեաններու եւ Դուրեաններու հոգիները հրեղէն կեանք մը ստեղծեն Դպրեվանքէն ներս : Կը մաղթեմ որ ան ըլլայ տիպար հաստատութիւն մը, հպարտութեամբ լեցնէ ձեզ բոլորդ ու պատիւ բերէ մեր բովանդակ ժողովուրդին :

Խաչատուրեան Պատրիարք պահպանիչով մը վերջացուց իր քարոզը եւ դպիրներուն կողմէ երգուած «Հայր մեր»ով աւարտեցաւ, օրուան հոգեւոր հանդիսութիւնը :

Բազման հանդիսութեանց ներկայ էին նաեւ պապական նուիրակին փոխանորդը, Վենետիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեանց անդամները, Սկիւտարի կառավարիչը, Ապահովութեան տեսուչը եւն.:

Ժողովուրդը ամէն կերպով կ՚աջակցի նոր հաստատութեան ուր պիտի դաստիարակուին գաւառէն փոխադրուած աշակերտներ: Շատեր ստանձնած են աշակերտներու ամսական (հարիւր ոսկի) կամ տարեկան (1200 ոսկի) ծախքը:

ԻՐԱՆԻ քարիւղի մասին բանակցիլ սկսան եւրոպական եւ ամերիկեան ընկերութիւններ, ներածման արգելքը ջնջելու համար: Միեւնոյն ատեն բանակցութիւններ կը կատարուին Թեհրանի եւ Լոնտոնի միջեւ :

44 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ պիտի դատուին Գահիրէի զինուորական ատեանին առջեւ: Կարմիրներու դէմ բացուած ամէնէն կարեւոր դատն է այս Եգիպտոսի մէջ: Ձերբակալուած էին 87 կասկածելիներ, բայց 43ը ազատ արձակուեցան, բաւարար փաստեր գտնուած չըլլալով: Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին փաստաբան մը, ներքին գործերու նախարարութեան քննիչ մը, երեք լրագրող, եօթը պաշտօնատարներ, երկու ուսուցիչներ եւ եօթը ուսանողներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

Ո՛Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Աւելի ճշմարտանման դարձնելու համար այս վերջին գաղափարը, պարտշգամէն վար կը բերէ երկանաքարը եւ կը սահեցնէ Օր. Ճոնսընի մահճակալին տակ:

Զարմանալի չէ որ դժբախտ օրիորդը իր հոգեվարքին մէջ յուսահատօրէն փորձած է հաղորդել իր այնքան սուղ գնած տեղեկութիւնները : «Պատուհանէն ու ահա թէ ինչպէս սպաննուած է Տիկին Լէյտնըր: Ոչ թէ դուռնէն, այլ պատուհանէն : Այսպէս ամէն բան կը բացատրուի, ամէն բան իր տեղը կը գտնէ: Հոգեբանական տեսակէտով կատարեալ է այս ոճիրը :

Բայց ապացոյցներ կը պակսին, ապացոյց չունինք մեր ձեռքը :

×

Մէկը տեղէն չշարժեցաւ: Ողբերգութեան զարհուրանքը համակած էր մեզ, ոչ միայն զարհուրանքը, այլ եւ գութը :

Յոգնած եւ ծերացած, Տոքթ. Լէյտնըր չէր շարժած եւ բառ չէր արտասանած : Վերջապէս թեթեւակի շարժեցաւ եւ Փուարոյին նայեցաւ իր յոգնած եւ քաղցր նայուածքով :

— Ոչ, մինչեւ հիմա որեւէ ապացոյց չունինք, ըսաւ: Բայց ի՞նչ փոյթ : Դուք հաստատապէս գիտէք որ պիտի չուրանամ: Ես երբեք չեմ ընկրկած ճշմարտութեան առջեւ: Կը կարծեմ նոյնիսկ որ առայժմ թեթեւցած եմ: Յոգնած եմ ...

Յետոյ պարզապէս աւելցուց :

— Կը մեղադրեմ ինքզինքս Աննայի մահուան համար: Գարշելի եւ տխմար յանցանք մը գործեցի, բայց ինքզինքիս տէրը չէի այլեւս: Խեղճ կին: Որքան տառապեցաւ: Ես ինքս չէի այլեւս, այլ վախէն կուրացած մարդ մը :

Տխուր ժպիտ մը երեւցաւ վիշտէն կծկուած իր շրթունքներուն վրայ:

— Նշանաւոր հնախոյզ մը կրնայիք ըլլալ, Պ. Փուարօ: Անցեալը վերստեղծելու յատկութիւնը ունիք :

— Պահ... կրցածս ըրի :

— Լուիզը կը սիրէի եւ սպաննեցի ... Եթէ ճանչցած ըլլայիք զինքը պիտի հասկնայիք զիս: Թերեւս հասկցած էք :

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

Այժմ շատ բան չի մնար մեզի ըսելիք այս ողբերգութեան մասին:

Հայր Լավինյին եւ իր մեղսակիցը ձերբակալուեցան Պէյրութի մէջ ճիշդ այն պահուն երբ նաւ կը նստէին:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՓԱՐԻԶԻ ՈՃՐԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿԸ

★

Քրէական յանցանքներու դատական ոճրագէտը, բժիշկ Փոլ, վերջերս իր հարիւր հազարերորդ դիազնութիւնը կատարեց: Յիսուն տարի շարունակ ի գործ դնելով այս արհեստը, ան կը մարմնացնէ արհեստն իսկ, ըլլալով անոր կենդանի պուտատն: Առակի կարգ անցած է իր պաղարիւնը: Ներկայ է ամէն տեսակ մահապատիժի, ոճիրի վերահաստատումի : Եւ իր այս պաղարիւնը շատ կը զարմացնէ երիտասարդ քննիչները, որոնք հաւատարմօրէն կը հետեւին իր ցուցմունքներուն :

Դիազնութեան մը ատեն բժ. Փոլ. մատը կը դնէ վէրքին վրայ եւ կը ճեղքէ դիակը: Իր հերձակը կը դնէ դիակին ձախ զիստին մէջ, որպէսզի անուշադրութեամբ չկորէ իր մէկ տեղը: Եթէ կասկած կայ թէ մէկը մեռած է արսենիքով թունաւորուելէ ետք, տոքթոր Փոլ, մատը ստամոքսին մէջ կը խոթէ, կը ծծէ եւ կը յայտարարէ:

— Ոչ: Սքրիֆճին է:

Սովորութիւն ունի հարցաքննելու դիակները :

— Պիտի ըսե՞ս թէ ինչէն մեռար :

Անոր հաստատումը եւ ճշդութիւնը մեքենական դարձած են: Արագութիւնը որով կը հանէ ոճիրին վայրը կը կոտրէ ամէն մրցանիչ դատարանին մէջ: Արձակուրդ չըներ բնաւ, որովհետեւ կրնայ մէկ վայրկեանէն միւսը դիազնութեան կանչուիլ: Միջին հաշուով տարեկան 2200 դիազնութիւն կը կատարէ: Որոշ տարիներ այս թիւը կը բարձրանայ մինչեւ չորս հազարի :

1904ին Շարլ Փոլ իբրեւ մասնագէտ նշանակուեցաւ Սէնի ատեանին կողմէ : Ծնած է 1879ին Պուլոնեը սիւռ Մէռ: Հօրը կողմէ դատական պաշտօնեաներու ընտանիքէ մը, մօրը կողմէ բժիշկներու, առով կը բացատրուի իր կոչումը իբրեւ դատական բժիշկ :

Ականաւոր Լիոնցի փրոֆէսօռ Լաքասանը կը հաստատէր թէ — ձախողած դիազնութիւն մը կարելի չէ վերսկսիլ :

Տոքթ. Փոլ այդպէս չէր մտածեր : Իր առաջին մեծ գործը եղաւ հակաքննութիւն մը կատարել: Պրէսթի մօտ, անտառին մէջ դիակ մը գտած էին որ անականկալ կերպով անհետացած էր Նոր Տարուան նախօրեակին :

Դատական բժիշկներ անձնասպանութեան կը վերագրէին դիազնութենէն ետք: Բժիշկ Փոլի դիմեցին :

— Գանկը կը բանամ, կ՚ըսէ, հերձակով եւ կոտրատած գնդակ մը ձեռքս կ՚իյնայ: Իմ պաշտօնակիցներս մոռցեր էին բանալ գանկը :

Տոքթ. Փոլ, ասպետ Պատուոյ Լեգէոնի, ընդհ. քննիչ բժշկական – դատական Կաճառի, դատական ատեան կը մտնէ խոր լռութեան մէջ:

— Փոլ, Շարլ, ոճրագէտ բժիշկ, որ կը բնակի, Վարէն փողոց թիւ ...

Ան իր տարիքը բնաւ չըսեր, հակառակ օրէնքին: Պաշտօնատարները չեն պնդեր եւ աչք կը գոցեն :

Ինչպէս ամէն ականաւոր մարդու, խօսքերը անորն ալ կը կրկնուին յաճախ:

— Ի՞նչ կը մտածէք, ցաւեր ունիմ, փորիս մէջ, կը գանգատի մէկը :

— Դիազնութեան ատեն կը տեսնենք, կը պատասխանէ բժիշկ Փոլ :

— Երբ կողքս կոխեմ, կը ցաւի: Ի՞նչ ընեմ :

— Երբ չկոխես ի՞նչ կը զգաս:

— Ոչ մէկ բան :

— Այն ատեն մի կոխեր եւ մի նեղեր զիս :

Բժիշկ Փոլ շատ աշխարհիկ է: Ան ներկայ կ՚ըլլայ ամէն պաշտօնական ընդունելութեան, եւ ամէն արարողութեան: Կը սիրէ գեղեցիկ կիներու հետ դուրս ելլել, բայց ոչ երկու անգամ միեւնոյն կնոջ հետ: Սէն Ժէոմէնի վրայ ճաշարան մը կայ ուր կը յաճախէ շաբաթը քանի մը անգամ :

1914էն 1944 միեւնոյն կառապանը կը պահէր՝ Ֆրանսուան որ1944ին քաշուեցաւ գործէն, եւ աշխատեցաւ համոզել իր տէրը եւ անբաժանելին, որ ան ալ քաշուի, սակայն ի զուր:

Հանգստանալու համար, կիրակի օրերը կը քաշուի գիւղը պզտիկ տան մը մէջ, որուն հասցէն խիստ գաղտնի կը պահէ : Միմիայն Հանրապետութեան դատախազը գիտէ: Հոն որսորդութիւն եւ ձկնորսութիւն կ՚ընէ, ինչպէս եւ լաւ ճաշ: Հպարտ է իր կտրատելու արուեստով: Ան մարմնացումն է լաւ ապրողին :

փողոցները, գետեղերքը եւ ուրիշ մեկուսի վայրեր, տնանկ թշուառներ հաւաքելու եւ պատսպարան մը գնելու համար: Օգնութեան մարմիններ կազմուած են քաղաքապետութեանց, կարգ մը պանդոկներու եւ ուրիշ հաստատութեանց մէջ: Ոստիկանութիւնը յանձն առած է պատսպարան մը առաջնորդել ոեւէ անտէր, առանց ինքնութիւնը հարցնելու: Դրամական նուէրներէն զատ, մեծ քանակութեամբ հագուստ – կապուստ եւ ուրիշ անմիջական պիտոյքներ կը հաւաքուին Օթէլ Րոչեսթըրի եւ ուրիշ կեդրոններու մէջ:

Մարսէյլի մէջ անգամ ցուրտէն կը դողան: Իսկ միջին եւ լեռնային Ֆրանսայի մէջ աննկարագրելի է ձմրան սաստկութիւնը: «Տունէն դուրս ելած ատեն ակռաներդ կը կափկափեն», կը գրէ Սէն Շամոնի մեր թղթակիցը: Տեղ տեղ ջերմաչափը իջած է 25 աստիճանի:

Զինուորական իշխանութիւնը, Հանրային խնամատարութիւնը, Փրկութեան բանակը եւ միջազգային Կ. Խաչն ալ պատսպարաններ կը ճարեն, հացեր հրատարակելով: Փարիզի քաղաքապետութիւնը 500.000 ֆրանքի վարկ մը քուէարկեց: Նախորդ նախագահը՝ Վէնսան Օրիոլ 50.000 ֆր. ղրկեց աբբայ Փիէռի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ պարզեց դրամատիրութեան առաւելութիւնները աղքատ ազգի մը կացութիւնը բարւոքելու համար: Այս առթիւ իբրեւ կենդանի օրինակ յիշեց իր երկիրը, միեւնոյն ատեն դիտել տալով թէ «պէտք չէ մոռնալ ընկերային արդարութեան սկզբունքները: Թէեւ քարոզութիւններ կը կատարուին դրամատիրութեան եւ անհատական ձեռնարկներուն դէմ, ըսելով թէ երկուքն ալ ծնունդ կուտան թշուառութեան, բայց Թուրքիան հերքած է այդ կարգի քարոզութիւնները լաւ արդիւնքներ ստանալով: Թուրքիա, որ կը ճանչնայ անհատին ազատութիւնը, ազգերու անկախութեան նուիրականութիւնը եւ տնտեսական ու քաղաքական խաղաղութեան անբաժանելի հանգամանքը, սահմանակից է երկրի մը որ հակառակ տեսակէտ ունի եւ այդ պատճառով առանցք մը կը կազմէ երկու տեսակէտներուն միջեւ»: Մ. Նահանգներու փոխնախագահը, Նիքսըն, խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնեց Թուրքիոյ կողմէ Քորէայի մէջ կատարուած ճիգին համար եւ աւելցուց.— «Մենք Թուրքիոյ օգնեցինք որովհետեւ գիտէինք թէ անոր ազատութեան դէմ ուղղուած սպառնալիք մը սպառնալիք է նաեւ մեր ազատութեան համար»:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ հիւլէական ռումբեր պիտի գործածեն, եթէ յարձակում կատարուի իրենց երկրին դէմ կամ եթէ հարկ ըլլայ պատերազմ մը շահիլ:

ԻՐԱՆԻ քարիւղը ծախելու համար միջազգային խմբակցութիւն մը պիտի կազմուի, երբ համաձայնութիւն գոյանայ Իրանի եւ Անգլիոյ միջեւ:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ծերունի կղօնապետը, Քաշանի, ձեռնարկներ կը կատարէ, կառավարութիւնը տապալելու համար: Այս առթիւ ըսաւ,— «Գողեր, պղտոր տարրեր, անգլիական գործակալներ երեսփոխան կ'ընտրուին բռնի, սուիններու սպառնալիքին տակ»:

ԱՀՌԵԼԻ ՊԱՅԹԻՒՆ մը տեղի ունեցաւ Մարթիկի Նուէթա – Շիմի գտարանին մէջ (Մարսէյլ): Ցետոյ հրդեհ մը ծագեցաւ եւ 30 բանուորներ ծանր այրուածքներ ստացան: Չորս հոգի անհետացած են: Նահանգապետը աղէտին վայրը գնաց:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՋՐՈՅՑ»ՆԵՐԸ ԿԱՐ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ

Հանդիպումներ Ահարոնի, էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք – Անտրէ Մարսէլի հետ:

208 էջ, գին՝ 400, արտասահման 500 ֆր.

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են մեր գործերէն Արեւելքի Տղաքը 350 ֆր.: Կը հրաժարիմ Հայութենէ 500 ֆր.:

Դիմել հեղինակին՝

Poladian, 92, Bld. Général Nollet
La Rosière, Marseille (B. du R.)

եւ կամ՝ միակ կեդրոնատեղին.— ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝

43, Rue Richer, Paris (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ:

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յաջորդ Երկուշաբթի 8 Փետրուար, Նոտմանտիի սրահը, օթէլ Սփլանտիտի դիմաց ժամը 21ին:

Կը նախագահէ՝ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ
Ֆրանսերէն կը խօսի
Mr. L-G. GROS
Խմբագիր՝ «Քայէ տիւ Սիւտ»ի
Նիւթ՝ « Գերիրապաշտներու պատգամը »

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչին: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 327 Շըմէն տը լա Մատրակ Վիլ, Պար տիւ Տէրպի:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Աղոնց), գին 1000 ֆրանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 ֆրանք:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ մեր քով սպառած ըլլալով, կը սպասենք նոր ծրարներուն: Բոլոր ապսպրանքները արձանագրած ենք:

Այս առթիւ գաւառի յաճախորդներէն կը խնդրենք կանխիկ ղրկել գիրքերուն փոխարժէքը: Մեզի համար դժուար է ղրկել «քոնթր – ռամպուրսըման»ով եւ ուրիշ գործողութիւններով, մանաւանդ որ բարեկամաբար ստանձնած ենք այս գործը:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Պիպէռեան իրենց եղբօր՝ Մկրտիչ Փափազեանի փափաքով (Ամերիկա) կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հանգուցեալ մօր՝

ԲԵՐՐՈՆԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

եւ հօրեղբօր կնոջ՝

ՈՎՍԱՆՆԱ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Փափազեան գերդաստանի ննջեցեալներուն համար:

Կը հրաւիրուին յիշատակնին յարգող ազգականները եւ բարեկամները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Յակոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց մօր եւ զոքանչին՝ ՄԱՐԻԱՄ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ (Սէօլէօզցի) մահուան քառասունքին առթիւ: Նաեւ Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ (Խարբերդցի) հոգւոյն (Ապրիլեան զոհ):

Անոնց յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շաւիլ – Վիրոֆլէնէն Պետեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Շաւիլի մատուռին մէջ, իրենց մօր՝ այրի ՏԻԿԻՆ ԶԱՐԴԱՐ ՊԵՏԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի բոլոր իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն կը տօնէ Փետրուար 18ը՝ Փետր. 28ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբախնամի պարահանդէսը Նոյ. 21ին:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ԼԻՈՆ

Grand Palais de la Foire
Ընդարձակ սրահներուն մէջ
ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս շաբաթ, ժամը 21.30էն մինչեւ լոյս Հանելի անակնկալներ, կազմակերպուած Լիոնի «Եկեղեցասէր Երիտասարդաց Միութեան» կողմէ նոր եկեղեցւոյ շինութեան համար:

Կանխաւ ապահովել սեղանները:

Հանրակառքի մասնաւոր սպասարկութիւն:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, յետաձգուած է ցուրտին պատճառով:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 ֆրանք:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա. մաս, Պէյրութ, 800 ֆրանք:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 ֆրանք:

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երապահան եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 ֆր.:

ՅՈ՛ ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 ֆրանք:

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, Թրգ. Ա. Աբեղեան, Գահիրէ, 1200 ֆրանք:

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար ֆրանք:

Rock Wagram, William Saroyan,

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 ֆրանք: ՕՐԱՑՈՅՑ Էջմիածնի երկու հարիւր ֆրանք:

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, Նուարդ, Գահիրէ, 500 ֆրանք:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ:

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal : Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կարնոյ Գարարզ գիւղացի Աւետիս Օհանեան կը փնտռէ իր բարեկամը, նոյն գիւղացի՝ Մատթէոս Տէր Սարգիսեանը, որ Մեծ Եղեռնէն ազատուած ըլլալով, կ'ապրի Ֆրանսա: Հօր անունը Յովհաննէս, եղբայրը Տ. Մամբրէ քահանայ: Տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.—

Avedis Ohanian, 446 Tremont St.
BOSTON MASS. U. S. A.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Հայաստանի ռազմագերիներէն Ա. Սուքիասեանը եւ իր ընկերը Գրիշա Նիկողոսեանը: Տեղեկացնել եղբօրը՝ Ջիւան Սուքիասեանի,

Georges Kazian, 4 Rue Entre 2 Murs
Bordeaux (Gironde)

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պաճաշարան մը արդիական, մաքուր, կահաւորումով, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաստատուած շահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն:

Դիմել՝ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ.—

57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ): Կը խօսի Պ. Թ. Գառնիկեան: Նիւթը՝ «Քննական ակնարկ հայկական պատմութեան ծագման մասին»: Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 10ին, դպրոցի սրահը: Կը դասախօսէ ընկեր Գէորգ Պօղոսեան: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի հին եւ նոր բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները եւ երկսեռ երիտասարդութիւնը: Ժամը 9էն 10 հայերէնի դաս:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանի ներքնասենեակը: Կը խնդրուի ճիշդ ժամուն ներկայ ըլլալ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կ'ընհրաւիրէ իր ընկերուհիները Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, Փետրուար վեցին, շաբաթ օր ժամը 4ին: Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն, պատգամաւորներու ընտրութիւն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, 10 Փետր. չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Օրակարգ.— ա) Տարեկան զեկուցում: բ) Պատգամաւորի ընտրութիւն: գ) Ընթացիկ հարցեր:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը փետր. ութին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին դպրոցի սրահը, շրջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն անպատճառ ներկայ գտնուիլ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ գործօն անդամները եւ հայրենակիցները այս կիրակի ժամը 3.50ին, Իսիի Խրիմեան ակումբին մէջ:

Ա. ՔԷՕՍԱԵԱՆ — PHOTO REX

(Angle Place d'Aix) Marseille
2, Rue Bernard du Bois

Փոխադրուած է իր նոր եւ արդիական լուսանկարչատունը՝ բանուկ հրապարակի վրայ:

Կը ստանձնէ գեղարուեստական ամէն տեսակ աշխատանքներ, նաեւ հեռաւոր շրջաններէ, ամուսնութեան, նշանտուքի, ընտանեկան խմբանկարներ, ինչպէս նաեւ խոշորցուած նկարներ պարզ եւ գունաւոր (փաստէլ):

ԿԸ ԾԱԽԷ լուսանկարչական եւ շարժանկարի մեքենաներ, ժապաւէններ (պօպին) եւ իրենց վերաբերեալ ամէն տեսակ առարկաները: Հեռաւոր շրջաններէ եկած ապսպրանքներու համար մասնաւոր զեղչ:

ՇԱՀԱՒՈՐ ԳՈՐԾ

Կրընոպլի մէջ ծախու է ԿՕՇԻԿԻ ՆՈՐ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ, նորոգութեան, գործիքներու լրիւ կազմով: Դիմել՝

Artin, 18 Rue Lakanal Grenoble (Isère)

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ամէն գործի համար, Փարիզի մօտիկ եւ հարուստ արուարձանի մը մէջ: Ունի նաեւ երկու սիրուն եւ օդասուն սենեակ, խոհանոց, մառան, պատշգամ, մառան, գեղեցիկ տեսարան, կեդրոնական ջերմութիւն:

Դիմել Յառաջի վարչութեան:

ԾԱԽՈՒ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

Փարիզի շատ մօտիկ հարուստ արուարձանի մը մէջ, լաւ յաճախորդ, միակ լուսանկարիչ 30.000 բնակչութեան մէջ:

Կայ նաեւ լուսանկարչատան հետ լաւ բնակարան մը:

Դիմել Յառաջ վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI 5 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7287 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2698

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԱՐԱՇՈՒՔ ՀԵՌԱՆԿԱՐ

Դիւանագէտները նորանշան բառ մը հնարած են,— «Խոհեմ կամ բարեխառն լաւատեսութիւն»։

Ամէն անգամ որ բախտորոշ դէպք մը պատահի կամ ջուրերը պղտորին [illegible] ժողովի մը առթիւ, թեր ու դէմ կարծիքներ կը յայտնուին։

Ընդհանրապէս յոռետեսութիւնն է որ կը տիրապետէ։ Լաւատեսութիւնը երազ կը համարուի։ Կը մնայ միջին ճամբայ մը գտնել, աւելի քաղաքագէտ կամ բանդէտ երեւալու համար։

Ուրեմն, «լաւատեսութիւն»ը կը բարեխառնեն, անոր կցելով ածական մը,— խոհեմ, չափաւոր կամ գաղջ։

Օրուան տագնապներուն մէջ, այս բարեխառն տրամադրութիւնը ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէ Անգլիոյ մէջ։

Այսպէս, Պերլինի խորհրդաժողովին առթիւ, երբ մթնոլորտը կը պղտորի մէկ օրէն միւսը, յոռետեսութիւնը կը ծանրանայ Ուաշինկթընի մէջ, իսկ խոհեմ լաւատեսութեան լուրեր կը հասնին Լոնտոնէն։

Դեռ ալի – լեզի խօսքեր պիտի փոխանակուին։ Տաքն ու պաղը պիտի յաջորդեն իրերը։ Բայց, խոհեմ լաւատեսութիւնը պիտի յաղթէ կանխակալ յոռետեսութեան, որպէսզի կարենան ելք մը գտնել։

Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ ինչ ելք ալ յանգին, դեռ երկար տեւեն մարդկութեան գլխուն կախուած պիտի մնայ չարաշուք մղձաւանջը,— զինարշաւ։

Եօթանասունեւվեց տարի առաջ, ուրիշ միջազգային խորհրդակցութիւն մը տեղի կ'ունենար Պերլինի մէջ,— օրուան բացառութեամբ՝ Վեհաժողով։

Այն ատեն ալ Մեծերը փոխադարձաբար ակռայ կը կճրտէին, արժեցնելու համար իրենց աշխարհակալութեան տենչերը։

Այն ատեն ալ զէն ու զրահով կը խօսէին, կայսերական կամ արքայական բերաններով։

Եւ մեր սրատես ու հոգեբան Հայրիկը, Խրիմեան, «Թղթէ սրաց ժողով» մը կը նկարագրէր, մերկացնելով իւրաքանչիւր պետութեան գաղտնիքը։

Այդ առթիւ, աղաղակ մըն ալ կ'արձակէր.

— «Հերիք այսքան մեծութեան տենչ. — Հերիք անթիւ զէնք ու բանակ.— Զինուորական տուրք անքանակ.— Ժողովրդի բառնալ քանակ»։

Ո՛րքան հզօր պիտի հնչէր իր ձայնը այսօր, եթէ կարենար տեսնել ու բաղդատել այն ատենուան զէնք ու բանակը այսօրուան ամեհի, աներեւակայելի սպառազինութեանց հետ...

Եւ դեռ ամէն մէկը անբաւական կը նկատէ իր ունեցածը, զինուոր թէ զինամթերք։

Ոչ միայն քանակն է որ կը բազմապատկուի, այլ եւ նոր, աւելի ահարկու եւ մահացու տեսակներ կը հնարուին, յանուն ապահովութեան եւ խաղաղութեան։

Պերլինի խորհրդաժողովին մթնոլորտը, արտայայտութեան եղանակները անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ տակաւին ցնորք է սպառազինութեանց կրճատումը։

Չափազանց խոր եւ լայն արմատներ ձգած է փոխադարձ կասկածը։

Միլիոնաւոր ժողովուրդներ կը հեծեն, կը հիւծուին գերութեան տակ։

Ցեղին յաղթականը չուզեր որեւէ բան զիջիլ իր նուաճումներէն։

Հինգ Մեծերէն երեքը գերագոյն ճիգեր կը փորձեն, կասեցնելու համար կարմիր հեղեղը, Եւրոպայի եւ Ասիոյ անսահման տարածութեանց վրայ։

Այս դժոխային կացութեան մէջ, ո՞վ կը լսէ լեղապատառ եւ փրկարար կանչը.

— Հերիք անթիւ զէնք ու բանակ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԵՌ ՉԵՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԾ

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ՊՆԴԷ ԻՐ ՏԵՍԱԿԷՏԻՆ ՎՐԱՅ.— ՄԻՒՍՆԵՐՆ ԱԼ ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ՏԵՂԻ ՏԱԼ.— ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Չորսերու ժողովին Դշ. օրուան նիստն ալ ամուլ անցաւ։ Տեղական թերթի մը աշխատակիցը նկարագրելով անցուդարձը, կ'ըսէ թէ մենախօսութեան յաջորդեց դէմ դիմաց խօսակցութիւնը։ «Սեւ է», կը բացագանչէ մէկը։ «Ոչ, ճերմակ է», կը պատասխանէ միւսը։

— Կը կրկնեմ թէ ճերմակ չէ։

= Կը պնդեմ թէ սեւ չէ։

Եւ այսպէս կը շարունակուի խօսակցութիւնը, ամուլ եւ միօրինակ։ Այդ օրուան նիստին կը նախագահէր Պ. Պիտօ, որ բեմ հրաւիրեց Պ. Մոլոթովը։ Կը սպասուէր որ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը մանրամասնօրէն բացատրէ իր տեսակէտը ազատ ընտրութեանց մասին, ինչպէս առաջարկած էր Իտըն։ Մոլոթով պատասխանեց թէ աւելի վերջը պիտի խօսի այդ մասին։ Այս առթիւ չեչտեց թէ Իտընի ծրագիրը ամբողջական ազատութիւն մը չապահովեր գերման ժողովուրդին։ Ցետոյ քննադատեց Պոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները։ «Այդ պայմանագիրներուն տրամադրութեամբ արեւմտեան երեք պետութիւնները կրնան տասը տարի միջամտել արեւմտեան Գերմանիոյ գործերուն։ Հետեւաբար այս վերջինը ազատ պիտի չըլլայ մինչեւ յիսուն տարի»։ Այս առթիւ կարդաց զանազան հատուածներ յիշեալ պայմանագիրներէն։ Ցետոյ առաջարկեց հանրաքուէ մը կազմակերպել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, հետեւեալ հարցումներն ուղղելով.— Համաձա՞յն էք Պոնի եւ Փարիզի պայմանագիրներուն։ Կ'ուզէ՞ք հաշտութեան դաշնագիր մը կնքել»։

Մոլոթով միեւնոյն ատեն քննադատեց եւրոպական բանակի ծրագիրը եւ Ատլանտեանի դաշինքը։ Իր կարծիքով, եթէ Գերմանիան միանայ եւրոպական բանակին, այլեւս չի կրնար ետ դառնալ։ Եթէ փորձէ դուրս ելլել, Մ. Նահանգները եւ Անգլիա կրնան ըսել թէ հայրենիքը վտանգուած է եւ ամէն մարդ գիտէ թէ ինչ պիտի ըլլայ հետեւանքը։

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՄԻՒՍՆԵՐԸ

Պիտօ պատասխանելով այս առարկութեանց, բացատրեց թէ ճիշդ չէ թէ Պոնի դաշնագիրը, որ կնքուած է յիսուն տարուան համար, պիտի տարածուի ամբողջ Գերմանիոյ վրայ։ «Պոնի եւ Փարիզի դաշնագիրները կը կորսնցնեն իրենց ուժը։ Փարիզի համաձայնութեամբ դաշնակցային Գերմանիան ազատ է կնքուած համաձայնութիւնները տարածելու ամբողջ Գերմանիոյ վրայ կամ մերժելու»։ Ցետոյ դիտել տուաւ թէ Մոլոթովի առաջարկած հանրաքուէն մեծ դժուարութիւններ պիտի պատճառէ։ «Հանրաքուէի գաղափարը կարելի է ընդունիլ միայն այն երկրին մէջ ուր ազատ ընտրութիւններ կը կատարուին։ Ուրեմն հարկ է նախ քննել ազատ ընտրութեանց խնդիրը»։

Ապա խօսք առաւ Տըլլըս, որ ըսաւ թէ միացեալ Գերմանիան կրնայ մասնակցիլ ծրագրուած եւրոպական բանակին։ «Ես չեմ ծածկեր թէ կը յուսանք — գոնէ մեզմէ ոմանք կը յուսան — թէ Գերմանիան այդ ճամբան պիտի բռնէ։ Բայց կ'ուզեմ վճռապէս յայտարարել թէ միացեալ Գերմանիան ստիպուած չէ անպատճառ այդ ճամբան բռնելու»։

Իտըն ալ բացատրեց թէ Գերմանիան ազատ է մասնակցելու կամ չմասնակցելու։ «Կառավարական սկզբունք է որ նոր պետութիւն մը, ինչպէս պիտի ըլլայ միացեալ Գերմանիան, պարտաւոր չէ ընդունելու իր նախորդներուն յանձնառութիւնները, եթէ մասնաւոր դաշնագիր մը կնքուած չէ»։

Թղթակիցները դիտել կուտան թէ արեւմտեան ներկայացուցիչներուն համբերութիւնը հետզհետէ կը սպառի այս հակառակութիւններէն։ Վերջին պահուն Տըլլըս բարեփոխեց անցեալ շաբթուան մէկ բանաձեւը, առաջարկելով.— «Գերմանիան ազատ պիտի ըլլայ ընդունելու կամ մերժելու դաշնակցային հանրապետութեան կամ արեւելեան Գերմանիոյ միջազգային իրաւունքները եւ պարտաւորութիւնները»։

Այսպէս վերջացաւ նիստը։ Նոյն օրը Մոլոթով ճաշի հրաւիրեց Իտընը եւ երկու նախարարները գլուխ գլխի խօսակցութիւն մը ունեցան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Պատահաբար կ'արձանագրեմ կարգ մը երեւոյթներ.—

Լոնտոնը եկեղեցի, հոգեւոր հովիւ, Համայնական խորհուրդ եւ ուրիշ բաներ ունի, եւ սակայն կը մնայ միշտ բաղաձայն։

Տարին քանի մը անգամ կը լսէ իր ձայնը, հանդիսաւոր առիթներով։

Հայերէն գիտցողներ պակաս չեն, բայց, իրարու հետ կապ կը պահեն անգլերէն տեղեկատու մը հրատարակելով։

Դեռ քանի՞ տարի այսպէս։

Ժընեւը ունի Ուսանողական Միութիւն։

Անցեալ տարի քանի մը ձեռնարկներ կատարեցին։ Ցետո՞յ։

Եթէ կը շարունակեն գործել, թէ իրենք իրենց եւ թէ գաղութին համար, շրջուն թըրթակի՞ց մը կը փնտռեն, որպէս զի երկու տող գիր գրէ։

Վալանսի մէջ եկեղեցի մը շինեցին եւ բացումը կատարեցին հանդիսաւորապէս։ Մանրամասնութիւնները ալ հրատարակուեցան, հայերէն եւ ֆրանսերէն։

Ցետո՞յ։ Ո՞ւր է անոր շուրջը ստեղծուած շարժումը։

«Չգիտնալը ամօթ չէ», կ'ըսեն։

Եթէ ես չեմ գիտեր, ինչո՞ւ չեն գրեր, ի սէր ազգութեան։

Շէնք մը շինելը նպատա՞կ է թէ միջոց։

Սէնթ Էթիէնը, որ 75 աշակերտ կը պահէր ժամանակ մը, ահա երրորդ տարին է որ փակած է դպրոցը։

Կ'ըսեն թէ չեն նկրած ուսուցիչ գտնել։ Եւ կամ չեն համաձայնած վճարման մասին։

Գիտնալով հանդերձ որ սրտնեղութիւն պիտի զգան, դարձեալ կը հարցնեմ,—

Կարելին փորձեցի՞ք։ Իսկապէս չկա՞յ մէկը որ քանի մը բառ հայերէն սորվեցնէ։

Եւ կամ եթէ կայ, տարեկան 120–150 հազար փրանքի գումա՞րն է որ վախ կը պատճառէ։

Ռոմանը ծաղկոց եւ ակումբ ունէր։ Ինչո՞ւ փակեցին։

— Այդ հարցումներուն տե՞ղն է այս ձիւն – ձմրան, երբ ջերմաչափը զերոյէն վար 12 – 15 իջած է Փարիզի, 20–25 աստիճան՝ գաւառի մէջ...

—Ճիշդ հիմա պէտք է ուղղել այս կարգի հարցումներ։

Երբ ձիւն – ձմեռ է, վառարանը կը վառէք իբրեւ տարրական պահանջ, որպէս զի չսառիք։ Իսկ եթէ սիրտն ու միտքը սառին, այլեւս ի՞նչ կը մնայ։

Բնութեան ձմեռը կ'անցնի։ Կրնա՞ք չափել հոգեկան ձմեռին հետեւանքները։

Ո՞ր քարին պիտի զարնէք ձեր գլուխը, եթէ ձեր դիմացը գտնէք ձիւն – ձմեռ սերունդ մը, հայկական տեսակէտով։ Երբ սառ կապած ըլլայ ձեր իսկ զաւակներուն սիրտը...

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ արգիլած են զինամթերք ճամբել Եգիպտոսի, իբրեւ հետեւանք այդ երկրին թշնամական դիրքին։ Իրականին մէջ, Անգլիա վերահաստատած կ'ըլլայ այն արգելքը զոր ջնջած էր անցեալ Փետրուարին, իբրեւ բարեացակամութեան ցոյց մը Եգիպտոսի նոր կառավարութեան հանդէպ։

Ինչպէս դիտել կուտայ ամերիկեան թերթ մը, այս արգելքը տեսակ մը ջերմաչափ է անգլօ-եգիպտական յարաբերութեանց համար։ Երբ յարաբերութիւնները պղտորեցան եւ դահընկէց Ֆարուքի կառավարութիւնը 1951ին ջնջեց անգլօ-եգիպտական զինակցութեան դաշինքը, Անգլիա բոլորովին արգիլեց զինամթերքի առաքումը։ Երբ զօր. Նեկիպ իշխանութեան գլուխ անցաւ 1952ին, անգլ. կառավարութիւնը ուզեց դիտնալ թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ։ Անցեալ տարի Փետրուարին, երբ զօր. Նեկիպ հաւանեցաւ բանակցիլ Սուէզի վէճին կարգադրութեան համար, Անգլիա վերցուց արգելքը եւ կարեւոր զէնքեր ղրկեց։

Այդ օրէն ի վեր յարաբերութիւնները նորէն պղտորեցան եւ ահաւասիկ նոր արգելքը, որ դրուած է բաւական ժամանակ առաջ։ Այժմ ջերմաչափը նորէն իջած է 1951ի աստիճանին։ Այս առթիւ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը յայտնէ թէ 283 յարձակումներ կատարուած են Անգլիացիներու դէմ, վերջին 13 ամիսներու ընթացքին։ Երեսփ. ժողովին մէջ հարցուցին թէ կառավարութիւնը ի՛նչ միջոցներ ձեռք առած է։ Կառավարութեան ներկայացուցիչը մերժեց պատասխանել, «նկատի առնելով անգլօ-եգիպտական յարաբերութեանց ներկայ [illegible] կը»։ Պահպանողական երեսփոխան մը պայքարելով դիտել տուաւ թէ կառա[illegible] րութեան ընթացքը վարկաբեկիչ է [illegible] րին համար։ Ընդդիմադիրներն ալ հեգնեցին, թելադրելով որ երբ զէնք կը ծախեն Ֆաշական Սպանիոյ, պէտք է համայնավարներուն ալ ծախեն։

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱ՞ Կ'ԵՐԹԱՅ

Դշ. օր Մոսկուայի արժանթինեան դեսպանը ընդունելութիւն մը սարքած էր, առեւտրական պատուիրակութեան մը ժամանման առթիւ։ Կարգ մը թղթակիցներ առիթէն օգտուելով հարցուցին Պ. Միկոյեանի թէ Մ. Նահանգները տրամադի՞ր են օգնելու Խ. Միութեան նոր քաղաքականութեան, զարկ տալու համար ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան։ Արտաքին առեւտուրի հայազգի նախարարը պատասխանեց.— «Չեմ կարծեր. բայց եթէ այդ երկիրը մեզի ծախելիք բան մը ունի միշտ կրնայ առաջարկել»։ Ցետոյ հարցումներ ուղղեցին ամերիկեան կարգի արտածման մասին։ Պ. Միկոյեան պատասխանեց հեգնելով.— «Այո, արեւմտեան մամուլէն իմացայ. բայց մեր թերթերը բան մը չգրեցին այդ մասին»։

Ցետոյ պատմեց թէ 1936ին ճամբորդութիւն մը կատարած էր դէպի Մ. Նա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՂԸ՝ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

Գրեց՝ ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ, ուր իրարու կը յաջորդեն սրտառուչ պատկերներ հայրենի լեռներէն, դաշտերէն— սիրահարութիւն, յեղափոխութիւն, հերոսական կռիւներ, պատմական դէմքեր եւ դէպքեր։

Կը յանձնարարենք օրը օրին հետեւիլ, կտրել եւ պահել, աւելի յանախ կարդալու համար։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

Ինչպէ՞ս կը սահի կեանքը մեր հայրենիքին մէջ: Ի՞նչ խնդիրներ կը յուզուին այնտեղ: Կը խառնուին հայ մարդու էութեան, ու մանաւանդ՝ ինչպէս կը լուծուին անոնք:

Ճամբո՞րդ: Արտասահմանէն որո՞ւ թոյլատրուած է տեսնել մեր հայրենիքը: Նամա՞կ: Աւելի հազուադէպ՝ քան Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կոնդակները:

Հայաստան ճամբորդելը վերապահուած է օտարներու: Մեզի կը մնայ այս վերջիններուն հարցնել.— «Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խաբրիկ մը չունի՞ս»:

Վերջերս բարձրաստիճան հոգեւորական մը, Անթիլիասի վանքէն Հայաստան գնաց եւ վերադարձաւ: Բայց համր մնաց ձուկի մը պէս: Կ՚ըսեն թէ Ղազարոս ալ լուռ մնաց, արքայութիւն երթալէ ու վերադառնալէ ետք:

Ճարահատ, կը թղթատեմ «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագիրը, ճանչնալու համար հայկական կեանքը, կ՚ըսեմ, եւ ոչ թէ հայ գրականութիւնը, որովհետեւ արուեստն ու գրականութիւնը մտեր են պետութեան ծառայութեան մէջ, դարձեր են պետութեան պաշտօնեայ:

« Գրողը պէտք է ծառայէ, ըսած է Սթալին, պետութեան եւ պարտիայի շահերուն, պէտք է օգնէ պետութեան, ճիշդ դաստիարակելու երիտասարդութիւնը եւ տարածելու կոմունիզմի վսեմ գաղափարները »:

Փորձենք սակայն վիպակի Պրիզմակէն անցած, ծուռ կամ շիտակ ու կտոր կտոր եղած պատկերներով վերականգնել մեր գիտելիքները, ճիշդ այնպէս, ինչպէս պատկերախաղի մը ատեն իրար կը բերենք կտոր կտոր եղած նկար մը:

Առանց զբաղելու զուտ գրականութեան խնդիրներով, պատահաբար կ՚ընտրենք Զ. Դարեանի «Քննութիւն» վիպակը, (Սով. Գրակ. եւ Արուեստ» թիւ 3, 4, 5, Երեւան 1953):

(Անկէ առաջ խօսած էի ուրիշ վիպակի մը մասին,— «Գոհար սրտով մարդիկ»: (Տես «Յառաջ», 15 Նոյ. 1953):

Ինչպէս ամէն վէպ, Զ. Դարեան եւս իր նիւթը առած է սովետական (կոլխոզային եւ ճարտարարուեստի) արտադրութեան մարզէն:

Երեւանի մէջ ելեկտրական մեքենաներ արտադրող գործարանի մը մէջ է որ կը սկսի՝ տեղական իմաստով իսկական տրամ մը:

Այս գործարանը որոշեր է շինել նոր տեսակի «գեներատոր»ներ: Կուսակցութեան կեդրոնը ընդուներ եւ վաւերացուցեր է ծրագիրը: Մոսկուայի մէջ նշանաւոր ճարտարագէտ գծագրիչ մը՝ պատրաստեր է «պլան»ները: Մեքենան աւարտելէ վերջ կատարուած են փորձերը ու վերջապէս արտադրութիւնը հրապարակ է հանուած, ստանալով «գերազանց գնահատական»:

Գործարանի չար բախտէն սակայն, կը հասնի հեռագիր մը Կույբիշեւստայի շինարարականէն, թէ՝ երեւանի չափ «գեներատոր»ներ չեն բանիր, որով շարքէն դուրս ձգուած են:

Կարելի չէ ըմբռնել այն տագնապը որ կը ծագի գործարանին մէջ: Ինչ ըներ: « Թագցնե՞լ ... Ասեղ չէ որ թագցնես »— հարցը կը դրուի ժողովներու մէջ — Դարմանե՞լ թերութիւնը, թէ վերջ տալ նոր տեսակի «գեներատոր»ներու շինութեան:

Գրողին դիրքը, այս հարցին մէջ՝ որոշ է: Առաջին անգամ չէ որ սովետական աշխարհի մէջ այսպիսի խնդիրներ յայտնուած են ու իրենց լուծումը գտած են: Զ. Դարեանի կը մնայ այդ լուծումը տալ լաւ շարադրութեամբ մը:

Նախ խնդիրը կուտայ ծանրակշիռ հանգամանք: Կը զբաղեցնէ Երեւանի կուսակցական ժողովները, կառավարութիւնը (մինիստրութիւն), գիտական հաստատութիւնները, մինչեւ անգամ քաղաքին հայ ընտանեկան յարկերը ուր կը տարածուի վախն ու մտահոգութիւնը:

Ապա հեղինակը կը լուծէ հարցը թեր եւ դէմ բերելով սովետական միտքեր (մաքսիմներ) ու տեսութիւններ:

— «Ամէն մէկ տեխնիքական նուաճում հազար յաջող ու անյաջող փորձերէ կը ծնի:

— « Ջախողողը պէտք է կրէ իր պատիժը: Մարդկայնութիւնը տեղ չունի սովետ վարդապետութեան մէջ:

— «Միթէ նորութեան արդիւնքը չէ՞ն բազմաթիւ փորձութեանց եւ վատնումներու:

— « Լքել գործը ամենադժուարին պահուն, դա կոմունիստի յատուկ գործ չէ:

— « Գործարանի շահերը զոհել նորատար երեւալու համար, կը նշանակէ պլաններու կատարումը ձախողեցնել... :

— « Մեր բարի անունը հիմա արատաւորուած է, գործարանի համար պատուի հարց է: Պէտք չէ ամօթով մնանք պարտիայի առջեւ:

— « Գեներատոր»ը բանաստեղծութիւն չէ, կը կրկնէ մէկը:

— « Ինչպէս կոմունիստ ըլլալ եւ հանգիստ սրտով նայիլ թէ՝ ինչպէս ամէն օր ջուրն է նետւում պետական թանկագին ունեցուածքը... կ՚ըսէ մէկը:

— « Ինչու խաբենք պետութիւնը, կ՚ըսէ ուրիշ մը:

Անշուշտ սպառնալիքներ կան այս ծածուկ խօսքերուն տակ:

« Պետական ունեցուածքի մսխում...»:

— « Պետութեան միջոցները յումպէտս վատնողը պէտք է իր անձով տուժէ »:

Հակաճառութիւնները կը յաջորդեն իրարու: Բան մը միայն այնքան ճշմարիտ է, որքան դաժան: Անյաջողութիւնը՝ սովետական երկրի մէջ կը համարուի « պետական յանցագործութիւն»: Եւ արդէն փափուքը կը սկսի... «դիրեկտոր»ն ու վարիչները կործանարար գործ կը տանին »:

— « Վախ կայ որ պետութիւնը միջամտէ գործին եւ հարցը լուծուի «օրէնսգրքի որեւէ ծանրակշիռ մի յօդուածով»:

Հակառակ այս սպառնալից վիճակին խումբ մը մարդիկ կ՚աշխատին «փրկել գործարանի պատիւն ու վաճառանիշը (մարքան) » ու անոր հետ փրկուիլ ստոյգ վտանգէ ...:

×

Ասոնք սկսած են տենդոտ ու սրտադրող աշխատանքի, գտնելու համար մեքենային թերութիւնը: Գիշերները կը լուսցնեն գործարանի մէջ, ու մայրեր մտահոգ են.

— « Հեղնար ջան, ի՞նչ է պատահեր Լեւոնին, հիւա՞նդ է: Սաթիկն ասաց ու աչքերս մթնեցին, էլ չհամբերեցի, սիրտս էլ թփրտում է, դէ, ասա, հիւա՞նդ է, հարցնում է մայրը, վախից կերկերացող ձայնով»:

Վ. ԱՐԵՒ

(Մնացեալը յաջորդով)

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ

(ԳՐԱԿԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

●

Անտարակոյս Հ. Ներսէս Ակինեան, Վիէննայի Միաբանութեան բազմավաստակ քանքարաւորը, Հ. Յովսէփ Գաթըրճեանի, Հ. Ղեւոնդ Յովնանեանի, Հ. Արսէն Այտընեանի, Հ. Կղեմէս Սիպիլեանի, Հ. Սերովբէ Տէրվիշեանի, Հ. Յակոբոս Թաշեանի, Հ. Գրիգորիս Գալեմքեարեանի եւ Հ. Գաբրիէլ Մէնէվիշեանի հետ գրական առաջին մեծ դէմքերէն կը մնայ իր Ուխտին:

Յիսուն տարիներու պատմա – բանասիրական բեղուն գործունէութիւն մը ունեցաւ ան յորմէհետէ որ հրապարակ իջաւ ու նուիրեց ինքզինքը մեր անցեալի ուսումնասիրութեան:

Ու շնորհիւ իր խորաթափանց ու վերլուծող մտքին, անցնող յիսուն տարիներու ընթացքին հարստացուց մեր մշակոյթին այս մարզը, որուն անվիճելի հեղինակութիւններէն մին կը հանդիսանայ այսօր:

Երկու տարբեր առիթներով խմբագիր « Հանդէս Ամսօրեայ»ի, Հ. Ն. Ակինեան տարիներէ ի վեր կը պահէ այս ամսաթերթը արժանի բարձրութեան վրայ, որուն ոչ միայն վարիչն է ինք, այլեւ գըլխաւոր աշխատակիցը:

Մեր գանձուածներուն գրեթէ անմատչելի, իսկ մտաւորականութեան ալ սակաւաթիւ դէմքերը հետաքրքրող թերթը մնաց «Հանդէս Ամսօրեայ»ն, ըլլալով պատուաբեր երեւոյթ մը՝ սակայն մեր իրականութեան մէջ:

Հայ պատմա – բանասիրական դպրոցը շատ բան կը պարտի այս ամսագրին եւ իր անխոնջ խմբագրին, որուն յիսուն տարուան գրական վաստակը հիացում կը պատճառէ նոյն իսկ օտարներուն:

Քիչ անգամ պատկառելի հաստատութիւն մը կրցած է պահել մտաւորական իր առաջնորդներու կամ վարիչներու յաջորդականութեան շղթան:

Վիէննայի Մխիթարեան Ուխտը այս քիչերէն է: Վաթսուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր անոր ձայնը հաւասար խանդաղատանքով կը խօսի բոլորին:

Իր աշտարակէն արձակած լոյսը, երկու մեծ–աշխարհամարտերու ընթացքին ու աշխարհամարտերէն վերջ, նոյն պայծառութեամբ ու քաղցրութեամբ ճառագայթեց ամէն կողմ: Եւ եթէ այսօր Վիէննայի Մխիթարեան վանքը կը մնայ հայ բանասիրութեան մէջ անուն մը, պատճառը այն է, որ Հ. Ն. Ակինեան կրցաւ պահել արժանեաց յաջորդականութեան շղթան:

Ու ինչո՞ւ չէ, եւ ջահը, եթէ կ՚ուզէք:

Աւելին. Վիէննա դարձաւ զօրաւոր ազդակ մը, որպէս զի թմբիրի չմատնուէին Վենետիկ եւ Երուսաղէմ:

Անոր արթուն կեցուածքը խթանեց ուրիշներ ալ, ու այսօր եթէ Սփիւռքի մէջ արժէքներ են դարձեր Վենետիկի եւ Երուսաղէմի մեր կրօնական միաբանութիւնները, որոնք լծուած են ընդլայնուած ծրագրով գրական աշխատանքներու, Վիէննա իր կեցուածքով ունեցաւ դեր մը ատոր մէջ:

Ու, ինչպէս ըսինք, այդ ուղղութեամբ մեծ եղած է նաեւ դերը Հ. Ն. Ակինեանի:

« Հանդէս Ամսօրեայ »ի մէջ իր ստորագրած բազմաթիւ յօդուածներու զուգընթաց, առանձին հատորով, Հ. Ն. Ակինեան հարստացուց մեր մատենագրութիւնը:

Պատմական արժէք ներկայացնող ձեռագիրներով հարուստ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան թանգարանը երբ զրկեցաւ գաղտնիք ունենալէ իրեն համար, Հ. Ն. Ակինեան ճամբորդեց մինչեւ Հայաստան, ուր պրպտեց բազմաթիւ արժէքաւոր ձեռագիրներ:

Նոյն նախանձախնդրութեամբ անցաւ Երուսաղէմ, իր ուսումնասիրութեանց արդիւնքը իր ժողովուրդին սեփականութիւնը դարձնելու համար: Եւ եթէ վերջին իր առաքելութիւնը մնաց ստերջ, անտարակոյս մեղքը իրեն չէր:

Մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ այս մէկ ձախողանքը պիտի մնայ տրտում վկայութիւնը փոքրոգի մտածումներու:

Հակառակ ատոր, Հ. Ն. Ակինեան շարունակեց դարձեալ իր ուսումնասիրութիւնները:

Յիսուն տարիներու այս մեծ քանքարաւորը այսօր կանգնած է մեր առջեւ, առաջին օրերու երիտասարդ ուսումնասէրի իր խանդով տոգորուն:

Ուզեցինք այս քանի մը տողերը հրատարակել այստեղ իբր դոյզն արտայայտութիւն յարգանքի եւ գնահատութեան:

Պիտի փափաքէինք սակայն, որ հայկական Սփիւռքը մտածէր գնահատու–

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

●

Յայտնելէ վերջ թէ ինք հայապաշտ է, առանց ազգայնամոլ ըլլալու, Շաւարշ Նարդունի շարունակեց.—

Հայ գրագէտը կ՚ուզէ երկու բան միայն, — ապրելու իրաւունք իր ժողովուրդին համար, ու լոյս:

Իրաւունքը Աստուած է տուած մեզի՝ օժտելով ստեղծագործական տենդով, իսկ լոյսը պիտի տան մեծ ազգերը՝ որոնք կը սիրեն ապրիլ յանուն բոլոր ստեղծագործ ժողովուրդներու խաղաղ աշխատանքին:

Այս հանգամանքով՝ բարի, բարի թող ըլլայ գալուստը բոլոր անոնց, որոնք կուգան աշխատիլ մեր ժողովուրդին մէջ, մէկը միւսէն տարբեր մտածելով, մէկը միւսէն տարբեր ձեւելով:

Անհրաժեշտութիւն է զանազանութիւնը միտքերու, կարծիքներու եւ գաղափարներու:

Պատկերազարդելու կամ լուսաւորելու համար այս տեսակէտը, կ՚ուզեմ ձեր ուշադրութեան յանձնել պատմական իրողութիւն մը, որու մասին շատ քիչ է խօսուած մեր մամուլին մէջ:

1914ին սկսած մեծ պատերազմին վախճանին մօտ, Գերմանները իջած էին Կովկաս եւ անկախութիւն տուած՝ Վրաստանի: « Տուն քաշուած էր » ռուսական բանակը, պարպելով Կովկասը: Թուրքը կը յառաջանար, ահաւոր ծրագրով մը, դէպի Մնացորդն Հայութեան: Երեւակայեցէք ճգնաժամը: Անպաշտպան մնացած է Հայութիւնը, վերը՝ անկախ եւ նախանձոտ Վրաստան մը, ուր Գերմանները վրան զարկած են անկարեկիր եւ անտարբեր, վարը Հայաստան մը, ուր կը խուժեն Թուրքերը արիւնռուշտ եւ լպիրշ: Յուսահատական այս կացութեան մէջ՝ Հայերը պատուիրակութիւն մը կը ղրկեն Պերլին, խնդրելու համար որ գերման բանակը իջնէ վար, դրուէ հայկական հողերը Թուրքերէն առաջ: Քրիստոնեայ ենք, քաղաքակիրթ ժողովուրդ ենք, մշակոյթ ունինք, իսկ Թուրքը, բարբարոս, արդէն արեւմտեան Հայաստանը մաքրած, այժմ արեւելեան Հայաստանն ալ կուգայ աւերել: Այսպէս կը խօսի Հայոց պատուիրակութիւնը Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարին առջեւ:

Լուռ մտիկ կ՚ընէ գերման պաշտօնատարը: Հայոց պատգամաւորները կը խօսին, կը պատճառաբանեն: Ի վերջոյ կ՚աւարտի ճառը:

Գերման պաշտօնատարը կ՚ըսէ.

— Ո՞ր կուսակցութեան կը պատկանին ձեր պատգամաւորները:

Հայերը կը զարմանան անշուշտ որ նիւթէն դուրս է հարցումը: Բայց կարելի՞ է չպատասխանել: Եւ յետոյ կարելի՞ է սուտ պատասխանել: Կ՚ըսեն.

— Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

— Ըսէք ինձ, խնդրեմ, կ՚ըսէ գերման պաշտօնատարը, իր օրիանթասիոնով՝ Երրեակ Զինակցութեա՞ն կը հետեւի ձեր կուսակցութիւնը թէ Երրեակ Համաձայնութեան:

Ի՞նչ հարցում է այս, Տէր Աստուած, ատե՞նն է նման ճշդումներ ընելու, — անդին անշարժ կը մնայ գերման բանակը, մինչ յառաջ կը խաղայ թրքական վոհմակը դէպի Հայաստան: Բայց կարելի՞ է չպատասխանել: Եւ յետոյ կարելի՞ է սուտ պատասխանել: Կ՚ըսեն.

— Այո, մեր օրիանթասիոնով՝ Երրեակ Համաձայնութեան հետ էինք:

Հայ ժողովուրդն է, պարտուած, ահա, որ զէնքերը կը յանձնէ յաղթականին: Այո, ազգովին, հոգիով եւ հաւատքով՝ մենք, Հայերս, հետն էինք Անգլիացիներուն, Ֆրանսացիներուն, Ռուսերուն: Պարտուած՝ եկած ենք գթութիւն հայցել Գերմաններէն: Չուրանանք մեր մեղքերը, սիրելի հայրենակիցներ, դուք որ շատ կը սիրէք Վարդանանքը, տեսէք, ահա տեսէք թէ ինչպէս Գերմաններուն ոտքն էր ինկած հայ ժողովուրդը՝ երբ, անդին, Թուրքը կը ծեծէր Հայաստանի դուռները: Վարդանանց նոր գոյամարտ մը, այս անգամ առանց Վասակի:

Արդ, մտիկ ըրէք, իմ սիրելի հայ եղբայրներս, իմ թանկագին հայ քոյրերս, մտիկ ըրէք թէ ինչ կ՚ըսէ գերման պաշտօնատարը:

— Ձեր մէջ չեղա՞ւ իմաստուն մը, որ թելադրէր Երրեակ Զինակցութեան գըլխաւոր պետութեան արտաքին նախարարութեան մօտ ղրկել ոչ թէ Երրեակ Համաձայնութեան պետութեանց կուսակից ճանչցուած անձեր, այլ այդ կուսակիցներուն հակառակորդներ:

Սիրելիներ, չունէինք, այդ հակառակորդները չունէինք այն օրերուն:

— Գացէք, կ՚ըսէ գերման պաշտօնատարը, գացէք Կովկաս: Գերման պետութիւնը քաղաքականութիւն չի փոխեր գթութեան համար:

Բայց, կ՚երեւի, գերման պաշտօնատարին խիղճը կը շարժի եւ ի վերջոյ խորհուրդ կուտայ դիմել, Թիֆլիզի մէջ, գերման գրաւման բանակի հրամանատարութեան որ շարժի ըստ իր հայեցողութեան: Եւ Հայերը, հազիւ Թիֆլիզ հասած, կը դիմեն գերման զօրավարին, որ կը յայտարարէ թէ հրաման չունի Պերլինէն, բայց, գթասրտութեամբ կը թելադրէ արձակուրդի մէջ գտնուած քանի մը գերման սպաներ եւ զինուորներ տանիլ Երեւան, յոյս տալով որ Թուրքերը խելօք կը կենան ի տես գերման զինուորին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(4 Շար.)

ՕՏԱՐ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

★

Տեղական թերթի մը թղթակիցը կը գրէ·

Բուռն վիճաբանութենէ եւ բազմաթիւ անգամներ յանձնախումբին ղրկուելէ ետք Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը վերջապէս քըւէարկեց կառավարութեան նոր օրինագիծը, դիւրացնելու համար օտար մեծ դրամագլուխներու չահարկումը Թրքական տնտեսութեան մէջ:

Նոր օրէնքը կը ջնջէ նախկինը, որ քուէարկուեցաւ 1951 Յուլիսին: Այս տասնըութ ամսուան ընթացքին, 42 խնդրանք եղած էր որոնց տասնըեօթը միայն կը լրացնէին պայմանները, տասը կ'ուսումնասիրուէին, թէեւ չահագործման դրամագլուխը տասնըչորսուկէս միլիոն Թրքական ոսկիի համեստ գումար մըն էր (մէկ միլիառ ութը հարիւր միլիոն Ֆր.):

Ելեւմտագէտներու կարծիքով այս յաբերական անյաջողութիւնը արդիւնք էր օտար դրամագլուխներու գործունէութեան սահմանափակումի:

Նոր օրէնքը խմբագրուած է չատ աւելի ազատական ոգիով մը:

Օրէնքը այսուհետեւ որեւէ սահմանափակում չի դներ օտար դրամին գործածութեան դէմ: Օտար դրամագլուխն ալ պիտի վայելէ այն իրաւունքները ինչ որ Թրքականը: Միայն պէտք է արդարացնէ թէ կրնայ մասնակցիլ երկրին տնտեսական յառաջդիմութեան:

Դրամագլուխին սահմանումը չատ լայն իմաստով մը յղացուած է: Անոր մէջն է ոչ միայն դրամագլուխը իբրեւ դրամ, այլ եւ ապրանքը, գործարաններ հիմնելու, մեքենաները, գործիքները, սարքաւորումը եւ փոխուելիք կտորները, ինչպէս եւ արտօնագիր, գործատան նչանակը եւն.:

Դրամագլուխին արժէքին գնահատումը պիտի կատարուի մասնագէտներու կողմէ:

Օրէնքին ամէնէն կարեւոր նորութիւններէն մէկը այն է որ կը նախատեսէ դըրամը ինք հայթայթել: Իրապէս եղած չահերը կրնան գործածուիլ ամբողջութեամբ կամ մասամբ, չահարկուելու համար ձեռնարկին մէջ եւ կրնան բարդուիլ բուն դրամագլուխին վրայ: Կարելի է նաեւ փոխանցուիլ ուրիչ ընկերակցութեան մը որ ընդունած է օրէնքը:

Օրէնքը կը նախատեսէ նաեւ Թրքական բաժնեթուղթերու եւ արժեթուղթերու Սակարանի գիներու արձանագրութիւնը օտար հրապարակներու վրայ: Կը յուսան ընդարձակ չուկայ մը ապահովել այս արժէքներուն համար:

Ցարդ Թրքական արժեթուղթերու վաճառքը եւ գնումը արգիլուած էր արտասահմանի մէջ: Այսուհանդերձ միջոցներ նախատեսուած են որպէսզի Թրքական դրամագլուխը արտասահման չհոսի:

Որոշ տրամադրութիւններ նախատեսուած են օտար մասնագէտներու, որակեալ բանուորներու եւ գործատէրերու թոշակներու համար:

Օրէնքը խոր փոփոխութիւն յառաջ կը բերէ տեղական սովորութեանց մէջ, եւ վերջ կը դնէ ելեւմտական մեկուսացման, որուն ենթարկուած էր երկիրը Հանրապետութեան հռչակումէն ի վեր:

Թեան աւելի խօսուն կերպեր գտնել անոր անձին ու գործին համար:

Այսպէս, մեր հայաչատ գաղութները նախաձեռնէին տօնել յիսնամեայ իր յոբելեանը, ու ստեղծէին հնարաւորութիններ, իր անտիպ գործերուն հրատարակութեան համար, կամ ծանօթացնէին իր բերած խոշոր նպաստը մեր գանձուածներուն:

Հ. Ներսէս Ակինեան արժանի է տօոր ու աւելիին ալ, երբ ամբողջ կէս դար ի սպաս դրաւ իր մտաւոր ճիգերը ի խնդիր ազգին, որուն մշակոյթը, լեզուն ու պատմութիւնը մնացին գինք խանդավառող հպարտութեան անփոխարինելի գանձեր:

Մինչ այդ, հեռաւոր այս ափերէն համակրանքի անկեղծ զգացումներով գոչենք սրտագին.

Պատիւ քեզ Վարդապետ, ու դրինդ դալար:

ԱՐՄԵՆԻՍ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համա - Զարսանճաքի Հայր. Միութեան Պոմոնի մասնաճիւղի կազմակերպած թատերական ներկայացումը տեղի ունեցաւ չաբաթ, 23 Յունուար, Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ: Հրաւիրուած էր Հ. Ց. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Փիլիկեանի եւ Ա. Կօչկարեանի, ներկայացնելու համար Պերճ Պռօչեանի «Սօս եւ Վարդիթեր» օփերէթը:

Ժամանակէն չատ առաջ թատերասէր հասարակութիւնը լեցուցած էր սրահը: Շատերը նստելիք տեղ չգտնելով պարտաւորուեցան ոտքի մնալ:

«Սիամանթօ» թատերախումբը այս Դ. ներկայացումն է որ կուտայ այս չրջանին մէջ, այս անգամ յատկապէս Զարսանճաքի Հայր. Միութեան համար: Ամէն անգամ որ որեւէ խաղ բեմադրէ ժողովուրդը ուրախութեամբ կ'երթայ կը քաջալերէ: Ներկայացումը չատ յաջող անցաւ եթէ նկատի չառնենք կարգ մը փոքր թերութիւններ որոնք յառաջիկային կրնան դարմանուիլ: Բոլոր դերակատարներն ալ չատ լաւ խաղացին եւ արժան են ջերմ չնորհաւորութեան:

Կ. Կարապետեան

ԴՐԱՄԸ անյատակ ովկիանոս մըն է, որուն մէջ կը խեղդուին մարդուն պատիւը: խիղճը եւ բարոյականը:

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՉՔԱՒՈՐՆԵՐՈՒ

★

ԽՄԲ.— Վալանսէն հետեւեալ նամակը ստացանք, եւ մեր կարգին չնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր պաչտօնակցին.—

ՎԱԼԱՆՍ.— Ձմեռը միչտ անհրաժեշտ կը մատնէ չքաւորները: Շնորհիւ մեր բարեկամ Շարլ Լէօնառի, տնօրէն Տօֆինէ Լիպէռէի, նախաձեռնութեան ածուխ հաւաքելու ձեռնարկ մը կը կատարուէր, բազմաթիւ թչուառ ընտանիքներու համար, որոնց 31ը Հայեր էին:

Երբ կոչը եղաւ, Վալանսի Ազգ. Միութիւնը առաջիններէն եղաւ մասնակցելու, (արդէն յանձնախումբին մէջ ներկայացուցիչ ունէր): Անոր անձնուէր նախագահը Պ. Անտոնեան յուզիչ նամակ մը ղրկած էր «Տօֆինէ Լիպէռէ»ի, ուղելով մասնակցիլ այս ձեռնարկին: Զունեւորներու ցանկը բարեխղճօրէն քննուելով, 150ական քիլօ ածուխ բաժնուեցաւ անոնց որ ստիպողաբար պէտք ունէին, իսկ անոնք որ կ'օգտուէին բարեգործական միութիւններէ ստացան 50ական քիլօ: Որով, Վալանսի եւ Պուր լէ Վալանսի 31 հայ ընտանիքները 50 քիլոնոց 44 ածուխի պարկի համար տոմսեր ստացան, համագումար 2200 քիլօ:

Վալանսի Հայերս երախտապարտ ենք «Տօֆինէ Լիպէռէ»ի որ հաւասարապէս բաժնեց ածուխը, Ֆրանսացիներուն եւ Հայերուն:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

★

Պ. Գուրգէն Պօյաճեանի գիտական յօդուածները կը կարդացուին հաճոյքով: Վերջինին մէջ սխալ մը սպրդած էր:

Նախ պատմականը ընենք: Յուլիոս Կեսարի աստղաբաշխը իր տիրոջը յանձնարարութեան վրայ նոր տոմար մը պատրաստեց որուն տրուեցաւ Յուլիական տոմար անունը: Ըստ այս տոմարին տարին 365 օր 6 ժամ էր, բայց յետագային տիեզերագէտները հաստատեցին թէ քիչ մը աւելի կարճ է 365 օր 5 ժամ 48 վայրկեան եւ 47 երկվայրկեան, ուրեմն 11 վայրկեանի եւ 13 երկվայրկեանի տարբերութիւն մը կայ:

Հակառակ այս անճշդութեան Յուլիական տոմարը գործածուեցաւ մինչեւ 1582, երբ Գրիգոր Պապը բարենորոգում մտցուց Յուլիական տոմարին մէջ այդ 11 վայրկեան եւ 13 երկվ.ը նկատողութեան առնելով: Հաչուեց թէ Քրիստոսի ծնունդէն մինչեւ 1582 տարին 11 վայրկեան եւ 13 երկվ.ը իրարու վրայ բարդուելով տասը օրուան տարբերութիւն մը բրած է այնպէս որ տարին կը լրանայ Դեկտ. 21ին, մինչդեռ Յուլիական տոմարով տասը օր եւս կ'երկարաձգուի: Գրիգոր Պապ 1582ի Հոկտ. հինգը Հոկտ. տասնըհինգ հռչակելով իսկական արեւադարձային տարին հաստատուեցաւ: 1582էն մինչեւ մեր օրերը երեք օր եւս աւելցած ըլլալով՝ ներկայիս Յուլիական տարիին եւ Գրիգորեան տարիին միջեւ 13 օրուան տարբերութիւն մը կայ:

Մինչեւ քէմալական յեղափոխութիւնը՝ Թուրքիոյ մէջ Յուլիական տարին կը գործածէին որուն «ալաթուրքա» անունը կուտային:

Այժմ մտնանչենք Գ. Պօյաճեանի անճշդութիւնները: Ա.— Ան կը գրէ (Ներկայ դրութեամբ տարին 365 օր եւ վեց ժամ է»:

Հոս չփոթութեան մէջ կ'իյնայ: Յուլիական տարին է որ 365 օր վեց ժամ է եւ ներկայ դրութեամբ տարին, այսինքն Գրիգորեանը 365 օր հինգ ժամը 48 վայրկեան եւ 47 երկվ. է:

Բ.— Պօյաճեան կը գրէ.— «Այս հաչուով տարին կ'արձանագրէ 11 վայրկեան եւ 13 երկվ. տարբերութիւն մը որ երեք հազար տարուան ընթացքին կը բարձրանայ մէկ օրուան»:

11 վայրկեան եւ 13 երկվ. տարբերութեան երեք հազար տարուան գումարը չէ որ նկատի առնուած է, այլ Քրիստոսի ծնունդէն սկսելով եւ ոչ թէ մէկ օրուան, այլ 13 օրուան տարբերութիւն մը կ'ընէ:

Հոս կ'արժէ յիչել թէ հայ. եկեղեցին մինչեւ ռուսական յեղափոխութիւնը Յուլիական տոմար կը գործածէր եւ երբ Ռուսերը լքեցին Յուլիականը էջմիածինն ալ որդեգրեց Գրիգորեան տոմարը:

Վահրամ Մոսկոֆեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

1922 - 23ին, բազմաթիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ական կոփամարտներ Պոլսէնփարիզ եկած էին: Շատ չանցած կարեւոր դիրքեր գրաւեցին: Օր կ'ըլլար որ բազմաթիւ հայ կոփամարտիկներ միեւնոյն սրահին մէջ կը մրցէին տեղացիներու դէմ:

Այդ թուականներու (Հ. Մ. Ը. Մ. կամ Հ. Մ. Մ.ական) գլխաւոր աստղերն էին: Արթին Պէճիտեան, Բասքալեան, Պաթլինք Սանճաք, Ճէն Մաք, Աթաեան, Զարփանէլեան եղբարք, Գէորգ Ալէքսանեան, Պէչիր եղբարք, մանաւանդ Գաբօ Պաղտասարեան, Մարտիրոս Ծերոնեան, եւ Հրանդ Գալիկեան:

Բ. աչխարհամարտէն վերջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հայ երիտասարդները կրկին նետուեցան կոփամարտի կրկէսը: Մէկը՝ Ժաք Հայրապետեան, փառաւոր յաղթանակներ տարաւ դառնալով Ֆրանսայի ախոյեան: Ուրիչներ ալ բարի նախանձէ մղուած ուզեցին հաւասարիլ անոր: Նախ «փրօֆէսիոնէլ» անցաւ Փ. Սարգիսեան, մինչեւ ցարդ 13 մրցում կատարելով (9 յաղթանակ, մէկ հաւասար), ապա Ժ. Սապօնճեան իբրեւ ամաթէօռ կոտրեց համաչխարհային արագ նօքաութի մրցանիշը 14 երկվայրկեանէն Գալֆունը գետնելով: Ներկայիս կան աւելի քան երեսուն հայ կոփամարտիկներ կամ ըմբիչներ ար կը փայլին Փարիզի կրկէսներու վրայ:

Հայազգի «փրօֆէսիոնէլ» ըմբիչ Խաժոն (Գրիգոր) Գօփարանեան Յունուար 27ին, Սալ Վակրամի մէջ ճակատեցաւ Պելժիացի Մաքս Տէկօմի դէմ եւ 24 վայրկեանէն գետնելով զայն յաղթական հռչակուեցաւ կատաղի գուպարէ մը վերջ:

Յունուար 29ին, Էլիզէ Մոնմարթրի սրահին մէջ Ժան Պօղոսեան ճակատեցաւ Քառէլի դէմ, եւ պարտուեցաւ Գ. չրջանին: Իսկ միջազգային ըմբիչ Ակոբ Այվազեան 631րդ մրցումը կատարելով, նոյնպէս պարտուեցաւ, Քորսիքացի Հանրի Ֆէչիէն 5րդ չրջանին:

× Փարիզ - Ալզաս Լորէնի մրցումները կատարուեցան Էլիզէ Մոնմարթրի մէջ Յունուար 30ին: Քառորդ ֆինալներու մէջ մասնակցեցան Նատիրեան եւ Ժօնեան: Առաջինը յաղթեց կէտերով, երկրորդը պարտուեցաւ:

Կէս ֆինալը տեղի պիտի ունենայ Սէն Մալօ Փետրուար 14ին: Պիտի մասնակցի միայն մէկ Հայ, Փ. Նատիրեան:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երեք յաջորդական կոչերով, Ուրֆայի «Յուչապատում»ի յանձնախումբս մեր հայրենակիցները տեղեակ պահեց «Յուչապատում»ի պատրաստութեան չուրջ կատարուած աչխատանքներուն:

Մեր վերջին կոչին մէջ, նախապէս որոչուած թուականը փոփոխութեան ենթարկելով, երկարաձգած էինք տրուած պայմանաժամը:

Արդ, վերջին անգամ ըլլալով, մեր հայրենակիցներուն կը յիչեցնենք թէ «Յուչապատում»ը տպագրութեան պիտի յանձնուի 1954 Մայիս մէկին: Ամէն անոնք որ յուչեր, նկարներ եւայլն ունին ղրկելիք, պէտք է դանոնք յանձնախումբիս հասցնեն մինչեւ որոչուած պայմանաժամը: Անկէ վերջ ղրկուած ոեւէ գրութիւն կամ նկար, նկատի չի կրնար առնուիլ:

«Յուչապատում»ը լոյս պիտի տեսնէ 1955 Յունուարի սկիզբը, թուական մը, որ կը զուգադիպի Ուրֆայի հերոսամարտի քառասնամեակին:

Գրութիւն, նկար եւայլն ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

M. Aram Sahagian, Pharmacie de la Santé, Rue Foch — Beyrouth (Liban).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

Ո՛Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Շէյլա Րէյլի ամուսնացաւ երիտասարդ էմըրթին հետ: Ճիշդ այս դատարկախօս աղջկան յարմար ամուսինն էր:

Ան գոնէ բամպակ մարդ չէր, պիտի կարենար զայն ափին մէջ պահել: Կրնար խաղալիկ դարձնել խեղճ Պիլ Քոլմէնը:

Այլեւս Արեւելք չվերադարձայ: Տարօրինակ է, երբեմն կը կարօտնամ այդ երկիրը: Միտքս կ'իյնան Ջրհօրներու աղմուկը կը յիչեմ Տիգրիսի եզերքը լաթ լըւացող կիները եւ սրհամարհող նայուածքը ուղտերուն: Գրեթէ հայրենաբաղձութիւն կ'ունենամ: Վերջապէս աղտոտութիւնը՝ թերեւս այնքան ալ վտառողջ չէ որքան որ ձեզի կարծել կուտան:

Տոքթ. Րէյլի երբեմն կ'այցելէ ինծի եթէ Անգլիա գտնուի: Ինչպէս սկիզբն ալ ըսի պատմութեան պատասխանատուն ինքն է, անուղղակի: «Կամ պէտք էր ընել կամ ոչ» ըսած էի: Գիտեմ որ քերականական սըխալները կը վխտան, որ ոճը մշակուած չէ, բայց եղածին պէս կարդացէք զայն եթէ յարմար կը դատէք»:

Առաւ ձեռագիրս, առանց փոքր վարանումի մը: Եթէ երբեք հրատարակուի առաջին գարմացողը ես պիտի ըլլամ:

Պ. Փուարօ Սուրիա անցաւ եւ յաջորդ չաբթուն Անգլիա վերադարձաւ Արեւելեան ճեպընթացով: Այս առթիւ ստիպուեցաւ լուծել ուրիչ քրէական գործ մը որ բաւական պղտոր էր: Չեմ կրնար ուրանալ իր մեծ ճարպիկութիւնը. բայց երբեք՝ պիտի չներեմ իրեն գլս այնքան հեղնած ըլլալուն համար: Այնքան յառաջ գնաց որ կասկածեցաւ որ՝ ես սպաննած եմ Տիկին Լէյտները եւ վիճելի նկատեց իմ հիւանդապահուհիի հանգամանքս...

Յաճախ միտքս կ'իյնայ Տիկին Լէյտները եւ կ'ըսեմ ինքնիրենս թէ ի՞նչ էր իրապէս: Երբեմն զինքը կը նկատեմ զարհուրելի կին մը... երբեմն ալ կը յիչեմ իր սիրալիր վերաբերումը ինծի հանդէպ, իր քաղցր ձայնը, իր խարտեաչ մազերը... եւ այն ատեն խորապէս կը մեղքնամ:

Ակամայ կը մեղքնամ նաեւ Տոքթ. Լէյտները: Գիտեմ որ երկու սպանութիւն ունի խղճին վրայ: Բայց ինծի՞ կ'իյնայ դատել զինքը:

Այնքան կը սիրէր իր կինը: Ինչ սարսափելի բան է այդքան սիրել մէկը: —

Քանի տարիքս կ'առնեմ, այնքան չատ կը հանդիպիմ տխուր եւ հիւանդ մարդոց եւ ներողամիտ կը դառնամ իմ նմաններուս հանդէպ: Ի՞նչ եղան այն խստակրօն սկզբունքներս որոնցմով մեծցուցած էր գիս մօրաքոյրս: Այս ջերմեռանդ եւ խստամբեր կինը գիտէր մեր դրացիներուն ամենափոքր թերութիւնները:

Աստուած իմ, երբ մարդ գրել կը սկսի ալ չի գիտեր թէ ուր պէտք է կանգ առնէ: Եթէ միայն կարենայի գեղեցիկ խօսքով մը վերջացնել... պիտի խնդրեմ Տոքթ. Րէյլիէն որ ինծի սորվեցնէ արաբերէն նուիրական խօսք մը, քիչ չատ նման անոր զոր գործածեց Փուարօ: Օրինակ.—

Յանուն Ալլահին, բարեգութ եւ ողորմած:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(ՎԵՐՋ)

հանգները եւ աւելցուց .— «Այն ատեն շատ սիրեցի այդ երկիրը · բայց կացութիւնը շատ փոխուած է այդ օրէն ի վեր: Թղթակիցները հարցուցին թէ ի՛նչ պիտի ընէ, եթէ իր ամերիկացի պաշտօնակիցը Մ · Նահանգները հրաւիրէ զինքը: Միկոյեան պատասխանեց .— «Իմ հաճոյքիս համար պիտի չերթամ, այլ գործի համար »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՑԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ֆրանսական օդանաւերը կը շարունակեն ռմբակոծել երեք ըմբոստ զօրամասեր որոնք յառաջ կը խաղան դէպի Լաոսի մայրաքաղաքը, Լուանկ Փրապանկ: Ֆրանսական հրամանատարութիւնը արոշած է ամէն գնով պաշտպանել այդ մայրաքաղաքը: Խիստ գրաքննութիւն հաստատուած ըլլալով, ստոյգ լուրեր կը պակսին :

ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Ալլահապատի մէջ (Հնդկաստան), դէպի Գանգէս կատարուած ուխտագնացութեան մը առթիւ: Վիրաւորներուն թիւը կ'անցնի երեք հազարը: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ հինգ միլիոն Հնդիկներ խուժած էին դէպի նըւիրական գետը, լուալու համար իրենց մեղքերը եւ ահռելի հրմշտուք մը տեղի ունեցաւ: Ուխտաւորներու խուժան մը կոխոտեց այրեր, կիներ եւ մանուկներ, երբ աննախընթաց բազմութիւն մը կ'ուզէր գետը նետուիլ: Մերկ եւ գետէն դուրս ելած մոլեռանդներ ամբոխը կը ճեղքէին նիզակներով եւ սուրիչ զէնքերով: Հարիւրաւորներ հեռագրական եւ ելեկտրական ձողերն ի վեր մագլցած էին, ամբոխին կատաղութենէն ազատելու համար:

ՑՈՒՐՏԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ նոյն սաստկութեամբ: Հաւանական է որ մեղմանայ 48ժամ, բայց դեռ երկար պիտի տեւէ, համաձայն օդային քննութեանց: Մինչեւ երէկ երեք հարիւրի կը հասնէր մեռեալներու թիւը, ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Գէշ · օր 22–30 հոգի մեռան Ֆրանսայի, 18 հոգի ալ Ալժերիոյ մէջ: Ամբողջ գիւղեր հաղորդակցութենէ զրկուած են: Իտալիոյ մէջ հարիւրաւոր գիւղական համայնքներ պաշարուած են ձիւներէն: Ֆրանսայի եւ մասնաւորապէս Փարիզի մէջ կը շարունակուին անհատական եւ հանրային ձեռնարկները, պատսպարելու համար անտուն անտէր թշուառները: Գէշ · օր 13 հոգի եւս մեռան ցուրտէն կամ արիւնախռնումէ: Առողջապահական նախարարը արոշեց չորս միլիոն ֆրանքի բացառիկ վարկ մը տրամադրել այն հաստատութեանց որ կը զբաղին տնանկներու պատսպարումով: Վերջին 48 ժամուան մէջ 50 միլիոն ֆրանք եւ հարիւր թոն հագուստ – կապուստ հաւաքուած է Փարիզի մէջ: Կազի հայթայթումը դժուարացած է ցուրտին հետեւանքով: Հրդեհներն ալ յաճախադէպ դարձած են :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԵՊԸՆԹԱՑԸ, որ Փարիզէն ճամբայ ելած էր, 27 ժամ ձիւներուն մէջ մնացեր է Պելկրատէն 40 քիլոմեթր հեռու: Ճամբորդները ցուրտէն կը դողային եւ անօթի էին: Տասնեւհինգ ճամբորդներ միայն մէկ կտոր հաց ունէին որ գնուած էր մօտակայ գիւղէ մը: Ուրիշ ճեպընթաց մը որ Պելկրատէն ճամբայ ելած էր դէպի Փարիզ, նոյնպէս ձիւներու մէջ մնաց 50 քիլոմեթր անդին:

Այրի Տիկին Նազլու Կակոյեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Կակոյեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Կակոյեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սիրուն Կակոյեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Կակոյեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Խաչիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Ծիլանեան եւ զաւակները, Պ · Պետրոս Ակասեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Տէր Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թիւճէրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սաթենիկ Ծիյէրճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արմէն Զիչէքեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սաթենիկ Գալայճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ · Կարապետ Արզարեան եւ զաւակները, խորունկ վշտով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

Պ · ԳՐԻԳՈՐ ԿԱԿՈՅԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, 2 Փետրուար, ժամը 23ին, իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, Ուրբաթ, 5 Փետրուար, ժամը 15·30ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը՝ 52 ռիւ տէ Քամէլիա, Ալֆորվիլ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ :

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐ · 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Փարիզէն ընկեր Բիւզանդ Աճէմեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ · Ալէքս Յակոբեանի, Ութրեխթ (Հոլանտա):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յաջորդ Երկուշաբթի 8 Փետրուար, Նոտմանտի սրահը, օթէլ Սփլանտիտի դիմաց ժամը 21ին:

Կը նախագահէ՝ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Ֆրանսերէն կը խօսի

Mr. L-G. GROS

Խմբագիր՝ «Քայէ տիւ Սիւտ»ի

Նիւթ՝ « Գերիրապաշտներու պատգամը »

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչին: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 327 Շըմէն տը լա Մատրակ Վիլ, Պար տիւ Տէրպի:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ համակիրներ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ · Յ · Դ · « Վարդգէս » խումբին:

Շաբաթ, 29 Փետր · ժամը 20·30ին, Օթէլ Ֆրանսի մէջ:

Գեղարուեստական բոլորովին նոր կըտորներ, ջութակ, խմբերգ, զուարթ եւ հաճելի անակնկալներ: Արտասանութիւն, եւ մեներգ :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԱՐՄ · ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ս · ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Առատ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Տէր եւ Տիկին Պլպէռեան իրենց եղբօր՝ Մկրտիչ Փափազեանի փափաքով (Ամերիկա) կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս · Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հանգուցեալ մօր՝

ԲԵՐՐՈՆԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

եւ հօրեղբօր կնոջ՝

ՈՎՍԱՆՆԱ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Փափազեան գերդաստանի ննջեցեալներուն համար:

Կը հրաւիրուին յիշատակին յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Յակոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց մօր եւ զոքանչին՝ ՄԱՐԻԱՄ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ (Սէօլէօզցի) մահուան քառասունքին առթիւ: Նաեւ Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ (Խարբերդցի) հոգւոյն (Ապրիլեան զոհ):

Անոնց յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Grand Palais de la Foire

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ · Վրդ · ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս շաբաթ, ժամը 21·30էն մինչեւ լոյս

Հաճելի անակնկալներ, կազմակերպուած Լիոնի «Եկեղեցասէր Երիտասարդաց Միութեան» կողմէ նոր եկեղեցւոյ շինութեան համար:

Կանխաւ ապահովել սեղանները :

Հանրակառքի մասնաւոր սպասարկութիւն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ · Կ · Խաչի վարչութեան : Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Կապոյտ Խաչի դպրոցին երկսեռ աշակերտութիւնը՝ երգերով, արտասանութեամբ, Ամանորի մանկական ներկայացումներով, տրամախօսութեամբ եւն. , ղեկավարութեամբ Տիկին Արփինէ Պապուխեանի:

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնս յատկապէս կը հրաւիրէ ծնողները, քաջալերելու համար մանուկները :

SALLE D'IENA - 10 Av. d'Iéna, Paris

Երկուշաբթի գիշեր, 22 փետր · ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

այս տարուան (երրորդ) ներկայացումը

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Քաղուած՝ Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն եւ վերածուած բոլորովին հայ գեղջկական կեանքի :

Երգերով, երաժշտութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆ · Կ · ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻ ղեկավարութեամբ Օր · ԱԼԻՍ ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ, ինչպէս նաեւ դերասան

Ա · ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ Փարիզահայ սիրուած դերակատարներու :

Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի՝

Գրատուն Հր · Բալուեան,

43, Rue Richer, PARIS (9e)

Tél. PRO. 25-46

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Հ · Յ · Դ · «Անտոք» կոմիտէի ընդհ · ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ .— Հ · Յ · Դ · Վարանդեան կոմիտէին ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանի ներքնասենեակը: Կը խնդրուի ճիշդ ժամուն ներկայ ըլլալ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ · Կ · ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ · ժողովի կ'ըհրաւիրէ իր ընկերուհիները Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, Փետրուար վեցին, շաբաթ օր ժամը 4ին : Օրակարգ .— Հաշուետուութիւն, պատգամաւորներու ընտրութիւն :

Ֆ · Կ · ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին ընդհ · ժողովը, 10 Փետր · չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Օրակարգ .— ա) Տարեկան զեկուցում: բ) Պատգամաւորի ընտրութիւն: գ) Ընթացիկ հարցեր :

Ֆ · Կ · ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ · ժողովը փետր · ութին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին դպրոցի սրահը, շրջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն անպատճառ ներկայ գտնուիլ :

Ֆ · Կ · ԽԱՉԻ Պոմոնի վարչութիւնը ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Փետր · 10ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հայ Աւետ · Եկեղեցին կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, ժամը 10·45ին պիտի երգէ Պ · Լ · Համբարձումեան Մայր Եկեղեցւոյ սրբազան շարականներէն եւ մեղեդիներէն ընտրուած կտորներ, իսկ ժամը ճիշդ 2·30ին պիտի բանախօսէ, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութիւնը »:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս · Միութիւնը ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ գործօն անդամները եւ հայրենակիցները այս կիրակի ժամը 3·30ին, Իսիի Խրիմեան ակումբին մէջ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ · Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ · ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Բարեգործականի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ–անդամները :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • SAMEDI 6 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7288 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2699

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՆ ՄԵՂՔԵՐ

•

Ամէն անգամ որ միջազգային ժողով մը կը գումարուի, Բ. աշխարհամարտէն ծնած խնդիրներ լուծելու համար, գաղտնի ծալքեր երեւան կ՚ելլեն :

Եւ երբ կը փորձեն հանգոյց մը քակել, նոր թնճուկ մը կը կազմուի :

Այնպէս որ, ի վերջոյ կամ կիսկատար լուծումի մը կը յանգին, եւ կամ կը յետաձգեն :

Մեղադրանքները կը բազմապատկուին, փոխադարձաբար : Կիրքերը կը բորբոքին, նորանոր յուսախաբութեանց եւ մտահոգութեանց յանգելով :

Մասնաւորապէս Եւրոպայի վերաբերեալ խնդիրներու քննութեան առեն, Խ. Միութեան բանբերները միշտ կը հոլովեն կարգ մը յանկերգներ :

Ամենանեղ պարագային, կը յիշեցնեն պատերազմի ընթացքին կնքուած համաձայնութիւններ, հոգ չէ թէ անոնք շատոնց կորսնցուցած ըլլան իրենց ուժը :

Այդ համաձայնութիւններէն երկուքը, Եալթայի եւ Փոցտամի պայմանագիրները, առածի կարգ անցած են :

Ստալին աղգանշանը կուտար, Վիշինսկի, Մոլոթով եւ միւսները կ՚արձագանգէին : Մամուլն ալ կը ձայնակցէր :

« Հանճարեղ »ը մեռաւ, եւ այժմ իր յաջորդներն են որ կը շարունակեն փոխասացութիւնը :

Երկու շաբաթ է որ բացուած է Պերլինի խորհրդաժողովը, եւ պարբերաբար կը յիշուին այդ համաձայնութիւնները :

Մոսկուայի մէջ ալ գիտեն անոնց արժէքը : Եւ սակայն կը շահագործեն իրենց ուզածին պէս, եթէ ոչ դատ մը շահելու, գոնէ դիմացինը անելի մատնելու համար :

Անհրաժեշտ է լեռնակուտակ հատորներ թղթատել, իմանալու համար թէ ինչպէս կնքուած են այդ համաձայնութիւնները, մահու եւ կենաց պայքարի մը մէջ :

Անգլիոյ վարիչները քանի մը տարի առաջ կը խոստովանէին թէ ինչպէս հարկադրուած էին տնավարի որոշում մը տալ Քազապլանքայի մէջ, Գերմանիոյ անպայման անձնատրութեան մասին : Առանց խնդիրը լրջօրէն քննելու եւ խորհրդարանին վաւերացման ենթարկելու :

Չըրչիլ զարմանազան բաներ կը պատմէ իր Յուշերուն վերջին (6րդ) հատորին մէջ, առանց բառերը ծամծմելու :

Կ՚ըսէ թէ 1944 Հոկտ. 9ին երբ Մոսկուա գացած էր Րոզվէլթի հետ, առաջարկեց Ստալինի կարգադրել Պալքաններու խնդիրը :

— « Չարժեր որ իրարու դէմ ելլենք այս հարցին առթիւ » :

Եւ կ՚առաջարկէ ազդեցութեան շրջաններու բաժնել այդ երկրամասը, իւրաքանչիւրին բաժինը սահմանելով թուաբանական համեմատութեամբ .

Իր խօսքերը թարգմանուած առեն, Չըրչիլ կը գրէ թուղթի կտորի մը վրայ.

Ռումանիա. *Ռուսիոյ վերապահել 90 առ հարիւր, միւսներուն՝ տասը առ հարիւր :* Յունաստան.— *Մեծն Բրիտանիա 90 առ հարիւր, Ռուսիա 10 առ հարիւր .*— Եուկոսլաւիա.— *Հաւասար 50 եւ 50 առ հարիւր .*— Պուլկարիա.— 75 *առ հարիւր, Ռուսիա, 25 առ հարիւր միւսները :*

— « Թուղթը հրեցի Սթալինի առջեւ, որ առաւ իր կապոյտ մատիտը, խոշոր գիծ մը քաշեց ի նշան հաւանութեան եւ ինծի վերադարձուց : Յետոյ երկար լռութիւն մը : Կապոյտ մատիտով նշանագրուած թուղթը կը մնար սեղանին մէջտեղը : Ի վերջոյ ըսի.— «Քիչ մը շնական (սինիք) չէ՞ք գտներ այսպէս ասպետօրէն կարգադրել այս խնդիրները որոնցմէ կախում ունի միլիոնաւոր մարդկային էակներու ճակատագիրը : Վառենք այս թուղթը :— «Ո՛չ, պահեցէք», ըսաւ Սթալին» :

«Խորհրդածութիւնները միանգամայն աւելորդ են», պիտի ըսէին ուսերէն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

•

ՅՈՌԵՏԵՍՆԵՐ ԿԸ ԿԱՐԾԵՆ ԹԷ ԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ՁԱԽՈՂԻ

Չորսերու ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ հետզհետէ կը մարին համաձայնութեան մը յոյսերը : Իրազեկ թղթակից մը կը հեռագրէ բառ առ բառ.— «Պ. Մոլոթով սպաննեց համաձայնութեան մը աղօտ յոյսերը՝ գերմանական հարցին լուծման մասին : Իր բռնած դիրքը այնքան անհաշտ է որ կրնայ անսահման ժամանակով երկարաձգել Գերմանիոյ բաժանեալ վիճակը : Խ. Միութեան ներկայացուցիչը արհամարհելով արեւմտեան պետութեանց առաջարկը ազատ ընտրութեանց մասին, մէջտեղ դրաւ իր ծրագիրը որ անընդունելի կը համարուի եւ կրնայ վիժեցնել ժողովը :

Ահաւասիկ իր առաջարկները որոնք արդէն հաղորդուած էին արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան կողմէ .—

1. Արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանները կը կազմեն առժամեայ կառավարութիւն մը որ պիտի յաջորդէ անոնց ներկայ կառավարութեանց : — 2. Առժամեայ կառավարութեան գլխաւոր պաշտօնը պիտի ըլլայ պատրաստել եւ կազմակերպել ընդհանուր ընտրութիւնները, առանց արտաքին միջամտութեան .— 3. Առժամեայ կառավարութիւնը Գերմանիան պիտի ներկայացնէ հաշտութեան դաշնագրի պատրաստութեան եւ միջազգային կազմակերպութեանց մէջ : Պիտի հսկէ որպէսզի Գերմանիան չմասնակցի որեւէ զինակցութեան՝ զինակիցներէն մէկուն դէմ : Պիտի ապահովէ ժողովրդավար կուսակցութեանց եւ կազմակերպութեանց ազատ գործունէութիւնը եւ պիտի արգիլէ ֆաշական եւ ռազմապաշտ կազմակերպութեանց գոյութիւնը : Տնտեսական, առեւտրական եւ մշակութային յարաբերութիւններ պիտի հաստատէ երկու Գերմանիաներուն միջեւ .— 4. Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան կառավարութիւնները անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնեն, օգնելու համար որ առժամեայ կառավարութիւնը կատարէ իր պարտականութիւնը, թոյլ չտալով որեւէ միջամտութիւն ընտրութեանց ընթացքին : Այդ առաջադրութեամբ, չորս պետութիւնները եւ պիտի քաշեն իրենց զինուորները արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիայէն :

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Մոլոթով նոր ռազմախաղ մը կը փորձէ, առաջարկելով նախ առժամեայ կառավարութիւն մը կազմել եւ յետոյ ընտրութիւններ կատարել : Ուրեմն չուզեր որ ընտրութիւնները ազատ ըլլան :

Այդ օրուան նիստը բացուած առեն, Պ. Պիտօ խօսք առնելով հարթեց կարգ մը թիւրիմացութիւններ : Անգամ մը եւս յիշեցուց Մոլոթովի թէ ուղղամտութեամբ չի շարժիր, երբ իր ուզած եղանակով կը մեկնէ Պոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները : «Ամէն պատրուակ օգտակար է երբ կ՚ուզեն մէկդի դնել ընդհ. ընտրութիւնները : Պ. Մոլոթով ինչո՞ւ չուզեր յանձն առնել միեւնոյն վտանգը ինչպէս մենք : Կը վախնա՞յ ընտրողներու վճիռէն : Պ. Մոլոթով կ՚ուզէ խուսափիլ ազատ ընտրութիւններէն : Այդ կ՚ապացուցանէ հանրաքուէի առաջարկը : Իր ծրագրին նպատակն է դատապարտել Փարիզի դաշնագիրը : Ընդունելի չէ այդ առաջարկը : Պ. Մոլոթով կ՚ուզէ պահել արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը » :

Ֆրանսայի ներկայացուցիչը յետոյ յիշեցուց կարգ մը ճշմարտութիւններ, ա –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՅՈ՛ ԵՐԹԱՄ, ՏԵՐԱՊԱՏԻՒ

Միտքս դրած էի այլեւս չխօսիլ Նիսի թնճուկի մասին, յուսալով թէ ի վերջոյ ել մը կը գտնուի, փոխադարձ հասկացողութեամբ :

Չար բախտէս, ամէն օր անակնկալ մը կը պատահի :

Եւ, «խոհեմ լաւատեսութեան» լոյսերն ալ կը մարին, ինչպէս ... Չորս Մեծերու խորհրդաժողովին մէջ :

Երկու օրէ ի վեր նամակներ եւ թռուցիկներ կը տեղան :

Վերապահելով նամակներուն բովանդակութիւնը, կ՚ուզէի խօսիլ քանի մը թռուցիկներու մասին :

Ինչպէս կ՚երեւայ, կազմալոյծ վարչութեան պաշտպան փաստաբանները «թռցնել» սկսած են :

Նիսէն տրուած հրահանգին վրայ, Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը, Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատեան, յանդիմանագիր մը կ՚ուղղէ Ատոմ քահանային, որ իր ձեռնասունն է եղեր :

Միջանկեալ ըսեմ որ ես չեմ ճանչնար այդ հոգեւոր հովիւը : Չեմ գիտեր ոչ իր անցեալը, ոչ ալ ներկան : Սե՞ւ է, ներմա՞կ է թէ դեղին,— տեղացիները աւելի լաւ գիտեն :

Ուրեմն, մեր աստուածաբան եպիսկոպոսը յանդիմանագիր մը կ՚ուղղէ, եւ պատճէնն ալ կը դրկէ Բարեգործականի նախկին վարիչ – պատուիրակին, բանաստեղծ – փաստաբան Վահան Մալէզեանի :

Այս վերջինն ալ, որ 82 տարեկան է, յանկարծ երիտասարդանալով, տեղէն կը ցատկէ, մեքենագրել կուտայ նամակը եւ կը ցրուէ աջ ու ձախ :

Չեմ գիտեր քանի օրինակ տպած է : Բայց իրազեկներ կը պատմեն թէ հատ մը ձեռք անցած ըլլալով, դրկուեր է Անթիլիաս, ըսելու համար.

— Սրբազան, անձնական նամակդ փողոցները իջած է : Քու ձեռքով կը խայտառակես ձեռնասունդ :

Ահաւասիկ նամակին խորագիրը, որ թուրքերէն կը հոտի.

— *Կիլիկիոյ դպրեվանքի վերատեսուչ Դերենիկ սրբազանէն Նիսի Ատոմ քահանային եկած հանդիմանագրէն (Հ.ով) հատուածներ »:*

Մի սպասէք որ նամակին ամբողջական պատճէնն ալ հրատարակեմ :

Բուն իրողութիւնը այնքան պերճախօս է որ, մեկնութեան չի կարօտիր :

Դեռ ուրիշ թռուցիկ մըն ալ շրջան կ՚ընէ, երկու ծանօթ ստորագրութիւններով :

Այդ մասին ալ կը խօսիմ, երբ կարգը գայ :

Այսպէս, ուրեմն, Նիսի բարեխառն աւերը ոչ թէ հանդարտեցուցած, այլ աւելի գրգռած է ջիղերը :

Կը յուսամ թէ գոնէ ընդդիմադիրները կը պահեն իրենց պաղարիւնը : *ՎԱՀԷ*

ՃՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ԽՆԴԻՐԸ

★

ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՍԱԿԸ — ԺԱՄԱԿԱՆ 115, ԱՄՍԱԿԱՆ 23.000 ՖՐԱՆՔ (ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՐ)

Նախարարական խորհուրդը առջի օր վաւերացուց ելմտական նախարարին ծրագիրը՝ նուազագոյն օրապահիկի եւ անբաւական աշխատավարձքի մասին : Ահաւասիկ գլխաւոր տրամադրութիւնները .—

1. Ելմտական եւ աշխատանքի նախարարներուն տեղեկագրին վրայ, ընդունուեցաւ հրամանագիր մը որուն համաձայն պիտի աւելցնեն անբաւական (սովորականէն վար) աշխատավարձքը, փետրուար 8էն սկսեալ : Պահելով 1951 Սեպտեմբեր 6ի սակը նուազագոյն օրապահիկի մասին, ժամական 15 ֆրանք յաւելում պիտի կատարուի փարիզեան շրջանին մէջ :

Այս յօդուածին տրամադրութեամբ, նուազագոյն աշխատավարձքը պիտի բարձրանայ ամսական 23.000 ֆրանքի, 200 ժամուան աշխատանքի համար :

2. Բոլոր վարձու աշխատաւորներուն համար, տուրքէ ազատ գումարը 180.000 ֆրանքէն կը բարձրանայ 220.000 ֆր.ի :

3. Զարկ պիտի տրուի արտադրութեան, ա) Կրկնապատկելով հողագործութեան համար տրամադրուած վարկերը :— բ) Ստիպողաբար պիտի շինուին 12.000 խընայողական բնակարաններ, վեց հազարը Փարիզի, վեց հազարը գաւառի մէջ : Այս բնակարանները պէտք է աւարտին 1954 Դեկտ. մէկէն առաջ.— գ) Ութէն 15 տարուան փոխ դրամ պիտի տրուի մասնաւոր ձեռնարկներու, Քրէտի Նասիոնալի կողմէ.— Ձեղչի սակը 3.50էն կ՚իջնէ 3.25ի.— Օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի խորհրդարանին, դիւրացնելու համար բանակցութիւնները գործատէրերու եւ բանուորներու միջեւ.— Պիտի աւելնայ գործազրկութեան նպաստը 10 – 12 առ հարիւր, համաձայն իւրաքանչիւր շրջանի : Վեց հարիւր միլիոն ֆրանքի վարկ մը կը նախատեսուի ասոր համար .— Պիտի արգիլուի գիներու բարձրացումը եւ 4–5 առհարիւր պիտի զեղչուին մետաղագործութեան գիները :

Ելմտական նախարարին ծրագրով, արտադրութիւնը պիտի աւելնայ տասը առ հարիւր, յառաջիկայ 18 ամիսներու ընթացքին : Նախարարը տասը միլիառ ֆր.ի վարկ մը կը պահանջէ այս գործին համար :

Սենտիքաները գոհ չեն այս կարգադրութիւններէն : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ կը պահանջէր նուազագոյն օրապահիկը բարձրացնել ամսական 25.166 ֆրանքի, շաբաթական 40 ժամուան աշխատանքի համար, 24 ժամուան նոր գործադուլ մը կը պատրաստէ : Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ՚ըսէ թէ Թուականը պիտի ծանուցանեն յառաջիկային :

ՓՌԱՊԱՆՆԵՐՆ ԱԼ...

Փռապաններու ընդհ. ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց գոցել հաստատութիւնները : Թուականը պիտի որոշուի ցուրտերէն վերջը :

Այս առթիւ տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ չափազանց աւելցած է փուռերու թիւը 1914էն ի վեր, թէեւ Ֆրանսացիները աւելի քիչ հաց կ՚ուտեն : 1914ին 40.000 փուռեր կային եւ իւրաքանչիւր Ֆրանսացի միջին հաշուով օրական 900 կրամ հաց կը սպառէր : 1939ին փուռերու թիւը բարձրացած էր 47.000ի, 1952ին՝ 55.000ի, մինչդեռ Ֆրանսացին այժմ կ՚ուտէ միայն 250 կրամ հաց : Կառավարութիւնը ծրագիր մը մշակած է, արդիական փուռեր շինելու համար :

× Կը վախցուի որ ցուրտը վնասէ ցորենի հունձքին : Կարգ մը նահանգներու մէջ, մասնաւորապէս հիւսիսային եւ արեւելեան, ձիւնին խաւը աննշան է, ինչ որ կրնայ մեծ վնասներ պատճառել :

ՑՈՒՐՏԸ բաւական մեղմացած էր երէկ, փարիզեան շրջանին մէջ : Բայց եւ այնպէս կացութիւնը անորոշ է : Օգնութեան ձեռնարկները կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ : Տասնեակ հազարաւոր տուներ զրկուած են ջուրէ եւ կազէ : Առջի օր 15 հոգի եւս մեռան : Արկածները եւ հրդեհներն ալ յաճախադէպ են :

ԱՅՍՕՐ ԿԱՐԴԱԼ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

Գրեց՝ ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

Վէպ ժամանակակից կեանքէ, ուր իրարու կը յաջորդեն այլազան դրուագներ :

Պիտի կարդաք մէկ շունչով :

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս վիպակը կը պարզէ սովետական աշխարհի ամէնէն ծանրակշիռ խնդիրներէն մէկը, կ'ապացուցանէ թէ անհատներու եւ հաւաքականութեանց ճակատագիրը կախումը ունի պատասխանատուութենէ:

Կը բաւէ որ արտաքին պատճառ մը՝ խանգարէ աշխատանքի գործարանի մը բնական ընթացքը եւ ահա պատասխանատուութեան հարցն է որ կը ցցուի:

Վիպակին հեղինակը կոլխոզներու արտադրութեան մասին խօսած ատեն կը բացատրէ թէ պատասխանատուութիւնն է տէրը սովետ մարդու ճակատագրին:

« Կը բաւէ որ կ'ըսէ վիպակին մէկ տիպարը, տարի մը արտերը ծովի պէս բերք տան, այն ատեն գեղջուկը կը դառնայ աշխատանքի հերոսուհի, կը ստանայ ոսկի աստղ պատուանշան եւ իրաւունք Մոսկուա եւ Լենինկրատ ճամբորդելու »:

Ամէն տեղ բուրաստաններ չեն ծաղկիր սովետական աշխարհի մէջ: Հակառակ 35 տարիներու դաստիարակութեան, կը հանդիպինք ինքնահաւան ու եսասէր կուսակցականներու, որոնք դատակի նման ցցուած են սովետական ազնիւ մարդոց ճանապարհին, խանգարելով անոնց առաջընթացը: (Բառերը կ'օրինակեմ սովետական քննադատէ մը):

Հակառակ յայտնի ճիգին որով վիպակի հեղինակը կը փորձէ տալ իւրաքանչիւր տիպարի բնաւորութիւնը, նկարագիրը եւ արտայայտութիւնը, տիպարները կը խօսին հասարակաց հոգեբանութեան մը ճնշումին տակ: Ամէնուն բերանն են բոլշեւիկեան առածները: Մարդուն փոխարէն բոլշեւիկեան վարդապետութիւնն է որ կը խօսի.

— « Քալելիս պէտք է ոտքը դնել ամուր հողի վրայ, անդունդը չգլորուելու համար» կ'ըսէ մէկը: (Քանիներ անդունդը գլորուած են այդ երկրին մէջ):

— « Ամէն դէպքում ձայներու առաւելութեամբ չի որոշւում հարցը, (ուրեմն մեծամասնութիւնը չէ որ կ'որոշէ հարցը): Կ'ըսէ մէկը:

— Տեխնիկան, կ'ըսէ ուրիշ մը, ունի իր օրէնքներն, կարելի չէ հիւմանիստաբար մօտենալ խնդրին:

Այո, կարելի չէ «հիւմանիստաբար» մօտենալ խնդիրներուն.— ատոր համար ալ կը հանդիպինք վէպին մէջ կուսակցական ստոր բարքերու «անստորագիր նամակներ», «ձեռքի տակէ վկայութիւններ, զրպարտութիւններ, բարեկամութիւններ», ու մարդիկ, որոնք «ցանկալի են գտնում գործին ձախողութիւնը, որպէսզի իրենք գրաւեն ինկողներու տեղը...»:

Անցնինք ժողովներուն,— ուրիշ փորձանք մը սովետ քաղաքացիներու գլխուն: Կը հաւատամ թէ հեղինակը անկեղծ է երբ կը խօսի Հայաստանի մէջ գումարուած ժողովներու մասին:

Այդ ժողովները տեսակ մը կըրկէսներ են, ուր մասնակցողները «տաք ու պաղ քրտինքներ» կը թափեն, դուրս գալէ առաջ:

Արդէն շաբաթներ շարունակ կը պատրաստուին կուսակցական ժողովին: Այնտեղ կը վճռուի յաճախ շատերու ճակատագիրը: Ժողովները կը տեւեն երկար: Երբեմն այնտեղ ներկայ կ'ըլլայ մինիստրի (նախարար) ներկայացուցիչը, որ «կը խօսի ուղղակի մինիստրի անունից», երբեմն ան կ'ունենայ «սուր ու վտանգաւոր ելոյթ» եւ ժողովականներ տուն կը դառնան «ջարդուած ու գրգռուած»:

Այս ժողովներուն մէջ պէտք է ըլլալ շատ զգոյշ, կը յանձնարարէ վիպագիրը: «Յաճախ» անզգոյշ մի խօսք, մի անզգոյշ ձեւակերպում փոխում է ժողովի տրամադրութիւնը»: Անյաջող մի արտայայտութիւն, մինչեւ անգամ ոչ տեղին արուած մի ժեստ բաւական է որ տպաւորութիւնը փճանայ և ենթադրութիւնը այլ կերպ դասաւորուի »:

Ինչքան կարեւորութիւն տանք այս ժողովներուն, քիչ է, ճիշդ գաղափար մը կազմելու համար անոնց տարողութեան մասին: Իր նշանածէն հեռու հայ աղջիկը կը մտածէ իր սիրելի Լիովայի մասին, յիշելով թէ այնինչ օրը եւ այնինչ ժամուն Երեւանի մէջ պիտի գումարուի կարեւոր ժողով մը: Եւ կը խնդրէ որ մանրամասն նկարագրէ թէ «ինչպէս անցաւ ժողովը, ովքեր խօսեցին եւ դու ինչպէս էիր զգում քեզ, երեւակայում եմ թէ ինչպէս քրտնցրել են քեզ ...»:

Մայրեր, իրենց կարգին, դժգոհ են այդ ժողովներէն:

— « Սպանեցիր դու էլքո ժողովներով, կ'ըսէ տիկին մայրանուշ իր զաւակին, դու ժողովներում, սրա նրա հետ սիլլի բիլլիանելով օրդ անց կացրու, իսկ մերդ էս քանդւածում ամբողջ օրը թող բայղուշի պէս նստի ու սատանաների հետ զրոյց անի... հերիք եղաւ, այ որդի, խիղճ ունես, սիրտս կը պայթի: Բա ես անտէր ականջը թռայ ձեն չպիտի լսի ...»:

Ասիկա հին սերունդի պատկանող մօր հառաչանքն է, դժգոհ որ իր որդին ժողովներու մէջ կ'անցընէ իր կեանքը, պ-մուրի կը մնայ ու իր տան մէջ թոռներու ձայն չի լսուիր:

Վերը խօսեցանք Լիովայի ուղղուած նամակի մասին: Սովետական երկրին մէջ անհատէ անհատ փոխանակուած նամակները մէկ մէկ շարադրութիւններ են, կամ յօդուածներ, գրուած ամէնուն կողմէ կարդացուելու համար: Այնտեղ կը գտնեն ամբողջական բառամթերքը եւ մտքերը բոլշեւիկեան դաստիարակութեան:

Անոնք կը դավարանեն բոլշեւիկեան նուաճումները, կ'երգեն նոր կեանքի արշալոյսները: Այսպէս նամակի մը մէջ Լիովայի բարեկամուհին կը նկարագրէ ռուս գիւղացի մը, որ տեսնելով «էքսկավատոր» մեքենան (պեղիչ մեքենայ) կը գոչէ.

— Այ, թէ հրաշք է սա, եթէ տէր Աստուած իրօք գոյութիւն ունեցած լինէր, աշխարհն էսպիսի մեքենայով կը ստեղծէր ու վեց օրուայ փոխարէն մի օրում::

Ռուս ծերունի մը Ստալինկրատ կ'այցելէ.

— « «Ահա այսպիսի փլատակի մը տակ ինկած է իմ Կոստան», կ'ըսէ եւ կուլայ: Իրեն մօտ կեցած երիտասարդուհիներ ալ կ'արտասուեն.

— Ոչինչ, աղջիկներ, ոչինչ, կ'ըսէ գիւղացին, Կոստան գնաց, Ռուսաստանը հօ կա՞յ, ապրո՞ւմ է... չէ, աղջիկներ, իմ Կոստին չի մեռել ...

Այս բոլորը կը շարադրէ հայ աղջիկ մը, իր ճամբորդութեան ընթացքին Երեւան ղրկած նամակի մը մէջ:

Որ մէկը թուել այն միտքերուն, որոնք լուսաքանդակներու նման ցցուած են վէպին մէջ՝ նոր սերունդները դաստիարակելու համար:

Ահա ժայռի գլխին երկու հայ սիրահարներ, նոր հաստատուած ելեկտրական լոյսի տակ կը մրմնջեն ...

— «Թող լոյսը փարոսի պէս վառուի մեր սիրոյ ճանապարհում, կ'ըսէ, մին: Միւսը կաւելցնէ.— «Մարդն իր կեանքը այնպէս պիտի ապրի, որ լոյսի փոխուի»:

— «Մի անգամ բխած աղբիւրը երբեք չի ցամքի »:

Եւ այսպէս շարք մը իմաստուն միտքեր կը զարդարեն էջերը, երկարելով գրուածքը.

Ո՞ւր մնաց սակայն հարցին լուծումը:

Ինչպէս բոլոր արեւելեան հէքեաթները, այն վէպն ալ ունի երջանիկ վերջաւորութիւն:

Տքնաջան աշխատանքները կուտան բաղձալի արդիւնք, «գեներատորի» թերութիւնը կը յայտնուի, եւ կը բացատրուի մետաղագիտելիքներով, մեքենան կը նորոգուի, գործարանի վարիչները կը վարձատրուին Ստալինեան մրցանակով, չորս հոգի կ'արժանանան, իւրաքանչիւրը 25 հազար րուբլի պարգեւի:

Ու մտահոգութեանց ամբողջ կսկիծը կ'անհետանայ մարդոց մտքին վրայէն, չես գիտեր ,որքա՞ն ժամանակի համար...

Վ. ԱՐԵՒ

« ՊԱՏՄԱԿԱՆ » ՑՈՒՐՏԵՐ

●

Ներկայիս օրուան հրատապ հարցն է ցուրտը: Այս առթիւ տարեց Փարիզցիները կը սիրեն հին յուշեր քրքրել, թէեւ չեն տեսած այն ցուրտերը որ «պատմական» կը կոչուին:

Փարիզի մէջ Հարիւր Տարուան Պատերազմին զուգադիպեցան ամէնէն սաստիկ ցուրտերը: Պատմագէտները յիշատակութիւն կը գտնեն ԺԵ. դարու մէջ, թէեւ չափազանցութիւններ շատ կան:

« Լը Մոնտ»ի պատմագէտ աշխատակիցը կը գրէ թէ 1423 – 1433, Սէն գետը յորդեցաւ երեք անգամ: Աքլորներուն կատարները կը սառէին: Գայլերը կը թափէին փողոցները, ահուսարսափի մատնելով Փարիզցիները: Պերսիի մէկ փողոցը որ այսօր 12րդ թաղամասն է, կը պահէ յիշատակը գայլերու արշաւին: Կ'ըսուի թէ տասնըչորս հոգի խեղդած են «մեծ ու պզտիկ»: Վրէժ լուծելու համար անոնց դէմ ««կը կախէին գայլերը ետեւի ոտքերէն», կամ ձեռնակառքի մը մէջ կը պտտցնէին բերանը բաց»: Միայն գաւազանով դուրս կ'ելլէին մարդիկ:

« Սաստիկ ձմեռներու» որոշ նկարագեղ մանրամասնութեանց համար պէտք է դիմել թեմական արձանագրութեանց: Ամէնէն սաստիկ ցուրտերէն մէկն էր 1709ինը: « Պալատին մէջ իսկ, փայտով վառուած կրակը կ'այրէր դէմքը առանց մարմինը տաքցնելու: Հունգարիոյ թագուհին ջուրը եւ ամէնէն շատ ալքոլ պարունակող ըմպելիներու շիշերը կը կոտրէին: Փողոցին մէջ մարդիկ կը մեռնէին ճանճերու պէս: Ասիկա պաշտօնական պատմութիւնն է: Քերսիի մէջ երկու գիւղացի կղերականներ շատ գունագեղ եւ մանկական պատմութիւն մը ձգած են այս առթիւ: «Ցուրտերու ազդեցութիւնը այնքան արտակարգ էր որ լաւագոյն գինիները կը պայթեցնէին տակառները եւ օղիները կը սառէին տակառիկներուն մէջ: Թերթերը կը խօսէին մեռած մարդոց եւ կենդանիներու մասին, անշունչ փռուած՝ ճամբաներուն վրայ եւ թաղուած ձիւներուն տակ: Ագռաւները կը պատսպարուէին տուներուն մէջ: Անտառները եւ կաղնիի պուրակները այնպէս ծածկուած էին որ կարծես բնութեան աստուածն ալ կ'աշխատէր աւելցնել այս դժբախտութիւնները (անտարակոյս մեզ պատժելու համար որ չենք պահած սուրբ պատուիրանները), որովհետեւ տեսնուեցաւ որ երկու տեսակ մացառին, մէկը ճերմակ, միւսը սեւ, մնացած է այն որ պտուղ չարտադրեր եւ կորսուած է այն որ կ'արտադրէ... Եւ վերջապէս կ'ըսուի թէ փիլիսոփաները որոնք վարպետ անունին արժանացած են, գործիքներ կը գործածեն, գիտնալու համար ցուրտին եւ տաքին աստիճանաչափը, եւ գտան որ եօթերորդ աստիճանն էր»:

Սէն Միոք քաղաքի ժողովրդապետը կը պատմէ թէ 1709 Դեկտեմբեր վերջէն 22 Յունուարին, սառեցան նշենիները եւ շագանակենիները, ինչպէս եւ հողին երկրորդ խաւը: Բանուորները չէին կրնար աշխատիլ իրենց հացը ճարելու համար: Ոչ ոք կրնար աշխատիլ: Մուրացկանութեան դատապարտուեցան եւ անօթութենէ պիտի մեռնէին առանց ողորմութեան: Ամբողջ Լիմուզէնը եւ մինչեւ իսկ Օվերնը այս քաղաքը իջան: Ագռաւները աղաւնիներու վանդակները կը մտնէին, ուր կը գտնէին սառած աղաւնիներ: Կաքաւները ձեռքով կարելի էր որսալ եւ մինչեւ իսկ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

●

Պատմութիւնը յետոյ տարբեր ընթացք ստացաւ, կարեւորը ասիկա չէ, այլ այն որ, սիրելի հայրենակիցներ, ինչպէս գերման պաշտօնատարը քաղաքական դաս մը կուտար մեզի, հասկցանք թէ անհրաժեշտ են լապտերի տեսակներ: Լոյսի տեսակներ կան, որ կը լուսաւորեն միջուկը, եւ ուրիշ տեսակներ՝ որ կը լուսաւորեն խաւարը: Վայ անոնց որ կը մնան յիմար կոյսերու դերին մէջ՝ եթէ չունին ի ձեռին մշուշին կամ խաւարին յարմար լապտերներ:

Օրինակ առնենք Թուրքերէն, որոնք, երբ անգլիական քաղաքականութիւնն էր տիրապետողը Եւրոպայի մէջ, իշխանութեան գլուխ կը բերէին « անգլիասէր » ճանչցուած եպարքոս մը, իսկ երբ գերմանական քաղաքականութիւնն էր տիրապետողը, իշխանութեան գլուխ կը բերէին «գերմանասէր» ճանչցուած եպարքոս մը:

Ըսի թէ անհրաժեշտ է ունենալ բազմաթիւ կուսակցութիւններ: Մենք կը կորսնցնենք հաւասարակշռութիւնը՝ երբ մեր բոլոր ուժերը կը նետենք մէկ նժարի մէջ: Ով որ Հայոց Պատմութիւն գիտէ, գիտէ նաեւ Հայոց պատմութեան իմաստութիւնը, որ է չխաղալ մէկ ձիու վրայ:

Առանձին դասախօսութեան մը նիւթ է այս հարցը, զոր ես կ'անուանեմ Հայոց պատմութեան լուա տը պալանսուարը:

Բայց, ինչպէս ըսի, ինչ չօչափուկներ ալ արձակենք չորս կողմ, պէտք չէ մոռնալ հիմնական պայմանը.— Ամէն բան Հայութեան համար: Նախ Հայ, յետոյ ինչ որ կ'ուզէք:

Ուրեմն, երբ կը պահանջեմ գործակցութիւն կամ հանդուրժողութիւն իրարու հանդէպ, եւ կամ փոխադարձ յարգանք, միաժամանակ ջատագովելով ազատութիւնը տարակարծիք հոսանքներ ստեղծելու, պահանջս կը պայմանաւորեմ անվիճելի, անտեղիտալի եւ սրբազան հաւատամքով մը: Հայ ամէն բանէ առաջ:

Կ'ուզէի ես խօսիլ տակաւին, գործակցութեան այս հարցին մէջ, կարգ մը ուրիշ պայմաններու մասին: Բայց վախնալով երկարելէ, կ'անցնիմ արագօրէն:

Այսպէս, անհրաժեշտ կը համարիմ զարգացնել սա գաղափարը թէ պէտք է հաշտեցնել հայկական նիւթական դրամագլուխը մտաւորական դրամագլուխին հետ:

Մեր մէջ, տխուր աւանդութեամբ մը, արհամարհանքի ցուրտ հով մը կը փչէ հարուստին ու մտաւորականին միջեւ: Հարուստը « վարժապետ խաֆալը » կը կոչէ մտաւորականը, իբրեւ մէկը, որ օդային, երազային կեանք մը ունի եւ անօթի է, մուրացկան է: Իսկ մտաւորականը «չարչըլը» կը կոչէ հարուստը, իբրեւ մէկը, որ ուտել խմել միայն գիտէ, պորտաբոյծ է, անասուն է:

Սիրելի հայրենակիցներ, նիւթական դրամագլուխն ալ կը հաստատէ հայկական տաղանդին ծաղկումը: Հարստութիւնն ալ պայմանաւորուած է իմացական օժիտով, մտաւոր կարողութեամբ: Վերջերս այս հաստատումը կը կարդայի նաեւ Օչականի մէկ գործին մէջ: Կարեւորը գործակցութիւն ստեղծելն է նիւթական ու մտաւորական դրամագլուխներուն միջեւ: Մեր պատմութեան մէջ՝ նման գործակցութեան մը բարիքին մեծագոյն փաստը Բագրատունեաց քաղաքակրթութիւնն է, որուն ճշգրիտ ուսումնասիրութիւնը կատարած են Հայաստանի մտաւորականները:

Զանց կ'առնեմ կարգ մը քոմփլէքսներ, որոնք ստեղծուած են, մեր ժողովուրդին մէջ, Սփիւռքի պայմաններէն: Հոգեբանական խորունկ ու գեղեցիկ ուսումնասիրութեան մը նիւթ է թէ ինչու շատախօս դարձած է մեր ժողովուրդը, որ կը կենայ սանդուխներուն գլուխը, փողոցներուն բերանը, եկեղեցիին մէջ՝ ժամանակ վատնելով պառաւական խօսքասանքներով:

Ուրիշ նիւթ մը եւս՝ մեր մէջ շատ զարգացած է էսփրի տը քոնթրատիքսիոնը,— իրարու հակառակ խօսիլ, իրարու համակարծիք չըլլալ՝ կիրք մը դարձած է, մինչ մը եթէ կ'ուզէք, ոչ թէ դիմացինէն աւելի խելացի երեւնալու համար, այլ պարզապէս նուաստացնելու, պզտիկցնելու համար զայն: Խելացին այն է, պարկեշտը այն է սակայն, որ կ'աշխատի ներդաշնակել սեւը ճերմակին հետ:

Այս ամէնէն կը հետեւի թէ մեր ոգեկան դիմադրականութիւնը ապահովելու համար՝ անհրաժեշտ է բարոյական սաէնի – զըմաճ մը մեր ազգային մթնոլորտին մէջ:

Կրնանք տուկալ մենք, կրնանք դիմանալ եւ հրճուալին գիտել հայ ոգիին ծաղիկը, ամէն պայման ունինք յաջողելու: Դարը այնպիսի հրաշալի նուաճումներ կ'արձանագրէ, որ կը բաւէ օգտուիլ այդ նուաճումներէն, ապրելու համար Սփիւռքի մէջ, հողին նպաստէն իսկ զրկուած, բայց վերադառնելու կամքով մեր հողերը:

Ատոր ապացոյցը տուաւ մեր ժողովուրդը, արձանագրելով ուրախարար յաջողութիւններ, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին:

Իր հողերէն դուրս նետուած այս ժողովուրդը յուսահատութեան գերագոյն պահեր ապրեցաւ: Ամէն կողմ կը փչէր նահանջականութեան ցուրտ հովը, ամէն ոք կ'ողբար մօտալուտ վախճանը: Բայց ի՞նչ կը տեսնենք:

Տաղկեցա՞ն մեր արժէքները:

Որո՞նք են մեր արժէքները:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(5 Տար.)

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

★

ԲԵՐԻԱՅԻ մասին տրուած վճիռը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Խ. Հայաստանի աշխատաւորութեան: Այս առթիւ բազմաթիւ միթինկներ տեղի ունեցան քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ: Իսկ Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեան ըսաւ.— «Խորհրդային ժողովուրդի նենգ ու անարգ թշնամիները հայրենիքի դաւաճան Բերիան եւ իր գործակիցները որոնք կ'ուզէին մեր երկրին առաջընթացը կասեցնել ստացան իրենց արժանի պատիժը»: Բանաստեղծ Գէորգ Էմին ըսաւ.— Հայրենիքի թշնամի ճիւաղ Բերիայի եւ իր գործակիցներուն դէմ արձակուած վճիռը խորհրդային ժողովուրդները խորին շնորհակալութեամբ ընդունեցան »:

« ԿՈՄԻՏԱՍ» Պետական Երաժշտանոցի հաստատութեան երեսնամեակը տօնուեցաւ: Հայաստանի մէջ այս բարձր հիմնարկը հաստատուած էր 1923, Դեկտ. 28–ին: Երեսուն տարուան միջոցին երաժշտանոցը երկրին տուաւ չորս հարիւրէ աւելի շրջանաւարտներ, որոնցմէ շատեր դարձան երգահաններ, ջութակահարներ, դաշնակահարներ, երգիչներ, ինչպէս Աշոտ Սաթեան, Ալ. Յարութիւնեան, Առնօ Բաբաջանեան, երգիչներ Աւագ Պետրոսեան եւ ուրիշներ: «Կոմիտաս» պետական երաժշտանոցի 30ամեակի առթիւ Հայաստանի Պետ. Երաժշտութեան արուեստի եւ պատմութեան բաժինը հայ պետական Թանգարանի «Կոմիտաս» բաժնին յանձնեց ցարդ չհրատարակուած ինքնատիպ գործերէն դաշնակի ժողովածուն, Գրիգոր Նարեկացիին նուիրուած հայկ. հոգեւորական երաժշտութեան երկու ժողովածուներ, ինչպէս եւ անոր այլ ձեռագիրները: «Կոմիտաս» երաժշտանոցի 30–ամեակի առթիւ տեղի ունեցաւ նաեւ Հայ Ֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճին մէջ համերգ, որու մասնակցեցան բացի այս տարուան շրջանաւարտներէն Աւագ Պետրոսեան, Ալ. Յարութիւնեան, Առնօ Բաբաջանեան: Խ. Հայաստանի Գերագոյն Սովետի Նախագահութիւնը բարձր գնահատելով «Կոմիտաս» երաժշտանոցի դասախօսական կազմին տարած աշխատանքները, երկրին երաժշտական վարիչներ կազմելուն, պարգեւներ բաշխեց պատուանշաններով եւ պատուոյ գիրերով :

ՆՈՐ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂ մը, «Փորձադաշտ», քննութեան ենթարկուեցաւ հրապարակաւ: Հեղինակը, Նայիրի Զարեան, կը ներկայացնէ առօրեայ կեանքը: Ամէնէն ետք հեղինակը շնորհակալութիւն յայտնեց իր գործին հրապարակային քննութեան եւ գնահատութեան առթիւ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ ԵՐԵՒԱՆ այցելեց Սկանտինաւցի լրագրող «Սվենսկա Թակեպլաթ» թերթին խմբագիրներէն Եռանլշեւտ, այցելեց Երեւանի տեսարժան վայրերը, ճարտարապետական կոթողները, Արզնի ջերմուկը եւն.: Մեկնումի առթիւ յայտնեց թէ՝ «հիացումով դիտեցի հայ ճարտարապետներու ստեղծագործութիւնները, որոնք գեղատեսիլ դարձուցած են Երեւանը: Իմ վրայ մեծ տպաւորութիւն գործեց Հայ Նկարիչներու Տան ցուցահանդէսը, ուր հիացումով ծանօթացայ յայտնի նկարիչ Մ. Մարտիրոսեանի գործերուն, ինչպէս եւ երիտասարդ նկարիչներ Յովսէփեանի եւ Մկրտիչեանի աշխատութեանց, որոնք իրենց իրատես եւ ինքնուրոյն ստեղծագործութեամբ կը յայտնեն արուեստի բարձր ընդունակութիւններ »:

ԱԼ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ երաժշտական երկերու լիակատար ժողովածուն հրատարակութեան յանձնուեցաւ վերջերս: Կը պարունակէ անոր յօրինած ռոմանսները, արեւելեան օրօրները, «Հայաստան», «Ալվարդ» եւ ուրիշ ժողովրդական երգեր, համանուագային եւ օփերային ստեղծագործութիւններ: Ժողովածուն պիտի հրատարակուի հայերէն եւ ռուսերէն :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

նապաստակները, որոնք փոս մը կը փորէին ձիւնին մէջ, ծածկուելու համար: Շատ զգուշութիւն պէտք էր ձեռք առնել, պատարագ մատուցանելու համար որովհետեւ սառած էր նաեւ սկիհին մէջի գինին, պէտք եղաւ որ ջեռուցիչներ դնէին խորանին վրայ, տաքցնելու համար: Երբ առտուն պրթննային բերնին շուրջ սառ կապած կ'ըլլար, որովհետեւ շունչը կը սառէր: Ձիերուն քիթէն մոմի պէս սառը կը կախուէր: Նորածինները կը մկրտէին տանը մէջ, որովհետեւ ճամբան կրնային մեռնիլ: Բազմանդամ ընտանիքներ, ամբողջ օրը անկողինը կ'անցընէին: Մէկը անկողնէն կ'ելլէր միւսներուն ճաշը տանելու համար: Փիլիսոփաները կ'ըսէին թէ եթէ սաստկանար ցուրտը մինչեւ ութ աստիճան, մարդոց մեծ մասը պիտի կորսուէր»:

Ներկայիս սաստիկ ցուրտերը հազուադէպ են: Փարիզցիները երկար ատեն պահեցին յիշատակը սառին որ տեղի ունեցաւ 1879 Յունուար 22 – 24ին: Երեսունեւվեց ժամ անընդհատ անձրեւեց, եւ ջերմաչափը զերոյէն վար երեք աստիճան իջնելով գոյացաւ կարծր սառ մը: Գիւղերու մէջ արտոյտները իրենց ոտքերէն կամ պոչերէն կը բռնուէին սառին մէջ:

Յիշատակելի եղաւ նաեւ 1880 Յունուարին Սէն գետի սառնահալը: Հազարաւոր հետաքրքիրներ կը դիտէին գետին ափերէն, որ կլոր կլոր կը դարձնէր ձիւնը, զարնուելով կամուրջներուն:

Ձմեռներու սաստկութիւնը հետզհետէ կը նուազի: 1896ի ցուրտը պատմաբաններու խօսակցութեան նիւթ դարձաւ, որովհետեւ անսպասելի դէպք մը պատահեցաւ. կենդանաբանական պարտէզին մէջ գետաձին ձմեռնակ ունեցաւ, որով հարկ եղաւ տաքցնել իր ջուրը :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

★

1913ին հիմնուած է Փարիզի մէջ Հայ Տիկնանց Միութիւն մը, որուն առաջին նպատակը եղած է պաշտպանել եւ խնամել հայ որբերը Ֆրանսայի մէջ, հոգ տանելով անոնց ուսման, ազգային դաստիարակութեան, առողջական վիճակին եւն.: Անունը՝ «Որբերու Օգնութեան Մասնաճիւղ »:

Տիկնանց Միութիւնը միայն որբերու պաշտպանութեան գործով չէ զբաղած, այլ հիմնած է նաեւ գաղթականներու եւ ուսանողներու օգնութեան մարմինները, իսկ աւելի վերջ, 1921ին՝ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղը :

Տարիներու ընթացքին Հայ Տիկնանց Միութիւնը վերջ տուած է սակայն երկու մասնաճիւղերու գործունէութեանց, պահելով միայն որբերու օգնութեան եւ Հ. Կ. Խաչի օգնութեան մարմինները :

Որբերու Օգնութեան Մարմինը տարիներէ ի վեր, իր պաշտպանութեան տակ առած է Ֆրանսայի մէջ գտնուած հայ որբերը :

Տարիներու ընթացքին ան բարեփոխած է իւր ծրագիրը : Բարեբախտաբար այսօր չկան ջարդի որբեր, բայց կան հօրմէ կամ մօրմէ զուրկ փոքրիկներ, այնպէս որ աշխատելու կարօտ մայր մը, չի կրնար իր զաւակը պահել, ինչպէս որ աշխատաւոր հայր մը չի կրնար իր զաւկին պէտք եղած հոգածութիւնը տալ: Ահա այս փոքրիկները առանց խտրութեան Որբերու Օգնութեան մարմնին հոգածութեան տակ կ'առնուին եւ կը տեղաւորուին Փարիզի մեր մանչերու եւ աղջկանց վարժարանները: Միութիւնս բարոյական եւ նիւթական ոչ մէկ օգնութիւն կը խնայէ, եւ անոնց կ'ապահովէ միեւնոյն ժամանակ հայեցի դաստիարակութիւն: Եւ որովհետեւ Տիկնանց Միութեան ուսանողներու մասնաճիւղը գոյութիւն չունի այլեւս, Որբերու Օգնութեան Մարմինն է որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատի նաեւ օգնել յառաջադէմ եւ ուշիմ փոքրիկներուն ծնողներուն, որպէսզի անոնք կարենան կրթութիւն տալ իրենց զաւակներուն:

Միութիւնս ունի առ այժմ քսանէն քիչ պակաս պաշտպանեալներ երկու սեռէ, որոնց համար կարեւոր գումար մը կը ծախսէ իբրեւ տարեթոշակ վարժարաններու :

Միութիւնս ուրիշ ծախք չունի, որովհետեւ իր բոլոր գործերը սիրայօժար կը կատարեն յանձնախումբին տիկինները, իսկ կարօտ փոքրիկներուն պէտք եղած հագուստեղէն եւն. կը հոգան Միութեան բարեկամ եւ կամ համակիր հայրենակիցներ :

Իբրեւ հասոյթի միջոց, ան կը կազմակերպէ տարին երկու հանդէս: Կ'ընդունի երբեմն նուէրներ, փոխան ծաղկեփունջի, կամ ծաղկեպսակի: Այս գումարները չէին բաւեր անշուշտ մեր կողմէ պաշտպանուած աշակերտներու տարեթոշակներուն :

1953ի տարեշրջանին գաղափարը ունեցանք զարդանկարներ (վինեէթ) հրապարակ հանել, համեստ գիներով : Ուրախ ենք ըսելու որ հասարակութիւնը մօտէն ճանչնալով Միութեանս անշահախնդիր գործունէութիւնը, լաւ ընդունելութիւն մը ըրաւ մեր այս ձեռնարկին: Նոյնիսկ հեռաւոր տեղերէ հայրենակիցներ բերին իրենց լումաները, քաջալերական խօսքերով: Այսպէսով մենք ի վիճակի եղանք պահելու հայ տղաքն ու աղջիկները լաւ մթնոլորտի մը մէջ, ջանալով անոնց տալ ազգային նախանձախնդրութեան եւ հայեցի դաստիարակութեան ոգին:

Այս առթիւ կը յայտնենք մեր երախտագիտութիւնը բոլոր այն հայրենակիցներուն, որոնց շնորհիւ մեր աղքատիկ կամ անտէր փոքրիկները գուրգուրանք վայելեցին :

Առիթէն օգտուելով ջերմապէս կը խնդրենք աջակցիլ մեզի, նիւթական եւ բարոյական բոլոր կարելի միջոցներով, որպէսզի ի վիճակի ըլլանք աւելի մեծ թիւով հայորդիներ փրկելու, տալով անոնց անհրաժեշտ կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը:

Աւելորդ է ըսել թէ դիմողներու թիւը հետզհետէ կը շատնայ, եւ մեզի համար դժուար է գոհացում տալ ամէնուն:

Այս պարագան մեզի վիշտ կը պատճառէ անշուշտ: Բայց մենք լաւատես ենք եւ վստահ՝ թէ մեր հայրենակիցներուն սրտին խօսած եղանք այս ամփոփ տեղեկատուութեամբ, սպասելով անոնց օժանդակութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՃՇԴՈՒՄ.— Ընկերուհի Հ. Գիւլխանդանեան կը խնդրէ ճշդել.— Պ. Արշալոյս Աստուածատուրեան նկարագրելով «Արամի մահը» գրում է թէ դամբանականներ խօսեցան Քաջազնունի եւ Աբրահամ Գիւլխանդանեան: Դժբախտաբար այդ ժամանակ մենք Էնզէլի էինք եւ երբ հասանք Երեւան Մայիսին 1919 թ. բծաւոր տիֆը համարեա վերջացած էր, բայց սովը դեռ թագաւորում էր:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ երկու միլիոն բանուորներէն 300.000ը անգործ են: Տնտեսական կացութիւնը օրէ օր կը ծանրանայ: Երկիրը 7 միլիոն բնակիչ ունի :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երեսփ. ժողովը Դշ. օր բանաձեւ մը քուէարկեց միաձայնութեամբ : Կը պահանջէ որ քարիւղի ընկերութիւնները աւելցնեն պետութեան վճարուելիք բաժինը :

73 ԲԱՆՈՒՈՐ քահանաներ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին: Կ'ըսեն թէ չեն կրնար հպատակիլ նոր կանոնի մը որով կ'արգիլուի 3–4 ժամէն աւելի բանուորութիւն ընել :

Պիտի խօսինք այս մասին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Հինգշաբթի :

Ծաղկամօր կիրակի: Ամբողջ գիւղը հաւաքուեր էր Կանաչենց պարտէզը Համբարձման վիճակը տօնելու: Հոն էին գիւղի բոլոր հասուն աղջիկները, Խորէնենց Պայծառը, Զարգարենց Մարգրիտը, Թուխենց Մարիամը, Գէլոնց Շուշանը, Կարմրրուկենց Սուսունը, եւ Օխիկենց Ալխը :

Զրոյց ու կատակ: Պար ու երգ: Առաջին երգողն եղաւ Զարգարենց Մարգարիտը .

Լուսնակը բակ է ձգեր ,
Քեզ ամպի տակ է ձգեր,
Իմ կուրացած բախտըն էլ՝
Ինծի մինակ է ձգեր :

Մարգրիտը երգեց զգածուած, սիրտ բզկտող ցաւով: Դէմքին վրայ՝ տրտմութիւն կար, իսկ աչքերուն մէջ՝ արցունքի կաթիլներ: Անոր տրտում նայուածքին ալիքները, դողանի նետերու պէս ինկան Միքայէլենց Արշակին վրայ: Սէր ու հրաւէր: Տրտում էր երգը, հոգիին խորունկէն կուգար: Երգը հարազատ էր ու զգայուն: Արշակը գլուխը վար կախեց: Ժողովուրդը ծափեց ու հրհռաց :

— Ձայնդ անսպառ, Մարգրիտ :

Թուխենց Մարիամը ետեւը ձգեց ծըփուն մազերու փունջը, սրբեց բերնի անկիւնները, նայեցաւ մանչերուն կողմը, գտաւ իր սիրածը, մեղմ խնդաց, ետքը՝ երգեց :

Աղջի՛կ , դուն հուր ու մուր ես,
Ես ծարաւ եմ, դուն ջուր ես,
Էս Համբարձման գիշերը՝
Քեզ ման կու գամ, դուն ո՞ւր ես:

Մարիամին երգն ալ յաջող անցաւ: Անոր երգը՝ արեւի ջերմութենէն կրծած արտերուն վրայ իջնող մա՛ղ–մաղ անձրեւին պէս բաղձալի էր, եւ՝ ծիրաններու վրայ կաթած դաղձինի նման քաղցր: Մանչերուն կողմէ ծափեր: Ամէնէն շատ ծափողը իր նշանածն էր:

— Ձայնդ դալար, Մարիամ: կանչեցին կինները:

—Հայտէ՛, Շուշան, կարգը քուկդ է, մէջ մտաւ գզիրին կնիկը:

Շուշան յամառեցաւ, գլուխը վար կախեց, սկսաւ ծիլ ու տերեւ փետտել: Զերդեց: Բայց այդ չէր նշանակեր թէ՝ չէր ուզեր երգել, ընդհակառակն, երգելու շատ փափաք ունէր, մանաւանդ գիտէր թէ գիւղին մէջ իրեն չափ գեղեցիկ ձայն ունեցող աղջիկ չկար: Ասկէ զատ՝ իր դէմքին աննման համաչափութիւնը, վայելուչ հասակը, հարուստ մարմինը, երկար ու գանգուր մազերը՝ զինքը դարձուցած էին փնտռուած հարսնցու մը:

Շուշան գիւղի հասած տղոց կողմը նայեցաւ, հոն տեսաւ Անթառամենց Կարօն, որ աչքով ու յօնքով հասկցուց իրեն թէ՝ պէտք էր երգել. Կարօն ու Շուշանը դրկից էին, եւ իրարու հասակակից ու տարեկից, անոնց ծնողները տարի մը առաջ նշաներ էին զիրենք: Շատով պաղութիւն ինկաւ երկու դրկից ընտանիքներու մէջ, սակայն սէրը միշտ վառ մնաց երկու նշանածներու քով, յաճախ ժամադրուեցան, գաղտնի նուէրներ փոխանակեցին, տեղ տեղ՝ իրարու նայեցան մարմրուն աչքերով, կամ՝ պատահաբար իրարու հանդիպած ժամանակ իրար բարեւեցին յարգանքով, կամ՝ խնդացին սիրոյ ամէնէն վառ կրակովը :

Սիրոյ այս մտերմութեան ուժովն էր որ՝ Կարօն Շուշանին կը ստիպէր երգել : Հրաման ընողը Կարօն էր, չէր կրնար մերժել, ու Գէլոնց Շուշանը գլուխը բարձրացուց, թեթեւ մը հաճելի տխրութիւն մը փռեց դէմքին վրայ, ձեռքերովը շտկեց ճակտին վրայ ինկած ծամերը ու երգեց.

Ես աղբիւր եմ, դուն ջուր ես,
Ես ղըզղըզամ դուն խմես:

Մանչերու կողմէն՝ բուռն ու ոգեւորուած ծափեր: Շուշանը զգացումով երգած էր, ապրած էր սիրոյ բոլոր երանգները: Կանաչենց պարտէզին թռչունները լռած էին: Երգին յուզականութենէն կարկամեցան ունկնդիրները: Կանաչներու եւ հողի վրայ՝ սիրոյ թախիծը կար:

Սկսաւ պարը:

Պարագլուխը Սարգիսենց Հարոն էր, Շուշան ինկաւ Կարոյի քով, Պայծառը բռնած էր Տիգրանի ձեռքը: Միքայէլը պարին չմասնակցեցաւ, ասոր համար էր որ Զարգարենց Մարգրիտը կոտրած սիրտով կը պարէր:

Կանաչենց Տիգրանը պարի մէջ էր, բռներ էր Պայծառի ձեռքը: Ի՛նչ ուրախութիւն, Պայծառը դրախտի մէջ էր. դրախտ մը կար նաեւ իր սրտին մէջ: Տիգրանի մօտն էր, անոր շունչին կաթուկին տակ, անոր սիրոյ արեւին մէջ: Պայծառ կը պարէր խանդավառօրէն, կը ցնցէր իր մարմինը, կը թօթուէր կուրծքը, գլխուն ծամերը հովին կու տար, միսերը կը խաղցնէր, կարծես հով ըլլար, կարծես հողի վրայ կոխած չըլլար, այնքան թեթեւ կը պարէր Տիգրանը՝ Պայծառի հոգիին մէջ պառկած էր իր առնականութեան անթերի պերճութեամբ : Անոր աղջկութեան երազին մէջ կը լողար խընդուն ճակատագրի մը հաւանականութիւնը:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(Շար.)

պացուցանելու համար թէ 1952ի Եւրո - պայի միացեալ բանակի ծրագիրը չէր որ երկուքի բաժնեց Եւրոպան։ «Կայ արեւել- եան խմբակցութիւն մը որ կազմուեցաւ 1947ին եւ 1948ին, ղեկավարութեամբ Խ. Միութեան։ Այդ խմբակցութիւնը ոչ մի - այն ռազմական է, այլ եւ քաղաքական եւ տնտեսական։ Արեւելեան Գերմանիան ալ մաս կը կազմէ այդ ճակատին։ Անոր կապուած է քաղաքական, տնտեսական եւ զինուորական տեսակէտով։ Ինչո՞ւ միշտ կը պնդեն թէ արեւմտեան Գերմանիան Արեւմուտքի կապուելուն հետեւանքով է որ կը ձախողի Գերմանիոյ միացումը. մինչդեռ բաժանումը հետեւանք է այն ի- րողութեան որ արեւելեան Գերմանիան կապուած է արեւելեան խմբակցութեան»։

Այս ճառէն վերջն էր որ Պ. Մոլոթով խօսք առաւ, պարզելու համար իր ծրա- գիրը։

ԱՂԻ - ԼԵՂԻ ԽՕՍՔԵՐ

Պ. Տըլըս յայտարարեց, խորհրդային ծրագրին առթիւ.

— «Պ. Մոլոթով մասնագէտ մըն է զիկ- զակի։ Կ՚ուզեմ ուսումնասիրել իր ծրա - գիրը, բայց կը գտնուիմ այն բացորոշ տպաւորութեան տակ թէ պիտի չկրնամ ընդունիլ» ։Պ. Պիտօ եւս նոյն իմաստով խօսեցաւ. իսկ Պ. Իտըն ցաւ յայտնեց որ Պ. Մոլոթով կը մերժէ իր ծրագիրը։ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը նորէն խօսք առնելով ըսաւ.— Ես այն տպաւորութիւ- նը կրեցի թէ իմ ծրագիրս ընդունուած է ։ Պ. Տըլըս անմիջապէս պատասխանեց.

— Եթէ կ՚ըսէք թէ ես հաւանութիւն յայտնած եմ ձեր ծրագրին, ուրեմն այս - տեղ մէկը կայ որ յոգնած է ։

Իտըն ալ զարմանք յայտնեց որ Մոլո - թով անմիջական պատասխան կը պահան- ջէ։ «Դուք տասը օր սպասեցիք ինծի պա- տասխանելու համար. կրնաք 24 ժամ սպասել որպէս զի կարծիքս յայտնեմ» ։

Նիստը փակուեցաւ այս փոխասացու - թեան վրայ։ Նոյն իրիկունը երաժշտա - կան հանդէս մը սարքուած էր խորհրդա - յին դեսպանատան մէջ, ի պատիւ արեւ - մտեան ներկայացուցիչներու։ Արդեօք ե- րաժշտութիւնը պիտի մեղմացնէ՞ տրա - մադրութիւնները, ինչպէս կը յուսան լաւատեսներ։

× Ամերիկեան թերթերու թղթակիցնե- րը կ՚ըսեն թէ Մոլոթովի ճառէն վերջ ա - րեւմտեան պետութեանց նախարարները խորհրդակցութիւն մը կատարեցին, վեր- ջացնելու համար ամուլ վիճաբանութիւն- ները։ Անշուշտ Պ. Մոլոթով իր վերջին խօսքը չէ արտասանած տակաւին. բայց իր շեշտը եւ ժողովին ընթացքը այն տը - պաւորութիւնը կը ձգեն թէ յոյս չկայ համաձայնութեան մը յանգելու գերմա - նական հարցի մասին։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին առեւտուրի նախարարը ունկնդրութեան ընդունելով 33 անգլիացի առեւտրականներ, յայտնեց թէ պատրաստ է 400 միլիոն սթերլինի ապսպրանք տալու Անգլիոյ, գալիք երեք տարիներու ընթացքին ։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ոստիկա- նութիւնը վերահաստատեց պաշարման վիճակը որ երեք օրուան համար նշանակ- ուած եւ ետ առնուած էր։ Այս առթիւ կ՚ամբաստանէ կարմիրները եւ Տոքթ. Մոսատեղի կուսակիցները թէ ձեռնա - ռումբեր գործածած եւ ոստիկանները զի- նաթափ ընել փորձած են։ Մէկ հոգի սպաննուած, վեց հոգի վիրաւորուած են Թեհրանի մէջ, ընդհարումի մը հետեւան- քով։ Կառավարութիւնը որոշեց զինաթափ ընել Զուլֆակարի ցեղախումբը որ կը բնակի Թեհրանէն 300 քիլոմեթր անդին եւ որ աճարեկումներ կատարած էր ընտ- րութեանց առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձ - նախումբը գործի լծուելով իր առաջին գործը եղաւ եկեղեցիին մէջ պնակ պտտ- ցնել ի նպաստ շինուելիք եկեղեցիին ու դպրոցին ։

Այս առթիւ յանձնախումբս կը փութայ հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել հասարակութեան որ, առատաձեռնօրէն մասնակցեցաւ պնակին ։

Նոյնպէս շնորհակալութիւն Տիկին Տիգ- րանուհի Դաւիթեանի որ իր փեսին՝ Եղի- շէ Փափազեանի մահուան քառասունքին առթիւ նուիրեց հազար ֆրանք, եւ Պ. Մաթիկեանի (500 ֆրանք)։

Նոյն նպատակին համար փարիզաբնակ տիկին մը նուիրեց հազար ֆրանք։

Հայր եւ որդի Թովմասեան նշանախօ - սութեան մրառթիւ տասը հազար ֆրանք։ Պ. Ստեփան Միքայէլեան հազար ֆրանք։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յաջորդ Երկուշաբթի 8 Փետր - ուար, Նոռմանտիի սրահը, օթէլ Սփլան - տիտի դիմաց ժամը 21ին։

Կը նախագահէ՝ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Ֆրանսերէն կը խօսի

Mr. L-G. GROS

Խմբագիր՝ «Քաիէ տիւ Սիւտ»ի

Նիւթ՝ «Գերիրապաշտներու պատգամը»

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կո - միտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» խումբին։

Շաբաթ, 20 Փետր. ժամը 20.30ին, Օթէլ Ֆրանսի մէջ։

Գեղարուեստական բոլորովին նոր կը - տորներ, ջութակ, խմբերգ, զուարթ եւ հաճելի անակնկալներ։ Արտասանութիւն, եւ մեներգ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒ - ՅՈՒՄՃԵԱՆ։ Կը խօսի ընկեր Ս. ԸՆՏ - ՐԻԿԵԱՆ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Առատ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ի պատիւ Վասպ. Հայր. Միութեան վարչութեան տասնամեայ գործունէութեան, կազմակերպուած է հայրենակցական եւ բարեկամներու, գի - նեձօն խնջոյք մը, 21 Փետր., կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4էն 12։ Նորմանտի սրահին մէջ, Պուլվար տ՚Ալժէ, թիւ 28։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Պիպէռ - եան իրենց եղբօր՝ Մկրտիչ Փափազեանի փափաքով (Ամերիկա) կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա - տարուի իրենց հանգուցեալ մօր՝

ԲԵԲՐՈՆԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

եւ հօրեղբօր կնոջ՝

ՈՎՍԱՆՆԱ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Փափազեան գերդաս - տանի ննջեցեալներուն համար։

Կը հրաւիրուին յիշատակնին յարգող ազգականները եւ բարեկամները ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Յակոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան- գստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղե - ցին իրենց մօր եւ զոքանչին՝ ՄԱՐԻԱՄ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ (Սէօլէօզցի) մահուան քա - ռասունքին առթիւ։ Նաեւ Տիկին ՄԱՐ - ԻԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ (Խարբերդցի) հոգւոյն (Ապրիլեան զոհ)։

Անոնց յիշատակը յարգողներէն կը խնդ- րուի ներկայ ըլլալ ։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Grand Palais de la Foire

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս շաբաթ, ժամը 21.30էն մինչեւ լոյս

Հաճելի անակնկալներ, կազմակեր - պուած Լիոնի «Եկեղեցասէր Երիտասար - դաց Միութեան» կողմէ նոր եկեղեցւոյ շինութեան համար։

Կանխաւ ապահովել սեղանները ։

Հանրակառքի մասնաւոր սպասարկու- թիւն ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչին։ Այս շաբաթ երեկոյ ժա- մը 9ին, 327 Շըմէն տը լա Մատրակ Վիլ, Պար տիւ Տէրպի։

Կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ հա - մակիրներ ։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻ

Կազմակերպիչ յանձնախումբին ժողովը յետաձգուած է Փետրուար 13ին։ Ժողո - վատեղի՝ Ազգ. տան մէջ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վար - չութեան ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ- ցի Կապոյտ Խաչի դպրոցին երկսեռ աշա- կերտութիւնը՝ երգերով, արտասանու - թեամբ, Ամանորի մանկական ներկայա - ցումներով, տրամախօսութեամբ եւն., ղեկավարութեամբ Տիկին Արփինէ Պա - պուլխեանի։

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնս յատկա - պէս կը հրաւիրէ ծնողները, քաջալերե - լու համար մանուկները ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ - ՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք ։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւննե - րով)։ Գին 1000 ֆրանք։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄ- ՆԵՐԸ մեր քով սպառած ըլլալով, կը սպա- սենք նոր ծրարներուն։ Բոլոր ապսպրանք- ները արձանագրած ենք։

Այս առթիւ գաւառի յաճախորդներէն կը խնդրենք կանխիկ ղրկել գիրքերուն փո - խարժէքը։ Մեզի համար դժուար է գրադիլ «քոնթր - ռամպուրսըման»ով եւ ուրիշ գործողութիւններով, մանաւանդ որ բա - րեկամաբար ստանձնած ենք այս գործը։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

"ՀԱՅԱՍՏԱՆ"Ի ՕՐԸ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե բունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզեան շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն։

Հովանաւորութեամբ՝ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ

SUSSET Շքեղ սրահներուն մէջ 206, Quai de Valmy (Métro Jaurès)

Շաբաթ, 13 Փետրուար ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր

Կը մեներգեն ընկերուհիներ՝ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ,

Ընկերներ՝ Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, Ժ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

Արտասանութիւն՝ ընկերուհիներ՝ Ս. ՅԱԲԷԹՆԱԳՈՎԵԱՆ, Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Պար՝ Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մա սնաճիւղին կողմէ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

Մենապար KHAN DJIGUI (Ա. Պուրնութեան)

Անիէռի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. միացեալ երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ

Կը ներկայացուին, Առնուվիլի Նոր Սե րունդին մասնաճիւղին կողմէ

«ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ»

Ալֆորվիլի եւ Անիէռի մասնաճիւղերուն կողմէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ

Ջութակ Գ. ՃԱՐԱՃԵԱՆ Դաշնակ Ն. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ Նուագախումբով

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սո- վորական հաւաքատեղին ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժա- մը 20.30ին սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդա - պահ ըլլալ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կ՚ըհրաւիրէ իր ընկերու - հիները Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, Փետրուար վեցին, շաբաթ օր ժամը 4ին ։ Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն, պատ - գամաւորներու ընտրութիւն ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի մաս - նաճիւղին ընդհ. ժողովը, 10 Փետր. չո - րեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Ա- հարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերուհի - ներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Օրակարգ.— ա) Տարեկան զեկուցում։ բ) Պատգամաւորի ընտրութիւն։ գ) Ընթա - ցիկ հարցեր ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ըն - կերական ընդհ. ժողովը փետր. ութին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին դպրոցի սրահը, շրջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրու - թիւն։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհինե- րէն անպատճառ ներկայ գտնուիլ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկե - րուհիները Փետր. 10ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, եկեղեցւոյ կից. սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ գործօն ան - դամները եւ հայրենակիցները այս կիրա- կի ժամը 3.30ին, Իսիի Խրիմեան ակում - բին մէջ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Բարեգործակա- նի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ-անդամները ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիլայի դպրոցին ի նպաստ կազմակերպուած պարահանդէ- սը նախկին աշակերտ - աշակերտուհինե- րու կողմէ ապրիլ չորսին, կիրակի գի - շեր ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կարնոյ Գարարզ գիւ- ղացի Աւետիս Օհանեան կը փնտռէ իր բարեկամը, նոյն գիւղացի՝ Մատթէոս Տէր Սարգիսեանը, որ Մեծ Եղեռնէն ա - զատուած ըլլալով, կ՚ապրի Ֆրանսա ։ Հօր անունը Յովհաննէս, եղբայրը Տ. Մամբրէ քահանայի։ Տեղեկացնել հետեւ- եալ հասցէին.—

Avedis Ohanian, 446 Tremont St.

BOSTON MASS. U. S. A.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Հայաստանի ռազմագե - րիներէն Ա. Սուքիասեանը եւ իր ընկերը Գրիշյա Նիկողոսեանը։ Տեղեկացնել եղ- բօրը՝ Ջիւան Սուքիասեանի,

Georges Kazian, 4 Rue Entre 2 Murs

Bordeaux (Gironde)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Foncé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE 7 FEVRIER 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2789 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2700

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՏԱՐԵՆՔ ԱՅՍ ՓՈՐՁԸ

•

Շատոնց է որ կը մտածենք հետեւեալ առաջարկը ներկայացնել մեր աշխատակիցներուն եւ թղթակիցներուն.—

Ուսումնասիրութիւն մը կատարել իրենց բնակած շրջանի հայութեան մասին: Պարզել անոր ընդհանուր վիճակը.— ազգային, ընկերային, տնտեսական, քաղաքական, վիճակագրական եւայլն:

Տարեկան տեսութենէ տարբեր ձեռնարկ մըն է այս: Տեսակ մը քննութիւն: Ֆրանսայի այս կամ այն հայաշատ կեդրոնին կեանքը՝ սկիզբէն մինչեւ այսօր:

Գիտենք որ երկար ժամանակի եւ յոգնութեան կը կարօտի այս աշխատանքը: Բայց անկարելի չէ:

Եւ յետոյ, որքան ձգձգուի, այնքան կը դժուարանայ:

Երբեմն մասնակի փորձեր կատարուած են: Այժմ կ'ուզենք ամբողջական համապատկեր մը ներկայացնել, հարցարան մըն ալ կազմելով:

Պատրաստ ենք մասնաւոր թիւ մը նուիրելու ամէն մէկ հայաշատ շրջանի, այլապան բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ:

Եթէ մեր աշխատակիցները, թղթակիցները եւ իրազեկ ընթերցողներ յանձն առնեն այս աշխատանքը, մեր առջեւ պիտի պարզուի կենդանի պատկեր մը:

Ամէն պարագայի մէջ, հաւաքած պիտի ըլլանք հում նիւթեր, որոնց հիման վրայ կրնանք դասաւորել մեր ապագայ եւ առմէնօրեայ գործունէութիւնը:

Ամփոփ շրջաններ կան ուր կարելի է մէկ անգամէն կատարել այս ձեռնարկը:

Օրինակ՝ Վալանս, Տէսին, Սէն Շամոն, Սէնթ Էթիէն, Վիէն, Կրընոպլ, Նիս եւն.:

Ընդարձակ եւ ցիրուցան շրջաններու մէջ կրնանք մասերու բաժնել,— թաղամաս, արուարձան կամ գիւղ (Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ):

Գիտենք որ երկու կարգի շրջաններուն, մինչեւ անգամ բազմահայ արուարձանի մը մէջ մէկ հոգի չի կրնար ստանձնել այս աշխատանքը:

Ուրեմն, Յառաջի աշխատակիցը կամ թղթակիցը քանի մը հոգի կը հաւաքէ իր շուրջը, աշխատանքի բաժանում կատարելով:

Այսպէս, իւրաքանչիւրը պարտականութիւն մը կը ստանձնէ, համաձայն իր նախասիրութեան եւ յարմարութեան:

Մէկուն գործը կ'ըլլայ պարզել գաղութին ծագումը եւ զարգացումը, թուականներով, մարդահամարով եւ փաստացի վիճակագրութեամբ:

Ուրիշ մը կը ներկայացնէ ազգային-հանրային կեանքը, սկսելով գաղութին սկզբնաւորութենէն (1922 – 24):

Երրորդ մը կը վերլուծէ տնտեսական կեանքը, իր դրական եւ բացասական եղած են այսօր:

Չորրորդ մը՝ ընկերային եւ ընտանեկան կեանքը, իր դրական եւ բացասական երեւոյթներով:

Հինգերորդ մը երիտասարդութեան եւ լեզուները, եւն.:

Ամէնէն տաժանելին է այս վերջին մասը.— Ներկայացնել նորահասներուն թիւը, անոնց ներկայ – բացական՝ ազգային տեսակէտով, օտարացման եւ այլասերման համեմատութիւնը...

Ուրեմն, այսօր կը ներկայացնենք առաջարկը, առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու:

Երբ տեսնենք որ բաւարար թիւով «կամաւորներ» կան, այս աշխատանքը կատարելու համար, պիտի հրատարակենք ամփոփ հարցարան մը:

Սիրով կը լսենք ուրիշ թելադրանքներ:

Այս ձեռնարկին կրնան մասնակցիլ նաեւ տարբեր գաղութներու թղթակիցները եւ ուրիշ ձեռնհաս ազգակիցներ՝ հարեւան գաղութներէն.— Անգլիա, Պելժիա, Իտալիա, Զուիցերիա եւն.:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴՌՆՓԱԿ ՆԻՍՏ
ԵԼՔ ՄԸ ԳՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

•

ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏ ԿԸ ՄՆԱՆ ԻՐԵՆՑ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Չորսերու ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, Տըլըս պատասխանեց Մոլոթովի առաջարկին, 11 էջերէ բաղկացեալ յայտարարութիւն մը կարդալով: Ահա՝ եւ անոր ամփոփումը.

— Կարդացի Պ. Մոլոթովի դիտողութիւնները եւ քննեցի իր առաջարկը: Ոչ մէկ խրախուսիչ պարագայ: Իմ հիմնական տպաւորութիւնս սա է,— Պ. Մոլոթով կը վախնայ իրապէս ազատ ընտրութիւններէ՝ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Կը վախնայ որ արեւելեան շրջանի 18 միլիոն Գերմանները եթէ կարենան ազատօրէն խօսիլ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ պիտի տապալեն ներկայիս պարտադրուած վարչակարգը: Հետեւաբար, վճռապէս մերժեց արեւմտեան պետութեանց առաջարկները՝ իրապէս ազատ ընտրութիւններ կատարելու համար: Եւ առաջարկեց իր սեփական ծրագիրը: Ցանոնց խաղաղութեան ան կ'առաջարկէ մեթոտ մը որ խորհրդային ճակատը կ'երկարէ մինչեւ Հռենոս: Ցանուն այսպէս կոչուած «ժողովրդապետութեան» իրականին մէջ ան ճամբայ կը բանայ ոչնչացնելու համար ժողովրդապետութիւնը, այնպէս ինչպէս կ'ըմբռնուի երկու հազար տարիէ ի վեր: Խորհրդային առաջարկները կը հիմնուին արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան վրայ, որ իշխանութեան բարձրացաւ խորհրդային իշխանութեանց կողմէ եւ իր պաշտօնին մէջ հաստատուեցաւ խորհրդային ուժերով: Եթէ չըլլային սովետական 22 զօրաբաժինները, զրահապատ կառքերով եւ հրասայլերով, այդ կառավարութիւնը պիտի տապալէր աշխատաւորներուն կողմէ որոնք յուսահատօրէն ըմբոստացան 1953 Յունիսին: Բայց եւ այնպէս Պ. Մոլոթով կ'առաջարկէ ամրապնդել այդ խրտուիլակ իշխանութեան դիրքը, մասնակցութեամբ ժողովրդավար կազմակերպութեանց: Խորհրդային լեզուով այդ կը նշանակէ սարուկ սենտիքաներ, համայնավարական դատին նուիրուած երիտասարդական կազմակերպութիւններ: Այդ իշխանութեան առաջարկած ընտրութիւնները ամէնքս ալ առաջուց գիտենք: Ընտրողները պիտի հարկադրուին քուէտուփ երթալ ոստիկանական բռնութեամբ, ինչպէս անցեալին մէջ: Անոնք պիտի հարկադրուին քուէտուփ ձգել անուններ որոնք միայն ընտրութեանց օրը յայտնի կ'ըլլան:

Պ. Մոլոթով գիտէ որ արեւմտեան Գերմանիան պիտի չընդունի այդ առաջարկները, եւ սակայն կը պնդէ. որովհետեւ իր նպատակը տարբեր է,— ամրապնդել Խ. Միութեան դիրքը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, խափանելով ազատ ընտրութիւնները»:

Եզրակացնելով, ամերիկացի նախարարը յայտարարեց.— Ուշ է, Պ. Մոլոթով, բայց շատ ուշ չէ, յարգելու համար Պերլինի խոստումը»:

ԻՏԸՆ ԵՒ ՊԻՏՕ ԵՒՍ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ

Ցետոյ խօսք առաւ Իտըն, կէտ առ կէտ պատասխանելով Մոլոթովի առարկութեանց: Բացատրեց թէ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը կ'ուզէ համաձայնութիւն մը գոյանել արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ կարգուսարքին միջեւ, ազատ ընտրութիւններէն առաջ: «Ուրիշ խօսքով, խորհրդային ծրագիրը կ'անտեսէ, հիմնական խնդիրները որոնց գիտակից ենք ամէնքս ալ: Արեւմտեան պետութիւնները չեն կրնար ընդունիլ Խ. Միութեան այն տեսակէտը թէ Գերմանիան իր միութիւնը վերահաստատելու

(Շար.ը Նարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԳԻՆԻ, ՎՈՏԿԱ, ԽԱՒԻԱՐ

Պերլինի խորհրդաժողովին առթիւ, միջազգային մամուլը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ նաեւ Չորս Մեծերուն կողմէ տարբուած ճաշերու մասին:

Ամէնէն լուրջ թղթակիցն ալ միշտ կը յիշէ ռուսական վոտկան ու խաւիարը, ֆրանսական գինիները եւ համադամները:

Ուրբաթ գիշեր Պ. Մոլոթով երաժշտական հանդէս մըն ալ սարքած էր ի պատիւ իր արեւմտեան պաշտօնակիցներուն:

Այս առթիւ հրաւիրած էր 500 հիւրեր, որոնց մէջ թղթակից մը եւ լուսանկարիչ մըն ալ սպրդեր էին:

Ցայտագիրը կը պարունակէր հատընտիր կտորներ Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ դասական երաժշտագէտներէն:

Այս ձեռնարկին մէջ ալ կը փայլի Պ. Մոլոթովի դիւանագիտական տաղանդը:

Շատ մը աղի – լեղի խօսքեր փոխանակուած էին նոյն օրուան պաշտօնական նիստին մէջ:

Հետեւաբար, նուագահանդէսը սահմանուած էր ջիղերը հանդարտեցնելու:

Թէեւ, բանավէճը վերսկսաւ յաջորդ օրը, շարաթ, աւելի խորացնելով խրամատը:

Ահաւասիկ վերջին լուրը.—

Այս միջոցին Մոսկուա կը գտնուին 33 անգլիացի առեւտրականներ, զարկ տալու համար տնտեսական փոխանակութեանց:

Հեռագիրը հաղորդեց թէ Խ. Միութիւնը արդէն իսկ 400 միլիոն սթերլինի ապսպրանք մը պատրաստած է, երեք տարուան համար:

Այս առթիւ, Անգլիացիները սեղան մը սարքեր են ի պատիւ ներքին առեւտուրի նախարարին, Պ. Ա. Միկոյեանի եւ ուրիշ խորհրդային երեւելիներու:

«Առատ կերուխում», ինչպէս կ'ըսեն մեր խնջոյքներուն կազմակերպիչները:

Արդարեւ, գինին եւ վոտկան կը հոսէին ջուրի պէս: Խաւիարն ալ՝ ուզածիդ չափ եւ ուզած տեսակէդ:

Անգլիական պատուիրակութեան բանբերը բաժակաճառ մը արտասանելով, ըսեր է թէ կը հաւատան անգլօ-խորհրդային բարեկամութեան եւ խաղաղութեան: «Ինչո՞ւ համար մեր դրօշները չծածանին քով քովի»:

Պ. Միկոյեան ալ այս առթիւ իր ջերմ գոհունակութիւնը յայտներ է անգլիացի առեւտրականներուն, որոնք «երբեք չեն թերացած ապսպրանք մը յանձնելու կամ ճիշդ օրին վճարում կատարելու համար»:

Ի՞նչ կ'ըսէք, եթէ խումբ մը Վանեցի, Կեսարացի կամ Ակնցի առեւտրականներ դրկուին Պերլին, խորհրդաժողովին մրցունորդը չի՞ բարեխառնուիր: Պայմանաւ որ քիչ մը օղի եւ ապուխտ ալ տանին...

ՎԱՀԷ

ՃԷԼԱԼ ՊԱՅԱՐ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ...

★

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը կը շարունակէ իր պտոյտները Մ. Նահանգներուն մէջ, ճառեր խօսելով ամէն տեղ:

Ուրբաթ օր խօսեցաւ Շիքակոյի մէջ, առաջարկելով ընդլայնել Ատլանտեան կազմակերպութիւնը, որ այժմ կը բաղկանայ 14 պետութիւններէ: Իր կարծիքով, պէտք է անոր մէջ առնել «ուրիշ խաղաղասէր երկիրներ»: Այս առթիւ ըսաւ.— 1. Քորէայի մէջ կատարուած նախայարձակման դիմադրելու համար տրուած որոշումը հարկադրեց նախայարձակը նահանջ մը կատարել եւ խաղաղասիրական դեր մը ստանձնել, ինչ որ հակադրութիւն մը կը կազմէ Մինիխի քաղաքականութեան հետ.— 2. Կարելի չէ աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովել ողոքելով, այլ հաւանական նախայարձակին աւելի զօրաւոր դառնալով.— 3. Ատլանտեան կազմակերպութիւնը պաշտպանողական ամէնէն կատարեալ ցանցն է նախայարձակման դէմ, բայց պէտք է ընդլայնուի եւ զօրանայ, հետեւելով համաշխարհային քաղաքականութեան մը:

Այս առթիւ բացատրեց թէ Ազգաժողովը աւելի արդիւնաւոր եղաւ քան Ազգերու Դաշնակցութիւնը՝ լաւագոյն աշխարհ մը ապահովելու համար. բայց անորոշութեան եւ վարանումի մատնուած է, վասն զի անդամներուն մէջ կան այնպիսիներ որոնք յարձակման ծրագիրներ կ'որոճան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻԱ. ՓԱԿԵՑ սահմանագլուխը, արգիլելով ամէն փոխանակութիւն եւ երթեւեկ Լիբանանի հետ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ այս արգելքը հաստատուած է առնէր համար որ Լիբանանի թերթերը թշնամական հրատարակութիւններ կատարեցին Սուրիոյ վերջին դէպքերուն առթիւ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ հետզհետէ կը սաստկանայ: Ամէնէն կատաղի կռիւները կը մղուին այս անգամ: Եօթը ռազմական ճակատներ բացուած են ամբողջ երկրին մէջ: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն Սայկոն կ'երթայ այսօր: Ամերիկացի ծերակուտական մը յայտարարեց թէ Հնդկաչինի կորուստը ծանր հարուած մը պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներու ապահովութեան համար:

ԶՕՐ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ

«Ցուսաբեր»էն (Փետրուար 3) կ'իմանանք թէ Պալթեան զինուորական շրջանի ընդհ. հրամանատարը, բանակի զօրավար Իւան (Յովհաննէս) Բաղրամեան՝ արձակուած է իր պաշտօնէն...

Բաղրամեան ծնած է Կովկաս, 1897ին: Պարգեւատրուած է բազմաթիւ շքանշաններով: Կը կրէ «Խ. Միութեան հերոս»ի տիտղոսը: Աւարտած է գլխաւոր սպայակոյտի Ակադեմիան: Երկրորդ աշխարհամարտին զանազան ռազմաճակատներու վրայ, մասնաւորաբար 1941 – 1945 վարած է ամէնէն պատասխանատու պաշտօնները: Ինք վարած է Պալթեան շրջանի ընդհ. հրամանատարութիւնը: Մասնաւորաբար Քէօնիկսպերկ (այժմ Կալինինկրատ) քաղաքին գրաւումը տեղի ունեցած է իր գլխաւորութեամբ:

Բաղրամեան Հայաստանի անկախութեան շրջանին սպայի աստիճանով պաշտօնավարած է հայկ. բանակին մէջ:

〰〰〰〰〰〰〰〰

ՊԱՂԻՆ վիճակը ծանրացաւ, մեծ մասամբ հոգութիւն պատճառելով իր շրջապատին: Անձնական բժիշկն զատ, Զուիցերիայէն մասնագէտ մը կը հսկէ իր սնարին վրայ: Հիւանդը չափազանց տկարացած է, որովհետեւ չի կրնար սնունդ առնել, ստամոքսը խանգարուած ըլլալով: Աղօթքներ կը կատարուին շատ մը վանքերու եւ եկեղեցիներու մէջ:

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ ամէն օր նոր անակնկալներ կը պատճառէ: Փարիզի մէջ սաստիկ ցուրտին յաջորդեց մշուշը: Գաւառի մէջ անընդհատ ձիւն կը տեղայ: Փերփինեանի մէջ (Սպանիոյ սահմանագլխին վրայ) 30 ժամ անընդհատ ձիւն տեղաց, մէկ մեթր բարձրութեամբ: Բազմաթիւ տանիքներ փլան, հարիւրաւոր ինքնաշարժներ եւ հանրակառքեր մնացուեցան, հաղորդակցութենէ զրկելով քաղաքին 70 հազար բնակիչները: Գոց շուկային տանիքն ալ փլաւ: Բարեբախտաբար պարպուած էր քիչ առաջ: Այդ շրջանը սովորաբար մեղմ կլիմայ ունի եւ ծերուններ կ'ըսեն թէ այսպիսի ձիւն տեսած չէին յիսուն տարիէ ի վեր, նիւթական վնասը հարիւրաւոր միլիոններու կը հասնի: Կեդր. եւ Հարաւ. Ֆրանսայի միւս մասերուն մէջ ալ առատ ձիւն կը տեղայ: Պակասը կը լրացնեն բուռն փոթորիկները: Առջի օր 22 հոգի եւս մեռան Փարիզի մէջ, ցուրտին հետեւանքով:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ (ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ)

(Սողոմոն Թէհլիրեան, 1953, Գահիրէ)

Մատենաշար «Յուսաբեր»ի լոյս ընծայած գիրքերէն մէկն է Սողոմոն Թէհլիրեանի «Վերյիշումներ»ու ստուար հատորը :

Գրի առած է Սողոմոնի բերնէն Վահան Մինախորեանը, փաստակաւոր եւ անրասիր գործիչ մը, որ իր բիւրեղ հոգիէն եւ մտաւոր պաշարէն շատ բան է դրած դէպքերու շարայարութեան մէջ:

«Վերյիշումներ»ը կ՚ընդգրկեն մեր պատմութեան վերջին քառասնամեակի ամէնէն մռայլ ու ճակատագրական դրուագները, պատմուած տաք շունչով, առանց սեթեւեթի, աշխոյժ ու սահուն լեզուով, որ բացայայտ ցոյց կուտան մեր Թանկագին Սողոմոնի հոգեկան խռովքն ու դիտելու կարողութիւնը:

Գրքին առաջին էջերուն մէջ, Վ. Ն.ի «Երկու խօսք»ով եւ Վ. Մ.ի «Յառաջաբան»ով յստակօրէն ուրուագծուած են հայեւթուրք յարաբերութիւնները, երկարատեւ պայքարներն ու համագործակցութեան փորձերը, որոնք յանգեցան Մեծ Եղեռնին:

Շատ է գրուած Թրքական նախճիրներու մասին, եւ տակաւին պէտք է որ գրուի: Անոր չարիքներուն ծանրութիւնը, տարագրութեան փուշերուն մէջ անգամ կը զգանք մեր մարմնին ու արեան մէջ:

Այժմ հետեւինք Սողոմոնի պատմութեան, «Վերյիշումներու» հետքերով :

1914ին, Սողոմոն հազիւ 18 տարեկան, կը ձգէ Երզնկայի իր հայրենական տունը եւ կուգայ Սերպիոյ գաւառական քաղաքներէն Վալեւօն, պանդուխտ իր ազգականներուն քով: Կը պայթի առաջին Աշխարհամարտը: Ամէն ինչ տակն ու վրայ կ՚ըլլայ: Թուրքիան կը կանգնի Գերմանիոյ կողքին :

Ընդհանուր զօրաշարժ: Բռնագրաւում եւ զանգուածային տեղահանութեան հակասական լուրեր ... Տարաշխարհիկ հայութիւնը մտահոգ ու տենդահար, կ՚ապրի մեռնելով, կը մեռնի ապրելով ...

Եւ ահա,կը հնչէ ազատագրութեան ժամը: Կովկասի մէջ Հայ Կամաւորական գունդեր կը կազմուին Թուրքիոյ հայութեան օգնելու համար: Անդրանիկ, Քեռի, Վարդան, Համազասպ, Դրօ, Խէչօ, Սեպուհ եւ Արմէն Գարօ, հմայիչ բոյլ մը շրջան կ՚ընէ բերնէ բերան, երկրէ երկիր: Ո՞ր Հայ երիտասարդը կրնար հանգիստ նստիլ իր տան մէջ:

Եւ Սողոմոն ինքզինք կը նետէ ալեծուփին կեանքին մէջ, իր բոլոր բախտակիցներուն պէս: Կը ձգէ Վալեւօն եւ կ՚անցնի Թիֆլիս:Կը տեսնէ եռուզեռը, Երեւանեան հրապարակը, որ հայ քաղաքական կեանքի կեդրոնն էր դարձած :

«... Կեանքը եռում էր, Հայը,`Հայաստանը, Հայկական Հարցը, պատերազմը, կռուողը ուժերի գործնական ու տեսական կշիռները, զանազան ճակատներում ստեղծուած դրութիւնը թունդ էին հանում մարդկանց: Ցոյցերի եւ յոյսերի մի աննախընթաց շրջան էր ապրում կովկասահայութիւնը, զգալով իրեն սերունդների փայփայած ազգային երազների իրագործման նախօրեակին »:

Սողոմոն կը միանայ Անդրանիկի զօրագունդին իբրեւ կամաւոր եւ երկու հարիւր Հայորդիներու հետ կը մեկնի Սալմաստ, բանակին միանալու: Կը մտնէ Սեպուհի փաշտը: Կը մասնակցի Դիլմանի, Զուխկետուկի, Պաշգալէի, Վասպուրականի, Սորվի, Պիթլիսի կռիւներուն: Կը դիտէ անյագ կարօտով Վանայ վճիտ ծովակն ու Շամիրամի բերդը, վեհափառ Սիփանն ու Գրգուռը, Արտոսն ու Արնոսը,Արտումէնտն ու Մհերի դուռը, Աւանցըն ու Աղթամարը, որոնք մեր խնկաւէտ հայրենիքի կուրծքէն իրենց Նարեկեան աղօթքները կը մրմնջեն բազկատարած, դէպի երկինք :

Աւաղ, այդ դիւթական օրերու երազը շուտ կը մեռնի: Տեղի կ՚ունենայ .ռուս բանակներու յունիսեան ընդհանուր նահանջը :

— «Սոսկալի մի կացութիւն, որից ոչ ոք բան չէր հասկանում, նահանջում էր բոլոր ճակատների վրայ ջարդուած թշնամին, նահանջում էր նաեւ ռուս յաղթական զօրքը, նահանջում էինք եւ մենք: Բայց մեր նահանջի գծից այն կողմը թողնում էինք գազազած թշնամուն մի անտէր ժողովուրդ, որից այլեւս մարդ չէր կարող փրկուել... խրատմբ կը դիտէ Սողոմոն:

«Որո՞նք էին Յունիս երկուքի նահանջի ռազմագիտական հիմքերը եւ ի՞նչ յարաբերութեան մէջ էին այդ նահանջի հետ Թուրքիոյ մէջ ծայր տուած ահաւոր ջարդերը, ես չգիտեմ: Բայց դէպքերը զարգացան այսպէս, նահանջից անմիջապէս յետոյ տեղահանուեցան Պիթլիսի, Մուշի եւ Սասունի շուրջ 150 հազար Հայերը, Յունիս եօթին տեղահան եղան Երզնկայի քսան հազար Հայերը, Յունիս 16ին Կարնի 18 հազար Հայերը, Յունիս 28ին Տրապիզոնի 14 հազար Հայերը, 29ին Բաբերդի, Սեբաստիոյ, Խարբերդի Հայերը...»:

Շարունակ չարան, կարաւան առ կարաւան հայկական շէնշող գիւղերն ու քաղաքները կը պարպուին իրարու եւեւ, եւ հայ ժողովուրդը կը խողխողուի, զանգուածօրէն, Թուրք ու քիւրտ դահիճներուն կողմէ :

Համայն մարդկութեան ծանօթ են Մեծ Եղեռնին զարհուրելի ողբերգութիւնները: Մեր գլուխները շատ են հակած այդ անդունդին վրայ, եւ տակաւին երկար պիտի հակին, սերունդէ սերունդ եւ դարէ դար :

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՑԱԾ... ՀԱՅԸ

Երիտասարդ գրող մը, Կարապետ Փօլատեան, Մարսէյլէն, հայ եւ օտար գրական դէմքերու հետ իր ունեցած «զրոյց»ները ամփոփած է հատորի մը մէջ, «Զրոյց» ընդհանուր խորագրին տակ :

Գիրքը լոյս տեսած է 1952–ին, բայց մենք նոր ստացանք զայն, թէեւ կարգ մը հատուածներ կարդացած էինք արդէն Փարիզի եռամսեայ պարբերաթերթին՝ «Անդաստան»ի մէջ:

Աւելորդ է ըսել, թէ օգտակար աշխատանք մը կատարած է Փօլատեան ոչ միայն ուրիշները խօսեցնելով գրական հարցերու շուրջ, այլ եւ ինք եւս խօսելով, դատումներ ընելով, բացատրութիւններ տալով իր զրուցակիցներուն եւ բացատրութիւններ առնելով անոնցմէ :

«Զրոյց»ը,— գրական զրոյցը անշուշտ,— Գրականութեան կրտսեր, նոյնիսկ խոնարհ սեռերէն մէկն է, ինչպէս կ՚ըսէ Փօլատեան ինքն ալ: Այդ սեռը առաջին անգամ փորձած է Պղատոն, իր ուսուցչին՝ Սոկրատի «խօսքերը առնելով անոր բերնէն իսկ »:

Մեր ժամանակներուն մէջ նոյն այս սեռը փորձած եւ ժողովրդականացուցած է Ֆրետերիք Լըֆեւրը, գրական շաբաթաթերթի մը՝ «Նուվէլ Լիթերեր»ի մէջ, ժամանակակից մեծ գրողները խօսեցնելով այժմէական հարցերու շուրջ եւ իր զրոյցները ամփոփելով ապա առանձին հատորներու մէջ:

Փօլատեան հաճելի պատմող է, թերեւս նաեւ հաճելի զրուցակից: Ոչ միայն գիտէ ջերմութիւն դնել իր խօսքին մէջ, այլ եւ գիտէ իր զգացած յուզումը փոխանցել ընթերցողին, անոր մէջ միշտ վառ պահելով հետաքրքրութիւնը եւ մղելով զայն լիաշունչ հետեւելու իր ըսածին, ինչպէս ըսելու ձեւին ալ :

Պիտի ուզէինք, որ շարունակէր իր զրոյցները, խօսեցնէր հայ եւ օտար գրողները արուեստի եւ գրականութեան, բայց մանաւանդ հայկ. մշակոյթի մասին, թէ, մէկ կողմէ, մեր մշակոյթը ծանօթացնելով օտարներուն եւ թէ, միւս կողմէ, անոնց կարծիքը ներկայացնելով մեզի, հեռուէ եւ մօտէ իր բարեկամներուն :

Ասիկա անշուշտ պիտի ըլլար լաւագոյն կերպերէն մէկը տաք կլիմայ մը ստեղծելու մեր ժողովուրդին, մեր Դատին եւ մեր մշակոյթին շուրջ:

Թէ ինչ կ՚արժէ, կամ ինչ կրնայ ըլլալ ծանօթացման այս եղանակը, կը բաւէ միայն նկատի առնել հետեւեալ իրողութիւնը :

Պ. Լիւք Անտրէ Մարսէլ, մէկը մեր մշակոյթի նորագոյն «գինուորեալ»ներէն, կը հրաւիրուի խօսիլ — եւ կը խօսի — հայկ. մշակոյթի եւ Նարեկացիի մասին, Մարսէյլի մէջ, Ֆրանսայի եւ օտար ունկնդիրներու առջեւ:

—«Դասախօսութիւնը հազիւ աւարտած, — կը գրէ Փօլատեան, — խանդավառ բազմութիւն մը թափեցաւ Անտրէ Մարսէլի վրայ: Կիներ, բանաստեղծներ, գինուորականներ իրենց սքանչացումը կը յայտնէին բարձրաձայն, այն անսպասելի հաճոյքին՝ համար, զոր վայելած էին:

«Նարեկացին մանաւանդ, յեղաշրջած, «խենդեցուցած» էր բոլորը :

«— Այդ ինչ հեղեղային, այդ ինչ հսկայ հանճար», կը կրկնէր երիտասարդ բանաստեղծ մը :

«Մարսէյլի սպայակոյտին պետ գնդապետ Փերրոյի հետեւեալ յայտարարութիւնը, յաւարտ բանախօսութեան, լաւագոյն կերպով կ՚ամփոփէ ընդհանուրին տպաւորութիւնը .

— «Մինչեւ այս իրիկուն ես կը կարծէի, թէ կը ճանչնամ Հայերը...: Գիտէի անոնց չարքաշ, կենսունակ ժողովուրդ ըլլալը, անոնց տառապանքները...: Գիտէի, իմ հրամանիս տակ ծառայող հայ սպաներու միջոցով, անոնց առաքինութիւնները, հոգեկան եւ բարոյական բացառիկ կարողութիւնները: Բայց կ՚երդնում, որ երբեք չէի կրնար երեւակայել, թէ այդ նոյն մարդիկը տէր էին այդպիսի գրականութեան մը...: Մտքէս անգամ չէի կրնար անցընել, թէ մեզմէ հազար տարի առաջ անոնք Նարեկացիի մեծութեամբ հանճար մը տուած են մարդկութեան ...» («Զրոյց», էջ 180–181) :

Այս երկու վկայութիւնները, — բանաստեղծինը եւ զինուորականինը, — մեր վարկին համար շահուած յաղթանակներ են: Ասոր համար մենք ոչ տուրք տուած ենք, ոչ պատուագին: Տուած ենք միայն Նարեկացիին հրեղէն բառերը :

Եթէ իրօք յաղթանակ մըն է ասիկա,— եւ անշուշտ է, զայն շահած է Նարեկի սրբակեաց ճգնաւորը, այսինքն մեր մշակոյթը :

Ահա թէ ինչ կրնայ ըլլալ միակ գիրք մը, — աղօթամատեան մը,— ամբողջ ժողովուրդի մը հմայքը ազատագրելու համար բարձրացնելու պատուանդանի մը վրայ, ուր առանձինն կ՚իշխէր Եւրոպան իր քաղաքակրթութեամբ ...

Անգամ մը եւս հարցնենք.— Ո՞վ կատարեց այս հրաշքը: Պատասխանենք անմիջապէս ու բնաւ չմոռնանք.— Նարեկացին: Կամ Նահապետ Քուչակը: Կամ Միջնադարեան մեր բանաստեղծութիւնը: Ուրիշ խօսքով՝ հայկ. մշակոյթը :

Սիրտ ու աչք ունեցող երկու Ֆրանսացիներ, Ժան Պալառ եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլ, մեր ժողովուրդին «ոսկի գիրք»ը առին, պտտցուցին զայն երկրէ երկիր, բացին անոր հրաշունչ էջերը օտարներուն առջեւ եւ ըսին անոնց. «Այս է հայ ժողովուրդը ահաւասիկ: Այն ժողովուրդը, որուն մենք տառապանքները միայն լսած կամ տեսած էինք, ու հիմա նոր կը տեսնենք նաեւ իր առաքինութիւնները, իր

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Լեզու.— Մեր ազգային արժէքներուն ամէնէն պանծալին: Երեսուն տարեկան է մեր լեզուն, այսօր, արտասահմանի մէջ: Արդ, ով որ կը հասկնայ լեզուի մը ճարտարապետութիւնը, կ՚ընդունի թէ երեսուն տարեկան Հայոց լեզուն, այն որ ապրեցաւ, ուռճացաւ, աճեցաւ արտասահմանի մէջ, հասած է այնպիսի գեղեցկութեան մը, որ հիացում միայն կը պատճառէ: Այդ լեզուն քերականօրէն աւելի ամուր է, բառամթերքով աւելի կենդանի, քան 900 թուականներու լեզուն : Այս երիտասարդ լեզուն էր, որ իւմիւր բերաւ մեր արտայայտութեան արուեստին: Այդ տարագիր լեզուն էր, որ նկարչական շնորհք պարգեւեց մեր գրաւոր բարբառին: Այդ հողազուրկ լեզուն էր, դարձեալ, որ երաժշտական կշռոյթ տուաւ մեր մեծաքանչին: Եւ իրաւունք ունի Յ. Օշական, որ կ՚ըսէ.— Որքան ալ գովեմ արեւմտահայ արդի լեզուն, չեմ կշտանար :

Եկեղեցի.— Հայկական արժէք է եկեղեցին : Եկեղեցի բառին մէջ գոյութիւն ունին երկու գաղափարներ , — Կրօնք եւ պաշտամունք: Կ՚ընդունիմ որ կրօնքը տինամիք արժէք է, սակայն պաշտամունքը՝ սթաթիք արժէք: Մեր եկեղեցին դժբախտաբար կը զբաղի առաւելապէս սթաթիք արժէքին ուսուցումով:

Քանի դեռ եկեղեցիի մասին է խօսքը, անկեղծօրէն կը խոստովանիմ, որ վտանգ մը չեմ տեսներ Հայաստանեայց, կաթողիկէ եւ բողոքական եկեղեցիներու բաժանումին մէջ.— վտանգը կը ծագի այն սխալ ուսուցումէն, որով կը պատրաստուին մեր եկեղեցականները, որոնք չափազանց շատ բան գիտեն խաչին եւ ժամուցին մասին, բայց գրեթէ ոչինչ կրօնքին պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան մասին: Դաս առնել մեր Ե. Դարէն, որ ազգայնացուց քրիստոնէութիւնը :

Գրականութիւն.— Հայկական արժէք՝ ունինք պանծալի գրականութիւն մը: Թիւր տեսակէտ մը, սակայն, որ դպրոցներէն կուգայ, կը սահմանէ թէ գրականութիւնը հայելին է ժողովուրդի մը ազգային եւ ընկերային կեանքին: Այս թիւր կամ թերի սահմանումը, արդէն, դատապարտութիւնն իսկ է գրականութեան, այն տրամաբանութեամբ թէ գրագէտը պիտի տայ եղածը եւ ոչ թէ ըլլալիքը, անցեալը եւ ոչ թէ լինելութիւնը: Այս ձեւով՝ գրականութիւնը կը դառնայ թանգարանային նիւթ: Իրապաշտ կոչուած Ֆոթոկրաֆ գրագէտներու, կամ ցամաք մտածողներու մեղքն է ասիկա: Կը դաւանիմ թէ գրականութիւնը այն ուժն է, որ հոգեվիճակ կը ստեղծէ :

Երբ, ուրեմն, ընդունինք գրականութիւնը սահմանելու այս տարազը, աւելորդ է վիճիլ այլեւս ,պնդելով թէ Սփիւռքի գրողը նիւթ չունի, քանի հող չունի: Գրականութիւնը նիւթ չէ, ոգի է: Ո՞վ է այն յիմարը որ գրական սեռերը կը դասաւորէ ըստ նիւթի, եւ ոչ ըստ ոգիի : Արդ, ոգին էր, որ տուաւ, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, արու եւ առոյգ գրականութիւն մը :

Հայաստան.— Գոյութիւն ունի Հայաստան մը մեր պատմական հողերէն մէկ մասին վրայ: Այդ Հայաստանը շահ մըն է, զոր վաստկած ենք ի գին աներեւակայելի զոհողութեանց եւ ի վարձ դարերու մեր երազին: Այդ Հայաստանը պիտի դարմանէ նահանջականութիւնը, յուսահատութիւնը, «Հայութենէ հրաժարելու» տրամադրութիւնները: Անիկա պիտի խանդավառէ մեզ, որ տոկանք , տոկանք, տոկանք՝ հասնելու համար Հայոց մեծ երազին : 33 տարուան փոքրիկ կաղնի մըն է անիկա, որ պիտի ուռճանայ մեր յոյսերով, պիտի աճի մեր սէրով, պիտի բարձրանայ եւ տարածուի մեր ճիգերով՝ դառնալու համար մեծ կաղնի մը, որ իր շուքը պիտի տարածէ հայկական բոլոր հողերուն վրայ, իր շուքին տակ հաւաքելու համար բոլոր Հայերը: Այդ Հայաստանը կ՚ապրի՝ որպէսզի հաւատանք, որպէսզի տոկանք :

Դպրոց.— Մեր դպրոցները, իբրեւ ազգային արժէք, կը գտնուին Պոլսոյ մէջ, Եգիպտոսի մէջ, Կիպրոսի մէջ, Պարսկաստանի մէջ եւ Սուրիոյ ու Լիբանանի մէջ: Ամէնէն տկար գաղութներն են, դպրոցի տեսակէտով, Ամերիկան, Ֆրանսան, Իտալիան: Կը մաղթեմ որ դիմանան ու զօրանան Մխիթարեանց վարժարանները Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ: Պէտք է ընդունիլ թէ Լիբանանն ու Սուրիան են միայն, որ կրնան տալ մեզի այն դպրոցը որ կրնայ ապրիլ եւ զոր մենք կ՚երեւակայենք : Ժողովուրդներու ուսումնական կեանքին մէջ՝ միջնակարգ վարժարանն է միայն, որ ազգ կը շինէ: Ինծի կը թուի թէ ապագան այստեղ է, այս երկրին մէջ: Պէյրութի ճեմարանը, ինչպէս Հալէպի ճեմարանը համազգային զուրգուրանքով, սիրով եւ օժանդակութեամբ կրնանք դարձնել Հայոց մեծագոյն կրթ. վարժարանները, միջնակարգ կրթութեան եւ հայագիտութեան անվիճելի երիտասարդ ուժեր հասցնելով : Ոչ մէկ ժողովուրդ լէթրէ է հարիւր առ հարիւր համեմատութեամբ, գրեթէ, գրել – կարդացող մեծէն մինչեւ փոքրը: Այս իրողութեան դիմաց՝ կարելի է յայտարարել թէ Հայոց մէջ գրել կարդացողներու համեմատութիւնը կը գերազանցէ տարբեր ժողովուրդներու արձանագրած համեմատութիւնը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(6 Շար.)

հողեկան ձիրքերը, իր ցեղային հանճարը»:

Մինչեւ հիմա մենք մարտիրոս, նահատակ ժողովուրդ մըն էինք միայն. հիմա ահաւասիկ դարձանք նաեւ «հեղեղային» հանճարով ազգ մը:

Իր «Զրոյց»ի ընթացքին, ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծը՝ Լիւք Անտրէ Մարսէլ, հազիւ 35 տարեկան, կը խոստովանի.

—«Կը գտնուէի անարդարօրէն լքուած, փոքր՝ բայց զմայլելի ժողովուրդի մը դիմաց. կը գտնուէի երաժշտութեան մը եւ բանաստեղծութեան մը դիմաց, որոնք իրենց ինքնատիպ դրոշմով եւ անկրկնելի գեղեցկութեամբ կը հաւասարէին լաւագոյններուն» («Զրոյց», էջ 183):

Ապա, մեր տառապանքը եւ մեզի հանդէպ գործուած անարդարութիւնը ուժգնօրէն ներգրաւէ, խորօրէն ներապրելէ ետք, այս հայացած Ֆրանսացին, մեզի համար ըմբռնելի դառնութեամբ մը, կ'ըսէ դարձեալ.

— «Որքան բան լսեմ, այնքան աւելի կը պայծառնամ այն միւս ահաւոր ոճիրին համար, զոր մենք՝ Եւրոպացիներս գործած ենք, այսպիսի ժողովուրդ մը, այսպիսի ստեղծագործ, մեծ, եղերականօրէն մեծ ժողովուրդ մը լքելով, անգիտանալով անոր վաստակը: Մարդկութեան համար ոճիր մըն է այս, համահաւասար ձեզի դէմ գործուած այն միւս ահաւոր ոճիրին: Ալ չխօսինք այս մասին, կը բաւէ... խորունկ, անբուժելի ցաւը, զոր դուք ունիք, իմս ալ է: Հաւատացէք, ես ունիմ բան մըն ալ աւելի, ամօթը, ամօթը, կը հասկնա՞ք: Վերջացնենք հոս ալ...» (անդ, էջ 200):

Միլիոններ ծախսեցինք ըսելու կամ ըսել տալու համար, թէ «կը ջարդուինք»:

Հիմա, առանց նոյնիսկ բնիոն մը ծախսելու, կուգանք ահաւասիկ ըսելու, Ժան-Պալառներու եւ Անտրէ Մարսէլներու բերնով, թէ «կ'ապրինք»:

Ապրած ենք ու կ'ապրինք մեր մշակոյթով:

Պիտի ապրինք դարձեալ մեր մշակոյթով:

Ապրելու այս խարխախին՝ հայկ. մշակոյթին նուիրուած է Անտրէ Մարսէլի վերջին գործը, չքեղ հատոր մը, «Գրիգոր Նարեկացի եւ Հայկական բանաստեղծութիւնը» խորագրով:

« Քաիէ տիւ Սիւտ»ի հրատարակիչը՝ Պ. Ժան Պալառ,— որուն հոյակապ ուղերձը, խօսուած Մարսէյլի մէջ, «Փա՛ռք հայկական մշակոյթին» խորագրին տակ, հրատարակուեցաւ մեր թերթին մէջ,— եւ իր գլխաւոր աշխատակիցը՝ Պ. Լիւք Անտրէ Մարսէլ ծրագրած էին փառաւոր հատոր մը նուիրել հայկ. մշակոյթին, ինչպէս ըրած էին Յունաստանի, անգլ. եւ գերման գրականութեանց համար:

Ծրագիրը, սակայն, չյաջողեցաւ մեր իսկ անհոգութեան, անշուշտ նաեւ մեր ժլատութեան պատճառով:

Այս ձախողանքը,— ցաւալի եւ աւագելի,— մասամբ կը դարմանուի ահաւասիկ հրատարակութեամբը «Գրիգոր Նարեկացին եւ հայկ. բանաստեղծութիւնը» հատորին, որ հրապարակի վրայ է արդէն եւ կը վաճառուի: Կը յուսանք, շուտով կը ստանանք մենք ալ այս գործէն, որուն սպասողներ, հաւանաբար անհամբեր սպասողներ կան մեր գաղութին մէջ ալ:

Բայց մեր սիրելի բարեկամները, Ժան Պալառներն ու Անտրէ Մարսէլները, մեզի ուրիշ դաս մըն ալ կուտան, եւ այս դասը ամէնէն մեծը, ամէնէն սրտառուչը, ամէնէն յուզիչն է ապահովաբար:

Նիսի մէջ բնակող Ֆրանսահայ երիտասարդ բանաստեղծ մը, Արմէն Դարբինեան, որ հայերէն չի գիտեր սակայն եւ որ « Քաիէ տիւ Սիւտ»ի մէջ ստորագրած է «շատ աղուոր ոտանաւորներ», կը գրէ Անտրէ Մարսէլի անձնական նամակի մը մէջ.

— «Երբ կարդացի ձեր յօդուածն ու թարգմանութիւնները (Նարեկէն), խղճմտանքս սկսաւ զիս տանջել, թէ ի՞նչպէս ես, հայ անուն կրող երիտասարդ, մինչեւ այսօր անգիտացած եմ այդ հրաշալի գեղեցկութիւնները: Առաջին անգամ ըլլալով ինքզինքս հպարտ զգացի հայ անուն մը կրելուս եւ... առաջին անգամ նաեւ մեծ ամօթ մը անկէ այսքան հեռանալուս»:

Ահա թէ ինչպէս Ժան Պալառ եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլ յաջողեցան հայացնել ... Հայը:

Միջոցը եւ ձեւը գտնենք Անտրէ Մարսէլը դրկելու Ամերիկա եւ ինչու չէ, բերելու նաեւ այստեղ՝ Միջին Արեւելք, ուր հայանալու պէտք ունեցող ուրիշ Հայեր ալ կան թերեւս ...

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐՈՒԵՍՏԸ ՊԷ՞ՏՔ Է ԶԷՆՔ ՄԸ ԴԱՌՆԱՅ

★

Անցեալ կիրակի տուած էինք կարգ մը գրագէտներու եւ բանաստեղծներու, ինչպէս եւ բանիմաց ընթերցողներու պատասխանները այս հարցին:

Քանի մը պատասխաններ եւս.—

Միջին ճամբու կողմնակիցներէն՝ բանաստեղծ Ալէն Ժուֆրուայի համաձայն գոյութիւն չունի անդունդ մը անհրաժեշտին եւ պերճանքին միջեւ, մարդու ծանօթ եւ անծանօթ պէտքերուն միջեւ, որովհետեւ չէ հասկցուած տակաւին մարդը իր ամբողջութեամբ: Բանաստեղծութիւնը անանուն իրականութեան յայտնաբերողն է: Չեմ կարծեր թէ կրնայ ըլլալ գեղեցիկ բանաստեղծութիւն մը որ օգտակար չըլլայ: Ամբողջ բանաստեղծութիւնը, իրապաշտ կամ բնազանցական, կը համապատասխանէ մարդու ամէնէն խոր ցանկութեանց: Ան կը համադրէ ինչ որ մեր մէջ դժուարաւ կը հասկցուի: Ինչ որ կը խեղդէ առօրեայ կեանքին աններդաշնակ աղմուկը: Արդ, ամէն մարդ պէտք ունի իր ամբողջութեան մէջ ճանչցուելու եւ միայն բանաստեղծն է որ կրնայ ճանչցնել: Բանաստեղծը պէտք է հասկնայ իրական աշխարհին «ձգտումը» եւ նախացընէ իր պատկերներով եւ մերկացնէ վէրքերը: Բանաստեղծը այն մարդն է որ ձայն մը կուտայ աշխարհի «ձգտումին» ուր ինք կ'ապրի: Կեանքը շատ բան պիտի կորսնցնէր իր ճաշակէն, եթէ բանաստեղծին ամէն ազատութիւն չտրուէր դարձնելու սիրուած կինը կամ պարզ անցորդը ամէնէն օգտակար եւ ազատութեան ամէնէն պերճաշուք պատկերը:

Անկախ արուեստի մը կողմնակիցներէն՝ Մ. Ֆ. Ժ. Թամփլ կ'ըսէ թէ Պղատոնէն ի վեր, բանաստեղծը հանրապետութեան դէմ ոտնձգութիւն ընող մը չէ: Պետութեան մը ծոցին մէջ ազատութիւնը տեւական դաւադրութիւն մըն է: Կը մեղադրեն բանաստեղծները թէ շփում չունին ժողովուրդին հետ: Ընդհակառակն անոնք հետզհետէ աւելի մարդկային կը դառնան:

Հեղինակ Անտուէ Նիէլի համաձայն Արուեստի տիեզերական եւ միակ աղբիւրը մարդ անհատին ազատ ստեղծագործական հանճարն է: Միայն այդպիսի թռիչք մը կրնայ թեւեր տալ անոր, որ իր մէջ ուժ զգայ բացատրելու գեղեցկօրէն ապրելու հրաշքը: Սակայն կրնայ պատահիլ որ ստեղծագործող հանճարը խառնէ իր Եսին եւ Ուրիշին հակադրութեանց մէջ, իյնայ պաշտամունքին եւ ատելութեան ծուղակին մէջ:

Բանաստեղծ եւ քննադատ Ժան Տիկօ կը մտածէ Թամփլին պէս: «Կը մոռնան թէ արուեստագէտը պէտք է ունենայ բարոյական, ընկերային այսինքն քաղաքական դիրք մը, բայց արուեստի գործը պէտք է պահէ մինչեւ վերջը «կատարեալ անկախութիւն մը» հանդէպ արուեստի պահանջներուն: Ոճ մը չի ստացուիր միայն նշանախօսքի մը կրաւորական հնազանդութեամբ:

Բանաստեղծ Ժան Քլոտ Իպէռ կ'ըսէ թէ՝ Արուեստը մտածման մը արտայայտութիւնն է, որու համար Գեղեցիկը վախճան մըն է ինք իր մէջ: Եւ դժուար է մտածել թէ կարելի է զայն գործածել իբրեւ զէնք, կարծես թէ յարձակման կամ պաշտպանումի միջոց մը ըլլար, երաժշտութիւնը եւ կերպարուեստը իրենց յատուկ միջոցները ունին, ձայներով է որ երաժշտութիւն կ'ընեն եւ գիծերով, գոյներով, քարով է որ կը նկարեն եւ կը քանդակեն, եւ ոչ թէ քաղաքական եւ բարոյական գաղափարներով: Գործ մը գեղեցիկ է ինք իր մէջ, եւ ոչ թէ երաժշտական ձայնափոխութիւնը կրօնական կամ քաղաքական խօսքի մը: Նիւթի ընտրութիւնը չէ կարեւորը այլ արդիւնքն է: Ուրեմն, արուեստը զէնք մը չէ (եւ սակայն այնքան հաճելի պիտի ըլլար պայքարիլ գլուխ գործոցներով): Բանաստեղծութեան մասին, հարցը տարբեր է: Ան թէ արուեստ է եւ թէ գրականութիւն:

Արդ, գրագէտները, այսօր, հետզհետէ կը ձգտին գործածել գաղափարները իբրեւ զէնք: Գրելը հաշիւ տալն է ներքին վիճակի մը հանդէպ տիեզերքին, դիրք բռնել է: Բառերն ալ զէնքեր են եւ լեզուն տեւականօրէն աղբիւր է թիւրիմացութեան:

Բանաստեղծին գրածները պէտք է ապրուած ըլլան եւ ոչ թէ ցանկութիւնը ցանկութիւն մնայ: Բանաստեղծին տրամադրելի նիւթը ապերախտ է: Բառերը յաճախ ճիշդ չեն մեկներ: Նմանապէս իր ստեղծած պատկերները ճշմարտութեան մօտաւոր բաներ են: Բանաստեղծին համար գրելը քիչ մը ստել է: Եթէ անկեղծ է ինքն իր հետ, պիտի աշխատի կարելի եղածին չափ քիչ ստել, խնամով հսկելով գործածած բառերուն իմաստին, այնպէս որ անոնք անփոխարինելի ըլլան: Այս տեւական պայքարը որ դէպի յաղթութիւն կը տանի իրական արուեստն է բանաստեղծին: Բառերուն ետին կան գաղափարը, բարոյագիտութիւնը, բնազանցութիւնը որոնք կ'արդարացնեն բանաստեղծին բարոյական դիրքը: Չեմ կարծեր թէ ներկայիս բանաստեղծը կրնայ անտարբեր մնալ մարդոց ճակատագրին հանդէպ: Անոնք կապուած են իրարու հետ: Իր կոչումն է մէջտեղ հանել տեւականը եւ տիեզերականը կեանքին մէջ: Մինչեւ իսկ այն ատեն երբ մտածէ թէ մեկուսացած մըն է զանգուածին մէջ, դարձեալ մեր հաւաքականութեան ներկայացուցիչն է ան, երբեմն խօսելին ներկայացնողը թէ ինչ կրնանք ըլլալ: Բանաստեղծը իրաւունք ունի՞ դնել իր Արուեստը ի սպաս քաղաքականութեան: Արդա՞ր է որ պարտադրեն անոր: Այո, եթէ այս քաղաքականութիւնը կը հիմնուի հոգեկան իրականութեան մը վրայ, որով կրնայ բարձրանալ ցեղերէն վեր եւ պաշտպանել բոլոր մարդոց դատը: Այս իմաստով է որ բանաստեղծութիւնը կրնայ զէնք մը դառնալ ամէնէն հաշտարարը, ամէնէն մաքուրը եւ արժանաւորը:

ՀԱՅՐԸ.— Արամ գամ գամած ատեն ուշադրութիւն ըրէ որ մատդ չզարնես:

ԱՐԱՄ.— Անհոգ եղիր, հայրիկ, գամը բռնողը Արաքսին է ...:

×

Ա.— Ինչեր տեսաք նայինք Հնդկաստանի կոյս անտառներուն մէջ: Կրցա՞ք քանի մը գազան որսալ:

ԵՐԿՐԱԽՈՅԶԸ.— Անգամ մը քիչ մնաց որ առիւծ մը որսայի. բայց յիշելով որ կեանքի ապահովագրութեան տոմսակս քովս չէ, հրաժարեցայ ..

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Տիգրանի հետ պարելուն եւ անոր ձեռքը բռնելուն համար՝ Պայծառը ուրախացաւ: Երեւակայութեամբ դարձուց կեանքին անիւը, նշանուեցաւ Տիգրանի հետ, անոր հետ պտոյտի ելաւ, կատակեց ու խնդաց, յետոյ՝ ամուսնացաւ ... Պայծառը գոհ էր, պրկեց իր ջիղերը, շարունակեց պարել, թռաւ թիթեռնիկի պէս: Տիգրանի եւ իր ձեռքին մէջ տարածուած թաշկինակին տակէն պտոյտներ ըրաւ քանի մը անգամ, ծամերովը դէմքը գոցեց ու գաղտագողի խնդաց, նոյնիսկ աչք ըրաւ: Պայծառը գինովցած էր սէրէն, մոռցեր էր ժողովուրդն ու իր պարի ընկերները, կարծես թէ՝ Կանաչենց պարտէզին մէջ միայն ինքն ու Տիգրանը կային:

Կարմրուկենց Սուսունը Պայծառի վարմունքին համար կարծր, արհամարհական խնդուք մը արձակեց: Օխիկենց Ալիսը՝ ակնարկներ ըրաւ: Թուխենց Մարիամը՝ դէմքը ծռմռեց: Պայծառը դուրս ելած էր իր շրջապատի մտայնութենէն, օրցերեկով Տիգրանին աչք ըրած էր, իր միսին ու նայուածքին կարթովը ուզած էր որսալ զայն:

Իրիկուան շուքերուն հետ՝ գիւղացիներ շարժեցան, ուղղուեցան դէպի գիւղը: Ճամբան ճրճռաց ու տքաց ոտքերու ծանրութեան տակ: Հեռուէն կը լսուէր գուռին մէջ ինկող ջուրին մրմունջը. եւ առաջին անգամ ըլլալով, բնութեան ազատ ծոցին մէջ, իջնող մութին հետ, հոսող ժողովուրդը ծծեց իր հողէն վեր բարձրացող բոյրը, զգաց ցեղին առնական կանչը՝ Համբարձման տօնին եւ անոր աւանդութեան հոսումին մէջէն:

Խաղաղած էր Կանաչենց պարտէզը: Աստղերը կը բացուէին: Մարգրիտը, Մարիամն ու Գէլոնց Շուշանը, թեւ թեւի կը քալէին, կը խօսէին նոյն օրուան դէպքերու մասին, կը խօսէին հազիւ լսելի ձայնով.

— Մարգրիտ, ամէն ինչ լաւ անցաւ, կերանք, խմեցինք ու պարեցինք, բայց Պայծառը չափը անցուց:

— Այդ ինչ պարել էր, Պայծառը դէշ կնկան մը պէս իր միսերը խաղցուց, աչք ու յօնք ըրաւ, քիչ մնացեր էր որ Կանաչենց Տիգրանը ողջ-ողջ կլլէր, անամօթ:

Պայծառը խենթեցած էր, վեր-վեր կը ցատկէր, կը պարէր ու կը պարէր, որ՝ Տիգրանի աչքը մտնէ ...:

Ժողովուրդը կը հոսէր դէպի գիւղը:

Վերջացած էր Վիճակի տօնը: Կանաչենց պարտէզը քօղուեցաւ մութով ու լռութեամբ: Խոտերու վրայ՝ ծափի ու ճիչի փշրանքներ: Գաղտնի հեծկլտանքներ՝ ծառերու տակ, ակօսներու մէջ՝ սիրոյ կայծկլտուքներ:

Գիշեր:

Պայծառի անառակ սէրը կառչեցաւ կիներու շուրթին ու լեզուին, գիւղը մտաւ նորօրինակ դէպքի մը սարսուռովը ...:

ԱՍՏՂԵՐՈՒ ՏԱԿ

Երկինքը գիւղին վրայ՝ հարսանեկան տունի մը առիքին խորհրդաւորութիւնը ունէր, անոր պէս ձիւնաթոյր աստղերով զարդարուած:

Ժամու զանգակատունը՝ ծիրանի-ծառէն պտուղ քաղելու համար երկարած աղջըկայ մը հրապուրիչ ձեռքին կը նմանէր:

Մեղմիկ զեփիւռ մը կ'անցնէր արտերու հասակ նետած ցորեն-ծիլերու վրայէն՝ մօր մը գուրգուրանքին բարկովը: Արտերու սլսլոցը, Սուլթանենց թթենիի տերեւներուն մրմունջին խառնուած՝ կ'իյնար տանիքներու վրայ:

Փողոցներու մէջ մանուշակի ու կակաչի բուրմունք: Գիւղի զառիթափէն սորսոռած աստղալոյսը կը նմանէր ժամու մեծ կանթեղէն պռունկէն ծորող իւղին, օրհնեալ եւ հաճելի:

Ամէն ինչ լուռ էր, ամէն ինչ քնացած, միայն երկու շնչուորներ արթուն էին այն գիշերը, մէկը՝ Ասլանենց անաշխատ էշն էր, որ մտեր էր Օհաննէսենց գարիի արտը, գիւղին ամէնէն մօտիկ արտը, իր ծամոցին ձայնը, խըրտխըրտ, յստակօրէն կը լսուէր, իսկ միւսը՝ Պայծառը:

Կանաչենց պարտէզէն վերադարձաւ ուրախ, բայց շուտով իր ուրախութեան հետ խառնուեցան ծանր մտածումներ: Պարեր էր Կանաչենց Տիգրանին հետ, բռներ էր անոր տաք ձեռքը, խօսքեր փոխանակած էր մտերմութեան մը քաղցրովը, նոյն իսկ համարձակեր էր ձեռքը կսմըթել, զգացնելով անոր թէ՝ կը սիրէ զինքը... Բայց ինչո՞ւ իր ընկերուհիները իրմէ խոյս տուեր էին, չէին ուզած իրեն ընկերանալ՝ տուն վերադարձի պահուն.. Ախ, այդ Մարգրիտը, չիլ աչքով Զարզարենց աղջիկը, Թուխենց Մարիամը, եւ միւսները:

Պայծառը աղջիկներու հետ պատած էր աղբիւրէ աղբիւր, եօթ աղբիւրէ եօթնական ումպ ջուր առած էր Վիճակի սափորին համար, անոնց հետ՝ եօթ լեռներէ եօթ գոյն ծաղիկներ ժողուած, խաչ-փունջեր, ձիաւոր-փունջեր, սիրոյ-փունջեր, վիճակ-փունջեր շինած էր, վիճակի սափորը միասին տարեր էին տէրտէրին, օրհնել տուեր, եւ յետոյ՝ Սարգիսենց այգիին ճօթը ատողունքի դրեր, վերջապէս երգով ու կատակով, ջան գիւլիւմներ երգելով, պտտեր էր տունէ տուն, փողոցէ փողոց նուէր հաւաքելու համար, ապա՝ սիրով ու քաղցրութեամբ, հաշտութեամբ եւ քրոջական գուրգուրանքով՝ իջեր էին Կանաչենց պարտէզը Համբարձում տօնելու մինչեւ հոս:

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

(Շար.)

Համար պէտք է նախապէս հեռանայ որեւէ ընկերակցութենէ՝ Եւրոպայի մնացեալ մասին հետ: Բոլորովին սխալ է այն կարծիքը թէ իմ ծրագիրս կը ձգտի վերակենդանացնել գերման զինապաշտութիւնը: Ճիշդ հակառակն է: Պ. Մոլոթով կ'ըսէ. — Ընտրութիւններէն առաջ պէտք է գիտնալ թէ ինչ կրնայ ըլլալ արդիւնքը: Ուրիշ խօսքով, ընտրութիւն պիտի չկատարուի ցորչափ չենք գիտեր թէ ո՛վ պիտի շահի: Մենք այդպէս չենք հասկնար ազատ ընտրութիւնները »:

Պ. Իտըն անընդունելի գտաւ Մոլոթովի ուրիշ մէկ առաջարկը,— եւ քաշել օտար զինուորները՝ ազատ ընտրութիւններէն առաջ: «Մենք գիտենք որ միայն Արեւելեան շրջանին մէջ գերման զինեալ ուժեր կան, կազմակերպուած բացարձակապէս զինուորական հիմերու վրայ, սպառազինուած՝ հրասայլերով, թնդանօթներով եւ օդանաւերով: Այդպիսի բան չկայ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, ուրեմն այդ շրջանը պիտի ձգուի արեւելեան Գերմանիոյ զինեալ ուժերու քմահաճոյքին: Իրարմէ շատ հեռու ենք եւ եթէ Պ. Մոլոթով իր վերջին խօսքն ըսած է երէկ, պարզապէս ժխտական եւ ոչ թէ շինարար գիրք մը բռնած կ'ըլլայ »:

Պ. Պիտօ եւս բացատրեց թէ երկու կողմերը բաժնող «փոսը այնքան լայն է որ կարելի չէ անցնիլ պարզ բարեփոխումներ կատարելով: Հարկ է բուն իսկ առաջարկներուն հիմքը փոխել: «Խորհրդային ծրագիրը վեց նախապայմաններ կը դնէ. — Ճանչնալ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը.— Ստիպել արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը որ միեւնոյն սեղանին առջեւ նստի բռնի հաստատուած կառավարութեան մը ներկայացուցիչներուն հետ.— Համաձայնութիւն կնքել երկու շրջաններուն միջեւ՝ ընտրութեանց համար.— Ժխտել Պոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները.— Հայմանավարական բարենորոգումներ հաստատել արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ.— Ետ քաշել գրաւման զինուորները » :

Ֆրանսայի ներկայացուցիչը դիտել տըւաւ թէ կարելի չէ ոչ համաձայնիլ, ոչ ալ միջին ճամբայ մը գտնել այդ պայմաններով: Եւ ցաւով եզրակացուց թէ «ցարդ ոչ մէկ բան կատարուեցաւ որ խրախուսէր մեր համբերութիւնը եւ յոյսը » :

Այս յայտարարութիւններէն ետք, որոշուեցաւ գոնփակ նիստ մը գումարել երկուշաբթի օր, կրճատելով մասնակցողներուն թիւը: Այդ նիստին մէջ պիտի քննեն Մոլոթովի առաջարկը՝ Հինգերու ժողովի մը մասին: Արեւմտեան պետութիւնները արդէն մերժած են այս առաջարկը, բայց պիտի փորձեն ելք մը գտնել, Չինաստանի հետ խորհրդակցելու համար ասիական խնդիրներու մասին: Մասնագէտներուն յանձնարարուած է « ճամբան հարթել », նոր անելի մը չյանգելու համար :

·············

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ առեւտրական նախարարութիւնը մերժեց երկրորդ դիմում մը, որով արտօնութիւն կը խնդրուէր կարագ ծախել Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ մահուան դատապարտուեցան ութ ամբաստանեալներ: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 40 ահաբեկիչներ որոնց ինը 16–22 տարեկան են :

ԻՆՆՍՈՒՆ ՕԴԱՉՈՒՆԵՐ դատապարտուած են վերջին երեք տարիներու մէջ, միսինականութեան յանցանքով, ինչպէս յայտարարեց Անգլիոյ օդանաւային նախարարութեան խորհրդականը, երեսփ. ժողովին մէջ: Պատիժները կը հասնին մինչեւ եօթը տարի բանտարկութեան եւ բանակին վտարման :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՋԷՆՔԵՐՈՒ մթերանոցներ պիտի շինուին աշխարհի զանազան մասերուն մէջ, Մ. Նահանգներուն կողմէ: Առաջին առթիւ 11 միլիոն տոլարի վարկ մը սահմանուած է, շինութիւնները փութացնելու համար :

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներու կողմէ հրապարակաւ կը յայտարարենք թէ 1939էն ի վեր Սալնոյ Զորի Հայր. Միութիւնը լուծուած է: Հետեւաբար ոչ ոք իրաւունք ունի ազգ. կազմակերպութեանց ներկայանալու այդ միութեան անունով: Ով որ կ'անսաստէ պատասխանատուութեան պիտի կանչուի :

Ի դիմաց խումբ մը հայրենակիցներու
Արմենակ Յակոբեան

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

"ՀԱՅԱՍՏԱՆ"Ի ՕՐԸ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուճդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ
Մասնակցութեամբ՝ Փարիզեան շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն:

Հովանաւորութեամբ՝ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ

SUSSET Շքեղ սրահներուն մէջ 206, Quai de Valmy (Métro Jaurès)

Շաբաթ, 13 Փետրուար ժամը 20·30էն մինչեւ լոյս

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր

Կը մեներգեն ընկերուհիներ՝ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ,
Ընկերներ՝ Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, Ժ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ
Արտասանութիւն՝ ընկերուհիներ՝ Ս. ՑԱՔԷԹՆԱԳՈՎԵԱՆ, Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Պար՝ Նոր Սեբուճդի Պանեէօ Քաչանի մա սնաճիւղին կողմէ
Ղեկավարութեամբ Տիկ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
Մենապար KHAN DJIGUI (Ա. Պուրնութեան)
Անիէռի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. միացեալ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ
Կը ներկայացուին, Առնուվիլի Նոր Սեբուճդին մասնաճիւղին կողմէ
« ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՑԵՂՆԵՐԸ »
Ալֆորվիլի եւ Անիէռի մասնաճիւղերուն կողմէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ
Ջութակ Գ. ՃԱՐԱՃԵԱՆ Դաշնակ Ն. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ Նուագախումբով

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յաջորդ Երկուշաբթի 8 Փետրուար, Նոռմանտիի սրահը, օթէլ Սփլանտիտի դիմաց ժամը 21ին:
Կը նախագահէ՝ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ
Ֆրանսերէն կը խօսի
Mr. L-G. GROS
Խմբագիր՝ «Քաիէ տիւ Սիւտ»ի
Նիւթ՝ « Գերիրապաշտներու պատգամը »

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ի պատիւ Վասպ. Հայր. Միութեան վարչութեան տասնամեայ գործունէութեան, կազմակերպուած է հայրենակցական եւ բարեկամներու, գինեձօն խնջոյք մը, 21 Փետր., կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4էն 12: Նորմանտի սրահին մէջ, Պուլվար տ'Ալժէ, թիւ 28:

Ի ՆՊԱՍՏ ԳԵՂ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ

Կը խնդրուի ծանուցանել թէ. Գեղարուեստական Թանգարանի Բարեկամական Ընկերակցութեան սարքած պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, 13 Փետրուար, ժամը 22էն մինչեւ լոյս: Նախագահութեամբ կրթական նախարարին, Fondation Rotchild, 11, Rue Berryer (8e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լա Վիսթէն (Մարսէյլ) Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մակարեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին եւ մասնակցեցան իրենց աղջկան՝ Օր. Արաքսի Մակարեանի (24 տարեկան), յուղարկաւորութեան եւ քառասունքի մատուցուած հոգեհանգիստին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Նիւթը՝ «Յակոբ Օշականի գրականութեան եւ արուեստին յատկանշական նկարագիրը »:

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ Բարեկենդանի առթիւ
6 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 53 ռիւ Կրինեան :
ՕՐՔԷՍԹՐ ԷՏԻ ԹՈՒՌՆԷԼ
Հայկական պարեր, աշուղական երգեր, դաշնակ, երգ, արտասանութիւն :
Մանրամասնութիւն տեղին վրայ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին :
Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Մոնուժի քաղաքապետարանին նորակառոյց շքեղ սրահին մէջ :
Պատուակալ նախագահութեամբ՝
ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Հայաստանի ռազմագերիներէն Ա. Սուքիասեանը եւ իր ընկերը Գրիշյա Նիկողոսեանը: Տեղեկացնել եղբօրը՝ Ջիւան Սուքիասեանի,
Georges Kazian, 4 Rue Entre 2 Murs
Bordeaux (Gironde)

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը, հայերէն, տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Պ. ՉԱԼԵԱՆ, նիւթը «Լիբանան եւ Լիբանանի հայութիւնը » :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, 10 Փետր. չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Օրակարգ.— ա) Տարեկան զեկուցում: բ) Պատգամաւորի ընտրութիւն: գ) Ընթացիկ հարցեր :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը փետր. ութին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին դպրոցի սրահը, շրջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն անպատճառ ներկայ գտնուիլ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Փետր. 10ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ գործօն անդամները եւ հայրենակիցները այս կիրակի ժամը 3·30ին, Իսիի Խրիմեան ակումբին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Օր. Զառափեանի եւ Պ. Իվ Թիսիէի նուագահանդէսը Մարտ 12ին, ուրբաթ գիշեր:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն կը տօնէ Փետրուար 18ը՝ Փետր. 28ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիլայի դպրոցին ի նպաստ կազմակերպուած պարահանդէսը նախկին աշակերտ - աշակերտուհիներու կողմէ ապրիլ չորսին, կիրակի գիշեր :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ — MARDI 9 FEVRIER 1954

30 ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2790 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2701

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՕՐ ՎԵՑ ԷՋ

Աննախընթաց դէպք մը.—

Հայերէն օրաթերթ՝ վեց լայն էջերով: Եւ ո՞ւր: Սուրիոյ մէջ:

Արդարեւ, 1954 Յունուար 1էն ի վեր, Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, «Արեւելք», լոյս կը տեսնէ վեց էջ: Առանց փոխելու ծաւալը:

Այս ծանր բեռը յանձն առած են համաձայն նոր օրէնքի մը որ կը պարտադրէ Սուրիոյ բոլոր թերթերուն.—

Ա.— 1954 Յունուար 1էն սկսեալ թեր-թը վերածել վեց էջի:

Բ.— Ունենալ երեք մնայուն խմբագիր:

Գ.— Ապահովել հեռագրական գործակալութեանց ամենօրեայ տեղեկութիւնները:

Դ.— Երկու հազար ոսկի ի պահ դնել Ամուլի Տեսչութեան մօտ:

Ինչպէս գրած կուտայ մեր պաշտօնակիցը, «հայ թերթի մը համար... աւելորդ պերճանք է վեց էջը, այս քաղաքին եւ այս երկրին մէջ, ուր դժբախտաբար նիւթական հնարաւորութիւնները եւ խմբագրական աշխատանքի տարրական պայմանները կը պակսին»:

Եւ սակայն, «կարելին պիտի փորձեն»:

Նոր ստացանք Յունուար 12–14 թիւերը:

Հարեւանցի ակնարկ մը նետելով, պիտի տեսնէք թէ անկարելին է որ կը փորձեն, լեցնելու համար վեց ընդարձակ էջերը:

Նոյն մեծութեամբ օտար թերթեր էջերով ծանուցում կ'ունենան: Երբեմն ամբողջ էջեր վարձու կուտան, ինչպէս կը տեսնենք ամէն օր:

«Արեւելք»ի բոլոր ծանուցումները հաւաքելով, մէկ էջ ալ չեն լեցներ:

Թերթը ձեռքով կը շարուի: Ուրեմն կրնաք երեւակայել թէ որքան աւելցած են գրաշարներու թիւը եւ ծախսերու քանակը:

Դեռ չենք հաշուեր խմբագրութիւնը, որ ընդհանրապէս գլխաւոր խմբագիրէ մը եւ օգնականէ մը կը բաղկանայ, ինչպէս մեր բոլոր օրաթերթերուն մէջ...

Մնացեալը դուք հաշուեցէք,— վարչական պաշտօնէութիւն, հեռագրական սպասարկութիւն, թուղթ եւ թղթատար:

Մինչեւ վերջերս, ռատիօն էր միջազգային լուրերու գլխաւոր աղբիւրը: Այժմ հարկադրուած են պայմանաւորուիլ հեռագրական գործակալութեանց հետ:

Կը թուի թէ իշխանութիւնը այս խիստ օրէնքը հաստատած է, որպէսզի առատօրէն կանուխ արթնցողը չհամարձակի թերթ հրատարակել, ինչպէս կ'ըլլայ ազատ երկիրներու մէջ:

Ոչ միայն օտարալեզու, այլ եւ արաբերէն թերթեր կան որոնք հազիւ 5 – 600 կամ 1000 – 1500 հատ կը սպառեն:

Մեծ մասով քաղաքական խմբակներու կը պատկանին այս թերթերը:

Արդ, կուսակցութիւնները այժմ ենթակայ են խիստ պայմաններու, վերակազմուելու եւ գործելու համար:

Այդ խստութիւններէն մէկն ալ՝ մամուլի օրէնքը, որ բացառութիւն չընդունիր:

Ուրեմն «Արեւելք» ստիպուած է տապկուիլ իր իւղին մէջ, թէ օրէնքին յարմարելու եւ թէ հասարակութեան գոհացում տալու համար:

Մեծ հոգ մը չէր ամէն օր վեց էջ, նոյն իսկ աւելին հրատարակել, եթէ հայերէն թերթը ունենար ութ – տասը հազար ընթերցող եւ բաժանորդ:

Երազ է այդ եւ երազ ալ պիտի մնայ: Մանաւանդ օտարութեան մէջ:

Նիւթական կարողութի՞ւնն է որ կը պակսի, 25 – 30.000 կամ 75–80.000 հոգինոց գաղութներու մէջ:

Ոչ: Անգիր աւանդութիւն մը կայ,— մէկ թերթը տասը հոգի պիտի կարդայ:

Եւ կամ, երէկուան տիրացուն անպատճառ օտար օրաթերթ մը պիտի ունենայ ձեռքը. իսկ հայերէնը՝ պատահաբար:

Կը խօսինք տակաւին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ՀԱՇՏԱՐԱՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

ՄՈԼՈԹՈՎ ՄԻՇՏ ԿԸ ՄԵՐԺԷ.— ԵՐԷԿ ԴՌՆՓԱԿ ՆԻՍՏ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐՈՒԵՑԱՒ, ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ՔՆՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Շաբաթ օր արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները նոր փորձ մը կատարեցին, միջին ճամբայ մը գտնելու եւ գերմանական խնդիրը լուծելու համար, բայց անօգուտ: Վիճաբանութիւնը պիտի վերսկսի այսօր, երեքշաբթի: Իսկ երէկ, երկուշաբթի, դռնփակ նիստ մը գումարուեցաւ, քննելու համար ուրիշ խնդիրներ, մասնաւորապէս չինականը:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ, փորձեց համոզել Մոլոթովը որպէսզի առանձին քննեն ազատ ընտրութեանց եղանակը, մէկդի դնելով ուրիշ ամէն հարց: Այս առթիւ յիշեց Վայմարի ընտրական օրէնքը: «Թերեւս կրնանք միացնել զանազան դրութիւններ: Կրնանք Գերմաններուն յանձնել ընտրութեանց գործնական կազմակերպումը, առանց սակայն ետ քաշելու մեր զինուորները որոնց ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Վերահսկողութիւնը կարելի է յանձնել մասնաւոր յանձնախումբի մը, իբրեւ անդամ առնելով մէկ հոգի արեւմտեան Գերմանիայէն, մէկ՝ արեւելքէն, մէկ ալ չէզոք»:

Պ. Իտըն պաշտպանեց իր պաշտօնակիցին առաջարկները, բայց մասնաւորապէս ուզեց փարատել Ռուսերու վախերը: «Մենք ալ Խ. Միութեան չափ հետաքրքրուած ենք գերման զինապաշտութեան վերածնունդին: Մենք երբեք մեր պաշտպանողական զինակցութիւնը պիտի չվերածենք յարձակողական գործիքի մը ընդդէմ Խ. Միութեան: Մենք ջերմապէս կը գնահատենք Խ. Միութեան հետ կնքուած դաշնագրին արժէքը եւ տրամադիր ենք երկարաձգելու զայն, եթէ Պ. Մոլոթով անհրաժեշտ կը գտնէ յաւելուածական երաշխիք մը: Եւ եթէ կան ուրիշ միջոցներ փարատելու համար Խ. Միութեան վախերը, կը կրկնեմ թէ պատրաստ ենք քննելու զանոնք»:

Բրիտանական պատուիրակութեան մէջ դիտել կուտան թէ Երեք Մեծերը նախապէս խորհրդակցած չէին 1944ի դաշնագրին երկարաձգման մասին եւ թէ Պ. Իտըն ինքնաբերաբար ներկայացուցած էր այդ առաջարկը:

Պ. Մոլոթով առանց նկատի առնելու այս նոր կոչերը, ուրիշ խնդիրներ յուզեց: Ըսաւ թէ 1953 Օգոստոս 15ի ծանուցագրով Մոսկուա կ'առաջարկէր Գերմանիան ազատել կարգ մը ելմտական ծախքերէ (հատուցում, գրաւման ծախքեր, հին պարտքեր եւն.), թէ արեւմտեան պետութիւնները չպատասխանեցին այս առաջարկին, բայց Խ. Միութիւնը 1954 Յունուար 1էն ի վեր թեթեւցուցած է արեւելեան Գերմանիոյ նիւթական հոգերը եւն.: Եւ առաջարկեց որ արեւմտեան Գերմանիան ալ ազատի հատուցումներու եւ պետական պարտքերու բեռներէն եւ կրճատուին գրաւման ծախքերը: Պ. Տըլըս պատասխանելով այս առաջարկներուն, դիտել տուաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները գործնապէս նպաստած են արեւմտեան Գերմանիոյ վերելքին եւ միայն Մ. Նահանգները երեքուկէս միլիառ տոլար տրամադրած են արեւմտեան Գերմանիոյ, գումար մը որուն մեծագոյն մասը պիտի չվերադարձուի: Մնաց որ, Խ. Միութիւնը ամբողջովին քամած է արեւելեան Գերմանիան, նախատեսուած հատուցումներէն ալ աւելին կորզելով, ինչպէս կը հաստատեն իրազեկներ: Պ. Տըլըս յետոյ փորձեց բուն օրակարգին մօտեցնել Պ. Մոլոթովը, համաձայն Պ. Պիտոյի առաջարկին: Պիտօ այս առթիւ ալ կրկնեց իր կոչը:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՀԱՅԵՎԱՐ» ԿԸ ՍՈՐՎԷԻՆ ՊՋՏԻԿՈՎ ՄԵԾՈՎ

«Հանդէս Ամսօրեայ» ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է Ոսկեան գերդաստանի մասին, 1953 Յուլիս – Սեպտեմբերի թիւին մէջ:

Նշանաւոր դէմքեր ծնած են այդ գերդաստանէն:

Մէկը՝ Կոմիտաս Ոսկեան, 1887ին կազմած է «Առձեռն բառարան Հայերէնէ ի գաղղիերէն», որ երկրորդ տպագրութեան արժանացաւ 1893ին եւ այժմ սպառած է. — 2. «Նոր ընթացք գաղղիերէնէ ի հայ թարգմանութեան (1889, հինգ հատոր).— 3. «Առաջնորդ գաղղիերէն լեզուի», (1903).

Երկրորդ մը՝ Կարապետ Ոսկեան, ունի բնտիր բանաստեղծութեանց հատոր մը, «Սրտի ժամեր», Սիպիլի յառաջաբանով (1911):

Վշտաբեկ սրտի մը սարսուռը չի՞ հոսիր սա տողերէն.—

Ցոլնած եմ, յոգնած այս երկայն ճամբէն
Ուր ցնորք անփորձ սիրտը կը խաբեն,
Ուր վարդը կանուխ կ'իյնայ կը թօռմի,
Ուր մարդը մարդուն կ'ըլլայ թշնամի:

Երրորդ մը՝ Գրիգոր Ոսկեան, եղած է ուսուցիչ, գրող եւ պետական պաշտօնեայ:

Բայց նիւթէն շեղեցայ:

Ուսումնասիրութեան հեղինակը, Ցաւօքի մեղուաջան աշխատակիցը՝ Հ. Եփրեմ Պօղոսեան, կը պատմէ թէ այս ընտանիքը Պոլիս գաղթած է Կուտինայէն (Քէօթահիա):

Եւ կը նկարագրէ այդ քաղաքին կրթական վիճակը 1760 – 1770:

Ողբացեալ Կոմիտասի ծննդավայրը հայաշատ քաղաք մըն է եղեր այն ատեն, երեք եկեղեցիներով.— Ս. Աստուածածին, Ս. Սարգիս եւ Ս. Թէոդորոս:

Բայց, երկար ատեն ոչ առաջնորդ ունէր, ոչ ալ դպրոց:

Անտու մը (1766) Կարինէն Կուտինա կը հասնի Յովհաննէս Տէրտէ անուն վարդապետ մը, եւ կը սկսի քարոզել:

— «*Շաբաթ մ'անցած, Յովհաննէս Վ. դպրոց կը բանայ, սկսելով նախ մէկ, յետոյ երկու, երեք, չորս... հարիւր եւ երկու հարիւր աշակերտով*»: (Հ. Պետրոս Շիւքիւրեանց):

Փոքրերուն հետ մեծեր ալ կ'օգտուին առիթէն:

— «*Ի դուզնաքեայ ժամանակի մանկունք եւ աղջկունք Կուտինա քաղաքին եւ եւս մեծամեծ դպիրք, այլեւ ալեւոր մարդիկ ումանք եւ ի քահանայից ումանք ընդ փոքրագոյն մանկանց հետ ի դաս նստեալ՝ ուսանէին գրխտութիւնս*»:

1769 – 1770ին վերի թաղին մէջ ալ դպրոց մը կը բացուի:

Քահանան, Տէր Ստեփան Կոնտանդնուպոլսեցի, «օր մը տեսնելով որ տղաք հայեվար չեն խօսիր, կը խնդրէ վարդապետէն որ փոքրերուն «հայեվար լեզու» սորվեցնէ:

Վարդապետը անմիջապէս գործի կը ձեռնարկէ.

— «*Սկսաւ ուսուցանել զհայեվար լեզուն զփոքրագոյն մանկանց. երեք ամիս էանց ոչ էանց՝ սկսան մանկունքն խօսակցել ընդ միմեանս հայեվար*»:

Փորձեցէք այդպիսի ձեռնարկ մը կատարել այստեղ:

Եթէ դուռները գոցէք, պատուհանէն կը փախչին:

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Քանի մը օրէ ի վեր միջազգային մամուլը վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ արեւելեան Գերմանիոյ կացութեան մասին: Ամերիկեան, ֆրանսական եւ անգլիական հեռագրական գործակալութիւնները կը հաստատեն թէ բողոքի ցոյցեր սարքուած են, հակառակ ներքին նախարարին ազդարարութեան որ կը սպառնար անխնայ պատժել բոլոր դրդըռիչները: Հարիւրաւոր բանուորներ բանտարկուած են Տրէզտէնի, Շեմնիցի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Հազարի կը հասնի բոլոր կալանաւորներուն թիւը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն բանուորները բացէ ի բաց պահանջած են ազատ ընտրութիւններ կատարել, սպառնալով ի հարկին Պերլինի վրայ քալել, թռուցիկներ ցրուելով, խանգարելով կառավարութեան կողմէ սարքուած քարոզչական ժողովներ եւն.: Լէննայի մէջ ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Ազատ ընտրութիւններ կը պահանջենք»: Շատ մը մեծ գործարաններու բանուորները բանաձեւ մը քուէարկած են, նոյն պահանջը դնելով: Արեւելեան Պերլինի մէջ իսկ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան: Համայնավարական թերթ մը կը հաստատէ թէ «բազմաթիւ հողագործներ զոհ գացած են թշնամի քարոզութեանց եւ կը փորձեն խափանել մեր հողագործութեան զարգացումը, զրոյցներ տարածելով եւ յարձակումներ գործելով»:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, քաղաքական դժգոհութեան վրայ աւելցած է պարենաւորման դժուարութիւնը: Գետնախնձորի բերքը փտնդուած է սաստիկ ցուրտերուն հետեւանքով: Տունկերը սառած են ահագին տարածութեան մը վրայ: Կացութիւնը այնքան ծանր կը համարուի որ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը ներկայացուցիչներ ղրկած է Մոսկուա, օգնութիւն խնդրելու համար: Կ'ըսուի թէ նախագահը ինք անձամբ Մոսկուա պիտի երթար, եթէ Չորսերու ժողովը չըլլար: Թէեւ առ այժմ նշաններ չկան հրապարակային ըմբոստութեան մը համար, ինչպէս տեղի ունեցաւ 1953 Յունիս 17ին, բայց կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք կ'առնէ, միշտ կազմ եւ պատրաստ պահելով 200.000 «ժողովրդական ոստիկանները»: Միեւնոյն ատեն զինարաններ կը հաստատուին ռազմագիտական կէտերու վրայ, ի հարկին զէնք բաժնելու համար քաղաքապահ զօրքին: Զրոյցներ կը՞ շրջին նաեւ խորհրդային զինուորներու տեղափոխութեանց մասին:

ՅՈՒՐՏԸ զգալապէս մեղմացաւ Փարիզի մէջ, եւ կը կարծուի թէ այսպէս ալ պիտի շարունակուի: Կիրակի օր առատ ձիւն տեղաց մայրաքաղաքին, բայց մանաւանդ գաւառի մէջ: Մասնագէտ բանուորներ անմիջապէս կը հաւաքեն ձիւները այն շրջաններուն մէջ ուր կրնայ վտանգաւոր դառնալ: Թերթերը ցուրտէն մեռածներու նոր ցանկեր կը հրատարակեն ամէն օր: Կեդր. Իտալիոյ մէջ քանի գիւղեր պաշարուած են ձիւնէն եւ ուտեստ կը ստանան օդանաւերով: Նաւարկութիւնը դադրած է Հռենոսի վրայ, Սթրասպուրկի եւ Պալի միջեւ: Գայլեր երեւցած են Հռոմէն 30 քիլոմեթր հեռու:

ՆՈՐ ՄԱՏՈՒՌ ՄԸ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Փետր. 2ին, Տեառնընդառաջի օրը, Ս. Ղազարի մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր բացումը (Նաւակատիք) նոր ընծայարանի վերաշինեալ մատուռին:

Գեղեցիկ տաճար մըն է, մարմարակերտ խորանով եւ Թորամանեան զարդանկարներով: Մայր խորանին կեդրոնը կը գտնուի հայկական ոճով կաթողիկէն, իսկ անոր վրայ՝ Աստուածամայրը, անշարժացած լայն ու ազատ երկնքի մը խորը: Մայր խորանի յարդարանքը գործն է ճարտարապէտ Յարութիւն Գալանճեանի:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ
(ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ)

(Սողոմոն Թէհլիրեան, 1953, Գահիրէ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Տարակոյս չկար, որ աշխարհը երբ քիչ մը խաղաղէր, պիտի հնչէր եւ հատուցման ժամը: Եւ հնչեց:

1921 Մարտ 15ին, Պերլինի Հայաէնպէրկ փողոցին մէջ գնդակ մը պայթեցաւ, որ ցերեկով, Թուրք ոճրագործ էպարքոսին՝ Թալէաթի գանկին մէջ: Այդ գնդակը սովորական պարզ գնդակ մը չէր: Ան կը պայթէր բովանդակ հայութեան կուրծքէն, գլեռնելու համար իր մեծագոյն դահիճը: Անոր հրաշէկ բոցերուն մէջ, բովանդակ մարդկութեան տեսանելի դարձաւ մեր անլուր ողբերգութիւնն ու Թուրք բարբարոսութիւնը: Համայն հայութիւնը մէկ աղաղակ ունէր ամենուրեք.—«Բազուկը դալար, սիրելի Սողոմոն»:

Ընկճուած ու յուսակտուր հայութիւնը կարծես յարութիւն առաւ, կեանքին փարեցաւ հպարտ ճակատով: Այնքան մեծ էր դերը այդ գնդակին:

Ալի Սալիհ պէյ կեղծ անունին տակ, Թալէաթ կը պտտցնէր իր ոճրապարտ գլուխը Պերլինի մայթերուն վրայ, երբ մէկ միլիոն նահատակներու վրիժառուն ցցուեցաւ իր դէմ:

Թոյլ տանք, որ Սողոմոն պատմէ իր բերնով.

— «Սենեակիս մէջ կը քալէի, երբ Թալէաթին տեսայ իր բնակարանի պատշգամին վրայ: Ողջ էութեամբ ցնցուեցայ: Յանկարծ նա յայտնուեց դրան մօտ ու փիղի պէս ծանրօրէն սկսեց վար իջնել: Երբ դուրս ելայ փողոց, դիմացի մայթով արդէն բռնել էր Ուհլանտի ուղին...: Յուզումը բազմալեզու աղաղակներով փոթորկում էր ինձ.— «Հասիր, վազիր, անցիր միւս մայթը ու շեղակի կռնակից, մէջքին, գլխին, շուտ, անցիր փողոցը: Մայթից իջայ փողոց յետեւն անցնելու համար, բայց յանկարծ մի բան ետ մղեց ինձ, հազար անգամ պարզուած բացորոշ բանը այդ պահին մէկէն ի մէկ կասկածելի թուաց. Նա՞ է արդեօք ... «Անցիր դիմացը, դիմացը եւ ուղղակի ճակատին, շուտ, շուտ, վազիր, ... դիմացի մայթով հաւասարուեցի նրան, արագ քայլերով բաւական յառաջացայ, անցայ նոյն մայթը, ուսկից գնում էր նա: Ցետ դարձայ: Մօտենում էինք իրար: Նա գալիս էր ճեմելու ձեւով՝ ձեռնափայտը անփոյթ ճօճելով: Մի կարճ տարածութիւն մնացած՝ զարմանալի անդորրութիւն համակեց էութիւնս: Հաւասարուելու վրայ Թալէաթը չեչտակի նայեց ինձ, աչքերի մէջ առկայծեց մահուան սարսուռը: Վերջին քայլը բեկուեց, մի քիչ թեքուեց որ խուսափի, բայց զէնքը դուրս քաշելս ու գլխին պարպելս մէկ եղաւ... Սեւ թանձր արիւնը վայրկենապէս լճացաւ Թալէաթի գլխի շուրջ. կարծես ջարդուած անօթից մաղութ էր դուրս թափւում ...»:

Ամէն ինչ վերջացած էր: Դիակը փողոցին մէջ կը մնայ ժամերով, մինչեւ որ վերջապէս կառք մը կը ճարեն իր բարեկամները եւ կը փոխադրեն դիարան:

Սողոմոն կը ձերբակալուի եւ բանտ կը նետուի:

Երկար ու յոգնեցուցիչ հարցաքննութիւն: Ոստիկանապետին քով մէկը Թուրքերէն կը խօսի Սողոմոնին հետ, հաստատ գիտնալով, որ ահաբեկիչը Հայ է:

— «Կտրականապէս մերժեցի Թուրքերէն որեւէ հարցումի պատասխանել»: Թէեւ լաւ կը հասկնար այդ լեզուն: (Հրահանգիչ դաս մը բոլոր անոնց, որ ցարդ կը հոլովեն այդ լեզուն:

Տեղի կ'ունենայ Պերլինի ծանօթ դատավարութիւնը:

Դատի ընթացքին, երբ դատարանի նախագահը կը հարցնէ.

— Խիղճդ ինչո՞ւ հանգիստ է:

— Մարդ եմ սպաննել, բայց մարդասպան չեմ, կը պատասխանէ Սողոմոն:

Ուրիշ տեղ մը.

— Ես ոճրագործ չեմ, ոճրագործը Թալէաթն է:

Որքան ճշմարտութիւն եւ առնական կեցուածք՝ այս կարճ բառերուն մէջ:

Մնացեալը ծանօթ է բոլորին: Դատարանը անպարտ կ'արձակէ Սողոմոն:

Այսօր, բախտին մէկ հրաշագործ խաղով, Սողոմոն կ'ապրի մեր մէջ եւ իր «Վերյիշումներ»ը կը յանձնէ հանրութեան:

Լռութեան եւ համեստութեան այդ տիպարը ոչ մէկ յաւակնութիւն կը փայփայէ: Իր խաժ աչքերուն մէջ խորունկ թախիծ մըն է նստած, — թախիծը իր տարաբախտ ցեղի եւ խողխողուած միրձաւորներու, որ կարծես ըսել կ'ուզէ — «քիչ էր այդ գնդակներու որոտը»:

Ամէն Հայ պէտք է փնտռէ ու կարդայ այդ գիրքը, ոչ միայն վերանորոգուելու, այլեւ կտակելու համար իր յետնորդներուն Սողոմոններու ուխտը:

Վրէժխնդրութիւնը միայն տկարներուն զէնքը չէ, ինչպէս կը փիլիսոփայեն շատեր: Վերջին Աշխարհամարտը շատ կը հրահանգիչ դասեր տուաւ այդ ուղղութեամբ: Մեծերն ու անպարտելի նկատուածներն անգամ քալեցին մեր հետքերուն ետեւէն եւ կը քալեն դեռ այլազան առիթներով: Դատ ու դատաստանին էր յանձնուած: Պէտք էր դատավճիռ մը տրուէր, եւ տրուեցաւ արդարօրէն:

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԱԳԱՀ ՀԱՅՐԸ.— Գոնէ ձեռքդ խնդրող երիտասարդը խնայասէ՞ր է:

ԱՂՋԻԿԸ.— Այո, հայրիկ, գիշերը երբ սենեակ մտնենք, անմիջապէս լոյսը կը մարէ որ աւելորդ հոսանք չսպառի...

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ
(ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ)

●

ԽՄԲ.— Ամերիկացի աշխարհահռչակ թղթակից մը, Հէնրի Շափիրօ, որ 20 տարիէ ի վեր Մոսկուա կը բնակէր եւ ամուսնացած է ռուս կնոջ մը հետ, վերջերս յօդուածաշարք մը հրատարակեց Խ. Միութեան մասին, պարզելով կացութիւնը՝ Սթալինի մահէն ետք: Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ» եւս արտատպեց այդ շարքը:

Յաջորդաբար պիտի հրատարակենք հիմնական մասերը, որոնք բացառիկ արժէք ունին.—

Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն 36 տարի վերջ, Խ. Միութիւնը կը թեւակոխէ յեղափոխական նոր շրջան մը, որ կրնայ արմատապէս բարեփոխել երկրին նկարագիրը յառաջիկայ տարիներու ընթացքին:

Սթալինի մահուան յաջորդող ինը ամիսներու ընթացքին, Մալենկովի վարչաձեւը խորապէս ձեռնարկած է ներքին բարենորոգումներու քաղաքականութեան մը, որ ռեւէ փոփոխութեան եթէ ենթարկուի, աղէտի պիտի յանգի: Չկայ ասպարէզ մը, տնտեսական, քաղաքական կամ մշակութային, ուր այս նոր քաղաքականութիւնը յայտնի չըլլայ:

Այս շարժումին ծաւալն ու տարողութիւնը կարելի է բաղդատել այն դէպքերու հետ որոնք յատկանշեցին Խ. Միութեան կարճատեւ ու աղմկալից պատմութիւնը, այսինքն Նեփը, 1921ի տնտեսական նոր քաղաքականութիւնը, 1928ի Հնգամեայ ծրագրին հաստատումն ու հողերու համայնացման պայքարը:

Այս շարժումը խորհրդային քաղաքականութեան միւս բոլոր կարեւոր փոփոխութիւններուն պէս, նուիրապետական վերին կարգերուն ձեռքով կը կատարուի եւ ոչ թէ վարէն:

1952ի ընթացքին է որ մարմին առաւ, երբ տակաւին Սթալին ողջ էր եւ երբ կուսակցութեան անդամներուն միջեւ երկար վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենային: Իսկ 1952 Հոկտ.ին, կուսակցութեան համաժողովին մէջ արտասանուած ճառերը արդէն բարենորոգումներու սերմերը կը պարունակէին:

Սթալինի մահը սրեց իր տեղակալներուն կամ հետեւորդ մարդոց կորովն ու նախաձեռնութիւնը: Երկար տարիներէ ի վեր այս մարդիկը ուժգնօրէն կ'ուզէին անհրաժեշտ փոփոխութիւն մը: Շատ մը պատճառներ ունինք հաւատալու թէ այս նոր քաղաքականութիւնը յղացան Սթալինի գլխաւոր տեղակալները 1952ի ընթացքին: Իսկ անոր գործադրութիւնը եթէ յապաղեցաւ, առիկա մասամբ արդիւնք է այն ազդեցութեան, զոր Սթալին ունեցած էր Լաւրենտի Բերիայի վրայ: Գոնէ այսպէս խորհեցաւ ժողովուրդը, երբ Բերիա ամբաստանուեցաւ թէ կացինահարած է երկրագործական եւ օրէնսդրական քաղաքականութիւնը:

Երբ Մալենկովի ձեռնարկած այս հիմնական փոփոխութիւնը բաղդատենք խորհրդային պատմութեան ուրիշ կարեւոր դէպքերուն հետ, կը տեսնենք որ միակ գծով մը կը զանազանուի անոնցմէ: Այսինքն, ժողովուրդը մեծ մասով գոհունակութեամբ դիմաւորեց այս նոր միջոցները, մինչ դժգոհ մնացած էր համայնացման եւ ճարտարարուեստականացման շարժումներուն առեն, որոնց յաջորդեցին գրեթէ աղէտի տանող վերիվայրումներ:

Այս նոր տնօրինութիւնները ոչ արեան, ոչ ալ բռնութեան զոհողութիւն կը պահանջեն: Եւ եթէ ազատ հանրաքուէ մը կատարուի, Մալենկով ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վստահութիւն պիտի շահի: Բայց նոր բարենորոգումներուն ընդդիմացող ոչ աջ թեւ կայ, ոչ ալ ձախ:

Քսան տարի չափ ապրեցայ Խ. Միութեան մէջ: Եւ պատերազմէն առաջ ու վերջ, երկրին ամէն կողմը շրջեցայ: Ականատես վկան եմ Նեփի հաշուեյարդարին, ճարտարարուեստականացման եւ համայնացման պայքարներուն ու 1930ի ու 1940ի արիւնալի մաքրագործումներուն, պաղ եւ տաք պատերազմներուն:

Այս բոլոր դէպքերուն եւ պատահարներուն պատմութիւնը յատկանշական կողմ մը ունեցաւ: «Պայքարներ»ու եւ «յարձակողական»ներու շղթայազերծում ընդդէմ տեսանելի եւ անտեսանելի, իրական կամ երեւակայական թշնամիներու: Եւ բոլորն ալ կը յանգէին մարդկային խումբերու կամ դասակարգերու մտաւոր կամ ֆիզիքական հաշուեյարդարին:

Սակայն Խ. Միութեան մէջ երբեք ժողովուրդը այնքան խանդավառութեամբ չէ դիմաւորած ոեւէ շարժում, որքան Մալենկովին «յարձակողականները» ներքին ճակատին վրայ: Միայն պատերազմին վերջանալը այսքան խանդավառութեամբ ընդունուած էր:

Հաշուադիտ տեսարան: Պայքարներ կը մղուին առանց ձերբակալութեանց եւ կը կիրարկուի արտադրութեան ծրագիր մը, առանց վախնալու կեանքի մակարդակին անկումէն: Իսկ տեղի ունեցող օրէնսդրական բարենորոգումները կը ձգտին ոչ թէ կրճատել, այլ աւելցնել քաղաքացիներուն իրաւունքները:

Ամբիւ անտարհման էին զոհերը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԻՍ, 4 Փետր.— Հակառակ իմ բոլոր անկեղծ ջանքերուս կարելի չեղաւ համաձայնութեան եզր մը գտնել Նիսի նախկին վարչութեան դիւանին եւ նոր վարչութեան միջեւ:

Արդ, կը յայտնեմ թէ ոչ իմ առողջական վիճակս եւ ոչ ալ ժամանակս կը ներեն, այս խնդիրներով զբաղիլ այսուհետեւ:

Կը յայտարարեմ միեւնոյն ատեն թէ ես որեւէ տեղեկութիւն չունիմ ծանօթ բողոքագրին եւ յայտարարութեանց բովանդակութենէն:

Շահան Զօտեան

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

●

Կարեւորը այս չէ, սակայն: Նուազագոյն տոկոսով հայագէտ երիտասարդ մտաւորականներ տալն իսկ փրկութիւն է մեզի: Տասը հողին կ'առաջնորդէ հազար հողի: Խմորի պէս է, տասը մտաւորական կրնան խմորել զանգուածներ:

Ահա թէ ինչու սիրով եւ խանդավառութեամբ կ'ողջունեմ Ճեմարանը, ոչ միայն իբրեւ վառարան մեր ոգեկան դիմադրականութեան, այլեւ ազդակ վերածնունդի՝ մեր ոգեկան գարուն մէջ: Պէյրութը, Ճեմարանին շուքին տակ, պէտք է դառնալ Հայ մշակոյթի աւազան, ուր պիտի գան մեր երիտասարդները, հայանալու, խանդավառուելու, հպարտանալու, ուխտաւորի հաւատքով զօրանալու:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւն.— Հակառակորդները ուզեն թէ չուզեն, պատմութիւն գրողը պիտի վկայէ թէ հայկական արժէք է այս կուսակցութիւնը: Իմ խելքըս չի հասնիր անոր բարձր քաղաքականութեան յաւակնութիւններուն, բայց գիտեմ թէ իբրեւ ուժ, իբրեւ երիտասարդական անձնուէր կամք, ինչ մեծ դեր խաղաց վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին,— հիմնեց դպրոց, եկեղեցի, ակումբ, եւ այսօր մեր գաղութներու հրատարակութեան մեծագոյն մասը կը պատկանի իր նախաձեռնութեան:

Հայ Բարեգործական Միութիւն.— Ղեկավարութեան մէջ թարմութիւն մտցնելով, կը հաւատամ թէ կրնայ մեծ դեր խաղալ: Թելադրելի է մանաւանդ լաւ ուսումնասիրել հիմնադրին միտքերը, որոնցմէ շատ հեռացած է հիմակ այս կազմակերպութիւնը:

Վանքերը.— Հիացող մըն եմ Մխիթարի անգերազանցելի գործին: Մխիթարեան Միաբանութիւնը, իմ կարծիքովս, հիմա սխալ կը գործէ՝ իր ուժերը սպառելով կրթական ասպարէզին մէջ, որու նուիրեալները չեն պակսիր բարեբախտաբար: Մխիթարեան Միաբանութենէն պէտք է պահանջել զարկ տալ հրատարակչականին,— պատրաստել հայագէտներ եւ հրատարակել հին ձեռագիրներ եւ նոր աշխատանքներ: Վերականգնել վանքին հին գործունէութիւնը, Ալիշաններու, Հիւրմիւզներու, Բագրատունիներու, Այտընեաններու շաւիղով: Ինչքան շատ բան ունիմ ըսելիք այս մասին:

Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի վանքերէն կը սպասեմ ինչ որ կը պահանջեմ Մխիթարեանց Միաբանութենէն: Դարձուցէք, դարձուցէք տպագրական մեքենաներուն անիւները: Աստուածաշնչական ընկերութիւնները, ժամն Աստուածաշունչ Մատեան կը ծախեն՝ տարածելու համար .. քրիստոնէութիւնը: Մեր վանքերը, ճարելով դրամագլուխ, պէտք է տպեն, շարունակ, տպեն ազգային մեր ներշնչարանին բոլոր գիրքերը, աժան կամ ձրի բաշխելու համար ժողովուրդին, ողողելու համար Հայոց տուները:

Արդ, երբ կը գործեն համերաշխ ազգային վերականգնումի այս ազդակները, կը հաւատամ եւ կը վստահեցնեմ ձեզ, որ մենք կ'ապրինք հարիւր տարի, մինչեւ մեր երազներուն, մեր իտէալներուն իրականանալը:

Առանց հողի մեր այս կեանքին մէջ, ոգեկան դիմադրականութեան բոլոր այս ազդակներուն կարգին՝ անհրաժեշտ կը համարեմ ձեռնարկ մը եւս,— կապ հաստատել գաղութէ գաղութ, շաղախել մէկը միւսով:

Այսպէս, Ֆրանսայէն մեկնելէ առաջ՝ ոռոչ յանձնառութիւններ առի մեր երիտասարդ եւ մշակութային Միութիւններէն, որոնք կը ստանձնեն արձակուրդի մը առթիւ Լիբանանէն եւ Սուրիայէն հինգ երիտասարդ գրողներ և մտաւորականներհիւրասիրել Ֆրանսայի մէջ ուր անոնք պիտի տան դասախօսութիւններ եւ ուր առիթ պիտի ունենան ներշնչուելու հսկայ քաղաքակրթութեան մը ոգիով: Փոխադարձաբար կը սպասեմ որ այս ափերէն կարգ մը Միութիւններ ստանձնեն նման ձեռնարկի մը հոգերը, հինգ գրագէտ փոխադրելու համար Ֆրանսայէն Լիբանան: Այսպէս մտաւորականներու տեղաշարժ մը պիտի կատարենք, պիտի յուզենք Պրոպատիկէի աւազանը, շարժում պիտի բստեղծենք գաղութներուն մէջ, խանդավառելով եւ ոգեւորելով: Գաղութներու վրայ նետուած այս կամուրջը պիտի ունենայ ուրիշ առաւելութիւն մը եւս,—

Յառաջապահ գաղութը իր նուաճումներով պիտի ներշնչէ, ոգի պիտի հանէ քոյր գաղութը, ինչպէս էր երբեմն՝ Պոլիսը կը շարժէր Թիֆլիզը, եւ Թիֆլիզը կը շարժէր Պոլիսը,— նիւթ մը՝ առանձին դասախօսութեան յարմար, հին օրերուն մեր կեանքէն, զոր, կը յիշեմ, կատարած է տարիներ առաջ, Փարիզի մէջ ընկ. Վրացեան:

Այժմ թոյլ տուէք ինձ ներկայացնել իմ երազս, իմ իտէալս, իմ աշխատանքներուս պսակը իբրեւ ծրագիր:

Ֆրանսայի մէջ, գրագէտ – բժիշկ Տիւհամէլ եւ ընկերները, այս դարուն սկիզբը, Քրէթէյ գիւղին մէջ (Փարիզի մօտիկ) հիմնած էին Աբբայարան մը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(7 եւ Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏՈՄՍԵՐ

ԶՐՈՅՑ ՈՒՍԱՆՈՂԻ ՄԸ ՀԵՏ

★

Խօսակից՝ Դաշնակցական ուսանող մը Փարիզէն :

Հարցուցի իրեն... ամերիկահայերէնով.— Ի՞նչպէս կը սիրէք մեր ... Ամերիկեան ու մեր «Հայաստան»ը. օրա՞յթ են ...

Պատասխանեց՝ մաս – մաքուր հայերէնով.

— Ամերիկան հրաշալի երկիր մըն է. քանի կը մտերմանամ իրեն հետ, այնքան աւելի կը սիրեմ. իր նուաճումները, ամէն մարզի մէջ, գլխու պտոյտ կուտան. այդքան յառաջդիմութիւն՝ հարիւր, հարիւր յիսուն տարուան մէջ, աներեւակայելի է... Բայց, ներեցէք քիչ մը յուսախաբ եղայ Ամերիկահայաստանի մտաւորական դասէն...

— Ինչո՞ւ, նշանաւոր մտաւորականներ ունինք — գրագէտ, բանաստեղծ, վիպասան եւ մասամբ նոյնին :

— Ի սէր Աստուծոյ, քիչ մը խնայողութեամբ գործածեցէք սա «մտաւորական» բառը: Սխալ չհասկնաք, ըսել չեմ ուզեր որ ձեր գաղութը մտաւորականներ չունի, բայց շատ կը խնդրեմ, այդ տիտղոսը հասնողին մի տաք... Մտաւորականը այն մարդն է, որ ընդհանուր զարգացում ունի, մշակուած միտք եւ հմտութիւն՝ առանց մասնագիտութեան... ըսել կ՚ուզեմ որ, օրինակ, բժիշկ մը անպատճառ մտաւորական մէկը չէ. ճարտարապետն ու քիմիագէտը անպատճառ մտաւորականներ չեն :

— Ընդհանուր զարգացո՞ւմը ինչ է...

— Մեր իրականութեան մէջ, զարմանալի երեւոյթ մը ուշադրութիւնս գրաւած է. բացատրեմ... Բժիշկ ըլլալու համար, հինգ տարի համալսարան պիտի երթաս եւ հինգ հարիւր գիրք պիտի կարդաս: Փաստաբան ըլլալու համար, առնուազն երեք տարի պիտի ուսանիս: Նոյնիսկ հիւպատոս ըլլալու համար, քանի մը տարի իրաւագիտական դասեր պիտի առնես... Բայց, հայ «մտաւորական», հայ գրագէտ ըլլալու համար, պատրաստութեան պէտք չունիս. գրէ ութը, տասը յօղուած, պատմէ յուշերդ, բեմ ելիր ու ճառ խօսէ եւ արդէն ազգը քեզի համար կ՚ըսէ — «մտաւորական մարդ է, գրագէտ է...» Զեղաւ... Առանց զարգացումի, առանց մշակուած մտքի մտաւորական չկայ, ոչ ալ գրագէտ... Մտաւորականը այն մարդն է, որ մտերմութիւն ունի աշխարհի պատմութեան հետ — մշակութային, ընկերային : Քաղաքական, փիլիսոփայական ... Մտաւորական կ՚ըսեմ այն մարդուն որ գիտէ թէ ինչ թըռիչքներ կատարած է մեր միտքը՝ աշխարհի ծնունդէն ի վեր: Վաւերական մտաւորականը, առնուազն, պէտք է գիտնայ պատմութիւնը՝ Ֆրանսական յեղափոխութենէն մինչեւ մեր օրերը... Մտաւորական չէ այն մարդը որ բան չի գիտեր Եւրոպայի մշակոյթէն ու ամէն բան տոլարով կը չափէ ու կը գնահատէ եւ քննող, զննող աչք չունի ...

— Ըսել կ՚ուզէք որ մեր ժողովուրդին մէջ այդ տարողութեամբ մտաւորականներ չկա՞ն ...

— Ի հարկէ կան, բայց չեմ գիտեր, ուր են, նորէն կը կրկնեմ. ամէն գրիչ բռնող մտաւորական չէ, որովհետեւ ամէն Տէր Ողորմեա ըսող քահանայ չէ. քիչ մը չափաւոր ըլլանք տիտղոսներու բաշխումին մէջ. ցտեսութիւն :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՆՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆ ՄԸ

★

Սովորաբար կը կարծուի թէ ֆրանսերէն քառասուն – յիսուն հազար բառամըթերքն է որ կը կազմէ արդի ժամանակներու ամէնէն յստակ եւ ամէնէն ճկուն լեզուներէն մէկը, այսուհանդերձ այս սերունդի Ֆրանսացիները չունին ցարդ արդիական հեղինակաւոր բառարան մը ինչպէս Ամերիկեան Ուեպսթըրի Նոր Ինթըրնէշընըլը:

Փըթի Լառուսէն զատ, որ սքանչելի է սովորական նպատակներու համար եւ բացի Ֆրանսական Ակադեմիայի բառարանէն, գրեթէ ուրիշ բառարան չկայ : Ասոնք ալ քիչ կը գտնուին եւ հազուադէպ է որ մէկը բառ փնտռէ անոնց մէջ: Երբ անսովոր բառի մը շատ ճիշդ սահմանումը պէտք ըլլայ, կը դիմեն Էմիլ Լիթրէի բառարանին, որ հրատարակուած է 1848 — 1872ին :

Երկար ատենէ ի վեր Լիթրէի բառարանը հինցած էր, եւ այլեւս չէր հրատարակուեր: Դժուար աշխատանք էր վերակազմել, հանելով գործածութենէ դադրած բառերը, աւելցնելով նոր բառերը, արդիացնելով ձեւը եւ յարմարցնելով ի դարու կիսուն պահանջներուն : Այս ծանր աշխատանքին ձեռնարկեց Փօլ Ռոպէռ եւ արդէն վերջացուցած է :

« Տիքսիոնէռ Ալֆապէթիք է Անալոժիք տը լա Լանկ Ֆրանսէզ»ի առաջին հատորը հրատարակուեցաւ Քազապլանքայի մէջ « Նոր Լիթրէ ընկերութեան » կողմէ, Aէն Cէ, հազար հարիւր էջ կը բռնէ եւ մեծակակ գիրք մըն է: Պիտի վերջանայ ուրիշ երկու հատորներով: Բաժանորդագրուելով ամբողջ բառարանին գինը 18 հազար ֆրանք է: Առաջին հատորը առանձին կ՚արժէ 8000 ֆրանք :

Նոր Լիթրէն մեծղի գործ մըն է ամէն տեսակէտով: Տառերը քիչ մը աւելի մեծ են եւ բառի մը սահմանումը առանձին թուագրուած պարբերութեամբ մը տրուած է, փոխանակ մէկ երկար պարբերութեան :

Ֆրանսերէն քառասուն հազարէն յիսուն հազար բառերուն նշանակութիւնը տըրուած են, ինչպէս եւ հոմանիշ եւ հականիշ բառերը: Բառերուն գործածութիւնները բացատրուածեն ֆրանսացի հեղինակներու գործերէն օրինակներով: Բառարանը պիտի վերջանայ գալ տարի :

Լիթրէն մինչեւ Շաթոպրիանին գործերուն մէջբերումը բրած էր: Այս նոր բառարանին մէջ մէջբերումներ կան մինչեւ Անաթօլ Ֆրանսէն, Վալէռիէն եւ Անտրէ Ժիտէն :

Օրինակ, ալէ բային յատկացուցած է գրեթէ երեք էջ, իր այլազան նշանակութիւնները բացատրուած են 116 մէջբերումներով: Պաքըը բայը նոյնքան տեղ կը գրաւէ: Պօ բառը չորս էջ կը բռնէ 120 մէջբերումներով :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

★

ՊՈՒՏՕ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի դպրոցին հանդէս տօնածառը տեղի ունեցաւ « Մուլէն Պլէօյի» ընդարձակ սրահին մէջ:

Ժամը երկուքէն սկսեալ մանուկները կը սպասէին աւանդական «Կաղանդ պապա»ին: Ժամը 3·30ին հանդէսին բացումը կատարեց Տիկին Ե. Կարապետեան գրաւոր ուղերձով մը .— «Սիրելի քոյրեր եւ եղբայրներ, Հայոց լեզուն վառ պահելու միակ միջոցը դպրոցն է: Կը խնդրենք ձեզմէ որ օգնէք մեզի այս դժուարին գործը յաջողութեամբ շարունակելու համար: Մեզմէ ամէն մէկը ժառանգորդն է մեր դարաւոր աւանդութեանց ; գիտնանք զանոնք փոխանցել ապագայ սերունդներուն »:

Խմբերգ մը, ամբողջ աշակերտութեան կողմէ,— «Ով մեծասքանչ», հպարտութեամբ կը լեցնէ հանդիսականները, որոնք կը ծափահարեն անվերջ :

Կը սկսի արտասանութեանց շարքը .— անուններ պիտի ունենաս, Սիրելի «Յառաջ»: Կ՚արտասանեն Ե. Գինոսեան, Ա. Թաշճեան, Յ. Կարապետեան, Ա. Յակոբեան, Ա. Սուքիասեան, Հ. Հալաճեան, Ե. Յակոբեան եւ Մ. Հալաճեան, բոլորն ալ մաքուր առոգանութեամբ եւ հըպարտանքով, արժանացան ջերմ ծափերու :

Ահա « Կաղանդ պապան» սրահին մէջ, փոքրիկները շարուած բեմին վրայ կ՚ողջունեն անոր գալը «Ո՜վ Կաղանդ պապա» երգով ընկերակցութեամբ ու առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչուհիին Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի: Կը բաժնուին նուէրներ բոլոր պզտիկներուն անխտիր «Կաղանդ պապաի» ձեռքով, եւ իւրաքանչիւրին ուղղուած խրախուսիչ բառերով:

Կ՚օգտուին նաեւ քանի մը 50նոց պզտիկներ... խաբելով յոգնած « Կաղանդ պապան»... : Ողեւորութիւնը կատարեալ է: Կը սկսի մեր աւանդական աճուրդը ղեկավարութեամբ երիտասարդներ Պ. Քէնտիրեանի եւ Յ. Միքայէլեանի, որոնք ճարտարութեամբ կը վարեն զայն, կարճ ժամանակէն գոյացնելով 17 հազար ֆրանքի գումար մը ի նպաստ մեր դպրոցին: Բոլոր մասնակցողները գիտեն թէ ինչ բանի կը գործածուի իրենց այս ձեւի աջակցութիւնը եւ կուտան առանց խնայելու : Մասնաւոր նուէրներ կ՚ընեն Պ. Պ. Խ. Մարգարեան եւ Հ. Գոչեան 500ական ֆրանք: Կ. Խաչի շնորհակալութիւնները մեր երկու բարեկամներուն :

Միջնարարէն վերջ կը սկսի ներկայացումը, «Անիին գանձանակը» չորս արար, փոքրիկներու եւ մեծերու մասնակցութեամբ: Բոլոր դերակատարներն ալ շատ յաջող էին: Յիշենք Ա. Հալաճեան, Ա. Հըթիկեան, Ա. Թաշճեան, Ա. Վարդանեան, Ա. Գինոսեան, Ա. Տօնէրեան, Կ. Տօնէրեան, Ե. Քէնտիրեան, Պ. Քէնտիրեան, Պ. Քէնտիրեան :

Խմբերգ մը փոքրիկներու կողմէ վերջ կուտայ այս գեղեցիկ հանդէսին, նախագահին խրախուսիչ խօսքերով :

ՀԱՅԿՈՒՆԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՒՍԱ ՏԱՂԻ 40 ՕՐԵՐԸ նորէն տպուած է Աւստրիոյ մէջ, Հերտէր Հրատարակչական Տան կողմէ: Աւստրիացիները, որոնք լաւ կը ճանչնան Հայերը շնորհիւ Վիէննայի Մխիթարեան Ուխտին գործունէութեան, միշտ կը փնտռեն ու կը կարդան Հայոց հերոսական մէկ դրուագը ներկայացնող այս գեղեցիկ վէպը:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Սելանիկի մէջ մեռած է Պ. Պետրոս Գալֆաեան: Ծնած էր Սկիւտար, եւ կրթութիւնը ստացած Պէրպէրեան վարժարանին մէջ: Իր մասնակցութիւնը բերած է հանրային գործերու մէջ: Տարիներով օժանդակած է Հ. Գ. Խաչի Շրջ. վարչութեան: Ջերմ համակիր էր Դաշնակցութեան եւ համոզուած թէ հայ ժողովուրդի քաղաքական եւ գաղափարական ձգտումները մարմնաւորող միակ կազմակերպութիւնն է :

× Այրի Տիկին Գոհարիկ Պալաքեան (ծնեալ Փանոսեան) յանկարծամահ եղած է Նիւ Եորքի մէջ: Աւարտած էր Պոլսոյ ամերիկեան գոլէճը եւ Ֆրանսայի Էքօլ Նորմալ տը Շառթըր: Իբրեւ գնահատանք իր հասցուցած երեք արժանաւոր զաւակներուն, անցեալ տարի ստացաւ «Մայրերու Օր»ուան մրցանակը: Երեք զաւակներէն Օր. Նօնա Պալաքեան «Նիւ Եորք Թայմզ» մեծ օրաթերթին սիրուած խմբագիրներէն է, Տիկին Ա. Նալպանտեան կը դասախօսէ Սիրաքիւզ համալսարանին մէջ, իսկ Ժիրայր Պալաքեան բըժիշկ է: Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ եւ երգչուհի Իրիս Պիւլպիւլեանի վերջին երգահանդէսներու մասին մեծ գովեստով կ՚արտայայտուին պոլսական թերթերը: Օրիորդը Փարիզ վերադարձած է արդէն, Արան ալ մօտերս կը վերադառնայ :

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ԱՍՏՂԵՐՈՒ ՏԱԿ

Բոլոր աղջիկները իր շուքն ու ընկերութիւնը փնտռած էին, ինչո՞ւ յետոյ յանկարծ փոխուեցան, զինքը մինակ ձգեցին ...:

Պայծառը իր անկողինը ձգած էր իրենց տանիքը: Բուխերիկին աջ կողմը, պառկած էր, չէր կրնար քնանալ, որովհետեւ իր ուղեղին մէջ, մէկը միւսէն տխուր մտքեր անցան ու գանկին պատերը ճանկռեցին: Աջէն ու ձախէն՝ նոր – նոր պատկերներ, պարզ կամ բարդ, նօսր կամ խորունկ, բայց միշտ ցաւցնող: Եզրակացութիւնը՝ հաճելի չէր: Մարիամն ու Մարգրիտը, Գէլոնց Շուշանը եւ միւսները, աղբիւրի ճամբուն վրայ բամբասեր էին զինքը: Օխիկենց Ալիսը բարեբախտաբար չէր մասնակցած բամբասանքին, ապրի Ալիսը..., գոնէ ընկերուհի մը ունի, իսկ եթէ օր մըն ալ Ալիսը..., այն ատեն :

Խռովք ու տագնապ :

Պաղ քրտինք մը ողողեց Պայծառի ճակատը, պառկած տեղը փոխեց, աչքերը գոցեց: Տաք ու բոցավառ երեւակայութեան մը հունէն՝ երեւցաւ Կանաչենց Տիգրանի գրաւիչ ուրուանկարը, կը մօտենար իրեն..., կարծես անոր շունչը իր շունչին կը խառնուէր..., անոր ձեռքերը իր գլխուն մազերը շոյեցին... ինչ անուշ է սիրականին յանկարծական այցելութեան հաճոյքը :

— Տիգրան, ինծի՞ եկար, օրհնեալ ըլլաս, մօտեցիր, մօտեցիր, թող մարմնիդ գինովցնող բոյրը ռունգերս լեցնէ, եւ շունչիդ գինին՝ արբեցնէ զիս :

Ու լռեց.

Պայծառին այնպէս թուեցաւ որ Տիգրանը հալեցաւ իր մէջ, խառնուեցաւ իր արիւնին հետ ...:

Ու հիմա՝ իր արիւնին մէջէն Տիգրանի ձայնը կը լսէ.

— Պայծառ, ես քուկդ եմ :

×

Պայծառը չկրցաւ քնանալ:

Ձայնի ողջ մեղուապարս մը կար ականջներուն մէջ: Մտածումները՝ ժխորալից ու բիրտ: Հասարակաց իջեւան մըն էր իր գանկը, հոն հաւաքուեր էին բազմագոյն ու բազմատեսակ մտածումներու ամբոխներ հեստ ու անառակ :

Նստաւ անկողնին մէջ: Դիտեց չորս կողմը: Ժամուն զմբէթը ընկղմած էր գիշերուան մութին մէջ: Գէլոնց Շուշանենց տունը՝ լուսնկան կապող ջատուկին պէս չար կ՚երեւէր: Զարզարենց Մարգրիտի տանիքը՝ ծովուն մէջ ինկած զուռ մըն էր կարծես: Թուխենց Մարիամի հօրենական տունը՝ լուսնոտ մարդու մը ծռմռուած դէմքն ունէր :

Գերեզմանատան վրայ՝ մոխրի գոյնով մթութիւն մը կը կաթէր: Խաչքարերը հոն՝ գիշերուան մէջ, ստեծներու կը նըմանէին: Պայծառը՝ գերեզմանէն մեռելի հոտ առաւ, լացի ձայներ լսեց, վախցաւ, երեսը դարձուց Կանաչենց պարտէզին կողմը, անկէ հովիկ մը եկաւ, ծաղիկներու թարմ հոտերովը բեռնաւոր, զարնուեցաւ իր ճակտին, քսուեցաւ այտերուն ու կուրծքին, իրեն այնպէս թուեցաւ որ այդ հովին մէջ կ՚առնէր պարի ու երգի ձայն եւ Տիգրանի շունչին սուսլուոցը...:

Ո՞վ կար հիմա Կանաչենց պարտէզին մէջ: Տիգրանը բան մը մոռցա՞ծ էր հոն, ձախ կողմը Աբրահամենց թաղն էր, կըցան որոշել Վառիկենց գոմը, Խաչանենց տունը, Արտաշէսենց փլած պատը՝ իր աբադիլի բոյնովը, բլուրի ստորոտէն քիչ մը վար՝ Տիգրանենց երկյարկանի տան հասակը կը ցցուէր: Թռչուն մը՝ յեղակարծ ճչաց ու ինկաւ Սուլթանենց թթենիին վրայ: Լաչիկի տունէն՝ ճրագի մը լոյսը կը պլպլար, արդեօք առտուան մօտե՞րն է, Լաչիկը արտը աշխատելո՞ւ պիտի երթար, թէ ոչ հիւանդ մը ունէր :

Պայծառը քիչ մը աւելի կարօտով ու սրտին ամէնէն տաք բաղձանքովը նայեցաւ Տիգրանենց տունին, կարծես մութը նօսրացաւ..., Այդ տունը իրեն երեւցաւ նորահարսի մը բերկրութեան փարթամովը: Աչուկ կ՚ընէր, կը խնդար, գիտես թէ կը խօսէր...: Համբարձման յաջորդող գիշերուան մէջ, Պայծառի հոգիէն ներս, կեանքի ղօղանջները կը չինուէին ու կը փլչէին շարունակ: Տխրութեան ու երջանկութեան մէջ սեղմուած աղջիկ մըն էր Պայծառը :

Յուզուեցաւ շատ: Երգեց.

Հով արէ՛ք, սարեր ջան, հով արէ՛ք,
Իմ դարտիս դարման արէ՛ք :

Երբեք այսքան սրտանց երգած չէր : Բնաւ իր երգին մէջ յոյզ եւ աղերսանք դրած չէր : Ինչքան թախծալից կ՚ըլլան երգերը, երբ հոգիդ լեցուած է ցաւով ու տանջանքով, կ՚երգես գիշերուան լռութեան մէջ՝ յարմար պահու մը: Պայծառի երգը չէր հպատակեր երաժշտական կանոնական սեղմումներուն: Հազադն ու երաժշտական արուեստին հմտութիւնը չեն կրնար կշռոյթ ու չափ տալ երգի մը՝ որ կուգայ սիրային հրդեհի մը հունովը :

Ամպե՛ր, ամպե՛ր, մի՛ քիչ զով արէ՛ք,
Վարար անձրեւ թափէ՛ք, ծով արէ՛ք :

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

(Շար.)

Նիստը կը վերջանար երբ Իտըն յիշեցնելով Բչ. օրուան զաղտնի եւ կրճատեալ ժողովը, առաջարկեց Գչ. որ քննել Աւստրիոյ խնդիրը, յետոյ վերադառնալու համար գերմանական հարցին։ «Պէտք է Պերլին հրաւիրենք Աւստրիացիները որպէսզի պարզեն իրենց տեսակէտները հաշտութեան դաշնագրի մասին»։ Մոլոթով մերժեց այս առաջարկը, պահանջելով Գչ. որ վերսկսիլ գերմանական հարցին քննութիւնը։ Իտըն հաւանեցաւ, թելադրելով որ թուական մը որոշուի Աւստրիոյ համար։ Ասոր վրայ Մոլոթով առաջարկեց երկուշաբթի օր (երէկ) որոշել թէ ինչպէս պիտի քննեն Աւստրիոյ խնդիրը։ Ուրեմն, միշտ ձգձգում։

× Կիրակի օր Տըլըս ճաշի հրաւիրեց Մոլոթովը։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ մթնոլորտը շատ սիրալիր էր. մանաւանդ որ քաղաքական խնդիրներ չյուզուեցան։ Երկու նախարարները այս շաբթու նորէն պիտի հաւաքուին, խորհրդակցելու համար Այզընհաուըրի հիւլէական ծրագրի մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ կիրակի օր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ, Շարթրի մէջ, յորդորելով գարկ տալ հողագործութեան։ «Մեր հողագործական արտադրութիւնները պէտք է փնտռուին արտասահմանի մէջ իրենց որակով եւ ընդունուին իրենց գիներով»։ Այս առթիւ պարզեց դաշլիճին գիւղացիական քաղաքականութիւնը։ Ուրիշ ականաւոր դէմքեր ալ ճառեր խօսեցան օրուան հարցերու մասին, ինչպէս ամէն կիրակի։ Փոխ-վարչապետ Թէյթժէն բացատրեց թէ «Գերմանիան յառաջ պիտի երթայ առանձին, եթէ միացեալ Եւրոպան չկազմուի»։ Զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան ներկայացուցիչը, Փալեւսկի, խօսելով Սէն Էթիէնի մէջ, ըսաւ թէ «եւրոպական միացեալ բանակը մեծ Գերմանիա մը պիտի ստեղծէ ի վնաս Ֆրանսայի»։ Նախկին նախարար մը, Ֆլեմէն, դիտել կուտայ թէ միացեալ Եւրոպան «տնտեսական անհրաժեշտութիւն մըն է»։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ սահմանագլուխը վերաբացուեցաւ 24 ժամուան մէջ, շնորհիւ Արաբիոյ դեսպանին միջնորդութեան։

ՄԵԾ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ տեղի պիտի ունենան Կիպրոսի բացերը, Փետր. 8էն 18։ Ամէնէն կարեւոր ռազմափորձերն են որ կը կատարուին Կիպրոսի մէջ։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Դաշնակցութիւնը նոր կոչեր կ'ուղղէ բանուորներուն, որպէսզի պատրաստուին 24 ժամուան գործադուլին համար։ Թուականը չէ որոշուած տակաւին։

ԳԻՆԵՐՈՒ բարձրացումը կասեցնելու համար խորհրդակցութիւններ կը կատարուին ելմտական եւ տնտեսական նախարարներուն միջեւ։ Մասնաւորապէս բարձրացած են գետնախնձորին, սուրճին, շոքոլային եւ խոզեղէնի գիները։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ պատերազմը օրէ օր կը ծաւալի։ Ըմբոստ զօրամասերը ութսուն քիլոմեթր հեռու են Լաոսի մայրաքաղաքէն, որուն պաշտպանութեան համար մեծ ճակատամարտ մը կը նախատեսուի։ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը կը ծանուցանէ թէ նոր օդանաւեր եւ երկու հարիւր մասնագէտներ պիտի ղրկուին Հնդկաչին։ Միեւնոյն ատեն հետզհետէ կը զօրանայ այն հոսանքը որ կուսակից է հաշտութեան։

ՊԱՊԻՆ առողջական վիճակը քիչ մը մեղմացած է, բայց միշտ մտահոգութիւն կը պատճառէ, որովհետեւ հիւանդը չի կրնար սնունդ առնել։

ՔԱՇՄԻՐԻ շրջանը, որ եօթը տարիէ ի վեր կը գրգռէր Հնդկաստանը եւ Փաքիստանը, Փետրուար վեցին որոշեց վերջնապէս միանալ Հնդկաստանի։

12.000 ՏՈՒՆԵՐՈՒ շինութիւնը փութացնելու համար կառավարութիւնը դրամական միջոցներ պիտի ճարէ։ Առաջին հարիւր տուներու շինութիւնը պիտի սկսի ապրիլին, մեծ մասով հարաւային արուարձաններու մէջ։ Իւրաքանչիւր բնակարան պիտի ունենայ 30 քառ. մեթր տարածութիւն եւ պիտի բաղկանայ երկու սենեակէ, տաք ջուրով եւ ջրցանով (տուշ)։ Ծախքը՝ 500.000 ֆր. կամ քիչ մը աւելի։ Եթէ փորձը յաջողի, ուրիշ քաղաքներ ալ բնակարաններ պիտի շինեն նոյն ծրագրով։ Վերաշինութեան նախարարը խոստացած է 12.000 տուներուն շինութիւնը աւարտել մինչեւ Դեկտ. մէկ։

“ՀԱՅԱՍՏԱՆ”Ի ՕՐԸ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ
Մասնակցութեամբ՝ Փարիզեան շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն։

Հովանաւորութեամբ՝ ԿԵՏՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

SUSSET Շքեղ սրահներուն մէջ 206, Quai de Valmy (Métro Jaurès)

Շաբաթ, 13 Փետրուար ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր

Կը մեներգեն ընկերուհիներ՝ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ,
Ընկերներ՝ Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, Ժ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ
Արտասանութիւն՝ ընկերուհիներ՝ Ս. ՅԱԲԷԹՆԱԳՈՎԵԱՆ, Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Պար՝ Նոր Սերունդի Պանթէօ Քաշանի մա սնաճիւղին կողմէ
Ղեկավարութեամբ Տիկ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
Մենապար KHAN DJIGUI (Ա. Պարոնութեան)
Անիէռի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. միացեալ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ
Կը ներկայացուին, Առնուվիլի Նոր Սերունդին մասնաճիւղին կողմէ
« ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ »
Ալֆորվիլի եւ Անիէռի մասնաճիւղերուն կողմէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ
Ջութակ Գ. ՃԱՐԱՃԵԱՆ Դաշնակ Ն. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ Նուագախումբով

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Նոր Սերունդի թատերական ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Փետր. քսանին, շաբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կը ներկայացուի՝ ՍԱՍՆՈՅ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆԵՐԸ, ողբերգութիւն, չորս արար (յեղափոխական, հայրենասիրական եւ սիրային)։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Յակոբ Օշականի գրականութեան եւ արուեստին յատկանշական նկարագիրը»։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ցառաջիկայ հաւաքոյթը չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանի վերնայարկը։ Դասախօսն է Պ. Գորեան։ Նիւթը՝ «Հայաստանի գիւղերու ընկերային կառուցումը»։ Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մէզոն տէ Էնթէլէքթիւէլ Ֆրանսէի կողմէ հրաւիրուած է Պ. Թ. Գառնիկ, դասախօսելու հայ գրականութեան մասին։

Ա. դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ Մարտ մէկին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 4.30ին, Մէզոն տէ Ժուռնալիստի սրահին մէջ, 35 ռիւ տիւ Լուվըր։

Նիւթն է՝ Ընդհանուր ակնարկ հայ գրականութեան, սկիզբէն մեր օրերը (ներածութիւն)։

Արտասանութիւններ պիտի ըլլան ֆրանսերէն եւ հայերէն։ (Հայերէնը՝ Ա. Գմբէթեանի, Գր. Վահանի եւ ուրիշներու կողմէ։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ։

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին։ Սանթըր Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ)։

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ։

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

EVIDENCES
Revue Mensuelle
30, Rue la Boëtie, Paris.

Ստացանք 1954 Յունուար (37) թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ,— քաղաքական եւ գրական։

Տարեկան բաժնեգին 700 ֆրանք (10 թիւ), արտասահման 850 ֆրանք։ Հատը՝ 75 ֆրանք։

SALLE D'IENA - 10 Av. d'Iéna, Paris
Երկուշաբթի գիշեր, 22 փետր. ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

այս տարուան (երրորդ) ներկայացումը

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Քաղուած՝ Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»էն եւ վերածուած բոլորովին հայ գեղջկական կեանքի։

Երգերով, երաժշտութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻ ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ, ինչպէս նաեւ դերասան

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ Փարիզահայ սիրուած դերակատարներու։

Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի՝
Գրատուն Հր. Բալուեան,
43, Rue Richer, PARIS (9e)
Tél.PRO.25-46

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Այս առթիւ գաւառի յաճախորդներէն կը խնդրենք կանխիկ ղրկել գիրքերուն փոխարժէքը։ Մեզի համար դժուար է ղբաղիլ «քոնթր–ռամպուրսըման»ով եւ ուրիշ գործողութիւններով, մանաւանդ որ բաբեկամաբար ստանձնած ենք այս գործը։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱՄԲԻՌ, պարբերաթերթ ազգ. Քարէն Եփփէ ճեմարանի ուսանողութեան։ Թիւ 3 (1953 Դեկտեմբեր)։ Ամբողջովին խմբագրուած ուսանողներուն կողմէ, գրական եւ պատմական ուսումնասիրութիւններով։ Հալէպ։

ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համազգային Մշակութային Միութիւնը հաճոյքն ունի հաղորդելու յարգոյ հասարակութեան թէ՝ շուտով պիտի ձեռնարկէ հայ պատանիներու եւ երիտասարդներու վերապահուած դասախօսութեանց։

Պիտի դասաւանդուին մնայուն ուսուցիչներու կողմէ հայերէն, գրականութեան պատմութիւն, Հայոց պատմութիւն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն։

Կը խնդրուի բոլոր երիտասարդական եւ մշակութային կազմակերպութիւններէն, ինչպէս նաեւ անհատներէ արձանագրուիլ Համազգայինի դիւանին, կարելի եղածին չափ շուտ։

Անձնապէս դիմել ամէն երկուշաբթի եւ ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20, «Bar du Petit Poucet»
23, Boulevard Dugommier
կամ նամակով նոյն հասցէին։

Նախագահ Կ. Փօլատեան, քարտուղար՝ Ազգին։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, 10 Փետր. չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Ահարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Օրակարգ.— ա) Տարեկան զեկուցում։ բ) Պատգամաւորի ընտրութիւն։ գ) Ընթացիկ հարցեր։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Փետր. 10ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը, հայերէն, տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ։ Դասախօս՝ Պ. ՋԱԼԵԱՆ, նիւթը «Լիբանան եւ Լիբանանի հայութիւնը»։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Օր. Զառափեանի եւ Պ. Իվ Թիսիէի նուագահանդէսը Մարտ 12ին, ուրբաթ գիշեր։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Կ. Խաչի Օգնութեան Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օրը Մայիս 16ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Կիրակի օր Ռասինկ–Ռուան ֆութպօլի մրցումին դատաւորը (առպիթր) Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի ընկերներէն Պ. Վռամշապուհ Խօրտէքեան էր։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ՁՐՈՅՑ »ՆԵՐԸ ԿԱՐ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ

Հանդիպումներ Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք–Անտրէ Մարսէլի հետ։

208 էջ, գին՝ 400, արտասահման 500 ֆր.

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են մեր գործերէն Արեւելքի Տղաքը 350 ֆր.։ Կը հրաժարիմ Հայութենէ 500 ֆր.։

Դիմել հեղինակին՝
Poladian, 92, Bld. Général Nollet
La Rosière, Marseille (B. du R.)
եւ կամ՝ միակ կեդրոնատեղին.— ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝
43, Rue Richer, Paris (9e)

ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երեք յաջորդական կոչերով, Ուրֆայի «Յուշապատում»ի յանձնախումբս մեր հայրենակիցները տեղեակ պահեց «Յուշապատում»ի պատրաստութեան շուրջ կատարուած աշխատանքներուն։

Մեր վերջին կոչին մէջ, նախապէս որոշուած թուականը փոփոխութեան ենթարկելով, երկարաձգած էինք տրուած պայմանաժամը։

Արդ, վերջին անգամ ըլլալով, մեր հայրենակիցներուն կը յիշեցնենք թէ «Յուշապատում»ը տպագրութեան պիտի յանձնուի 1954 Մայիս մէկին։ Ամէն անոնք որ յուշեր, նկարներ եւայլն ունին ղրկելիք, պէտք է զանոնք յանձնախումբիս հասցնեն մինչեւ որոշուած պայմանաժամը։ Անկէց վերջ ղրկուած ոեւէ գրութիւն կամ նկար, նկատի չի կրնար առնուիլ։

«Յուշապատում»ը լոյս պիտի տեսնէ 1955 Յունուարի սկիզբը, թուական մը, որ կը զուգադիպի Ուրֆայի հերոսամարտի քառասնամեակին։

Գրութիւն, նկար եւայլն ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

M. Aram Sahagian, Pharmacie de la Santé, Rue Foch — Beyrouth (Liban).

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ — MERCREDI 10 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2791 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2702

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՓԱԿԱՆԸ ԵՒ ՕՏԱՐԸ

●

Անոնք որ օտար թերթեր կը թերթեն իրենց գրպանը, խնկալէս կ՚օգտուի՞ն անոնց առաւելութիւններէն :

Ջախջախիչ մեծամասնութիւնը պարզապէս նորոյթի մը կը հետեւի: Կ՚առնէ՝ ուրիշէն ետ մնացած չըլլալու համար :

Շատեր միայն խորագիրները կը կարդան եւ մէկդի կը դնեն :

Ուրիշներ սակարան, առեւտրական հրապարակ կամ ոճիր – արկած կը փնտռեն :

Երիտասարդները՝ մարզական մրցում եւ զանազան չահատակութիւններ :

Կիներն ու աղջիկներն ալ անշուշտ ձմրան կամ ամրան մօտան:

Կարճ խօսքով, ամէն տեղ ալ, աննշան փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն անոնք որ խնկալէս կ՚օգտուին օտար թերթին հիմնական բաժիններէն:

Տակաւին ուրիշ խնդիր թէ մեծամասնութիւնը հազիւ պանիր – հաց ֆրանսերէն կամ անգլերէն մը գիտէ:

Եթէ այս բազմութիւնը գիտակցօրէն եւ նախանձախնդրութեամբ կապուէր հայկական մամուլին, կարելի էր օրաթերթ հրատարակել վեց կամ աւելի էջերով : Աւելի ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ :

Այն ատեն, նոր ուժեր ալ ասպարէզ գտած կ՚ըլլային: Եւ մտաւոր կեանքը կ՚աշխուժանար :

Ներկայ պայմաններուն մէջ, [illegible] աւելին սպասել :

Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, «Արեւելք», յաճախ նահատակութիւն կը կոչէ հայկական լրագրութիւնը :

Ամէն պարագայի մէջ, հայերէն թերթ հրատարակել՝ կը նշանակէ յանձն առնել տեսակ մը տաժանակիր աշխատանք :

Մանաւանդ եթէ որոշած էք հիմնական գաղափարի մը ծառայել հաւատարմօրէն: Հաւատքով եւ յարատեւութեամբ :

« Արդար հասարակութիւնը» եւ մանաւանդ գոյնզգոյն բանդէտներ ի զուր կը արտնջան հայերէն թերթերու բովանդակութենէն:

Նախ, իրողութիւն է որ գանգատողներէն շատեր պատահաբար տեսած են այս կամ հայերէն թերթը: Չեն կրցած զանազանել պիտանին եւ անպիտանը :

Տակաւին այսօր ալ ընթերցողներ կան որոնք անփոփոխ պահած են իրենց երբեմնի ճաշակները:

Կը մոռնան որ սերունդներ փոխուած, երկու պատերազմներ պայթած են: Իսկ մենք ցամաքէ ցամաք նետուած ենք ազգովին ...

Ընթերցողներու այս դասը այնքան մեղաւոր չէ որքան կարգ մը խմբագիրներ որոնք լրագրութիւնը կը շփոթեն առեւտուրի հետ :

Հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն եւ տնտեսական դժուարութեանց, այսօր ունինք իրենց կոչումին գիտակից թերթեր, բոլոր գաղութներուն մէջ:

Անոնք տարիներէ ի վեր կարելին կը փորձեն, լրացնելու համար օրաթերթի մը պահանջները: Թէ իբրեւ գաղափարական ազդակ եւ թէ իբրեւ աղբիւր ընդհանուր զարգացման :

Անոնք իրենց դերը մեծ յաջողութեամբ կը կատարեն, նաեւ, իբրեւ լրատու: Ոչ միայն օրը օրին հաղորդելով ազգային եւ միջազգային լուրերը, այլ եւ ամփոփ տեսութիւններ :

Իրենց ձեռքին տակ ունենալով բազմաթիւ օտար թերթեր, անթելը եւ ուրիշ միջոցներ, անոնք ի վիճակի են աւելի ճոխ եւ բազմակողմանի տեղեկութիւններ հաղորդելու: Կը բաւէ որ խմբագիրը ուշադրութեամբ հետեւի եւ գտէ, փոխանակ ամբողջին կեր ճարելու :

Եթէ այս ճրագներն ալ չունենանք, օտարին շքեղանքը չէ որ պիտի լուսաւորէ մեր հոգին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՋԻ[illegible]ԱԿ ՆԻՍՏԸ

●

ԵՐԷԿ ՎԵՐՍԿՍԱՒ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Չորս Մեծերը առաջին գռնփակ նիստը գումարեցին երկուշաբթի օր, քննելու համար Ծայր. Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներ: Այս առթիւ հրատարակուած կարճ զեկոյց մը կ՚ըսէ թէ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրով ալ զբաղեցան եւ որոշուեցաւ ուրբաթ օր հրաւիրել այդ երկրին ներկայացուցիչները, որպէս զի պարզեն իրենց տեսակէտները :

Այդ օրուան օրակարգի առաջին խնդիրն էր Ս. Մոլոթեան առաջին առաջարկը, — Հինգերու ժողով մը գումարել եւ միջոցներ խորհիլ միջազգային յարաբերութեանց լարումը թեթեւցնելու համար: Ժողովին կը մասնակցէին միայն արտաքին նախարարները, իւրաքանչիւրը մէկ խորհրդականով: Ոչ մէկ տեղեկութիւն հաղորդուեցաւ մամուլին : Վերոյիշեալ կարճ զեկոյցէն կը հետեւի թէ միակ արդիւնքը Աւստրիոյ մասին գոյացած համաձայնութիւնն է : Գալով Ծայր. Արեւելքի խնդիրներուն եւ Հինգերու ժողովին, կը հաստատուի թէ արեւմտեան պետութիւնները հաստատ կը մնան իրենց տեսակէտին վրայ :

Դռնփակ ժողովը տեւեց չորս ժամ: Ամերիկեան լուրերու համաձայն, Պ. Տը[illegible] ժողովին ըսած էր համոզելու համար Ս. Մոլոթիւնը որ վերսկսին Քորէայի վերաբերեալ բանակցութիւնները, հաշտութիւն կնքելու համար: Ֆրանսայի ներկայացուցիչն ալ աւելի ծանրացած էր Հնդկաչինի պատերազմին վրայ: Ամէն պարագայի մէջ, արեւմտեան երեք նախարարները կը մերժեն Հինգերու ժողով մը գումարել, մինչեւ որ Չինաստան դրական հաւաստիքներ չընծայէ Ծայր. Արեւելքի խաղաղութեան մասին: Բոլոր պատուիրակութիւններն ալ բացարձակ լռութիւն կը պահեն գռնփակ նիստի մասին :

✕ Անհամբեր կը սպասուի այս չարթուան ժողովներու արդիւնքին: Արեւմտեան ներկայացուցիչները շատ լաւատես չեն երեւար, բայց ամէն բան պիտի փորձեն, համաձայնութեան մը յանգելու համար գերմանական հարցի մասին: Ցարդ գումարուած ութ նիստերը ապարդիւն անցան: Երկու կողմերը ամուր կը մնան իրենց դիրքերուն վրայ: Անոնք որ Պերլին գացած էին այն միամտութեամբ թէ բան մը փոխուած է Մոսկուայի մէջ, թէ «Մոլոթով առաջուան մարդը չէ», այժմ կը զղջան իրենց լաւատեսութեան վրայ : Ինչպէս դիտել կուտայ թղթակից մը, Մոլոթով միշտ գիտէ ոչ ըսել, բայց աւելի ուշադիր կ՚երեւայ, նուազ դաժան չեշտ մը տալու համար իր ժխտական դիրքին : Ռուսերը այս անգամ աւելի կենցաղագէտ կ՚երեւան եւ Մոլոթով շարունակ սեղաններ կը սարքէ: Իր բաներն ալ, Իլիչեւ, առջի օր «քոք–թէյլ»ի մը հրաւիրեց արեւմտեան թղթակիցները, ինչ որ ցարդ չեն ըրած Արեւմուտքի ներկայացուցիչները ի պատիւ խորհրդային լրագրողներու: Անցեալ շաբթու նուագահանդէս մըն ալ սարքուեցաւ խորհրդային դեսպանատան մէջ:

Բայց, ինչպէս կը բացատրէ նոյն թղթակիցը, այս ժպտաշուրթն մեծարանքները պարզապէս ռազմախաղեր են: Խորհրդային դիւանագիտութիւնը վերջապէս հասկցեր է թէ դաժան դիրքը պարզապէս կը ծառայէ ծանրացնելու արեւմտեան պետութեանց կասկածամտութիւնը: Ոչ մէկ տարակոյս թէ Մոլոթով կ՚ուզէ ջուրը ձգել Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը, խորտակել Արեւմուտքի պաշտպանութեան ցանցը, հետեւաբար կը փորձէ խառնակել Գերմանիոյ միացման եւ ընդհանուր ընտրութեանց խնդիրները, համայնավարական կարգուսարք մը պահելու համար այդ երկրին մէջ: Ուրիշ խօսքով, կը նախընտրէ որ Գերմանիան մնայ այսպէս բաժան բաժան, փոխանակ վերահաստատելու իր միութիւնը եւ անկախութիւնը :

✕ Կ՚ըսուի թէ Չըրչիլ նորէն մէջտեղ պիտի դնէ Մալենկովի հետ գլուխ գլխի խօսելու ծրագիրը, եթէ Պերլինի խորհրդաժողովը ձախողի : Բայց իր արտաքին նախարարը, Իտըն, ինչպէս եւ Պիտօ եւ Տըլըս, արդիւնք մը չեն սպասեր այսպիսի հանդիպումէ մը: Իտընի կարծիքով, Ս. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը ամբողջովին կախում ունի Մոլոթովէն, իսկ Մալենկով մասնաւորապէս կը զբաղի ներքին գործերով :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԹՈՒԹՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Պատահաբար կ՚արտագրեմ հետեւեալ հատուածները, իբրեւ նմոյշ «ճոխ եւ այլազան» հայերէնի :

—«Օրքէսթրի եւ երգչախումբի լեփլեցուն քոնսէր մը—որուն կը մասնակցէին գործիքներու օրքէսթրը, ինչպէս նաեւ նուագարանի եւ երգի սոլիսթներ»: (Ժամանակ, Պոլիս) :

✕ Իզմիրէ վերջ, ծովամբրիկ մը տակն ու վրայ ըրած է Մերսինի նաւահանգիստը, որ ծանր արկածներու պատճառ եղած է»: (Ժողովուրդ, 22 Յունուար) :

Ո՞րը ծանր արկածներու պատճառ եղած է: Ծովամբրի՞կը թէ նաւահանգիստը :

Նոյն թիւին մէջ իրարու ետեւէ կը կարդամ.— չներկայացներ (չի ներկայացներ), չկատարուիր (չի), չկրնար (չի) եւն.:

Այս տարրական կանոնը «Կոչնակ»ի վերապատուելին անգամ չէ սորված: Ինչպէս ուրիշ բազմաթիւ գրոց–բրոցներ :

Դարձեալ նոյն թիւէն.

— « Օրթագիւղ, Շիֆա Եուրտի տէր Տոքթ. Ասըմ Օնուրի ,Սապահաթ Տէմիրճիի վիժման գործողութեան սկսելու ամբաստանութեամբ ծանր պատիժներու չորրորդ դատարանին առջեւ երէկ դատավարութիւնը շարունակուեցաւ » :

✕ Կովկասէն արտասահման փոխադրըռւած է «ունակութիւն» բառ մը, բոլորովին սխալ իմաստով: Ըսել կ՚ուզեն՝ «ընդունակութիւն»: Առաջինը, ունակութիւն, կը գործածուի բացասական իմաստով (գէշ սովորութիւն):

Ուրիշ այլանդակ բառ մը եւս,— «ունեցուածք»: Բուն բառն է ստացուածք :

✕ Ո՞վ հնարեց աս «առինքնող» բառը, զոր յամառօրէն կը գործածեն ծանօթագրիչներ: Մինչեւ անգամ գրական կտորներու մէջ.

Նոյն յամառութեամբ թէրթէ թէրթ ; պաշտօնագրէ պաշտօնագիր, զեկոյցէ զեկոյց կը փոխադրուի տխրահռչակ «յետ այսու»ն (այսուհետեւ, ասկէ վերջ): Եւ կամ յետ այսորիկ, երբ կ՚ուզեն ապացուցանել թէ «գրաբարծն ալ գիտեն» :

✕ Ընկեր խմբագիր, կամ անծանօթ ճաղաճացի, գրէ ընդհակառակն (ոչ թէ ընդհակառակը): Ներելի չէ խաղալ դասական ասացուածքներու հետ :

✕ Ի՞նչ կը նշանակէ հողատարող : Բուն բառը, հողատար, ամէն բան կը բացատրէ :

✕ Ճաշակ ունենալու է գործածելու համար հետեւեալ այլանդակութիւնները.—անկեանք (անկենդան), կեանքոտ (կենդանի, վառվռուն, ժիր եւն.) աշխատանքային եւն.:

✕ Ժամանակավրէպ է, ընկերներ եւ ճաղաճացիներ, «Օ» տառը ստարամուտ համարել — հետեւելով Մխիթարեանց — եւ գրել Կարոյ (Կարօ), Սիամանթոյ, Դրոյ, Մարոյ եւն, որոնց բառերուն դիմագիծն ալ կը խաթարեն :

Օ. եւ Ֆ. տառերը շատոնց ճաղաճացիական իրաւունք ստացած են եւ արդար չէ ինքնութեան թուղթ պահանջել :

Երբ տառին պիտի կառչինք ,ինչո՞ւ Պօղոս կը գրէք եւ ոչ թէ Պաւղոս: Վ.Ա.Հ.

ՃԵԼԱԼ ՊԱՅԱՐ ԵՒ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը Փետր. 8ին ճառ մը խօսեցաւ Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ, տեղական մամուլին կողմէ սարքուած ճաշի մը առթիւ : Այս անգամ ալ չեշտեց թէ անհրաժեշտ է աւելի զօրացնել եւ աւելի վճռական դարձնել խաղաղութեան ճակատը, որպէսզի զօրանայ Ազգաժողովին դիրքը: « Թուրքիա, որ միշտ ընդդիմացած է յարձակողական դիտումներու, տակաւին կը հաւատայ թէ խաղաղութիւնը անպարտելի է: Աշխարհի խաղաղութեան ճակատը սորված է թէ պատերազմէն խուսափելու լաւագոյն միջոցն է վճռապէս ընդդիմանալ նախայարձակման, միշտ պատրաստ գտնուիլ եւ աւելի զօրաւոր ըլլալ քան հաւանական նախայարձակը : Թուրքիան սկիզբէն իսկ միացեալ ճակատ կազմեց Մ. Նահանգներուն հետ, պաշտպանելու համար նախայարձակման դիմադրելու սկզբունքը, աշխատելով միջազգային համերաշխութեան համար՝ փոխադարձ օգնութեամբ: Արդիւնքը աւելի մեծ կրնար ըլլալ եթէ բոլոր անդամները աջակցէին Ազգաժողովին ջանքերուն եւ եթէ խաղաղութեան համար կատարուած աշխատանքը չդանդաղէր ազգային պաշտպանութիւնը զօրացնելու անհրաժեշտութեան հետեւանքով » :

Ճէլալ Պայար կը շարունակէ պտոյտներ կատարել Մ. Նահանգներուն մէջ ուր պաշտօնական ընդունելութիւններ սարքուած են ամէն տեղ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ըմբոստ ուժերը միայն 60 քիլոմեթր հեռու են Լաոսի մայրաքաղաքէն, համաձայն վերջին լուրերու: Ֆրանսական շրջուն զօրախումբեր առջի օր հրասայլերով յարձակեցան երեք գիւղերու մէջ ամրացած երկու հազար ըմբոստներու վրայ: Կ՚ըսուի թէ երկու հարիւր հոգի սպաննուած, հարիւր հոգի գերի բռնուած են:— Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, որ Հնդկաչին կ՚երթայ քննական պտոյտ մը կատարելու համար, արտակարգ լիազօրութիւններ ստացած է:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Հակամերիկեան Արարքներու կոմիտէն նոր տեղեկագիր մը պատրաստեց, որ կ՚ըսէ թէ «չափազանց շատ կղերականներ համայնավար են, ուղեկից եւ կամ մոլորած »: Միեւնոյն ատեն կը բացատրէ թէ համայնավարութեան յարած կղերականներու թիւը «աննշան համեմատութիւն մը կը կազմէ հարիւր հազարաւոր հաւատարիմ եւ հայրենասէր սքեմաւորներու մէջ: Բաւական թիւով համայնավարներ եւ համակիրներ յաջողած են սպրդիլ կղերական դասուն մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Մարթիօ Շէլպայի, որ ներքին գործերու նախարարութիւնը կը վարէր յետպատերազմեան հինգ դահլիճներու մէջ: Շէլպա 52 տարեկան է եւ թունդ հակաբոլշեւիկ: Ծայրագոյն ձախերուն հետ, միապետականներն ալ հակառակ են իրեն: Քաղաքական ասպարէզը մտած է 18 տարեկանին: Ֆաշական իշխանութիւնը հաստատուած ատեն քաշուեցաւ քաղաքական ասպարէզէն եւ փաստաբանութեամբ կը զբաղէր Հռոմի մէջ: Ազատագրումէն ետք նորէն հրապարակ իջաւ :

(Շար.ը Նկարդալ Դ. էջ)

ՑԱՆՈՒՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՍԱՆ ՓԱՒԼՕ.— Ամէն կողմէ ձայներ կը հնչեն սերունդի փրկութեան, գաղութներու ինքնապաշտպանութեան մասին:

Կղերն ու մտաւորականը, հարուստն ու աղքատը, այր թէ կին, երիտասարդ թէ ծեր բաժին ունին ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ: Մէկը իր դրամով, մէկը իր խելքով, միւսն իր բազուկներով: Եթէ քար դնենք մեր սրտերուն վրայ, կամ կողպէք դնենք մեր դրամի սնտուկներուն վրայ, չափ դնենք մեր աշխատանքին եւ զոհաբերութեան ոչինչ պիտի կրնանք փրկել:

Այս դիմադրական աշխատանքը, նախ պիտի սկսի մեր տուներէն ներս: Երբ մեր զաւակները նոր լեզու կ'առնեն, երբ առաջին անգամ կը սկսին հայրիկ կամ մամա արտասանել: Այդ օրէն պիտի դրուի առաջին հիմքը: Եւ այս հիմնարկէքին մէջ ամենամեծ դերը կ'իյնայ մօրը: Երբ տղան 5–6 տարեկան կը թրծուի հայկականութեամբ, երբ իր թոթովանքը հայերէնով կը սկսի ու ապա կը մտնէ մանկապարտէզը այստեղ արդէն պարտականութիւնը երկուքի կը բաժնուի,— ծնողքներուն եւ ուսուցիչներուն, որոնք ամէն գնով պիտի աշխատին իրենց հայու հոգին, լեզուն, զգացումները սիրելի դարձնել մանուկին: Ճիշդ պարտիզպանին պէս որ երբ փոքրիկ տունկ մը կը տնկէ, ամէն օր կը նայի անոր աճման, ձեւ կու տայ անոր հասակին, կը կապէ փայտի մը որպէսզի փոթորիկներէն չտատանի եւ չծուի:

Նոյն ձեւով պէտք է նայիլ նաեւ հասակ նետող մանուկին: Նոյնը պիտի շարունակուի նախակրթարաններուն մէջ — մինչեւ միջնակարգ վարժարան:

Երբ կ'ըսենք միջնակարգ դպրոց, այստեղ պարտաւոր ենք կանգ առնել: Ո՞ւր է այդ միջնակարգ վարժարանը,— Մեր գրպանին մէջ: Պիտի խնդաք անշուշտ, բայց ես կը կրկնեմ թէ մեր գրպանին մէջ է, այսինքն մեր նիւթականի զոհաբերութեան մէջ: Միայն մեր գաղութի մասին խօսելով, Հարաւ. Ամերիկայի հայ կարեւոր կեդրոնները Պուէնոս Այրէս, Սան Փաուլօ եւ Մոնթէվիտէօ հաստատուած հայրենակիցները ի վիճակի են ստեղծելու եւ պահելու միջնակարգ վարժարան մը: Այդ քաղաքներուն հսկայական հարստութիւններ դիզուած են: Հարիւրներով միլիոնատէրներ ունինք: Ես հարուստներ գիտեմ որ կրնան առանձին միջնակարգ վարժարան մը բանալ եւ անոր ծախքերը հոգալ, իսկ համայնական ձեւով շատ աւելի դիւրին է, եթէ ունեւորներ քիչ մը թուլցնեն իրենց քսակներուն բերանը, եւ չըսեն թէ չէքի են վերածեր միւս աշխարհը տանելու համար: Այդ միջնակարգ վարժարանները մեր փրկութեան փարոսները պիտի դառնան:

Պէյրութի մէջ ունինք Փալանճեան ճեմարանը, Հալէպի մէջ Քարէն Եփփէ ճեմարանը, եւ Փարիզի մէջ ալ Մուրատեան վարժարանը: Կարելի չէ՞ մեր երեք գաղութներէն ամէն տարի տասը ուսանողներ ղրկել այդ վարժարանները: Տասը տարուան ընթացքին կ'ունենանք հարիւր պատրաստուած մտաւորականներ, իսկ հարիւր պատրաստուած մտաւորականութիւնը կրնայ մեծ դեր կատարել, սերունդի փրկութեան համար:

Փրկութեան երկրորդ փարոսը այդ ճեմարաններէն վերադարձողները կ'ըլլան:

Երրորդ պէտք է ամէն գնով ուժ տալ հայ արուեստին,— երաժշտութիւն, թատրոն կամ գրականութիւն: Երգն ու թատրոնը երկու գլխաւոր ազդակներ են որոնք կը խօսին մեր հոգիներուն եւ մեզ կը կապեն մեր ժողովուրդին: Պէտք է զարկ տալ գրականութեան եւ մանաւանդ ընթերցանութեան, տարածել հայ գիրն ու գիրքը: Զարդի կամ գրադարանի ճոխացման համար չառնել միայն գիրքը, այլ կարդալու եւ զարգանալու համար: Եւ այս բոլորի հետ զօրավիգ հանդիսանալ այս կազմակերպութեանց կամ խմբակցութեանց, որ կը նպաստեն մշակոյթին զարգացման: Պէտք է երիտասարդութիւնը սերտօրէն կապել այդ կարգի կազմակերպութեանց: Որովհետեւ անոնք են որ մեր կեանքին լոյս եւ ջերմութիւն կու տան: Երիտասարդութիւնը պէտք է մտնէ այդ կազմակերպութեանց շարքերը, իր իսկ փրկութեան համար:

Իսկ մենք որ հիմա կը համարուինք հին սերունդ, պէտք է տեղ պատրաստենք նոր սերունդին, զոհաբերելով մեր նիւթական միջոցները, որպէսզի ապագային մեր գերեզմաններուն մէջ իսկ չմեղադրուինք թէ մենք ենք պատճառը ուծացման եւ այլասերման: (Երբ մենք լրիւ կատարենք մեր պարտականութիւնը, այն ժամանակ իրաւունք կ'ունենանք ըսել.

— Ես ըրի ամէն բան, զոհողութիւններ ստանձնեցի, բայց դուն մնացիր անուղղայ, չլսեցիր ցեղիդ ձայնը, չուզեցիր տեսնել ազգիդ մեծութիւնը, ուրացար անոր փառաւոր անցեալը, մոռցար անոր ոսկեղինիկ լեզուն, անարգեցիր անոր թափած արիւնը, եւ դէպի ազատութիւն գացող, բայց կէս ճամբան մնացած "հօրդ" ձեռքէն չբռնեցիր, շարունակելու համար անոր գործը ...

Այն ատեն ամբողջ Հայոց աշխարհը, Վասպուրականէն մինչեւ Արարատեան դաշտ, Սասունէն մինչեւ Սիփան, Գրգուռէն մինչեւ Արագած, Բարձր Հայքէն մինչեւ Դուրան բարձրաւանդակ լեռ ու ձոր, հող ու թումբ, գետ եւ լիճ պիտի աղաղակեն ուրացող ... ուրացող ... : Այս ձայնը Ռատիոյի ալիքներէն աւելի արագ պիտի անցնի ու հասնի քեզ եւ դուն պիտի սկսիս տառապիլ, զղջալ, բայց շատ ուշ:

Ով հայ երիտասարդ, ես հաւատք ունիմ քու վրայ, քու զարթօնքիդ վրայ: Գիտեմ, որ ուշ – կանուխ պիտի ցնցուիս եւ բաշերդ հովին տալով ասպարէզ պիտի նետուիս, աղաղակելով Հայոց աշխարհի լեռներու որոտումին պէս:

— «Ես իմ ցեղիս հարազատ զաւակն եմ, ես իմ ցեղիս պայքարի դրօշակիրը պիտի ըլլամ: Կ'երդնում որ անվարան, անսայթաք պիտի տանիմ այդ դրօշը մինչեւ վերջնական յաղթանակ, միացեալ, ազատ եւ անկախ Հայաստան:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ)

Բ.

Վաղեմի ծանօթներէս մին, ռուս գրագէտ մը, զոր պիտի անուանեմ Անտոն Նիկոլայեւիչ, վերջերս ինծի կ'ըսէր թէ պատերազմին աւարտումէն վերջ, Ռուսերը կ'ապրէին երեք մեծ վախերու սպառնալիքին տակ.—

1.— Նոր պատերազմի մը վախը, 2.— Անօթութեան վախը, 3.— Ձերբակալութեանց վախը:

Ցուրտ պատերազմին սկզբնաւորութենէն ի վեր չէի տեսած Անտոն Նիկոլայեւիչը: Մինչ այդ ծանօթներուս մեծ մասը անհետացած են: Անոր վերերեւումն անգամ նոր քաղաքականութեան գոյութեան յաւելուածական մէկ փաստն էր ինծի համար:

— Մեր նոր կառավարութիւնը, ըսաւ վաղեմի բարեկամս, լուրջ միջոցներ ձեռք առած է այս վախերը փարատելու համար: Եւ այս առթիւ թուեց կառավարութեան ձեռք առած երեք կարեւոր որոշումները.—

Ա.— Ազատ արձակուեցան եւ իրենց վարկին ու համբաւին մէջ վերահաստատուեցան 15 ծանօթ բժիշկներ, որոնք ամբաստանուած էին իբրեւ Մ. Նահանգներու լրտես ու խափանարար:

Բ.— Յեղափոխական հրովարտակներու շարք մը, հողագործութեան բարելաւման համար: Այս առթիւ կը վերաքննուի հնգամեայ ծրագիրը որ կը ծանրանայ մանաւանդ սպառման նիւթերու արտադրութեան վրայ:

Գ.— Քորէայի զինադադարն ու անոր յարուցած յոյսերը խորհրդային քաղաքացիներուն մտքին մէջ, թէ ուրիշ մարզերու մէջ ալ կարգադրութիւններ պիտի ըլլան: Ու խօսակիցս պարտք զգաց մատնանշել թէ վարչաձեւը իր հիմնական նպատակէտները լքելու ոեւէ միտում ցոյց չի տար.— Համայնավարութիւն Խ. Միութեան մէջ եւ ի վերջոյ միակ համայնավար աշխարհ մը: Իմ ճանչցած բոլոր Ռուսներուս եւ Մոսկուա այցող բոլոր օտար քաղաքական դէմքերուն կարծիքը սա է ի վերջոյ:

Արեւմտեան աշխարհին մէջ երկու պատրանք կամ ցնորք յարուցին ճառերն ու արարքները խորհրդային վարիչներուն, որոնք Սթալինի մահէն վերջ գործի գլուխ եկան: Ոմանք կը յանձնարարէին հրաժարիլ հանգուցեալ պետին յատուկ կարգ մը մեթոտներէ, իսկ ուրիշներ ալ բոլորը կ'ուզէին ուրանալ: Այս պատրանքներն էին.

Ա.— Սթալինի մահը պիտի տկարացնէ Խ. Միութիւնը: Բ.— Այս տկարութիւնը պիտի մղէր համայնավարները աւելի ճկունութեամբ նկատի առնել Արեւմուտքի պայմանները, յանուն համաշխարհային խնդիրներու կարգադրութեան:

Սակաւաթիւ օտար դիւանագէտներ համակարծիք էին անոնց: Իրողութիւնը սա է որ Սթալինի առասպելն ու պաշտամունքը անտեսուած է, բայց Սթալինը կ'ընդունին իբրեւ համայնավարութեան առաքեալը: Վերաքննուած է նաեւ Սթալինականութիւնը իբրեւ կառավարական ձեւ, նոյն իսկ որոշ չափով մը լքուած է, սակայն ոչ իբրեւ վարդապետութիւն:

Արտաքին աշխարհին հանդէպ մեղմացման նշանները բազմաթիւ են: Քաղքենի ըլլան թէ համայնավար, օտար դիւանագէտներուն համար դրուած սեղմումները վերցուած են:

Խորհրդային պաշտօնական անձնաւորութիւններ անբաղդատելի կերպով աւելի հաճոյակատար են հիմա, նոյնիսկ հանդէպ դիւանագէտներու «բարիս»յին եւ ամերիկեան գաղութի անդամ լրագրողներուն:

Օտարներուն հետ ամուսնացած ռուսուհիները այլեւս արտօնուած են երկրէն հեռանալու:

Այսուհանդերձ արտաքին քաղաքականութեան մէջ հիմնական փոփոխութեան ոեւէ նշան չկայ, Մալենկով նորութիւն մը չբերաւ, երբ Մարտ 15ի ճառին մէջ (Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ) կը յայտարարէր.— «Չկայ վէճ մը որ խաղաղ միջոցներով չկարգադրուի շահակից երկիրներուն միջեւ, մէջն ըլլալով Մ. Նահանգները:

Իրողութիւնը սա է որ այս հաւատքը յանկերգը եղած է խորհրդային բոլոր յայտարարութիւններուն, 1953էն ի վեր: [illegible] ձեւով արտայայտուած էր Սթալինն ալ հնդիկ դեսպանին: Երբ Մոլոթով գործի գլուխ եկաւ, այս յանկերգը ձեռք առաւ, որպէսզի առիթ տայ Միկոյեանին եւ Խրուշչեւի ներքին ծրագրին գործադրութեան վրայ կեդրոնացնել իրենց ամբողջ ուժը, մինչ Բուլկանին զինեալ ուժերով կը զբաղէր:

Քորէայի զինադադարը կը հետապնդուէր եւ ջանք կը թափուէր բնականոն յարաբերութիւններ վերահաստատելու Յունաստանի ու Եուկոսլաւիոյ հետ: Իսրայէլի հետ յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան եւ մարդկային յարաբերութեանց մարզին մէջ բազմաթիւ զիջումներ եղան արեւմտեան աշխարհին: «Անոնք դադրեցան ընելէ ինչ որ մենք ի–

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Այս անունը տուած էին անոնք Մենաստանի մը, ուր հաւաքուած էին խումբ մը երիտասարդ գրագէտներ, ուխտելով գրել, ստեղծագործել եւ հրատարակել, ապրելով միաբանութեան մը կեանքը, իրենց աշխատութեան վարձատրութեամբ ապահովելով Աբբայարանին ծախքերը: Ունէին հողամաս մը, ուր հողագործութիւն կ'ընէին:

Իմ երազս է հիմնել նման Աբբայարան մը, աշխարհական Վենետիկ մը, գրագէտներու Միաբանութիւն մը,— ուր պիտի գործեն խումբ մը հաւատաւոր գրագէտներ: Ես այս գործին պատկերը առած եմ մաքէթի մը ձեւով, այսինքն նկարագրելով այդ աշխարհական վանքը իբր թէ գոյութիւն ունեցած ըլլար (տես Կանանչ Բաժակով): 25 գրագէտներ, երդուեալ միաբաններ, կը գրեն, կը ստեղծագործեն, տպարան ունին՝ կը հրատարակեն, մատենադարան ունին՝ մեր պատմութիւնը կ'ուսումնասիրեն, մնայուն գործեր կու տան, իսկ այդ 25 գրագէտներուն կողքին կ'ապրին 25 — 30 աշխատաւորներ, իրենց կիներով ու զաւակներով, որոնք կը հերկեն հողը, կը պահեն անասունները, իսկական գիւղատնտեսական կազմակերպութեան մը հարստութեամբ:

Շատ են նման մենաստաններ Ֆրանսայի մէջ, տնտեսական եւ կրօնական: Նման մենաստան մըն ալ հոս Լիբանանի լեռներուն մէջ:

Մտաւորականը միտքով, աշխատաւորը բազուկով՝ աշխարհական վանքը կը գործէ եւ կ'ապրի, ուխտատեղի դառնալով Հայութեան: Այնտեղ սեփականութիւն չկայ, ամէն բան կը պատկանի միաբանութեան որ կը գործէ յանուն այն ոգիին, որ հայկական քաղաքակրթութիւն մըն է տուեր:

Դժուար չէ հիմնել նման բան մը,— ափսոս, ձեռներէցութիւնը կը պակսի մեր քով:

Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունին քոլոնի ակրիքոլ կոչուած ռուսական, լեհական, իտալական մանրանկար հայրենիքներ, ուր աշխատաւորները կ'ապրին իրենց բարքերով, աւանդութիւններով, ամէն ժողովուրդ իր անդամներուն հետ կողք կողքի:

Ափսոս, եթէ մենք ալ ունենայինք այդ աշխատաւորներուն նման խիտ կորիզներ, ուր փոխադրէինք մեր հայրենական երազներն ու ապրումները,— ո՞վ կրնար ըսել թէ կը կորսուէինք:

Այդ կորիզները կարելի էր վերածել աշխարհական Վենետիկներու:

Անշուշտ մանկական երազ մը պիտի համարէք այս ծրագիրը: Բայց ինծի չափ ուրիշներ ալ խանդավառուեցան, ու կը յիշեմ, Մարսիլիոյ մօտիկ, ամառնային արձակուրդի գացած մէկ գիւղիս շրջակայքը, լճակի մը եզերքը, բլրան մը վրայ նման վանք մը կառուցանելու երազս ոգեւորած էր բարեկամներ, որոնք հետաքրքրուեցան նոյնիսկ թէ չէ՞ին կրնար հայթայթել հիմնադրամը: Ափսոս, մեծ դրամագլուխ է անհրաժեշտ, բայց որքան ալ անկարելիութիւն ըլլայ՝ պիտի մնայ իմ կեանքիս մեծագոյն երազը:

Այս երազը պատմելով ձեզի, կուզեմ հաստատել բան մը:

Չկայ, ինծի համար, ուրիշ երջանկութիւն՝ բայց եթէ ծառայել իմ ժողովուրդիս: Իմ այդ երջանկութիւնս կը բխի այն հաւատքէն թէ անկարելի բան չկայ,— իմ ժողովուրդս, իմ ազգս, իմ փառապանծ Հայութիւնս պիտի ապրի, պիտի դիմանայ, պիտի վերականգնի: Սայաթ-Նովայի բառով՝ չկայ քեզ նման, չկայ քեզ նման, ով հայ ժողովուրդ:

Սրբութիւն սրբոց է Հայութիւնը: Իմ կրօնքս է, իմ գոյութեանս միակ պատճառը, իմ խանդավառութիւններուս անսպառ աղբիւրը: Ես կը հաւատամ Հայկական Յարութեան: Ձեզ ոգեւորելու համար չեմ ըսեր, ես ինքզինքս է որ կը ներկայացնեմ: Դուք զիս կը ճանչնաք իբրեւ գրագէտ մը: Իսկ ես կ'ըսեմ,— ես գրագէտ մը չեմ, որ կը գրէ՝ որովհետեւ գրելու վարժութիւն ունի: Ես գրագէտ մըն եմ որ կը հաւատայ: Ինչպէս հաւատացեալ մը, որ կը յուսայ ինչ որ խոստացուած է Յիսուսի անունով, ես ալ հաւատացեալ մըն եմ, որ կը յուսայ թէ հայկական հանճարը պիտի տայ մեզի ուժ՝ յաղթելու համար բոլոր դժուարութեանց: Ես գրող մըն եմ ներշնչումով, ինչ որ կ'ըսեմ՝ կը բխի ներսէս: Գրականութիւնը ասպարէզ մը չէ ինծի համար, այլ կոչում մըն է: Ինծի կը թուի թէ ես պէտք է ըսեմ ձեզի ինչ որ կ'ըսեմ, որովհետեւ կը զգամ թէ ոգի մը կայ, յորդահեղ հաւատք մը, որ պարպուիլ կ'ուզէ:

Տարսոնցի Պօղոս, մինակը, այնքան լեցուած էր հաւատքով, որ մինակը, շրջելով աշխարհի այս մասին մէջ հիւսիսէն հարաւ, հարաւէն հիւսիս, քրիստոնէութիւն մը տուաւ մարդկութեան: Այսպէս կ'ըլլան հաւատքի գործերը:

Պօղոսի հաւատքը կրնայ յաջողիլ, ինչո՞ւ չէք հաւատար որ պիտի չյաջողինք մենք:

Հայկական աւանդութիւնը, երբ կ'ըսէ թէ Լուսաւորչի կանթեղը վառ կը մնայ Արագածի վերեւ, երկինքէն կախուած, կը խորհրդանշէ ժողովուրդին հաւատքը: Այդ հաւատքով, իբրեւ մէկը որ գիտութիւն ուսած է, հետեւաբար չի սիրեր պարապ խօսքը, կ'ըսեմ ձեզի Հայկական Հանճարը Կանթեղ մըն է, որուն լոյսը չի մարիր երբեք:

(Ցրդ. եւ վերջ) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԳՐԱՇԱՐԻՆ ԱՂԵՐՍԱԳԻՐԸ

★

— Մեծանուն գրագէտներ եւ բանաստեղծներ, մեծապատիւ խմբագիրներ եւ գրող-բրոցներ, գերապատիւ ու գերաշնորհ հայրեր, արժանապատիւ Տէրպաններ, ազնուամեծար վաճառականներ, յարգելի արհեստաւորներ, ազնուափայլ տիկիններ եւ օրիորդներ, պատուարժան վարչութիւններ եւ կարգադիրներ՝ եղբայրական ողջոյն բոլորիդ… Կը շնորհաւորեմ Սուրբ Ծնունդը եւ Կաղանդը եւ երջանիկ ու բարեբաստիկ տարիներ կը մաղթեմ ։Յոյս ունիմ որ դուք եւս նոյն մաղթանքները կը բանաձեւէք իմ եւ բախտակիցներուս համար …

Ամբողջ մէկ տարի ես եմ որ պիտի շարեմ ձեր վէպերը, ձեր պատմուածքները, ձեր ոտանաւորները, ձեր յօդուածները, ձեր քարոզները, ձեր ճառերն ու ծանուցումները… Ես եմ որ աչքի լոյս պիտի թափեմ, որպէսզի լուծեմ ձեզմէ շատերուն ձեռագրին հանելուկը։ Ելեկտրական լոյսին տակ, տողաշարին առջեւ նստած, ես եմ որ իրարմէ պիտի զատեմ ձեր «դ»ն ու «ղ»ը, ձեր «ո»ն ու «ս»ն, ձեր «չ»ն ու «ջ»ն… Երբեմն, նոյնիսկ, խմբագրին աչքէն վրիպած տառասխալը ես պիտի սրբագրեմ։ Օրական ութը, տասը ժամ պիտի հալիմ, պիտի մաշիմ, պիտի ծերանամ, պիտի ջղայնանամ, որպէսզի ձեր գրածները տպագրուին եւ ազգը լուսաւորուի։

—Վստահ եմ որ մեր ազգը ձեզի երախտապարտ է, որովհետեւ եթէ դուք չըլլայիք, ոչ գիրք կ'ունենայինք, ոչ ալ լրագիր։

— Ես ալ, իբրեւ այս ազգին խոնարհ մէկ զաւակը, պարտք կը զգամ իմ երախտագիտական զգացումներուս հաւաստիքը ձեր մուճակներուն տակ դնելու։ Առանց ձեզի, տնեցիները անօթի պիտի մնային։

Եւ սակայն, սիրելի հայրենակիցներ, շատ կը խնդրեմ որ կտորիկ մը խիղճ ու խղճմտանք ունենաք եւ ձեր ձեռագիրները քիչ մը աւելի խնամքով պատրաստէք, որովհետեւ ինչպէս ուրիշ անգամներ ալ ըսած եմ, իմ աչքիս լոյսը ձեր պապուն ժառանգը չէ եւ դուք իրաւունք չունիք իմ աչքերս քէօռցնելու։ Հազար անգամ հազար ձեւով հասկցուցի ձեզի որ ձեռագիր ըսուածը մաքուր ըլլալու է, որպէսզի արագ ու անսխալ շարուի. ազգին բոլոր խմբագիրները տարին տասներկու ամիս կը խրատեն, կը խնդրեն, կ'աղաչեն ու կը պաղատին բայց դուք ականջ կախած չունիք։

Ձերկարեմ ահաւասիկ քանի մը խընդրանքներ, որոնց տակ պիտի ստորագրէին նաեւ իմ գրաշար պաշտօնակիցներս.

Առաջին — Մաքուր գրեցէք եւ տառերուն կէսը մի ուտէք։

Երկրորդ — Մելանով գրեցէք, ոչ թէ մատիտով։

Երրորդ — Թուղթին մէկ էջին վրայ գրեցէք։

Չորրորդ — Տողերը իրարու մի փակցնէք եւ թուղթին չորս բոլորտիքը քիչ մը լուսանցք ձգեցէք։

Հինգերորդ — Օտար անուններ, բառեր հատիկ, հատիկ գրեցէք. քիչ մը թուրքերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն գիտեմ, բայց գերմաներէն, չեխերէն ու չինարէն չեմ գիտեր։

Վեցերորդ — Երբ կը մեքենագրէք, տողերը իրարմէ բաժնեցէք կէս մատնաչափ։

Եւ եօթներորդ — Մի աճապարէք, ձեր ետեւէն ինկող չկայ…

Մեղք եմ, գիս մի չարչարէք եւ հոգիս մի հանէք։ Մինչեւ հիմա ըսածներս ձեզի ջուրի ձայն կուգային, անկէ վերջ խօսք մտիկ ըրէք, ի սէր Աստուծոյ։ Մեղք եմ, մե՛ղք…

ԵՐՈՊԱՑԻ

րենց ըրինք», ինչպէս կ'ըսէր Չըրչիլ։

Սակայն Ստալինի յաջորդը իր ժամանակին եւ կորովին մեծ մասը յատկացուց ներքին հարցերուն։ Երեւութապէս Մալենկով կը ձգտի նոր իմաստ մը տալ «ընկերվարութիւնը երկրի մը մէջ» բացատրութեան, ինչպէս կ'ըսէր Ստալին։

Առանց տարուելու առաջին բոլշեւիկներու ցնորքներէն եւ ծայրայեղ խոստումներէն, միջոցներ ձեռք առաւ, որպէսզի խորհրդային քաղաքացին մօտիկ ապագայի մը, կարենայ տանելի կեանքի մը մակարդակին հասնիլ համահաւասար Եւրոպայի կարգ մը երկիրներու մակարդակին։

Սակայն Կրեմլին, իր քաղաքական ու տնտեսական մեծ մեքենան զարգացման կողմը դարձուցած ըլլալով, դեռ շատ տարիներ պատերազմի մը վտանգը աչք պիտի չառնէ։ Ամբողջ ներքին ծրագիրը հիմնուած է սա ստուգութեան վրայ որ խաղաղութիւնը պիտի պահպանուի։ Առնուազն այս է կարծիքը Մոսկուայի դիւանագիտական դէտերուն։

Մինչ այսօր, արջառը, դետնախնձորը, բնակարաններն ու հագուստեղէնը խորհրդային իշխանութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմեն, արտաքին հարցերը երկրորդական մակարդակի վրայ նետուած են։

Եւ որովհետեւ միջազգային մեղմացումը անհնար է առանց երկու ճակատներու փոխադարձ զիջումներուն, Կրեմլին լաւ աչքով կը նայի ներկայ դոյավիճակին, Մալենկով ծրագրած է ներկայ սահմանները պահպանել Օտէրէն մինչեւ Եալու գետը եւ ամբողջովին նուիրուիլ ներքին, տնտեսական ու քաղաքական կացութեան ամրապնդման։

Մալենկովի նոր ուղեգիծը պիտի ճշդորոշէ խորհրդային քաղաքականութիւնը։ Եթէ ներքին ծրագիրը յաջողի, դրամատիրական բազմաթիւ երկիրներ ի վերջոյ կրնան խորհ. Միութենէն ետ մնալ կեանքի ընդհ. մակարդակին տեսակէտով. «Բարօրութեան»ի պատերազմ մը կրնայ հետեւիլ անոր, ինչ որ նորատեսակ ցուրտ պատերազմ մը պիտի ըլլայ եւ կամ «խաղաղ մրցակցութիւն» մը երկու աշխարհներուն միջեւ։

Ի ՊԱՏԻՒ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

(Ճառեր օրուան հոգերու մասին)

★

ՊէՅՐՈՒԹ, 1 Փետր. (Յառաջ).— Համազգայինի վարչութիւնը Յունուար 24ին թէյասեղան մը սարքած էր ի պատիւ Շ. Նարդունիի։ Այս առթիւ շահեկան սաուլիս մը տեղի ունեցաւ օրուան հոգերու մասին։ Նախագահը, ընկեր Կ. Սասունի, բացատրեց թէ որքան անհրաժեշտ է աւելի սերտ կապեր հաստատել գաղութէ գաղութ։

Ճերմակ ջարդի ենթակայ ենք ամենուրեք, մեր կազմակերպած պայքարն ալ ճերմակ պատերազմ մըն է։ Արտասահմանի համայն հայութեան մտքերու եւ բաղձանքներու նոյնութիւն մը կայ։ Մեծ դեր ունին մեր մշակութային միութիւնները։

Ընկեր Ե. Տարօնեան չեշտեց թէ Նարդունին ինք ալ ենթարկուած է հայ մատուրականին դառնութեանց, սակայն առոնք խթան մը եղան ճիգերը բազմապատկելու։ Ընկեր Կ. Գէորգեան.— «Հայ միջին եւ աղքատ դասակարգը չի կրնար օժանդակել հայ գրագէտին ու մտաւորականին։ Չի կրնար գնել գրական եւ մշակութային մեր հրատարակութիւնները։ Մեծագոյն դերըվերապահուած է հայ ունեւոր դասակարգին։ Առանց մամուլի եւ գրականութեան մեր բոլոր առաջադրութիւնները դատապարտուած են ձախողութեան։ Անհրաժեշտ է որ մեր նիւթական եւ մտաւորական դրամագլուխները սերտօրէն գործակցին։ Ամէնէն առաջ պէտք է ապահովել հայ գրագէտին նիւթական անկախութիւնը։

Գ. Նդրուտեան (ճեմարանի անցեալ տարուան շրջանաւարտներէն) անդրադարձաւ երիտասարդութեան դիրքին՝ հանրային եւ մշակութային մարզին մէջ։ «Աւենէ մը ի վեր կը հարցնեն թէ ո՞ւր է հայ երիտասարդութիւնը»։ Խօսքը ուղղելով — Նարդունիին ըսաւ.— Ո՛վ որ փնտռել գիտէ պիտի գտնէ, որովհետեւ ան միշտ պատնէշին վրայ է, հաւատաւոր։ Ան ամենուրեք պիտի ողջունէ ձեզ եւ պիտի բաժնէ ձեր հաւատքը, տոկալու վճռականութեամբ։ Անիկա ունի պարտականութեան խորունկ գիտակցութիւն, եւ պիտի չսակարկէ անհրաժեշտ զոհողութիւնն ու նուիրումը։»

Վ. Օշական — Հարկ է սկսիլ ոչինչէն եւ սկսիլ բոլորովին նոր գրականութիւն։ Նոր մշակոյթ, նորագոյն հիմունքներով, արդիական ոգիով։ Կ'ընդունինք անցեալը, բայց չենք ընդունիր անոնց բռնութիւնը մեր ներկային վրայ։ Հարկ է անկախութեան առաջնորդել երիտասարդութիւնը։

Ս. Վրացեան բացատրեց Համազգայինի ընկերութեան դերը։ Այս Միութիւնը տարածուած է շատ սահմանափակ մտաւորական շրջանակներու մէջ։ Պէտք է իրապէս համազգային կազմակերպութիւն մը դառնայ հայ ժողովուրդի կենսունակութեան եւ հայ մշակոյթի պահպանման համար։ Անդրադառնալով երիտասարդութեան պահանջներուն, դիտել տուաւ.

— Հինի եւ նորի պայքարը միշտ գոյութիւն ունեցեր է եւ պիտի ունենայ։ «Ժամանակին, երիտասարդ սերունդը դժգոհ էր եւ կը պայքարէր Վարուժանի, Սիամանթոյի, Ահարոնեանի, Զօհրապի եւ ուրիշներու դէմ, Պոլսոյ մէջ։ Աւելի ուշ, Կովկասի մէջ, նոյն պայքարը տեղի կ'ունենար եւ միեւնոյն շարժառիթներով, Թումանեանի, Աղբալեանի եւ Դեմիրճեանի դէմ։ Հանրային, ինչպէս մշակութային մարզերու մէջ, երիտասարդութիւնը կը դժգոհէր եւ աստարէզ կ'ուզէր «հիներ»էն, որոնք գրաւեր էին բոլոր աթոռները։ Ես ալ մասնակցած եմ այդ պայքարներուն։ Հիմա երբ կ'անդրադառնամ, զարմանքիս կ'երթայ թէ այն ժամանակներուն իրապէս «հինը» ո՞վ էր։ Աղբալեանը ինծի հետ ծերացաւ, մնացածներու մասին գիտէք։

Ասպարէզները կամ եթէ կ'ուզէք աթոռները չեն ուզուիր, այլ կը նուաճուին, աշխատանքով, արժանիքներով, պատասխանատուութեան, պարտականութեան եւ կարգապահութեան խոր գիտակցութեամբ, փոխադարձ յարգանքի եւ շրջահայեաց ոգիով տոգորուած առողջ մթնոլորտի մը ստեղծումով։ Երբեք խօսքով կամ պահանջքով, այլ միշտ գործով եւ նուիրումով»։

Շ. Նարդունի.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը գեղեցիկ սովորութիւն մը ունի, մեռնելէն ետք կը գովէ միայն իր արժանաւոր զաւակները։ Այսպէս է եղած նաեւ հայ ժողովուրդը։ Ես ալ դժգոհ եղած եմ երիտասարդութենէս։ Դժգոհութիւնը, տարակոյսը սրբազան է, աղբիւրը ամէն ստեղծագործութեան։ Խօսքը գիտակցական դժգոհութեան մասին է, գաղափարականի մը, իտէալի մը տենդով ու տեսիլքով տիրապետուած։ «Օր մը երբ Աղեքսանդր մեծ մարդու մը գերեզմանին վրայ լալով կ'ըսէր — Այս մարդը եկած, ապրած եւ կատարած է բազմաթիւ քաջագործութիւններ ։Ես որ անկէ քսան տարի վերջ ծնած եմ, քսան տարի տակաւին բան մը չեմ ըրած — մենք կ'ուզենք ըմբոստ երիտասարդներ թռիչք ու խոյանք ունեցող, Մեծն Աղեքսանդրի պէս անցեալին քովն ի վեր, անոր վրայ կռթնած։ Երիտասարդը պէտք է հարցնէ թէ ինչ է ըրած մեր ժողովուրդին համար։ Պէտք է, զոհուիլ գիտնալ։ Մեր յեղափոխականները բոլորն ալ երիտասարդներ էին։ Պէտք է ամէնքս բան մը աւելի ընենք որ այս ժողովուրդը ապրի, երիտասարդը պէտք է ապացուցանէ իր արժանիքները, եթէ կ'ուզէ յաղթել։ Դիւրին խանդավառութենէ մի տարուիք։ Պէտք է գեղեցկացնենք հոգեկան վիճակները իտէալ ստեղծելու համար։ Ո՞վ վարդին վրայ որդ մը նկարագրած է։ Ես սիրով եւ երանութեամբ պիտի զոհէի կեանքս այս ժողովուրդին համար եթէ վստահեցնեն թէ անկէ է կախուած անոր փրկութիւնը։ Պէտք է նուիրուինք Համազգայինին, Ճեմարանին։ Ամէնուս ալ գործ մը կայ ընելիք։

〰〰〰〰〰〰〰〰

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ԱՍՏՂԵՐՈՒ ՏԱԿ

Հնոցէն ցատկած կայծերուն պէս, բուխերիկէն փախ տուած մուխին նման՝ Պայծառի տխուր երգը քակուեցաւ կոկորդէն, ինկաւ տանիքներու վրայ, անցաւ Աբրահամենց Թաղը, լըեց Կանաչենց տան պատը, ցատկեց երեսբացը, ինկաւ Տիգրանի անկողնին ու երեսներուն վըրայ։

Լուսատողը դէր ճնճղուկի մը պէս թառեցաւ ցանգակատան վրայ։ Կոչնակը բըկաւ հնչել, ժամկոչը մտաւ փողոցները։ Գիւղական տուներու դռները իրարու ետեւէ սկսան բացուիլ, երեւցան մարդոց հասակներ, ապա, լսուեցան ըծկաններու բառաչներ, արօրներու եւ սայլերու ճռճռոց։

Արշալոյսի ծուէնները ինկան Պայծառի անկողնին վրայ։ Ասլանենց ծեր էշը, Կոյնարկի կուշտը նստած՝ ափ մը պաղ ու կենսատու զով կը ծծէր։

Գէշ մարդու օր – արեւը,
Սեւ հողի տակովն արէ՛ք։

Երգը՝ տխուր ու ցաւագին, հեղ մըն ալ խռովեցաւ, յուզուեցաւ ու կրքոտեցաւ, հայհոյանքի մը զայրոյթովը եւ ատելութեան մը բարկովը, հեղեղ շինեց, կարեց միջոցը, պայթեցաւ տանիքներու վրայ։ Ծուխը, ծուխը։

Տիգրանենց տունին մէջ թոնիր վառեցին։ Ծուխը բարձրացաւ բուխերիկէն վեր, գօտի մը քաշեց գիւղին չուրջը։

Ուրիշ ծուխ մը, անտեսանելի ու անչօշափելի, բարձրացաւ Պայծառի սիրտէն. սէր ու յոյզ, ցաւ ու տանջ սրսկեց փողոցներու մէջ, տանիքներու վրայ։

Գիշերուան հողեվարքին վերջին հեծքէն, եւ անհետացող աստղերու տխուր ոգէն՝ արթնցաւ ՍԷՐԸ Պայծառին մէջ, նորէն, ու նորէն խռովք, ցաւը մտաւ երգին մէջ եւ անոր հետ՝ կաթեցաւ գիւղին վրայ։

Սիրոյ ծուխը, սիրոյ ծուխը։-
Այդ ցաւցնող, հոգիէն ու սիրտէն, միսէն ու ոսկորէն քակուող, բայց միշտ փնտռուած ծուխը …։
Ցաւխտենական ու երանելի ծուխը …։
Գիւղը արթնցաւ.
Ափին մէջ՝ Սիրոյ Գիրք մը կար …։

ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՌԻՒ

Զարդարենց Մարգրիտը՝ լքած էր իր նշանածը, Միքայէլենց Արշակը։ Աչքը Կանաչենց Տիգրանին վրայ էր։ Հա, հա, հա, քիչ մնացեր էր որ՝ Թուխենց Մարիամն ալ իր նշանածը ձգէր։ Գէլոնց Շուշանը ինքզինքը գեղեցիկի տեղ դրած էր, կը յուսար Տիգրանի սիրտը գրաւել եւ Կանաչենց տունը հարս երթալ։ Անոր մայրը Կանաչենց տունը լուացք ընելու եւ հաց թխելու կ'երթար, ու Շուշանը մօրը բան մը ըսելու պատրուակով՝ շաբաթը քանի մը հեղ, Տիգրանենց տունը կը մըտնէր ու կ'ելլէր։ Սուսունը՝ Տիգրանի համար խենթեցած էր։ Օխիկենց Ալիսը՝ գիւղական միջավայրը արհամարհելով՝ սիրահարական նամակ մը գրեր էր Տիգրանին։ Մարգրիտը սկսած էր սափորը ուսէն՝ աղբիւրը ջուրի երթալ։ Կարմրուկենց Խաթունը՝ Տիգրանենց Կոյնարկին բոլորտիքը կը տնտնար, կամ՝ [illegible] իրենց փողոցէն անցնիլը տեսնելուն պէս, բարձր, բարձր կը հազար…։

Տիգրանի առնական գեղեցկութիւնը եւ անոր հօրենական անսպառ հարստութիւնը գինքը դարձուցեր էին ամէնէն փնտռուած փեսացուն։ Գիւղին մէջ Տիգրան մը կար, ու բոլոր հասած աղջիկները, հարուստ կամ աղքատ՝ անոր հետքը կը փնտռէին։ Աղջիկ ունեցող տուներու մէջ սիրտերու անօրինակ շարժ կար եւ հոգեղէն հրաբուխ։

Գիւղը նստեր էր սիրոյ խարոյկին ծայրը։

Կիրակի մը։ Ժամու մէջ պատարագ, ու դուրսը արեւ ու ծաղիկ։ Դաշտերը, հեռուէն, կանաչ ծովու մը պէս կը տեսնուէին։ Հեղեղատի մէջ՝ նորօրինակ կեանքի մը խլրտումը կար։ Պարտէզները զարդարուած էին կանաչութեամբ եւ պըտուղով։ Կեռասները ցոյց կուտային իրենց կարմրուկ աչուկները։ Սուլթանենց թթենին թուխս նստեր էր եւ քաղցր թութ կը հասունցնէր։

Եկեղեցիի բաց պատուհաններէն դուրս՝ կը խուժէր խունկի ծուխ։ Հայոց պերճիմաստ շարականներու առուակը կ'օրորուէր ժամու սրբազան երերուն վրայ։ Զղջումի ու ապաշխարութեան աղօթքները կը թեթեւցնէին հոգիներու տաղնապը։

Պայծառը, այդ առտուն, կեցած էր իրենց սեմին վրայ, կը դիտէր արագիլներու անցուդարձը։

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ԱՆԳԼԻՈ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին մօտերս, ինչպէս կը հաստատեն Լոնտոնի թերթերը: Անգլիա կ՚ուզէ կարգադրել Սուէզի վէճը, ճիշդ այն պահուն երբ Ամերիկացիները կը բանակցին Փաքիստանի հետ, նոր ճակատ մը կազմելու համար անդամակցութեամբ Թուրքիոյ եւ Իրաքի: Եթէ այս ծրագիրը յաջողի, Եգիպտոսը եւ անոր հետ Անգլիա դուրս ձգուած պիտի ըլլան Միջին Արեւելքի ճակատէն:

ՍԱՍՏԻԿ ՑՈՒՐՏԸ ՎԵՐՋ՝ անձրեւ: Օդը երէկ աւելի մեղմացած էր Փարիզի մէջ: Միեւնոյն ատեն շատ մը արկածներ պատահեցան,— Թունաւորում կազէ եւն: Կիրակիէն ի վեր, 1500 անգամ օգնութեան կոչեր ստացած էր հրշէջներու վարչութիւնը: Միւս կողմէ բազմաթիւ նկուղներ եւ սրահներ ողողուած են, սառերը հալած եւ ջուրի խողովակներ պայթած ըլլալով:— Աբբայ Փիէռ կը շարունակէ օգնութեան հասնիլ անտէրներուն: Ցարդ հաւաքած է երկու միլիոն ֆրանք:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ վերաբացուեցաւ երէկ: Օրակարգին վրայ կան 170 հարցադրումներ:

ՔԱՐԻՒՂԻ անգլիացի մասնագէտներ մեկնեցան Իրան, զբաղելու համար նաւթահորերու վերակազմութեան խնդիրներով, երկուքուկէս տարուան դադարէ մը ետք: Միւս կողմէ բանակցութիւնները կը շարունակուին Լոնտոնի մէջ եւ յոյս կայ որ յաջողութեամբ վերջանան մինչեւ Մարտ: Նոր ընկերութիւն մը պիտի կազմուի որ միայն 500 — 100 մասնագէտներ պիտի վարձէ, մեծ մասով անգլիացի: Իրան տասը միլիոն թոն քարիւղ պիտի արտադրէ առաջին տարին, իսկ 3–5 տարի վերջ քառասուն միլիոն: Նախկին Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը խմբակ մը պիտի կազմէ, իրանեան քարիւղը ծախելու համար:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ դահընկէց արքան, Ֆարուք, հրապարակաւ կը սպառնար դատ բանալ բոլոր անոնց դէմ որ գնումներ կը կատարեն իր գոյքերուն աճուրդին առթիւ: Կառավարութիւնը եւ Փարիզի եգիպտական դեսպանատունը անմիջապէս պատասխանեցին թէ այդ գեղարուեստական առարկաները ազգին կը պատկանին եւ Ֆարուք որեւէ իրաւունք չունի անոնց վրայ:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ վերաքննութիւնը յառաջ կը տարուի հետզհետէ, զօրացնելու համար ծերակոյտին եւ կառավարութեան իրաւասութիւնները:

ԹՈՒՐՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ռազմափորձեր կը կատարուին Թուրքիոյ մէջ, փորձելու համար արեւելեան սահմաններուն պաշտպանութեան վիճակը: Կը մասնակցին ցամաքային եւ օդանաւային ուժեր: Ամերիկացիները բազմաթիւ օդանաւեր եւ հրամանատար մը տրամադրած են:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ հասած լուրերու համաձայն, կառավարութիւնը կը շարունակէ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, բարեկարգութիւնը ապահովելու համար: Զինուորական պահակախումբեր կը շրջին կասկածելի վայրերու մէջ: Կ՚ըսուի թէ ձէպէլը Տրիւզի ըմբոստները օգնութիւն ստացած են դուրսէն:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 40 միլիոն ռուբլի փոխատուաւ Ֆինլանտայի, ոսկիով, տոլարով եւ ուրիշ դրամներով:— Խաղախնդանի Կեդր. Կոմիտէին Ա. և Բ. քարտուղարները ալ փոխուեցան:

ԹԵՀՐԱՆԻ խորհրդային դեսպանը, Լաւրենտիյեւ, իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ, 17 օրուան բացակայութենէ մը ետք:

ԽԵՆԴ ՄԸ մատիտը պահակի մը աչքը խօթելով պատճառ եղաւ անոր մահուան, Վիլժիւիֆի յիմարանոցին մէջ:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ գրագէտ մը, Մաքսուէլ Պոտընհայմ, որուն գործերը բազմաթիւ լեզուներու թարգմանուած են, սպաննուած գտնուեցաւ իր կնոջ հետ: Կուրծքէն զարնուած էր գնդակներով, իսկ կինը սպաննուած էր դաշոյնով, եւ ամբողջովին այլանդակուած դէմքէն: Կը փնտռուի 25 տարեկան երիտասարդ մը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբը կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը, կիրակի 28 Փետրուար:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Կ. Խաչի Օգնութեան Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օրը Մայիս 16ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

"ՀԱՅԱՍՏԱՆ"Ի ՕՐԸ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ
Մասնակցութեամբ՝ Փարիզեան շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն:

Հովանաւորութեամբ՝ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

SUSSET Շքեղ սրահներուն մէջ 206, Quai de Valmy (Métro Jaurès)

Շաբաթ, 13 Փետրուար ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր

Կը մեներգեն ընկերուհիներ՝ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ,
Ընկերներ՝ Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, Ժ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ
Արտասանութիւն՝ ընկերուհիներ՝ Ս. ՅԱՐԷԹՆԱԳՈՎԵԱՆ, Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Պար՝ Նոր Սերունդի Պանթէօ Քաջանի մասնաճիւղին կողմէ
Ղեկավարութեամբ Տիկ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
Մենապար KHAN DJIGUI (Ա. Պօրնուզեան)
Անիէռի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. միացեալ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ
Կը ներկայացուին, Առնուվիլի Նոր Սերունդին մասնաճիւղին կողմէ
« ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ »
Ալֆորվիլի եւ Անիէռի մասնաճիւղերուն կողմէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ
Ջութակ Գ. ՃԱՐԱՃԵԱՆ Դաշնակ Ն. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ Նուագախումբով

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Նիւթը՝ «Յակոբ Օշականի գրականութեան եւ արուեստին յատկանշական նկարագիրը»:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանի վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. Գօրեան: Նիւթը՝ «Հայաստանի գիւղերու ընկերային կառուցումը»: Մուտքը ազատ է:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 ֆր.:

ԼԱԹԱԿԱԶՄ հատորներ ապսպրողներէն կը խնդրենք քիչ մըն ալ սպասել: Արձանագրած ենք իրենց ապսպրանքը եւ կը սպասենք առաքման:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր, 32րդ տարի թիւ 335 (1954 Յունուար), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Այս թիւով կը սկսի խիստ շահեկան շարք մը, Բանակցութիւնները խորհրդային Ռուսաստանի հետ: Գրեց՝ Համբարձում Տէրտէրեան (անդամ պատուիրակութեան): Տարեկան բաժնեգին վեց տոլար:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տարուան ամենափայլունը, Կիրակի 21 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէսգիշեր HOTEL GEORGE V

Գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Կը նախագահէ տնտեսական նախարար

Dr. Bernard Lafay

ՎԱՐԴԻՒԱՆԵԱՆ նուագախումբ եւ «Աթրաքսիօններ»:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

PROvence 82-38, TROcadero 03-18

COMITE PRIX BREMOND

Դասախօսութիւնը

Այս ուրբաթ ժամը 21ին

Salle Claude Debussy

252, F g. St. Honoré

Կը խօսի Տիկին

Arlette de PITRAY

Նիւթը՝ «Հայ Կինը»:

EVIDENCES

Revue Mensuelle

30, Rue la Boëtie, Paris.

Ստացանք 1954 Յունուար (37) թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ,— քաղաքական եւ գրական:

Տարեկան բաժնեգին 700 ֆրանք (10 թիւ), արտասահման 850 ֆրանք: Հատը՝ 75 ֆրանք:

ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

(Նախկին Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ) սրտագին շնորհակալութեամբ կը ծանուցանեն թէ Հրատարակչականին հիմնարկութեան 25ամեակին առթիւ եւ զարկ տալու համար անոր գործունէութեան, Պ. ԳրիգորՄերճանօֆ հարիւր հազար ֆրանք նուիրած է ընկերակցութեան:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 ֆրանք:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա. մաս, Պէյրութ, 800 ֆրանք:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 ֆրանք:

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երազահան եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 ֆր.:

ՅՈ° ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 ֆրանք:

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, Թրգ. Ա. Աբեղեան, Գահիրէ, 1200 ֆրանք:

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար ֆրանք:

Rock Wagram, William Saroyan,

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 ֆրանք: ՕՐԱՑՈՅՑ Էջմիածնի երկու հարիւր ֆրանք:

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, Նուարդ, Գահիրէ, 500 ֆրանք:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ:

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal : Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. քաղաքի ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, 10 Փետր. չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Օրակարգ.— ա) Տարեկան զեկուցում: բ) Պատգամաւորի ընտրութիւն: գ) Ընթացիկ հարցեր:

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Փետր. 10ին, կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը, հայերէն, տեղի կ՚ունենայ այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Պ. ՉԱԼԵԱՆ, նիւթը «Լիբանան եւ Լիբանանի հայութիւնը»:

Չ. Ռ. Մ.Ի ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ Մայիս 23ին, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ սոյն թուականը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՋՈՂՈՅԵՆ ՎԵՆԵՏԻԿ
(ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)
Գրեց՝ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ
Տպ. Վենետիկ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ՋՐՈՅՑ »ՆԵՐԸ ԿԱՐ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ

Հանդիպումներ Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք - Անտրէ Մարսէլի հետ:

208 էջ, գին՝ 400, արտասահման 500 ֆր.

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են մեր գործերէն Արեւելքի Տղաքը 350 ֆր.: Կը հրաժարիմ Հայութենէ 500 ֆր.:

Դիմել հեղինակին՝

Poladian, 92, Bld. Général Nollet
La Rosière, Marseille (B. du R.)

եւ կամ՝ միակ կեդրոնատեղին.— ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝

43, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI 11 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7292 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2703

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ

Քանի մը խօսք եւս հայկական մամուլի մասին։

Մօտաւորապէս 85 – 90ի կը հասնի պարբերական հրատարակութեանց թիւը Հայկական Արտասահմանի մէջ։ Բայց մենք պիտի զբաղինք միայն օրաթերթերով ։

Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ ունինք միայն մէկ օրաթերթ, Յառաջը։

Յունաստանի մէջ՝ նոյնպէս մէկ օրաթերթ, Ազատ Օր ։

Եգիպտոսի մէջ՝ երկու օրաթերթ, առաջինը՝ Յուսաբեր ։

Լիբանանի մէջ հինգ օրաթերթ, ամենահինը՝ Ազդակ։

Սուրիոյ մէջ՝ մէկ, Արեւելք, որ 1954 Յունուարէն ի վեր կը հրատարակուի մեծ լայնածաւալ էջերով։

Իրանի մէջ՝ մէկ, Ալիք։

Հիւսիս. Ամերիկայի մէջ՝ երկու. ամենէն տարեցը՝ Հայրենիք։

Պոլսոյ մէջ՝ երեք օրաթերթ։

Ընդհ. գումար՝ 14, որոնց եօթը Դաշնակցական ։

Հարաւ. Ամերիկայի «Արմենիա»ն ալ (Դաշնակցական) օրաթերթի դեր կը կատարէ. թէեւ առ այժմ կը հրատարակուի շաբաթը երեք անգամ, տեղական պատճառներով։

Ի՞նչպէս կը խմբագրուին այս օրաթերթերը ։

Ջախջախիչ մեծամասնութեամբ դուրսէն՝ Պոլսէն կամ Կովկասէն եկած խըմբագիրներով։

Սակաւաթիւ են «տեղական արտադրութիւնները»։ Ընդհանրապէս նորահասներ կամ ուրիշ ասպարէզներէ փոխադրուած ուսումնականներ ։

Ինչպէս ուսուցչութեան, մամուլին մէջ ալ հետզհետէ կը սպառին անոնք որ այդ ասպարէզին նուիրուած են կոչումով եւ պատրաստութեամբ ։

Մնացեալները, մեծ մասով «ամաթէօր»ներ, երբեմն վիճակ մը ունին։ Այսօր կան, վաղը չկան ։

Դեռ կայ մաս մըն ալ որ ասպարէզը փակեց ինքն իր ձեռքով ։

Նոր ուժեր դժուար կը հասնին։ Նոյնիսկ Միջին Արեւելքի մէջ, ուր դպրոցներու պատկառելի ցանց մը ունինք ։

Գլխաւոր պատճառը՝ տնտեսական հողն է ։

Ինչպէս ուսուցչութիւնը, մամուլն ալ փայլուն հեռանկարներ չի պարզեր, նիւթական տեսակէտով ։

Երկու ասպարէզներն ալ ամէն բանէ առաջ կոչում եւ զոհողութիւն կը պահանջեն ։ Անշուշտ նաեւ պատրաստութիւն ։

Քի՞չ աւերներ կը գործեն անոնք որ խմբագիր եղած են պատահաբար։ Եւ մանաւանդ անոնք որ ոչ իրենց դերին կը հաւատան, ոչ ալ տրամադիր են որեւէ բան սորվելու ։

Եթէ կուսակցական պայքարները եւ մանաւորապէս հակադաշնակցականթթուկիրքը յաճախ սանձակոտոր խուժանավարութեան կը յանգին, պատճառը միայն «անսկզբունքայնութիւնը» չէ, այլ եւ տգիտութիւնը ։

Խոշոր – խոշոր ջարդողներ կան։ Եւ կան «ողջամիտ» կամ ննջամիտ բանգէտներ, ամէն տեղ ։

Շատեր բան չեն կարդացած տարիներու ընթացքին։ Եւ սակայն կը յաւակնին հանրային կարծիք վարել ։

Այս տարրերը իրենց յատուկ հասարակութիւն մըն ալ ունին, որ կը գոհանայ քարացած գիտելիքներով, առանց աչք մը նետելու աւելի հեռուն ։

Հետեւա՞նքը,— կանխակալ կարծիքներ եւ լճացում։ Ոչ յառաջ, ոչ ետ ։

Բարեբախտաբար ճիդ չի պակսիր Դաշնակցական ճակատին վրայ ։

Գոնէ պայքար ունին եւ երիտասարդութին։ — Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄՈՒԼ ՆԻՍՏ ՄԸ ԵՒՍ

ՄՈԼՈԹՈՎ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ.— ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՄԻՇՏ ԱՌԿԱԽ.— ՆՈՐԷՆ ԴՌՆՓԱԿ ՆԻՍՏ՝ ԱՅՍՕՐ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

Չորսերու խորհրդաժողովին Գշ. օրուան նիստն ալ ապարդիւն անցաւ ։ Պ. Մոլոթով գրաւած էր բեմը եւ 90 վայրկեան խօսեցաւ, կրկնելով ինչ որ ըսած էր վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին, գերմանական հարցի մասին։ Արեւմտեան ներկայացուցիչները բողոքեցին, բայց ան պատասխանեց թէ նորէն պիտի խօսի ։

Արդարեւ, երէկ, չորեքշաբթի, նոր ծրագիր մը պիտի ներկայացնէր Եւրոպայի ապահովութեան մասին։ Գշ. օր երբ ճառը կը վերջացնէր, Պ. Տըլըս ոտքի ելլելով երկու խօսք արտասանեց ․

— Նկատելով որ ոչ մէկ նոր բան լսեցի, որեւէ ըսելիք չունիմ ։

Օրուան նախագահը, Իտըն, զարմանքով հարցուց.— Ի՞նչ ծառայութիւն կը մատուցանենք միջազգային հասկացողութեան մը յանգելու համար, այսպէս շարունակելով բանավէճը»։ Իսկ Պիտօ դիտել տուաւ.— «Տասնըհինգ օր վերջն ալ իմացանք այն ինչ որ լսեր էինք առաջին օրը »։

Այս յայտարարութեանց վրայ էր որ Մոլոթով յայտնեց թէ որոշ ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ Եւրոպայի ապահովութեան մասին, մանրամասն լուսաբանութիւններով։ Միւս երեք նախարարները ակամայ տեղի տուին, միշտ սպասելով որ վերջանան վիճաբանութիւնները ։

Այսպէս բոլորովին ամուլ անցաւ Գշ. օրուան նիստը։ Պ. Մոլոթով պարզապէս կը կրկնէր ինչ որ ըսած էր գերմանական հարցի մասին, ութ յաջորդական նիստերու մէջ։— «Պէտք է խորհրդաժողով մը կազմակերպել հաշտութեան դաշնագիրը պատրաստելու համար, պէտք է որ արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները մասնակցին այդ ժողովին, պէտք է որ չորս նախարարներուն փոխանորդները երեք ամիս ժողով գումարեն այդ աշխատանքը կատարելու համար ։ Անհրաժեշտ է թոյլ չտալ որ Գերմանիան մասնակցի որեւէ զինակցութեան՝ ընդդէմ երէկուան զինակիցներուն։ Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը, որ նախատեսուած է յիսուն տարուան համար, պիտի նպաստէ վերակազմելու գերմանական նախկին բանակը » եւն.։ Միակ տարբերութիւնը այն է որ այս անգամ բառ չարտասանեց իր առաջարկած հանրաքուէի մասին։

Իր ճառին պատասխանած ատեն, Պ. Պիտօ մասնաւորապէս ծանրացաւ երկու կէտերու վրայ,— առաջին՝ Գերմանիան ազատ է մասնակցելու միացեալ բանակի դաշինքին կամ զայն մերժելու։ Երկրորդ, Մոլոթով միշտ կը պահանջէ մէկդի դնել միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը, բայց երբեք չըսեր թէ Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակներն ալ մէկդի պիտի դնեն իրենց ներկայ միաբանութիւնը ։ Ինչո՞ւ մենք պիտի հրաժարինք մեր ձեռնարկներէն, երբ ուրիշներ նոյն բանը չեն ըներ »։

Իտըն ալ անգամ մը եւս յայտարարեց թէ Անգլիա պատրաստ է երկարաձգելու 1944ի անգլեւխորհրդային դաշինքը, միեւնոյն ատեն ցաւ յայտնելով որ քայլ մը յառաջ գացած չեն գերմանական հարցը լուծելու համար։ «Դեռ երկա՞ր պիտի տեւէ այս վիճակը»։ Ասոր վրայ էր որ Մոլոթով բորբոքելով յայտարարեց ․— « Գերմանական խնդիրը եւ Եւրոպայի ապահովութիւնը շատ մեծ կարեւորութիւն ունին եւ պարտաւոր ենք շարունակել ։ Միացեալ բանակի ծրագիրը կը վտանգէ Եւրոպայի ապահովութիւնը »։

(Շար.ը էջ 4)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԲԱՄԲԻՌ»

Նոր ստացայ երրորդ թիւը։

Թերեւս մոռցած էք։ Հալէպի «Քարէն Եփփէ» ճեմարանին ուսանողութեան պարբերաթերթն է, որուն հրատարակութեան ձեռնարկեցին անցեալ տարի ։

Նախապէս լոյս կը տեսնէր բազմագրութեամբ։ Այս թիւը տպագիր է։

Կարն ազդէ մը կ'իմանամ թէ այդպէս ալ պիտի շարունակուի, շնորհիւ խնամակալութեան եւ «Արեւելք»ի ընծայած դիւրութեանց։ Պիտի հրատարակեն տարին չորս թիւ.— ամառ, ձմեռ, աշուն եւ գարուն ։

Երբ առաջին անգամ կը խօսէի այս ձեռնարկի մասին, մասնաւորապէս ուշադրութեան կը յանձնէի կազդուրիչ հեւոյթ մը.

— « Այս տղաքն ու աղջիկները կրնան աշխատանքի, գրական ճաշակի եւ հասուն, ատկուն հայերէնի դաստիարակութ մը բանալ շատ մը խմբագիրներու եւ գրողներու համար»։

« Բամբիռ »ի երրորդ թիւը անգամ մը եւս կը հաստատէ այս պարագան ։

Մեծ մասով ուսումնասիրութեան փորձեր կը պարունակէ այս թիւը.— Վարք Մաշթոցի, Լեւոն Շանթ, Հայ Թատրոնը, Սիպիլի «Աղջկան մը սիրտը», Վ. Թէքէեանի «Մէկ հատիկը», Եղնիկի ընծայուած խրատներու թարգմանութիւնը (գրաբարէ աշխարհաբար), Արու Լալա փիլիսոփա՞յ մըն էր (թարգմանութիւն արաբերէնէ) եւ այլն։

Ուշադիր աշխատանքի եւ քննական մտքի կայծեր, որոնք հետզհետէ կը զարգանան ։

Յօդուածագիրները կը պատկանին ոչ միայն բարձրագոյն՝ Հայագիտական բաժնին, այլ եւ ուրիշ դասարաններու։

Ճեմարանը արդէն տուած է իր առաջին շրջանաւարտները եւ ամէն երաշխաւորութիւն կ'ընծայէ աւելի մեծ նուաճումներ կատարելու ։

Ուսանողներուն թիւը, որ 71 էր անցեալ տարի, այս տարի բարձրացած էր 142ի, երբ սկսաւ նոր տարեշրջանը (1953 Հոկտ.)։

Այս ուսանողներուն 80ը մանչ, 62ը աղջիկ էին։ Կ'ենթադրեմ թէ նորեր ալ արձանագրուած են այդ օրէն ի վեր։

Ամէն պարագայի մէջ, անժխտելի է հաստատութեան յառաջդիմութիւնը, մէկ տարիէն միւսը։

Չմոռնանք որ դեռ վեց – եօթը տարեկան է հաստատութիւնը, եւ կը բարգաւաճի շնորհիւ Հալէպի ազգ. իշխանութեանց յարատեւութեան եւ արտասահմանի եղբայրական աջակցութեան ։

Այդ օժանդակութեան առիւծի բաժինը կը նարէ Ամերիկան — միշտ Ամերիկան, դրամով եւ նիւթական պիտոյքներով ։

Ողորմելի է մեր պատուարժան գաղութին մասնակցութիւնը,— քանի մը բեռ գիրք, շնորհիւ անձնական նախաձեռնութեանց, եւ մանր մունր գումարներ ։

Տակաւին չգտնուեցաւ ազգասէր մը որ զոհացնէր ուրիշ պահանջներ,— ի միջի այլոց՝ բառարաններ, սկսելով Հայկազեանէն։

Եւ ըսել թէ այս գաղութին մէջ բախտաւորներ կան որոնք այդ նամբաներէն անցած են ···

ՎԱՀԷ

ՍՊԱՆԻԱ ՉԻ ՃԱՆՉՆԱՐ ՄԱՐՈՔԻ ՆՈՐ ՍՈՒԼԹԱՆԸ

Օր նոր, Թնճուկ նոր ։

Մարոքի սպանիական շրջանէն խումբ մը երեւելիներ Մատրիտ գացած են, իրենց հաւատարմութիւնը յայտնելու համար զօր. Ֆրանքոյի։ Այս առթիւ ոսկեդրուագ դաշոյն մըն ալ տարած են, իբրեւ նուէր։ Սպանիոյ դիկտատորը պատուիրակութեան ունկնդրութիւն շնորհեց իր բնակարանին մէջ։ Այս առթիւ Մարոքի սպանիական մարզպանը խօսք առնելով, «պատմական» կոչեց այս այցելութիւնը։ Մասնաւորապէս բացատրեց թէ պատուիրակութեան գլխաւոր նպատակն է զօր. Ֆրանքոյի յանձնել սպանիական Մարոքի 430 փաշաներուն եւ ցեղապետներուն ադերսագիրը, որ կը մերժէ ճանչնալ Սուլթան Արաֆան եւ կը թելադրէ առժամապէս խալիֆային յանձնել Թեթուանի վերին իշխանութիւնը ։

Զօր. Ֆրանքօ ընդունելով հանրագրութիւնը, ցաւ յայտնեց Մարոքի վերջին դէպքերուն առթիւ եւ յայտարարեց թէ չի ճանչնար Սուլթան Արաֆան, զոր կը պաշտպանէ Ֆրանսա։ Ինք սպանիական Մարոքի համար վեհապետ կ'ընդունի Թեթուանի խալիֆան։ Այս առթիւ մեղադրեց Ֆրանսան ըսելով թէ խախտած է միջազգային դաշինքները։ «Եթէ միւս ազգերը լռութիւն կը պահեն, նկատի առնելով յարաբերութեանց լարուած վիճակը, այդ չի նշանակեր թէ կը հաւանին Ֆրանսայի բռնած դիրքին։ Սպանիա վճռապէս պիտի պաշտպանէ Մարոքի միութիւնը, ինչպէս եւ պայմանագիրներու տառն ու ոգին, սպասելով որ բանականութիւնը յաղթէ բռնի ուժին։ Մինչ այդ, մեր հողանուէրած երկրամասին վեհապետութիւնը կը պատկանի Նորին կայս. վեհափառութիւն Մուլայ էլ Մեհտիի »։

Աւելորդ է ըսել թէ այս յայտարարութիւնը դառն տպաւորութիւն գործեց ոչ միայն Փարիզի, այլեւ Լոնտոնի մէջ ։ Մ. Նահանգները չափաւորութեան խորհուրդներ տուած են զօր. Ֆրանքոյի ։

Ինչպէս յայտնի է, Մարոքի նախորդ Սուլթանը գահընկէց ըլլալով, նախ Քորսիքա, յետոյ Մատակասքար աքսորուեցաւ ։

ՏԻՐՈՒԻՆԻ.— Մեր բարեկամը, բանաստեղծ Լիւք – Անտրէ Մարսէլ («Նարեկ»ի Թարգմանիչը), դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր մայրը։ Մեր խոր ցաւակցութիւնները ։

Ալէն Շամոնի մեր թղթակիցը, Սաքօ, կը գրէ Փետր. 6 Թուականով.— Սաստիկ ցուրտերուն հետեւանքով յանկարծամահ եղաւ վաստակաւոր ընկերվարական մը, քաղաքացի Պէրլէ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ շուքով ։ Իր կտակին համաձայն, ոչ մէկ եկեղեցական արարողութիւն։ Ոտքի էր բանուորութիւնը։ Դամբանականներ խօսեցան իր ընկերները եւ երիտասարդ մը Ազատ Դպրոցէն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ըմբոստ բանակին զօրամասերէն մին յառաջ խաղալով, այժմ հազիւ քսան քիլոմեթր հեռու է Լաոսի մայրաքաղաքէն։ Ֆրանսական բանակը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առած է, քաղաքին պաշտպանութեան համար։ Այս կացութիւնը մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր պատրաստ են ամէն աջակցութիւն ընծայելու, բայց ոչ զինուոր ղրկելու ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ուրբաթ օր պիտի քննէ նուազագոյն օրապահիկի խնդիրը։ Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին։ — Կառավարութիւնը երէկ նոր խորհրդակցութիւն մը կատարեց, գիներու բարձրացումը արգիլելու համար ։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ առաջին մէկ երրորդ մասնավճարին պայմանաժամը կը լրանայ փետր. 15ին։ Երկու երեսփոխաններ առաջարկեցին կառավարութեան պայմանաժամը երկարաձգել մինչեւ մարտ 15, նկատի առնելով արտակարգ ցուրտերուն պատճառած վնասները ։

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ժողովը Փետր. 9ի նիստին մէջ հաւանութիւն յայտնեց 12 երեւելիներու ձերբակալութեան մասին ։ Այս առթիւ բանաձեւ մը քուէարկեց որով կը պահանջէ խստօրէն գործադրել օրէնքին տրամադրած պատիժները ամբաստանեալներուն դէմ։

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

●

Այսօր (14 Յունուար) 21րդ տարեդարձն է Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան :

Երիտասարդութեան Օրն է :

Ուրախալի է որ, Ամերիկայի նման ընդարձակ երկրի մը մէջ ցրուած հայ երիտասարդութիւնը իր կազմակերպութիւնը ստեղծած է: Կազմակերպութիւն մը՝ որ շնորհիւ իր քանի մը տասնեակ Ուխտերուն եւ աւելի քան երկու հազար հաւատաւոր անդամներուն, ոսկեղէն կապ մը հաստատած է գաղութէ գաղութ, ոչ միայն նոր սերունդի անդամներուն միջեւ, այլեւ հին ու նոր սերունդներուն միջեւ :

Երիտասարդութիւնը տարիք մը չէ միայն: Աւելի բարդ ու աւելի բարձր ըմբռնում մըն է ան: Կենսունակութեան յորդում մըն է, կեանքի բոլոր երեսներուն վրայ: Շունչ է ու խանդավառութիւն. եռանդ ու երազ, գաղափարական ու գործ: Եւ վճռական կամք՝ բարձրագոյն իրագործումներու հասնելու :

Առանց այս արարչագործ տարրերուն, անըմբռնելի է երիտասարդութիւնը: Բայց ինչ որ կը յատկանշէ երիտասարդութիւնը եւ գործօն ու ստեղծագործ սերունդի մը կը վերածէ զայն՝ գաղափարականութիւնն է: Երիտասարդ մը՝ որ գաղափարականութիւն չունի, հասարակ թիւ մըն է միայն. երիտասարդութիւն մը որ չունի գաղափարական մը՝ գորշ զանգուած մը. այսինքն՝ զուրկ ստեղծագործ աւիւնէ, հանրային ու պատմական գետիններուն վրայ :

Հ. Երիտ. Դաշնակցութիւնը գոյն ու դիմագծութիւն առած կազմակերպութիւն մըն է: Գաղափարական սերունդ մը՝ շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որուն դրօշին տակ ծլարձակ է եւ ուռճացած անոր շունչով, դառնալով ազգային արժէք, երկու տասնամեակէ ի վեր :

Գաղափարական դարբնոց մը եղած է ան վերջին քսան տարիներու ընթացքին, ոչ միայն իր անդամ երիտասարդներուն համար, այլեւ իր համակիրներուն համար, որոնց թիւը քիչ չէ: Ազգային նկարագիր կերտուած է Հ. Ե. Դաշնակցութեան Ուխտերուն մէջ, որոնք դաստիարակած են իրենց ուխտակիցները, ազգային պատմութեամբ, գրականութեամբ, եւ, մանաւանդ, ազգային շունչով ու ոգիով :

Հազարաւոր երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ եկած ու անցած են այս գաղափարապաշտ կազմակերպութեան դրօշին տակէն, միասին տանելով ազգային տաք շունչ մը, հաւատքի ծուէն մը, հայրենապաշտութեան զգացում մը եւ ծանօթութիւն՝ հայ անցեալէն ու ազգային ձգտումներէն :

Շահ մըն է աս, փրկութեան հոգեկան լաստ մը, որ կրնայ ազգային մթնոլորտի մէջ պահել մեր ժողովուրդի թանկագին բեկորները, որոնք միջազգային ալիքներու մէջ ինկած են, ընկղմելու վըտանգին ենթակայ :

Հ. Ե. Դաշնակցութեան հին ու նոր անդամներէն շատերը հայախօս չեն, բայց բոլորը հայ են հոգիով եւ հպարտ՝ իրենց հայութեամբ: Իրենց հայրերով, ազգային հայրենիքով ու անոր պատմութեամբ :

Գիտենք թէ այս երիտասարդներէն շատերը այսօր գործօն դեր կը կատարեն ազգային, կուսակցական, կրթական ու եկեղեցական ձեռնարկներու եւ Հայ Դատի աշխատանքներուն մէջ: Անոնք ոչ միայն հայ մնացած են, այլեւ կ՚աշխատին հայութիւնը կենդանի պահել, որովհետեւ կը հպարտանան անոր անցեալով եւ կը հաւատան անոր լուսաւոր ապագային :

Բաւական չէ՞ հոգեկան ու ազգային այս դաստիարակութիւնը միայն, որպէսզի սրտանց ողջունենք Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը, լաւագոյն զգացումներով :

Հ. Ե. Դաշնակցութեան գաղափարական զանգուածը — աւելի քան երկու հազար դրօշակիրներով — ափ մըն է միայն երիտասարդական այն բազմութենէն, որ կ՚աճի ու կ՚ապրի մեզմէ հեռու :

Պիտի բաղձայինք որ նոր տարուան նըշանակէտներէն մէկը՝ ըլլայ այդ անտարբեր կամ ամուլ երիտասարդութեան ներ-ուաճումը: Աւելի լայն զանգուածներու հայացումը՝ ազգային ու գաղափարական շունչին ծաւալումով :

Փոքրամասնութիւն մըն է դեռ Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը, բայց կազմակերպուած ու գաղափարական փոքրամասնութիւն մը, որ մեծ, պատմական դեր կրնայ կատարել, երիտասարդ բազմութիւններուն տանելով ազգային շունչն ու ոգին, հայութեան ու հայրենիքին զգացումը. Հայոց պատմութեան փառքը եւ Հայկական Դատին արդարութեան գաղափարն ու գեղեցկութիւնը :

Բոլոր մեծագործութիւնները գաղափարապաշտ փոքրամասնութիւններու գործն են :

Ինչո՞ւ Հ. Ե. Դաշնակցութեան անդամները չկրնան գաղափարական գործիչներ դառնալ, հայ ոգիի ծաւալման ու հայկական ձգտումներուն ծանօթացման: Եւ ամէնէն առաջ՝ հայութեան մեծագոյն ժառանգութեան, հայ լեզուին ուսուցման ու տարածման:

Հպարտ ենք մեր երիտասարդութեամբ եւ, յատկապէս, անոր գաղափարական կազմակերպութեամբ, որուն Օրը կը տօնենք :

Այս Օրը կրնայ պատմական, պանծալի դառնալ, եթէ գիտնանք, եթէ երիտասարդութիւնը գիտնայ ճանչնալ ու ճանչցնել հայ միտքն ու մշակոյթը. սիրել ու սիրելի դարձնել հայ լեզուն ու պատմութիւնը :

Եթէ երիտասարդութիւնը, իրեն յատուկ եռանդով ու հաւատքով, նուիրուի իր ազգային արժէքներուն պանծացման նուիրական գործին :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ)

Գ.

1945ի վերջերը, Սթալին Մոսկուայի մօտակայ իր բնակարանին մէջ ընդունելով խումբ մը գրագէտներ, անոնց ըսած էր.

— Ծերացած եմ, բայց մեռնելէ առաջ կը յուսամ համայնավարութիւնը հաստատուած տեսնել Խ. Միութեան մէջ :

Արդէն երկու անգամ սրտի տագնապ ունեցած էր եւ հակառակ շրջապատին արտակարգ հոգածութեան, կը խորհէր թէ շատ երկար պիտի չապրի: Այս մասին խօսած էր նաեւ Չըրչիլին՝ Եալթայի մէջ: Այս պատճառաւ ալ վիթխարի եւ գրեթէ գերմարդկային ծրագիրներ կը շինէր աճապարանքով, « բնութիւնը կերպարանափոխելու » եւ իր կենդանութեանն իսկ համայնավարութիւնը հաստատելու համար :

Մինչ ամբողջ երկիրը պէտք ունէր կօշիկի, աթոռի, գամի ու կովերու, անիկա ձեռնարկեց տափաստանները, անտառը եւ անապատները պարտէզի վերածելու աշխատանքին :

Յետպատերազմեան տարիներուն շատ ու շատ խօսուեցաւ հիւլէական ուժը ճարտարարուեստական նպատակներով գործածելու մասին:

Լեռներ պիտի տեղափոխուէին եւ Արջային ովկէանոսէն մինչեւ կեդրոնական Ասիա, սիպերիական մեծ գետերուն ընթացքը պիտի փոխէին :

Այս նպատակով բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակուեցան ու դասախօսութիւններ կամբանախօսութիւններ սարքուեցան: Յետպատերազմեան միջազգային կացութիւնը քաջալերական էր իրեն համար :

Գերմանիա եւ Ճափոն պարտուած էին եւ արեւմտ. Եւրոպան ու Մ. Նահանգները զօրացրուում կատարած էին, իսկ կը հաւատային թէ Ֆրանսա եւ Իտալիա հասունցած են յեղափոխութեան համար : « Ամէն ճամբայ համայնավարութեան կը տանի», կը յայտարարէր Մոլոթով 1947ին: Երեք տարի վերջ, Մաօ Ցէ Թունկ արդէն իսկ հաստատուած էր Փեքինի մէջ եւ կուսակցութեան գաղափարախօսը, Պետր Պոսպելով Մոսկուայի մեծ թատրոնին մէջ ճառախօսելով կ՚ըսէր.— «Այս դարը համայնավարութեան դարն է» :

Ներքին թէ արտաքին կացութեան զարգացման բերումով Սթալին ստիպուեցաւ վերաքննել իր ծրագիրները :

Իր վերջին գործին մէջ (1952), կը բանաձեւէր կարգ մը պայմաններ, որոնք հեռաւոր թուականի մը կը վերապահէին « համայնավարութեան դարաշրջանը »:

Արդ, Մալենկովի կառավարութիւնը նշանաւոր մը անգամ չփոխելով իր վարպետին գործին գաղափարական պարունակէն, կը թուի թէ հրամայած է անորոշ ժամանակով յետաձգել «ընկերվարութենէն համայնավարութիւն փոխանցման» շրջանը: Որոշուած ըլլալով սկիզբէն իսկ սկսիլ, Մալենկովի վարչաձեւը լքեց Սթալինի կարգ մը մեթոտներն ու ծրագիրները եւ ընդհատեց շարք մը հսկայ աշխատանքներ, որոնք յանձնուած էին ռազմական ճարտարարուեստին : Այս վերջին ամիսներուն դադրեցաւ աշխատանքը « համայնավարութեան մեծ շինութիւններուն » վրայ, որոնք հետեւեալներն են :

Ա.— Թիւրքմէնիստանի մեծ ջրանցքը. — Սթալինի մահէն քիչ վերջ, խորհրդային մամուլն ու ճայնասփիւռը ամենափոքր յիշատակութիւն մը անգամ չըրին այս ջրաելեկտրական կայաններուն մասին, որոնք պատմութեան մեծագոյնները պիտի ըլլային:

Երկու տարի աշխատանք թափուած էր այս ջրանցքին շինութեան վրայ, որ 1100 քիլոմեթր երկայնութիւն պիտի ունենար եւ Արալ լիճը պիտի կապէր Կասպից Ծովուն :

Իր ելեկտրակայանին եւ ոռոգման ցանցով, Թիւրքմէնիստանի այս ջրանցքը տասնեակ հազարաւոր քիլոմեթրնոց անապատներ պիտի վերածէր կանաչազարդ պարտէզներու: Եւ կառավարութիւնը պիտաճէին մէկ կարեւոր մասը յատկացուցած էր այս ջրանցքին շինութեան անհրաժեշտ ճարտարարուեստներուն հիմնարկութեան : Տասնեակ հազարաւոր բանուորներու օրավարձքերն ալ նախատեսուած էին :

Բ.— Հիւսիսային Խրիմի Ջրանցքը՝ որ Տնիեբէր գետը պիտի միացնէր Խրիմի :

Գ.— Վոլկա — Կասպից Ջրանցքը: Այս վերջին երկու ջրանցքները բնականաբար կարեւորութեան տեսակէտով չէին կրնար բաղդատուիլ Թիւրքմէնիստանի ջրանցքին հետ, այլ ամայի տափաստաններ պիտի ոռոգէին: Ներկայիս ասոնց յատկացուած գումարները տրամադրուած են հիւսուածեղէնի եւ սպառման նիւթերուն պատրաստութեան: Իսկ տարապարհակ աշխատանքի դատապարտուած տասնեակ հազարաւոր բանուորներ օգտուեցան Մարտի ընդհ. ներումէն եւ ազատ արձակուեցան ;

Դ.— Խորհուրդներուն պալատը: Պատերազմէն շատ տարիներ առաջ աշխատանքները սկսան այս պալատին համար, որ պիտի ըլլար աշխարհիս ամենաբարձր եւ մեծագոյն շէնքը :

1941ին ընդհատուեցան, պողպատը պատերազմի գործածուելուն համար : Ըստ յատակագծի, այս պալատը շատ աւելի մեծ ու բարձր պիտի ըլլար Նիւ Եորքի Էմփայր Սթէյթ Պիլտինկէն: Զհանդիպեցայ ոեւէ ռուս գրագէտի, մտաւորականի, արուեստագէտի կամ ճարտարապետի, որ ոեւէ բանաւոր պատճառ մը ցոյց տար այս պալատին շինութեան : Ցեռոյ վախ կայ որ «Մոսկովա» գետին ափերուն վրայ հողը չկարենայ կրել այդքան ծանրութիւն: Սակայն անիկա պիտի ըլլար «Սթալինեան դարաշրջանի» խորհրդանիշը: Արդ, այս պալատին յատա-

ԳԱՅԼԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

★

Ձիւն – ձմեռ է եւ գայլերու վոհմակներ կը շրջին ամէն կողմ, Եւրոպայէն Ասիա: Վերջերս Կրընոպլի մէջ ալ արշաւ մը սարքուեցաւ, բռնելու համար էգ գայլ մը:

Ստորեւ կարգ մը գիտելիքներ՝ գայլերու կեանքէն.—

Վայրի բոլոր կենդանիներէն գայլը՝ թիւով հոծ կենդանի է տակաւին: Զինք բնաջնջելու համար թափուած բոլոր ճիգերուն հակառակ, կը գտնուին Հիւսիսային Ամերիկայի մեծ մասին, Ասիոյ ընդարձակ տարածութեանց եւ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ :

Բոլոր չորքոտանիներուն ամէնէն խորամանկն է: Անկասկած, կարգ մը մեծ կատուազգիներ, աւելի զօրեղ եւ աւելի արագընթաց են. բայց ոչ մէկ ուրիշ կենդանի անոր չափ վարպետօրէն կ՚որսայ իր զոհերը:

Մ. Նահանգներու մէջ զայն կը կոչեն, առհասարակ «Ամերիկայի գորշ գայլ», բայց իր ստեւը յաճախ դոց չէկ կամ կարմիր է :

Եթէ գայլը կը տեղափոխուի նուազ արագութեամբ քան իր զոհերուն մեծ մասը, իր տոկունութեամբ կը փոխարինէ սակայն այս տկարութիւնը: Ան կրնայ ժամական 25էն 40 քիլմ. կտրել ամբողջ գիշերը, եթէ պէտք ըլլայ, որպէսզի հանդստանալու ժամանակ չտայ իր որսին :

Ցռուկէն մինչեւ պոչին ծայրը, միջին հաշուով 1.70 մեթր է: Հասակը ութսուն սանթիմեթր, եւ կը կշռէ 40–50 քիլօ:

Սպաննուած են 2.10 մեթրնոց կենդանիներ, որոնք կը կշռէին ութսուն քիլօ : Կենսաբան Սթէնլի Եանկ, «Անտառներու եւ Ջուրերու ամերիկեան սպասարկութեան» նախկին պաշտօնատարը կը պատմէ թէ Ալասքայի մէջ տեսած է 2.40էն աւելի մեծ մորթեր :

Երկու կամ երեք տարեկանին, գայլը կը զուգաւորի մատակ գայլի մը հետ, որմէ չի բաժնուիր այլեւս մինչեւ իր մահը : Ձագերը կը ծնին ընդհանրապէս գարնան վերջաւորութեան : Ի նախատեսութիւն այս պատահարին, ծնողները կը պատրաստեն չորս կամ հինգ որջեր, բարձրութեանց վրայ, որոնց բոլոր մուտքերուն կրնան հսկել :

Այս կերպով, եթէ էգը պարտաւորուի լքել իր ծնած վայրը, գիտէ միշտ, թէ ո՞ւր կրնայ ապաստանիլ իր ձագերուն հետ, զորս կը փոխադրէ մի առ մի, առնելով զանոնք իր կլափին մէջ:

Մայրը կը դիեցնէ իր պզտիկները, որոնց թիւը կրնայ տարուբերիլ 7–14ի միջեւ, շուրջ երկու ամիս տեւողութեամբ: Մինչ այդ, արուն կ՚որսայ առանձինն, եւ կը բերէ իր ընկերուհիին իր սպաննած որսէն մաս մը :

Անմիջապէս որ փոքրերը կաթէ կը կտրուին, մայրն ալ կը մասնակցի որսորդութեան: Այս վայրկեանէն սկսեալ, արդարեւ, գայլիկները միս կը պահանջեն: Երբ ծնողքը հեռաւոր վայրի մը մէջ կը սպաննեն որս մը, միսով կը լեցնեն իրենց ստամոքսը եւ կուգան դուրս թափել զայն որջի մուտքին ուր իրենց կը սպասեն գայլիկները :

Յերեկը արուն կը ծածկուի իր որջին տիրապետող բարձր տեղի մը վրայ: Այս դիտարանին վրայէն կրնայ նշմարել վըտանգը եւ իմացնել իր ընտանիքին: Եթէ մարդ մը մօտենայ, գայլը կրնայ դիպուածօրէն ցոյց տալ ինքզինքը, որպէսզի իր վրայ դարձնէ թշնամիին ուշադրութիւնը :

Երբ պզտիկները երեք ամսու կ՚ըլլան, ընտանիքը կը լքէ որջը, ապրելու համար բացօթեայ: Այն ատեն անոնք կ՚ակօսեն մինչեւ հինգ հարիւր քմ. տարածութեամբ հողամաս մը :

Ժամացոյցի մը սլաքներուն հակառակ ուղղութեամբ տեղափոխուելով միշտ, գայլը կը խուզարկէ անդադար իր որսի շրջանակին բոլոր կողմերը: Գիտէ բոլոր թաքստոցները, բոլոր դիտարանները, բոլոր վայրերը, ուր իր ստեւներուն գոյնը կրնայ շփոթուիլ շրջապատին հետ, աննշմար դարձնելու համար զինք: Ոեւէ օտար գայլ, որ կը թափանցէ իր ցեղակիցին որսի հողամասին մէջ, կրնայ վտանգուիլ : Որովհետեւ գայլիկնեը իրենց ծնողքին քով կը մնան յաճախ, մինչեւ 2–3 տարեկան, կը պատահի որ ընտանիք մը ունենայ հինգէն ութը չափահասներ, եւ երկար շարք մը գայլիկներու :

Այս է որ կը կազմէ առասպելական վոհմակը: Հաւանական է որ ընտանիքին օտար գայլեր մաս կազմեն, թէեւ, բազմաթիւ ընտանիքներ կ՚որսան միասնաբար, կարճ ժամանակամիջոցի մը ընթացքին :

Վայրի քիչ անասուններ կան, որոնք այդքան զարգացած ընտանեկան զգացում ունենան: Ամուսնացն գայլ մը պահակ կը կենայ միշտ, տեղեակ պահելու համար միւսները՝ վտանգին: Գայլերը յաճախ վտանգի կ՚ենթարկեն իրենք զիրենք, պաշտպանելու համար իրար :

Պաշտպանելու համար իրենց ձագերը, գայլերը ոչ մէկ միջոց կը խնայեն: Սթէնլի Եանկ կը պատմէ թէ ինչպէս օր մը, չորս արջեր, որոնք յանդգնած էին շատ մօտենալ որջի մը, ուր գայլիկներ կային, յարձակում կրեցին ընտանիքին չորս չափահաս գայլերէն:

Անտառապահներ՝ կրցան դիտակով հետեւիլ կռուին: Երեք ժամուան պայքարէ մը վերջ, չորս արջերը յաղթուած եւ վէրքերով լի, կը լքէին պատերազմի դաշտը կաղալով :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Հայաստանի երկրորդ քաղաքն է Լենինական (նախկին Ալեքսանդրապոլ) ։

Միջին դարէն ի վեր բնակչութիւն եղած է այս քաղաքին մէջ ։ Պեղումներէ երեւան ելած են նիզակներ, տնային իրեղէններ, պղնձեայ զարդարանքներ, գերեզմանաքարեր ։ 401ին (Ն. Ք.) պատմագէտ Քսենոփոն Կոռնակսի մօտ ճակատամարտէն վերադառնալէն ետք իր «Անաբազէն» աշխատութեան մէջ յիշատակած է թէ Յոյները եկան հասան մինչեւ Արփաչայ գետը, իսկ վերջն ալ մինչեւ մեծ, ծաղկած ու բազմամարդ քաղաք Գիւմնին ։

Ակադեմական Մանանդեան Արփաչայ գետի անունը կը նոյնացնէ Արազ – Արաքս գետի հետ, իսկ Գիւմնի քաղաքի անունը՝ միջին դարու հայկական քաղաք Կումայրիի անուան հետ, որուն մասին հայ պատմագէտ Ղեւոնդ Երէցը (ԺԳ.) դար կը յիշէ իր տարեգրութեան մէջ, նկարագրելով բլուրի վրայ շինուած տաճարը, որ մէջտեղ ելաւ քանի մը տարի առաջ, Լենինական կենդանաբանական պարտէզին մէջ ։ Թրքական բռնակալութեան ատեն Կումայրին վերածուեցաւ խեղճուկ գիւղակի մը որու անունն էր «Գիւմրի» ։

Գիւմրի դաւառը Ռուսաստանի միանալէն ետք, ցարական կառավարութիւնը 1836 ապրիլ 25ին Գիւմրի գիւղակի տեղ հիմը դրաւ Ալեքսանդրաբոլի բերդին, իսկ 1850ին դարձուց Երեւանի նահանգի գաւառական քաղաք ։ Քաղաքը կենդանացաւ ։ Հոն գացին Թուրքիայէն արտաքսուածներ, որոնք իրենց համար շինեցին բնակարաններ բարձրարուեստ փորագրութիւններով ու քարէ շարուածքով ։

Սակայն գաւառական քաղաքը նշանակութիւն ունէր միայն իբրեւ բերդ ։ Քաղաքը չունէր ոչ արդիւնաբերութիւն, ոչ ալ մշակութային – կենտրոնային հիմնարկներ ։

1926 Հոկտեմբեր 26ի երկրաշարժը մեծ աւերներ գործեց, սակայն քաղաքը շուտով վերաշինուեցաւ եւ բնակչութիւնը 2 անգամ աւելի աճեցաւ ։

Քաղաքին մէջ շինուեցան մեծ հիւսուածեղէնի գործարաններ, հսկայ մանածագործարանը, գուլպայի գործարան, կարի եւ կօշիկի գործարաններ հեծանիւային, ապակիի եւ այլ գործարաններ ։ Ստեղծուեցան լայն փողոցներ, հրապարակներ, զբօսայգիներ ու պուրակներ ։ Քառասուն քիլոմեթր երկայնութեամբ ջրմուղի կառուցման շնորհիւ, բնակչութիւնը Կաղանչայի աղբիւրներէն ստացաւ խմելու բնտիր ջուր, Ջրելեկտրակայանի շինութեամբ, քաղաքը ունի ելեկտրական ուժ ։ 1940էն ի վեր հաստատուեցաւ քաղաքին յատակագծի գլխաւոր նախագիծը ։

Լենինական ունի թատրոն, շարժանկար, մանկավարժական կաճառ, երաժշտական, գեղարուեստական դպրոց ։ Քաղաքին մէջ կան 25 դպրոց եւ մասնագիտական վարժարաններ ։

կադրերն ալ Սթալինի հետ թաղուեցան ։

Ե. — Անտառներ. — 1948ին 15 տարուան ծրագիր մը պատրաստուած էր, Վոլկայի շրջանին եւ եւրոպական Ռուսիոյ կլիման փոխելու համար, Ուրալէն մինչեւ Դանուբ, հսկայ անտառներ տնկելով ։ Այս գործն ալ սահմանափակուած է հիմա եւ մեծ գումարներ ու հազարաւոր բանուորներ տրամադրուած են Խրուշչեւի (կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը), կալորաներ շինելու եւ գետնախնձոր հասցնելու համար ։

Վերոյիշեալ բոլոր վիթխարի աշխատանքները լքուած են հիմա ։ Եւ Մալենկով կը փորձէ իր երկու հարիւր միլիոն հպատակներուն բարօրութիւնը ապահովել ։ Ամբողջովին նուիրուած է կազմակերպական գործերու եւ արտադրութեան ։ Վերջին ամիսներուն, այլեւս խօսքը չըլլար «համայնավարութեան դատ»ին ։ Մորաթօրիում համաշխարհային յեղափոխութեան և համայնավարութեան համար ։ Մտաւորական շրջանակներուն մէջ յաճախ այս խօսքերը կը լսենք ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԿ. ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ մը բացուած էլաթաքիոյ մէջ 1954 Յունուար 15էն ի վեր ։ Մաքինաճեան – Գույումճեան հաստատութիւնն էր որ վերածուեցաւ «Դրամատուն Լաթաքիա» անունով ։ Բացման առթիւ Մաքինաճեան – Գույումճեան ըրած են հետեւեալ նուէրները 250 ս. ոսկի Լաթաքիոյ ազգ. վարժարանին, 200 Ճէմիլ Խայրիէ Իսլամիէի, երկու հարիւր օրթոտոքս վարժարանին, յիսուն մարոնիթ վարժարանին, հարիւր Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանին եւ հարիւր՝ «Արեւելքի» ֆոնտին ։

ՀԱՐ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ մը Զարեհ Գափլանի կը պատրաստէ Հալէպի մեծ պանդոկին «էվգաֆ»ի յատակագիծը ։

ԻՐԱՔԻ հայ երիտասարդներէն Պ. Ճէնանեան Պաղտատի երկաթուղագծի կեդրոնի մեքենական բաժնի ընդհ. քննիչ նըշանակուած է ։ Ծնած է 1910ին Տիգրանակերտ ։ Ճարտարապետ Լեւոն Մոմճեանի երեք հարիւր տենար մրցանակ տրուեցաւ Պասրայի նոր ակումբին յատակագիծին համար ։

ՊՈԼՍՈՅ Ազգ. հիւանդանոցին Յակոբեան – Կիւլպէնկեան յարկաբաժիններու գետնայարկի նորոգութիւնը աւարտած է ։ Բաժանումներ կատարուած են եւ պիտի յատկացուին բազմարժշկութեան ։ Ամէն մասնագէտ պիտի ունենայ իրեն համար մասնաւոր սենեակ ։— Հաստատութիւնը օժտուեցաւ կեդրոնական ջեռուցումով ։ Պ. Ներսէս Կիւլպէնկեան Անգլիայէն ղրկած էր 89 սնտուկ ջեռուցման վերաբերեալ կաթսաներն ու կազմածները ։ Ներկայիս հիւանդանոցի բոլոր բաժինները, ծերանոցը, յիմարանոցը եւ թոքախտաւորներու մասը օժտուած են կեդր. ջեռուցման դրութեամբ ։ Հիւանդանոցին համար վիրաբուժական նոր սեղան մը նուիրեց Նիւ Եորքէն Անրի Սահակեան, երկու հազար տոլար տրամադրելով ։ Նիւ Եորքէն Պ. Գրիգոր Թոփաքեան 1119 տոլար նուիրեց հիւանդանոցին իր եղբօր, Զարեհ Թոփաքեանի յիշատակին ։ Որոշուած է վիրաբուժական քիրշներ գործիք մը գնել այս գումարով ։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ուսանող մը Րիչըրտ Մալոյեան, 23 տարեկան, չորս տարի ծառայած է ամերիկեան բանակին մէջ ։ Վերադարձին, կը շարունակէ իր ուսումը Եքըլինի համալսարանին մէջ ։ Լեզուներու եւ պատմութեան սէր եւ ընդունակութիւն ունենալով, Րիչըրտ 1947ին եւ 1948ին հետեւած է այդ ճիւղերուն, համալսարանին մէջ, նախ քան բանակ երթալը ։ Համալսարանին ընթացքը պիտի աւարտէ 1955ին, որմէ ետք մտադիր է Մ. Նահանգներու արտաքին սպասարկութեան մէջ մտնելու ։ Այս աշնան, անիկա գանձապահն էր Ուսանողական խորհուրդին եւ անդամ է գիտական եւ այլ Ակումբներու ։ Եռանդուն անդամներէն է նաեւ Հ. Ե. Դաշնակցութեան ։

ԹՐՔԱԿԱՆ «ՄԱՍԱԼ»ՆԵՐ

★

Պոլսոյ Տիւնեա թերթին Փարիզի թըղթակիցը կը շարունակէ հակահայ գրութիւններ հրատարակել, բաղդատելով Թուրքիոյ եւ արտասահմանի Հայերը ։ Ահաւասիկ նմոյշ մը եւս .—

Փարիզահայերուն տգեղ արարքներն է որ բացատրել կ'ուզեմ ։ Փարիզի մէջ Սէն Միշէլ, Հիւշէթ փողոցին մէջ Տէր եւ Տիկին Գույումճեաններ «էթուալ տ'Օրիան» (Արեւելքի աստղ) անուն սրճարան մը կը բանեցնեն ։ Այս այրեկինը երեսուն տարի առաջ Թուրքիայէ գալով Փարիզ հաստատուած եւ տարիներէ ի վեր արեւելեան ոճով իրենց կահաւորած սրճարանին մէջ թրք. սուրճեր ու անուշեղէններ պատրաստելով, դրամի տէր եղած են ։ Եթէ երթաք այս սրճարանը որՓարիզի մէջ ուսանողներուն կողմէ թրքական սրճարան կը յորջորջուի, միշտ կը տեսնէք քանի մը թուրք ուսանող ալաթուրքա փլաքներ ունկնդրած կամ գատայիֆ կերած պահուն ։ Գույումճեաններն ալ Փարիզի միւս բազմաթիւ Հայերուն պէս բառին իսկական նշանակութեամբ թրքատեաց են ։ Անոնք յոյժ ժպտերես կը դիմաւորեն ձեզ, այնքան հաճոյակատարութիւն ցոյց կուտան որ լաւ բարեկամ մը չահած ըլլալ կը կարծէք ։ Եթէ նեղը մընաք պարտքով դրամ անգամ կուտան ։ Բնական է որ անոնց հանդէպ երախտագիտական զգացումներ տածէք ։ Սակայն ճիշդ այդ պահուն Գույումճեաններուն ծուղակը ինկած էք ։ Ինչ կ'ընեն ինչ չեն ըներ թուրք ուսանողները իրարու դէմ կը լարեն եւ յետոյ օտարականներուն դառնալով կ'ըսեն. «Ահա Թուրքերը» ։

Գույումճեաններուն սրճարանին մէջ միայն սուրճ մը ուզած ըլլալուն համար թուրք ընկերոջ մը պարապ տեղը տասը օր Փարիզի յուեգոյն բանտին՝ «Սանթէ»ի մէջ անօթի եւ ծարաւ պառկիլը տեսայ ։

Թղթակիցը ապա կը թուէ այն պայմանները որոնց ներքեւ Գույումճեաններուն քով աշխատող աղջիկը մերժած է Էսատ անուն երիտասարդի մը եւ անոր ընկերացող ամերիկացի սպային սուրճ տալ եւ երբ Էսատ բողոքած է, պահականոց երթալով ձերբակալել տուած է զայն ։ Թղթակիցը յետոյ կրթական գործավարութիւնը կը հրաւիրէ հրահանգ տալ Փարիզի մեր հիւպատոսարանին որպէսզի արգիլէ թուրք ուսանողներուն վերոյիշեալ սրճարանը յաճախել ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Վերջերս նորահաս « ուղիղ գծերու » (արագ) հեծելանաւորդ ֆրանսահայ առաջին մասնագէտ մարզիկը, Զամասանեան անգամ «Կրօ Քայյու Սփօռ» ակումբին, կը մասնակցի Փարիզի 6օրեայ նման արշաւներուն ։ Յունուար 31ին մեծ մրցումի մը մասնակցելով առաջնութիւնը շահեցաւ ։

«Զամա» ճամբու մրցում կատարող եւ լեռ մագլցող մը չէ, այլ արագութեան կամ հետապնդումի «քոնթրը լա մոնթ – ըր», հեծելանաւորդ մը ։ Հեծելանիւի հայկ. պատմութեան մէջ մեծ արժանիք մըն է այս մասնագիտութիւնը ։

✕ Փարիզահայ կափամարտիկներ կը փայլին ֆրանսական կրկէսներու վրայ ։ Անոնց շարքին մասնաւոր ուշադրութեան արժանի է նորընծայ փրոֆէսիոնէլ կռփամարտիկը, Փիէռ Նատիրեան, որու մասին վստահութեամբ կը խօսի կռփամարտի դաշնակցութեան դատաւորը Ռընէ Շըման «էքիփ» մարզաթերթին մէջ ։

✕ Ֆրանսահայ թեթեւ ծանրութեան կռփամարտիկ Սարեան՝ Մէլէօնի մէջ վերջերս փայլուն յաղթանակ մը ապահովեց Ֆրանսացի կռփամարտիկ Սիփրիէն Քարիէյի վրայ, կէտերով ։

Այս արդիւնքը իր Բ. յաղթանակն է ։ Նախապէս յաղթած էր Տօէռի ։ Հետաքրքրական է հոս յիշել որ, նոյն կռփամարտիկը պարտուած է նաեւ, Փիէռ Սարգիսեանէ «թէքնիք նօք աութ»ով ։

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ԱՆԳԼԻՈՅ օդանաւային սպայակոյտին պետը Սուէզի շրջանը գնաց, քննական պտոյտ մը կատարելու համար ։

300.000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ կը ծառայեն գըրաւման իշխանութեանց, արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ։— Երկու միլիոն գործազուրկներ կան երկրին մէջ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՌԻՒ

Անոնցմէ երկուքը իջան Կլկլենց արտը, ուրիշ զոյգ մը կը թռչէր Կանաչենց պարտէզին շուրջը, երրորդ զոյգը՝ ժամուն զանգակատունէն չէր հեռանար ։ Պայծառը աւլեց դրան քովի թումբը, յարդարեց թաղարները, կը պատրաստուէր ծաղիկներուն ջուր տալ՝ երբ յանկարծ ոտնաձայն մը լսեց շատ մօտէն ... ։ Մէջքը շտկեց, օ՜ Կանաչենց Տիգրանն է ։ Համբարձման տօնէն ի վեր՝ տեսած չէր ։ Տիգրանը նիհար երեւցաւ իրեն ..., դէմքը՝ դեղնած, կարծես տխուր բան մը կար աչքերուն մէջ ... ։ Արդեօք սէ՞ր ունէր, գի՞նքը կը սիրէ՞ր, ու գիշերները իրեն պէս չէ՞ր քնանար ... ։

Տիգրան բարեւեց ու անցաւ ։

Պայծառի համար անակնկալ մըն էր այս ։ Ինքզինքը կորսնցուց, ուզեց բարեւին բարեւով մը պատասխանել, բայց չուարեցաւ, բռնուեցաւ լեզուն, ամչցաւ, ինքզինքը նետեց Վանիկ Հօրքուրի բակը, սիրտը՝ վիզը կորած աքաղաղին պէս կը թփրտար, շունչը կը կտրուէր ։ Քիչ ետքը ինքզինքը գտաւ, հանդարտեցաւ, Տիգրանը փնտռեց, բայց ան չկար ..., Սափորը ուսը զարկաւ, աղբիւրը վազեց. կը յուսար Տիգրանի ճամբան կտրել ։

Ճամբուն վրայ՝ արեւ ։ Արագիլները բարձրէն կը թռէին, Սուլթաննենց թթենիին վրայ՝ ճնճղուկներու խումբը կը չաղակրատէր ։ Պայծառը ջուրի կ'երթար ... Ինչքան կ'աճապարէր, կարծես թէ իրենց տունին մէջ ջուրէն պապակող մարդիկ կային ... ։

Մնտիկենց Հոռոփ մաման՝ մարագի դրան առջեւի խոտերը կը մաքրէր, բարեւ տուաւ ու անցաւ ։ Ահա՜ բլուրը, անկէ վար՝ հեղեղատն է հեղեղատի կողը՝ Կոկոյենց Արտէմը աղցան կը ժողվէր, չտեսնելու զարկաւ ու գնաց ։ Անցաւ Անուշենց արտը, հոնկէ նայեցաւ, սեւ բան մը տեսաւ աղբիւրի ակին ու դուռին մէջտեղը ..., Տիգրա՞նն էր, իր երեւնե՞րը կը լուար ... ։

Պայծառ վազեց, մօտեցաւ, մօտեցաւ, քիչ մնաց որ աղբիւրը հասնի ..., բայց Տիգրա՞նը ..., չկար ։ Տեսաւ միայն Շիրիննենց սեւ այծը, որ՝ ցատկեր էր դուռին եզրը ու ջուր կը խմէր ..., վախէն՝ վար ցատկեց, փախաւ ։ Շիրիննենց այծը խարեր էր Պայծառը ... ։ Կեցաւ, յուսահատութենէն լացաւ ։ Վերէն թեւածող ագռաւներու կռինչը կը լսուէր ։ Աղբիւրը խշրտուքով իր ջուրը կը պարպէր դուռին մէջ, Պայծառ սափորը լեցուց ու վերադարձաւ ։ Իր սիրտը փլած էր հնօրեայ բերդի մը շառաչովը ։ Քունքերը կը պայթէին ... ։

Քալեց անհամաչափ ու խենթ ։

Ոտքերը չէին հնազանդեր ։ Քալեց, հասաւ հեղեղատը, կուժը հաստատեց քարի մը վրայ, պահ մը հանգչեցաւ, հազարաւոր մտածումներ անցան գանկէն ։ Արդեօք սափորը տունը տանէ՞ր, ձգէ՞ր, ու նորէն վերադառնա՞ր աղբիւրը, սպասէ՞ր հոն ... թէ ոչ չիտակ երթար Կանաչենց պարտէզը, տեսնէր Տիգրանը, անոր բանար իր սիրտը, նոյն իսկ ըսէր թէ՝ կը սիրէր զինքը ։

Դէմի արտի ճօթէն անդապահը անցաւ ։ Խռաննենց գոմէշը կ'արածէր Խաչ – Քարին մօտերը ։ Քըշտ ։ Կոյնարկին բարձունքէն քար մը գլտորեցաւ, հասաւ մինչեւ հեղեղատ, Պայծառը լսեց քարին ձայնը, ետեւը նայեցաւ, բարձունքին վրայ տեսնուեցաւ Օխիկենց Ալխոին հասակը, Պայծառը՝ ինքզինքը նետեց թուփի մը ետեւ, կծկտեցաւ, հետեւեցաւ Ալխոի շարժումներուն ։ Ալխո անցաւ հեղեղատի միւս եզերքը, աչքը պտտցուց չորս կողմ, մէկը չկայ ... ։ Ալխոի ուսին վրայ կամ ձեռքը ջուրի սափոր չկար ..., ուրեմն՝ աղբիւր երթալու եւ ջուր՝ բերելու համար չէր որ դուրս ելած էր ... ։

— Հա հասկցայ, աս ալ Տիգրանը փընտռելու ելեր է, շշնջեց Պայծառը ։

Թռչուն ու թեւթափ ։ Ծաղիկ ու կանաչութիւն ։ Եղանակին հրապուրանքը՝ սիրոյ խռովքի մը հետ, մտաւ Ալխոի սիրտը ։ Գեղեցիկ էր բնութիւնը եւ գեղեցիկ՝ Օխիկենց Ալխոն ... ։ Ուրկէ՞ գիտնար թէ իրմէ քիչ մը հեռու, թուփի մը ետեւը պահուած էր Պայծառը ։ Նայեցաւ, նայեցաւ, աչքը միշտ Կանաչենց պարտէզին կողմն էր ։

Ալխոն ինքնիրեն խօսեցաւ .

— Տիգրան, կը սիրեմ քեզ ։

Պայծառը լսեց, խօսքը քիչ մը բարձր արտասանած էր ։ Բարկացաւ, կատղեցաւ, ինքզինքը կորսնցուց, չկրցաւ զըսպել իր զայրոյթը, պահուած տեղէն ցատկեց, դուրս ելաւ, բարձր ձայնով ըսաւ .

— Ալխո, կանչէ, աւելի բարձր կանչէ, հեռու է Կանաչենց պարտէզը, Տիգրանը ձայնդ չլսեց ։

Քար մը ինկաւ Ալխոի գլխուն, արիւնը սառեցաւ երակներուն մէջ ... ։ Ահա Պայծառը, կարմրած ու զայրալից աչքերով ։ Ալխոն ու Պայծառը դէմ դէմի ելան երկու թշնամի կատուներու նման, աչք՝ աչքի. իրար բզքտելու վճռականութեամբ ։

— Աղջի, չկանչե՞ս .

—Կը կանչեմ, չեմ կանչեր, քե՞զի ինչ, դուն ո՞վ կ'ըլլաս, ըսաւ Ալխոն ։

— Կանչէ, կանչէ, նազելի օրիորդ ։

— Քեզի ի՞նչ եղաւ, փո՞րդ ցաւեցաւ ։

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

(Շար.)

Տըլըս պատասխանեց.— Տասը օրէ ի վեր կը խօսինք Եւրոպայի ապահովու-թեան մասին: Պ. Մոլոթով կ'ուզէ՞ որ հատուածներ արտասանեմ մեր խօսած ճառերէն: Մեր պաշտօնակիցը ապահո-վութիւն ըսելով կը հասկնայ մեկուսաց-եալ Գերմանիա մը Եւրոպայի սրտին վը-րայ, իր սեփական բանակով, Գերմանիա մը որ կրնայ ազատօրէն գործել արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ:

ԽՈՐԹ ՁԱՅՆ ՄԸ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Աւստրիոյ արտաքին նախարարը, Ֆիկլ Պերլին հասաւ Գշ. օր, մասնակցելու հա-մար հաշտութեան դաշնագրի բանակ-ցութեանց: Նախարարը յուսալից կ'երե-ւայ, մանաւանդ որ դաշնագիրըպատրաստ է և կը ձգձգուի Մոսկուայի դժկամակու-թեան հետեւանքով: Պատասխանելով զա-նազան հարցումներու, Պ. Ֆիկլ յայտա-րարեց.— Կը կարծեմ թէ նշանակելի դեր մը կ'իյնայ մեզի, Պերլինի ժողովին մէջ: Եթէ համաձայնութիւն գոյանայ Աւստ-րիոյ մասին, կրնայ նպաստել գերմա-նական հարցին լուծման:

Արդ, Լոնտոնի թերթերը կ'արձանա-գրեն Մոսկուայի անթելին մէկ զեկու-ցումը, որ կ'ըսէ թէ Մոլոթով պիտի մեր-ժէ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը: «Խ. Միութիւնը առ այժմ չի կրնար ըն-դունիլ Աւստրիոյ անկախութիւնը, վասն զի այդ երկիրը կրնայ միանալ արեւմտ-եան պետութեանց, մանաւորապէս Ատ-լանտեան դաշինքին, ծրագրուած եւրո-պական բանակին եւ զինապաշտ Գերմա-նիոյ»: Օրուան խօսնակն էր Բորիս Լէոն-տիյեւ, որ կը փորձէր համոզել Աւս-տրիացիները թէ «իրենց շահերը կը պա-հանջեն գործիք չդառնալ յարձակողական ուժերու»:

....

ՕԴԱՆԱՒԵՐՈՒ 2500 օդային (կլիմայ) մասնագէտները գործադուլ յայտարա-րած են Փարիզի մէջ, խանգարելով եր-թեւեկը:

ԹԻՖԼԻՍԻ կուսակցական ընտրութեանց առթիւ, Բերիայի աթոռին թեկնածու նը-շանակուած է հասարակ բանուոր մը, Կաւրիլ Սուհին:

ԱՆՁՐԵՒԸ կը շարունակուի Փարիզի մէջ: Օդը աւելի մեղմացած է, 8 աստի-ճան զերոյէն վեր: Ջինահալքը մեծ վը-նասներ կը պատճառէ գաւառի մէջ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հիւլէական թնդանօթ-ներ ալ ունի, համաձայն Մոսկուայէն հասած տեղեկութեանց: Մանրամասնու-թիւնները գաղտնի կը պահուին:

ԱՆԳԼԻԱՅԻ առեւտրականներու երկու նոր խումբեր եւս Մոսկուա պիտի եր-թան, ապսպրանքներ ստանալու համար, ինչպէս կը հաղորդէ անգլ. դեսպանա-տունը: Ինչպէս յայտնի է, առաջին խում-բը, որ 33 առեւտրականներէ կը բաղկա-նար, 400 միլիոն սթերլինի ապսպրանք մը ապահոված է երեք տարուան համար:

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Խ. Միութիւնը յայտնեց Թուրքիոյ թէ կ'ուզէ մասնակցիլ Իզմիրի միջազգային առեւտրական ցուցահանդէ-սին: Թուրքիոյ արտաքին նախարարու-թիւնը կը քննէ այս առաջարկը, որ կը ձգտի զօրացնել առեւտրական կապերը երկու երկիրներուն միջեւ:

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ երբեմնի հերոսը, Անտրէ Մարթի, որ անցեալ տարի վտարուեցաւ համայնավար կուսակցութենէն, չահեցաւ «Իւմանիթէ»ի դէմ բացած դատը: Կու-սակցական պաշտօնաթերթը մերժած էր հրատարակել իրեն դէմ գրուած բուռն պարսաւանքի մը պատասխանը: Դատա-րանը տասը հազար ֆրանք տուգանքի, մէկ ֆրանք հատուցումի դատապարտեց Իւմանիթէն, միեւնոյն ատեն վճռելով որ հրատարակէ Մարթիի պատասխանը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

FRANCE-ASIE. N° 88-89.

La vie et l'œuvre de René Grousset.

Մեր բարեկամը՝ Ֆր. Ֆէյտի եւս գրու-թիւն մը ունի ողբացեալ պատմագրի մա-սին:

BERCEUSES POUR DES CADAVRESpar N. Tcharkhoudian. Beyrouth 1953.

ԿԵԱՆՔԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է (պատկերներ): Գրեց Յակոբ Տէրունի: Թեհրան: Գին 50 սէնտ:

ՇԱՀԱՒՈՐ ԳՈՐԾ

Կրենոպլի մէջ ծախու է ԿՕՇԻԿԻ ՆՈՐ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ, նորոգութեան, գործիքնե-րու լրիւ կազմով: Դիմել՝ Artin,18 Rue Lakanal Grenoble(Isère)

"ՀԱՅԱՍՏԱՆ"Ի ՕՐԸ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ Մասնակցութեամբ՝ Փարիզեան շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն:

Հովանաւորութեամբ՝ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ

SUSSET Շքեղ սրահներուն մէջ 206, Quaï de Valmy (Métro Jaurès)

Շաբաթ, 13 Փետրուար ժամը 20·30էն մինչեւ լոյս

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր

Կը մեներգեն ընկերուհիներ՝ Ա. ՔԷՕՍԷՅԵԱՆ, Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ,
Ընկերներ՝ Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, Ժ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ
Արտասանութիւն՝ ընկերուհիներ՝ Ս. ՅԱՔԷԹՆԱԳՈՎԵԱՆ, Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Պար՝ Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մա սնաճիւղին կողմէ
Ղեկավարութեամբ Տիկ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
Մենապար KHAN DJIGUI (Ա. Պուրնութեան)
Անիէռի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. միացեալ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ
Կը ներկայացուին, Առնուվիլի Նոր Սերունդին մասնաճիւղին կողմէ
« ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ »
Ալֆորվիլի եւ Անիէռի մասնաճիւղերուն կողմէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ
Ջութակ Գ. ՃԱՐԱՃԵԱՆ Դաշնակ Ն. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ Նուագախումբով

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը յետա-ձգուած է, դասախօս Պ. Պարսամեան անհանգիստ ըլլալով:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.:

ԼԱԹԱԿԱԶՄ հատորներ ապսպրողներէն կը խնդրենք քիչ մըն ալ սպասել: Արձա-նագրած ենք իրենց ապսպրանքը եւ կը սպասենք առաքման:

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Մնացական Ե-գէկլիէլեան եւ զաւակները (Լաֆրէթ), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պաղտիկեան եւ զաւակնե-րը (Վիէն) եւ իրենց պարագաները կը ծանուցանեն թէ նորոգ հանգուցեալ Այրի Տիկին Յուլիանէ Եգեկիէլեանի (ծնեալ Գայլէբլեան) մահուան քառասունքինուա-թիւ, յիշատակի հոգեհանգստեան պա-տարագ պիտի մատուցուի, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պը-լան: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգող-ներէն, ներկայ ըլլալ, սոյն արարողու-թեան:

Զ. Ո. Մ.Ի ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ Մայիս 23ին, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ սոյն թուականը:

COMITE PRIX BREMOND

Դասախօսութիւն

Այս ուրբաթ ժամը 21ին

Salle Claude Debussy

252, F g. St. Honoré

Կը խօսի Տիկին

Arlette de PITRAY

Նիւթը՝ «Հայ կինը»:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կո-միտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» խումբին:

Շաբաթ, 20 Փետր. ժամը 20·30ին, Օթէլ Ֆրանսի մէջ:

Գեղարուեստական բոլորովին նոր կը-տորներ, ջութակ, խմբերգ, զուարթ եւ հաճելի անակնկալներ: Արտասանութիւն, եւ մեներգ:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒ-ՑՈՒՄՃԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ս. ԸՆՏ-ՐԻԿԵԱՆ:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Առատ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՏԱՐԵԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մու-րատ Ուսումնասիրացին:

Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մին-չեւ լոյս, Մոնռուժի քաղաքապետարա-նին նորակառոյց շքեղ սրահին մէջ:

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէն Շամոնէն ընկ. Նիկողոս Յարութիւնեան իր շնորհակա-լութիւնը կը յայտնէ, Հ. Յ. Դ. «Վարու-ժան» կոմիտէի բոլոր ընկերներուն, իր հայրենակիցներուն, բարեկամներուն եւ հեռաւոր ընկերներուն, որոնք անձամբ այցելեցին կամ գրաւոր համակրանք յայտնեցին, ծանր գործողութեան մը առթիւ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմի-տէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիս-տափոր» խումբը այս երեքշաբթի ժամը ժամը 8·30ին Քաֆէ Ռէժան:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա-հարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պար-տաւորիչ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթ.ին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւա-քատեղին: Ներկայանալ անդամատետր-ներով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. քաղաքի ենթա-կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բո-լոր ընկերները այս չաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ ժամը 20·30ին Խը-րիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներ-կայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայ կ'ըլ-լայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օ-րակարգ:

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբը կազմակերպած է ըն-կերահամակրական խնջոյք մը, կիրակի 28 Փետրուար:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՋՈՂՈՅԷՆ ՎԵՆԵՏԻԿ
(ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)
Գրեց՝ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Տպ. Վենետիկ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1.—Արհեստանոցի մէջ աշխատող վարժ մէքանիսիէններ:

2.— Ֆինիսիոն եւ արդուկող այր կամ կին մը:

3.— Իրենց բնակարանին մէջ աշխատող վարժ գործաւորուհիներ:

Դիմել՝ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ՝
32, Rue des Annelets, Paris (19e)
Métro : Botzaris ou Place des Fêtes.

ԳԵՂԵՑԻԿ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ
Cimiez - Nice

Նոր շէնքի մէջ բոլորովին վերջացած, երեք սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, կեդ-րոնական ջերմութիւն, 25 տարի տուրքէ զերծ, 38 հազար ֆրանք տարեկան փը-րիմ: Արեւ եւ հաճելի տեսարան: Գին 3·800·000 Ֆր. կառատունով, առանց կառատունի 3·500·000: Դիմել՝ Papazian, Bld. Gambetta 82, Nice.

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պառ-ճաշարան մը արդիական, մաքուր, կա-հաւորումով, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաս-տատուած շահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն:

Դիմել՝ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ.—
57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր․ — Հատը 12 ֆր․

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ — VENDREDI 12 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7293 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2704

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՀՈԳԻ ԽԱՌՆԱԿԻՉՆԵՐ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Յունուար 31ին յաջողութեամբ կատարուած են «Թաղային ներկայացուցիչներու» ընտրութիւնները :

Գաղութին երեք օրաթերթերէն ժողովուրդը չենք ստացած տակաւին : Մարմարան կ'աւետէ վեց սիւնակի վրայ, խոշոր խորագիրներով (1 Փետր․).

— «Պատրիարքարանի եւ հանրային հաստատութեանց պաշտպան ճակատի թեկնածուները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ընտրուեցան երէկ : Կը շնորհաւորենք ժողովուրդը իր ողջմտութեան, կարգապահութեան եւ տարած յաղթանակին համար» :

Այս առթիւ գիտել կուտայ թէ «Նախորդ ընդհ․ ժողովին ընդդիմադիր կոչուած խմբակին անդամներէն հազիւ մէկերկուքը վերընտրուած են» :

Թերթը ուրիշ նշանակելի պարագայ մը եւս կը մատնանշէ․— «Նախորդ ընդհ․ ժողովի մեծամասնութեան բոլոր անդամները վերընտրուած են ժողովուրդին կողմէ, եթէ ներկայացուած են» :

Իսկ Ժամանակ, որ տակաւին Ասլանեան արք․ի յուշերով կ'ապրի, այս առթիւ ալ գռեհիկ եւ գրգռիչ խեղկատակութիւն մը փորձած է :

Կը բաւէ կարդալ միայն խորագիրները, գաղափար մը կազմելու համար այս թերթին հոգեկան բորոտութեան եւ անյատակ տգիտութեան մասին․

— «Փանջունիականն մեծ յաղթանակ․— Ազգը փրկուեցաւ կործանումէ․․․ Գա... դիր մութ ուժերը դարձեալ ջախջախուեցան․— Մի քիչ փող ուղարկեցէք» :

Խմբագրութիւնը այս առթիւ խե՛լք ըրեր է Եր․ Օտեանի հերոսին երկու ծաղրանկարներն ալ արտատպել, գարշելի ծանծաղութեամբ :

Եւ դեռ ուրիշ փոքրոգի խորհրդածութիւն մը․

— «Այսուհետեւ խաբող եւ խաբուած իրարու հետ գլուխ գլխի պէտք է ձգել, քանի որ իրարու լեզուէ այնքան լաւ կը հասկնան» :

Մենք պիտի նախընտրէինք այս անգամ ալ կարճ կապել, երբ հարցը կը վերաբերի գաղութի ներքին գործերուն :

Այս առթիւ ցաւով կը դիտենք որ շատ մը թերթեր չափազանց լայն տեղ կուտան զանազան թղթակցութեանց եւ տեսութեանց, որոնք լուրջ քննութեան կը կարօտին :

Եթէ այս քանի մը տողերը կը գրենք Յունուար 31ի ընտրութեանց առթիւ, պատճառը պարզուած երեւոյթն է, — «Ժամանակ»ի սեւհոգի խառնակիչներուն պժգալի ելոյթը :

Մենք ոչ ընտրուած ներկայացուցիչները կը ճանչնանք, ոչ ալ ստոյգ տեղեկութիւններ ունինք անոնց տրուած իրաւասութեանց մասին :

Գիտենք որ Պատրիարքարանը ձեւ մը գտեր է, քիչ — շատ ներկայացուցչական ժողով մը կազմելու եւ Կեդր․ վարչութիւն մը ընտրելու համար :

Անցեալ տարի, կառավարութիւնը շատ սահմանափակ ծրագիր մը առաջարկած էր, «Մէրքէզ միւթէվէլլի հէյէթի») :

Բանակցութիւնները երկար տեւեցին, եւ ի վերջոյ ելքի մը յանգեցան, որուն հիման վրայ արտօնութիւն տրուեցաւ ընտրութիւններ կատարելու :

Որ եւ է տեղեկութիւն չունինք գոյացած համաձայնութեան մասին :

Ի՞նչ բարեփոխումներ կատարուած են : Ծրագրուած մարմինը պիտի կրնա՞յ լայնօրէն գործել, իբրեւ համայնքին օրինաւոր ներկայացուցիչը : Գոնէ մասամբ յարգուա՞ծ են Ազգ․ Սահմանադրութեան տրամադրութիւնները :

Մենք մէկ մտահոգութիւն ունինք, — Զգեցէք որ գործեն, խելքի կանչելով սեւհոգի եւ սեւերես խառնակիչները : Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԵՐԵՔ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՄԵՐԺԵՑԻՆ

Չորսերու ժողովին ԴՇ․ օրուան նիստին մէջ, Մոլոթով պարզեց իր ապահովութեան ծրագիրը, որ նոյն պահուն մերժուեցաւ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ : Երեքն ալ անմիջապէս ըմբռնեցին թէ ի՛նչ․ Միութեան նպատակն է քանդել Ատլանտեան կազմակերպութիւնը եւ Արեւմուտքի պաշտպանութեան ձեռնարկները :

Մոլոթովի ծրագրին խորագիրն է, — «Եւրոպական ընդհանուր դաշնագիր Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան համար» : Գլխաւոր սկզբունքները, — «Պահպանել խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը եւ խափանել նախայարձակում մը եւրոպական ոեւէ պետութեան դէմ, զօրացնել միջազգային գործակցութիւնը համաձայն պետութեանց անկախութեան եւ գերիշխանութեան սկզբունքներուն, առանց միջամտելու անոնց ներքին գործերուն» :

Ահաւասիկ հիմնական մասերը․—

Եւրոպայի պետութիւնները իբրեւ առաջնորդ ունենալով Ազգաժողովի ուխտին նպատակները եւ սկզբունքները, եւրոպական ընդհ․ դաշնագիր մը կը կնքեն հաւաքական ապահովութեան համար, հետեւեալ հիմնական սկզբունքներով․—

1․ Դաշնագիրը բաց պիտի ըլլայ եւրոպական այն երկիրներուն առջեւ — առանց ընկերային կարգուսարքի խտրութեան — որ կ'ընդունին դաշնագրին նպատակները եւ անկէ բխած պարտաւորութիւնները : Սպասելով գերման միացեալ, խաղաղասէր եւ ժողովրդավար պետութեան մը հաստատման, արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութիւնները պիտի կրնան մասնակցիլ դաշնագրին, հաւասար իրաւունքներով : Գերմանիոյ միացումէն ետք, գերման նոր պետութիւնը պիտի կրնայ անդամ դառնալ համաձայն դաշնագրով գծուած պայմաններու :

2․ Դաշնագրին ստորագրողները յանձն կ'առնեն յարձակում չկատարել ուրիշ անդամի մը դէմ կամ սպառնալիքի եւ բռնութեան դիմել իրենց միջազգային յարաբերութեանց մէջ, եւ, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին, խաղաղութեամբ կարգադրել որեւէ վէճ որ կրնայ ծագիլ իրենց միջեւ :

3․ Ստորագրողները պարտաւոր են խորհրդակցիլ, երբ իրենցմէ ոեւէ մէկուն կարծիքով, զինեալ յարձակման վտանգ մը ծագի Եւրոպայի մէջ մէկ կամ մէկէ աւելի անդամներու դէմ, ազդու միջոցներ ձեռք առնելու եւ ապահովութիւնը պահպանելու համար :

4․ Մէկ կամ մէկէ աւելի անդամներու դէմ կատարուած որեւէ զինեալ յարձակում Եւրոպայի մէջ պիտի համարուի յարձակում - բոլոր ստորագրողներուն դէմ : Այդպիսի յարձակում մը գործուած ատեն անդամներէն իւրաքանչիւրը գործադրելով իր անհատական կամ հաւաքական պաշտպանութեան իրաւունքը, օգնութիւն պիտի ընծայէ յարձակման ենթարկուած երկրին կամ երկիրներուն, իր տրամադրելի բոլոր միջոցներով, ի հարկին զինեալ ուժի դիմելով, վերահաստատելու համար խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը Եւրոպայի մէջ :

5․ Պայմանադիր կողմերը միասնաբար յանձն կ'առնեն մօտաւոր թուականի մը մէջ քննել եւ վճռել օգնութեան եղանակը :

6․ Պայմանադիր կողմերը պարտաւոր են անմիջապէս Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդին ղրկել ամէն տեղեկութիւն այն միջոցներու մասին զորս ձեռք առած կամ նախատեսած են, իրենց օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան կամ Եւրոպայի խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար :

7․ Պայմանադիր կողմերը յանձն կ'առնեն չմասնակցիլ որեւէ խմբակցութեան կամ զինակցութեան եւ չկնքել համաձայնութիւններ որոնց նպատակը կը հակասէ Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան դաշնագրին նպատակներուն :

8․ Դաշնագրով նախատեսուած խորհրդակցութիւնները կազմակերպելու եւ Եւրոպայի ապահովութեան խնդիրները քննելու համար հետեւեալ միջոցները կը նախատեսուին․ — Ա․ Խորհրդաժողովներ կազմակերպել պարբերաբար կամ երբ որ պէտք ըլլայ : Այս ժողովներուն պիտի մասնակցի իւրաքանչիւր երկրի կառավարութեան ներկայացուցիչը կամ յատկապէս նշանակուած ուրիշ ներկայացուցիչ մը :— Բ․ Կազմել քաղաքական խորհրդակցական մնայուն ժողով մը որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ համապատասխան յանձնարարութիւնները ձեւակերպել, հաղորդելու համար իւրաքանչիւր անդամակից պետութեան․— Գ․ Կազմել զինուորական խորհրդակցական կազմակերպութիւն մը, որուն իրաւասութիւնները պիտի ճշդուին պատեհ ժամուն :

9․ Ճանչնալով Ապահովութեան Խորհուրդին մնայուն անդամներուն պատասխանատուութիւնը միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար, պայմանադիր կողմերը պիտի հրաւիրեն Մ․ Նահանգներու եւ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեանց կառավարութիւնները իրենց ներկայացուցիչները ղրկել իբրեւ դիտողներ՝ ծրագրուած կազմակերպութեանց մէջ :

10․ Ներկայ դաշնագիրը երբեք պիտի չազդէ եւրոպական պետութեանց միջեւ կնքուած միջազգային դաշնագիրներէ եւ համաձայնութիւններէ բխած պարտաւորութեանց վրայ, երբ անոնց նպատակները եւ սկզբունքները համաձայն են ներկայ դաշնագրին սկզբունքներուն եւ նպատակներուն :

11․ Ներկայ դաշնագրին տեւողութիւնն է յիսուն տարի :

Յարակից պայմանագիր մըն ալ միջոցներ կ'առաջարկէ գերմանական հարցին լուծման մասին :

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ՆԻՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Եօթը նամակ՝ Բշ․ օրէն ի վեր : Անշուշտ մէկը միւսին դէմ :

Միեւնոյն ատեն մեքենագիր թռուցիկներ :

Արդէն երեք հատ ունիմ Դերենիկ եպիսկ․ի նամակէն :

Անթիլիասի վերատեսուչը փութացած էր իր ձեռնասուն քահանային ուղղած յանդիմանագրին պատճէնը ղրկել բանաստեղծ փաստաբան Վ․ Մալէզեանի :

Այս վերջինն ալ, չէ կերեր, չէ խմեր, նամակը մեքենագրել տալով պատճէնները ցրուեր է ամէն կողմ, անձամբ կամ թղթատարով :

Երբ երեք հատ իմ սեղանիս վրայ կը գտնուի, կրնաք երեւակայել թէ քանի օրինակ մեքենագրած են :

Դերենիկ եպիսկոպոս անշուշտ հառաչած է, Ս․ Գրիգոր Լուսաւորչի պատկերին առջեւ․

— Տէ՛ր, փրկէ զիս բարեկամներէս ․․․

Մանաւանդ երբ այդ բարեկամը փաստաբան է եւ 82 տարեկան :

Ուրիշ թռուցիկ մը, Յունուար 30 թուակիր, հրապարակաւ կը հերքէ այն մեղադրանքը թէ Պ․ Սափօ մատնած է Ատոմ քահանան :

Ստորագրողները, Պ․ Պ․ Հ․ Տ․ Ներսէսեան եւ Ս․ Գարախանեան այս առթիւ իբրեւ վկայ կը յիշեն նաեւ Շահան Զօտեանը, որ հրապարակաւ յայտարարեց թէ «տեղեկութիւն չունի ծանօթ բողոքագրին եւ յայտարարութեան բովանդակութենէն» : (*Յառաջ*, 9 Փետր․) :

Մեր երկու բարեկամները կը մոռնան թէ ոեւէ պատասխանատու պաշտօնեայ չի կրնար բուն ճշմարտութիւնը յայտնել, այս տեսակ պարագաներու մէջ :

Ես տեղեկութիւն չունիմ անցուդարձէն : Բայց գիտեմ որ ուրի՛շ բան տեսեր եւ պատմեր է քահանային ընկերացող հայ թարգմանը :

Եւ ահաւասիկ վերջին լուրը, խորապէս ցաւալի․—

Ան որ առաջին օրէն «գաւաթ մը ջուրի մէջ փոթորիկ» համարած էր ամբողջ խնդիրը, դառնութեամբ կը հաղորդէր, կիրակի օր․

— «*Կ'իմանամ թէ այս առտու ընդդիմադիրները կոտրեր են երիցատան դուռը, իրենց գլուխն ունենալով քահանան, եւ հոն հաստատուեր են : Ոստիկաններ եկեր են, վաղն ալ դատավարութիւններ եւ այլն : Վա՛յ հետեւանքներուն* ․․․

Նոյն օրն ստացայ դէպքին մանրամասն պատմութիւնը, բոլորովին տարբեր :

Յաջորդով՝ այդ արժանահաւատ վկայութիւնն ալ կ'ամփոփեմ, որպէսզի կարենաք ամբողջական գաղափար մը կազմել :

Անշուշտ հետեւանքներու մասին պարտաւոր են մտածել բոլորն ալ, եւ ոչ թէ միայն անոնք որ հաշիւ եւ բարեկարգութիւն կը պահանջեն, յանուն գաղութին մեծամասնութեան : ՎԱՀԷ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Նախագահ Այզընհաուըր իր շաբաթական ասուլիսին մէջ մասնաւորապէս ծանրացաւ Հնդկաչինի պատերազմին վրայ որ հետզհետէ կը սաստկանայ : Երբ հարցումներ ուղղուեցան երկու հարիւր օդանաւային մասնագէտներու առաքման մասին, ըսաւ թէ առժամեայ կարգադրութիւն մըն է եւ յունիս 15ին պիտի վերադառնան : Յետոյ շեշտեց թէ «ոչ ոք այնքան հակառակ է որքան ինք՝ որ Մ․ Նահանգները մասնակցին այդ պատերազմին : Մենք աջակցութիւն կ'ընծայենք պատերազմի մը որ կը մղուի յանուն անկախութեան : Բայց չկայ աւելի մեծ ողբերգութիւն մը քան Ամերիկայի մասնակցութիւնը այդ պատերազմին» :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ այս յայտարարութեան վրայ հետզհետէ կը զօրանայ հաշտութեան հոսանքը : Բայց կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին : Ըմբոստ ուժերը Լաոսի մայրաքաղաքին վրայ կը քալեն քանի մը թեւերով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր վարչապետը, Մարիօ Շելպա, յաջողեցաւ կազմել նոր դահլիճը, հիմնուելով երեք մեծ կուսակցութեանց վրայ որոնց մէկը չափաւոր ընկերվարական հոսանքն է : Դահլիճին մէջ կան չորս ընկերվարական նախարարներ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ հիւսիսային մասին մէջ կարգ մը գիւղեր պաշարուած են ձիւներէն : Սելանիկէն օդանաւերով ուտելիք փոխադրուեցաւ Տրամա, Քօչանա եւն․ :

«ՕԹՕ — ԺՈՒՌՆԱԼ» թերթը դադրեցուց իր հրատարակութիւնը, դատ բանալով Սիթրօէն ընկերութեան դէմ : Հարիւր միլիոն ֆրանք հատուցում կը պահանջէ, այն ամբաստանութեամբ թէ ոստիկանութեան միջոցաւ գրաւած է չարք մը կարեւոր վաւերագիրներ : Ընկերութիւնը կ'ըսէ թէ թերթը մեծ վնաս պատճառած էր, երեւան հանելով շինութեան գաղտնիք մը :

ՖԻՆԵՐԸ իջեցնելու համար անընդհատ խորհրդակցութիւններ կը կատարեն իրաւասու նախարարները : Մասնաւորապէս նկատի ունին շաքարը, կարագը, խմորեղէնները, բրինձը, պանիրները :

ՀԱՅՐ ԱԲՐԱՀԱՄ Բ.

(ԸՆԿ. ՏԻՐԱՆ ՓԱՇԱԼԵԱՆ)

●

Երկու տասնեակ տարիներ առաջ, Հայր Աբրահամ մը թաղեցինք Պէյրութի մէջ: Մեր ժողովուրդին եւ անոր արդար դատին նուիրուած վաստակաւոր մը, Հայաստանի Հանրապետութեան Խորհրդարանի նախագահ, Ա. Սահակեան:

Վերջերս ուրիշ Հայր Աբրահամ մը,— Ընկեր Տիրան Փաշալեան — հողին յանձնեցինք հեռաւոր Ամերիկայի ափերը: Երկուքն ալ մեր ժողովուրդին եւ անոր արդար դատին լծկան մշակներ, մեծ սրտով եւ մտքով:

Շատ բան գրուած է նախագահ Ա. Սահակեանի մասին, ու տակաւին շատ բաներ ալ պիտի գրուին: Բաւական բան գրըուեցաւ Տիրան Փաշալեանի մասին, ու տակաւին պիտի գրուի: Իրապէս վաւերական արժէքներ կորսնցուցինք իրարու ետեւէ, վերջին տարիներու ընթացքին: Մեծ էր անոնց վաստակը ամէն տեսակէտով՝ բոլոր ճակատներուն վրայ: Անոնց տեղերը լեցնել այս պայմաններու մէջ՝ չափազանց դժուար է: Ահա թէ ինչու շատ աւելի խոր է մեր կսկիծը:

Տիրան Փաշալեան ծնած էր Բալուի Հաւաւ գիւղը: Հաւաւը, իրօք վաւերական մեծութիւններ տուած է, ինչպէս յիշած եմ ուրիշ առթիւ,— Ազգ. Սահմանադրութեան մեծ ռահվիրայ՝ Գրիգոր Օտեան, խիզախ ֆետային, Գայլ Վահան (Մինաս Տօլպաշեան): Հայ գրականութեան փայլուն դէմքերէն նահատակ՝ Հրանդ (Մելքոն Կիւրճեան), «Հայրենիք» օրաթերթի հիմնադիրներէն, կուսակցական եւ քաղաքական գործիչ՝ Թովմաս Ճէլալեան, «Հայրենիք»ի խմբագիր եւ հրապարակախօս Նշան Տեստէկիւլ, գրագէտ Լեւոն Փաշալեան, Քաջ Հայորդին՝ Հաճին (Արամեան): Կրնայի յիշել նաեւ գիւղէն (Հաւաւէն) Թուրք ժանտարմաներ վռնտող ռամկավար Անտոնը եւ բազմաթիւ ուրիշներ որոնց մասին մեր շրջանը չէ կրցած յիշատակարան մը կազմել, արձանագրելով զանազան դէպքեր եւ դէմքեր: Օր մը ամէն բան մամուռ կը կապէ մեր մտքին մէջ եւ անհետ կը կորսուի:

Այս տեսակէտով դատապարտելի են բոլոր անոնք, որ իրենց երիտասարդութիւնը ապրեցան հայրենի հողին վրայ, տեսան մեր ժողովուրդին անկումն ու բարձրացումը, անոր մարտնչումները Հացի եւ լոյսի համար,— եւ սակայն կը մնան լուռ, ձեռնածալ ու անհոգ:

Մեծ յոյսեր դրուած էին ողբացեալ ընկեր Տիրան Փաշալեանի վրայ: Բոլոր հայրենակիցներու ակնարկները իրեն ուղղուած էին, վասնզի, անիկա մեր շրջանի Համայնագիտարանն էր: Կ՚ըսէին թէ պիտի գրէր Հաւաւի պատմութիւնը, ապա ամբողջ Բալահովիտինը: Աւաղ, հազիւ սկսած էր իր յուշերուն կծիկը քակել, «Հայրենիք» ամսագրի մէջ, եւ ահա, անողոք մահը...

Միայն Դաշնակցութիւնը չէ որ կ՚ողբայ անոր մահը: Միայն Հաւաւցիները չէին որ լացին անոր դագաղին ետեւէն, այլ ամբողջ Բալուն եւ իր շրջանը՝ մեծով ու պզտիկով:

Ողբացեալ ընկերը սիրուած ու յարգուած անձ մըն էր իր ծանօթներուն մօտ: Անուն մը շինած էր նաեւ անձնապէս անծանօթներու քով: Միշտ կը փնտռէր հեռուորները, կը սիրէր քաջալերել զանոնք, ուր որ ալ գտնուէին:

Տասնեակ տարիներ առաջ, երբ «Յառաջ»ը մէկ պատմուածքս կը հրատարակէր «ՏԱՆԸ ՄԷԿ ՀԱՏԻԿ ՃՐԱԳՆ ԷՐ».— Պարտք սեպած էր քաջալերական քանի մը տողեր գրելու: «Ծանօթներէ իմացայ որ Բալուցի ես, եւ Թոռը Ուստա Ղազարին: Հայրդ եւ մեծ հայրդ անփոխարինելի ճարտարապետներ էին: Կը մաղթեմ որ դուն ալ դրչի վարպետ մը դառնաս»:

Պատերազմ: Զինուորութիւն, գերութիւն: Յետոյ վերադարձ:

«Հայրենիք» օրաթերթը «Յառաջ»էն արտատպած էր մէկ երկու յօդուածներս: Դարձեալ երկտող մը:— «Ուրախացայ, վերադարձեր եւ գործի ձեռնարկեր ես, շարունակէ»:

«Գործը», անշուշտ, ողբացեալ ընկեր Տիրան Փաշալեանի համար սանդ քաշելը չէր: Գործը այն միւս աշխատանքն էր որուն նուիրեալ մշակն էր ինքը: Կ՚ուզէր որ իր եւ ուրիշներու սերմանած գաղափարի հատիկները արդիւնք մը տային: Ու կը հրճուէր, կը խանդաղատէր երբ տեսնէր որ իր հայրենակիցներէն խոստմնալիցներ կային, «գործին» կապուած տարրեր կային:

Վաթսուներութ տարեկան էր ողբացեալ ընկերը, բայց, վաթսունեւութ վայրկեան չթերացաւ իր բանին ու գործին մէջ: Երկրէն, հայրենի բոյնէն ստացած էր իր հոգեկան եւ մտաւոր տոկունութիւնը ու մնաց միշտ պատնէշին վրայ, ապառաժի պէս տոկուն, անձնուիրաբար ծառայելով իր ժողովուրդին, եւ անոր արդար եւ անկորնչելի Դատին:

Եղաւ միշտ հաւատքի մոլեռանդ քարոզիչը եւ անոր նուիրեց իր բոլոր ուժն ու կորովը — հաւատքը մեր ապագայի եւ դատին մասին: Ու ինչպէս ռազմաճակատին վրայ զինուորը զէնք ի ձեռին կը մեռնի, նոյն պէս ալ, ողբացեալ ընկերը իր պարտականութեան ճամբուն մէջ ինկաւ: Ուժասպառ, բայց միշտ հաւատաւոր:

Մեծ է կորուստը Դաշնակցութեան համար, մեծ է կորուստը Հաւաւցիներուն եւ Բալուցիներուն եւ ամբողջ ժողովուրդին համար, վասն զի ողբացեալ ընկերը իր նկարագրով, իր նիստ ու կացով հարազատ զաւակն էր տարագիր բազմութեանց:

Այս քանի մը տողերը ազնիւ երէց ընկեր, փունջ մը ծաղիկ քաղցրահայեաց Սուրբ Աստուածածնի, Խարապայի, Մըղարայի, Մատաբացի, Կօզալ Հայպաթի, Սուրբ Մարուպայ, Խաչաղբիւրի եւ Խըլաղբիւրի զովասուն սարերէն թարմ եւ անմոռանալի գերեզմանիդ վրայ:

Միշտ քեզի հետ, քու քարոզած գաղափարներուդ ուղիներով...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞Վ Է ՄՈԼՈԹՈՎ

★

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս անգամ մը կ՚ըսէր թէ ներկայ եղած եմ շատ պետական մարդոց աշխատանքին, միջազգային բանակցութեանց առթիւ, սակայն երբեք չեմ տեսած մէկը որ այնքան կատարելութեան տարած ըլլայ դիւանագիտութեան արուեստը որքան Մոլոթով:

Մոլոթով շատ զգոյշ է իր ապահովութեան համար: 1942ին Չըրչիլին տունը հիւր եղած ատեն, ամէն գիշեր գերմանական ատրճանակ մը կը պահէր քովը: Չըրչիլ հեգնելով հանդերձ իր վախկոտութիւնը, կը հռազրէր Րոզվէլթի թէ Մոլոթով դիւանագէտ մըն է: Ան գործելու աւելի լայն հեղինակութիւն կը վայելէ քան Լիթվինով:

1954ին Մոլոթով նոյնքան զգոյշ է իր ապահովութեան համար: Ան Պերլինի մէջ կը ճամբորդէ ժամական հարիւր քիլմ. արագութեամբ երկաթապատ ինքնաշարժով մը, որուն ապակիները պաշտպանուած են գնդակներու դէմ: Ինքնաշարժը շրջապատուած է ոստիկանական կառքերով եւ զինուորներով:

63 տարեկան է, յամառ եւ խորամանկ դիւանագէտ մը: Այսօր երբ իր պատուհանէն կը դիտէ ձիւնը Պերլինի վրայ, կը յիշէ անտարակոյս այն ամառը երբ տասներեքուկէս տարի առաջ հոն եկած էր չափուելու համար իր ահարկու հակառակորդներուն՝ Հիթլէրի եւ Րիպընթրոփի հետ:

Ան մէկ տարի առաջ ստորագրած էր գերման եւ սովետական դաշինքը, որ պայթեցուց Բ. աշխարհամարտը: Խ. Միութիւնը անոր շնորհիւ քաղեց պտուղները,— Պալթեան երկիրները եւ Լեհաստանը:

Անոնց տեսակցութեան ատեն Հիթլէր կը խօսէր նոր կարգերու ինչպէս եւ աշխարհի բաժանման մասին: Րիպընթրոփն ալ պերճախօս էր: Մոլոթով անխռով, կը խորտակէր անոնց թռիչքը, կարճ հարցեր կը դնէր անխոնջ համբերատարութեամբ, իր սուր ձայնով.— «Ի՞նչ կը հասկնաք նոր կարգեր ըսելով: Ո՞ր ծովու մասին է ձեր խօսքը երբ կ՚ըսէք Ասիոյ հարաւը տաք ծովը...» Հիթլէր ցնցուեցաւ այս յանդգնութենէն: Պատմաբաններու համար Պերլինի տեսակցութիւնը Մոլոթովի ամէնէն մեծ սխալը եղաւ: Ինչպէս դիտել կուտայ Իրազեկ մը, ան այնքան յամառօրէն պնդեց խորհրդային պահանջներու վրայ՝ Թուրքիոյ եւ Պալքաններու մէջ, որ Հիթլէր մտատանջուեցաւ մտածելով, առաւ մը յարձակեցաւ Խ. Միութեան վրայ:

Վ. Մոլոթով զաւակն է նպարավաճառի աշկերտի մը եւ կը բնակէին Քուքուրքայի մէջ: Մոլոթով տժգոյն եւ նիհար երիտասարդ մըն էր, քիչ մը թոթովախօս եւ ջութակ կը սորվէր: Հայրը թէեւ աղքատ, ուզեց լաւ կրթութիւն մը տալ իր զաւակներուն եւ Քազանի արհեստագիտական դպրոցը ղրկեց: Մոլոթով անկէ անցաւ Փեթըրսպուրկ ուր ծանօթացաւ Սթալինի հետ: Հոն հետեւեցաւ բազմարուեստեան դպրոցի դասընթացքներուն: Միեւնոյն ատեն արգիլուած թերթին «Փրաւտա»յի օրինակները կը պահէր անկողինին մէջ:

19 տարեկան էր երբ ոստիկանութիւնը խուզարկեց տունը եւ ձերբակալեց զայն «Աքիմ Պրոստոտա» անունով, (Սիմոն Պարզունակ) եւ աքսորեց:

27 տարեկան էր 1917ին ռուսական յեղափոխութեան ատեն: Արդէն վեց անգամ բանտարկուած եւ երկու անգամ աքսորուած էր:

Ան է որ դիւրացուց «Փրաւտա» պաշտօնաթերթին հրատարակութիւնը, միլիոնատէր հարուստի մը՝ Վիքթոր Տիխոմերովի շնորհիւ, սերտ բարեկամութիւն հաստատելով անոր տղուն հետ: Համոզեց զայն որ հարիւր հազար րուբլի տրամադրէ ձախակողմեան թերթ մը հիմնելու համար: Սթալին խմբագրապետ նշանակուեցաւ, սակայն Մոլոթովն էր որ ամէն աշխատանք կը տանէր: Այս երկուքին միջեւ մտերմութիւնը տեւեց մինչեւ Սթալինի մահը: Սթալին կը գնահատէր Մոլոթովի մէջ անոր աշխատունակութիւնը, իր շուքին մէջ մնալու յատկութիւնը:

Լէնին կ՚ըսէր Մոլոթովի համար թէ Խ. Միութեան լաւագոյն դիւանապետն է: Օր մը Թրոցքի կ՚ըսէր Մոլոթովի թէ, «դուք մարմնացած միջակութիւնն էք»: Իսկ Մոլոթով պատասխանեց.— Մենք չենք կրնար հանճարներ ըլլալ, սակայն ես կամք ունիմ: Պիտի տեսնուի թէ մեր երկուքէն որը աւելի երկար պիտի դիմանայ»: Մոլոթով դիմացաւ:

1930ին երբ Մոլոթով վարչապետ եղաւ, կը բնակէր Կրեմլի մէջ, որ նրբանցքով մը բաժնուած էր Սթալինի յարկաբաժինէն: Սթալին կը խնդրէր որ աւելի ցած նուագէ իր ջութակը:

Եւ սակայն Սթալինն էր որ բարձրացուց Մոլոթովը իբրեւ Խ. Միութեան «երկրորդ

ԳԱՅԼԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գայլը օժտուած է անհաւատալի ուժով մը:

Գայլին թեթեւօրէն ծռած ակռաները պողպատի չափ հաստ են: Ակռայի միակ հարուածով, կրնայ կտրել հորթի մը ողնայարը, կամ ջախջախել իշայծեամի մը թաթը: Գայլը կը սնանի, գլխաւորաբար ճագարով, մուկերով, առնէտներով եւ թռչուններով:

Կը նախընտրէ սակայն, մեծ որսերը եւ մեծ կամ պզտիկ արջառները: Երբ կը յարձակի արջառին վրայ, կը թուի թէ իր զոհերուն անմտութիւնը կը խենդեցնէ զինքը, ընդհանուր ջարդ մը կ՚ընէ, սպաննելով շատ աւելի կենդանիներ՝ որոնց պէտք չունի սնանելու համար: Ասոր փոխարէն, երբ վայրի կենդանիներու հետ է գործը, կ՚որսայ իբր մարդիկ մը: Առաջնորդուելով ընդհանրապէս էգէ մը, վոհմակը կը մեկնի, ի խնդիր որսի մը, իշայծեամ, եղջերու, եւն.: Երբ գտած է զայն, մէկ կամ երկու գայլեր կը մօտենան կենդանիին, մինչեւ որ բարձրացնեն եւ դուրս հանեն: Այն ատեն, կը սկսի երկար հետապնդում մը: Միակ գայլ մը կը հետեւի որսին հետքին, միւսները կ՚երթան գրաւել ռազմագիտական դիրքեր եւ կը պարտաւորեն որսը շրջանակաձեւ վազվզել, մինչեւ որ պարտուի յոգնութենէն: Վոհմակը՝ վրան կը նետուի այն ատեն, պատառոտելով զոհին վիզը եւ յետնամասը:

Մարդը՝ միակ կենդանին է, որմէ կը վախնայ գայլը: Մեր օրերուն, Մեծ Հիւսիսի մէջ է միայն որ կը մօտենայ մարդկային բնակատեղիի մը: Արդարեւ, այս շրջաններուն մէջ կը գտնուին հազարաւոր գայլեր, որոնք չեն գիտեր տակաւին մարդկային հոտը:

Գայլը՝ սրատես աչքմը, հոյակապ հոտառութիւն մը եւ լաւ լսողութիւն մը ունի: Որսորդներ կ՚ապահովցնեն թէ կը սորվի հրացանի մը հասողութիւնը եւ գիտէ հեռու մնալ անկէ՝ խոհեմօրէն: Այդպիսի հակառակորդի մը խորամանկութիւնը ձախողեցնելու լաւագոյն միջոցն է, կ՚ըսեն գայլորս մասնագէտներ, օգտագործել իր ամենահաւատարիմ երկու սովորութիւնները: Նախ, դիակի հանդէպ ունեցած իր ճաշակը՝ խոցելի կը դարձնէ զինք թունաւոր խայծէն: Արօտավայրերը այս մսակերներէն ազատելու համար կազմակերպուած առաջին մեծ պայքարի ընթացքին, մասնագէտ որսորդներ յաջողեցան բնաջնջել հազարաւոր գայլեր՝ «սթրիքնին»ով լեցուած կենդանիներու դիակներու օգնութեամբ: Դժբախտաբար, գայլերը կրցան երեւան հանել խորամանկութիւնը:

Այս սովորութեանց երկրորդը՝ հասարակաց է շուներուն հետ: Իրենց որսի սահմանին մէջ, կը միզեն կարգ մը կէտերու վրայ, ինչպէս շուները կ՚ընեն իրենց ճամբուն վրայ, ծառերու եւ պատերու անկիւններուն վրայ: Երբ ծուղակով որսորդ մը կը գտնէ այս կէտը, բաւական է իրեն համար, ծածկել իր ծուղակը՝ անոնց մօտ: Սովորաբար լաւ արդիւնքներ ձեռք կը ձգէ, պայմանաւ սակայն որ ծուղակը թաթաւուած ըլլայ այլ գայլի մը հոտով: Անգամ մը որ առնէ այս հոտը, գայլը կը սկսի արդարեւ իր ճանկերով հողը փորել, ծուղակի չորս կողմը: Այսպէս կը բռնուի:

Որսորդներ՝ առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ, փորձած են կրթել գայլիկները: Հիւսիսի մէջ, շատ մը հնդիկ որսորդներ՝ գայլածին շուներ կը լծեն իրենց բալխիրներուն: Բայց ընդհանրապէս միայն իրենց տէրն է որ կրնայ հնազանդեցնել զիրենք:

1923ին, Մեծ Հիւսիսի մէջ, Քանատայի նշանաւոր հսկայ ծուղակով որսորդը՝ Ճօ Լափլամ՝ համաճարակի մը հետեւանքով, կորսնցուց իր բոլոր շուները, բացի երկուքէն: Ուրիշ միջոց չունենալով լրացուց իր պակասը՝ ծուղակը ինկած գայլերով: Անձամբ տեսայ ես անոնց ասպագինումը: Ասոր համար, կը սկսէր նախ կենդանիներուն խրաքանչիւրը տեսակ մը վանդակի մէջ քաշել՝ սնունդ ներկայացնելով անոր: Յետոյ ծունկի գալով կենդանիին առջեւ, որ կը մռմռար եւ քամակը կը ծռէր, մէկ ձեռքով կը բռնէր զայն իր ծոծրակէն, ինչպէս ըմբիշ մը պիտի ընէր իր հակառակորդին, յետոյ միւսով ցռկակալ մը կ՚անցընէր անոր: Ապա քաշելով դազանը երկաթէ շղթայով մը դէպի բալխիրը, անմիջապէս կ՚անցընէր անոր ասպազէնը: Լրացնելէ վերջ բոլորը, կը վերցնէր ցռկակալները՝ արագ շարժումով մը:— Երբ ցռկակալով են, չեն քաշեր:

Այլապէս, լաւ կը քաշէին, բայց իրենց գլուխները ցած, պոչը ոտքերուն մէջ կը բռնէին, եւ կը մագլցէին ինչպէս վայրի կենդանիներ, որոնք սարսափէն հարկադրուած են կատարելու գործ մը՝ զոր կ՚արհամարհեն:

Հազարաւոր տարիներ առաջ, երբ առաջին շունը յաջողեցաւ իր գգուանքներով շահիլ քարանձաւներու մարդուն բարեկամութիւնը, գայլը՝ ինք, հաւատարիմ մընաց ազատ տարածութեանց: Փոխուած չէ այդ շրջաններէն ի վեր: Մարդկային սիրոյ կամ դիւրակեցութեան ձգողութիւնը՝ պիտի չընտանեցնէ զինքը՝ երբեք, եւ պիտի ձախողեցնէ անվերջ, զինքը փճացնելու համար մարդուն կատարած ճիգերը: Ասկէ զատ, եթէ բնապաշտներուն ձգենք գործը, պիտի պաշտպանեն զայն միշտ, ամենահեռաւոր շրջաններու մէջ, ուր չի կրնար վնասել մարդուն: Վասնզի, հոն, ընդհակառակն, պիտի օգնէ բնութեան, տէր ըլլայ բոլոր վայրի կենդանիներուն, եւ ինք, պիտի մնայ միշտ, հպարտ եւ վայրագ կենդանին, որ կը մերժէ կրել մարդուն կողմէ պարտադրուած անունը:

Թարգմ. Վ. ՊԱՐՈՆ

մարդը»: 1917ին Կեդր. Կոմիտէի անդամ կը նշանակէր: 1921ին երկրորդ քարտուղար, 1930ին վարչապետ: Մոլոթով իր դիւանագիտական ասպարէզը սկսաւ 1939ին, երբ Լիթվինովի ձգած աթոռը նստաւ, իբրեւ Արտաքին Նախարար: Այդ օրն էր որ նոր շրջան մը բացուեցաւ խորհրդային դիւանագիտութեան մէջ:

Մասնագէտ մը դիտել կուտայ թէ Մոլոթովէն առաջ Խ. Միութիւնը դիւանագէտներ ունէր, Մոլոթովի միջոցաւ ունեցաւ դիւանագիտութիւն մը: Իսկ այս դիւանագիտութեան կեդրոնը եղաւ Գերմանիան, որու հետ Մոլոթով 1936էն ի վեր կ'ուզէր դաշինք կապել, որպէսզի չկապուի Արեւմուտքի հետ, ինչպէս այսօր:

Լենին կ'ըսէր.— Եթէ համայնավարութիւնը յաջողի Գերմանիոյ մէջ, եւրոպական դրամատիրութեան օրերը համրուած են:

Սթալինի մահէն առաջ, իրազեկներ կը կարծէին թէ Մոլոթով պիտի յաջորդէր անոր: Մոլոթով ինքն էր որ քաշուեցաւ ի նպաստ Մալենկովի, տարկելով թէ տարիքը առած է: Ան մինչեւ իր կեանքին վերջը ուզեց մնալ իբրեւ «երկրորդ մարդը»:

Պերվուքինայի Կոլխոզի գիւղացիները շատ անգամ կը տեսնեն Մոլոթովը որ իր գիւղի պզտիկ տան առջեւի գետակէն ձկնորսութիւն կ'ընէ: Կը սիրէ նաեւ ճատրակ խաղալ Վորոշիլովի հետ: Ամուսնացած է 1920ին, Պաւլինայի հետ, փառասէր կին մը որ անուշահոտութեանց ընկերութեան մը տնօրէնուհին է, ետքն ալ սննդեղէնի նախարարութեան մէջ: Մոլոթով երկու աղջիկ ունի, մէկը հոգեզաւակ, որ ամուսնացաւ Վասիլի Սթալինի հետ: Միւսը 22 տարեկան է:

1945ին, Զորսերու խորհրդաժողովին ատեն Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պըրնս, ուշադրութիւն չէր դարձներ իր խօսքերուն իրաւագիտական ճշգրտութեան եւ կը խօսէր համաձայն իր միտքերուն: Մոլոթով կը քաջալերէր զայն, յուսալով թէ ի վերջոյ պիտի արտասանէ խօսք մը՝ համապատասխան խորհրդային տեսակէտին:

Անգլիացի Պեւինի հանդէպ տարբեր ուղղութեան մը կը հետեւէր: Պեւին ըլլալով գայրացկոտ մէկը, Մոլոթով կը մղէր որ բարկանայ, որպէսզի ի վերջոյ զիջումներ ընէ:

Պ. Պիտոյի հետ տարբեր է իր դիրքը: Զայն կը դրդէր որպէսզի ձգէ խորհրդաժողովը: Երբեմն կը փորձէր վիրաւորել, թէեւ այս անգամ փափկանկատութեամբ կը վարուի Պերլինի մէջ: Մինչեւ անգամ կը շողոքորթէ: «Պ. Նիէթ»ը (Ոչ) խորհրդային դիւանագիտութիւն ստեղծողը, անոր վրայ դրոշմեց իր նկարագրին գիծերը,— բիրտ եւ պատեհապաշտ:

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏՈՄՍԵՐ

« ԳԻՏԵ՞Ս, ԵՍ ՈՎ ԵՄ... »

★

— Հայրենակից, դուն զիս կը ճանչնա՞ս, չես ճանչնար, ուրկէ պիտի ճանչնաս:

— Դժբախտաբար ...

— Դուն գիտե՞ս ես ինչ օրեր տեսած եմ... Գիտե՞ս ես ով եմ:

— Դժբախտաբար չեմ գիտեր:

— Ես Խրիմեան Հայրիկին ձեռքը համբուրած մարդ եմ... Ես Իզմիրլեան Պատրիարքին ասան բռնած եմ: Ես Ակնունիին հետ խօսած եմ: Ես Ռոստոմէն ապտակ կերած եմ: Ես Զաւարեանին հետ սեղան նստած եմ: Իշքէ ես ասանկ մարդ եմ... Հիմա հասկցա՞ր թէ ով եմ եղեր...

Յետոյ, իրարու ետեւէ համրեց անունները մեր այն երեւելիներուն, որոնց լուսանկարներով զարդարուած է իր հիւրանոցը.

— Տունս գաս ու տեսնես ... Վարդան զօրավարին պատկերը ունիմ: Մեծն Տիգրանին պատկերն ալ ունիմ: Սուրբ Մեսրոպին եւ Սուրբ Սահակին պատկերները գլխուս վրայ կախած եմ: Մեր Եռագոյն դրօշակն ալ շինել տուած եմ եւ ամէն առտու, գործի երթալէ առաջ, կը պագնեմ .. Ես Հայ եմ, մատաղ ըլլամ իմ ազգիս.. Մէյ մը չեղաւ որ երթայի մեր հողերը համբուրէի... Բայց այդ օրն ալ պիտի գայ... Իմ դրօշակս, ես իմ ձեռքովս Հայաստան պիտի տանիմ, կը տեսնես ...

Այս ջերմեռանդ «աղօթք»էն վերջ, ալ ինչպէս կրնայի չճանչնալ խօսակիցս:

Բարի մարդ մըն էր, հայրենասէր ու հայ ժողովուրդին Մեծերուն, հայ ժողովուրդին փառքերուն իր հոգին մատաղ ընող մէկը:

Ծերուկ մըն էր: Փչէիր, վար կ'իյնար, բայց կրակ կար իր կոպերուն տակ, երբ իրարու ետեւէ կարտասանէր մեր Մեծերուն անունները: Կ'արտասանէր հըպարտութեամբ, խանդավառութեամբ: Փառքով:

Հասկցայ, անգրագէտ մէկն էր ու թերեւս իր այդ առաւելութեան եւ առաքինութեան համար էր որ աչքս մտաւ:

— Ես Խրիմեան Հայրիկին ձեռքը համբուրած եմ, գիտե՞ս ...

Մեր գրոյցին ընթացքին յանկարծ միտքըս ինկաւ ուրիշ ծերուկ մը, որ գերեզման մտաւ քանի մը տարի առաջ:

Օրին մէկը, մօտեցաւ ինծի, ուրախ–զուարթ: Սովորականէն տարբեր փայլ մը կար դէմքին վրայ:

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ, Մուկուճ, նոր հարսնցո՞ւ գտար ...

— Լսէ, էսօր ընկեր Արամն ինձ վրայ պոռաց եւ «էշտեղից կորիր» ասաց: Ընկեր Արամն ինձ հետ խօսաց ...

Յետոյ, երբ զինքը քաշքշելու համար, հարցուցի ընկեր Արամին ինքնութիւնը, բացատրեց.

— Բա, դու չե՞ս գիտեր: Ընկեր Արամը մեր կուսակցութեան մեծն է. մեր Թագաւորն է... Դու Թագաւորի հետ խօսա՞ծ ես ...

Միամիտնե՞ր, այս երկու ազնուական Հայերը: Ոչ, տասն անգամ աւելի իմաստուն ու հայրենասէր, քան լուսացնցուղ դահլիճներու մէջ հայրենասիրութիւն խաղցնող ազնուաշուք աղան: Տասն անգամ աւելի Հայ, քան տօնական ու հանդիսաւոր օրերու «կեցցէ Հայաստան» կանչող սալոնական բազմութիւնը:

Բայց, քանի՞ հոգի մնաց իրենց պէս, այս օտար ափերուն վրայ:

Սիրտդ կը կծկուի, երբ կը սկսիս համրել ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻԻ 800ԱՄԵԱԿԸ

★

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ).— Մշակոյթի ձեռնարկները իրարու կը յաջորդեն մեր փոքրաթիւ գաղութին մէջ:

Այս անգամ ալ Մխիթարեան Միաբանութիւնը յոբելենական հանդիսութիւն մը սարքած էր Ներսէս Լամբրոնացւոյ ծննդեան 800ամեակին առթիւ:

Փետրուար 7ին կիրակի, ժամը 4ին վանքին հանդիսասրահը լեցուած էր գաղութին անդամներով, գլխաւորութեամբ հոգեւոր հովիւ Մ. Եղիշէ Ծ. վրդ.ի Ներկայ էին նաեւ եկեղեց. վարչութեան եւ Երիտասարդաց Միութեան անդամները:

Աբբահայրը՝ Հ. Մեսրոպ արք. Հապոզեան ողջունելէ վերջ ներկաները, ակնարկ մը նետեց մշակոյթի ներկայ վիճակին վրայ, թելադրելով դաս առնել տօնախմբութիւններէ եւ ուժ տալով ազգապահպանման:

Յետոյ հրաւիրեց օրուան բանախօսը՝ Հ. Ներսէս վրդ. Ակինեանը, որ իրեն յատուկ հմտալից ու հայրենաշունչ բանախօսութեամբ մը ներկայացուց Ներսէս Լամբրոնացիի կեանքը եւ գործունէութիւնը: Բանախօսութենէն վերջ աշակերտները երգեցին կտորներ Ներսէս Լամբրոնացիի յօրինած շարականներէն: Նոյնպէս քանի մը աշակերտներ Լամբրոնացիի գրչէն ելած գրաբար աղօթքներէ նմոյշներ արտասանեցին խիստ յաջող, ջերմապէս ծափահարուելով: Ներկաներու փափաքին վրայ աշակերտները յայտագրէն դուրս ազգ. երգեր երգեցին, աւելցնելով ոգեւորութիւնը: Եղիշէ Ծ. վրդ. քաջալերական խօսքեր ուղղեց աշակերտներուն ու սրտագին շնորհակալութիւն յայտնեց Աբբահօր եւ բանախօս Հ. Ն. վրդ. Ակինեանի:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏՈՔԹ. Ե. ՃԻՏՃԵԱՆ իր բժշկական գործունէութեան 25ամեակին առթիւ, Մայրիներու առաջին կարգի պարգեւով վարձատրուած է, իր Լիբանանի մատուցած անգնահատելի ծառայութեանց համար:

ՉՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՃՈՒՐԴ ՄԸ

Գահընկէց Ֆարուքի գեղարուեստական գանձերուն աճուրդով վաճառումը սկըսաւ Եշ. օր, Գահիրէի «Քուպպէ» պալատին մէջ: Մասնագէտներ դարուս ամենամեծ աճուրդներէն մին կը նկատեն այս վաճառումը: Աշխարհի բոլոր մասերէն թանգարանապետներ, մասնագէտներ, մեծահարուստներ Գահիրէ գացած են մասնակցելու համար աճուրդին: Քանի մը օր ժողովուրդին թոյլատրուեցաւ պալատ այցելել, յիսուն դահեկան մուտքով (500 ֆրանք): Ցուցահանդէսին պաշտօնական բացումը կատարեց զօր. Նեկիպ:

Այս գեղարուեստական գանձերը ցուցադրուած են չորս մեծ սրահներու մէջ: Հասոյթը կը հաշուեն աւելի քան մէկ միլիառ ֆրանք: Հաւաքածոները կը պարունակեն 1643 տեսակ եգիպտական նամականիշներ որոնցմէ հարիւր միլիոն հասոյթ կը սպասուի: Ամէնէն կարեւոր նիւթերը կը կազմեն ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերէն մնացած թանկագին առարկաներ որոնց աճուրդը կրնայ միլիոններու հասնիլ: Ասոնց մէջ արեւելեան հրաշալիքներ ալ կան, ինչպէս եւ արդիական չքնաղ նորութիւններ:

ՅՈՅՆ ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ ՄԸ, Արիստոտէլ Օնասիս, որ Մոնթէ Քարլոյի ամենամեծ բաժնետէրն է, ձերբակալուեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ մասնակցած է խարդախ գործառնութեան մը, ամերիկեան նաւեր գնելու համար: Օնասիս կ'ուրանայ, բայց պիտի դատուի: Առժամապէս ազատ արձակուեցաւ տասը հազար տոլար երաշխաւորութիւն տալով, պայմանաւ որ երկրէն դուրս չելլէ մինչեւ դատավարութիւն: Այս Յոյնը առասպելական դէմք մը դարձաւ մէկ անգամէն: Ծնած է Իզմիր: Երբ Թուրքերը քաղաքը գրաւեցին 1922ին, ծնողքը ջարդուեցան, բայց ինք յաջողեցաւ փախչիլ: Գրպանը ունեցած դրամը հազիւ կը բաւէր Արժանթին երթալու: Պուէնոս Այրէս հասնելով պաշտօն մը գտաւ պանդոկի մը մէջ: Յետոյ սկսաւ ծխախոտ ներածել եւ 50 միլիոն ֆրանք շահեցաւ եօթը տարիէն. 1930ի հելլենական հիւպատոս նշանակուեցաւ: Յետոյ վեց նաւեր գնելով Քանատայի մէջ, սկսաւ քարիւղ փոխադրել: Քանի մը տարուան մէջ բազմամիլիոնատէր դարձաւ եւ անկէ իվեր իր հարստութիւնը միշտ կ'աճի: Իր առեւտրական տորմիղը 1.300.000 թոնի բարձրացած է արդէն: Անցեալ Օգոստոսին Համպուրկի մէջ ծով իջեցուցին նոր նաւ մը, «Թինա– Օնասիս», որ աշխարհի ամենամեծ քարիւղատարն է: Նոյն տարին ինք եւ խմբակը գնեցին Մոնթէ Քարլոյի բաժնեթուղթերուն մեծագոյն մասը:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ հազար տինար նուիրած է Քէրքուքի ազգային Խրիմեան վարժարանին շինութեան համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՌԻՒ

— Հարկաւ ցաւեցաւ, Կանաչենց Տիգրանը իմս է:

— Ոչ Տիգրանը իմս է, ես եմ Կանաչենց հարսնցուն ...:

— Ես, եմ, մինակ ես ...:

— Ես պիտի ըլլամ ...

— Առ քեզի Տիգրան, լսաւ Պայծառը, նետուեցաւ Ալիսի վրայ, ճմրթկեց անոր բերանը: Ալիսն ալ Պայծառի մազերը քաշեց, իրարու փաթթուեցան, ինկան ու ելան, հայհոյանք ու նախատական խօսքեր:

Այդ պահուն՝ Կանաչենց Տիգրանը կը պտտէր իրենց պարտէզին մէջ ու ծաղիկները կը դիտէր:

Քէն ու ատելութիւն: Բամբասանք ու զրպարտութիւն: Գիւղին մէջ ամէն մարդ ըսելիք մը ունէր, իր քիմքին համաձայն կը վերլուծէր եղածը ու կը հանէր եզրակացութեան մը: Կռիւը տարածուեցաւ տունէ տուն եւ փողոցէ փողոց: Զարդարենց Մարգրիտը ծեծեր էր Գէլոնց Շուշանը, Ջրաղացներու ճամբուն վրայ, երբ անիկա բանջարաքաղէն տունը կը վերադառնար: Շուշանի եղբայրը՝ իր քրոջ վրէժը լուծելու համար, վառեց Մարգրիտենց մարագը ...:

Սուսանը՝ Վարդապարենց աղջիկը գլորեր էր փոսի մը մէջ, անոր հայրը, վատահամբաւ մարդ մը, քանի մը օր վերջ՝ սպաննեց Սուսանի հայրը: Ամէնէն հետաքրքրական ու ծիծաղաշարժը երկու պառաւներու կռիւը եղաւ: Սենեքերիմենց Տամէրը, վաթսուննոց, անհանդարտ լեզուով պառաւ մը, միւսը Կոր Այծենց Խաթունը, ինքնահաւան կին մը, բիրտ պառաւ մը, ասոնք՝ իրարու կը հանդիպին գերեզմանատան ճամբուն վրայ, խօսակցելով, խօսակցելով գիւղը կը վերադառնան, սարէն ու ձորէն, աջէն ու ձախէն խօսելէն ետքը, վերջապէս կանգ կ'առնեն Ալիսի եւ Պայծառի խնդրին վրայ:

Տամէրը՝ կը պաշտպանէ Պայծառը:

Խաթունը՝ իրաւունքը Ալիսին կուտայ, խօսակցութիւնը կը տաքնայ, կիրքեր կը հրահրին, երկու կռուազան պառաւները միաժամանակ կը պատրաստուին կռուի ու կը գտնեն իրենց զէնքերը ..., կը ծռին գետինը, կը փրցնեն կանաչ եղինձներ..., անոնցմով՝ իրար կը հարուածեն:

Կռիւ՝ հոս ու հոն, գիւղի մը մէջ՝ ուր երգի ու աղօթքի մրմունջները կը լուէին միայն, եւ սիրտերու խաղաղութիւնը՝ լուսնկայի տակ անխռով պառկած Եղսոյենց ձորամիջի ցանքին պէս էր ...:

ՌԷՍ ՍԱՆՕՆ

Ռէս Սանոյի « տնական ծառի արմատները հեռու կ'երթային, ճիւղաւոր ու խճճուած՝ Տէր Խորէնի մօրուքին նման:

Ըսողներ կային թէ՝ Սանոյի պապերը եկած էին Մոկաց Ողիմ գիւղէն, ատոր համար ալ՝ յամառ էր, քաջ ու վճռական: Ժամկոչը կը պնդէր թէ՝ ինքը լսեր էր իր հօրմէն, «Ռէսի նախահայրերը Մշեցիի արիւն ունէին, անոնք գաղթած էին Կըծուակ գիւղէն, Ռէսի բարձր հասակը, լեցուն եւ ամուր մարմինը, ճերմակ մօրթն ու թանձր պեխերը մը մատնէին զինքը»:

Տիրացու Կակոսը, որ գիտնականի համբաւ ունէր գիւղին մէջ եւ չէնք–չնորք բարեւագիրներ կը գրէր, համոզուած էր թէ՝ Ռէսի «տնական ծառ»ի մէկ ճիւղը կ'երկարէր մինչեւ Գործոթ գիւղը, երկրորդ մը՝ կը մտնէր Խլաթ, երրորդ մըն ալ՝ Շատախի Կաճետ գիւղը:

Բայց ամէնէն հետաքրքրական «ծառ»ը Տէր Խորէնին շինածն էր: Ան՝ առաւ Մարմետի մէջ շինուած թաղար մը: Նշանաւոր է Մարմետի խեցեղէնը: Զայն ներկեց կանաչ գոյնով, թաղարը լեցուց հողով, անոր մէջ տնկեց թփիկ մը՝ երեք ճիւղերով, մէջտեղի ճիւղին վրայ հաստատեց խնձոր մը, բացատրութիւնը այս էր:

Թփիկին արմատները՝ Ռէս Սանոյի պապերն էին, հեռաւոր անցեալի մէջ կորսուած, հետեւաբար՝ անյայտ, չէ՞ որ թփիկին արմատները հողին մէջ խրած էին ու անտեսանելի կը մնային ...: Երեք ճիւղերը՝ Կանաչենց տան երեք եղբայրներն էին: Անոնցմէ մէկը Պաղու գացած էր, միւսը՝ Պոլիս, մէջտեղի ճիւղը՝ Սանօն էր, իսկ խնձո՞րը անտարակոյս՝ իր մէկ հատիկ մանչն էր իր գեղեցիկ Տիգրանը, որուն համար գիւղի աղջիկները կռուի ելած էին իրարու դէմ:

Բայց Տէր Խորէնը ինչո՞ւ Մարմետի բրուտներուն շինած թաղարը ընտրած էր, եւ ինչո՞ւ կանաչ գոյնով ներկած էր զայն. ատով՝ Տէրտէրը ուզած էր հասկցնել, թէ՝ Ռէսին պապերը Մարմետցի էին եւ ճարպիկ բրուտներ: Ռէսն ալ բրուտ եղած էր ժամանակին, արհեստը սորված էր իր հօրմէն: Կանաչ գոյնով թաղար ներկելն ալ իր իմաստն ու նշանակութիւնը ունէր, Սանոյի բրուտ պապերը իրենց հողեղէն ամանները կանաչ կը ներկէին, ատոր համար ալ՝ Կանաչօղլի կամ Կանաչենց անունով ծանօթ էին գիւղին մէջ:

Այս զարմանալի տնածառը, Տէր Խորէնը նուէր բերած էր: Ռէս Սանոն առանձին գոհունակութեամբ եւ մասնաւոր շնորհակալութեամբ ընդունած էր նուէրը:

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ
«ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ Է»

Արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները խօսք առնելով, անընդունելի գտան այս ծրագիրը: Պ. Իտըն յայտարարեց .— «Այս դաշնագրին տրամադրութեամբ եւրոպական բոլոր պետութիւնները ստիպուած են հրաժարիլ Ատլանտեան կազմակերպութենէն, իսկ Խ. Միութիւնը պիտի պահէ իր զինակցութիւնները: Մոլոթով մէկդի կը դնէ Մ. Նահանգները եւ Մերձոյի նոր վարդապետութիւն մը կը հաստատէ Եւրոպայի մէջ »:

Պ. Տըլըս նոյնպէս մերժեց, դիտել տալով թէ «խորհրդային ծրագիրը նոր ռազմախաղ մըն է Ատլանտեան դաշինքին դէմ: Կարծեմ Պ. Մոլոթով այս առաջարկը կը ներկայացնէ իբրեւ ողորմելի կատակ մը: Ամերիկեան ժողովուրդը, որ այնքան արիւն եւ հարստութիւն թափած է Եւրոպայի մէջ, չի կրնար ընդունիլ այսպիսի դաշնագիր մը»:

Պ. Պինօ եւս բացատրեց թէ Մոլոթովի ծրագիրը ուղղուած է «ոչ միայն Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան, այլ եւ Ատլանտեանի դաշինքին դէմ: Կը ձգտի չէզոքացնել ոչ միայն Գերմանիան, այլ եւ ամբողջ Եւրոպան: Եթէ ընդունինք այդ ծրագիրը, պիտի ունենանք երկու Գերմանիաներ, ազատ՝ իրենց ուզած զինակցութիւնները կնքելու »:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ փեթար Թագաւորը անուանարկութեան դատ բացած էր Փարիզի 17րդ պատժական ատեանին առջեւ, շաբաթաթերթի մը դէմ որ կ'ըսէր թէ նախկին վեհապետը երկու դաշնագիրներ ստորագրած էր, մէկը՝ Անթէ Փաւելիչի հետ, որ իր հօրը սպանութեան դրդիչն էր: Դատարանը նախատական եւ անուանարկիչ գտաւ այս մեղադրանքը: Երկրորդը կը վերաբերէր Եուկոսլաւիոյ անդամատման, ինչ որ վարկաբեկիչ էր Թագաւորին համար: Դատարանը 50.000ական ֆրանք տուգանքի դատապարտեց շաբաթաթերթին տնօրէնը եւ յօդուածագիրը: Նախկին արքան յիսուն միլիոն ֆրանք հատուցում պահանջած էր: Դատարանը որոշեց 500.000 ֆրանք:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովը պիտի լուծուի Մարտ 12ին, իսկ նոր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 2ի կիրակին: Այսպէս վերջ պիտի գտնէ փոխանցման շրջանը որ սկսաւ 1950ին: Կառավարութիւնը նոր օրէնք մը պատրաստած է ընտրութեանց համար:

ՊԵԼԺԻՈՅ կրթական նախարարը օրինագիծ մը պատրաստած է, թեթեւցնելու համար դպրոցականներու յոգնութիւնը: Այս օրինագծին համաձայն ուսուցիչները պիտի չկրնան օրական երկու ժամէն աւելի պարտականութիւններ տալ 12–15 տարեկան աշակերտներու: Հաստատուած է որ երկրորդական վարժարաններու աշակերտներուն 30 առ հարիւրը նեղութիւններ կը կրեն չափազանց յոգնութեան հետեւանքով:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերահաստատեց երկու նախարարութիւններ (երկաթեղէնի եւ մետաղագործութեան): Սթալինի մահէն ետք նախարարներու թիւը կրճատուելով 50էն իջած էր 27ի, բայց յետոյ զանազան վերափոխումներ կատարուեցան եւ թիւը բարձրացաւ 37ի: Կը նշանակէ թէ նախարարութեանց կեդրոնացումը համապատասխան արդիւնքը չէ տուած:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր առիթով մը մեղադրած էր երկու հոգի, մէկը ընկերվարական, միւսը քանուորական, թէ դրամ ստացած են արեւելեան Գերմանիայէն, անցեալ Սեպտեմբերի ընտրական պայքարին առթիւ: Երկու ամբաստանեալները դատ բացած էին: Վարչապետը իր փաստաբանին միջոցաւ յայտնեց թէ սխալած էր եւ ետ առաւ իր մեղադրանքը: Խնդիրը փակուած կը համարուի:

ԳԱՀԻՐԷԻ անթելը (Արաբական Ձայն) կրկնապատկած է իր յարձակումները Ֆրանսայի դէմ, հակառակ դեսպանին բողոքներուն:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը: Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն: Հեռախօսել՝

GOB. 05-63

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

“ՀԱՅԱՍՏԱՆ”Ի ՕՐԸ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ Մասնակցութեամբ՝ Փարիզեան շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն:

Հովանաւորութեամբ՝ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

SUSSET Շքեղ սրահներուն մէջ 206, Quai de Valmy (Métro Jaurès)

Շաբաթ, 13 Փետրուար ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր

Կը մեներգեն ընկերուհիներ՝ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ,
Ընկերներ՝ Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, Ժ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ
Արտասանութիւն՝ ընկերուհիներ՝ Ս. ՅԱՔԷԹՆԱԳՈՎԵԱՆ, Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Պար՝ Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ
Ղեկավարութեամբ Տիկ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
Մենապար KHAN DJIGUI (Ա. Պուրնութեան)
Անիէռի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. միացեալ երգչախումբը
Ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ
Կը ներկայացուին, Առնուվիլի Նոր Սերունդին մասնաճիւղին կողմէ
« ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՑԵՂՆԵՐԸ »
Ալֆորվիլի եւ Անիէռի մասնաճիւղերուն կողմէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ
Ջութակ Գ. ՃԱՐԱՃԵԱՆ Դաշնակ Ն. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ Նուագախումբով

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվար Օտոյի «Խատիսեան» խումբը խնջոյք մը կը կազմակերպէ, այս շաբաթ ժամը 21ին, Պար էնթէրնասիոնալ, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ – Վիլի սրահը:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Պիտի խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ 29ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Հայ Մարզական Միութիւնը գինեձօն մը կազմակերպած է, ի պատիւ իր բարեկամներուն, այս կիրակի ժամը 14էն 20, Շէ Օտա, Ռուբ տը Կըընոպլը:

Սէն Օկիւսթէնի մարզադաշտին դիմաց: Պատուոյ նախագահութեամբ՝

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՅ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

Կը հրաւիրուի Նիսի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը, լսելու իր վարիչները եւ անցնելու հաճելի ժամանակ մը:

Կարող նուագախումբ:

Սրահը զարդարուած եւ տաքցուած է:

Մուտքը ազատ է:

Երթեւեկի միջոց.— 8 եւ 9 հանրակառքերը:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ
ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 ֆր.:

ԼԱԹԱԿԱԶՄ հատորներ ապսպրողներէն կը խնդրենք քիչ մըն ալ սպասել: Արձանագրած ենք իրենց ապսպրանքը եւ կը սպասենք առաքման:

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին փորձերը կանոնաւորապէս տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր, ժամը 8էն 10ը Ազգ. տան, Ա. յարկ, տաք սրահին մէջ:

Կը խնդրենք որ բոլոր անդամները ճշդապահութեամբ եւ յարատեւօրէն մասնակցին նոր երգի դասերուն:

Արձանագրութեան համար դիմել Օր. Զաւէնեանի, 78 ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ: Կամ Գչ. օրերը փորձի ընթացքին:

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Մնացական Եղեկիէլեան եւ զաւակները (Լաֆրէթ), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պաղտիկեան եւ զաւակները (Վիէն) եւ իրենց պարագաները կը ծանուցանեն թէ նորոգ հանգուցեալ Այրի Տիկին Յուլիանէ Եզեկիէլեանի (ծնեալ Գույումճեան) մահուան քառասունքինաթիւ, յիշատակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պըլան: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն, ներկայ ըլլալ, սոյն արարողութեան:

ԾԱԽՈՒ ԷՆ

Ծախու լուսանկարչատուն, սիրուն յարկաբաժինով միասին, քաղաքին շատ մօտիկ եւ հարուստ արուարձանի մը մէջ: Ծախու է նաեւ յարկաբաժինով միասին՝ խանութ մը ամէն գործի համար:

Հեռաձայնել Անժէն 302:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ այս շաբաթ, ժամը 16.30ին, պիտի կատարուին Տեառնընդառաջի նախատօնակը, լուսավառութիւն եւ անդաստան: Կիրակի, Տեառնընդառաջի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ Գեր. Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Յետ պատարագի պիտի կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն ողբացեալ Առաքել փաշա Նուպարի:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

(Դիւան)

ՏԱՐԵԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին:

Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Մոնտրէօժի քաղաքապետարանին նորակառոյց շքեղ սրահին մէջ:

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կ'ընծայէ Տիկին Նազլըմ Կակոյեանի եւ պարագաներուն Պ. Գրիգոր Կակոյեանի մահուան առթիւ: Եւ փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. Պ. Արշակ Մկրեանէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է տիկին Մէդէա Խելաղձէէն երկու հազար ֆրանք իբրեւ նուէր:

× Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Օննիկ Ագպըլըղեանէ, երկու հազար ֆր. իր զոքանչին այրի տիկին Անժէլ Գալուստեանի մահուան առթիւ:

Ինչպէս նաեւ իր զաւկին փոքրիկ Արմանի կսկծալի մահուան 9րդ տարեդարձին առթիւ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 1500 ֆրանք Տիկին Փայլուն Գէորգեանէ, բժշկական ծանր գործողութենէ մը յաջողապէս ազատած ըլլալուն համար: Վարչութիւնը կատարեալ ապաքինում կը մաղթէ տիկնոջ որ մայրն է բազմանդամ ընտանիքի մը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վերջին վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 461, 212, 258, 480, 263, 134, 239, 426, 265 եւ 186:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» խումբը այս երեքշաբթի ժամը ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռէժան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթ.ին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. քաղաքի ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին ընկերուհի Հ. Իսահակեանի տունը՝ 27 ռիւ Շափթալ, Քաշան: Օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի հարցերու քննութեան եւ պատգամաւորի ընտրութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը փետրուար 16ին, ժամը 21ին, ընկ. Վիքթոր Յովհաննէսեանի բնակարանը: Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը:

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՋՈՒԼՈՅԷՆ ՎԵՆԵՏԻԿ
(ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Գրեց՝ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Տպ. Վենետիկ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI 13 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7294 | 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2705

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ԱՄԷՆ ՏԵՂ...

Մարսէյլի «Համազգային»ը գործի ձեռնարկած է արդէն, գոհացնելով անմիջական պահանջ մը, — դասընթացք պատանիներու եւ երիտասարդներու համար :

Ինչպէս յայտարարուած էր, մնայուն ուսուցիչներ պիտի դասաւանդեն հայերէն, Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն, գրականութիւն :

Այսօր հրատարակուած թղթակցութիւն մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ :

Արդէն իսկ արձանագրուած են բաւական թիւով աշակերտներ, եւ մօտերս կը բացուի դասընթացքը :

Ահաւասիկ օրինակելի ձեռնարկ մը, ամփոփ եւ գործնական: Աշխատանք մը որուն գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ «շրջանաւարտներ» հասցնել :

Առաջադրուած նպատակը այնքան պարզ է որ բացատրութեան չի կարօտիր :

Այս դասընթացքին շնորհիւ, անհրաժեշտ պաշարը պիտի ստանան պատանիներ եւ երիտասարդներ, որպէսզի կարենան դեր մը կատարել Երիտ. Միութեանց մէջ, առանց դասանանքի խտրութեան :

Այդ շրջանաւարտները եթէ հանրային գործունէութեան ալ չնուիրուին, պիտի դառնան պիտանի տարրեր իրենց շրջապատին համար :

Յաճախ բացատրած ենք փխրուն, կիսկատար ուսման չարիքները :

Կարելի չէ արդիւնաւոր դեր կատարել կամ երիտասարդական յաւակնութիւններ արժեցնել թերխաշ գիտելիքներով :

Միջակութիւնն ալ տգիտութեան ուրիշ մէկ երեսն է, նոյնքան ողբալի հետեւանքներով:

Բոլորովին յոռետես չենք: Հազարաւոր պատանիներ եւ երիտասարդներ քիչ-շատ հայերէն գիտեն: Գոնէ կը խօսին եւ խօսածը կը հասկնան :

Բայց, չարաչար պիտի սուժենք, եթէ գոհանանք այդ աղքատ Ղազարոս գիտելիքներով :

Սերունդի փրկութիւնը ամէն բանէ առաջ պաշար կը պահանջէ, — հայագիտութիւն :

Անշուշտ ամէնքն ալ վարդապետ կամ վարժապետ պիտի չըլլան, փոխաբերական բացատրութեամբ: Ոչ ալ մասնագէտ ամէն բանի:

Բայց, պարտաւոր են լրացնել ինչ որ գիտեն: Աւելին սորվիլ, իրենց իսկ բարիքին համար :

Մարսէյլի օրինակին կրնան հետեւիլ ուրիշ հայաշատ կեդրոններու մէջ ալ :

«Համազգային»ը մասնաճիւղ ունի Փարիզի մէջ: Ուր որ չունի, կրնան կազմել: Եւ կամ նոյն աշխատանքը կատարել Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ ուրիշ կազմակերպութեանց միջոցաւ :

Գիտենք որ Նոր Սերունդը պարբերաբար դասախօսութիւններ կը սարքէ, մասնաւորապէս Փարիզի մէջ :

Դասախօսութիւնները թող շարունակուին: Բայց հիմնականը միւսն է, — մասնաւոր դասընթացք, որոշ ծրագրով եւ մնայուն ուսուցիչներով, ինչպէս որոշած են Մարսէյլի մէջ:

Ուրեմն տեսակ մը լրացուցիչ դասարան: Պարբերական դասախօսութիւններն ալ՝ յաւելուած: Պայմանաւ որ այս վերջիններն ալ կատարուին կանխորոշ ծրագրով մը եւ ոչ թէ պատահաբար :

Եթէ Մարսէյլի օրինակին հետեւին ամէն տեղ, բաւական ճամբայ կտրած պիտի ըլլանք, սերունդի փրկութեան, ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ :

Տարրական պայման է որ երիտասարդութիւնը ինք անցնի գործին գլուխը :

Այն ատեն հարիւրաւորներ «հայացած» պիտի ըլլան, իրենց ետեւէն քաշելով հազարաւորներ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ԴՌՆՓԱԿ ՆԻՍՏ

ԵՐԷԿ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՆԻՒԹՆ ԷՐ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Չորս արտաքին նախարարները երկրորդ կրճատեալ եւ գաղտնի ժողովը գումարեցին Եչ. օր, քննելու համար Մոլոթովի ծանօթ առաջարկները — Հինգերու ժողով մասնակցութեամբ Չինաստանի — առանց որեւէ համաձայնութեան յանգելու: Նիստը տեւեց չորս ժամ: Ներկայ էին մէկ – մէկ խորհրդական իւրաքանչիւր պատուիրակութենէ: Պաշտօնական դեկոյցը պարզապէս կ'ըսէ թէ դռնփակ նիստ գումարեցին եւ թէ յաջորդ օրն ալ (ուրբաթ առտու) պիտի հաւաքուին:

Առաջին դռնփակ նիստին որ տեղի ունեցաւ Բչ. օր, Մոլոթով պնդած էր իր առաջարկած օրակարգի վրայ: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ այս անգամ ալ ամուր կառչած էր իր տեսակէտին, ինչպէս կ'ապացուցանէ իր ապահովութեան ծրագիրը, որուն ամփոփումը տուած էինք երէկ: Այդ առաջին գաղտնի խորհրդակցութեան ատեն արեւմտեան ներկայացուցիչները յայտնած էին թէ չեն կրնար ընդունիլ Հինգերու ժողով մը Չինաստանի հետ, քննելու համար միջազգային յարաբերութեանց բարւոքման խնդիրը, քանի որ Ազգաժողովը կայ: Յետոյ երաշխիքներ պահանջած էին Չինաստանէն, որպէսզի դադրեցնէ իր օժանդակութիւնը Հնդկաչինի ըմբոստներուն եւն.: Մոլոթով ոչ մէկ դրական պատասխան տուած էր: Նոյն կացութիւնը երկրորդ ժողովին մէջ :

× Երէկ կէս օրէն վերջ քննուեցաւ Աւստրիոյ խնդիրը: Նախապէս այդ երկրին արտաքին նախարարը, Պ. Ֆիկլ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Մոլոթովի հետ, որ «սիրալիր բայց խուսափողական» դիրք մը բռնած էր, ինչպէս կ'ըսէ հեռագիրը: Տեսակցութեան ներկայ էին ուրիշ նախարար մը եւ Վիեննայի աւստրիական դեսպանը: Պ. Ֆիկլ բացատրեց թէ Աւստրիա ինը տարիէ ի վեր կը սպասէ որ վերահաստատեն իր անկախութիւնը եւ թէ այս անգամ կը յուսան վերջնական եւ ճշգրիտ պատասխան մը ստանալ: Պ. Մոլոթով համակրանք յայտնելով հանդերձ, խուսափողական դիրք մը բռնեց, ինչպէս ըսինք:

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը Գերմանիոյ մասին անհաշտ ընթացք մը բռնելէ վերջ, կրնայ աւելի հաշտարար երեւալ Աւստրիոյ հարցին քննութեան ատեն: Բայց, արեւելեան Գերմանիոյ թերթերը դեռ առջի օր տպեր էին «Փրաւտա»յի թղթակցին մէկ յօդուածը, որ բուռն յարձակումներ կը կատարէ Աւստրիոյ դէմ: Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ Աւստրիոյ վարիչները գործակցելով արեւմտեան պետութեանց հետ, երբեք տրամադիր չեն դիւրացնելու աւստրիական հարցին լուծումը: Աւստրիոյ պաշտօնական ներկայացուցիչները լայն պայքար մը բացած են հաշտութեան դաշնագրին ընդունուած պայմանները վերաքննելու համար» եւն.:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ անընդունելի կը գտնեն Մոլոթովի ապահովութեան ծրագիրը: Այս առթիւ դիտել կու տան. — «Մոլոթով Պերլին եկած է ոչ թէ Գերմանիոյ միութեան մասին բանակցելու, այլ Մոսկուայի ազդեցութեան շրջանակը աւելի ընդարձակելու համար, մէկ կողմէ միացեալ Գերմանիոյ, միւս կողմէ ամբողջ Եւրոպայի վրայ: Խ. Միութիւնը կ'ուզէ Եւրոպայի Մ. Նահանգներուն տեղը բռնել»:

× Արեւմտեան երեք նախարարները առջի օր ճաշի հրաւիրեցին Մոլոթովը :

× Ֆրանսական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Չորսերու խորհրդաժողովը պիտի վերջանայ Փետրուար 18ին: Ուրիշներ ալ կ'ենթադրեն թէ պիտի քաշքշուի մինչեւ մարտ, իբրեւ հետեւանք Մոլոթովի բռնած դիրքին:

Այսպէս կամ այնպէս, ընդհ. կացութիւնը յուսահատական չի նկատուիր տակաւին :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ԻՄԱՑԷՔ

Ի՞նչ է պատահած Նիսի մէջ, անցեալ կիրակի առտու : (7 Փետր.):

Նոր հոգաբարձութեան անդամները իսկապէս «կոտրեր – թափեր», բռնագրաւե՞ր են եկեղեցին :

Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ իրազեկ մը, քաղելով պաշտօնական շրջանակներէ. —

Երիցատան շինութիւնը սկսած է 1952ին: Յետոյ, 1953ի կիսուն Պ. Վ. Մալէզեան բարերարին կողմէ նշանակուած է նախագահ մատակարար մարմինին: Ուրեմն ամէն հրաման իր ձեռքն է :

Կրօն. Ընկերակցութեան նորընտիր վարչութիւնը առաջին օրէն քննելով այս հարցը, որոշեց պաշտօնական նամակ մը գրել մատակարար մարմնին եւ ըսել թէ պատրաստ են բերելու ամէն աջակցութիւն, երիցատան հանդիսաւոր բացման համար:

Նամակը Պ. Մալէզեանի ղրկուեցաւ 1953 Դեկտ. 20ին:

Ոչ մէկ պատասխան:

Յունուար 11ին վարչական ժողովին մէջ որոշուեցաւ պատգամաւորութիւն մը ղրկել Պ. Մալէզեանի եւ խնդրել որ միջամտէ, դադրեցնելու համար Նախորդ ատենապետին գործունէութիւնը, յանուն գաղութին խաղաղութեան: Նոյնպէս պիտի խնդրէր երիցատան լրացումը, հոն փոխադրելու համար քահանան իր բազմանդամ ընտանիքով :

Երկու ժամ խօսելէ վերջ, Պ. Մալէզեան կը ճամբէ պատգամաւորութիւնը, պնդելով — Ես ձեզ չեմ ճանչնար, ընտրութիւն կ'ուզենք :

Այս կացութեան առջեւ, նորընտիր վարչութիւնը հարկադրուեցաւ դիմել իրաւագէտներու, երիցատան բացումը կատարելու համար: Անոնց խորհուրդին վրայ, կիրակի առտու ի ներկայութեան երեք Ֆրանսացի վկաներու (քահանայ մը, անպաշտօն ոստիկան մը եւ պատուաւոր Ֆրանսացի մը) կ'երթան դուռը բանալու եւ կարասիները ցուցակագրելու: Պ. Մալէզեանի հրամանով բանալին պահ դրուած էր իր արբանեակներուն քով: Ուրեմն ճարահատ եւ ի ներկայութեան Ֆրանսացի վկաներու պաշտօնապէս կը քակուի դուռին կղպանքը :

Այդ միջոցին եկեղեցին լեցուն էր ներսով – դուրսով: Ֆրանսացի քահանան պահ մը հետեւելով արարողութեանց, կը վերադառնայ երիցատուն եւ իր ստորագրութիւնը կը դնէ բացման գործողութեան եւ կարասիներու ցուցակագրութեան թուղթին վրայ :

Նոյն պահուն, հակառակորդները ոստիկանատուն երթալով կը պատմեն թէ «կռիւ ծագեր է Հայոց եկեղեցին, դուռները կոտրեր են» եւն.: Փոլիս – Սըքուրէն եօթը կայտառ ոստիկաններ կը հասնին, քննութիւն կը կատարեն եւ հաստատելով գործին իսկութիւնը եւ փաստաթուղթերը, օրինաւոր կը գտնեն ամէն բան եւ կը մեկնին հետեւեալ յայտարարութեամբ .

— Եթէ մեզ կանչողներ գան, ձեզի կը մնայ հեռաձայնել մեզի, որպէս զի այս կարգով ոստիկանատուն առաջնորդենք, քանի որ մեզ ժամավաճառ ըրին»:

Որեւէ մեկնութեան կը կարօտի՞ այս նկարագրութիւնը :

— Իսկ հետեւանքնե՞րը, պիտի հարցնեն բարեմիտներ:

Քանի մը տող ալ այդ մասին :

ՎԱՀԷ

ՄԱՐՈՔ, ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ

Կարգ մը խմբակցութիւններ գանգատած էին թէ Պ. Պիտօ լաւ չի պաշտպաներ Ֆրանսայի շահերը Պերլինի մէջ եւ թէ այնպիսի դիրք մը բռնած է որ ենթադրել կու տայ թէ Ֆրանսա արդէն ընդունած է միացեալ բանակի ծրագիրը : Վարչապետը բացատրութիւններ տալով Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, ըսաւ թէ Պ. Պիտոյի որոշումները եւ յայտարարութիւնները ամբողջովին կը համապատասխանեն կառավարութեան գծած քաղաքականութեան :

Նոյն նիստին մէջ յանձնաժողովը մանրամասնօրէն քննեց Մարոքի խնդիրը եւ Սպանիոյ բռնած դիրքը: Վարչապետը այս առթիւ կարդաց այն ծանուցագիրը որ Մատրիտ ղրկուած էր Յունուար 22ին եւ որ լուսաբանութիւններ կը պահանջէր վերջին դէպքերու մասին: Իբրեւ միակ պատասխան, Սպանիոյ արտաքին նախարարը բերանացի յայտներ է Ֆրանսական դեսպանին թէ Թեթուանի ցոյցը պարզապէս ներքին խնդիր մըն է: Այս յայտարարութեան առթիւ խօսք առնելով, արտաքին նախարարին փոխանորդը, Պ. Մորիս Շուման մանրամասնօրէն պարզեց անցուդարձը: Մասնաւորապէս շեշտեց թէ Ֆրանսա պարտաւոր չէր խորհրդակցելու Սպանիոյ հետ, Մարոքի արքայական հարցի մասին: Ոչ մէկ միջազգային պայմանագիր նախատեսած է այդ պարագան եւ Սպանիա անցեալին մէջ երբեք չէ յուզած այդպիսի խնդիր: Ֆրանսա միայն քաղաքավարական պարտականութիւն մը ունի եւ կատարած է զայն, օտար պետութեանց հաղորդելով Նոր Սուլթանին գահակալութիւնը :

ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐՈՒ ՎՏԱՐՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգ. ժողովին Գչ. օրուան նիստին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Նահանգապետներուն ուղղուած շրջաբերականի մը շուրջ որ հրահանգներ կու տայ վարձակալներու վտարման մասին: Ընկերվարական երեսփոխան մը, Դ. Մայէր ընդունելով հանդերձ որ շրջաբերականը հիմնուած է Պետական Խորհուրդի վճիռներուն վրայ եւ ստորագրուած է վերջին ցուրտերէն առաջ, իր խորին վրդովումը յայտնեց: «Մենք չենք ժխտեր իշխանութեան իրաւունքը, բայց կը կարծենք թէ անոր էական մասը կը կազմէ մարդասիրութիւնը»: Ուրիշ երեսփոխան մը, Աբբայ Կօ, նոյնպէս գանգատեցաւ թէ վարձակալներ վտարուած են առանց նոր բնակարաններ ճարելու անոնց : Համայնավար երեսփոխան մը պոռաց. — «Ձեր նախարարներուն ըսէք»: Աբբան պատասխանեց. — «Ինչո՞ւ անտուն – անտէր թշուառները չեն տեղաւորեր Մորիս Թորէզի վիլլային մէջ»:

Ներքին նախարարը, Պ. Մարթինօ Տեփլա, մանրամասնօրէն բացատրեց շրջաբերականին իմաստը: Յետոյ ըսաւ թէ չի կրնար օրէնքին դէմ երթալ եւ շարունակեց.

— «Այդ շրջաբերականին նպատակն էր յիշեցնել կարգ մը սկզբունքներ: Ան սահմանուած չէր թերթի մը մէջ հրատարակուելու (ծիծաղներ): Անցեալ նոյեմբերին ես մերժեցի ստորագրել եւ առաջարկեցի աւելի մարդկային բանաձեւ մը գտնել : Դեկտեմբերին ընդհ. քարտուղարը ստորագրած էր (բացագանչութիւններ), բայց ես կը ստանձնեմ պատասխանատուութիւնը: Շրջաբերականը ղրկուեցաւ Յունուարին: Կը յայտարարեմ այս ժողովին առջեւ թէ որեւէ վտարում չէ կատարուած առանց նոր բնակարան ճարելու ճամբուած վարձակալին: Կը հրաւիրեմ ձեզ հակառակը ապացուցանել : Շրջաբերականը ղրկուած ատեն իսկ, այսինքն Յունուար 15ին հրամայած եմ Նահանգապետներուն նախ նոր բնակարան ապահովել»:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ)

Դ.

Սթալին երբ մեռաւ, արեւմտեան աշխարհը վախցաւ որ աւելի երիտասարդ ու անզուսպ ղեկավար մը — որպիսին է Մալենկով — պիտի փորձուի վտանգաւոր արկածախնդրութեանց մէջ նետուիլ թէ ներսը եւ թէ դուրսը :

Ճիշդ հակառակը պատահեցաւ: Եւ ընդհ. տպաւորութիւնը սա է որ Սթալին իր բովանդակ պայծառատեսութեամբ բացարձակ բռնակալ մըն էր եւ բնաւ մըտիկ չէր ըներ Քաղաք. Բիւրոյի անդամներուն չափաւորութեան խորհուրդները : Մալենկով նրբամիտ է եւ արագ կը գործէ. փաստը սա է որ Սթալինի «դերմարդ» առասպելը շուտով կրցաւ քանդել:

Արդէն իսկ վարչապետին համբաւը հիմնաւորուած է Հարուն էլ Րաշիտին պէս, կ՚ըսեն: Ան ալ մերթ ծպտուած կը խառնուի ժողովուրդին, լսելու համար անոր բողոքները եւ ըստ այնմ միջոցներ ձեռք առնելու: Իւրաքանչիւր բարենորոգման հետ, անոր համբաւը կը մեծնայ: Սակայն Սթալինեան շրջանին պէս մարդիկ գիշեր ցերեկ լրնձնաշուրթն փառաբանութիւնը չեն ըներ «անսխալական» հանճարին. Մալենկով անունը շատ քիչ կ՚երեւայ մամուլին մէջ, ան ալ իբրեւ վարչապետ կը յիշատակուի :

Արեւմուտքցիներուն համար մենակեաց մըն է ան: Հրապարակաւ փոքրիկները չի համբուրեր: Մամուլի սաուլիններ չի սարքեր, ոչ ալ յայտարարութիւններ կու տայ: Կրեմլինի մօտերը բնակող Մոսկուացիները ամէն օր կը տեսնեն զայն, երբ յարկարաժինէն կը հեռանայ աշխատութեան սենեակը երթալու համար: Նախագահական մարմնի իր գործակիցներն ալ ներկայիս Կրեմլինէն դուրս կ՚ապրին. «Մոսկովա» գետին ձախ ափը, ուր կը բնակին սովորաբար միջակ աստիճանով պաշտօնատարներ: Բոլորն ալ իրենց անձնական ապահովութեան համար շատ քիչ վախ ունին: Սթալինի կենդանութեան, լեգէոն մը զինուոր կ՚ընկերանար Քաղաք. Բիւրոյին իւրաքանչիւր անդամին: Ներկայիս հինգ հոգի միայն: «Կրեմլինի ահաբեկիչները» նուազ կը վախնան, մանաւանդ. Բերիայի ձերբակալութենէն վերջ :

Քանի մը շաբաթ առաջ մեծ դեսպանի հետ պոչ բռնած էինք Յեղափոխութեան Պատմութեան Թանգարանը այցելելու եւ տեսնելու համար « Նուէրներ Սթալինի » ցուցահանդէսը: Նուէրները փոխադրուած են Պուշկինի Թանգարանը, ուր միլիոնաւոր մարդիկ կ՚այցելեն :

Հազիւ քանի մը վայրկեան անցած էր, երբ դեսպանին պահապաններէն մին եկաւ եւ մեզ ներս առաւ: Քաղաքավարութիւն ըլլայ կամ դեսպանին վրայ ուղղակի հսկողութիւն, սա ստոյգ է որ այլեւս փողոցի մէջ արեւմուտքցի դիւանագէտ մը առանց պաշտօնական ջոկատի կրնայ պտտիլ, մինչդեռ 1918էն, այսինքն գերման դեսպան Միրպախ կոմսին սպանութենէն ի վեր, կառավարութիւնը բոլոր դեսպաններուն անձնական ապահովութեան յատկացուցած էր մասնաւոր ջոկատներ :

Մոսկուացիները երբ հաւաքուին, խօսակցութիւնը կը դառնայ վարչապետին վրայ ու կ՚ըսեն.— « Կէօրկի Մաքսիմիլիանովիչ իրապէս մեղմով կը դրաղի» : Օտար դիւանագէտներն ալ տպաւորուած են ու կընդունին թէ խոհեմ է եւ հեղինակաւոր :

« Սթալինէն շատ աւելի զօրաւոր է », պիտի ըսեն անոնք որ կը փորձեն անոր մօտ տեսնել զիջում կամ վերաքննութիւն, հիմնական սկզբունքներէ: Սակայն արեւմտեան դիւանագէտներուն համոզումով, Մալենկով եւ ընկերները պիտի զբաղին միայն իրենց շտեմարանները լեցնելով, դէպքերը դիմագրաւելու համար: Պիտի ջանան իրենց սահմանները պաշտպանել : Եւ եթէ միջազգային ճգնումը չմեղմանայ, պիտի պահեն ներկայ գոյավիճակը, — ոչ պատերազմ, ոչ խաղաղութիւն :

Հազիւ 15 օր անցած էր մահէն ի վեր, եւ արդէն այն տպաւորութիւնը ունէինք թէ Սթալին Ռուսիոյ «մոռցուած մարդը» պիտի դառնար: Երբ սուգի շրջանը վերջացաւ, իր անունը անհետացաւ մամուլէն եւ ճայնասփիւռէն .

Լուսանկարները թիւով ու ծաւալով նուազեցան ու պզտիկցան եւ ճառախօսները աւելի քիչ չափով յիշատակեցին զայն : Խաղաղութեան կուսակիցներուն շարժումին սրբութիւն սրբոցը իր տեղը տուաւ Լենինի եւ ճամբաներու վրայ, պատի հսկայ ծանուցումներուն մէջ երեւաց Լենինը որ կը հռչակէր. «Միր Միրու (խաղաղութիւն աշխարհի)» :

Նոր ուղեգիծը արդէն իսկ ճշդուած էր յուղարկաւորութենէն առաջ, իբրեւ «հաւաքական յաջորդները» Սթալինի : 25 անդամներէ կազմուած մարմինը տասնի վերածեցին եւ զգալապէս փոխեցին կուսակցական կազմակերպութեան դերազոյն կազմը :

Ինչո՞ւ այս փութկոտութիւնը: Մեզադրողներ եղան թէ պատշաճ շուքով չէ վերցուած պետին մարմինը: Եւ անոր վըրայ լացին հին սերունդի վերապրողները, որոնք յաղթական պատերազմ մը մղած էին անոր առաջնորդութեամբ, եւ նոր սերունդը, որ անոր առասպելովը սընած էր, ինչպէս նաեւ անոնք որ կը կարծէին թէ անոր անհետացումով նոր պատերազմ մը պիտի պայթի:

Բացայայտ էր անհետացող պետը «նըսեմացնելու» պայքարը եւ բարեմիտները կը զարմացնէին հետեւեալ իրողութիւնները .—

1.— Յուղարկաւորութեան շարժանկարը քաշուած էր, բայց երբեք չցուցադրըւեցաւ: 2.— Ժողովուրդին երեւակայութիւնը դեր - յիշատակարան մը երազած էր Սթալինի համար, մարմարէ դամբարան մը, որուն քով ճզճիմ պիտի մնար Լենինինը: Սակայն որոշուեցաւ ոչ միայն զայն թաղել Լենինի մօտ, այլ նուազ կարեւոր ղեկավարներու կողքին. իսկ Լենինի դամբարանն ալ ինը ամիս փակ պիտի մնար :

Գրական պարբերաթերթ մը սկսաւ հըրատարակել վէպ մը, որուն մէկ գլուխը կը նկարագրէ Սթալինի մէկ քննական այցելութիւնը 1947ին Սեւ Ծովի մէկ գրահաւորին վրայ: Առաջին անգամ ըլլալով Սթալին կը նկարագրուի սովորական մահկանացուի մը պէս եւ նոյնիսկ վէպը կը սպրդեցնէ սա խօսքը թէ անոր ձախ թեւը չէր բաներ: Քանի մը շաբաթ առաջ, այս խօսքերը պետական դաւաճանութիւն պիտի նկատուէին: Վէպին մէջ Սթալին խորհուրդ կը յայտնէ անհատի պաշտամունքին հանդէպ եւն. :

Նոր վարիչները ճարտարօրէն օգտագործեցին նոյնինքն մեռած պետին խօսքերը.— «Անկցի հերոսներուն պաշտամունքը»: Ատենօք երբ զարմանք կը յայտնէի ռուս բարեկամներուս կամ ծանօթներուս թէ ինչպէս այդքան գովասանք ու պաշտամունք կը հռչակուի, Սթալինի, ինչ որ հակամարքսական է ինքնին, անոնք սա պատասխանը կու տային ինծի .

— Համեստ մարդ է ընկեր Սթալինը . իրեն շռայլուած գովասանքներուն պէտք չունի, ոչ ալ կարեւորութիւն կու տայ : Սակայն միապետական եւ կրօնական աւանդութիւններով խորապէս թրծուած երկրին մէջ, կուսակցութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ կազմել իր միակ պետին պատկերը. որ երկրին միութիւնը եւ ուժը կ՚անձնաւորէ :

ՀԷՆՐԻ ՇԱՓԻՐՕ

ՄՈԼԻԷՐ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԹԱՏՐՈՆԸ

(«Օրհնուած Արհեստը»ի

ներկայացման առթիւ)

Հայկ. բեմը, դժբախտաբար, աղքատ է իր սեփական խաղացանկով: Հայ Թատրոնի պատճառած յուսախաբութիւնները շուտով ջլատած են այն քիչերը, որ կը փորձէին մշակել մեր թատերական գրականութիւնը :

Շանթ, Սունդուկեանց, Շիրվանզատէ եւ մասամբ Պարոնեան, ըլլալով ռահվիրաները նոյն արուեստին, որքան ալ բեղնաւոր արդիւնաբերութեամբ ստեղծած ըլլան թատերական գրականութիւն մը, դարձեալ, իրենց սահմանափակ թիւով, չեն լրացուցած պահանջը եւ մնացած է միշտ անհուն պարապ մը՝ Հայ Թատրոնի խաղացանկին մէջ :

Այս պատճառաւ, մեր թատերական արուեստը, անցեալի իր բեղուն օրերուն իսկ, չէ ունեցած սեփական որոշ դիմագիծ մը, որովհետեւ միշտ որդեգրուած են օտար, թարգմանածոյ թատերախաղեր :

Անշուշտ ո եւ է ազգի թատրոն յաճախ կը դիմէ օտար գործերու, իրենին հետ զուգընթաց՝ գեղարուեստի տարբեր նըմոյշներ տալով ժողովուրդին:

Ճիշդ այս միջոցիս կարգ մը փարիզեան թատրոններու մէջ կը տեսնենք օտար գըրականութիւններէ փոխ առնուած գործեր :

Բայց Ֆրանսականը միշտ կը տիրէ ընդհանուրին վրայ, եւ, սկսելով Մոլիէրէն՝ Ռասին, Քորնէյլ, Մարիվօ, մինչեւ մեր օրերու թատերագիրները՝ Ֆէյտօ, Գուրթըլին ,Պաթայ, Ռօպէր տը Ֆլէր, Գայեավէ, Պեռնշթայն, Ժիրօտու, Քլոտէլ, Մօնթէրլան, Կիթրի, Ժագ Տըվալ, Սալաքրու, Մ. Էմէ, Ժ. Փ. Սարթր, Ժան Անույ, եւ բազմաթիւ ուրիշներ, անջնջելի կերպով կը պահեն ցեղային արուեստի մը անվիճելի կնիքը:

Մեր թատերախաղերը, միջազգային գործերու խառնարանի մը մէջ՝ հազիւ կրցած են պահել իրենց ինքնութիւնը :

Անցեալին մէջ՝ Հայ Թատրոնի խաղացանկին սեփականութիւնը դարձած են գրեթէ աշխարհէն անծանօթ մնացած գործեր, ինչպէս՝ Քորրատո, Տրիլբի, Ուրիէլ, Յո՞ Երթաս: Բայց ասոնց ընտրութիւնները ունեցած են արդարացուցիչ պարագաներ, քանի որ Քորրատոյի մէջ՝ Պետրոս Ադամեան, Տրիլբիի մէջ՝ Յովհ. Աբէլեան, Ուրիէլի մէջ՝ Զարիֆեան, Յո՞ Երթասի մէջ՝ Սեւումեան գտած են իրենց անզուգական արուեստին բովանդակ հըմայքը արտայայտող դերեր :

Բայց այս մեծ արուեստագէտներէն վերջ, հարկ էր որ հեռանային մեր բեմերէն այդ գործերը, որովհետեւ իբրեւ թատերգութիւն ոչ մէկ շահեկանութիւն կը ներկայացնեն մեր ժողովուրդին համար, երբ անդարձ անհետացած են իրենց կեանք պարգեւող մեր պանծալի տաղանդները:

Արդ, այսօրուան մեր դերասանները խիստ զգոյշ պէտք է ըլլան օտար թատերախաղեր ընտրած ատեն: Նախ պէտք է որ լաւ մը կշռեն իրենց ուժերը, համոզուելու համար թէ՝ պիտի կրնա՞ն արժեցնել գործը, իրենց համեմատաբար համեստ կարողութիւններով:

Եթէ նոյնիսկ այս համոզումը գոյացնեն, հարկ է որ իրենց ընտրած թատերախաղը ունենայ որոշ միտք, իմաստ ու նպատակ՝ հրամցնելու համար մեր ժողովուրդին եւ ըլլալու համար մօտիկ անոր սրտին, ապրումներուն եւ արուեստի ըմբռնումներուն:

Ես կը կարծեմ թէ այս միտքը, իմաստն ու նպատակը գտնուած կ՚ըլլայ, երբ մեր թատրոնը կը դիմէ մեծադոյն հանճարին՝ Մոլիէրի :

Չէ՞ որ Մոլիէր հայրն է իր օրերէն մինչեւ մեր օրերը հասնող բոլոր թատրոններուն, առանց ցեղային, ազգային, հոգեբանական եւ ըմբռնումի խտրութեան:

Ան ստեղծած է դէպքեր, անցքեր ու տիպարներ, որոնք անմահ են տիեզերական ըմբռնումով: Անոր ճառագայթումէն նշոյլ մը անպայման կայ բոլոր ազգերու թատերական մեծամեծ գրողներու գործերուն մէջ: Անոր ստեղծած տիպարներն են, որ անդադալաբար ու զանազան զգեստաւորումներով կը վերանորոգուին ամէն կարգի թատերական հեղինակութիւններու մէջ: Նոյնիսկ մեր աղքատիկ հայ թատերական գրականութեան ցանցառ էջերուն մէջ՝ մօտիկ կամ հեռաւոր շունչ մը եւ ոգի մը կը տիրէ իրմէ :

Մոլիէր, թատերական արուեստի լայն ասպարէզին վրայ՝ ընդհանուր մարդկութեան հոգեկան եւ նկարագրային գիծերուն ձեւ տուող առաջին արձանագործն է եղած :

Կարելի չէ սահմանափակել այս արտասովոր հանճարը Ֆրանսական գրականութեան մէջ միայն ,քանի որ յորդահոս աղբիւրն եղած է, երեք հարիւր տարիներէ ի վեր գործող՝ աշխարհի բոլոր թատրոններուն եւ իր դրոշմը կը նշմարուի միշտ, թատերական արուեստի զանազան ըմբռնումներու դպրոցներուն վրայ :

Իւրացնել Մոլիէրը՝ կը նշանակէ մեր թատրոնի զարգացման համար առնել մեծապէս օգտակար քայլ մը :

Մեր յառաջիկայ ձեռնարկով՝ «Օրհնուած Արհեստը» ներկայացնող բեմի սիրահարներս, կ՚առնենք այդ քայլը: Եւ Մոլիէրը աւելի մերձաւոր դարձնելու համար հայկական ապրումներուն եւ զգացումներուն՝ կը ներկայացնենք զայն հայ մթնոլորտի մէջ, հայ պատմուճանի տակ: Այս աւելի դիւրին հաղորդականութիւն մը կրնայ ստեղծել անզուգական վարպետի գործին, մեր բեմին եւ մեր ժողովուրդին միջեւ:

« Օրհնուած Արհեստը » անծանօթ գործ մը չէ: Հակառակ իր վրայ տրուած զուտ հայ գեղջկական զգեստաւորումին եւ պարերով ու երգերով համեմուած ըլլալուն, հարազատ արտայայտութիւնն է, դասական եւ ժողովրդական գործի մը՝ «Ակամայ բժիշկին»:

Աշխարհի ամէնէն ժողովրդական թատերախաղն է այս: Առանց բացառութեան թարգմանուած է բոլոր լեզուներու եւ ներկայացուած բիւրաւոր անգամներ, բոլոր ազգերու բեմերուն վրայ: Երկրագունտիս թիւով ամէնէն աւելի բեմադրըւած գործը ըլլալով հանդերձ՝ միշտ կը պահէ իր արդիականութիւնը, բոլոր ժողովուրդներու մէջ, ամէն ժամանակի համար: Այս արդէն Մոլիէրի մեծութեան գլխաւոր երաշխիքն է :

« Լը Մէտըսէն մալկրէ լուի»ն, (մենք տուած ենք անոր «Օրհնուած Արհեստ» անունը), գրուած է 1666ին: Մոլիէրի ապրած օրերէն մինչեւ ԺԸ. դարու վերջաւորութիւնը, միայն բնագրին լեզուով, ներկայացուած է 1107 անգամ, առանց նկատի ունենալու պատահական բեմադրութիւնները: ԺԹ. դարու սկիզբէն մինչեւ օրս, Մոլիէրի Տան՝ Քոմէտի Ֆրանսէզի խաղացանկին ամէնէն աւելի բեմադրուած թատերախաղն է, որ միշտ հաճոյքով կ՚ունկնդրուի թատերասէր բազմութիւններու կողմէ :

Մեր ձեռնարկը, որ արդէն գնահատանքով ողջունուած է Պէյրութի եւ Պոլսոյ թատերական կեանքին մէջ, անկասկած այստեղ եւս պիտի շահի մեծ համակրութիւն, վասնզի անոր մէջ պիտի գնահատուի անշուշտ Ֆրանսական դասական գործերու ամէնէն ընտիրներէն մէկուն եւ Մոլիէրի երգիծանքին մուտքը հայ բեմէն ներս՝ հայկական մթնոլորտի մը մէջ :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

ԽՄԲ.— Բարեգործականի կեդր. վարչութեան նախագահ ընտրուած է Պ. Ալէք Մանուկեան, Պ. Ա. Գարակէօզեանի հիւանդութեան հետեւանքով :

Ընկեր Կ. Թանտրճեան, այս առթիւ յօդուած մը հրատարակելով Հայրենիքի մէջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ նոր նախագահի մասին.—

Նոր նախագահը ծնած է Իզմիր, 1901ին: Հոն յաճախած է Մեսրոպեան եւ Ճէմահիրճեան վարժարանները: 1920ին եկած է Միացեալ Նահանգներ: Զանազան գործերու մէջ եղած է Պրիճփորթ, Քընէքթիքըթի նահանգը եւ Փրովիտէնս, Րոտ Այլընտ: 1924ին եկած է Տիթրոյիթ ու մընացած է հոս:

Համեստ աշխատաւորութենէ բարձրանալով, այսօր կը կառավարէ զանազան ճարտարարուեստական ձեռնարկներ, որոնք կ՚արտադրեն ինքնաշարժի մասեր եւ որոնց գլխաւորը՝ «Մասքօ Սքրըվ Փրոտըքթ Քօ»ն է, որուն դրամագլուխը կը հասնի երկու միլիոն տոլարի: Անցնող քառորդ դարու ընթացքին գործօն դեր կատարած է հայ ազգային գործերու, մասնաւորաբար Բարեգործական և Եկեղեցական մարզերուն մէջ :

Վերջին տասը տարիներուն, Բարեգործական նպատակներու համար տուած է աւելի քան հարիւր հազար տոլար :

1938 – 1949 եղած է նախագահ՝ « Հայ Առաքելական Ընկերակցութեան »:— Այս ընկերութիւնն է որ կառուցած է « Հայ Մշակոյթի Սրահ»ը, երկու հարիւր հազար տոլարի արժողութեամբ :

1943 – 46 եղած է Տիթրոյթի Հայ Բարեգործականին նախագահը, միեւնոյն ատեն, անդամ Կեդր. Վարչութեան :

Նիւ Եորքի առաջնորդարանին տրամադրած է երեսուն հազար տոլար, այս երկրին մէջ անգլիագէտ վեց եկեղեցականներ պատրաստելու համար: Անոնք աւարտած են իրենց ուսումը եւ ունին հովուական պաշտօններ :

Երկրասէր, ազգասէր՝ իր ըմբռնած ձեւով ու իր պատկանած կազմակերպութեան հին վարիչներուն բաղդատմամբ ա—

ւելի ազատական գաղափարներով տոգորուած անձ մըն է ։

Ջեռնըրէյ եւ յաջող գործի մէջ, լայնամիտ ։ Իր գործարանին մէջ խտրութիւն չէ դրած Հրէի եւ Հեթանոսի ։ Ամէն հօսանքի Հայեր կը գործեն իր մօտ ։ Բաղմաթիւ նորեկներ, որոնք սկիզբէն Գերմանիայէն երբ եկան դժուար թէ գործ ունենային ամերիկեան գործարաններուն մէջ, Մանուկեան լայն բացաւ իր աշխատանքի դռները անոնց առջեւ ։ Ծանօթ մարդոց, դիմումները չմնացին անհետեւանք ։ (Հոս միջանկեալ պէտք է ըսել նաեւ որ, իր նման ուրիշ հայ գործարանատէրեր ալ, Հէրի Գալաճեան, Էդուըրտ Մարտիկեան, Հէրի Աճէմեան բարի դոնուեցան, գործ տալու նորեկներուն, որոնցմէ աւելի քան 700 կը հաշուէր ժամանակ մը Տիթրոյիթը ։ Հէրի Գալաճեանի ԱՆՁԱյի համար բրած ջոհողութիւնը այլապէս, վեր է ամէն գնահատանքէ) ։

Մենք կը սպասենք իրմէ այս լայնախոհ վերաբերմունքը իր նոր եւ պատասխանատու պաշտօնին վրայ ։ Հայ հասարակութիւնը, ակնկալութիւններ ունի Բարեգործականի նոր նախագահէն ։ Հոս, Տիթրոյթի մէջ, գաղափարով ու մտածումով իրեն հետ տարակարծիք մարդիկ կը յարգեն եւ կը սիրեն զինքը, կը գնահատեն իր պարկեշտութիւնը ։

Այդ պարկեշտութիւնը պէտք է ցոյց տայ լայն ու տարածուն չափով իր նոր պաշտօնին մէջ ։

Դափնեպսակներ չեն սպասեր իրեն... ։ Վստահաբար քննադատութիւնները պիտի գան ։

Մասնաւորաբար մեր փափաքն ու թելադրանքն է՝ որ Մանուկեան մօտ ատենէն այցելէ Լիբանան եւ Սուրիա, հոն՝ տեղին վրայ ուսումնասիրելու եւ թափանցող աչքերով տեսնելու կատարուած ը. լուծելու իր Միութեան եւ ազգ. իշխանութեանց միջեւ եղած տարակարծութիւնները ։ Լաւ, ոչ միայն իրենները, այլ եւ իր քննադատները, իր անդաստանէն դուրս գտնուող ազգային գործերը ։ Իբր այդ շրջանի գործերուն մասամբ տեղեակ մարդ, պիտի փափաքէինք որ, ան շրջագայէր Հալէպէն մինչեւ Տէր Զօր Սուրիոյ շրջանները, ուր հայ կեանքն է բոյն դըրած, տեսնէր այդ շրջաններու դպրոցական վիճակը եւ դուրս բերէր գործնական եզրակացութիւններ ։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆԿՈՂԻՆԸ

Նոյեմի հանրմին նամակը պատմական կարասիներու վաճառատան ․

— Մեծապատիւ պարոններ, ասկէ քանի մը շաբաթ առաջ, ձեզմէ «Լուդովիկոս Տասնըչորրորդ» մահճակալ մը գնած էի .. երէկ գիշեր ամուսինս առաջին անգամ ըլլալով պառկեցաւ, բայց կը ցաւիմ ըսելու, որ ոտքերը դուրսը մնացին... Այս նամակս ստանալնուդ պէս, «Լուդովիկոս Տասնըվեցերորդ»էն հատ մը ղրկեցէք ։ Կը ներէք, երկան բարակ ամուսին մը ունիմ ... ։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Անցեալ Դեկտեմբերին նոր թափ առացած մշակութային կեանքը կը շարունակուի մեր բազմահայ գաղութին մէջ ։

Համազգային ընկերութեան կազմակերպած երկու իրապէս փառաւոր հանդէսները ,— դինեձօն ի պատիւ Շ. Նարդունիի եւ Մշակոյթի Օրը — դեռ չեն մոռցուած ։ Հոն արտասանուած գեղեցիկ ու սրտապնդիչ ճառերը կ'արձագանգեն դեռ շատերու հոգիներուն մէջ, մինչեւ հեռաւոր հայ գաղութներ, շնորհիւ «Յառաջ»ին, որ գրեթէ ամբողջութեամբ հրատարակեց զանոնք ։

Փրկարար շարժումը կանգ չէ առած ։ Նուազ ցուցարարական թէեւ, յառաջ կը տարուի կանոնաւորապէս, յարաճուն խանդավառութեամբ ։ Ի հաշիւ 1954ի այս առաջին ամսուան պէտք է արձանագրել հետեւեալ ձեռնարկները ։ Թէյասեղան ի պատիւ Համազգայինի պատուական անդամներուն, Յունուար 11ին ։

Տաք եւ ընտանեկան մթնոլորտի մը մէջ, Համազգայինը պատուասիրեց իր պատուակալ անդամներն ու համակիրները, լսեց անոնց թելադրանքները եւ իր կարգին, անոնց ներկայացուց ապագայ գործունէութեան ծրագիր մը ։ Ծանրացաւ մանաւանդ, հիմնական եւ անյետաձգելի հարցի մը վրայ — կրթական գործի ։ Պիտի անդրադառնանք այս մասին քիչ վերջը ։

Յաջորդ շաբթու, 18 Յունուար, Համազգայինը կը սարքէր իր առաջին դասախօսութիւնը ։ Նախորդ հաւաքոյթին ուզած էր շփում մը ունենալ տարեց սերունդին հետ, այս անգամ կ'ուզէր լսել նաեւ երիտասարդութիւնը, անոր փափաքները, դիտողութիւնները ։ Ընդհանուր նիւթ մըն էր ընտրուած .— Հայ ըլլալու հպարտութիւնը ։ Դասախօսը Պ. Մ. Կիւմշեան ։ Բայց բուն նպատակը, ինչպէս ըսի, մեր նոր սերունդին տեսակէտներն էին այս հարցի մասին ։

Արդ, Համազգայինը յաջողեցաւ իր ձեռնարկին մէջ ։ Նոր սերունդը ներկայ էր ։ Վաթսունէ աւելի պատանիներ ու երիտասարդներ, կը լեցնէին սրահը ։ Շատեր պատրաստուած էին եւ նոյնիսկ գըրաւոր, ներկայացուցին իրենց տեսակէտները, յստակ, իրական տեսակէտներ ։ Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել թէ նոր սերունդը, որուն վերէն կը նայինք երբեմն եւ կը նկատենք նուազ Հայ, մեզմէ հեռացած , այդ օր մեզի ցոյց տուաւ թէ բոլորովին ճիշդ չէր մեր դատաստանը ։ Այդ օրը նոր սերունդի ներկայացուցիչները յայտնեցին գաղափարներ, որոնք ոչ միայն աւելի գեղեցիկ էին, այլեւ աւելի տրամաբանական ու նոյն ատեն սրտաբուխ ։

Իւրաքանչիւր պատանի կամ երիտասարդ որ կը խօսէր, ուզեց բան մը ըսել ։ Կարելի՞ է նոյն գնահատանքը ուղղել երէցներուն, առ հասարակ ... ։

Մշակութային յաջող ձեռնարկ մը պէտք է նկատել նաեւ Տիկին Արփինէ Արգութեանի երգահանդէսը ։ Համազգայինը, ուրիշ կազմակերպութիւններու հետ, մեծադոյն աշխատանքը տարաւ գործին յաջողութեան համար ։ Արդիւնքը աւելի քան գոհացուցիչ էր, թէ նիւթական եւ թէ մանաւանդ գեղարուեստական տեսակէտով ։ Յարգելի երգչուհին մեծ գոհունակութիւն պարգեւեց ունկնդիրներուն, մանաւանդ երաժշտական որոշ կրթութիւն ունեցողներուն ։ Տիկին Արգութեան կը տարբերէր, մեր մինչեւ հիմա լսած հայ երգչուհիներէն ։ Ոչ միայն իր ձայնով, — ան մեցցօ - սոփրանօ է, իսկ մենք միայն վարժուած ենք սոփրանոյի — այլ եւ իր ընտրած կտորներով ։

Իր երաժշտական կատարեալ թեքնիքը երեւան եկաւ մանաւանդ ռուսական կըտորներուն մէջ ։

Մուսորգսքիի Հոփաքը հրաշալի էր ։ Իսկ հայերէն երգերուն մէջ լաւագոյնը՝ Պ. Վ. Սարգսեանի «Հոյ - Նարը » ։

Կազմակերպութեան բաժնին մէջ պէտք է յիշել թէ «Արմենիա» երգչախումբը եւ մանաւանդ Կապոյտ Խաչի տիկինները անգամ մը եւս հանդիսացան ամէնէն անձնուէր եւ նախանձախնդիր տարրը այս ձեռնարկին ։

Վերադառնալով Համազգայինի կրթական ծրագրին , ընդունինք թէ միակ կարելի գործն է, այս մարզին մէջ ։ Ընկերութիւնը , «Յառաջ»ի մէջ գրուած իր յայտարարութեամբ կը բացատրէր իր առաջադրութիւնները ։

Կ'արժէ աւելի լուսաբանել զանոնք ։ Ահա խնդիրը .— հաւաքել քսան երեսուն կամ աւելի հայ պատանիներ եւ երիտասարդներ, ընտրուած մասնաւորապէս երիտասարդական միութիւններէն, Նոր Սերունդ, Արենուշներ, Հ. Մ. Ը. Մ. եւն. եւ անոնց հայկական դաստիարակութիւն տալ, մասնաւոր դասընթացքներով ։ Տալ Հայոց գրականութեան եւ պատմութեան ինչպէս եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան նուիրուած շարք մը դասախօսութիւններ ։ Այնպէս որ իւրաքանչիւր աշակերտ, եթէ հետեւի բոլոր դասերուն, ընդհանուր գաղափար մը պիտի ունենայ մեր մշակոյթի մասին ։ Մէկ խօսքով, երիտասարդական այդ կազմակերպութիւններուն համար պատրաստել ղեկավար տարրեր ։ Արենուշներու խմբապետուհին, կամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան երիտասարդ անդամը, գիտնայ հայկ. մշակոյթի մասին գոնէ հիմնականը, կարենալ վարելու համար իր պատկանած կազմակերպութեան գործերը ։ Երբ չենք կրնար մեր գաղութին բոլոր հայ տղաքը հայկական դպրոցներու մէջ տեսնել, գոնէ այդ տղոց մէջ նետենք, որոշ թիւով պատրաստուած երիտասարդներ ։ Ահա, Համազգայինի կրթական ծրագիրը ։

Կը խորհինք թէ նոր սերունդի փրկութեան վրայ արտասանուած սրտառուչ խօսքերէն վեր, գործնական քայլ մըն է այս եւ արժանի բոլորիս գնահատանքին եւ դրական աջակցութեան ։

Աւելի քան երեսուն հոգի արձանագրուած են եւ դասաւանդութիւնները կը սկսին շուտով ։ Համազգայինը ծրագրուած աշխատանքի մը կը լծուի , դժուարին բայց կարելի, փոքր՝ համեմատելով մայր միութեան գործին հետ, բայց մեծ՝ երբ նկատի առնենք մեր գաղութին պայմանները ։

Կատարեալ յաջողութիւն կը մաղթենք ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, «Յառաջ». — Փետր. 7ին, ժամը 17էն մինչեւ ժամը 21, տեղի ունեցաւ Միլանոյի Հայ Տիկնանց Բարեսիրական Միութեան պարանցիկ թէյասեղանը ։ Գոյացած հասոյթը, դովելի նախաձեռնութեամբ մը, յատկացուեցաւ Հայկ. Տան զանձանակին ։

Մթնոլորտը, ինչպէս միշտ, հաճելի էր եւ ընտանեկան ։ Տիկին Լիւսի Արզումանեան, նուրբ արուեստով, երգեց «Մանիր, մանիր»ն ու «Օչի Չօրնիա»ն, խանդավառ ծափերու մէջ, իսկ Տիկին Էտիթ Աստուածատուրեան, ծագումով Գերմանուհի, «Ո՛վ դժբախտ գնչու» գերմանական ժողովրդական երգը, խոր յուզումով ։

Ներկաները, վայելելով պատկերասփիւռին ժապաւէնը, մեկնեցան հայկ. տունէն ուրախ եւ գոհ տրամադրութեամբ ։

× Հայկ. Տան մէջ, սկսան հայերէն լեզուի դասերը, փոքրերու եւ աւելի մեծերու, փոխն ի փոխ ։— ԱՐ. ՍՐ.

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Տիթրոյթի (Մ. Նահանգներ) մէջ արկածի զոհ գացած է տեղւոյն կոմիտէի անդամ ընկեր Մարտիկ Գասպարեան , Յունուար հինգին ։ Կոմիտէին հիմնադիրներէն է եւ քսան տարի անձնուիրաբար ծառայած է Դաշնակցութեան ։

× Ընկեր Գարեգին Տօնապետեան յանկարծամահ եղած է Փրովիտէնսի մէջ ։

× Սէն Լուիզի (Մ. Նահանգներ) մէջ մեռած է Սահակ Սիրունեան ։

× Սըմիթի (Մ. Նահանգներ) մէջ Արամ Գասպարեան, 22 տարեկան, խեղդուած է սառնապատ լճակի մը մէջ ։

ՔՈԼՈՄՊԻԱ համալսարանին հայագիտական դասընթացքները (հայ լեզուի գըրաբար թէ աշխարհաբար) գրականութիւն, պատմութիւն, հայեւրոպական լեզուագիտութեան եւ հայ թատերգութեան դասընթացքները կը շարունակուին ։ Այս տարի մասնաւոր ուշադրութիւն պիտի դարձնեն գերաս. դասերու ։ Հայ մշակոյթի դասընթացքները յառաջ պիտի տարուին պարզ թէ գունաւոր ժապաւէններու ցուցադրութեամբ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ՌԷՍ ՍԱՆՕՆ

Իր պապերը Մոկացի ըլլային կամ Շատախցի, Կլուակցի, Գործոթցի կամ Մարմեացի, տարբերութիւն չէր ըներ , բաւական է որ անոնք ՀԱՅ էին, արհեստի մասին ալ տարբերութիւն չէր ըներ ։ Արհեստին դէշը ՀԸԼԱր, արհեստը՝ արհեստ է, միշտ նուիրական ու բարեբեր ։ Ընդհակառակն մասնաւոր հպարտութեամբ կը յայտարարէր որ իր հայրը, իր հօր հայրերը բրուտներ էին, ինքն ալ բրուտի զաւակ է եւ բրուտ, սակայն իր աշխատանքին շնորհիւ՝ կրցած էր հարստանալ, դիրք ու համբաւ շինել, վերջապէս հասնիլ գիւղի ռէսութեան աստիճանին ։

Ռէս Սանօն, Տէր Խորէնի պատրաստած տնածառին թաղարը դրեր էր իր տան վերին անկիւնը, որպէսզի ով որ ներս մտնէր, տեսնէր զայն, հետաքրքրուէր անով, եւ ինքն ալ ստիպուէր բացատրել անոր նշանակութիւնը՝ հաճոյքով եւ անթերի հոգածութեամբ, ու իբրեւ վերջաբան՝ ըսէր , «էս մէջտեղի ճեղը ես եմ , խնձորն ալ՝ մեր Տիգրանն է » ։

Սանօն՝ քանեւհինգ տարուան գիւղապետ էր ։ Բրուտութիւնը ուր, գիւղապետութիւնը ուր ։

Երէկուան բրուտին տղան՝ ռէս էր այսօր, ասիկա պզտիկ արժանիք մը չէր , հարստացեր էր, տուն տեղ ունէր, գնեէր էր մեծ ախոռ մը, երեք հարիւր արտավար հող, յարդանոց մը եւ ջրաղաց մը ։ Հայրը իրեն ի՞նչ ձգած էր, խոշոր պարտք մը եւ շատ մը ցաւեր ։ Սանօն վճարեր էր պարտքը, անհետացուցեր էր բոլոր ցաւերը ։ Հիմա երջանիկ էր ։

Ռէսը գրել - կարդալէն անտեղեակ մարդ չէր, կը կարդար Նարեկ, Ժամագիրք, Յայսմաւուրք ու Երազահան ։ « Պղինձէ քաղաքին պատմութիւնը » գոց գիտէր ։ Թուրքերէնի մէջ ալ բան մըն էր, քանի որ այդ լեզուով սահուն կը խօսէր, արզուհալ եւ սէնէտ ալ կրնար գրել ։ Եալընըզը՝ իրեն համար ջուրի ճամբայ էր , ճըղըր, ճըղըր կը գրէր ։ Սանօն փորձառու մարդ էր, աշխարհիս տաքն ու պաղը տեսած, թրքավարի ձեւերուն հմուտ, մերթ հեզ էր ու զառնուկ, միամիտ ու անգիտակ, մերթ ալ՝ բանդէտ, լուրջ եւ մեծ մարդու հովերով ։

Գիւղին անխորտակ վահանն էր Ռէս Սանօն, Թուրք ժանտարմաները կ'ակնածէին իրմէ, կարծես թէ «հայ » եւ «կեավուր» եղած չըլլար ան ։ Ամէնէն վայրագ «զափթիան» անգամ հնազանդեցնել գիտէր, գաղանազուսպ մըն էր, անոր շնորհիւ՝ գիւղացին երբեք խոշտանգուած, անարգուած չէր, ծեծուած ու բանտարկուած չէր ։ Շրջակայ հայ գիւղերը երանի կուտային, որքա՜ն կը փափաքէին վայելել Ռէս Սանոյի փրկարար հովանաւորութիւնը ։

Սանոյի բարեպաշտութիւնը հասած էր անհաւատալի չափերու ։ Եկեղեցասէր էր, գթասիրտ ։ Կ'օգնէր աղքատներուն եւ որբերուն, ճշմարիտ հայր մը՝ բոլոր դժբախտներուն ։ Ամէն տարի, աւանդաբար, Զատիկի երկրորդ օրը, իր հին ու նոր մեռելներու համար հոգեհանգիստ ընել կուտար, ժողովուրդը , պատարագի աւարտումէն վերջ, խաչով ու քշոցով, տէրտէրով ու տիրացուով՝ գիւղի գերեզմանատունը կ'երթար, մեռելներու յիշատակը յարգելու, եւ անոնց հոգիներու փրկութեան համար աղօթելու, ապա՝ սրբազան արարողութիւնով եւ խունկի ծուխով կը վերադառնար Սանոյի տունը՝ հոգեճաշի ։ Դզալ բռնողը՝ ռէսի տունը կը վազէր փիլաւ ուտելու համար ։

Տասնեակներով ոչխարներ կը մորթուէին ։ Քառականթ կաթսաներու մէջ փիլաւ կ'եփուէր ։ Առատութիւն, բերք ու բարիք ։ Եղած ծախքովը՝ քաղքցին տասը հարսնիք կրնար ընել ։ Փիլաւը հսկայ ափսէներու վրայ կը բարձրանար, բլուրի պէս կ'ըլլար, կարագը եւ ոչխարի միսը՝ կը փայլէին, լոյս կ'արձակէին, կարծես արեւի շող ինկած ըլլար ճամբու ոսկեղէն սկիհին վրայ ։ Դզալները կ'ելեւէջէին , անընդհատ եւ առոյգ ։ Շատ էին, շատ, կատարեալ անտառ մը, կը մտնէին փիլաւէ բլուրի սիրտը, կը ծանրաբեռնուէին ու կը պարպուէին... ։

Փիլաւը կը փչէր..., կը նստէր..., բայց չէր հատներ, որովհետեւ կը պարունակէր այնքան օրհնութիւն ու մաղթանք՝ որքան չկային բոլոր սուրբ գիրքերու մէջ..., որովհետեւ՝ գիւղացի Հայու սիրտը, նմանը չունեցաւ ամբողջ աշխարհիս մէջ, որովհետեւ՝ անոր գթասրտութիւնը, աւանդութեան հեղահամբոյր ճամբաներէն եկաւ իրեն, որովհետեւ՝ հայ գիւղացին, իր բարձր երկրի լեռներուն վրայ թառած, անմեղութիւն ծծեց, ձուլուեցաւ աստուածներու հետ, եղաւ նոր կաւ եւ արարչական նոր ստեղծագործութիւն..., ապա՝ անկէ վերջ ապրեցաւ իբր գերագոյն մարդ եւ անմըրցորդ գաղափարապաշտ ։

Ռէս Սանօն նորոգեր էր խորանը ։ Անոր օրով շինուեցաւ զանգակատունը եւ կախուեցաւ զանգակը, առաւօտներն ու իրիկունները, երբ զանգակը կը ղօղանջէր՝ հաւատքի մը ամբողջական սրբութեամբը եւ օրհնութեամբ մը, քաղցր ու կախարդական մեղմութեամբը, ցորենը կ'ուռճէր ու կը բարձրանար, հօտն ու նախիրը կը ծնէին ու կը շատնային, պտուղները կը հասուննային ու գիւղին վրայ կ'իջնէր բերկրութիւն ։

(Շար.)

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. ժողովին մէջ ընդ-դիմադիր երեսփոխան մը առաջարկեց Լոնտոն հրաւիրել զօր. Նեկիպը: Զըրչիլ մերժեց, դիտել տալով թէ չի յուսար որ այդպիսի հրաւէր մը դիւրացնէ անգլեւ-եգիպտական բանակցութիւնները:

Ֆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ, որոնք տեղի պիտի ունենան մարտ 14ին, Կեդր. Կոմիտէն յայտարարութիւն մը հրատարակեց երէկ: Կ'ըսէ թէ «Խ. Միութիւնը բոլոր անհրաժեշտ միջոցներն ունի մեր ժողովուրդին խաղաղասիրական աշխատանքները պաշտպանելու եւ խեղդի կանչելու ոեւէ մէկը որ կը համարձակի դպչիլ մեր ազատութեան եւ անկախութեան: Մենք չենք վախնար ո եւ է նախայարձակի սպառնալիքներէն: Խորհրդային գիտունները ձոխացուցած են գիտութիւնը բազմաթիւ կարեւոր գիւտերով եւ գտած են միջոցներ հիւլէական ուժ արտադրելու, բայց մենք պատերազմ չենք ուզեր, այլ խաղաղութիւն»:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ պատերազմին ընթացքը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ: Ըմբոստ բանակին զօրամասերը զանազան շարժումներ կը կատարեն, Լաոսի մայրաքաղաքը գրաւելու համար:— Հարաւ. Քորէայի նախագահը առաջարկած է եր-կու զօրաբաժին ղրկել Հնդկաչին: Այդըն-հաուըր հակառակ է այս միջամտութեան:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ սկսաւ քննել աշ-խատավարձքի խնդիրը: Ելմտական նա-խարարը կարգ մը առաջարկներ պիտի ներկայացնէ այս առթիւ, ի նպաստ այն աշխատաւորներուն որոնք սովորականէն պակաս վճարում կը ստանան:

ՔԱՐԻՒՂԻ ՔՍԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ, ո-րոնք ութ աշխարհահռչակ ընկերութեանց ներկայացուցիչներն են, Ապատան (Իրան) հասան օդանաւով, քննելու համար զտարանները: Պիտի մնան տասը օր, տեղեկագիր մը կազմելով:

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը պատրաստակամութիւն յայտնեց Նուկոսլաւիա այցելելու, ընդունելով Թիթոյի հրաւէրը:

ԹՈՒՐՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ռազմափորձե-րը, որոնք տեղի կ'ունենային հարաւա-յին – արեւելեան շրջանին մէջ, վերջա-ցան յաջողութեամբ, ինչպէս կը հեռա-գրեն Անգարայէն: Տեսականօրէն հիւ-լէական զէնքեր ալ փորձուած են:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի շրջանի Ֆ. Կ. Խաչի բոլոր մասնաճիւղերու վարչութիւններն ու ընտրուած պատգամաւորները, այս երկուշաբթի ժամը 15ին, Պար Փըքի Փուսէի մէջ, (Պուլըվար Տիւկոմիէ):

ՆՈՒԷՐ

«Համազգային»ի Փարիզի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Միհրան Կարապետեանէ հազար ֆրանք: Մարսէյլէն Պ. Արմենակ Շահպազեան իր քեռայրին Պ. Մկրտիչ Փողահարեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ հազար ֆր. կը նուիրէ Մարսէյլի Համազգայինի ընկերութեան, փոխան ծաղկեպսակի:

ԱՅՆՃԱՐԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Այնճարցի ենթասպայ Պ. Միհրան Պոյաճեան իր ամուսնութեան առթիւ «Յառաջ»ի միջոցաւ 5000 Ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, հազար Ֆր. Թերթին բարգաւաճման համար:

Պ. ՀԱՅԿ ԱՊԱՃԵԱՆ իր ողբացեալ մօր՝ Տիկին Ովսաննա Ապաճեանի մահուան տարելիցին առթիւ, հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Պաննէօ Բաշանի մասնաճիւղին, իսկ հազար Ֆր. Թաղի դպրոցին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Մեծ Նոր Գիւղացի Յակոբ Հաճի Մանուկեանի մահուան առթիւ մօրեղբայրը Գրիգոր Արապեան փոխան ծաղկեպսակի հազարական ֆրանք կը նուիրէ Դպրոցասէրին եւ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

"ՀԱՅԱՍՏԱՆ"Ի ՕՐԸ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզեան շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն:

Հովանաւորութեամբ՝ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

SUSSET Շքեղ սրահներուն մէջ 206, Quai de Valmy (Métro Jaurès)

Շաբաթ, 13 Փետրուար ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս

ԿԸ ԽՕՍԻ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր

Կը մեներգեն ընկերուհիներ՝ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ,

Ընկերներ՝ Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, Ժ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Մ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

Արտասանութիւն՝ ընկերուհիներ՝ Ս. ՅԱԲԷԹՆԱԳՈՎԵԱՆ, Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Պար՝ Նոր Սերունդի Պաննէօ Բաշանի մասնաճիւղին կողմէ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

Մենապար KHAN DJIGUI (Ա. Պուրնութեան)

Անիէռի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. միացեալ երգչախումբը

Ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ

Կը ներկայացուին, Առնուվիլի Նոր Սերունդին մասնաճիւղին կողմէ

« ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ »

Ալֆորվիլի եւ Անիէռի մասնաճիւղերուն կողմէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ

Ջութակ Գ. ՃԱՐԱՃԵԱՆ Դաշնակ Ն. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ Նուագախումբով

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվար Օտտոյի «Խատիսեան» խումբը խնճոյք մը կը կազմակերպէ, այս շաբաթ ժամը 21ին, Պար Էնթէրնասիոնալ, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ – Վիլի սրահը:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Պիտի խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ 29ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Հայ Մարզական Միութիւնը գինեձօն մը կազմակերպած է, ի պատիւ իր բարեկամներուն, այս կիրակի ժամը 14էն 20, Շէ Օտա, Ռուէ տը Կրընոպլը:

Սէն Օկիւսթէնի մարզադաշտին դիմաց:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՅ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

Կը հրաւիրուի Նիսի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը, լսելու իր վարիչները եւ անցնելու հաճելի ժամանակ մը:

Կարող նուագախումբ:

Սրահը զարդարուած եւ տաքցուած է:

Մուտքը ազատ է:

Երթեւեկի միջոց.— 8 եւ 9 հանրակառքերը:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տարուան ամենափայլունը, Կիրակի 21 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր HOTEL GEORGE V

Գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Կը նախագահէ տնտեսական նախարար

Dr. Bernard Lafay

ՎԱՐԴԻՒԱՆԵԱՆ նուագախումբ եւ «Աթ-րաքսիոններ»:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

PROvence 82-38, TROcadero 03-18

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Ծախու լուսանկարչատուն, սիրուն յարկաբաժինով միասին, քաղաքին շատ մօտիկ եւ հարուստ արուարձանի մը մէջ: Ծախու է նաեւ յարկաբաժինով միասին՝ խանութ մը ամէն գործի համար:

Հեռաձայնել Անկէն 302:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը: Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն: Հեռախօսել՝

GOB. 05-63

ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ այս շաբաթ, ժամը 16.30ին, պիտի կատարուին Տեառնընդառաջի նախատօնակը, լուսավառութիւն եւ անդաստան: Կիրակի, Տեառնընդառաջի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ Գեր. Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Յետ պատարագի պիտի կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն ողբացեալ Առաքել փաշա Նուպարի:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

(Դիւան)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին:

Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Մոնռուժի քաղաքապետարանին Նորակառոյց շքեղ սրահին մէջ:

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը մասնակցին ականաւոր արուեստագէտներ, որոնց կարգին՝ Տիկին Մերի Մելիքխան, Պ. Ա. Գմբէթեան, Պ. Ս. Եավրուեան, (Ա. փրի տը Քոնսէրվաթուար, դաշնակ) Պ. Ժաք Տալ, Պ. Ա. Տէտէեան ձեռնադաշնակ, Օր. Պէնկեան, Օր. Ս. Յակոբեան, Պ. Մկրտիչ Խաչիկեան, Պաննէօ Բաշանի Նոր Սերունդէն, հայկական եւ վրացական պարեր, Ուսումնասիրացի սանէն արտասանութիւն մը:

Փրեֆէքթիւրի նշանաւոր նուագախումբը պիտի նուագէ նաեւ հայկական երգեր:

Սրահը տաքցուած է: Ճոխ պիւֆէ պատշաճ գիներով:

Երթեւեկի միջոցներ.— Օթօպիւս Փէ Սէ, 28, 38, Մէթրօ Փորթ տ'Օրլէանէն 150 մեթր, 187, 188, 125, 126, 128 իջնել Կրանտ Ռիւ, Մեռի տը Մոնռուժ:

Փութացէք հայթայթել ձեր տոմսերը գրավաճառներէ Պ. Պ. Հ. Սամուէլ 51 ռիւ Մոսիէօ լը Փրէնս, Պարսամեանէ 46 ռիւ Ռիշէ, Հ. Բալուեանէ 43 ռիւ Ռիշէ, Նըպարավեանէ Պ. Մ. Գավէզեանէ 37 ռիւ տը Թրէվիզ, Ուսումնասիրացի անդամներէն ու վարչութենէն: Հեռախօսի Թիւ Ալէզիա 22-76:

ՇԱՀԱՒՈՐ ԳՈՐԾ

Կրընոպլի մէջ ծախու է ԿՕՇԻԿԻ ՆՈՐ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ, նորոգութեան, գործիքներու լրիւ կազմով: Դիմել՝

Artin,18 Rue Lakanal Grenoble(Isère)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» խումբը այս երեքշաբթի ժամը ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռէժան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթ.ին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. քաղաքի ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Աճարոնեան ակումբը:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին Խըրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՊԱՆԵԷՕ ԲԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին ընկերուհի Հ. Իսահակեանի տունը՝ 27 ռիւ Շափթալ, Բաշան: Օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի հարցերու քննութեան եւ պատգամաւորի ընտրութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը փետրուար 16ին, ժամը 21ին, ընկ. Վիքթոր Յովհաննէսեանի բնակարանը: Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը:

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պաշաճաշարան մը արդիական, մաքուր, կահաւորումով, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաստատուած շահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն:

Դիմել՝ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ.—

57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1.—Արհեստանոցի մէջ աշխատող վարժ մէքանիսիէններ:

2.— Ֆինիսիոն եւ արդուկող այր կամ կին մը:

3.— Իրենց բնակարանին մէջ աշխատող վարժ գործաւորուհիներ:

Դիմել՝ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ՝

32, Rue des Annelets, Paris (19e)

Métro : Botzaris ou Place des Fêtes.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE 14 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7295 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2706

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԵՐԷԿՆ ՈՒ ԱՅՍՕՐԸ

Անցեալ կիրակի պարտականութիւն մը առաջարկեր էինք մեր աշխատակիցներուն, թղթակիցներուն եւ առ հասարակ բանիմաց ընթերցողներու, — վիճակագրութիւն մը կազմել իրենց բնակած վայրի մասին :

Ուրիշ խօսքով, պարզել ազգային, տնտեսական եւ ընկերային կեանքին ելեւէջները՝ վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին :

Դեռ աւելի պարզ խօսելով, բացատրել թէ ի՛նչ էինք եւ ի՛նչ ունէինք երբ Ֆրանսա եկանք. եւ ի՛նչ ենք, ո՛ւր կ'երթանք այսօր :

Այս աշխատանքը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ վերլուծում : Զոր փաստեր եւ թուանշաններ : Քիչ մը պատմութիւն, բայց ոչ երկարաբան խորհրդածութիւններ :

Եզրակացութիւնը պարզուած իրողութիւններէն եւ երեւոյթներէն պիտի բխի :

Շատ մը պարագաներու մէջ, հարազատ պատկերը տալ՝ արդէն կը նշանակէ ամէն բան ըսել :

Մեր առաջարկը անմիջապէս գտաւ յուսատու արձագանգ մը :

Արդէն իսկ ստացած ենք նամակներ : Առաջին «կամաւորներ»ն են որոնք սիրով յանձն կ'առնեն այս աշխատանքը, համաձայն իրենց կարողութեան :

Այս առթիւ ըսենք թէ ամէնէն համեստն ալ գլխու վրայ տեղ ունի, կը բաւէ որ ուշադրութեամբ հետեւի հարցարանին :

Անոնք որ արդէն պատրաստ նիւթեր ունին, կրնան վերամշակել : Իսկ ուրիշներ թող այժմէն հաւաքեն :

Անցեալ անգամ ըսած էինք թէ անհրաժեշտ է աշխատանքի բաժանում կատարել, որպէսզի կարելի ըլլայ ամբողջական վիճակագրութիւն մը կազմել :

Մեծ ըլլայ թէ փոքր, ամէն հայաշատ կեդրոնի, նոյն իսկ արուարձանի մը եւ գիւղի մը մէջ երեւոյթներ եւ իրողութիւններ կան որոնց քննութիւնը մասնաւոր յարմարութիւն կը պահանջէ :

Եւ յետոյ, նախասիրութիւններ կան :

Թղթակից մը կրնայ իր բնակած վայրին կրթական վիճակը պարզել : Ուրիշ մը՝ տնտեսականը կամ ընկերայինը : Երրորդ մը, չորրորդ մը՝ բանուորականը կամ երիտասարդականը :

Մեծ կեդրոններու մէջ, մեր աշխատակիցները եւ թղթակիցները կրնան ուղղութիւն տալ «կամաւորներ»ուն, կատարելով նիւթերու բաշխումը :

Գիտենք թէ ամէնէն աւելի դժուարութիւն պիտի պատճառէ ցիրուցան բազմութեանց համրանքի ճշդումը :

Տարիներէ ի վեր որեւէ մարդահամար չէ կատարուած ամէնէն հայաշատ կեդրոններուն մէջ :

Միշտ նոյն թիւերն են որ կը կրկնուին : Բերնէ բերան կամ թերթէ թերթ :

Այս թերթը սկիզբէն ի վեր հարուստ եղած է վիճակագրական տեղեկութիւններով : Բայց խմբագրութիւնը կ'ուզէ աւելին փորձել :

Մնաց որ, ահագին փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են երեսուն տարուան ընթացքին :

Գաղութին դիմագիծն անգամ փոխուած է եւ դեռ պիտի փոխուի, ամէն տեսակէտով :

Մեր երէկն ու այսօրը յստակօրէն պիտի պարզուին մեր առաջարկած քննութեամբ :

Գործը կը պահանջէ քիչ մը քննական ոգի եւ համբերատար պրպտումներ :

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ պատրաստ ենք առանձին թիւ մը յատկացնելու իւրաքանչիւր մեծ կեդրոնի :

Բայց, անհրաժեշտ է նիւթ ճարել, կարելի եղածին չափ վաւերական եւ փաստացի : Ինչպէս եւ պատկերներ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ԱՆԵԼԻ ՄԸ ԱՌՋԵՒ

ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻՆ ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Ուրբաթ օր նոր անել մը ստեղծուեցաւ Չորս Մեծերու ժողովին մէջ, երբ կը քննուէր Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը : Մոլոթով ծրագիր մը պարզեց որ անընդունելի կը համարուի արեւմտեան պետութեանց կողմէ : Այդ ծրագրով, անգամ մը եւս կը ձգձգուի Աւստրիոյ խնդիրը, խոր յուսախաբութիւն պատճառելով այս փոքր երկրին որ իր անկախութեան վերահաստատումը կը պահանջէ 1945էն ի վեր :

Առտուան ժամը 11.30ին չորս նախարարները իրենց երրորդ գաղտնի նիստը գումարեցին, նորէն քննելու համար Մոլոթովի առաջարկը՝ Հնդկերու ժողովի մասին : Իրենց կ'ընկերանային միայն խորհրդականներ : Քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Մոլոթով ընդունած է արեւմտեան ճակատին նոր առաջարկները՝ առանձին քննելու համար Քորէայի եւ Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ խնդիրները : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ այս առթիւ Պ. Տըլըս հասկցուցեր է Պ. Մոլոթովի թէ չի կրնար աւելի երկար մնալ Պերլինի մէջ, ստիպուած ըլլալով Հարաւ. Ամերիկա երթալ մարտի սկիզբը :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ

Կէսօրէն ետք գումարուեցաւ հրապարակային ժողովը, քննելու համար Աւստրիոյ խնդիրը : Նիստը բացուած առեն, օրուան նախագահը, Պ. Ժորժ Պիտօ, ներկայացուց Աւստրիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Ֆիկլ, ջերմագին արտայայտութեամբ եւ բեմ հրաւիրեց : Պ. Ֆիկլ մանրամասնօրէն պարզեց իր երկրին մասհողութիւնները : Բացատրեց թէ երկրորդ անգամ է որ իր երկիրը գերութեան կ'ենթարկուի : «1938ին ան Հիթլէրի կողմէ ընկճուեցաւ զանգուածային ուժերու միջոցաւ, տարիներով տրամադրելէ ետք նացիական սպառնալիքներուն : Այդ դըրաւման հետեւանքով Աւստրիա բոլորովին կորսնցուց իր միջազգային իրաւական դիրքը : Շնորհակալ ենք որ դաշնակիցները Մոսկուայի յայտարարութեամբ (1943 Նոյ. 1) չեղեալ հռչակեցին Աւստրիոյ կցումը Գերմանիոյ եւ որոշեցին վերահաստատել անոր ազատութիւնը եւ անկախութիւնը : Աւստրիա առժամեայ կարգադրութիւն մը նկատեց դաշնակիցներու գրաւումը, հետեւանք՝ ռազմական պահանջներու : Մեր կառավարութիւնը յաջողեցաւ կանոնաւորել կարգուսարքը, հաստատուն վիճակ մը ստեղծելով : Արդ, 1946էն ի վեր հաշտութեան դաշնագիրը կնքուած չըլլալով, Աւստրիա մատնուած է անհեթեթ կացութեան մը : Մեր երկիրը եղաւ առաջին զոհը նացիական նախայարձակման, եւ այսօր վերջինն է որ կը սպասէ իր կատարեալ ազատութեան եւ անկախութեան վերահաստատման, կացութիւն մը որուն երբեք պատասխանատու չէ : Աւստրիոյ ժողովուրդը ծանր բեռներ կրեց գրաւման հետեւանքով եւ երկրին տնտեսութիւնը ահագին կորուստներ ունեցաւ, քանի որ չի կրնար օգտագործել իր նիւթական բոլոր աղբիւրները : Եւ դեռ չափազանց խիստ են հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութիւնները, մասնաւորապէս 35րդ յօդուածը Աւստրիոյ նաւթահորերու մասին : Խիստ եւ անարդար է Աւստրիայէն պահանջել միանուագ գումար մը գերմանական ստացուածքներու համար եւ սոփալ որ տոլարով հատուցանենք զայն, փոխանակ ապրանքներ յանձնելու » :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԻՐՔԵՐ, ԳԻՐՔԵ՜Ր

Նոր հատորներ Ամերիկայէն, ամերիկեան ճոխութեամբ :

Ոչ միայն ընտիր, փայլուն թուղթ եւ շքեղ տպագրութիւն, այլ եւ մասնաւոր խնամք՝ առաքման համար :

Ժամանակին կապոցներ կը ստանայինք իրարու վրայ փաթթուած թուղթերով եւ խաւաքարտով :

Այժմ բախտաւորներ կան որ գիրքերը խնամով կը փաթթեն, կը կապեն, եւ մասնաւոր տուփերու մէջ տեղաւորելով թղթատարին կը յանձնեն :

Այդպէս կը ստանանք Համաստեղի «*Սպիտակ Ձիաւորը*», երկու փառաւոր հատորներ՝ առանձին տուփերով :

Թերթերու մէջ հրատարակուած ազդերն ալ կը ծանուցանեն թէ հատորները պատրաստ կը սպասեն տուփերու մէջ :

Առջի օր ստացայ Միսաք Թորլաքեանի Յուշերը — «Օրերուս հետ» :

Ճիւանշիրի ահաբեկիչն ալ, որ այժմ Քալիֆորնիա կը գտնուի, յաջողած է ընտիր տպագրութիւն մը ապահովել, զարդարուած՝ բազմաթիւ պատկերներով :

Հատորը, աւելի քան 600 էջ, կը պարունակէ անգիր պատմութիւններ :

Պիտի արտատպենք էջ մը, ուր Թորլաքեան կը նկարագրէ Բագուի հայակեր իրէշին սպանութեան պարագաները :

Երէկ թղթատարը յանձնեց երկու փառակազմ հատորներ եւս, առանձին տուփերու մէջ, «Պատմութիւն Անթէպի Հայոց » :

Առաջին հատորը 1088, երկրորդը՝ 806 մեծադիր էջ : Ճոխացած՝ բազմաթիւ պատկերներով եւ լուսանկարներով :

Հեղինակը՝ Գէորգ Սարաֆեան :

Անշուշտ ժամանակի կը կարօտի մօտաւորապէս երկու հազար էջերու ընթերցումը եւ ուսումնասիրութիւնը :

Եւ վերջապէս ահաւասիկ հոյակապ հրատարակութիւն մը Երեւանէն, — «*Հին Հայկական Մանրանկարչութիւն*» , տպուած 1952ին :

Կատարեալ անակնկալ մը՝ ձեռքի տակ ունենալ Հայաստանի պետական Հրատարակչականին այս թանկագին ձեռակերտը, որ նոյնպէս տեղաւորուած է մասնաւոր տուփի մը մէջ , մեծ խնամքով, (ծաւալը՝ 50×40) :

Տպուած է 3000 օրինակ, եւ կը պարունակէ 60 գունատիպ մանրանկարներ : Իւրաքանչիւրի մասին լայն տեղեկութիւններ՝ հայերէն եւ ռուսերէն :

Եւ դեռ ուրիշ ընտիր հրատարակութիւններ, Հայկական Արտասահմանի թէ Հայաստանի մէջ :

Կը տեսնէք որ այնքան ալ տժգոյն չէ մեր «փոքր ածուն » , մշակոյթի ճակատին վրայ :

ՎԱՀԷ

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ազգ. ժողովը ուրբաթ օր սկսաւ քննել աշխատավարձքի եւ մասնաւորապէս նուազագոյն օրապահիկի խնդիրը : Վիճաբանութիւնը պիտի շարունակուի Գշ. օր : Առաջին հարցապնդումը ուղղեց համայնավար երեսփոխան մը, Լըքէօր , բաղդատաբար չափաւոր լեզու մը գործածելով, ինչպէս կը բացատրեն տեղական թերթերը : Դիտել տուաւ թէ «դրամատէրներու շահերը կ'աճին գայթակղելի համեմատութեամբ, մինչ գիները կ'աւելնան » : Ընկերվարական երեսփոխան մը աւելի կծու լեզու գործածեց, ծիծաղելի գտնելով նուազագոյն օրապահիկի վերջին յաւելումը : Ջօր. տը Կոլի կուսակիցներէն երեսփոխան մը ցաւ յայտնեց կարգ մը զինագործարաններու փակման առթիւ : Ուրիշ մըն ալ մաղթեց որ «գործատէրերը հասկնան թէ իրենց համար աւելի շահաւոր է բանուորներուն հետ բաժնել իրենց շահերը քան թէ յեղափոխութիւն մը աչք առնել » :

Ուրիշ ճառերէ ետք, ելմտական նախարարը, Պ. Էտկար Ֆոռ խօսք առնելով բացատրեց թէ նուազագոյն օրապահիկի յախուռն եւ զանգուածային յաւելումը յառաջ պիտի բերէ ընդհանուր եւ աւելի բարձր յաւելում ինչպէս եւ տպրուստի սղութիւն : «Այն ատեն ի՞նչպէս պիտի դիմանանք արտասահմանի մրցակցութեան որ դժուար է արդէն : Աշխատավարձքի ընդհանուր յաւելում կատարելու համար անհրաժեշտ է աւելի արտադրել : Գնելու կարողութեան իրական բարձրացումը կարելի է միայն արտադրութեան յաւելումով : Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է այդ առաջադրութեամբ, ծրագիր մը մշակելով 18 ամսուան համար » :

× Փոստպաններու սենտիքան կը ծանուցանէ թէ վերջին համագումարը ստուար մեծամասնութեամբ որոշած է գործադուլ մը կազմակերպել, «24 ժամէն աւելի տեւողութեամբ» : Թուականը չէ որոշուած տակաւին :

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ պատրաստ է 36–40 զօրաբաժին տրամադրելու Արեւմուտքի, եթէ Խ. Միութիւնը յարձակում գործէ, ինչպէս յայտարարեց Ուաշինկթընի դեսպանը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Յունաստան, յետոյ Թուրքիա պիտի այցելէ մօտերս :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, մառեշալ Փափագոս, Սպանիա հրաւիրուեցաւ զօր. Ֆրանքոյի կողմէ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ միշտ կը զբաղեցնէ Մ. Նահանգները : Ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովը Գշ. օր պիտի քննէ այս խնդիրը, գաղտնի նիստի մը մէջ :— Ֆրանսայի նախկին նախարարներէն Մանտէս – Ֆրանս ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ պատերազմը վերջացնելու միակ միջոցն է ուղղակի բանակցիլ ըմբոստներու հրամանատարին՝ Հօ Շի Մինի հետ :

ՓԱՔԻՍՏԱՆ զինուորական կարեւոր օգնութիւն մը պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, հակառակ Հնդկաստանի ընդդիմութեան : Մօտերս մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Քարաչի , ցուցակագրելու համար ռազմական պիտոյքները : — Իրաքի թագաւորը պաշտօնապէս Փաքիստան պիտի այցելէ յառաջիկայ մարտին :

ՄԱՐՈՔԻ ԲԱՆԱԿԸ.— Սպանիա պատասխանելով Ֆրանսայի բողոքներուն, կը պնդէ իր տեսակէտներուն վրայ եւ Մարոքի սպանիական շրջանին վեհապետ կը ճանչնայ խալիֆան : Այս առթիւ կը յիշեցնէ 1912ին կնքուած դաշնագիրը եւ ուրիշ յանձնառութիւններ :

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ», Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը եւ շաբաթաթերթ մը դատ բացած են աջակողմեան «Օռոր»ի դէմ, որ 1953 Սեպտ. 17ին հրատարակած գրութեամբ մը կ'ըսէր թէ «Իւմանիթէ»ն եւ առ հասարակ համայնավար թերթերը նպաստ կը ստանան արտասահմանէն եւ չեն կրնար ֆրանսական լրագիր համարուիլ : Երկու դատախազները մէկ – մէկ միլիոն հատուցում կը պահանջեն :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ շուէտացի առեւտրական մը, Պերլինի մէջ, երբ կը փորձէր Մոլոթովի մօտենալ :

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ մահապարտ հռչակելու համար օրինագիծ մը մշակել սկսեր է Մ. Նահանգներու մէկ նահանգապետը, Շիւըրս, այն պատճառաբանութեամբ թէ « համայնավար եւ դաւաճան հոմանիշ բառեր են »...

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ՎԷՊ ՄԸ

«ԱԳԱՊԻԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ»

●

ԽՄԲ.— Ժամանակին գրած էինք թէ հարիւր տարի առաջ, 1851ին «Ագապի» անուն հայատառ թուրքերէն վէպ մը հրատարակուած է Պոլսոյ մէջ: Հ. Ներսէս Ակինեան Երեւան դրկած ըլլալով վէպին լուսանկարը, հայերէնի թարգմանուած և հրատարակուած է այժմ:

Այս առթիւ «Սով. Հայաստան» ամսագրին 1953 Դեկտեմբերի թիւէն կ'ամփոփենք հետեւեալ տեսութիւնը.— (Տրուած բացատրութիւններէն կը հետեւի թէ վէպի հեղինակը ծանօթ յայտնի հրապարակագիր Վարդան փաշան է, որ թուրքերէն կը գրէր եւ բուն անունով կը կոչուէր Յովսէփ Վարդանեան):

Այս վէպի մասին ցարդ քիչ բան գիտէինք, բացի քանի մը համակրական տողերէ որ գրուած են Պոլսոյ «Մեղու» լրագրին մէջ, անցեալ դարու 60ական թուականներուն: Այս առթիւ կարծիքները կը տարբերէին, Միքայէլ Նալբանդեան շատ բարձր կը գնահատէր, իսկ արեւելագէտ Ֆրանսացիի մը կարծիքը բացասական էր:

Նալբանդեան կը կոչէր զայն «Հայոց կեանքից բխած, մի շատ կենդանի, շատ սրտաշարժ գործ: Սկիզբից մինչեւ վերջը մեր զմայլանքը աճելով աճում էր, երբ կարդում էինք այն հոգեշարժ, սրտաշարժ եւ տխուր անցքի պատմութիւնը... բնականութիւնը եւ արուեստը իրար հետ լծորդուած են այս գործի մէջ... «Ագապի»ն արուեստի կողմից կարող է դիմանալ խիստ քննադատութեան: Բնականութեան կողմից եւ հոգեբանական հարազատութեան մասին շատ բարձր է եւրոպական ամենաւուր վիպասանութիւններից ...»:

Բարձր գնահատելով «Ագապի» վէպը Նալբանդեան կը դասէ զայն հայ նոր գրականութեան եզակի երկերու շարքը:

Գիտէինք թէ վէպը լոյս է տեսած հայատառ թուրքերէն, բայց թէ ո՞վ է հեղինակը, անյայտ էր: Գիտէինք թէ ժամանակակիցներու վրայ մեծ տպաւորութիւն գործած է, սակայն յայտնի չէր բովանդակութիւնը, չէինք գիտեր թէ ինչ միտքեր արծարծուած են, եւ ո՛րն է անոր գլխաւոր գաղափարը:

«Ագապի»ի ամէնէն մռայլ կողմը այն է որ ոչ միայն ժամանակին հայերէն չէ թարգմանուած, այլեւ կորսուած է, դարձած է այնքան հազուագիւտ, որ ներկայիս կամ միայն մէկ օրինակ: Որով այս վէպը հարիւրամեակ մը մոռացութեան տրուելով, մնացած է փոշիներու տակ: Անհաւանական չէ որ (ինչպէս ժամանակին Աբովեանի «Նախաշաւիղ» դասագիրքը, Գալուստ Շերմազանեանի «Նըկարագրութիւնք» թատերգութիւնը) «Ագապիի» համար ալ նման ճակատագիր եւ պատմութիւն պատրաստած է ոչ միայն հայրենի գրականութեան մասին տիրող դասակարգի անտարբերութիւնն ու ազգային արհամարհանքը, այլեւ թշնամական ձեռք մը, որ անշուշտ ղեկավարած է գաղափարական հակառակութիւնը:

Վէպը ոչ միայն թարգմանուած է, այլ եւ կայ անոր հայերէն առաջին հրատարակութիւնը: Թարգմանած է Գառնիկ Ստեփանեան, գրելով նաեւ յառաջաբանն ու ծանօթագրութիւնները:

Այս վէպը ցնցող պատկեր մըն է, կենդանի վկայութիւն մը թէ ինչ եղերական վախճան ապրած են անոնք որ արհամարհելով շրջապատի դասակարգային եւ կրօնական նախապաշարումները՝ սիրած եւ ձգտած են իրարու: Նիւթը՝ սիրոյ պատմութիւն է, բայց վէպը մասնաւոր արժէք կը ստանայ միջավայրի նկարագրութեամբ, ցոյց կուտայ կրօնական պառակտումները, որոնք ոչ միայն կը կործանէին ճշմարիտ անկեղծ սիրոյ ներկայացուցիչները, այլեւ ժողովուրդը կը մղէին կրօնական մոլեռանդութեան: Վէպին գրական հերոսները Ագապին եւ Յակոբը զոհ կ'երթան «գիշերադէմ մարդոց դժոխային կրօնամոլութեանը» այնպիսի խարդախ դաւադրութիւն մը, որու կըրնայ նախանձել նոյնինքն Իգնատիոս Լոյոլան, ճիզուիտներու նախահայրը:

«Ագապի»ն իրապաշտ ոճով գրուած վէպ մըն է: Հեղինակը կենցաղային հարազատութեամբ գծած է միջավայրը, թիփերը, նրբօրէն ծաղրելով արտօնեալ խաւերու մէջ բոյն դրած օտարամոլական ձգտումները, մասնաւորաբար ֆրանսամոլութիւնը, նորաձեւութեան սիրահարները, նախապաշարեալները եւն.: Սակայն վէպի իրապաշտութիւնը անխառն չէ, հեղինակը օգտագործած է վիպապաշտական գրականութեան յատկանշական հնարքներ, որոնք թէեւ որոշ հերոսներու գծագրումը դարձուցած են միակողմանի, կամ խիստ ուղղաձիգ, բայց ընդհանրապէս վէպին տուած են մասնայատուկ հրապոյր, դարձուցած են ընթերցանութեան համար խիստ հետաքրքիր:

Դժուար է ըսել թէ հայերէն թարգմանութիւնը որքան հարազատ է բնագրին, սակայն թարգմանիչի սկզբունքը՝ թարգմանել վէպը ժամանակակից գրական լեզուով, տեղ տեղ միայն պահելով գունաւորող բառերն ու դարձուածքները՝ միանգամայն ճիշդ է:

Գ. Ստեփանեանի բաւական ընդարձակ յառաջաբանը, գրուած հրապարակախօսական շունչով, նպատակ ունի բացայայտել վէպին տիրական գաղափարը: Անոր գիրքին կը պատկանին նաեւ ծանօթագրութիւնները, ուր վէպի համառօտ պատմութիւնը տալէ ետք, բանասէրը կը բացատրէ, բնագրին անհասկնալի եւ մութ կէտերը:

Այս վէպին հեղինակը ցարդ յայտնի չէր: Գիրքը լոյս տեսած է առանց հեղինակի անուան յիշատակութեան: Վէպի մասին մամուլին մէջ առաջին անգամ խօսուած է «Արշալոյս Արարատեան» թերթին մէջ, ուր սակայն ըսուած է թէ «հեղինակն իր անունը յայտնած չէ»: Պոլսոյ «Մեղուն» երկու անգամ անդրադարձած է այդ գրուածքին, բայց հեղինակի մասին ոչ մէկ խօսք չէ ըսած: Նոյնը եւ Նալբանդեանը. «Թէ ով է այդ ազնիւ հեղինակը՝ մեզ յայտնի չէ, գիրքը տպուած է անանուն»: Յետագայ Նալբանդեանագէտները պարզեցին, թէ գիրքը որ թուականին է լոյս տեսած (1851) եւ ինչպէ՛ս է անոր ամբողջական վերնագիրը («Ագապի հեքեայեսի», այսինքն «Ագապիի պատմութիւնը»): Ոչ ոք չէ փորձած պարզելու թէ ով կրնայ եղած ըլլալ անյայտութեան մէջ մնացած հեղինակը: Առաջին եւ յաջող փորձը կատարած է Գ. Ստեփանեան: Բանասիրական անխոնջ պրպտումները բերած են զինք այն համոզման թէ վէպին հեղինակը կրնայ ըլլալ Յովսէփ Վարդանեանը, ենթադրութիւն մը որ կը հաստատեն Պոլսոյ գրավաճառներու հրատարակած ընդարձակ գրացուցակները:

Իսկ միւս ծանօթագրութիւնները կը վկայեն թէ անոնց հեղինակը որքան լաւատեղեակ է ոչ միայն արեւմտահայ գրականութեան, մամուլին այլեւ Պոլսահայերու կեանքին, նոյնիսկ կենցաղային մանրամասնութեանց:

Ցարդ այդ վէպը միայն յիշատակութիւն էր գրականութեան մէջ: Այժմ հրապարակի վրայ, մատչելի գրասէրներուն եւ գրագէտներուն, որոնք այսուհետեւ գրականութեան պատմութեան 50ական թուականներուն անդրադառնալով, կըրնան կանգ առնել նաեւ անոր վրայ վերլուծելու եւ ըստ արժանւոյն գնահատելու:

«Ագապիին» նուիրուած իր հակիրճ խօսքը Նալբանդեան վերջացուցած է ըսելով. «Երանի թէ օր մը հայերէն կարդայինք այս հոյակապ եւ ազնիւ գործը»: Հիմա կրնանք ըսել թէ անոր այդ փափաքը իրականացած է:

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԵԱՆ

ԺԱՆ ԺԻՌՈՏՈՒ

(Մահուան տասնամեակին առթիւ)

●

1944 Յունուար 31ին անսպասելի կորուստ մը կրեց Ֆրանսա: Ազատագրումէն քանի մը ամիս առաջ կը մեռնէր Ժիռոտու:

Այդ օրը ուշ դպրոց գացի, ներկայ ըլլալու համար ֆրանսական լեզուի լաւագոյն երաժիշտին յուղարկաւորութեան: Կախարդանքին տակն էի, անոր բանաստեղծական լեզուին, նուրբ պատկերներուն, սահուն արձակին, նոր տեսած էի Ժուվէի եւ Մադլէն Օզրէի ներկայացուցած «Օնտին»ը, որ կը տպաւորէ ինչպէս Մոցարթի սոնատ մը: Բացառիկ զգայնութեան մը տէր, այս գրագէտը կարելի չէ եղած դասել գրական սեռի մը մէջ: Իր գրականութիւնը ունի համամարդկային բնոյթ: Իր հոգեբանական դիտողութիւնները չեն պատկանիր մէկ մարդու, այլ ամբողջ մարդկութեան, չեն պատկանիր մէկ երկրի, այլ բովանդակ աշխարհի:

Իբրեւ վիպագիր Ժիռոտու ունի բազմաթիւ գործեր ինչպէս «Զիկֆրիտ եւ Լիմուզենը», «Պէլլան», «Սիւզան եւ Խաղաղականը», «Անտարբերներու դպրոցը», «Ժեռոմ Պառտինիի արկածախնդրութիւնները» եւն.:

Իր վէպերուն մէջ Ժիռոտու նուրբ հոգեբանութեան մը տէր է, ճանչցած է մարդը եւ անոր յատին զգայուն գիծերը: Բանաստեղծ մըն է արձակի, եւ կը կարծեմ թէ դժուար է գտնել աւելի բանաստեղծական արձակ մը: Եթէ զուրկ կ'երեւայ շատ իրապաշտ, տեքարթեան միտքէ մը նոյնիսկ վէպերուն մէջ, պատճառն այն է որ փնտռած է մարդուն եւ աշխարհին մէջ ինչ որ անտեսանելի է եւ անչօշափելի է,— երազի մասը, անբացատրելի մասը:

Արդի ֆրանսական թատրոնը շատ բան կը պարտի Ժիռոտուի որուն թատերախաղերուն մեծ մասը բեմադրուած են Լուի Ժուվէի կողմէ, իսկ վերջինը յետմահու, «Լուկրեթիայի համար», Ժան-Լուի Պարոյի կողմէ:

«Օնտին», «Յուդիթ», «Տրոյադայի պատերազմը տեղի պիտի չունենայ», «Զիկֆրիտ», «Էնթերմեցօ», «Ամֆիտրիոն 38», «Ելեկտրա», «Թեսա», եւն. կարեւորագոյններն են իր թատերախաղերուն: Ազդուած՝ յունական ողբերգուներէն, գերմանական եւ ընդհանրապէս հիւսիսային դիցաբանութենէն, Ժիռոտու, որ լաւագոյն ներկայացուցիչներէն է ֆրանսական միտքին, իր ընդունակութեամբ, ճաշակով, ոճի գեղեցկութեամբ, նրբամտութեամբ, լաւագոյն ճանչցողն ալ եղած է Գերմանիոյ, հաւանաբար ժամանակակից միակ Ֆրանսացին՝ որ այնքան քաջ ծանօթ էր հարեւան երկրին, անոր միտքին, հոգեբանութեան եւ արուեստին: Ժիռոտուի համար որ տեղեկատու նախարար եղած է Վիշիի կառավարութեան օրով, կարեւոր հարց մըն էր — եթէ ոչ կարեւորագոյնը — Ֆրանքօ-գերման խնդիրը: Իր «Զիկֆրիտ»ով (1925) ան կը ներկայացնէ երկու երկիրները, անոնց տարբերութիւններով, յատուկ արժէքներով:

Մեռած ատեն Ժիռոտու ձգած էր անտիպ թատերգութիւն մը «Լուկրեթիայի համար» որ ներկայացուելէ առաջ վճռելի համարուեցաւ: Ի՞նչ էր որ վերջացուցած էր թատերախաղը, թէ ոչ իր տղան, դժբախտաբար ձախաւեր գրագէտ մը: Ժան Լուի Պառօ ստիպուեցաւ թերթի մը մէջ թատերախաղի վերջին էջին նմանագրու–

ՅՈՒՇԵՐ ՍԵԲԱՍՏԻԱՅԷՆ

(«ՄՈՒՐԱՏ» ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ)

★

1908 Հոկտեմբերի վերջերուն, Սեբաստիան ձիներով ծածկուած էր բոլորովին, երբ Պոլսէն հասան Դաշնակցութեան տրիբուններէն, Բարսեղ Շահբազը ու Ֆետայի ամբագործ Հիւսէյնիկցի Սարօն, որ մասնակցած էր հայ-թաթարական ընդհարումներուն եւ եղեր էր Վանի շրջանը Հայոց-Ձորի մարտական ուժերուն խմբապետ:

Սեբաստիոյ Փաշա-Պարտէզի թաղին մեր ակումբը նեղ գալով, փոխադրուած էինք Ցարտի թաղը Բ. Գազանճեանի ընդարձակ տունը: Այդ օրերուն մեր անդամներու թիւը կը հասնէր քաղաքին մէջ չորս հարիւրի: Կազմուեցաւ նաեւ Կարմիր Խաչ մը, մօտ երկու հարիւր կիներէ բաղկացեալ:

Կ. Խաչը ուշադրութեան առաւ նախ՝ գորգի բանուորուհիներու կացութիւնը: Խեղճերը արշալոյսէն մինչեւ մթնկոխ կ'աշխատէին հազար հանգոյցը քսան փարայի: Անոնց մէջ ամէնէն ճարպիկները օրական հազիւ երկու հազար հանգոյց կը զարնէին, քանի մը տարիէն վրայ տալով իրենց գեղն ու առողջութիւնը, բուրդի փոշիներ կլլելով:

Միայն կիներու ուղղուած քանի մը ճառեր Բ. Շահբազի կողմէ բաւական եղան ընդհ. գործադուլ հռչակելու:

Ալպէր-Ալիօթին՝ որ ընդարձակ գործարաններ ունէր քաղաքին մէջ, ղրկեց իր ներկայացուցիչները (Զաքարիա էֆ. եւ Մարգար Տէտէեան): Իրենց առաջին տեսակէտը այն էր՝ թէ պիտի փակէին գործարանները, քանի որ աշխատավարձքի յաւելումով գորգերը պիտի ըլլային անվաճառ:

Բ. Շահբազ՝ լաւատեղեակ Իզմիրի, Պոլսոյ եւ Եւրոպայի հրապարակներուն եւ Թուրքիոյ գորգի գիներուն, մնաց անդրդուելի, մանաւանդ՝ որ Սեբաստիան կ'արտադրէր Իզմիրէ ոչ պակաս մաքուր գորգեր: Միւս կողմէ, Կարմիր Խաչուհիներ, տեղեկացած էին՝ թէ Ալպէր-Ալիօթին քահանաներ վարձած էր, թէ նոր բանուորուհիներ ճարելու եւ թէ իրենց ծուխերուն մէջ հակապրոպականտ կատարելով բանթողները գործի մղելու: Փաստ էր, որ Ալպէր Ալիօթին գործարանը փակելու միտք չունէր:

Գործադուլը տեւեց երեք շաբաթ: Կ. Խաչը իր դանձէն ամբողջութեամբ վճարեց բանուորուհիներուն աւուրչէքները եւ յաղթանակը շահուեցաւ: Գործարատէրները հաւանեցան վճարել հազար հանգոյցը 2 դահեկան (ութ անգամ աւելի նախորդ սակէն) եւ մանաւանդ ըլլալ մարդավարի բանուորուհիներուն հանդէպ:

Դարբինները թէ պղնձագործները, մինչեւ այս գործադուլը կը վճարէին առաւօտէն երեկոյ մրճագործ բանուորներուն (չէքիճճի) օրական 30 «փարա», աւելի մասնագէտներուն մէկ դահեկան: Տառապակոծ գործաւորը, իր կէսօրուան ճաշին՝ ստիպուած էր գոհանալ հինգ փարայի հացով եւ հինգ փարայի պտուղով կամ պանիրով: Շատեր խմբովին մասնակցած էին մեր կազմին եւ չէին կրնար ամիսը զէթ մէկ դահեկան քով քովի բերել: Մեր Խաչուհիները մտան անոնց տուները եւ խոստացան օգնել, եթէ գործադուլին մասնակցէին:

Երբ շարժումը պայթեցաւ, այս երկու արհեստներուն ներկայացուցիչները փութացին Ակումբ, ողբալու:

— Ձենք շահիր, մենք ալ չենք շահիր:

Բայց իրենց դիտել կը տրուէր թէ երկու բանուոր ունեցողը կը շահէր առնուազն օրական 20 դահեկան, չորս ունեցողը՝ աւելի քան յիսուն: Կային պղնձագործներ որոնք 7 – 8 բանուորով կը շահէին 120էն 150 դահեկան: Աւելի քան չարաշահութիւն էր աս: Այս առթիւ կ'առաջարկէին.

— Մեր գործաւոր եղած օրերուն, մենք ալ նոյնքան եւ աւելի պակաս կը շահէինք:

Բ. Շահբազ կ'ըսէր իրենց.— Եթէ իրենց օրերուն Դաշնակցութիւնը Սեբաստիա ըլլար, պիտի թոյլ չտար՝ որ իրենք ալ մերկ ու անօթի մնային: Եւ կը յաջողէր համոզել զանոնք, թէ լաւ հագուած, լաւ սնած գործաւորը պիտի կրնար աւելի շատ արտադրել:

Տասն օր չտեւեց: Դարբնոցի գործաւորները սկսան ստանալ 5–6 դահեկան փոխան մէկի, իսկ պղնձագործները տասը դահեկան:

Կօշկակարի աշկերտներու վիճակն ալ անտանելի էր: Գրեթէ եօթը տարի ձրի աշխատելէ վերջն է որ կրնային աւուրչէքի մը սպասել:

Կ. Խաչը այս արհեստին մէջ ալ գործադուլ մը սարքելու վրայ էր, երբ կօշկակար արհեստաւորները յարմար դատեցին վճարել Ա. կարգի գործաւորին 5, երկրորդին երեք եւ սկսնակին երկու դահեկան:

Այս ուղղութեամբ յաղթանակ էր ամէն կողմ: Ժողովրդի խանդավառութեան չափ չկար: Ունեւոր եւ պահպանողական, տանտիկիններով կը դիմէին, կարծելով թերեւս, թէ ով որ Դաշնակցական կ'արձանագրուի պիտի հասնի պատիւներու թէ պաշտօնի: Քաղաքին մէջ ունեցանք եօթը ենթակոմիտէներ ամէն մէկը հարիւր-հարիւրքսան անդամներէ բաղկացեալ: Շրջանի գիւղերուն մէջ ալ շարժումը ծայր տուած էր եւ կազմուած էին բազմաթիւ ենթակոմիտէներ:

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆ

(1 Շար.)

Թինը (Ֆաք – Սիմիլիէ) տալէ, ուր կը տեսնուէր «Վերջ», գրուած՝ նոյն ինքն Ժան Ժիռոտուի ձեռքով :

Շատ գեղեցիկ բեմադրութեամբ մը, Մարինեիը Թատրոնը կը ներկայացնէ այս խաղը լաւագոյն դերասաններով — Տիկ. Մատլէն Ռընօ, Էտուիճ Ֆէօյէռ, Սիմօնն Վալէռ, Պ. Պ. Ժան Սեռվէ, Ժան Լուի Պարօ եւ ուրիշներ: Այս խաղին կը մասնակցէր նաեւ, մինչեւ 2 շաբաթ առաջ, ուրիշ մեծ դերասանուհի մը, Իւօն տը Պռէ որ, իր յանկարծական մահով, էջ մը կը փակէ Ֆրանսական Թատրոնին պատմութեան մէջ: Անոր Պաթայի կեանքի անմխիթար ընկերուհին, անոր նախասիրած դերասանուհին երկար սուղէ մը վերջ բեմ կը վերադառնար, տասը տարի առաջ, աննման ստեղծագործութիւն մը կատարելով Քոքթոյի «Լէ Փառան Թեռիպլլին» մէջ: Անարդար է արտայայտուիլ Ժիռոտուի այս վերջին Թատերգութեան մասին, մանաւանդ, եթէ ուզենք խօսիլ անոր թերութեանց առթիւ: Այդ պզտիկ սրբագրութիւնները Ժիռոտու ինք պիտի կատարէր եթէ ողջ ըլլար եւ հետեւէր խաղին փորձերուն, ինչպէս եւ բեմադրութեան :

Այս վերջին գործին, ինչպէս իր բոլոր գործերուն մէջ կը տեսնենք կրկին անբասիր, անբիծ էակի մը տիպար հերոսուհին :

Այդ հերոսուհին տիպարն է նաեւ Ժիռոտուի լման գրականութեան: Ան եղած է սիրահար մը գեղեցկութեան, ճշմարտութեան, անարատութեան, ներդաշնակութեան: Կը տառապէր Տգեղէն, բարոյական թէ Ֆիզիքական: Ասոր համար երբեք չէ հեռացած մշակոյթի մեծագոյն աւանդութենէն — երբեք չբաժնել արուեստը ճշմարտութենէն: Այս է Ժիռոտուի ամբողջ դաւանանքը: Ան ծառայած է միշտ այդ գաղափարին իր Թատերախաղերուն թէ վէպերուն մէջ, նոյնիսկ շարժանկարի համար գրած գրոյցներուն մէջ («Մեղքին հրեշտակները» եւն.):

Ժուվէի մահուան ատեն ըսած էինք թէ քիչ մը աւելի մեռան Մոլիէռ եւ Ժիռոտու: Այս վերջինը սակայն միշտ ներկայ կը Թուի մեզի, այնքան արդիական կը մնան իր բոլոր գործերը: Իր մահուան տարեդարձին օրը ձայնասփիւռը յիշատակեց մեծ գրագէտը, տալով «Փուռ Լիւքրէսի» վերջին արարը ուր կը լսուէր տակաւին Իւօն տը Պռէի ձայնը եւ « Երգերգոյը» մէկ արարնոց նուրբ Թատերախաղ մը :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ նկարիչ մըն է Դամասկոսի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ Թաթուլ քհնյ. Քէշիշեան: Նկարած է չորս աւետարանիչներու մեծադիր նկարները Զահլէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին համար: Բնիկ Կեսարացի է, ծնած 1902–ին: Իր նկարները կը զարդարեն Միջին Արեւելքի կարգ մը քաղաքներու հայկ. եկեղեցիները :

800ԱՄԵԱԿ ՄԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

(ԱԲԲԱՀՕՐ ՈՒՂԵՐՁԸ)

★

ԽՄԲ.— Ուրբաթ օր հրատարակեր էինք կարճ տեղեկութիւն մը այս մասին: Երկրորդ եւ աւելի մանրամասն թղթակցութիւն մը ստացած ըլլալով այս մեր աշխատակցէն, սիրով տեղ կուտանք.—

ՎԻԷՆՆԱ, 8 Փետր. (Յառաջ).— Երէկ, 7 Փետրուար քաղաքիս Մխիթարեան յարկը արժանաւորապէս տօնախմբեց Ս. Ներսէս Լամբրոնացիի ծննդեան 800ամեակը: Յատուկ հրաւիրագիրի մը պատասխանելով՝ գաղութը ժամանակին լեցուցած էր վանքին հանդիսասրահը, որով ժամը ճիշդ 4ին սկսաւ հանդէսը:

Բացումը կատարեց Մխիթ. Միաբանութեան ընդհ. Աբբայ Մեսրոպ Արքեպ. Հապոզեան, որ իր ողջոյնի խօսքին մէջ ըսաւ, ի միջի այլոց.

— «Մեր ազգային կեանքի հազարամեակներու շրջանէն պարբերաբար պատմական նշանաւոր դէպքերու եւ ականաւոր անձերու յիշատակին հանդէսներով վերակոչումին դեր մը վերապահուած է մեր ներկայ կացութեան մէջ. այդ պահանջ մը դարձած է: Ազգին կէս գանգուածը միայն մնացած է երբեմնի ընդարձակ հայրենիքի մէկ փոքր մասին վրայ: Մխիթարական ու խրախուսիչ է ատուցիւ հայկ. հանրապետութեան շինարարական յառաջդիմութիւնը, երկրին նիւթական զարգացումը եւ ժողովուրդին Թուական վերելքը: Բայց Սփիւռքի մէջ ցիրուցան ազգին միւս գանգուածին վրայ կը ծանրանայ ճնշող մտահոգութիւն մը — ազգապահպանումի կենսական հարցը: Վերահաս վտանգին գիտակից՝ այդ ուղղութեամբ ահազանգ կը հնչէ այսօր ամէն բերանէ, ամէն գրիչէ ու ամէն երկնքի տակ, ուր իր երբեմնի հայրենիքէն վտարուած Հայը նոր բոյն շինած է: Ականատես ենք ակամայ օտարութեան մէջ սպառնացող համայնակուլ այս ուժին : Սփիւռքի մէջ հասած է ու կը հասնի սերունդ մը հայ արիւնէ, բայց անոր սրտին ազգային գիտակցութեան զարկը մահաբեր ակարութեան մը վայրէջքին վրայ է: Ազգին փառապանծ անցեալն ու տխուր ներկան չեն խօսիր այլեւս անոր օտարացած հոգւոյն: ... Ճիշդ այս պարագաներու մէջ, անցեալ փառքերու եւ մեծութիւններու վերակոչումը անհրաժեշտ է ու ազդակ կը հանդիսանայ ազգապահպանումի նուիրական նպատակին: Պատմական դէպքեր ու անձեր կը ներշնչեն ներկայիս խրախոյս եւ ազգային յոյս: Այս նպատակով 1949ին այս սրահին մէջ ոգեկոչուեցաւ յիշատակը մեր վերջին դարերու մէկ անմահին, Մխիթար Սեբաստացիին, իր մահուան երկդարադարձին առիթով: 1951ին կրօնաշունչ ռազմիկներու՝ Կարմիրն Վարդանի եւ իր զինակիցներու 1500ամեակը տօնեցինք համեստ հանդէսով մը: Այսօր համախմբուած ենք կատարելու ութ դարեան տարեդարձը ծնունդին մեր պատմութեան միջին շրջանին կարկառուն դէմքերէն մէկուն՝ Ս. Ներսէս Լամբրոնացիին: Կիլիկեան Թագաւորութեան երկնակամարին վրայ երկու Ներսէսներ, իբրեւ երկու ջահեր կը շողան: Ներսէս Շնորհալի մը, իր մեղրահոս շարականներով, իր հոգեշունչ երգերով զարդն է մեր ծիսական մատեաններու: Ներսէս Լամբրոնացի, այս վաղափթիթ ծաղիկը, այս աներկիւղ ու անաչառ քարոզը ճշմարտութեան եւ այս կանխահաս պտուղը, մտքի խորութեամբ, արտադրութեան բեղունութեամբ եւ համապարփակ իր տեսութիւններով կը գերէ մեր ուշադրութիւնը: Եւրոպացի մտաւորականներ, որոնք Ներսէս Լամբրոնացին քննած ու ճանչցած են՝ չեն վեհերած համեմատել զինքը արեւմուտքի հսկաներէն մէկուն հետ. Լամբրոնացին կոչած են հայ Թովմաս Ագուինացին: Եւ սակայն անոր մեծութիւնն արժանապէս չէ գնահատուած մեր ազգէն: Ուրախ պիտի ըլլանք, եթէ մեր այս հաւաքոյթը չափով մը սատարէր այս հսկայ մտքին ծանօթութիւնը խորացնելու »:

Մխիթարեան աշակերտները երգեցին « Նորոգեալ կղզիք» — Շարական մը՝ որուն թէ՛ բառերուն եւ թէ՛ երգին հեղինակը Ներսէս Լամբրոնացին է: Յետոյ բեմ ելաւ օրուան բանախօսը, Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան, որ ներկայացուց Ս. Ներսէս Լամբրոնացին՝ ԺԲ. դարու տիտանը իր հանճարով, միտքով ու կեցուածքով, իբրեւ աստղ մը ճառագայթարձակ, որ Լամբրոնի բարձունքէն լուսաւորեց իր դարը՝ իր մայրամուտքէն վերջն ալ արդիւնագործ պահելով իր ճառագայթները: Բանախօսը շեշտեց թէ Ներսէս Լամբրոնացին եղաւ այն լայնօրէն մշակուած միտքը, որ օգտուելով արեւմտեան զարգացած մշակոյթէն՝ ճոխացուց հայ ծիսական կարգերը, օրինակ՝ իրմէ է որ առաջին անգամ ունեցանք կաթողիկոսի օծութեան կանոնը: Լամբրոնացի եղած է խորաթափանց, վերլուծող եւ ստեղծագործող միտք մը, արտադրած է աւելի քան 50 զանազան կարգի երկեր՝ Թարգմանածոյ եւ ինքնագիր: Բանախօսը տուաւ նաեւ համառօտ կենսագրական մը ու եզրակացուց թէ Հայոց պատմութիւնը չէ ունեցած երկրորդ Լամբրոնացի մը, աննման եղած է ան :

Երգչախումբը երգեց Զատկի ծանօթ շարականը — « Այսօր յարեաւ» — որ նոյնպէս Ներսէս Լամբրոնացիի հեղինակութիւնն է: Աշակերտները յատուկ առոգանութեամբ կարդացին նմոյշներ Լամբրոնացիի ճառերէն, ներբողներէն ու տաղերէն : Երգչախումբը Թնդացուց «Տէ՛ր, կեցո՛ դու զՀայս», որով կը վերջանար հանդէսի յայտագիրը, սակայն հանդիսականներու փափաքին վրայ երգչախումբը երգեց նաեւ քանի մը հայ ժողովրդական երգեր, ինչպէս՝ « Ակոռիի մեծ կարասին», «Էս օր ուրբաթ է, պաս է», եւայլն :

Պ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳԵՐ

★

Նուէր Սփիւռքի հայութեան

Մի ծաղիկ չի տայ օտար հողը քեզ,
Բայց թէկուզ ծաղկես օտար դաշտերին,
Թէ Հայրենիքում մի զաւակ չունես՝
Գինիդ արցունք է քո էլ շուրթերին :

Օտար աշխարհը մի հիւղ չի տայ քեզ ,
Բայց թէ դղեակ էլ տայ արեւի տակ ,
Թէ Հայրենիքում մի խրճիթ չունես՝
Մոռացուած որբ ես օտար լուսնի տակ :

Բիւր լեզու գիտես օտար աշխարհում ,
Բայց թէ մայրենիդ խորթ է քեզ համար ,
Հուր լեզուդ պոկած հաւք ես՝ վանդակում—
Էլ ի՞նչպէս երգես հայրենեաց համար···:

Քո հայրենիքը Հայաստանն է նոր,
Ուր ամուլ ժայռն էլ ծաղիկ է ծնում ,
Ուր թաղուած Մեսրոպ Մաշտոցն ամէն օր
Ինձնով քո բախտի մասին է հարցնում ··

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

×

ԼԻՐԻԿԱԿԱՆ

★

Տարիներ առաջ,
Երբ դաշտում կանաչ
Ուր ջինջ աղբիւրն է անուշ խոխոջում ,
Ես խաղում էի,
Ծիծաղում էի ,
Թիթեռի նման թփից – թուփ թռչում :

Եւ յետոյ յանկարծ ,
Երբ ամուր գրկած
Մեր հարեւանի սեւաչ աղջկան
Ես համբուրեցի ,
Մէկ էլ նայեցի՝
Իմ մանկութիւնը կորել էր, չկար :

Մանկութիւնը իմ,
Խնդութիւնը իմ,
Որ կորաւ անհետ ու յանկարծակի ,
Գտայ ես նորից ,
Երբ ժպտացին ինձ՝
Պայծառ աչիկներն իմ լոյս մանկիկի :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ԵՈՒՆԱՅԹԸՏ ՓՐԷՍ հեռագրական գործակալութեան Եւրոպայի վարիչ նշանակուած է Հրաչ Թաշճեան, որ 1938–ին աւարտած է Ֆրէզնոյի գոլէճը: Ուսանող եղած ատեն Գոլէճի թերթին խմբագիրն էր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ՌԷՍ ՍԱՆՕՆ

Միայն երբ զանգակին Թրթռուն կանչը կը խառնուէր գիւղի տակէն անցնող առուակի մրմունջին՝ հողը կը խնդար, կը խանդավառուէր, բլուրին կողմէն՝ կաքաւներ կ'անցնէին օրհնութեան մը հոսումին պէս բարի, ու գիւղացիները՝ արօրի գլուխ ըլլային կամ մանգաղի, ջրտուքի մէջ կամ խոտհարքի վրայ, հեղ մը գետնին վրայ կը հանգչեցնէին իրենց գործիքները, մէջքերնին կը շտկէին, աղօթքի կը կենային :

Եւ գիւղը ու Ռէս Սանօն՝ երկինքի միեւնոյն կամարի տակ ապրեցան, սիրոյ եւ մտերմութեան մը բոլոր մանրամասնովը: Ռէսին եւ գիւղին բոլոր երդիքներէն բարձրացաւ ծուխը, ժամու բուրվառէն՝ գլգլաց ու դուրս խուժեց խունկին ծուխը, միասին ելան երկինքը, խառնուեցան հայկական երկնակամարի հարազատութեան շունչին հետ, կազմեցին խորհուրդի բուրգ եւ հաւատքի դէզ, ապա՝ տապալեցան, ինկան հայ գիւղի տանիքներուն վրայ:

Ողջոյն, եւ փառք քեզ, ով միամտութիւն հայկեան տգէտ բայց բարեգործ գիւղերուն ...:

ՍԼՕՆ ԼԱՄՈՒԿ ԷՐ

Սանօն բարեկամ էր քանի մը քիւրտ պէկերու: Տուտէրցիներու աշիրաթապետը՝ Իսմայիլ աղան, Կրաւեանցիներու Շաքիր աղան, Մոկաց անուանի Մուրթուլլա պէկը, Հիրճ գիւղի աւատապետներէն Մահմուտ աղան՝ իր մարդիկներն էին, որոնց՝ ամէն տարի, Ռամազանին, շնորհաւորական նամակներ ու նուէրներ կը ղրկէր, երբեմն ալ անոնց այցելութեան կ'երթար :

Մանաւանդ Հիրճի Մահմուտ աղայի հետ՝ եղբօր պէս էր, իրար պրա (եղբայր) կ'անուանէին, իրարմէ գաղտնիք չէին պահեր: Այս երկուքէն սակայն, Մահմուտը աւելի սրտբաց ու անկեղծ էր, Ռէս Սանօն՝ միշտ վերապահ ու զգոյշ էր, ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ... ինքը յեղափոխական էր, զինուորագրուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան, համոզուած էր որ միութեամբ ու գաղտնապահութեամբ միայն կրնար փրկուիլ Հայոց աշխարհը՝ որուն հարազատ զաւակն էր: Քիւրտը՝ վերջապէս քիւրտ էր, դաշնակից Թուրքին, Հայեր սպաննելը, անոնց ինչքերը կողոպտելը՝ կրօնական պարտականութիւն էր երկուքին համար ալ :

Համաճարակ մը հնձեց Հիրճի Քիւրտերը: Մեռան Մահմուտ աղան, կինը եւ երկու զաւակները, ողջ մնաց միայն Սլօն, ամէնէն պզտիկը, դեռ օրօրոցի մէջ: Սանօն, իջաւ Մահմուտի տունը, թաղեց Մահմուտը, կինն ու զաւակները, լացաւ անոնց մահուան համար: Գիւղը վերադարձին՝ իր հետը բերաւ Սլօն, դեռ չորս ամսու, որդեգրեց զայն, Սլօն՝ Տիգրանին հետ ծծեց հայ կնոջ կաթը, արժանացաւ բարի կնոջ մը մայրական գուրգուրանքին :

Սլօն ու Տիգրանը, քով քովի, երկու օրօրոցներու մէջ մեծցան, իրենց մէջ բաժնեցին Ռէսի կնոջ կաթն ու սէրը, միասին քալեցին ու խաղացին, նոյն յարկին տակ եւ նոյն շունչով մեծցան: Վերապրող բոլոր Քիւրտերը գիտէին որ Սանօն կը խնամէր Սլօն իր զաւկին հետ եւ իր զաւկին պէս, միասին սորվեցան գիւղական բարբառը, միասին դպրոց գացին, կարդացին «Այբբենարան»ն ու «Սիրուն Զրօսարանը», Սլօն սորվեցաւ նոյն իսկ եկեղեցական կարգ մը աղօթքներ :

Հաճոյքով կ'արտասանէր «Հայր Մեր»ը, մասնաւոր տրամադրութեամբ կ'երգէր « Կռունկէք տղերք»ը եւ «Լուսին չկար»: Սլօն հետզհետէ կը հայանար: Սլոյի հոգիէն ներս կը Թափանցէր արմենական լոյսը: Մեր անցեալին ճոխութիւնը եւ ստեղծագործ մեր հանճարին հպարտանքը կը լուծուէին Սլոյի արիւնին մէջ : Արամ Նահապետը, դարեր առաջ, կը պատժէր Նիւքար Մանտէսը՝ զայն ճակատէն գամելով Արմաւիր քաղաքի պարիսպներէն մէկուն վրայ: Դարեր ետքը, Ռէս Սանօն, Արամին հակառակ՝ իր տունին մէջ կը պահէր ու իր կնոջ կաթովը կը սնուցանէր Նիւքարի ճետերէն մէկը :

Սլօն ու Տիգրանը մեծցան եղբայրօրէն: Տիգրանը եթէ գեղեցիկ էր, Սլօն ալ տգեղ չէր, բարձր եւ ուղիղ հասակ, փայլուն աչքեր, հպարտ քալուածք, գրաւիչ ձայն եւ համաչափ մարմին ունէր: Ձմեռ իրիկունները, երբ դուրսը կը ձիւնէր, կը հաւաքուէին Թոնիրի շուրջ, Ռէսը կը պատմէր հին պատմութիւններ ու հէքիաթներ, տեղեկութիւններ կուտար հայ հայդուկներու կեանքէն, կը պանծացնէր անոնց քաջագործութիւնները, այսպիսով էր որ Տիգրանն ու Սլօն ծանօթացան Սերոբ փաշայի, Գէորգ Չաւուշի, Անդրանիկի, Սեբաստացի Մուրատի, Իշխանի, Արամի եւ դեռ միւս հայ յեղափոխականներու կեանքին եւ անոնց գործունէութեան :

Սանօն, հին եւ փորձառու յեղափոխականը, կամաց կամաց եւ զգուշութեամբ երկու պզտիկները կը յեղափոխականացնէր, անոնց սիրտերուն մէջ կը ցանէր հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու եղբայրակցութեան անդրանիկ սաղմերը :

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

Ուրիշ գանգատներ ալ յայտնելէ ետք, Պ. Ֆիլլ հետեւեալ կոչը ուղղեց Զօրս Մեծերուն.— Պարոններ, բարեհաճեցէք վերահաստատել մեր անկախութիւնը, ստորագրեցէք Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, այսպէս նպաստած պիտի ըլլաք ամրապնդելու խաղաղութիւնը, մեղմացնելու միջազգային կացութիւնը եւ Եւրոպայի ապահովութիւնը»:

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ՄՈԼՈԹՈՎ

Յետոյ խօսք առաւ Մոլոթով, անգամ մը եւս կրկնելով իր տեսակէտները Եւրոպայի ապահովութեան եւ ուրիշ միջազգային խնդիրներու մասին: Առաջին վայրկեանէն իսկ հասկցուց թէ չի կրնար ընդունիլ որ միացեալ բանակի դաշինքը Աւստրիոյ վրայ եւս տարածուի: Այս առթիւ Թրիէսթէի խնդիրն ալ յուզեց, մեղադրելով Անգլիան եւ Մ. Նահանգները թէ չկատարեցին իրենց յանձնառութիւնները՝ համաձայն Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագրին: Կրկնեց թէ այդ երկու պետութիւնները ռազմական խարիսխի վերածեր են Թրիէսթէն: «Խ. Միութիւնը չուզեր որ միեւնոյն բանը պատահի Աւստրիոյ համար»:

Յետոյ պատմելով Հիթլէրի սարքած բռնագրաւումը, շեշտեց թէ անհրաժեշտ է երաշխաւորել Աւստրիոյ ժողովրդապետութիւնը եւ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի նոր անշլուս մը (կցում) տեղի չունենայ: Անհրաժեշտ է յօդուած մը աւելցնել հաշտութեան դաշնագրին մէջ, արգիլելով որ Աւստրիա մասնակցի վերջին պատերազմի դաշնակիցներուն դէմ ուղղուած որեւէ խմբակցութեան: Եզրակացնելով, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է տոլարի փոխարէն ապրանք ընդունիլ, ի հաշիւ գերմանական ստացուածքներու: Ապա ներկայացուց իր ծրագիրը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

1. Յանձնարարել արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն որ երեք ամիսէն պատրաստեն հաշտութեան վերջնական դաշնագիրը, համաձայն չորս պետութեանց միջեւ կնքուած պայմանագիրներու: Դաշնակիցներու վերստուգիչ յանձնաժողովը պիտի ջնջուի եւ Աւստրիոյ գրաւումը պիտի վերջանայ համաձայն 1949ին տրուած որոշումներու:— 2. Որպէսզի նոր անշլուս մը չփորձուի, չորս պետութեանց զինուորներուն պարպումը պիտի յետաձգուի մինչեւ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը: Օտար զինուորները պիտի քաշուին Վիէննա քաղաքէն, դաշնակից յանձնաժողովը ջնջուած ատեն: Առժամապէս մնացած զինուորները գրաւման զօրքի պաշտօն պիտի չկատարեն եւ պիտի չմիջամտեն Աւստրիոյ ներքին գործերուն: Իրենց իրաւասութիւնները պիտի ճշդուին մասնաւոր համաձայնութեամբ.— 3. Արտաքին նախարարներու փոխանորդները պիտի քննեն Թրիէսթէի խնդիրը համաձայն խորհրդային առաջարկին, արգիլելով այդ քաղաքին եւ սահմանակից երկրամասին օգտագործումը իբրեւ ռազմական խարիսխ:

ՄԻՒՍՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Պ. Տըլըս անմիջապէս խօսք առնելով յայտարարեց.— «Խորհրդային ծրագիրը տխրութիւն կը պատճառէ ինծի: Նորէն կը յիշեցնէ 1949ը, երբ մեր փոխանորդներուն յանձնարարեցինք հաշտութեան դաշնագիր մը պատրաստել երեք ամիսէն: Հինգ տարի առաջ էր որ տեղի կ'ունենար այս բանը ...»: Պիտօ եւս խօսք առնելով, դիտել տուաւ թէ պէտք չէ Աւստրիոյ խնդիրը կապել ուրիշ հարցերու հետ: Գործելու եւ եզրակացութեան մը յանգելու համար պայման չէ որ սպասենք բոլոր խնդիրներու լուծման»: Աւելի մանրամասն պիտի խօսէր երէկ:

6300 ՀՈԳԻ 1953ին զոհ գացած են ինքնաշարժի արկածներու, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Ուրեմն ամէն օր 17 հոգի:— Ճամբաները փակուած են հիւս. Ֆրանսայի մէջ, ձիւնհալքի հետեւանքով: 25 հազար բեռնակառքեր անշարժութեան դատապարտուած են:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաոէ սրճարանի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Վարժապետեան: Նիւթը՝ «Ֆրանսական արդի թատրոնը»: Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԶՈԼՈՅԵՆ ՎԵՆԵՏԻԿ

(ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)
Գրեց՝ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ
Տպ. Վենետիկ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՐԵՐՈՒՍ ՀԵՏ

Գրեց ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ, (ծիվան-չիրի ահաբեկիչը): Պատկերազարդ, ընտիր տպագրութեամբ եւ լաթակազմ: 568 էջ: Յաջորդաբար պիտի հրատարակուին նաեւ Բ. եւ Գ. հատորները:

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՆԹԷՊԻ ՀԱՅՈՑ

Երկու փառակազմ հատոր: Առաջինը՝ 1088, Բ.ը 806 մեծադիր էջ, զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով: Սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը: Գրեց՝ Գէորգ Ա. Սարաֆեան:

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

որմէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը մէկ օրինակ նուէր ղրկած էր Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին:

Ծաւալը 40×50: 60 գունաւոր նկարատախտակներով եւ մանրամասն տեղեկութիւններով իւրաքանչիւրին մասին:

Գին 5250 ֆրանք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Աղոնց), գին 1000 ֆրանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 ֆրանք:

Այս առթիւ գաւառի յաճախորդներէն կը խնդրենք կանխիկ ղրկել գիրքերուն փոխարժէքը: Մեզի համար դժուար է գրադիլ «քոնթր-ռամպուրսըման»ով եւ ուրիշ գործողութիւններով, մանաւանդ որ բարեկամաբար ստանձնած ենք այս գործը:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մուրատեան վարժարանին մէջ

28 Փետրուար, կիրակի, ժամը ճիշդ 15.30ին:

Ա. ՄԱՍ.—

ԱՆԻԾԵԱԼԸ

Ընտանեկան տրամ բեմադրուած Շիլլէրի «Աւազակներու» հետեւողութեամբ:

Երեք արար եւ վեց պատկեր

Բ ՄԱՍ.—

LA FAUSSE MONNAIE
Comedie en un acte de G. d'Hervilliez

Գ. ՄԱՍ.—

LES DIABLES ROUGE
Operette en un acte de P. Denéchau
23, Rue Troyon, Métro Pont de Sèvres.

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տարուան ամենափայլունը, Կիրակի 21 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր HOTEL GEORGE V

Գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Կը նախագահէ տնտեսական նախարար

Dr. Bernard Lafay

ՎԱՐԴԻՒԽԱՆԵԱՆ նուագախումբ եւ «Աթրաքսիոններ»:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ PROvence 82-38, TROcadero 03-18

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին փորձերը կանոնաւորապէս տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր, ժամը 8էն 10ը Ազգ. տան, Ա. յարկ, տաք սրահին մէջ:

Կը խնդրենք որ բոլոր անդամները ճշդապահութեամբ եւ յարատեւօրէն մասնակցին նոր երգի դասերուն:

Արձանագրութեան համար դիմել Օր. Զաքարեանի, 78 ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ: Կամ Գչ. օրերը փորձի ընթացքին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին:

Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Մոնռուժի քաղաքապետարանին նորակառոյց շքեղ սրահին մէջ:

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը մասնակցին ականաւոր արուեստագէտներ, որոնց կարգին՝ Տիկին Մերի Մելիքեան, Պ. Ա. Գմբէթեան, Պ. Ս. Եավրուեան, (Ա. փրի տը Քոնսէրվաթուար, դաշնակ) Պ. Ժաք Տալ, Պ. Ա. Տէտէեան ձեռնադաշնակ, Օր. Պէնկեան, Օր. Ս. Յակոբեան, Պ. Մկրտիչ Խաչիկեան, Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդէն, հայկական եւ վրացական պարեր, Ուսումնասիրացի սանէն արտասանութիւն մը:

Փրեֆէքթիւրի նշանաւոր նուագախումբը պիտի նուագէ նաեւ հայկական երգեր:

Սրահը տաքցուած է: Ճոխ պիւֆէ պատշաճ գիներով:

Երթեւեկի միջոցներ.— Օթօպիւս Փէ Սէ, 28, 38, Մէթրօ Փորթ տ'Օրլէանէն 150 մեթր, 187, 188, 125, 126, 128 իջնել Կրանտ Ռիւ, Մեռի տը Մոնռուժ:

Փութացէք հայթայթել ձեր տոմսերը գրավաճառները Պ. Պ. Հ. Սամուէլ 51 ռիւ Մուսիէօ լը Փրէնս, Պարսամեանէ 46 ռիւ Ռիշէ, Հ. Բալուեանէ 43 ռիւ Ռիշէ, Նըպարավեճառ Պ. Մ. Գավէզեանէ 37 ռիւ տը Թրէվիզ, Ուսումնասիրացի անդամներէն ու վարչութենէն: Հեռախօսի Թիւ Ալէզիա 22-76:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդին Սիամանթօ խումբի ընկերական երեկոյթը 20 Փետրուար, ժամը 21ին, բացումը կը կատարէ իր նոր նուագախումբը, նըւագելով հայերէն եւ ֆրանսերէն կտորներ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» թատերախումբը կը ծանուցանէ բոլոր կոմիտէներուն և քոյր մասնաճիւղերուն թէ իրենց տրամադրութեան տակ է, զանազան ներկայացումներու համար:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, Տեառնընդառաջի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Կը պատարագէ Գեր. Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Յետ պատարագի պիտի կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն ողբացեալ Առաքել փաշա Նուպարի:

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի երեկոն Մարտ 9ին, ժամը 21ին,
SALLE CHOPIN-PLEYEL
252, Fg. St. Honoré

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի շրջանի Ֆ. Կ. Խաչի բոլոր մասնաճիւղերու վարչութիւններն ու ընտրուած պատգամաւորները, այս երկուշաբթի ժամը 15ին, Պար Փըթի Փուսէի մէջ, (Պուլըվար Տիւկոմիէ):

SALLE D'IENA - 10 Av. d'Iéna, Paris
Երկուշաբթի գիշեր, 22 փետր. ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

այս տարուան (երրորդ) ներկայացումը

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Քաղուած՝ Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»էն եւ վերածուած բոլորովին հայ գեղջկական կեանքի:

Երգերով, երաժշտութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻ ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ, ինչպէս նաեւ դերասան

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ Փարիզահայ սիրուած դերակատարներու:

Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի՝
Գրատուն Հր. Բալուեան,
43, Rue Richer, PARIS (9e)
Tél.PRO.25-46

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» խումբը այս երեքշաբթի ժամը ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռէժան:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին ընկերուհի Հ. Իսահակեանի տունը՝ 27 ռիւ Շափթալ, Քաշան: Օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի հարցերու քննութեան եւ պատգամաւորի ընտրութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը փետրուար 16ին, ժամը 21ին, ընկ. Վիքթոր Յովհաննէսեանի բնակարանը: Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարտ 4, Հինգշաբթի երեկոյ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութեան ձեռնարկը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Օր. Զառափեանի եւ Պ. Իվ Թիսիէի նուագահանդէսը Մարտ 12ին, ուրբաթ գիշեր:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Օր. Ա. Ղազարեանի, որ իր կառքով վարչութեան անդամները Փըթի Արպուայի հիւանդանոցը տարաւ Ծնունդի առթիւ, հիւանդները մխիթարելու համար:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Արշամ Արշամեան (Գալայճեան), Սէօլէօզցի, ծնած 1919ին, հօրը անունը Տիգրան, մօրը Վարդուհի, որոնք մինչեւ 1932 Յունաստան էին եւ կը կարծուի թէ Հայաստան գացած են: Կը խնդրուի Մարսիլարնակ Տիկին Մարիամ Կզկզեանէ տեղեկացնել իրենց մասին հետեւեալ հասցէին.—
Arsen Kalagian, 1368 No Damou
CHICAGO 22 Ill. U. S. A.

ՇԱՀԱՒՈՐ ԳՈՐԾ

Կրընոպլի մէջ ծախու է ԿՕՇԻԿԻ ՆՈՐ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ, նորոգութեան, գործիքներու լրիւ կազմով: Դիմել՝
Artin, 18 Rue Lakanal Grenoble (Isère)

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ-Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը: Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն: 900.000 ֆր.: Հեռախօսել՝
GOB. 05-63

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI 16 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7296 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2707

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՎԵՐՋ ՔԱՇՔՇՈՒՔ

Երէկ երրորդ շաբաթը թեւակոխեց Զօրսերու ժողովը, մռայլ տրամադրութեամբ:

Եւ կը թուի թէ պիտի փակուի առանց հիմնական խնդիրները լուծած ըլլալու:

Ուրիշ ամէն բան մէկդի դնելով, միայն գերմանական եւ աւստրիական հարցերուն առթիւ պարզուած տեսարանը մեկնութեան չի կարօտիր:

Խորհրդաժողովը կռուախնձոր մը վերցուցած պիտի ըլլար, եթէ զինուորական գրաւումէ եւ գերութենէ փրկէր գոնէ Աւստրիան:

Մանաւանդ որ, դաշնագիրը պատրաստ է 1949էն ի վեր, եւ կը քաշքշուի նոյն միօրինակութեամբ: Երկու հարիւր վաթսունի ժողովներ գումարելէ ետք:

Հիթլերական Գերմանիոյ միացած եւ պարտուած բոլոր պետութիւնները հաշտութեան արժանացան 1946ին, համապատասխան դաշնագիրներով:

Ամէնէն անվնասն ու անճարը, Աւստրիա, տակաւին կարգի կը սպասէ եւ դունէ դուռ կը թափառի, պաղատելով որ վերահաստատեն իր անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը:

Արդէն տնտեսապէս քայքայուած, այդ օրէն ի վեր անխնայ կը քամուի, ճարելու համար գրաւման ծախքերը եւ մեծադումար հատուցումներ:

Արեւմտեան պետութիւնները կարգ մը կրճատումներ կատարեցին: Խ. Միութիւնն ալ աւետաբեր հաւաստիքներ ընծայեց անցեալ տարի, գործադրելի՝ այս տարիէն:

Բայց աղբիւրները ցամքած են արդէն, եւ Մոսկուա օրինական հատուցումներէն շատ աւելին ստացած է, ինչպէս Գերմանիոյ մէջ:

Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ (18րդ), ինչ որ առաջարկեց Մոլոթով, պարզապէս ռազմախաղ մըն է, Աւստրիոյ գրաւումը երկարաձգելու համար:

Խ. Միութեան ներկայացուցիչը Գերմանիոյ հանդէպ նոյն դիրքը բռնեց, միշտ ծածկամտութեամբ:

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, Կրեմլին կը ձգնի ոչ թէ խնդիրները լուծել, այլ զանոնք խճճել, որպէսզի կարենայ պահել իր գրաւած դիրքերը:

Ինչպէս արեւելեան Գերմանիան, նոյնպէս Աւստրիոյ մէջ գրաւած երկրամասը խարիսխներ են իրեն համար, թէ քաղաքական եւ թէ ռազմական տեսակէտով:

Ամուր կառչելով այդ ընդարձակ եւ տիրական դիրքերուն, Խ. Միութիւնը կրնայ անվերջ քաշքշել որեւէ բանակցութիւն, անելի մատնել արեւմտեան երեք դաշնակիցները:

Եւ արդէն կը տեսնենք. որեւէ լուծում առաջարկուած ատեն, յատկապէս մշակուած պայմաններ կը դնէ:

Գերմանական հարցին առաջին քննութեան ատեն, Մոլոթով իրար խառնեց զանազան խնդիրներ,— Հինգերու ժողով, ապահովութեան խնդիր, Եւրոպայի միացեալ բանակ եւայլն:

Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին առթիւ ալ, ուրիշ քարեր գլորեց, չմոռնալով Թրիէսթէի թնճուկը:

Այսպէս, ոչ մէկ հիմնական փոփոխութիւն՝ Մոսկուայի արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Մոլոթով այս անգամ աւելի չափաւոր է իր արտայայտութեանց մէջ, բայց միշտ զիկ–զակ, ինչպէս դիտել կուտային վիճաբանութեան մը առթիւ:

Աւստրիոյ հանդէպ իր բռնած դիրքը զարմանալի կը համարուի մասնաւորապէս անոր համար որ, արդէն համաձայնութիւն գոյացած է դաշնագրին 47 յօդուածներու մասին եւ վիճելի կը մնան միայն հինգ յօդուածներ:

Գերմանական դաշնագրէն տող մը գրուած չէ տակաւին: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁ ՄԸ ԳՈՆԷ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐԵԼՈՒ

Ինչպէս կ'երեւայ, Զօրս Մեծերը համաձայնած են գոնէ մէկ հարցի շուրջ,— ժողովը փակել հինգշաբթի օր:

Մեծ յաջողութիւն մը շահած պիտի ըլլան, եթէ գէթ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրեն մինչեւ այդ օրը: Մանաւանդ որ, Պ. Մոլոթով կարգ մը զիջումներ կատարած է, վերջին պահուն:

Խ. Միութեան ներկայացուցիչը նոր եւ «անընդունելի» ծրագիր մը առաջարկած էր ուրբաթ օր, ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր: Շաբաթ օրուան նիստին մէջ, արեւմտեան երեք նախարարները յայտնեցին թէ կը հրաժարին Աւստրիոյ դաշնագրին հինգ վիճելի կէտերուն քննութենէն: Ըսել կ'ուզէին.— «Այդպէս ուզած էիք եւ ըրինք: Ուրեմն կ'ըմնայ միայն ստորագրել դաշնագիրը: Անթոյլատրելի է որ նոր առաջարկներ ներկայացնէք»:

Այս իմաստով խօսած էին Պ. Պիտօ եւ Իտըն, ուրբաթ օր: Քսանեւչորս ժամ մտածելէ ետք, Պ. Տըլըս ալ միացաւ իր պաշտօնակիցներուն եւ նիստը բացուած ատեն յայտարարեց թէ պատրաստ է ընդունելու Խ. Միութեան առաջարկած փոփոխութիւնները վիճելի կէտերու մասին: «Այս առաջարկները ամբողջութիւն մը կը կազմեն: Կ'ընդունիք եւ կամ կը մերժէք: Եթէ համաձայն էք, դաշնագիրը կը ստորագրենք հինգշաբթի օր»:

Այս վճռական դիրքին առջեւ, Պ. Մոլոթով կարգ մը զիջումներ կատարեց: Ըսաւ թէ կ'ընդունի որ Թրիէսթէի խնդիրը յղուի Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդին, անմիջական լուծում մը գտնելու համար: Յետոյ աւելցուց թէ պատրաստ է ստորագրելու դաշնագիրը, եթէ արեւմտեան պետութիւնները ընդունին իր վերջին պահանջները, — 1. Դաշնագրին մէջ աւելցնել յօդուած մը, որով Աւստրիան չէզոքացուի եւ չմտնէ որեւէ զինակցութեան մէջ որ ուղղուած է վերջին պատերազմի զինակիցներուն դէմ.— 2. Դաշնակից զինուորները Աւստրիա պիտի մնան, բաց ի Վիէննայէն: Պիտի ջնջուի չորս պետութեանց հակակշիռը Վիէննայի վրայ: Գրաւման զինուորները գրաւման պաշտօն պիտի չկատարեն (ճիշդ այսպէս): Այդ զինուորները պիտի մնան մինչեւ գերմանական դաշնագրին ստորագրութիւնը:

Աւստրիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Ֆիկլ, որ հրաւիրուած էր իր տեսակէտը յայտնելու, յայտարարեց թէ ի վիճակի չէ ընդունելու դաշնագրին կարգ մը յօդուածներուն փոփոխութիւնը, ինչպէս կ'առաջարկէ Մոլոթով: Պ. Տըլըս ալ յայտարարեց.

— Անկախութեան սկզբունքը հետեւեալն է,— ձեր երկրէն դուրս հանել օտար զինուորները, եթէ կրնաք, եւ կամ զանոնք ձեր երկիրը հրաւիրել իբրեւ զինակիցներ, եթէ կ'ուզէք: Խ. Միութեան առաջարկները կը ժխտեն ազգային գերիշխանութեան այս երկու առանձնաշնորհները: Մ. Նահանգները տրամադիր չեն ստիպելու Աւստրիան որ այնքան ծանր գին մը վճարէ իր անկախութեան համար (տնտեսական հատուցումներով որոնք նախատեսուած են դաշնագրին մէջ), եւ յետոյ զրկուի անկախութենէն: Խարդախութիւն է այդ եւ մենք չենք կրնար ընդունիլ այդ խարդախութիւնը:

Պ. Պ. Պիտօ եւ Իտըն եւս մերժեցին Պ. Մոլոթովի առաջարկները, իսկ Պ. Ֆիկլ կրկնեց թէ չի կրնար խորհրդարանին վաւերացման ենթարկել դաշնագիր մը որ չի նախատեսեր օտար զինուորներու պարպումը: Ասոր վրայ Մոլոթով իր տեսակէտը պաշտպանելով հանդերձ, սկսաւ սարէն–ձորէն խօսիլ, յիշելով Մ. Նահանգներուն եւ Սպանիոյ միջեւ կնքուած ռազմական համաձայնութիւնը եւն.: «Այդ համաձայնութիւնը աւելի լրբացուց զօր. Ֆրանքօն եւ զայն մղեց յարձակումներ կատարելու Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ»: Յետոյ խօսեցաւ գերման զինապաշտութեան մասին, եւ անցնելով բուն հարցին, կրկնեց թէ դաշնակից զինուորները պէտք է մնան, բայց իբրեւ գրաւման բանակ: Միեւնոյն ատեն թելադրեց սպասել որ Պ. Ֆիկլ նոր հրահանգներ ստանայ իր կառավարութենէն:

Նիստը վերջանալու վրայ էր երբ Տըլըս նորէն խօսք առաւ, ժխտելով խորհրդային տեսակէտը, իսկ Պիտօ նոր կոչ մը ուղղեց, վէճը լուծելու համար, հաշտարար տրամադրութեամբ: Ի վերջոյ որոշուեցաւ խնդիրը նորէն քննել, ժողովը փակելէ առաջ: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ Մոլոթով իր վերջին խօսքը արտասանած չէ: Ժողովը փակուած ատեն չորս նախարարները յայտնեցին թէ որոշած են յառաջիկայ հինգշաբթի օր ճշդել յաջորդ գումարման թուականը: Ուրեմն տակաւին երեք օր ունին: Երէկ առտու (երկուշաբթի) նորէն գոցփակ նիստ մը պիտի գումարէին, քննելու համար ասիական խնդիրները, կէս օրէն վերջ լիագումար նիստ մը, իբրեւ օրակարգ ունենալով գերմանական հարցը եւ Եւրոպայի ապահովութիւնը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՐՑ – ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ

— Կ'արժէ՞ր այսքան զբաղիլ Նիսի գաղութին ներքին վէճերով:

= Բացառիկ դէպք մը պատահեր է, ստիպուած ենք արձանագրել եւ լուսաբանել:

— Անուղղակի կը քաջալերէք ապօրինութիւնը:

= Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

— Խումբ մը քաղեցիներ իրենք իրենց ժողով գումարեր եւ նոր Հոգաբարձութիւն մը կազմեր են, առանց յարգելու օրինական տրամադրութիւնները:

= Զանազան բանակցութիւններէ ետք, երկու անգամ ժողով գումարուած է, նախ 70 – 80, յետոյ մօտ հարիւր ներկաներով: Կազմակերպիչները լռենէն իջած չեն, անշուշտ անոնք ալ գիտեն օրէնքին տրամադրութիւնները:

— Իրենց ընտրած Հոգաբարձութիւնը վաւերացուած չէ, այլ պարզապէս *ռեւոլ–փիոն* մը ստացած են:

= Ինչ որ *վաւերացում* կը կոչեն մեր մէջ, բոլորն ալ այսպէս տեղի կ'ունենան, սկիզբէն ի վեր: Նախորդ Հոգաբարձութեան «վաւերացում»ն ալ այսպէս եղած է: Որ եւ է Միութիւն, մարմին եւն. կազմուած ատեն, ծրագիր – կանոնագիրը եւ հիմնադիր, վարչական անդամներուն անունները կը հաղորդեն ձեռնհաս իշխանութեան, որ ընկալագիր մը կը յանձնէ: Ի հարկին պաշտօնաթերթին մէջ ալ կ'արձանագրեն: Միշտ իբրեւ տեղեկութիւն:

— Բայց նախորդ Հոգաբարձութիւնը հրաժարած չէ:

= Կազմալոյծ է եւ ամբաստանեալ: Հաշտարար ձեռնարկներէն ետք երբ երկու անգամ ժողով կը գումարուի յուսախաբ մեծամասնութեան կողմէ, ոչ իսկ ատենապետը կը ներկայանայ եւ կ'երթան կարկտան մարմին մը կը կազմեն, դուրսէն երկու հոգի աւելցնելով:

— –Բարեմտութեամբ կատարած են այդ փորձը, օրինաւոր ժողով գումարելու եւ չարը խափանելու համար:

= Զախաւեր ձեռնարկ մըն էր եւ տեսաք որ պարզապէս կիրքերը գրգռելու ծառայեց:

— Ամէն պարագայի մէջ, նոր Հոգաբարձութիւնը իրաւունք չունէր տեղական իշխանութեանց դիմելու:

= Անշուշտ սխալ է տեղական իշխանութիւնները զբաղեցնել մեր ներքին վէճերով: Բայց, որեւէ վնիռ արձակելէ առաջ, պէտք է ստուգել ամբողջ անցուդարձը: Լուր ունի՞ք հարցին բոլոր ծալքերէն եւ միւսներուն ծուռ գործերէն:

— Հիմա որ երիցատան դուռն ալ քակեր բացեր են, կրնա՞ք նախատեսել հետեւանքները:

= Շաբաթ օր կարդացի՞ք թէ ի՛նչ պաքագաներու մէջ կատարուեր է այդ գործողութիւնը:

— Հիմա միւսներն ալ ձեռնհաս իշխանութեան պիտի դիմեն — կամ դիմած են արդէն — խնդիրը պիտի բարդանայ, դուռ բանալով ուրիշ անպատեհութեանց:

= Ձեր լեզուին տակ բան մը կայ. չեմ հասկնար: Չարը խափանելու միակ միջոցը այն է որ միւսները կարն կապեն խարխափումները, իրենց պատեհանին մէջ ամփոփուին եւ սպասեն ընդհ. ժողովի մը, իրենց հաշիւները ներկայացնելու համար:

— Միւսները կը պահեն իրենց օրինաւոր հանգամանքը, քանի որ հինգ հոգի են, խօթին վրայ:

= Մեր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ միայն երեք հոգի մնացած են, որոնց գլխաւորը, ատենապետը, շատոնց քար գայթակղութեան դարձած է եւ չերեւար: Մնացեալ չորսէն երկուքը վերջին պահուն կցուած էին: Մէկը հրաժարեցաւ: Լաւ է որ միւսն ալ քաշուի, երեսի ջուրով, փոխանակ փոթորիկը անփոփելու նաւթած զաւաքի մը մէջ:

— *Զաւալլը* Մալէզեանէ՞ն ի՛նչ կ'ուզէք: Մարդը իր կեանքին վերջալոյսը կ'ապրի արդէն, հանգիստ ձգեցէք:

= *Զաւալլը* չէ, *պահրումար* է, դէպքին գլխաւոր պատասխանատուներէն մէկը: Ութսունը անց, բանաստեղծ – փաստաբան եւ թիւ մէկ նպաստընկալը Բարեգործականին, պէտք ունէ՞ր ոտքով – ձեռքով խրելու, դիրք բռնելու, աջ – ձախ նամակներ եւ սաստեր ուղղելու, եպիսկոպոսի մը անձնական նամակը շրջաբերականի վերածելու եւ ցրուելու, երիցատան բանալին պահելու եւ կրակին վրայ իւղ լեցնելու...

ՎԱՀԷ

ՀՆԴԿԱՉԻՆ ԵՒ ՔՈՐԷԱ

Վերջին լուրերը միշտ ծանր կը ցուցնեն Հնդկաչինի կացութիւնը: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, որ Լաոսի մայրաքաղաքը կը գտնուէր, Հանոյ գնաց օդանաւով, քննելու համար բանակին վիճակը: Այս քննական պտոյտը պիտի տեւէ 72 ժամ: Իրեն կ'ընկերանան Ֆրանսայի պատերազմական նախարարը եւ սպայակոյտին պետը: Երեք այցելուները Հանոյի մէջ ընդունուեցան Ֆրանսայի հրամանատարին եւ բնիկ սպաներու կողմէ: Երէկ Պ. Փլեւէն քննեց Կարմիր Գետին շրջանը: Կարգով պիտի քննէ նաեւ միւս բոլոր ամրութիւնները: Յետոյ պիտի այցելէ Տիէն Պիէն, ուր երեք ըմբոստ զօրաբաժիններ սպառնալից դիրք մը բռնած են 86 օրէ ի վեր: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են նախարարին եւ իր հետեւորդներուն ապահովութեան համար:

Նոր հեռագրի մը համաձայն, ընդհատուած է ըմբոստներուն յառաջխաղացութիւնը դէպի Լաոսի մայրաքաղաքը: Ֆրանս. օդաչուներ մեծ նեղութիւն կը պատճառեն ըմբոստներուն:

× Կը հերքուին այն զրոյցները թէ նոր գործողութիւն մը պիտի կատարուի Հնդկաչինի դրամին վրայ:

× Քորէայի խնդիրն ալ նորանոր դժուարութիւններ ցուցնէ: Հարաւ. Քորէայի Նախագահը Ազգաժողովին ալ առաջարկած է ոչ միայն 15 հազար զինուոր,

(Շար.ը կարդալ Գ. էջ)

ԴՊՐՈՑԻ ՄԸ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

●

ԽՄԲ. — « *Յուսաբեր* » հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Գահիրէի Գալուստեան վարժարանին հարիւրամեակին առթիւ, որ կը լրանայ այս տարի.—

Այս տարի կը լրանայ Գալուստեան ազգ. վարժարանի հիմնադրութեան առաջին դարադարձը (1854 – 1954) :

Մեր կրթական կեանքին մէջ բացառիկ երեւոյթ է սակայն անկասկած : Հայրենիքէն դուրս, մինչեւ իսկ հայրենիքէն ներս, հազիւ միայն մէկ կամ երկու դպրոցներ ունեցած ենք, որոնք կրցած են ամբողջ դար մը անընդհատ պահել իրենց գոյութիւնը, կռուելով ժամանակին դէմ, նիւթական եւ բարոյական անասելի դժուարութիւններու դէմ, միայն ժողովուրդը ունենալով իրենց թիկունք ու հովանի :

Եղիազար Ամիրաները, Պօղոս Պէյ Նուպարները, Աղա Կարապետ Գալուստները դաս մը, դասակարգ մը ըլլալէ առաջ հայ ժողովուրդն են :

Ուր որ գացեր է այս ժողովուրդը իր կամքով, կամ ուր որ դէպքերն ու պարագաները առեր տարեր են զինք, ամէնէն առաջ մտածեր է Նազովրեցի վարդապետին եւ Հայեկացցի Վարդապետին մասին, այսինքն իր լոյս հաւատքին եւ սրբանուէր այբուբենին :

Հիմներ է նախ իր եկեղեցին, բայց չէ մոռցեր անոր քովն ի վեր բարձրացնելու իր երկրորդ եկեղեցին՝ դպրոցը :

Մէկուն մէջ աղօթեր է, միւսին մէջ աղօթել սորվեր է :

Առաջինին մէջ Աստուծոյ հետ է խօսեր, երկրորդին մէջ խօսեր է իր սուրբերուն ու նահատակներուն հետ :

Հոն իր հոգիի փրկութեան մասին մտածեր է, հոս փնտռեր գտեր է այդ հոգին առողջ պահելու կերպը :

Չկայ աշխարհի մէջ անկիւն մը, ուր Հայը ապրի առանց եկեղեցիի եւ առանց դպրոցի :

Եթէ նիւթական հնարաւորութիւն չէ ունեցեր եկեղեցի եւ դպրոց կառուցանելու, իր տունը, իր օճախը, իր ընտանեկան յարկը դարձուցեր է աղօթարան ու վարժատուն :

Երկրի մը մէջ, ուր բնիկ տարրն իսկ դեռ նոր կը պայքարի անգրագիտութեան դէմ, մենք այդ պայքարը սկսեր ենք հարիւր քսանըվեց տարի առաջ :

Այս պայքարին արդիւնքն է Պօղոսեան վարժարանը :

Այս պայքարին արդիւնքն է Գալուստեան վարժարանը :

Այս նոյն պայքարին արդիւնքն են բոլոր հայ վարժարանները ի սփիւռս աշխարհի :

Համայն Գաղթաշխարհի մէջ, ինչպէս ըսինք, եթէ առաջինը չէ Գալուստեան վարժարանը իր հնութեամբ, գոնէ երկրորդն է : Եթէ չենք սխալիր, անդրանկութեան պատիւը կ'իյնայ Մուրատ–Ռափայէլեան վարժարանին. անկէ անմիջապէս ետք կուգայ Աղա Գալուստի ձեռակերտը, անշուշտ առանց հաշուելու մեր վանքերն ու վանական դպրանոցները :

Մուրատ – Ռափայէլեանը՝ Եւրոպայի սրտին վրայ, յայնկոյս Միջերկրականի :

Գալուստեան վարժարանը՝ Ափրիկէի մէջ, յայսկոյս Միջերկրականի :

Մեր ընել ուզածը հիմա այն չէ, որ ելլենք գրի առնենք Գալուստեան վարժարանի հարիւրամեայ պատմութիւնը, թէ՛ իսկ սեղմ տողերու մէջ : Այդ աշխատանքին համար ոչ բաւարար ժամանակ ունինք, ոչ բաւարար նիւթ :

Գիտենք սակայն, որ մեզմէ ճիշդ հարիւր քսանըվեց տարի առաջ, 1828ին, այս երկրին մէջ հաստատուած հայ Ամիրա մը, Եղիազար Ակնցի, *Հարեթ էլ Զուեյլայի ազգային եկեղեցիի բակին մէջ կը հիմնէր « դպրատուն » մը, ուր ազգին զաւակները պիտի երթային Հայոց այբուբենը սորվելու, իբրեւ դասատու ունենալով այդ ատենուան քահանան եւ տիրացուն :*

Այս « դպրատուն »ը եղաւ կորիզը Եգիպտահայոց ազգային վարժարաններուն :

Աւելի ուշ, ձեռներէց Հայ մը՝ Աղա *Գալուստ, բնիկ վանեցի, որդին տէր Գալուստ քահանայի, անցեալ դարու կէսէն առաջ կուգայ կը հաստատուի Եգիպտոս, ուր արդէն կը գտնուէր իր մեծ եղբայրը՝ Խաչատուր :*

Նախ գործակատար՝ Եղիազար Ամիրայի առեւտրական հաստատութեան մէջ, ապա իրեն համար կը հիմնէ անջատ ու անկախ գործ, հետզհետէ ձեռք կը բերէ պետական մենաշնորհներ, կը տիրանայ պատկառելի հարստութեան եւ կը դառնայ Աղա Գալուստ :

Վանեցի գեղջուկ քահանային որդին չի մոռնար իր ազգը հարստութեան մէջ, ինչպէս չէր մոռցած աղքատութեան մէջ : Իբրեւ անդամ Ազգային Առաջնորդարանի աւագաժողովին, — իրական աւագները այդ շրջանին, — կը հանդիսանայ աջ բազուկը ժամանակին բազմարդիւն ու բազմերախտ առաջնորդ Գաբրիէլ եպիսկոպոսին եւ նիւթական իր լայն նպաստը կը բերէ ազգին ազգասէրներուն եւ «Ճանկըտոյն», բայց մանաւանդ Ամիրային հիմնած դպրատան :

1954ին, Տարպ էլ Կենինայի մէջ, Երուսաղէմի վանքին պատկանող հողին վրայ, իր ծախքով շինել կուտայ նոր դպրոց մը, զայն կոչելով Խորէնեան, *ի յիշատակ մեր պատմահօր՝ Մովսէս Խորենացիի :*

Ակնցի Ամիրային հաստատած դպրատան սաները կը փոխադրուին այս նոր դպրոցը, որ հետագային, հիմնադիրին մահէն ետք (1864), իր անունով կը կոչուի Գալուստեան :

... Հայրենիք, եկեղեցի, դպրոց.— *Այս երրորդութիւնը միայն կրնայ հայացնել մեզ, կրնայ պահել ու պահպանել մեր հայութիւնը :*

Մեր ոտքին տակ մենք հայրենի հող չունինք : Ունինք սակայն եկեղեցի եւ դպրոց :

Հայրենիքը, առանձինն, կրնայ հայաբար դեր կատարել : Ստիպուած ենք գոհանալ հիմա զայն մեր հոգիին մէջ կրելով իբրեւ «սրբազան աւանդ» :

Եկեղեցին եւ դպրոցը հայրենիք չեն, բայց հայրենիքէն բեկորներ են, եթէ անշուշտ օտարացած չեն իրենց ներքին կլիմայով ու ոգիով :

Մեզի կը մնայ անեղծ ու անվթար պահել հայկական կլիման ու ոգին մեր եկեղեցիներուն եւ դպրոցներուն մէջ :

Հայանալու կամ Հայ մնալու համար ուրիշ ճամբայ չկայ :

Մեզմէ հարիւր քսանըվեց տարի առաջ այս բաները ըսելու պէտք չկար : Հիմա — կայ :

Ի՞նչ պիտի գան ըսելու մեր թոռներն ու թոռնորդիները մեզմէ հարիւր քսանըվեց տարի ետք, եթէ անշուշտ այդքան տարի դեռ դուրս մնանք հայրենիքէն :

Տէրը ինք միայն գիտէ...

Բայց մենք յուսահատ չենք : Այն ժողովուրդը, որ եկեղեցի ստեղծեց, գիր ստեղծեց, դպրոց եւ դպրութիւն ստեղծեց, հայրենիք ստեղծեց, ուժը ունի ոչ միայն տէր կանգնելու իր ստեղծածին, այլ եւ բան մը եւս աւելցնելու անոր վրայ :

Գալուստեան վարժարանը հաւանաբար ծաղկոց մըն էր մեզմէ 80–100 տարի առաջ : Հիմա ծաղկուն կրթարան մըն է : Վաղը կրնայ ըլլալ — եւ պէտք է, որ ըլլայ — Երկրորդական վարժարան :

Գալուստեան վարժարանը, սակայն, առանձին չէ՝ հայ դպրոցէն մեր սպասած դերը կատարելու համար այս գաղութին մէջ : Ունինք Պօղոսեան վարժարանը Աղեքսանդրիոյ եւ Նուպարեանը Հելիոպոլսոյ մէջ (ի դէպ, այս տարի կը լրանայ Նուպարեան վարժարանի հիմնադրութեան 30ամեակը) :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(*ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ*)

Ե.

Կատարեալ ճարտարութեամբ եւ արագօրէն քանդուեցաւ պաշտամունքի առասպելը : Այս պարագան ինքնին հերքումն էր Սթալինի համեստութեան ներբողին : Որովհետեւ գրչի մէկ հարուածով Սթալին կրնար ջնջել այդ նախնական կռապաշտութիւնը, մինչդեռ ան կ'ուզէր որ այդ պաշտամունքը կատարուի : Ծրջապատն ալ լուռ վերապահութեամբ ուժ կուտար :

Այս նուաստացումի քաղաքականութիւնը պաշտօնական հաստատում գտաւ Մարտ 15ին, յուղարկաւորութենէն մէկ շաբաթ վերջ, այն օրն իսկ երբ Գերագոյն Խորհուրդը նիստ գումարեց : Նախագահը, Միխայիլ Եասնով (Մոսկուայի քաղաքապետը) ճշդիւ 72 բառ յատկացուց Սթալինի եւ վերջացուց սա խօսքով .

— Կը խնդրեմ յոտնկայս պատուել Եօսիֆ Վիսարիօնովիչ Սթալինի փառահեղ յիշատակը :

Հանդիսականները ոտքի ելան եւ հազիւ մէկ վայրկեան մնացին, մինչ Եասնով չունչ կ'առնէր եւ կ'աւելցնէր .

— Կը խնդրեմ յոտնկայս պատուել յիշատակը Կլիմենտ Կօթվալտի : (Չեխոսլովաքիոյ Նախագահը, որ Սթալինի յուղարկաւորութեան օրը թոքատապէ բռնուած էր եւ քանի մը օրուան մէջ կը մեռնէր) : Այս բոլորը տեղի կ'ունենար այն սրահին մէջ ուր տարիներով հանդիսատես եւ ականջալուր եղած էր Սթալինի ուղղուած անթիւ ու անվերջանալի ովսաննաներու :

Գերագոյն Խորհուրդը արագօրէն վաւերացուց Նախարարական նոր Խորհուրդին կազմը եւ լսեց վարչապետ Մալենկովի մէկ կարճ ճառը, ուր մէկ անգամ միայն Սթալինի անունը յիշուեցաւ, ան ալ պատահաբար : Հինգ ամիս առաջ, Ժ Թ. համաժողովին մէջ Մալենկով իր հինգ ժամ տեւող ճառը աւարտած էր կանոնական նոյն յանկերգով կամ բանձեւով .

— Մեծ Սթալինի իմաստուն ղեկավարութեան տակ, պիտի ապահովենք համայնավարութեան յաղթանակը :

Այդ շրջանին, այս երկու երեք բառերը բաւական էին շղթայազերծելու աղմկալի բացագանչութիւններ եւ ծափեր, ուղղուած մեծ պետին եւ լսելի կ'ըլլային սա խօսքերը .

— Երկար կեանք մեր ամենասիրելի պետին ու վարպետին, ընկեր Սթալինի :

Մէկ շաբթուան մէջ նոր քաղաքականութիւնը համագրուած էր արդէն : Դագաղին առջեւ Մալենկով գոչեց . «Երկիրը ամէնէն անդարմանելի եւ ցաւատանջ կորուստը ունեցաւ . մեր պետն ու վարպետը, Եօսիֆ Վիսարիօնովիչ Սթալին մարդկութեան մեծագոյն հանճարը, հասաւ իր ճամբորդութեան վախճանին » :

Սակայն մէկ շաբաթ վերջ, Մալենկով պարտք սեպեց մատնանշել ղեկավարութեան «հաւաքական հանդամանքը : Եւ մամուլը հետեւեցաւ շարժումին, կծու խօսքեր նետելով «անհատի պաշտամունքի»ն դէմ եւ մատնանշելով միակ մարդու մը կառավարութեան վտանգները :

Հանրապետութեան նախագահ մարաջախտ Վորոշիլովի կողմէ հռչակուած ընդհ. ներումը կարելի է անարգանք մը նկատել Սթալինի հասցէին կամ յիշատակին ուղղուած : Ընդհ. ներում մը սովորաբար կը հռչակուի ուրախալի դէպքերու, օրինակ . պատերազմի վերջանալուն առթիւ : Ժողովուրդը ապշահար կը հարցնէր .

— Արդեօք կը հրաւիրուինք մեր ղեկավարին մահը՝ տօնելու :

Հազարաւոր անգամ, յաջորդ շաբաթներուն, այդպիսի հարցումներ լսեցինք : Գտնուեցան նաեւ չարաճճի Ռուսեր . որոնք ըսին .

— Տարօրինակ է որ այս բոլորը մեզի կը տրուին Սթալինի մահէն վերջ եւ ոչ **թէ առաջ :**

Շուտով հասկցուեցաւ որ Սթալինեան Սահմանադրութիւնն ալ կ'անտեսուի : Եւ «Սթալին ու սթալինականութիւն » բառերը որոնք ամէնէն գործածական բառերն էին ռուսերէնի մէջ, անհետացան առօրեայ խօսակցութենէն :

Ոչ ալ մնացին «Սթալինեան բաղէներ» ,

ՅՈՒՇԵՐ ՍԵԲԱՍՏԻԱՅԷՆ

●

Բ. Շահբազ եւ ընկ. Կարօ անսանձ պայքարողներ էին ու նախանձախնդիր, աններող Դաշնակցականներ : Բ. Շահպազ թէեւ Իթթիհատականներուն մէջ թուրքերէն ճառ մը խօսած էր, սակայն Կեսարիոյ, Եոզղատի, Զիլէի մեր այցելու ընկերներու մօտ՝ որոնք թրքախօս էին, անպայման կը խօսէր հայերէն, թուրքերէն չգիտնալ ձեւանալով, եւ յաճախ կը խօսէր արեւելահայ բարբառով, երբ գործ ունէր ուրիշ գաւառներէ այցելուներու հետ : Օր մը, պատճառը հարցուցի եւ պատասխանեց թէ փորձառաբար գիտէր, որ իր խօսքերը աւելի ազդու կը դառնային :

Դաշնակցութեան ծաւալումը հաշտ աչքով չէր դիտուեր Հնչակեաններու կողմէ, որոնք սկսան խծբծել աջ ու ձախ : Բ. Շահպազ եւ ընկ. Կարօ անխնայ կը մերկացնէին իրենց այլազան կեդրոններուն եւ անոնց գործավարներուն տմաքանդ գրգռումները, Մառի Նազարբէկեան մինչեւ Սապահգիւլեան :

Արդէն լուր առեր էինք թէ Մուրատը պիտի գար ու կը կարծէինք որ երբ հասնէր, պիտի ըլլար շատ խիստ, յետադիմականներուն եւ հակառակորդներուն հանդէպ :

909ի առաջին ամիսներուն, Հարաւի Տէլիքթաշ կիրճը եւ դէպի Սամսոն տանող ճամբան, Զամլը Պէլը փակուած էին ու հաղորդակցութիւնները դադրած : Այս երկու վայրերու մօտիկ գիւղացիները ճամբու տուրք չէին վճարեր, բայց պարտաւոր էին, ամէն անգամ որ ձիւնը ծածկէր, օրերով աշխատիլ ու գէթ պետական սուրհանդակին ճամբան հարթել :

Մուրատի ժամանման օրը Տէլիքթաշի թղթատարական պաշտօնատունէն՝ Սեբաստիա ստացուած էր յետագայ հեռագիրը :— « Պու կիւն պիր պինիճի Տէլիք – թաշը կէչտի : (*Այսօր ձիաւոր մը Տէլիքթաշը անցաւ*) :

Ո՞վ էր առասպելական այս ձիաւորը որ իր ամեհի նժոյգով կրցած էր անցնիլ միակ կիրճը, ուր պետական ձիաւորներու սուրհանդակը ճարահատ կանգ կ'առնէր :

Հրաւիրեր էին զինքը ճաշի դանակագործ Նազարէթի տունը ուր տեղացիներէն կային Վ. Վարդանեան, Յ. Փոլատեան, Վ. Ճէլալեան, Խ. Չէքէմեան, Արամ Երանոսեան, Նշան Հալէչեան, իսկ դուրսէն Բ. Շահպազ, ընկեր Կարօն : Ծրջ. ժողովի համար քաղաք եկած էին պատգամաւորներ Մալաթիայէն, Տիգրանակերտէն, Խարբերդէն, Կիւրինէն, Զառայէն, Մարզուանէն, Տիվրիկէն : Մուրատ քիչ մը ուշացած ըլլալով, Բ. Շահպազ սկսեր էր կրակոտ ճառ մը : Բայց ահա բացուեցաւ դուռը եւ ներս մտաւ մեր բոլորիս սպասած անձը, ռուսական փափախով, քիչ մը ծաղկոտ բայց լեցուն ու թուխ դիմագիծով, սեւ պեխ, կզակին ծայրը զգալի փոսորիկով հուժկու Մուրատը :

Ոտքի ելանք ամէնքս :

Միջանկեալ ըսեմ որ Բ. Շահպազ իր միջահասակէն վեր հասակով լայնշի ուսերով, չէկ լեցուն դիմագիծով, կապուտուն խոշոր աչքերով, լայնալիճ ճակատով ու մանաւանդ հմտալից ճառերով, տպաւորող անձնաւորութիւն մըն էր եւ կ'օգտագործէր ամէն պահ, ուր որ ալ գտնուէր, տարածելու համար Դաշնակցութեան գաղափարը :

Սակայն երբ Մուրատ ներս մտաւ, իրեն հետ բոլոր ներկաներն ալ կարծես մնացեր էին շուքի մէջ, բռնուած անբացատրելի ուժի մը կախարդանքով : Կը սպասէին որ Մուրատ իր պատգամները որոտար : Ալ՝ ճառն ու խօսքը պիտի լռէին, քանզի գործի անձնաւորութիւնն էր որ պիտի արտայայտուէր :

Լռութիւնը երկար տեւեց : Պատէն կախ ժամացոյցին թիքթաքը միայն կը լսուէր : Ամէնքս ալ համակուած էինք ջերմ սարսուռով մը :

— Մենք դատնուկ Մուրատ չենք ուզեր, մենք վազր Մուրատը, կատաղի Մուրատը կ'ուզենք, վերջապէս կրցաւ պոռթկալ Բ. Շահպազ, այն Մուրատը որ Պոլսէն Կովկաս, Տարօն, Վան, կրկին Սասուն, Աղթամար, Պարսկաստան եւ Հայ – թաթարական կռիւներուն մէջ, իր առիւծի բաշը պտտցուց սոսկելով թշնամին աղերսել .— «Մուրատ աղա, Ալլահ պագ մէրհամէթ էյլէ) : (*Պարոն Մուրատ, Աստուծոյ նայէ, գթա*) :

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆ

(2 Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

«ԲԱՆ ՄԸ ԸՆԵԼՈՒ ԵՆՔ...»

★

Եւ օրին մէկը, Լոնտոնի ոստիկանութիւնը Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցչին բերաւ նամակ մը՝ թարգմանելու խնդրանքով :

Աղերսագիր մըն էր խելագար Հայու մը կողմէ՝ ուղղուած Նորին Վեհափառութիւն Ծորճ Թագաւորին :

Թագաւորը նամակը կը բանա՞յ : Ի հարկէ ոչ : Իր անձնական քարտուղարը նամակը ղրկեր էր ոստիկանութեան, որ հրաշիւք իմն հասկցեր էր թէ հայերէն է :

Կարդացինք : Հեղինակը, յուսահատօրէն անդրադէտ եւ բոժոժաւոր ապուշ մը, Անգլիոյ վեհապետէն կը խնդրէր որ «օգնութեան հասնի մեր ազգին» : Միայն այդքա՞ն : Նամակը կը վխտար բոցավառ հայհոյանքներով : Բացատրուեցաւ պաշտօնեային թէ անթարգմանելի էր եւ պէտք է կրակը նետուէր :

Այս խենթին չե՞ն նմանիր քիչ մը աւելի խելօք կարծուածները, որոնք օգնութիւն կ'ակնկալեն անցնող ամպերէն .

«Սթալինեան գիտուններ» բացատրութիւնները : Իրիկուն մը զուարճալի բան մը պատահեցաւ : Մոսկուայի ձայնասփիւռին խօսնակը գոչեց «Սթալ... սահմաններուն, այսինքն ըսել կ'ուզեմ սովիէթ սահմաններուն » :

Սովորութիւնը խաղի բերած էր զայն :

Լուռ մնալու քաղաքականութեան հետ զուգընթաց, նոր ղեկավարութիւնը կ'օգտագործէ Սթալինի խօսքերն ալ՝ իրեն «դէմ» : Թերթերը, գիտական հանդէսները իրարու ետեւէ կը հրատարակեն սպարապետին գիրքերը, այս կամ այն գլուխը, եւ հատուածներ անոր վկայութիւններովն իսկ քանդելու անսխալական ու անհրաժեշտ պետին առասպելը եւ միաժամանակ արդարացնելու հաւաքական ղեկավարութեան սկզբունքը :

Թերթ մը նոյնիսկ գրեց թէ անհատին պաշտամունքը «զուտ փաշականութիւն է » : Իսկ «Փրաւտա» գրեց .

— Անհատին պաշտամունքին վերաբերեալ հակամարքսեան կարծիքները, որոնք շատոնց դատապարտուած էին մինչեւ վերջերս, հրապարակուեցան : Մինչդեռ Սթալին կ'ըսէր թէ բանուոր դասակարգին, կուսակցութեան եւ պետութեան հանդէպ նուիրում ունեցէք : Բայց զայն մի շփոթէք անձերու հետ :

— Միակ անձի մը տուած որոշումները միշտ դէշ կ'ըլլան կը գրէր «Իզվեստիա», որ կը յիշատակէր նաեւ Սթալինի խօսքը թէ, միակ անձի մը կողմէ տրուած տասը որոշումներուն ինը սովորաբար դէշ են :

Հանգուցեալ պետը կեղծաւորութեամբ ամբաստանելու վճիռ մը չէ՞ր թերթին գրածը :

ՀԷՆՐԻ ՇԱՓԻՐՕ

— Դուն Փաթթակոնիոյ թագաւորը կը ճանչնաս եղեր... Չե՞ս կրնար նամակ մը գրել իրեն եւ խնդրել որ մեզի քիչ մը հող տայ :

— Լսեցի որ Սկովտիոյ վարչապետը մօտիկ բարեկամդ է եղեր ... Մարդ Աստուծոյ, չեղես երկու տող չգրե՞ս իրեն որ սա մեր ազգին հող տանի ...

— Նոր ականջս հասաւ, դուն ալ Թալասցի ես եղեր... Ինչո՞ւ Գալուստ Կիւլպէնկեանին նամակ չես գրեր որ ազգին քանի մը միլիոն տայ · ի՞նչ կը պակսի ··

— Պոլսոյ Պատրիարքին հետ, ժամանակին, նստած, ելած ես եղեր · մարդու ալ բան չես ըսեր, ի՞նչ կ'ըլլայ, ոտքդ պագնեմ, գրէ իրեն սա Գում Գափուի տունս ետ առնելու ճարը գտնէ ...

Միայն անդրադէտներն ու կէս – խելօքնե՞րն են որ հով կուլ տալով իրենց օրերը կ'անցընեն :

Ինչ խելքը – գլուխը մարդիկ կան մեր մէջ, որոնք կ'առաջարկեն .

— Եղբայր, ասանկ պարապ, պարապ նստելով տեղ մը չենք հասնիր · բան մը ընելու ենք... Ցոյց մը կազմակերպելու ենք... Միացեալ Ազգերուն երթալու ենք, պոռալու ենք, կանչելու ենք եւ պահանջելու ենք որ մեր դատը լուծեն... Չըլլար եղբայր, չըլլար... Թեւերնիս ծալեր, նստեր ենք... Ո՞ւր են մեր կուսակցութիւնները... Նայէ, Մոսկոֆը Կարսէն, Արտահանէ վազ անցաւ ... Վաղն ալ, կը նայիս, Երեւանը կը հանէ Թուրքին կու տայ... Մեզ որ խելք չըրինք եւ Պերլին մէկը չղրկեցինք այս չարթու... Այնչափ մեծ մարդիկ կը ճանչնանք... Իրենց դիմած ունի՞նք, ոչ : բայց դիմելու ենք, եղբայր, դիմելու ենք, չլացող տղուն կաթ չեն տար ...

Ուրեմն այսպէս — Մարկոսը՝ Թագաւորի մը բարեկամ, Կիրակոսը՝ վարչապետի մը մտերիմ, Թադոսը՝ Գալուստին « երկրացի», Սեդրոսը՝ Պատրիարքին հետ նստած – ելած... Ալ փրկուած ենք :

Ա՞յս խողովակներով դատ պիտի շահինք կամ Թուրքին գրաւած տունը ետ պիտի առնենք ...

Ափսոս մեր երիցս հազարամեայ պատմութեան — եւ փորձառութեան — եթէ այսքան հեռուները գացած է մեր միամտութիւնը ...

Ալ ինչո՞ւ խնդանք Ծորճ Ե.ին նամակ գրողին վրայ ... ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՐԱՄ .— Հայրիկ, այսօր մեր դասին մէջ սորվեցանք՝ թէ կենդանիներ կան որոնք ամէն տարի իրենց մուշտակը կը փոխեն :

ՀԱՅՐԸ .— Ամէն պարագայի տակ այս դասը մօրդ չպատմես ...

×

ՏԻԿԻՆԸ .— Եթէ կարելի է բերանս շատ պզտիկ հանեցէք :

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉԸ .— Անհոգ եղէք, տիկին, եթէ կ'ուզէք՝ բնաւ բերան չեմ շիներ ...

ՀՐԱՉԵԱՅ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

★

« Սով. Հայաստան » ամսագիրը 1953 Նոյեմբերի թիւին մէջ ուսումնասիրութիւն մը նուիրած է պոլսահայ դերասան Հրաչեայ Ներսէսեանի : Քանի մը հատուածներ .—

Հ. Ներսէսեան մեր ականաւոր արուեստագէտներէն է : Իր անունը սերտօրէն կապուած է «Սունդուկեան» թատրոնի ստեղծագործական կեանքին հետ : Ան երեսուն տարի աշխատած է այդ թատրոնին մէջ, ուր աճած զարգացած է իր տաղանդը : Հոն գտած է գաղափարապէս եւ գեղարուեստօրէն վառ կերպարներ (տիպարներ) ստեղծելու ճիշդ ուղին :

Ունի նուրբ ճաշակ, վառ երեւակայութիւն, բուռն խառնուածք, խոր ապրումներու ընդունակ արուեստագէտի դիւրազգաց հոգի :

Երբ Հրաչեայ թատերաբեմ մտնէ, հանդիսականները կը համակուին իր գեղարուեստական հմայքէն, զօրաւոր հաղորդական անտեսանելի կապ մը ստեղծուեցաւ երկուքին միջեւ : Խաղի ընթացքին Ներսէսեան հետզհետէ այնպիսի ուժեղ պատրանք կ'արթնցնէ թատերասրահին մէջ որ, դիտողը չի կրնար բաժնել դերասանը անոր բեմական կերպարէն :

Հրաչեայ այն դերասաններէն է որոնք օժտուած են ինչպէս կեանքի, նոյնպէս եւ արուեստի խոր զգացումով : Պարզութիւնը իր էութեան մաս կը կազմէ : Գեղարուեստական մեծ արդիւնքներու կը հասնի, երբ այնպիսի կերպարներու կը հանդիպի որոնց մէջ ներքին ուժգին պոռթկումները կը միախառնուին քնարական կտորներու հետ, այդ պարագային հերոսը կը դառնայ աւելի խորունկ, աւելի վարակիչ : Ահա անոր ինքնատպութիւնը :

Իր արուեստագէտի էութիւնը չի հանդուրժեր խաղը աւելորդ մանրամասնութիւններով զարդարել : Ան կը սիրէ այն մանրամասնութիւնները որոնք բնորոշ են եւ կ'օգնեն կերպարի բնաւորութեան դրսեւորման, լոյս կը սփռեն անոր հոգեկան կեանքին վրայ :

Իրապաշտութիւնը իր արուեստի յատկանշական կողմն է : Իր ներկայացուցած տիպարներուն մէջ ուշագրաւ են Բերսենեւը (Բ. Լաւրենեւի «բեկում»), Սիմոնը (Ե. Եանովսկիի «Ցասում »), Կրեչէտը (Ա. Կորնէյչուկի «Պլատոն Կրեչէտ») : (Վաղարշ Վաղարշեանի ‹Օղակում»ի Մելիք աղան), Շիրվանզադէի « Պատուի համար »ին մէջ Էլիզբարովի դերը որ շատ կը յիշեցնէ Աբելեանի քանդակած Էլիզբարովի կերպարը :

Սակայն հետզհետէ այդ կերպարին մէջ ալ գտաւ իր ինքնատպութիւնը, Ա. Օսբրովսկիի «Ամպրոպին» մէջ Դիկոյի կերպարը իր ստեղծագործական յաջողութիւններէն մէկն է : Մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնէ իր «Օթէլլօ» : Ցետպատերազմեան իր ստեղծագործութեան նիւթ դարձաւ Նաւասարդը («Կարմիր մանեակ») , Անյայտը («Դիմակահանդէս») եւայլն : Շարժանկարի արուեստին մէջ նոյնպէս շատ կարեւոր դեր խաղացած է իր ստեղծագործական կեանքին մէջ :

ՆՈՐ ԾԻԳԵՐ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ .— Մեր գաղութի նոր եկեղեցին տեսնելու համար, անցորդ հայրենակիցներ յաճախ Վալանս կը հանդիպին :

Մուտքի դրան վերեւ, կեդրոնի մեծ նաշխուն ապակեայ պատուհանի վրայ փռուած է Արարատը իր լանջերով, անոր մշուշապատ գագաթին վերեւ Աստուածամայրը շքեղ, իսկ աւելի վեր՝ երկնակամարի քաղցր գոյներու մէջ Էջմիածնի Մայր տաճարը :

Ներսը ամէն կողմը լուսաւոր նկարներ, գործ՝ փրոֆ. Տօնգէլլիի որ ներշնչուած է արեւելեան ճաշակէն եւ ուսումնասիրած հայերէն Աւետարաններն ու նկարները : Որեւէ Հայ, իր տան մէջ է հոն : Խորանին վերեւ Երրորդութեան նկարները : Երկու կողմերը գրուած են Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի հոյակապ նկարները, մէկը՝ հայերէն այբուբենը ստեղծելով, միւսը մանուկները վարժեցնելով :

Այս առթիւ կը յիշեմ Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեանի խօսքը .— «Դուք եկեղեցին շինեցէք ժառանգ մը ձգելու համար նոր սերունդին : Եթէ այդ սերունդը անճրկի ու կորսուի, ինչ որ չեմ յուսար, այն ատեն թող օտար անցորդը այդ շէնքին նայի ու ըսէ — Ասկէ անցաւ շինարար հայ ժողովուրդը » :

Շէնքը շինուած է... Ի՞նչ կը մնայ ընելիք ...

Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Անտոնեանի եւ իր տիկնոջ համբերատար աշխատանքի շնորհիւ 25 աղջիկներ վարժուեցան երգել Հայ. եկեղեցւոյ հոգեզմայլ եղանակները : Կիրակի օրերը հաւատացեալները կը լեցնեն եկեղեցին մեծ մասով երիտասարդներ են որոնք ջերմեռանդութեամբ կը հետեւին աղօթքներուն : Թերեւս օր մըն ալ իրենք երգեն մեր շարականները :

Մեր նպատակն է այս եկեղեցւոյ շուքին տակ պաշտպանել ամբողջ երիտասարդութիւնը, օժանդակութեամբ իրենց ծնողքին : Ամէնուն շահը կը պահանջէ հոն առաջնորդել նորահասները, փրկելու համար այն մեծ կորուստէն, որ տեսողին սարսուռ կը պատճառէ :

Ունինք եւ հայերէն դասընթացք մը որուն համար սրահ եւ կարասի ճարուած են առժամաբար : Կարկտան է եղածը, բայց ծրագիրներ կը պատրաստուին՝ լաւագոյնը կատարելու համար :

Վալանսի հայ աւետարանական եւ հայ կաթողիկէ համայնքներն ալ ունին իրենց հայերէն դասընթացքը, ուր շատեր վարժուած են հայերէն կարդալու եւ գրելու :

Լ. ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ՍԼՕՆ ԼԱՄՈՒԿ ԷՐ

Գարնան օր մը, Սանօն կը պտտէր իրենց պարտէզի կանաչութեան մէջ, մինչ երկու պզտիկները փայտ տաշելով զբաղած էին : Սանօն անոնց մօտեցաւ .

— Ի՞նչ կ'ընէք, տղաք, հարցուց :

— Զէնք կը շինենք, հայրիկ ըսաւ Սլօն :

— Հայրիկ, ես ալ զէնք կը շինեմ, կանչեց Տիգրանը :

— Իմ զէնքս աղուոր է, ինչ լաւ տաշեր եմ, յարեց Սլօն ուրախութեամբ :

— Իմինս ալ աղէկ է, երբ որ մեծնամ՝ զինուոր պիտի ըլլամ, աւելցուց Տիգրանը :

— Ես՝ Սերոբ փաշան պիտի ըլլամ :

— Ե՞ս, ե՞ս, Անդրանիկ փաշան պիտի ըլլամ :

Տիգրանն ու Սլօն կ'ուզէին իրար գերազանցել : Սլոյի մէջ կը խօսէր իր ցեղին ռազմատենչ արիւնը, Տիգրանի ներսը կ'եփէր Հայկերու, Արամներու եւ Մեծն Տիգրանի փառքը :

— Հայրիկ, այսպէս նշան պիտի առնեմ :

Ու Սլօն պառկեցաւ գետինը, թերաւորտ փայտեղէն զէնքը հաստատեց թումփի մը վրայ, ու կզակը հրացանի բունին՝ սպասեց թշնամիի երեւալուն :

— Ես ալ այսպէս պիտի զարնեմ, գոռաց Տիգրանը, վազեց դէպի պարտէզի պատը, զէնքը անոր վրայ երկնցուց, պատրաստ՝ կրակելու :

Ուրախացաւ Ռէս Սանօն : Յաջողած էր իր նպատակին մէջ, հայ եւ քիւրտ երկու արիական ժողովուրդներու համերաշխ գործունէութեան մը ապագայ յատակագիծը կը պատրաստէր : Թշնամին՝ հասարակաց էր, ջարդարար ու նենգամիտ Թուրքը · ուրեմն՝ միեւնոյն նպատակ եւ միացեալ պայքար՝ հասարակաց թշնամիին դէմ : Ինքնիրմէն ելած՝ գոչեց « կեցցէ » հայեւքիւրտ եղբայրակցութիւնը » :

Սլօն մեծցաւ, հասակ նետեց հայկական միջավայրի մէջ, Տիգրանի հետ եղբայրօրէն բաժնեց հայ ընտանեկան կեանքի տաքուկ ու հարազատ գուրգուրանքը, անոր հետ՝ Աղթամարի Ս. Խաչ, Ս. Նըշան, Փութկու Ս. Գէորգ ուխտի գնաց : Սլոյի առջեւը բաց էին գիւղի բոլոր դռները : Սլօն տէր դարձաւ հօրենական ժառանգութեան եւ Սանոյի բարի հովանին հովանաւորեց զայն, բարձրացուց անոր «Թոստնի» գիրքը, բայց Սլօն ալ երբեք չմոռցաւ այն գիւղը՝ ուր իր մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը անցուց այնքան հաճելի ու քաղցր, գուրգուրանքի եւ սիրոյ մէջ : Սլօն ջանաց փոխարինել այն ամէնը՝ ինչ որ ստացած էր հայ գիւղէն : Իր ծախքովը շինել տուաւ ժամու խարխլած պատը, գերեզմանատան ցանկորմը անոր դրամով կառուցեցաւ, օգնեց նաեւ շատ մը հայ եւ իրեն ծանօթ որբերու եւ թշուառներու :

Սլօն՝ բաւական կոկիկ գաղափար մըն ալ ունէր հայ յեղափոխականներու գործունէութեան մասին : Գիտէր որ Սանօն կոմիտէի մեծն էր, որ յեղափոխականները գիշերով գիւղ կու գային, կը հաւաքէին գիւղին երիտասարդները, զինավարժութիւն կը սորվեցնէին, Սլօն երբեք չատեց հայ յեղափոխականները, ոչ ալ մեղաւոր նկատեց հայ ժողովուրդը, որ արօրն ու մաճը, բահն ու բրիչը ձգած՝ փարեր էր զէնքին, անոր աչքին առջեւը՝ հայ ֆետային կը ներկայանար պատկառելի եւ դիւցազնական պատկերով : Մարդասէր ու բարեսիրտ էր ֆետային, կը պաշտպանէր խեղճն ու տկարը, ճնշուածն ու զրկուածը՝ առանց ցեղի ու կրօնի խտրութեան : Շէրէֆ Պէյը պատժող, Խասուրի կռուին մէջ համարձակ պատերազմող, Պանք Օթօմանը գրաւող հայ յեղափոխականը՝ հերոսէ մը աւելի բան մըն էր : Ախ, ե՞րբ պիտի տեսնէր հայ ֆետային ... :

Դիմեց Ռէս Սանոյին, ձեռքերը համբուրեց ու սիրտը բացաւ : Սանօն՝ շատ լաւ կը ճանչնար Սլոյի հոգեկան խառնուածքը, գիտէր որ՝ Սլոյի համար ֆետային կիսաստուած մըն էր, անպարտելի ու վեհանձն : Ան՝ կը փափաքէր անոնցմէ մէկը տեսնել : Ռէսը խոստացաւ եւ որոշեց յեղափոխական այնպիսի խմբապետի մը ու խումբի մը ներկայացնել Սլօն՝ որ անոր քիւրտի վառ ու պզտիկ բաները անհունապէս մեծցնող երեւակայութիւնը չփլէր յանկարծ , ու չհիասթափեցնէ զինքը : Սանօն փնտռեց ու գտաւ, Ղարաբաղցի Նիկոլը, մէկը մեր յեղափոխական տիտաններէն : Կարգադրեց, ու Սլօն ներկայացաւ խումբին ու Նիկոլին, յուսախաբ չեղաւ , անոնց պղնձակուռ բազուկները, ճկլտուն աչքերը, նորօրինակ հագուստներն ու զէնքերը , քաղաքավար շարժուձեւերն եւ անուշ խօսակցութիւնը հրապուրեցին զինքը : Թօթվեց Նիկոլի ճակատը : Նիկոլը ալ անկէ ետքը, Սլոյի համար՝ մարդ չէր, այլ՝ «Ռոստոմէ Զալ» :

Սլօն ծանօթացած էր հայ տունին, անոր ներքին կազմակերպութեան, սովորութիւններուն, աւանդութիւններուն, ծէսին ու կրօնքին, եւ հոգեկան աշխարհին, եւ բոլոր այն ծալքերուն՝ որոնք իմի գալով կը կազմէին Հայութիւնը : Հիացած էր հայ ժողովուրդի տոկունութեան, անոր աշխատանքի յամառութեան եւ մտքի արթնութեան վրայ :

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

այլ եւ օդանաւային եւ ծովային ուժեր ղրկել Հնդկաչին։ Մ. Նահանգները վերապահ են այս առաջարկին հանդէպ, իսկ Անգլիա մտահոգութիւն կը յայտնէ, նախատեսելով հետեւանքները։ Ամերիկեան կարգ մը շրջանակներ տրամադիր կ'երեւան ընդունելու այս առաջարկը։ Ուրիշներ կը կարծեն թէ այս ձեռնարկը աւելի պիտի ծանրացնէ բուն Քորէայի հարցին կարգադրութիւնը։

× Հնդկաչինի ազգայնական կառավարութիւնը միշտ կը մերժէ բանակցիլ ըմբոստներու հրամանատարին՝ Հօ Շի Մինի հետ, ինչպէս կ'առաջարկեն կարգ մը փարիզեան շրջանակներ։

× Քորէայի հաշտութեան դաշնագրի խնդիրն ալ կը գտնուի Զորսերու օրակարգին վրայ։ Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին առ այժմ։ Այս հարցը եւս անելի մը մատնուած է զինադադար կնքուէն ի վեր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԸ կիրակի օր ձայնասփիւռ ճառ մը ուղղեց աշխարհի բոլոր հիւանդներուն, իր առողջութեան համար կատարուած աղօթքներուն առթիւ։ Ճառը, որ տեւեց միայն 4 վայր., արձանագրուած էր գործիքի վրայ, Վատիկանի մասնաւոր յարկաբաժնին մէջ ուր հիւանդ պառկած է Յունուար 25էն ի վեր։ Ճառը իտալերէն էր, բայց թարգմանուեցաւ շատ մը լեզուներու։

ՄԱՐՈՔԻ կացութիւնը միշտ խառնակ է։ Առջի օր ահաբեկիչներ սպաննեցին նահանգային պաշտօնեայ մը եւ ծանրապէս վիրաւորեցին փաշա մը՝ Քազապլանքայի մէջ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ երկու ծերակուտականներ Եւրոպա պիտի գան Փետր. 21ին, քննութիւն կատարելու համար լուրի մը մասին որուն համաձայն համայնավարներ կը գտնուին Ատլանտեան ճակատի այն զինագործարաններուն մէջ ուր ամերիկեան օգնութեր կը շինուին։ Պիտի այցելեն Ֆրանսա, Անգլիա, արեւմտեան Գերմանիա, Հոլանտա, Պելժիա, Իտալիա եւ Սպանիա։

872.000 ԱՐԱԲ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ մասին տեղեկագիր մը հրատարակուեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ յոյս չկայ որ ասոնք Իսրայէլ վերադառնան, ցորչափ խաղաղութիւնը վերահաստատուած չէ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ միջեւ դաշինք մը պիտի կնքուի մօտերս, ինչպէս կը հեռագրեն Ուաշինկթընէն։ Ճէլալ Պայար, որ Մ. Նահանգները կը գտնուի, այս հարցը քննած է Այզընհաուըրի հետ եւ վերջնական բանակցութիւնները պիտի կատարուին իր վերադարձէն ետք։ Մ. Նահանգները կը չարունակեն վերազինել Փաքիստանը։

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Խազախիստանի մէջ, (Կեդր. Ասիա) որ հարուստ է նիքէլի, քրոմի, մոլիպտենի, մանկանէզի եւն. հանքերով։ Զրոյցի մը համաձայն, այս երկրին մէջ տեղի կ'ունենան Խ. Միութեան հիւլէական փորձերը։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը ծաւալին հետզհետէ։ Բրիտանիայ աշխատաւորներու սենտիքան որոշեց 15 առ հարիւր յաւելում պահանջել ընտանեկան նպաստներուն վրայ։ Ի հարկին գործադուլ մը պիտի սարքեն, 24 ժամուան համար։— Ազգ. ժողովը այսօր պիտի յայտնէ իր տեսակէտը նուազագոյն օրապահիկի եւ կառավարութեան 18ամսեայ ծրագրի մասին։ Դահլիճը միշտ կ'ընդդիմանայ աշխատավարձքի ընդհ. յաւելման։ Նոր գործադուլ մը կը պատրաստուի օդանաւային սպասարկութեան մէջ։

4000 ՄԵԹՐ ԾՈՎՈՒՆ ՏԱԿ մտնելու փորձ մը պիտի կատարեն երէկ երկու Ֆրանսացիներ, մասնաւորապէս շինուած սուզադունդով մը (պաթիսքաֆ)։

ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ

ՆԻՍ.— Նախկին վերակազմեալ հոգաբարձութեան մասնակցութեանս միակ նպատակն էր հաշտարար դեր մը կատարել վերակազմեալ եւ նորընտիր հոգաբարձութեանց միջեւ, վերջ դնելու համար գաղութին ցաւալի պառակտումին։

Տեսնելով սակայն որ բոլոր փորձերս անյաջող անցան, կը յայտարարեմ թէ վերջնապէս հրաժարած եմ նախկին վերակազմեալ հոգաբարձութենէն։

Շահան Զօտեան

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Ֆ. Կ. Խաչի 14րդ պատգմ. ժողովը կը բացուի այս հինգշաբթի, առտուան ժամը 10ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԳԻՆԵՋՕՆ

Ֆ. Կ. Խաչի 14րդ համագումարի առիթով, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին։ Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամներ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՐԵՐՈՒՍ ՀԵՏ

Գրեց ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ, (Ճիվանշիրի ահաբեկիչը)։ Պատկերազարդ, ընտիր տպագրութեամբ եւ լաթակազմ։ 568 էջ։ Յաջորդաբար պիտի հրատարակուին նաեւ Բ. եւ Գ. հատորները։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ։

Մարտ 7ին.— ԿՐԸՆՈՊԼԸ
Մարտ 13ին.— ՏԷՍԻՆ։
Մարտ 20ին.— ՎԱԼԱՆՍ։
Մարտ 27ին.— ՎԻԷՆ։
Ապրիլ 10ին.— ՓԱՐԻԶ։

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ։

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ, մանչ եւ աղջիկ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Վարժապետեան։ Նիւթը՝ «Ֆրանսական արդի թատրոնը»։ Մուտքը ազատ է։

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի երեկոն Մարտ 9ին, ժամը 21ին,
SALLE CHOPIN-PLEYEL
252, Fg. St. Honoré

Աղեքսանդր Երամեան, Տէր եւ Տիկին Նորայր Երամեան եւ զաւակները՝ Անահիտ եւ Աղեքսանդր, Այրի Տիկին Մարիամ Մինասեան, Այրի Տիկին Խոսրով Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Մինասեան եւ զաւակը, Պ. Արշաւիր Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Աստուր Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Քէյլճեան եւ իր զաւակը, Տէր եւ Տիկին Չէքիմեան, Տէր եւ Տիկին Օհանեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մ. Ունճեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Ունճեան, խորին կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մայրիկին, մեծ մայրիկին, քրոջ, մօրաքրոջ, խնամիին, ազգականին,

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետք, իր բնակարանին մէջ, 62 տարեկանին, ուր Հանրի Մայյար կանեի։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը Զորեքշաբթի, ժամը 4ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Զապէլ Չիլինկիրեանի (Վիլֆրանշ) կեսուր-մօրը՝ Այրի Տիկին Չիլինկիրեանի յանկարծական մահուան առթիւ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին։

Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Մոնռուժի քաղաքապետարանին նորակառոյց չքեղ սրահին մէջ։

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ, որոնց կարգին՝ Տիկ. Մեյրի Մելիքեան, Պ. Ա. Գմբէթեան, Պ. Ս. Եավրուեան, (Ա. փրի տը Քոնսէրվաթուար, դաշնակ) Պ. Ժաք Տալ, Պ. Ա. Տէտէեան ձեռնադաշնակ, Օր. Պէնկեան, Օր. Ս. Յակոբեան, Պ. Մկրտիչ Խաչիկեան, Պանէօ Քաշանի Նոր Սերունդէն, հայկական եւ վրացական պարեր, Ուսումնասիրացի սանէն արտասանութիւն մը։

Փրեֆէքթիւրի նշանաւոր նուագախումբը պիտի նուագէ նաեւ հայկական երգեր։

Սրահը տաքցուած է։ Ճոխ պիւֆէ պատշաճ գիներով։

Երթեւեկի միջոցներ.— Օթօպիւս Փէ Սէ, 28, 38, Մէթրօ Փորթ տ'Օրլէանէն 150 մեթր, 187, 188, 125, 126, 128 իջնել Կրանտ Ռիւ, Մեռի տը Մոնռուժ։

Փութացէք հայթայթել ձեր տոմսերը գրավաճառները Պ. Պ. Հ. Սամուէլ 51 ռիւ Մուֆէօ լը Փրէնս, Պարսամեանէ 46 ռիւ Ռիշէ, Հ. Բալուեանէ 43 ռիւ Ռիշէ, Նըպարավեան Պ. Մ. Գավէզեանէ 37 ռիւ տը Թրէվիզ, Ուսումնասիրացի անդամներէն ու վարչութենէն։ Հեռախօսի Թիւ Ալէզիա 22–76։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդին Սիամանթօ խումբի ընկերական երեկոյթը 20 Փետրուար, ժամը 21ին։ Բացումը կը կատարէ իր նոր նուագախումբը, նուագելով հայերէն եւ ֆրանսերէն կտորներ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» թատերախումբը կը ծանուցանէ բոլոր կոմիտէներուն և քոյր մասնաճիւղերուն թէ իրենց տրամադրութեան տակ է, զանազան ներկայացումներու համար։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տարուան ամենափայլունը, Կիրակի 21 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր HOTEL GEORGE V

Գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Կը նախագահէ տնտեսական նախարար

Dr. Bernard Lafay

ՎԱՐԴԻՒԱՆԵԱՆ նուագախումբ եւ «Աթբաքիօններ»։

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ PROvence 82-38, TROcadero 03-18

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Արմենակ Պիպէրեանէ հինգ հազար ֆրանք, իրենց մօր՝ Տիկին Բեբրոնէ Փափազեանի հոգեհանգիստին առթիւ։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը։ Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն։ 900.000 Ֆր.։ Հեռախօսել՝

GOB. 05-63

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 101, Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասենեակը։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ երեկուն ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» խումբը այս երեքշաբթի ժամը ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռէժան։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը փետրուար 16ին, ժամը 21ին, ընկ. Վիքթոր Յովհաննէսեանի բնակարանը։ Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարտ 4, Հինգշաբթի երեկոյ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութեան ձեռնարկը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Օր. Զառափեանի եւ Պ. Իվ Թիսիէի նուագահանդէսը Մարտ 12ին, ուրբաթ գիշեր։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI 17 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7297 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2708

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Վաղը, Հինգշաբթի, տեղի կ'ունենայ Ֆր. Կապոյտ Խաչի 14րդ պատգամ. ժողովին բացումը, Փարիզի մէջ:

Ինչպէս ուրիշ կազմակերպութեանց, այս Միութեան համար ալ պատգամ. ժողովները սահմանուած են նոր ոգեւորութիւն ստեղծելու:

Միութեան ծրագիր – կանոնագիրը նախատեսած է բազմազան աշխատանքներ, որոնք ամէն բանէ առաջ հաւատք եւ յարատեւութիւն կը պահանջեն:

Այդ երկու արժանիքները երբեք չեն պակսած այս ժողովրդական կազմակերպութեան մէջ:

Անոր անդամուհիները մեծ մասով համեստ աշխատաւորուհիներ են եւ տարիներէ ի վեր կը տոկան բազմապիսի դժուարութեանց: Մանաւանդ գաւառի մէջ, ուր այլապէս ծանր են անձնական եւ ընտանեկան հոգերը:

Ընկերային ծառայութեան յօժարութիւնը երբեք թուլցած չէ մեր մայրերուն եւ քոյրերուն մէջ, հայրենի աշխարհէն մինչեւ արտասահման:

Թղթատեցէք ժամանակակից պատմութիւնը, ետ երթալով մինչեւ 1840 – 70, եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի խորապէս կազդուրիչ պատկեր մը:

Յաճախ կը յիշուին «Ազգանուէր»ն ու «Դպրոցասէր»ը, իրենց այնքան բեղուն գործունէութեամբ:

Բայց, նախապէս ալ գոյութիւն ունեցած են համեստ կորիզներ:

Ամէն պարագայի մէջ, Հայուհին միշտ ցոլացուցած է իր ներկայութիւնը հանրային ծառայութեան ճակատին վրայ, Պոլսէն մինչեւ Կովկաս: Նոյն իսկ մեկուսի գաղութներու մէջ:

Կանացի կազմակերպութեանց համբաւէն աւելի, անոնց գործունէութիւնն է որ արժէք ունի:

Քանի՛ սերունդներ յաջորդեցին իրարու, այս ճակատին վրայ եւս...

Այսօր, երբ ցամաքէ ցամաք նետուած ենք, նոյն ոգին է որ կը գործէ յարատեւօրէն: Աւելի լայն գետնի մը վրայ:

Լեռ ու ձոր բացուած է երէկուան եւ այսօրուան պահանջներուն միջեւ: Մանաւանդ որ, ստիպուած ենք բոյներ հաստատել ի սփիւռս աշխարհի:

Եւ սակայն, ինչպէս արական, նոյնպէս կանացի Միութիւնները կարելին կը փորձեն, ճրագը վառ պահելու համար:

Ոչ մէկ վարանում կամ թուլութիւն:

Միշտ նոր օղակներ պիտի կազմուին կամ եղածները պիտի նորոգուին, յանուն ինքնապաշտպանութեան:

Այդ հիմնական աշխատանքին նուիրուած է մեր Կապոյտ Խաչն ալ, միացեալ ճակատ կազմելով իր քոյր կազմակերպութեանց հետ:

Անունները կը փոխուին գաղութէ գաղութ, համաձայն տեղական պայմաններուն:

Կեդրոնը (Ամերիկա), նախապէս Կարմիր Խաչ, այժմ կը գործէ իբրեւ Հայ Օգնութեան Միութիւն: Եգիպտոսի եւ Հին Յունաստանի մէջ անփոփոխ կը մնայ անունը, Կ. Խաչ: Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ ստիպուած են կոչել Հայ Օգնութեան Խաչ եւն.:

Հիմնականը կը մնայ անփոփոխ, ծրագիր – կանոնագրով: Բոլորն ալ թեւերը, ճիւղերն են ծաւալուն կազմակերպութեան մը, որ կը հաշուէ 12–15.000 անդամուհիներ:

Գործօն անդամուհիները իրենց հետ ունին պատկառելի թիւ մը համակիրներու, այր թէ կին, որոնք ամէն աջակցութիւն կ'ընծայեն, ջերմապէս գնահատելով կատարուած աշխատանքը:

Ողջունելով Կապոյտ Խաչի 14րդ պատգամաւորական ժողովին բացումը, կ'ուզենք մէկ – երկու խորհրդածութիւններ դրի առնել, այս առթիւ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԼՔ ՄԸ ԳՏՆԵԼՈՒ ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁԵՐ

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻ ԹԷ ԻՐ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՏԵՂԸ ՊԻՏԻ ԲՌՆԷ

Չորս Մեծերը երկուշաբթի օրն ալ ի զուր փորձեցին համաձայնութեան մը յանգիլ:

Օրակարգի գլխաւոր նիւթն էր Մոլոթովի ապահովութեան ծրագիրը, որ առաջարկուեցաւ Փետր. 10ին: Արեւմտեան ներկայացուցիչները ուզեցին հասկնալ թէ այս ծրագիրը կը համապատասխանէ՞ Ատլանտեանի դաշինքին: Խ. Միութեան արտաքին նախարարը Բչ. օր կէտ առ կէտ բացատրեց իր ծրագիրը եւ յետոյ յայտարարեց.— «Գալով Ատլանտեան դաշինքին (Օթան – Հակ), մեր առաջարկած հաւաքական ապահովութեան դաշնագիրը ուղղուած է Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին դէմ. անոր տեղը պիտի բռնէ»:

Պ. Պիտօ դժգոհ մնաց այս պատասխանէն: Այս առթիւ յիշելով 1949 Մարտ 31ի խորհրդային յուշագիրը Ատլանտեան դաշինքին դէմ, երկու անգամ հարցուց Պ. Մոլոթովի.— «Այո կամ ոչ, Խ. Միութիւնը Ատլանտեան դաշնագիրը համապատասխան, հաշտ կը գտնէ՞ առաջարկուած հաւաքական ապահովութեան դաշնագրին հետ»: Պ. Մոլոթով չպատասխանեց, եւ խնդրեց փակել նիստը:

Ժողովը բացուած ատեն, Պ. Պիտօ պարզած էր Ֆրանսայի տեսակէտը խորհրդային ծրագրի մասին: Ան մասնաւորապէս կը ծանրանար հետեւեալ կէտերուն վրայ.— 1. Եւրոպան Եւրոպացիներուն բանաձեւը հրապուրիչ է, բայց կարելի չէ Եւրոպան մեկուսացնել աշխարհի մնացեալ մասէն.— 2. Եւրոպան պառակտուած է այժմ: Կայ արեւելեան խմբակցութիւն մը, իսկ այդ խմբակցութեան մէջ արեւելեան Գերմանիա մը որ ունի զինեալ ոստիկանութիւն մը: Խ. Միութիւնը, որ միշտ կը յիշէ Ֆրանքեւխորհրդային դաշնագիրը, ուղղուած՝ գերման զինապաշտութեան դէմ, երբեք մեր կարծիքը չէ հարցուցած արեւելեան Գերմանիոյ վերազինման մասին.— 3. Խորհրդային ծրագիրը կ'օրինականացնէ Գերմանիոյ բաժանումը, կը մշտնջենաւորէ կացութիւն մը որ կրնայ պայթուցիկ դառնալ, եթէ օր մը դէպքեր ծագին երկու Գերմանիաներու միջեւ: Այն ատեն ի՞նչ պիտի ըլլայ Մոլոթովի ծրագրով նախատեսուած Եւրոպան.— 4. Խորհրդային ծրագիրը կը թոյլատրէ արեւելեան խմբակցութեան պահպանումը: Բայց կ'ընդունի՞ Ատլանտեան զինակցութեան պահպանումը:

Եզրակացնելով, Պ. Պիտօ ամփոփեց Ֆրանսայի տեսակէտը.— Կրճատում սպառազինութեանց, պահպանում Ատլանտեան դաշինքին, ջանքեր՝ Եւրոպական միութիւնը գլուխ հանելու:

ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Պ. Իտըն ալ խօսք առնելով բացատրեց թէ անհրաժեշտ է երաշխաւորել արեւմտեան Եւրոպայի ինչպէս նաեւ Խ. Միութեան ապահովութիւնը: Հաւաքական ապահովութեան որեւէ ծրագիր պէտք է համապատասխանէ Ատլանտեան զինակցութեան պահպանման:

Այս երկու յայտարարութեանց առթիւ խօսք առնելով, Պ. Մոլոթով ըսաւ թէ պատրաստ է փոփոխելու կարգ մը յօդուածներ, բայց ոչ իր ծրագրի ոգին: Եւ պնդեց թէ արեւելեան խմբակցութիւնը էապէս ուղղուած է որեւէ գերման նախայարձակման դէմ՝ Եւրոպայի մէջ եւ ճափոնական յարձակման դէմ՝ Ասիոյ մէջ:

Պ. Տըլըս պարզելով ամերիկեան տեսա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՐՊԷՍ ՁԻ ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԵՌՆԻՆ

Հնդկաստանի կառավարութիւնը որոշեր է մասնաւոր պատսպարաններ հաստատել ծերացած կովերու համար, որպէսզի հանգիստ անցընեն իրենց վերջին օրերը:

Կովը նուիրական կենդանի կը համարուի այդ երկրին մէջ. եւ ժողովուրդը չի հանդուրժեր որ աւելորդ նեղութիւններ կրէ:

Անոնց համար մահացու մեղք է ձգել որ այդ անասունները մեռնին անտէր – անտիրական, *շարլի*ի մը պէս:

Ուրեմն, անհրաժեշտ համարուած է հանգստեան տուներ հաստատել:

— Բայց չէ՞ որ այդ կովերը կը մորթուին, ինչպէս ամէն տեղ:

Հնդիկները այդ արարքին ալ հակառակ են, եւ միշտ կը բողոքեն: Բայց, կառավարութիւնը տակաւին միջոց մը գտած չէ, թէ մոլեռանդութեան գոհացում տալու եւ թէ... ուտելիք միս ճարելու համար:

Չեմ գիտեր դուք ի՛նչ կը մտածէք, այս նորօրինակ հանգստեան տուներու մասին:

Կարդալով այս լուրը, միտքս ինկան... մեր դպրոցները:

Հարիւրին քանի՞ն դպրոցի կը նմանին, իրենց յատկացուած շէնքերով:

Ամէն տեղ ալ կան կրթարաններ որոնք տարբերութիւն չունին հասարակ տաղաւարներէ, մթերանոցներէ, մառաններէ կամ ախոռներէ:

Թողո՛ւնք մեր պատուարժան գաղութը, ուր շաբաթը անգամ մը հայերէնի դասեր կուտան սրճարանի մը անկիւնը, խանութի մը, խոհանոցի մը կամ գետնայարկ խշտեակի մը մէջ:

Միջին Արեւելքի մէջ հազարաւոր մանչեր եւ աղջիկներ ուսում կ'առնեն մէկը միւսէն ողորմելի շէնքերու մէջ:

«Դպրոցներ» կան ուր վաճառական մը պիտի դժկամակէր տեղաւորել իր ապրանքները, նոյնիսկ երկաթեղէնը:

Գետինը հող, լուսամուտները թուղթերով կամ քուրջերով ծածկուած, սանդուղները խախուտ, գրասեղանները կոտրած – մաշած:

Բա՛ն չի պակսիր, աշակերտներուն արիւը խամրեցնելու համար:

Եւ ըսել թէ ունեւորներ ունինք որոնց ամէն մէկը կրնայ փառաւոր շէնք մը շինել առանձին...

Հնդկաստանի մէջ հանգստեան տուներ կը շինեն, որպէսզի կովերը հանգիստ մեռնին:

Ձեր մտքէն չանցնի՞ր քիչ – շատ վայելուչ կրթարաններ կառուցանել, որպէս զի ձեր հարազատները հանգիստ ուսանին, փոխանակ խամրելու: ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. ժողովը երէկ սկսաւ քննել աշխատավարձքի եւ նուազագոյն օրապահիկի խնդիրները: Ինչպէս կը յիշուի, կառավարութիւնը որոշած էր ժամական 115 Ֆրանք, իբրեւ նուազագոյն օրապահիկ փարիզեան շրջանին համար: Սենտիքաները կը պահանջեն ամսական 25.166 Ֆր:

Աւելի մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնեն արտաքին հոգերը,— Հնդկաչին, Մարոք, Թունուզ, Պերլինի խորհրդաժողովը եւ մասնաւորապէս եւրոպական բանակի ծրագրին վաւերացումը:

Կացութիւնը միշտ ծանր է Հնդկաչինի մէջ եւ կռիւները կը ծաւալին ամէն ուղղութեամբ: Առջի օր ըմբոստ զօրամաս մը ետ մղուեցաւ Լաոսի մայրաքաղաքէն 15 քիլոմեթր դէպի հիւսիս: Կ'ըսուի թէ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէ Հնդկաչինի մէջ, Ուաշինկթըն պիտի երթայ, Փարիզ վերադառնալէ ետք:

Մարոքի կացութիւնն ալ ծանրացած է եւ անհրաժեշտ կը համարուի ազդու միջոցներ ձեռք առնել արագօրէն: Կառավարութիւնը կ'ուզէ փութացնել բարենորոգումները, որոնք մեծ խոչընդոտներու կը հանդիպին: Թունուզի մէջ կացութիւնը քիչ մը մեղմացած է, բայց եւ այնպէս մեծ ուշադրութիւն կը պահանջէ:

× Ուրիշ ծանր հոգ մը՝ նոր բնակարաններու շինութիւնը: Կառավարութիւնը որոշեց տասը միլիառ ֆրանք տրամադրել, 12.000 բնակարաններ շինելու համար, ստիպողաբար: Վեց հազարին շինութիւնը պիտի սկսի փարիզեան շրջանին մէջ, չորս ամիսէն: Կը յուսան լրացնել մինչեւ տարեգլուխ:

Միեւնոյն ատեն մնայուն պատսպարաններ պիտի շինուին կարգ մը կեդրոններու մէջ: Կալուածական գլխաւոր գործակալները յանձն առած են իրենց շահէն բաժին մը տրամադրել, փութացնելու համար ստիպողական բնակարաններու շինութիւնը:

ԵԳԻՊՏԱՑԻ դնդ. Քեմալ Համմատ Պաղտատ հասաւ մասնաւոր նամակով մը: Եգիպտոսի յեղափոխական Խորհուրդը հրահանգած է միջնորդել, հաշտեցնելու համար Սուրիան եւ Իրաքը, եւ այսպէս զօրացնել արաբական երկիրներու միութիւնը:

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Գարեգին պատրիարք Փետր. 7ին երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է վարչապետին՝ Ատնան Մենտերէսի հետ, կուսակալին պաշտօնատան մէջ: Տեսակցութիւնը տեւած է մէկ ժամ: Պատրիարքարանի շրջանակները լռութիւն կը պահեն, առ այժմ: «Ժամանակ»ի կարծիքով, տեսակցութիւնը կապ ունէր ծրագրուած «Կեդր. վարչութեան օրինական դիրքին, Ազգ. Հիւանդանոցի, Գարակէօզեան եւ Գալֆայեան որբանոցներու համար կազմուելիք անջատ մարմիններու հետ»:

Ներկայացուցչական ժողովին համար անդամներ ընտրած են նաեւ Կեսարիոյ, Էվէրէկ – Ֆենէսէի, Սեբաստիոյ, Մալաթիոյ եւ Տիարպաքըրի փոքրաթիւ համայնքները: Հաթայէն ալ (Սանճաք) ներկայացուցիչ մը պիտի ընտրուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

4050 ՄԵԹՐ ծովուն տակ իջան երկու Ֆրանսացիներ, հրամանատար Հուօ եւ ճարտարագէտ Վիլմ, կոտրելով համաշխարհային մրցանիշը: Փորձը տեղի ունեցաւ Տաքարի բացերը, մասնաւորապէս շինուած սուզագունդով մը: Այս շրջանը յատկապէս ընտրուած էր իբրեւ Ատլանտեանի ամէնէն խորունկ մասերէն մէկը: Ծովային նախարարութիւնը ջերմապէս շնորհաւորեց երկու յանդուգն Ֆրանսացիները: Գործողութիւնը նախատեսուած էր ութ ժամ, բայց հինգ ժամէն աւելի չտեւեց:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Պոն հրաւիրեց Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները: Պ. Տըլըս արդէն խոստացած է: Թերեւս Պ. Իտըն ալ ընդունի հրաւէրը, բայց Պ. Պիտօ կ'ուզէ որ երեքը միասին հանդիպին եւ ոչ թէ ինք առանձին այցելէ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մաքսային պաշտօնեաները մասնաւոր դասեր կ'առնեն, հիւլէական նիւթեր փնտռելու համար ճամբորդներու պայուսակներուն մէջ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ համայնավար կուսակցութիւնը կին բժիշկ մը ներկայացուց, Լա Փենա, իբրեւ թեկնածու դեր – նախագահի պաշտօնին:

24 ԺԱՄՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ մը սարքուեցաւ Իտալիոյ մէջ: Առաջին անգամ աշխատանքը դադրեցուցին հացթուխ բանուորները:

ՏՈԿԱԼ ԵՒ ՊԱՅՔԱՐԻԼ

●

ԽՄԲ.— Հ. Մ. Ճանաճեան սրտցաւ խմբագրական մը հրատարակած է «Բազմավէպ»ի Յունուար – Փետրուարի թիւին մէջ, օրուան հոգերուն առթիւ: Կ'արտատպենք թեթեւ յապաւումներով.—

Տարիները որ կը թաւալին մին միւսին ետեւէն, կարծես թէ միշտ բան մը կը տանին մեզմէ քան թէ կը բերեն:

Մեր պատմութեան սեւ էջերը ապացոյց են այս հաւաստումին, կորուստ ու միշտ կորուստ՝ ազգային անկախութեան (Կիլիկեան շրջան) բարձումէն վերջ: Ցրւումը մեր ժողովուրդին զանազան ազգերու հողային սահմաններէն ներս՝ մեզի համար աղետալի եղած է անտարակոյս: Գաղթականութիւն, սփիւռք, ուծացում, ահա մեր ճակատագրին սեւ կողմերը:

Հարկ չկայ մեր հին գաղթականութեանց պատմութեան մանրամասնութիւններուն մէջ իջնելու: Ամէն գիտակից Հայ համոզուած է մեր կորուստներու ահաւորութեան վրայ:

Ժողովուրդները չեն ապրիր միայն իրենց անցեալով: Ներկայի շօշափելի իրականութիւնը, կեանքի նորանոր պահանջները՝ քաղաքական ու ընկերային գետնի վրայ՝ կը կազմեն առարկան վարիչներու լուրջ մտահոգութեանց:

Մենք ալ ունեցած ենք փառաւոր անցեալ մը մեր հողին վրայ: Իսկ մեր ներկա՞ն: Մեր ներկան, մեր մտահոգիչ այսօրը Հայ Սփիւռքն է: Որո՞նք են, սակայն, մեր լուրջ ծրագիրները, որպէսզի ապրի Հայ ժողովուրդը Հայ զգացումով, Հայ ոգիով եւ Հայ լուսաւոր ապագայի մը ոչ թէ երազային յոյսերովը, այլ հիմնուած ակնկալութիւններով՝ որոնց ծայրն ըլլայ վստահօրէն ձեռք բերուելիք հաստատուն իրականութիւնը, մեր ցանկալի համայնական վերականգնումը:

Վերջին յիսուն տարիներու մեր մեծաւոր անցեալին վրայ նետուած հարեւանցի ակնարկ մը իսկ կը բաւէ՝ որպէսզի ունենանք ի տես այն անթուելի քաղաքական ու ընկերային վերիվայրումներուն, սայթաքումներուն, որոնց հետեւանքով մեր դատը չյանգեցաւ փափաքուած եզրակացութեան: Մարմիններ, միութիւններ, անհատներ ունին հոն իրենց բաժինը պատասխանատուութեան՝ յետ դարաւոր թշնամիին անմարդկային արարքներուն՝ բնաջնջելու ժողովուրդ մը, որուն իմացական կարողութիւնները միայն արգելք կը հանդիսանային ինչ ինչ ազգութեանց առաջաւոր Ասիոյ մասին մշակած աշխարհակալական ծրագիրներուն:

Այդ ահաւոր անկումին պատճառով է որ ստեղծուեցաւ անխուսափելի Հայ Սփիւռքը, որուն մղձաւանջը կը ճնշէ առհասարակ մեր հոգիներուն վրայ:

Առաջին համաշխարհային պատերազմէն ասդին, երբ մեր աղէտը առաւ անչափելի խորութիւն ու փշրուեցան մեր բոլոր յոյսերը՝ սպառումով անձերու, ու ծացումով հայրենի ներշնչումներէն, ոգիէն ու կեանքէն՝ բացուեցաւ մեզի համար սպառնալից անդունդը կորուստին: Եթէ ուշիւ ու խղճմտանքով նկատի չառնուին այն բոլոր էական միջոցները, որոնք տակաւին կրնան ապահովցնել երկարաձգումը մեր տոհմային գոյութեան օտար երկինքներու տակ, աւաղելի է մեր կացութիւնը:

Սփիւռքը երկրորդ Հայաստան մըն է, ցրուած ու տարածուն եւ ենթակայ բնաջնջումի սպառնալիքին քան այն իսկական հայրենի աշխարհը, ուր ամփոփ կ'ապրի շուրջ մէկուկէս միլիոն հայութիւն մը:

Սփիւռքը պէտք է ըլլայ փոքրիկ Հայաստանին ամէնէն զօրաւոր նեցուկը, եւ ամէնէն յուսալից ապագան պատրաստողը՝ եւրոպական եւ ամերիկեան հողերու վրայ կրթուած երիտասարդութեան մը բերելիք նպաստներովը: Սակայն այս ամէնը պայմանի մը հետ կապուած է, պայմանի մը որ անհրաժեշտութիւն է:

Հայ նոր սերունդը, ապաստանած օտարին գիրկը, պէտք է ամուր բռնէ իր ազգային սկզբունքները: Ահա միակ եւ վերջնական պայմանը:

Տխուր է ընդհանրական իրականութեան պատկերը: Բացի քանի մը սակաւաթիւ բացառութիւններէ՝ իբրեւ խմբական ձեռնարկ կամ իբրեւ անհատական մտայնութիւն եւ եռանդ, մեծ զանգուածը կլանուած տեղական կեանքի հոսանքէն եւ օտար քաղաքակրթութեան մը խաբուսիկ փայլէն՝ վտանգի մէջ է անխուսափելի կորուստին: Ասկէ ահա մեծագոյն մտատանջութիւնը՝ որ ահաւոր տագնապի մը հանգամանքը կ'առնէ մեր մտքերուն մէջ:

Ի՞նչպէս փրկել Հայ Սփիւռքը: Հարց մը որ առեղծուածի պէս բարդ է եւ յաճախ մատնած շատերը լուրջ մտահոգութիւններու:

Տեղական լեզուի սպառնալիքին եւ նրբացած քաղաքակրթութեան հրապոյրին դէմ ամէնէն առաջ կանգնելու է ազգային լեզուի թումբը: Այդ թումբը, ուրիշ խօսքով, մեր դպրոցներն ու վարժարաններն են, որոնց մէջ ամփոփելու է մեծագոյն թիւով Հայ մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը ի գին ամէն զոհողութիւններու, եւ դրոշմելով անոնց հոգիէն ներս ազգային պատմութեան, լեզուի ու գրականութեան սէրն ու պաշտամունքը՝ չթողուլ որ անոնք օտարանան իրենց նախնեաց ոգիէն, խզելով կապը լեզուին ու աւանդութիւններուն:

Այս ձեռնարկին երբ կուգայ աջակցիլ Մամուլը, վառ պահելով ժողովուրդին մէջ ազգային ոգին, ազգային աւանդութիւնները, թելադրելով ուղղութիւն, արբաղրելով սխալ քայլերը եւ համառօտ՝ պայքարելով բոլոր այն նորաձեւ երեւոյթներու դէմ, որոնք ամէն օր գրեթէ ասպարէզ կ'ելլեն՝ տկարացնելու մեր ճիգերը ազգային գոյնի պահպանումին, կրկնակի կը զօրանայ դիմադրութեան թումբը անհեղաթափ յորձանքին դէպի օտարութիւն:

Եթէ դպրոցը արգիլնաբերէ, մենք պիտի ունենանք Հայ ընտանիքը: Եւ Հայ Ընտանիքը պիտի ըլլայ գրաւականը մեր գոյութեան շարունակութեան:

Ուծացումի վտանգներէն մէկն է դժբախտաբար, այսօր նաեւ, օտար ամուսնութիւնը, եւ թերեւս ահաւորագոյն վտանգը: Սէրը օրէնք չունի, կ'ըսուի սովորաբար: Բայց փոքր ժողովուրդներու եւ կամ գաղութներու համար, որ խոշոր ազգի մը ծոցը կ'ապրին, այդ օրէնքը չյարգելն է օրէնքը եւ պայմանը՝ փրկուելու համար կորուստէ:

Ահաւասիկ մեր վէրքերը, ամէն օր աւելի մտահոգիչ:

... Արեւելքի եւ Արեւմուտքի, հիւսիսային եւ հարաւային Ամերիկայի Հայկական Սփիւռքը նոյն ցաւերով չէ որ կը տառապի: Արեւմտեան եւ Ամերիկեան հողամասերուն վրայ ապաստանած հայութեան ճակատագիրը ազգապահպանման տեսակէտով՝ բնականաբար աւելի մտահոգիչ է այսօր քան Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի հայ գաղութներունը ուր հայկ. ոգին և մշակոյթը տակաւին իբրեւ զօրաւոր ազդակ գոյութիւն ունի:

Անժխտելի է թէ ազգային զանազան Միութիւններ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Կուսակցական կազմակերպութիւններ՝ գովելի եւ խրախուսելի ձեռնարկներով կը յեղյեղեն շարունակ անհրաժեշտութիւնը Սփիւռքի փրկութեան, նոյնիսկ թափելով գերմարդկային ճիգեր՝ գիտակցութեան բերելու համար թմրած ոգիները: Սակայն եթէ այս մղուած պայքարը չի յանգիր բուժելու մեր վէրքերը՝ պատճառներ կան անշուշտ նկատի առնուելիք, այսպէս ա) հիւրընկալող երկիրներու քաղաքակրթութեան եւ լեզուին հզօր տիրապետութիւնը մեր հոգիներուն ու մտքերուն վրայ. բ) մեր կրօնական խնդիրը որ կը ջլատէ կարգ մը ձեռնարկներ, գ) միաճակատ կազմակերպութեան պակասը մեր ազգային գործունէութեանց մէջ:

Կազմակերպչական բոլոր ձեռնարկները անշուշտ սպառած չեն, եւ դեռ կարելի է գտնել նոր ձեւեր:

... Եթէ կարելի ըլլայ կազմել Գաղթային մարմիններ իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ՝ ուր ստուար թիւով ազգայիններ կան, եւ Գաղթային կեդրոնական վար*չութիւն* մը *այդ բոլորին վրայ հսկող, քաջալերող եւ ուղղող, անհրաժեշտ միջոցներ հայթայթող ազգայիններու մէջ վառ պահելու համար հուրը հայրենի գաղափարին եւ զգացումներուն, այն ատեն թերեւս փափաքուած միաճակատ կազմակերպութիւնը կարող ըլլայ դեռ երկար դիմադրել օտարացումի ահաւոր սպառնալիքին:*

Այս գաղափարը կը դառնայ իրագործելի այն ատեն միայն՝ երբ սէրն ու համերաշխութիւնը, երբ ազգային ճշմարիտ գիտակցութիւնը՝ առանց խտրութեան եւ կուսակցական պայքարներու, տիրապետեն մեր բոլոր երկփեղկումներուն վրայ: Կը դառնայ իրագործելի՝ երբ ազգին բոլոր մեծահարուստները, միութիւնները, կրօնական յարանուանութիւնները՝ միացնեն անխտրաբար իրենց ճիգերը այս ուղղութեամբ, երբ համազգային տարեկան տուրքի մը հանգամանքով կազմուի կեդրոնական գանձանակ, որուն մասնակցի ամէն Հայ՝ համաձայն իր կարողութեան, հնարաւոր դարձնելու համար գործադրութիւնը ազգապահպանման ի նպաստ ձեռք առնուած բոլոր ձեռնարկներուն՝ դպրոցներու, մամուլի, ազգային տուներու, եւն.:

Հարցը կը դառնայ հետեւաբար հաւաքական ազգասիրութեան շուրջ:

... Հարկ է ուժերու միութիւն, անտեղիտալի կամք, գիտակից լրջութիւն, եւ մանաւանդ անկեղծ, անշահախնդիր ազգասիրութիւն:

Եթէ հզօր միտք մը, անտեղիտալի կամք մը հոսանքին ուժերը չուղղէ դէպի փրկութիւն, յիսուն տարին չանցած՝ մեր այսօրուան բազմաթիւ հարուստ գաղութները կորսուած պիտի ըլլան առ յաւէտ հայութեան համար: Ու աններկրայօրէն առաջին գծին վրայ՝ Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Արժանթինի Պրազիլիոյ եւն. գաղութները պիտի անցնին պատմութեան այն սեւ էջը. որ վիճակուեցաւ Լեհական, Հունգարական եւ ուրիշ ձուլուած հատուածներու:

Ու այն ատեն աւաղելի պիտի ըլլայ եւ անդարմանելի մեր կորուստը՝ խոշոր զանգուածի մը ազգային բունէն անդամահատումով, որուն ահազանգը կ'առնենք այժմէն զանազան կողմերէ:

... Եթէ իւրաքանչիւր գաղութի մէջ ծայր տրուի նման կազմակերպչական աշխատանքներու, այն օրը հիմնաքարը դրուած պիտի ըլլայ մեր գաղութներու փրկութեան, եւ բովանդակ աշխարհի առջեւ ապացուցուած պիտի ըլլայ, թէ հայ ժողովուրդը գիտէ դաս քաղել իր տխուր անցեալի պատմութենէն:

Հ. Մ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄԻՆ ՃՇԴՈՒՄԸ

●

«Յառաջ»ի 5 Փետրուարի թիւին մէջ զարմանքով կարդացի Պ. Վահրամ Մոսկոֆեանի «Ճշդում»ը իմ վերջին յօդուածիս՝ «Ներկայ Թուականին բարեփոխումը»ի քանի մը կէտերուն մասին:

Ուրախ եմ որ ուշադրութեամբ կը կարդացուին գրածներս: Գոնէ ապարդիւն չանցնիր կատարած աշխատանքս,— կարելի եղածին չափ մանրել եւ ժողովրդականացնել գիտական թէ այլ նորութիւններ: Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը 1951 Յունուար 11ի «Թուականներու պատմութիւնը» տեսութեանս առթիւ ալ նամակ մը ստացեր էի անծանօթէ մը՝ տկար ու աղճատ հայերէնով, որ հանելուկի մը տպաւորութիւնը թողած էր վրաս: Ոչ մէկ առնչութիւն գտնելով գրածիս հետ, բացի Եւսեբիոս պատմագրին անունէն, չպատասխանեցի: Առ հասարակ, կը խորշիմ բանավէճէ եւ «խօսքի տակ չմնալու» խառնուածքն ալ չունիմ: Սակայն կը պարտաւորուիմ պատասխանել այս ճշդումին, նկատի ունենալով՝ որ կը վերաբերի յօդուածիս կարեւոր մէկ կէտին:

Պ. Մոսկոֆեան կը յիշէ յօդուածիս հետեւեալ տողը.— «Ներկայ դրութեամբ տարին 365 օր եւ վեց ժամ է»: Նախ՝ երբ մէջբերում մը կ'ըլլայ, պէտք է ըլլայ բառ առ բառ: *Երկրորդ, կը զարմանամ որ կէս ձգած է նախադասութիւնը: Իմ գրածս այսպէս էր.— «Ներկայ դրութեամբ տարին* կ'ընդունուի *365 օր ու վեց ժամ* որ կ'ընէ *365,2425»: Կը խոստովանիմ որ մութ է շարադրութեանս ձեւը: Այս նախադասութեամբ կ'ուզէի ըսել թէ ընթացիկ կեանքի մէջ տարին կ'ընդունուի 365 օր եւ 6 ժամ, մինչդեռ Գրիգորեան դրութեամբ տարին կը հաւասարի՝ 365,2425 օրուան: Պ. Մոսկոֆեան կըսէ. — «Յուլիական տարին է որ 365 օր վեց ժամ է եւ ներկայ դրութեամբ տարին, այսինքն* Գրիգորեանը *365 օր, հինգ ժամ, 48 վայրկեան եւ 47 երկվայրկեան է:*

Բացարձակ սխալ *է այս վերջին կէտը: Պիտի անդրադառնամ քիչ վարը: Նախ քան այդ, խկոյն ըսեմ որ յուլիական տոմարին մասին չէի արտայայտուած, պարզ այն պատճառով որ 1951ի «Թուականներու պատմութիւնը» յօդուածիս մէջ լայնօրէն պարզած էի պատմական այդ անցքը: Յուլիոս Կեսարէն շատ առաջ Նիկիացի աստղաբաշխ Հիպարքոս ցոյց տուած էր թէ տարին 365 օր եւ մէկ չորրորդ է, բայց չէր յաջողած հաշուել անոր ճշգրիտ տեւողութիւնը: Յուլիոս Կեսար նկատի ունենալով իր ժամանակի տոմարներու անկանոնութիւնը յանդուգն քայլով մը եկաւ բարեկարգել, շնորհիւ Աղեքսանդրիացի նշանաւոր աստեղագէտ Սոսիգինէսի: Այդ տոմարով տարին կ'ընէր 365 օր եւ վեց ժամ: Վեց ժամը կը կազմուէր իւրաքանչիւր չորրորդ տարուան վրայ մէկ օր աւելցնելով: 16 դար ետք եկեղեցին նշմարեց որ տոմարի այդ ընթացքով գարնանային արեւադարձը 10 օրուան տարբերութիւն մը ցոյց կուտար, ինչ որ արգելք կ'ըլլար Զատիկը տօնելու համաձայն Նիկիոյ եկեղեց. ժողովին տը-*

ՅՈՒՇԵՐ ՍԵԲԱՍՏԻԱՅԷՆ

●

(Գ. եւ վերջին մաս)

— Կը տեսնեմ թէ իմ մասիս չափազանցութիւններ լսած էք. ես իմ ընկերներուս հաց ու ջուր տարած եմ միայն, ըսաւ Մուրատ:

— Կրնաս ամէն բան ուրանալ այն բոլոր հերոսական կռիւները զոր վարեցիր եւ որոնց արձագանգները կ'աղաղակեն ու պիտի աղաղակեն միշտ, եթէ դուն լռես: Կրնաս ուրանալ գրաւոր վկայութիւններն ալ, բայց ինչ որ մեր աչքին առջեւ կատարեցիր Պոլիս, չես կրնար ուրանալ:

Եւ սկսաւ պատմել Մուրատի Կեդրոնական վարժարան ապաստանիլը, Մչեցի մատնիչ Մուշեղին ձերբակալութիւնը, Հակառակ Թաղը վառելու սպառնալիքին՝ զայն չյանձնելու վճիռը, Իզմիրլեան պատրիարքի միջամտութիւնը, եւ, դպրոցէն մինչեւ Ղալաթիոյ քարափը իր կատաղի անցքը, երկու կարգի վրայ շարուած ոստիկաններու մէջէն:

Մուրատ՝ լուռ ունկնդիր այդ հին անցքերու վերյիշումին, ըսաւ: — Երբ Եգիպտոսէն Աթէնք անցայ, տեսայ հոն հրապարակին վրայ Յունաց շղթայակիր պատրիարքին արձանը, խոստացայ, որ ես այս տեսակ անձ մը պիտի ըլլամ:

Մալաթիայէն անցքին ծանօթացած էր Կրթասիրացի անդամներուն եւ գնահատած անոնց շինարար գործունէութիւնը: Ծաչէն ետք, խօսելով այս մասին, անդրադարձաւ Սեբաստացիներուս ու կշտամբեց մեզ, որ ոչինչ ըրած էինք մշակոյթի ճակատին վրայ:

Խորհեցայ թէ Արամը՝ որ տեղացի ներկաներուն ամէնէն ձեռնահասն էր, պիտի պատասխանէր, պիտի արդարացնէր մեզ: Բայց կը լռէր: Ես դեռ խելառ պատանի, կը տառապէի այս կշտամբանքներէն, մըտածելով՝ թէ մեր վանքերը, եկեղեցիները անթիւ դպրոցները, որբանոցը, Աղքատախնամը, լսարանը, հիւանդանոցը ու Արամեանը արժէք մը չունէի՞ն:

Բարձրացուցի գլուխս: — Բայց, Սեբաստիան տուած է հարիւրաւոր ուսուցիչ մտաւորականներ, որոնց վերեւ Մխիթար Աբբան իր Միաբանութեամբ երկու դարէ ի վեր լոյս կը բաշխէ համուր ազգին: Առնելով մեր վերջին 30 տարիներու շարժումները, առաջին հայ «աւազակապետը» Ներսէս՝ Սեբաստացի մըն է: Թրքահայ յեղափոխութեան նախակարապետը Կարապետ Ղումրիկեան Սեբաստացի մըն է: Սեբաստիոյ քաղաքը թէ գիւղերը տուին այս վերջին շարժումներուն հարիւրաւոր ռազմիկներ, որոնց վերեւ իր տիտանի հասակը ցցած է Մուրատ փաշան, որ Սեբաստիոյ զաւակն է ...

Սեբաստիան արդարացնելու այս փորձըս հաճոյք պատճառե՞ց Մուրատին: Ոչ քանզի ստացայ առանձին յանդիմանութիւն մըն ալ,— Մենք յեղափոխականներս կռուեր ենք ու կը կռուինք փաշաներու դէմ ու դուն կ'անուանես զիս փաշա, ինչ որ խոտելի է ինծ: Այսուհետեւ զիս կանչէ ընկեր Մուրատ:

Երբ տուն կը դառնայինք Արամն ու ես, — ինչո՞ւ համարձակեցար պատասխանել Մուրատին, ըսաւ Արամ: Իրաւ է թէ Սեբաստիան տուած է նշանաւոր անձեր, բայց իր ամբողջութեանը մէջ, օրինակելի դէրք մը չունի:

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՅԱՆՑԱՒՈՐԸ ՄԵ՛ՆՔ ԵՆՔ

★

Ընդարձակ սրահի մը աթոռներուն վըրայ տեղաւորուած են քանի մը տասնեակ Ամերիկացի համալսարանական ուսանողներ ։ Եկած են լսելու հայ երիտասարդ մը, որ կարգ մը ծանօթութիւններ պիտի տայ իրենց՝ հայ ժողովուրդին մասին ։

Երիտասարդը մտաւորական մէկն է եւ շատ մօտէն կը ճանչնայ այն ազգը, որուն կարմիր արիւնը կայ իր երակներուն մէջ։

— Ո՞ր ծայրէն սկսիմ... Այբուբենէ՞ն

Բայց, վարանումի մէջ է .

Թէ չապեջէն ...

Ու կը հարցնէ .

— Ըսէք, տեսնեմ, ձեր մէջէն ո՞վ ինչ գիտէ . Հայերու մասին ...

Քանի մը րոպէ՝ քար լռութիւն ընդարձակ սրահին մէջ։ Ուսանողները իրարու երես կը նային՝ շուարած ։

Յանկարծ, « մասնագէտ » մը թեւը վեր կը նետէ .

— Ես բան մը գիտեմ ...

— Ուրախ եմ, ըսէք, տեսնեմ ինչ գիտէք ...

— Հայերը «լեհմաճուն» կ'ուտեն ։

Հայ երիտասարդ դասախօսը, ապշահար, կը սկսի Հայոց պատմութիւնը՝ իր այբուբենէն եւ կուգայ մինչեւ նորագոյն շրջանը ...

— Իմացած չէի՞ք որ Քրիստոնէութիւնը ամէնէն առաջ Հայաստանի մէջ էր որ պետական կրօնք դարձաւ... Իմացած չէի՞ք որ Հայերը իրենց սեփական լեզուն եւ մշակոյթը ունին։ Իմացած չէի՞ք որ Հայերը ունեցած են իրենց Ոսկեդարը ։ Իմացած չէի՞ք որ Հայերը երկու հազար տարիէ ի վեր կը կռուին ազատութեան անունով։ Իմացած չէի՞ք որ հինգ հարիւր տարի գերի մնացին ոչ քրիստոնեայ ժողովուրդի մը ձեռքը։ Իմացած չէի՞ք որ 1918ին անկախ հայրենիք՝ մը ունեցան։ Իմացած չէի՞ք որ 1920ին բոլշեւիկները գացին ու գրաւեցին իրենց երկիրը ։ Իմացած չէի՞ք որ հայ ժողովուրդը առաջին ժողովուրդն էր, որ ըմբոստութեան դրօշը պարզեց Կարմիրներուն դէմ։ Իմացած չէի՞ք որ ...

Ուրկէ իմացած ըլլային, ինչպէս իմացած ըլլային, երբ հայ ժողովուրդը իր պատմութիւնը կը պատմէ ինքն իրեն ... Այսինքն, խենթերուն պէս, ինքնիրեն կը խօսի, իր բարբառով ...

Ուրկէ իմացած ըլլային, ինչպէս իմացած ըլլային երբ մենք, մեծով, պզտիկով, ջուր կը ծեծենք քառասուն, յիսուն, հարիւր տարիէ ի վեր եւ հիմնական ու կազմակերպեալ ճիգ ի գործ չենք դներ մեր ինքնութիւնը, մեր արժէքները օտարին ծանօթացնելու համար ։

Յանցաւորը օտարը չէ եթէ չի ճանչնար մեզ — կամ կը ճանչնայ իբրեւ լեհմաճուն ուտող ժողովուրդ ։

Յանցաւորը մենք ենք։ Յանցաւորը մեր մտաւորական դասն է։ Յանցաւորը մեր մեծահարուստն է, որ կղպանքի տակ դըրած է իր միլիոնները եւ քաջութիւնը չունի մէջէն նետելու քանի մը հարիւր, հազար տոլար, որպէսզի ութը, տասը լեզուներով մեր պատմելիքը պատմէ ինքաշխարհի չորս կողմը ...

Մի մեղադրէք օտարը երբ մոնկոլական ծագում կը վերագրէ մեզի եւ մինչեւ այսօր ալ չի գիտեր թէ քրիստոնեայ ենք, ունինք մեր եկեղեցին, մեր մշակոյթը, մեր լեզուն ու մեր ինքնուրոյն նկարագիրը իբրեւ ազգ ։

Յանցաւորը մենք ենք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳ. Առաջնորդարան այցելած է Ալ Ազհարի նորընտիր վերատեսուչը, Ապտիւլ Րահմա Թէկ ընկերակցութեամբ ընդհ. քարտուղար Սալահ Մուսա Շարաֆի, իբրեւ փոխադարձ այցելութիւն զոր տուած էին անոր Առաջնորդը եւ Քաղաք. ժողովի ատենապետ՝ Պ. Հրանդ Նախպեան ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԹԵՄԻ Ս. Նշան, Էշրէֆիէ-Րըմէյլ — հայաշէն եւ Պուրճ — Համուտ շրջաններու գաւառ. ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւնները տեղի ունեցան, Յունուար 31ին։ Ընտրուեցան Ս. Նշանի շրջանէն Պ. Պ. Յակոբ Մելքոնեան, Գեղամ Խանամիրեան եւ Միհրան Հերարտեան ։ Էշրէֆիէ — Րըմէյլ – Հայաշէն շրջանէն՝ Պ. Օննիկ Զէրքէզեան։ Պուրճ Համուտի շրջանէն՝ Պ. Պօղոս Նաճարեան ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Նախանցեալ կիրակի, 7 Փետրուար, Փարք տէ Փրէնսի մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցան Ֆութպոլի Ֆրանսայի ախոյենական անհամբեր սպասուած փրոֆէսիոնէլ Ա. եւ Բ. դասակարգերու 23րդ շաբթուան (զոյգ) մրցումները ։

Ներկայ էին, 27561 հանդիսականներ ։ Մուտքը՝ 10·508·100 Ֆրանք ։

Փարիզահայ մարզասէր հասարակութիւնը, ինչպէս նաեւ երիտասարդներ եկած էին դիտելու այս մեծ մրցումը ուր թիւ մէկ բերդապահն էր Հ. Հայրապետեան ։

× Նոյն օրը տեղի ունեցաւ «փրոֆէսիոնէլ» Բ. դասակարգի պատկանող Ռասինկ – Ռուանի մրցումը ։

Դատաւորի պաշտօնը կը կատարէր Ֆութպոլի դաշնակցութեան պատկանող միակ Հայը։ Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վաղեմի մարզիկներէն Վ. Խօրտէքեան (հազիւ 28 տարեկան), որ իբրեւ անաչառ՝ լաւ անուն մը շահած է։ 1923էն ի վեր Գ. հայ դատաւորն է որ ներկայիս կը վարէ փրոֆէսիոնէլ մրցումներ ։

Բազմահազար հանդիսականներու խանդավառ ծափերու մէջ Ռուան յաղթեց Ռասինկի, 3–1 ։

Տեղական թերթերը ջերմապէս կը գովեն Խօրտէքեանը, որ կը փայլի մօտ երկու տարիէ ի վեր Ֆրանսայի փրոֆէսիոնէլ խումբեր վարելով եւ արժանի է միջազգային մրցումներ ալ վարելու ։

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ՋԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԱՍՏԻԿ ՑՈՒՐՏԵՐՈՒՆ հետեւանքով առժամապէս պատսպարուած թշուառնե– հետզհետէ կը համբուէին, փողոցէ փողոց թափառելով։ Աբբայ Փիէռ կը ծանուցանէ թէ գործարան մը գնած է 60 միլիոն Ֆրանքի, 800 հոգի տեղաւորելու համար։ Մէկ միլիառ Ֆրանք հանգանակուած է տասը օրուան մէջ։ Թերթերը ամէն օր սրտաճմլիկ տեղեկութիւններ կը հրատարակեն վակոններու, խշտեակներու մէջ թիմուած բազմանդամ ընտանիքներու մասին։

25·000 ՆՈՐ ՀԵՌԱՁԱՅՆ պիտի հաստատուի Փարիզի մէջ, այս տարուան ընթացքին ։

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ թիւը աւելցած է Փարիզի մէջ, բայց համաճարակի վախ չկայ։ Հիւանդները մեծ մասով կը տառապին կրիփէ, ցնցդատապէ, կարմրախտէ եւն. ։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՏ մը պիտի բացուի Ալպանիոյ մէջ։ Ամբաստանեալները ձերբակալուած էին անցեալ Դեկտեմբերին։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ անոնք «ահաբեկիչներ եւ գործակալներ են, Ալպանիա ղրկուած՝ ամերիկեան լրտեսական սպասարկութեան կողմէ, որուն կեդրոնը կը գտնուի Յունաստան եւ որ գինեալ ապստամբութիւն մը կը պատրաստէր, տապալելու համար Ալպանիոյ ներկայ կառավարութիւնը »։

ւած որոշումին ։ 1545ի Տարենտոնի եկեղեց. ժողովը հարցը մէջտեղ բերաւ ու թելադրեց Գրիգորիմ Գ.պապին ճշդելու– տեղծուած տարբերութիւնը։ Գլաւիոս եւ Լիլիօ գիտուններուն ցուցմունքներուն համաձայն տասը օր կրճատուեցաւ Յուլիական Թուականէն, բուն տարուան հաւասարելու համար ։

Ի՞նչ բարենորոգում բերաւ Գրիգորեան տոմարը յուլիականին վրայ եւ արդեօք հաւասա՞ր է բուն տարուան ։

Նախ ճշդենք բուն տարին, այսինքն այն որ կը կոչուի արեւադարձային կամ աստղաբաշխական տարի։ Ատիկա երկրագունդին արեւուն շուրջ կատարած շրջանին տեւողութիւնն է զոր կ'արտայայտենք իբրեւ ժամանակի միաւոր գործածելով երկրագունդին երկրորդ շարժումին, այսինքն՝ ինքն իր վրայ կատարած թաւալումին տեւողութիւնը, որ կ'ընէ մէկ օր, կամ 24 ժամ։ Այդ միաւորով արեւադարձային տարին, ինչպէս ըսած էի, հաւասար է 365 օր, 5 ժամ, 48 վայրկեան եւ 47 երկվայրկեանի կամ 365·2422 օրուայ ։

Գրիգորիս պապը ջնջելու համար Յուլիական տարուան 11 վայրկեան 13 երկվայրկեանի յաւելեալ մասը հետեւեալ լուծումը բերաւ։ — Պահելով հանդերձ Յուլիական տոմարին ընդհանուր ձեւը, բարեփոխեց նահանջ տարիներու կարգը, ջնջելով մաս մը։ Այսպէս, ջնջեց դարավերջի նահանջ տարիները, բացառաբար ձգելով 400ով բաժանելիները։ Որով, նահանջ տարի կը մնային երկու հազար, 2400, 2800 եւն. դարավերջի տարիները ։

Իսկ, 2100, 2200, 2300, կամ 1900 եւն. դարավերջերը կը նկատուին պարզ տարիներ։ Այս կարգադրութեամբ Գրիգորեան տարին կ'ընէ, դարձեալ կրկնենք, 365, 2425 օր։

Ուրեմն ամփոփելով՝ — արեւադարձային տարին հաւասար է՝ 365,2422 օրուան։ Իսկ Գրիգորեանը, այսինքն ներկայ դրութեան տարին հաւասար է՝ 365, 2425ի։ Այս փոքր տարբերութեամբ տարին 0,003 օրուան յաւելում մը ցոյց կուտայ եւ երեք հազար տարուան ընթացքին մէկ օր կ'աւելնայ բուն տարուան բաղդատմամբ։ Թուաբանական պարզ հաշիւ մը կը հաստատէ այս պարագան։ Այդ մէկ օրուան յաւելումը ոչ մէկ առնչութիւն ունի Յուլիական Թուականի ընթացքին հետ ։

Պ. Մոսկոֆեանի երկրորդ ճշդումէն, խոստովանիմ որ բան չհասկցայ։ Եթէ իր խօսքը Յուլիական տոմարին բարդուած օրերուն մասին է, բոլորս ալ գիտենք որ այժմ 13 օրուան յաւելում մը ցոյց կուտայ բուն տարուան վրայ եւ երեք հազար տարուան մէջ թերեւս քսան օրն ալ անցնի ։

Վերջացնելու համար, աւելցնեմ նաեւ թէ բնութեան մէջ մնացած օրէնքներ կամ բացարձակ ճշդութիւններ չկան։ Բնութեան բարեշրջման հոլովոյթին համընթաց ու քաղաքակրթութեան հսկայաքայլ յառաջդիմութեամբ օրէնքներն ու վարկածները եւս կը կրեն արմատական փոփոխութիններ ։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

Օրիորդը.— Ի՞նչ կ'արժէ այս կերպասին մեթրը։

Վաճառականը.— Միայն համբոյր մը։

Օրիորդը.— Շատ լաւ. 10 մեթր ղրկեցէք մեր տունը, մեծ մայրը պիտի վճարէ։

Կինը.— Այր մարդիկ ընդհանրապէս հաստ եւ կոշտ վիզ կ'ունենան. մինչ կնոջ վիզը ինչ նուրբ է եւ ձեւաւոր։

Ամուսինը.— Կ'երեւի Աստուած գլուխին համեմատ վիզ կուտայ մարդուն...։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ՍԼՕՆ ԼԱՄՈՒԿ ԷՐ

Հայուն մէջ, ամէն բան որոշուած էր նախապէս ու կը մնար անփոփոխ։ Թէեւ Տիգրանի շուրջ հիւսուած սիրահարական բռի-բռաւները, աղջիկներու նախայարձակ սէրն ու պատահած միջադէպերը, պահ մը վարանումի ենթարկեցին Սլօն, բայց՝ շուտով պատահականութիւններու վերագրեց եղածները, ու նորէն շարունակեց հիանալ Հայերու վրայ։

Սլօն լաւ կը ճանչնար Զարգարենց Մարգրիտը, Թուխենց Մարիամը, Գէլոնց Շուշանը, Օխիկենց Ալիսը, Պայծառը եւ բոլոր միւսները, անոնց հետ, ամրան գիշերները պահուըտուք խաղցեր էր, մասնակցեր էր հարսնախաղերուն՝ Տատմէրենց փթիրի ամբողջին մէջ։ Իր փեսայ եղած ատենը՝ Սուսանը հարս կ'ըլլար միշտ։ Անիրաւ աղջիկը ինչ գեղեցիկ հարս կ'ըլլար, կարծես երկինքէն իջած հրեշտակ մը ըլլար։ Համբարձման տօներուն՝ անոնց հետ «Ջան Գիւլիմ» երգած ու պարած էր շատ անգամներ։

Հանգոյց մը սակայն, որուն ներքինը միշտ անծանօթ մնաց Սլոյի համար։ Ինք երկար տարիներ ապրեցաւ գիւղին մէջ, մեծցաւ ու հասակ նետեց հայ աղջիկներու հետ, երգեց ու պարեց, խաղաց ու խնդաց, բայց ոչ մէկը սիրահարեցաւ իրեն մինչդեռ Տիգրանի համար՝ գիւղի բոլոր աղջիկները կռուի ելած էին եւ կ'ուզէին զայն յափշտակել իրարմէ։

Օհ, Սլօն լամուկ էր, Քիւրտի զաւակ, ու ասիկա կը բաւէր...։

ԱՐԵԳՆԱԶԸ

Խաչալենց Ալեքին աղջիկը։

Անոր հայրը յեղափոխական էր, սպաննուած հայ-թաթարական կռիւներու ընթացքին։ Հերոս եւ հայրենասէր, կամաւոր գացած էր ու այլ եւս չվերադարձաւ։

Արեգնազը իր ուսերուն վրայ ունէր հայ յեղափոխականի աղջիկ ըլլալու տարածուն փառքը։ Թող ոչ ոք չփորձէ կասկածի տակ դնել հպարտութիւնը այս անկոչելի փառքին։ Շատեր կը բաղձան յեղափոխական ըլլալ, համբաւ շահիլ, բայց որովհետեւ յեղափոխականի փառքը կը հիւսուի արիւնով, շատ քիչեր միայն կը հասնին հոն, ուր կը գտնես կախաղանն ու մահը առ ոչինչ համարող մարդը, ան՝ որ կը մեռնի յանուն իր հայրենիքի ազատութեան։

Այն մարդը որ ամփոփուեցաւ իր մորթին մէջ ու ապրեցաւ իբր սովական անհատ, հեռու համայնական մտածումներէ եւ թոյչքէ՝ մարդակերպ մըն է միայն։ Այս կաղապարով մեծցած մարդը ոչ մէկ աղերս ունի քաղաքակրթութեան հոսումին եւ մարդկային յառաջդիմութեան հետ։ Իրենց անձը պաշտողներու մէջ մի փնտռէք մարգարէն ու առաքեալը, յեղափոխականն ու հերոսը, արուեստագէտն ու հանճարի աշխատաւորը ...։ Անձնամոլները մարդկային ընտանիքէն դուրս նետեցէք իբրեւ քուրձ ու ձորձ ։

Արեգնազի հայրը տառապող ու ընդվզող Հայն էր, զտարիւն Վասպուրականցի մը։ Անոր մէջն էր մեր պատմութեան կանչը, վերջապէս նոր յարութեան մը ուխտը ...։

Սրբազան այս կոճղէն ծիլ կուտար Արեգնազը ...։

Ու գեղեցիկ էր Արեգնազը ։

Անոր ստեղծագործութեան վէպին մէջ՝ աստուածներու իմաստութիւնն էր անցեր որպէս շող ու արեւ։

Վհուկները զանիկա պիտի չփոթէին յաւերժահարսերու հետ ։ Անոր վրայ՝ հանգոյցը կար քաղդէական ամէնէն պոռոտ կախարդութեան։ Դէմքը՝ պատկերագարդուած բնարուեստի մը պատկառանքովը շրջանակուած էր ։

Աչքերուն մէջ՝ կախարդանքի ամբողջ սկաւառակ մը լող կուգար։ Մազերը՝ յորդ ու խիտ, երկու ուսերէն վար կը թափէին Հաչկանից Ջրվէժին պէս։ Այտերը՝ կարմրած եւ թուրմնաւէտ խնձոր ։ Անոր քալուածքը կշռոյթաւոր էր, երբ փողոցէ մը անցնէր, բլուրի մը կողէն կամ արտի մը երկայնքէն, պիտի կարծէիր գարնանային ոգին, որ՝ կը սահի գարունի բանուածքին մէջէն, որպէս խորհրդաւորութիւն եւ հանելուկ ։

Այսպէս էր Արեգնազը ...։

Խաչալենց Ալեքին տունը միայարկ էր։

Անիկա՝ գիւղէն դուրս ինկած էր, կարծես ապետ մը եղած ըլլար, որ չէր ուզեր խառնուիլ ամբոխին ։

Փարթամ չէր, հարթ տանիքի մը տակ՝ անճոռնի քարերէ հիւսուած պատեր եւ ողորմելի տեսք։ Հին տուն ։Բայց ի՞նչ հոգ։ Աննշան առարկաները, երբեմն մեծութիւն ու պատկառանք կը հագնին՝ շնորհիւ խորհրդաւոր դաղտնիքի մը ։

Յեղափոխականի տուն էր, ասիկա՝ կը բաւէր։ Ու Ալեքին տունը կը բարձրանար, կը մեծնար գիւղացիի աչքին, կը դառնար ներշունչումի աղբիւր եւ հպարտութեան բարձունք ու գագաթ։ Գիւղացին կը հիանար, կը դուրգուրար այս աննըշան ու աղքատիկ տեսքով տունին վըրայ, որուն սեմէն հոսեր էր հերոսութիւնը՝ խառնուած հայրենասիրական մեղրին...։

Ալեքին տունը, ամէն օր, իր հեքիաթը հիւսող քակող գիւղի միւս տուներու քով տաճարի մը պէս էր, անոր երկու կողմերուն վրայ իրենց շուքը տարածող երկու բարտիները, կերոններու կը նմանէին։

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

կէտը, յիշեցուց Ազգաժողովին ուխտը եւ շրջանային համաձայնութիւնները ապահովութեան մասին։ Յետոյ բացատրեց թէ Ատլանտեան զինակցութիւնը պատասխան մըն էր Արեւելքէն եղած սպառնալիքներուն, մանաւանդ Քորէայի պատերազմէն ետք։ Եւ վերջապէս պնդեց թէ անհրաժեշտ է խրականացնել Գերմանիոյ միացումը ազատ ընտրութիւններով։ Այս առթիւ դիտել տուաւ.— «Խ. Միութեան վարիչները վստահութիւն չունին այն բաներուն վրայ որ իրենց ձեռքը չեն»։

× Ինչպէս յայտնի է, Մոլոթովի ծրագիրը կը տրամադրէ Եւրոպայի 32 երկիրներուն համախմբումը, յանուն ապահովութեան, Եւրոպայի սրտին վրայ ձգելով բաժանեալ եւ չէզոքացուած Գերմանիա մը, եւ դուրս ձգելով Մ. Նահանգները, որոնք այժմ տիրական դեր կը կատարեն Եւրոպայի գործերուն մէջ։

× Նոյն օրուան ընթացքին նիստին մէջ չորս նախարարները անգամ մը եւս քննեցին ասիական խնդիրները։ Այսօր, չորեքշաբթի, նորէն պիտի խորհրդակցին։ Ուրեմն տակաւին կը յուսան բան մը փրկել։ Կ'ըսուի թէ արեւմտեան նախարարները առաջարկած են Ժընեւի մէջ ժողով գումարել ապրիլ 15ին, մասնաւորապէս քննելու համար ասիական խնդիրները։

ՍՈՒՐԻՈՅ նախագահը, զօր. Շիշաքլի, նոր կոչ մը ուղղեց միացեալ ճակատ կազմելու եւ համերաշխաբար գործելու համար։ Չորս երեւելիներ աքսորուած են, վերջին դէպքերուն հետեւանքով։

ՄԵԹՐՈՅԻ չաքարաբաշխ մեքենաները խորտակելով դրամները կը գողցուէին, ատենէ մը ի վեր։ Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել երեք պատանիներ, մէկը Հայ, Ռոպէր Գազազեան, քսան տարեկան։ Խուզարկութեան ատեն ոստիկանները անոնց բնակած սենեակին մէջ գտան դէզ մը քսան փրանքնոցներ։ Գողութեան այս ձեւը յղացած էր Ֆրանսացիներէն մէկը, Շաթըլէի մեթրոյին մէջ, դիտելով թէ պաշտօնեան ինչպէս կը հաւաքէ մեքենաներուն մէջ ձգուած դրամները ...

ՏԽՐՈՒՆԻ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք մահը Սէն Ժերմէի ընկերներէն՝

ՅԱԿՈԲ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

(49 տարեկան)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Չորեքշաբթի, ժամը 3ին Ս. Ժերմէի Հայոց եկեղեցին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը 56 Ռուբ Շարօ Կոմպէր, Սէն Ժերմ։

SALLE D'IENA - 10 Av. d'Iéna, Paris

Երկուշաբթի գիշեր, 22 փետր. ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

այս տարուան (երրորդ) ներկայացումը

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Քաղուած՝ Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն եւ վերածուած բոլորովին հայ գեղջկական կեանքի։

Երգերով, երաժշտութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻ ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ, ինչպէս նաեւ դերասան

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ Փարիզահայ սիրուած դերակատարներու։

Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի՝
Գրատուն Հր. Բալուեան,
43, Rue Richer, PARIS (9e)
Tél.PRO.25-46

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար փրանք, թղթատարի ծախսով 1100 ֆր.։

ԼԱԹԱԿԱԶՄ հատորներ ապսպրողներէն կը խնդրենք քիչ մըն ալ սպասել։ Արձանագրած ենք իրենց ապսպրանքը եւ կը սպասենք առաքման։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» թատերախումբը կը ծանուցանէ բոլոր կոմիտէներուն և քոյր մասնաճիւղերուն թէ իրենց տրամադրութեան տակ է, զանազան ներկայացումներու համար։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի Հ. Յ. Դ. Եռագիլպատցի կոմիտէին կողմէ։

Այս կիրակի գիշեր, ժամը 8·30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Հայաստանի «Փրկութեան կոմիտէ»ի անդամ՝

ԸՆԿԵՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻԻՋԱՆԴ եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Մուտքը ազատ է

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» խումբին։

Շաբաթ, 20 Փետր. ժամը 20·30ին, Օթէլ Ֆրանսի մէջ։

Գեղարուեստական բոլորովին նոր կտորներ, ջութակ, խմբերգ, զուարթ եւ հաճելի անակնկալներ։ Արտասանութիւն, եւ մեներգ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։ Կը խօսի ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Առատ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

×

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդին Սիամանթօ խումբի ընկերական երեկոյթը 20 Փետրուար, ժամը 21ին։ Բացումը կը կատարէ իր նոր նուագախումբը, նուագելով հայերէն եւ ֆրանսերէն կտորներ;

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Յակոբ Օշականի գրականութեան եւ արուեստին յատկանշական նկարագիրը»։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Համազգային Մշակութային Միութեան հերթական դասախօսութիւնները։ Այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Նօայի սրահին մէջ։ Ֆրանսերէն կը խօսի Պ. Վ. ՍԱԱԹՃԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Մեքենան պիտի փոխարինէ՞ մարդը»։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Վարժապետեան։ Նիւթը՝ «Ֆրանսական արդի թատրոնը»։ Մուտքը ազատ է։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Նոր Սերունդի թատերական ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Փետր. քսանին, շաբաթ ժամը ճիշդ 20·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կը ներկայացուի՝ ՍԱՍՆՈՅ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆԵՐԸ, ողբերգութիւն, չորս արար (յեղափոխական, հայրենասիրական եւ սիրային)։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ։

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին։ Սանթրը Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ)։

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ։

Պիւֆէ — Մուտք 300 եւ 250 փրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Խարբերդ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. վարչութեան։

Այս կիրակի ժամը 15ին, Շըմէն տիւ Վիադիւք, Փաթրոնաժ տը Կարսոնի սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ Ե. Սարը – Պօղոսեանի, կը ներկայացուի Սեդրակ Շահէնի

ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՆԿՈՒՄԸ

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Ֆ. Կ. Խաչի 14րդ պատգմ. ժողովը կը բացուի այս հինգշաբթի, առտուան ժամը 10ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԳԻՆԵՁՕՆ

Ֆ. Կ. Խաչի 14րդ համագումարի առիթով, այս չարաթ, ժամը 20·30ին։ Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամներ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին։

Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Մոնռուժի քաղաքապետարանին նորակառոյց շքեղ սրահին մէջ։

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ, որոնց կարգին՝ Տիկ. Մեյրի Մելիքեան, Պ. Ա. Գմբէթեան, Պ. Ս. Եավրուեան, (Ա. փրի տը Քոնսէրվաթուար, ջութակ) Պ. Ժաք Տալ, Պ. Ա. Տէտէճեան ձեռնադաշնակ, Օր. Պէճկեան, Օր. Ս. Յակոբեան, Պ. Մկրտիչ Խաչիկեան, Պանչօ Քաչանի Նոր Սերունդէն, հայկական եւ վրացական պարեր, Ուսումնասիրացի սանէն արտասանութիւն մը։

Փրեֆէքթիւրի նշանաւոր նուագախումբը պիտի նուագէ նաեւ հայկական երգեր։

Սրահը տաքցուած է։ Ճոխ պիւֆէ պատշաճ գիներով։

Երթեւեկի միջոցներ.— Օթօպիւս Փէ Մէ, 28, 38, Մէթրօ Փորթ տ'Օրլէանէն 150 մեթր, 187, 188, 125, 126, 128 իջնել Կրանտ Ռիւ, Մեռի տը Մոնռուժ։

Փութացէք հայթայթել ձեր տոմսերը գրավաճառները Պ. Պ. Հ. Սամուէլ 51 ռիւ Մոսիէօ լը Փրէնս, Պարսամեանէ 46 ռիւ Ռիշէ, Հ. Բալուեանէ 43 ռիւ Ռիշէ, նըպարավաճառ Պ. Մ. Գավէզեանէ 37 ռիւ տը Թրէվիզ, Ուսումնասիրացի անդամներէն ու վարչութենէն։ Հեռախօսի Թիւ Ալէզիա 22–76։

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ Բարեկենդանի առթիւ

6 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Բլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 53 ռիւ Կրինեան։

ՕՐՔԷՍԹՐ ԷՏԻ ԹՈՒՌՆԻԼ

Հայկական պարեր, աշուղական երգեր, դաշնակ, երգ, արտասանութիւն։

Մանրամասնութիւն տեղին վրայ։

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի (Մարսէյլ) վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 453 133 246 201 58 338 23 129 440 401 164 127։ Դիմել Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան։

ԹԱՏՐՈՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, կազմակերպութեամբ Դպրաց Դասուն, օժանդակութեամբ Եկեղեցաշէն Տիկնանց եւ Երիտ. Միութեանց։

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին, Օրլոժի սրահին մէջ, 145 Քուր Լափայէթ, Լիոն։

Ղեկավարութեամբ դերասան Պ. Ղեւոնդ Քայթանճեանի, առաջին անգամ ըլլալով, խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի « Վ Ա Ր Զ Ք », հեղինակ՝ Յ. Պիլէմճեան։

Գիները՝ 300, 250 եւ 200 Փրանք։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տարուան ամենափայլունը, Կիրակի 21 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր HOTEL GEORGE V

Գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Կը նախագահէ տնտեսական նախարար

Dr. Bernard Lafay

ՎԱՐԴԻԽԱՆԵԱՆ նուագախումբ եւ «Աթրաքսիոններ»։

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
PROvence 82-38, TROcadero 03-18

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին, Ազգ. Տան մէջ։ Կը խօսի ընկեր Ա. Պ.։ Նիւթը՝ «Փետրուար 18»։— Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20·30ին։

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, Քաֆէ տը լաւ Մէրի, Սէն Միշէլ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս չարաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, 101, Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասենեակը։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ասուլիսը՝ այս չարաթ, երեկոյեան ժամը 9ին, Առնուվիլի եկեղեցւոյ խորհրդարանը։ Նիւթը՝ «Հայաստանի կոլխոզային գիւղատնտեսութիւնը»։ Մուտքը ազատ է։

ՉԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ Միութեան վարչութիւնը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ արձանագրուած եւ ոչ-արձանագրուած բոլոր անդամ – անդամուհիները մարտ մէկին, ժամը 8·30ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Առ որ անկ է.— Թ. Ս. Թ. ոչ անուն է, ոչ ալ մականուն, այլ սկզբնատառերը հետեւեալ բացատրութեան.— Թարգմանուած Ամենօրեայ Թերթերէ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ի պատիւ Վասպ. Հայր. Միութեան վարչութեան տասնամեայ գործունէութեան, կազմակերպուած է հայրենակցական եւ բարեկամներու, գինեձօն խնջոյք մը, 21 Փետր., կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4էն 12։ Նորմանտի սրահին մէջ, Պուլվար տ'Ալժէ, թիւ 28։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԺԱՄԱՆԱԿ ՉԿԱՅ (աղջկան մը կեանքէն)։ Վիպակ։ Գրեց՝ Պօղոս Սնապեան, Պէյրութ։ Գին հինգ շիլին։ Հասցէ — Էֆօլ Արմէնիէն, Նուպարեան, Պէյրութ, (Լիպան)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարտ 4, Հինգշաբթի երեկոյ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութեան ձեռնարկը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Նորայր եւ Տիկին Սրբուհի Հայրապետեան կը ծանուցանեն թէ Փետր. 21ի կիրակի օրը Լիոնի եկեղեցւոյն (69 ռիւ Լուի Պլան) մէջ, Ամերիկա վախճանած իրենց մօր՝ ՖՈՒԼԻԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի։ Կը խնդրուի հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէ ներկայ ըլլալ։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Դընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը։ Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն։ 900·000 ֆր.։ Հեռախօսել՝ GOB. 05-63

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI 18 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7298 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2709

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչ անունով ալ կոչուին, մեր Կ. Խաչերը կը հետեւին միեւնոյն կանոնագիր-ծրագրին: Տեղ մը լայն, տեղ մը ամփոփ:

Անշուշտ ամէն միջավայր իրեն յատուկ պահանջներ ունի:

«Գնակ մը կերակուր»ը աւանդութիւն դարձած է Լիբանանի մէջ:

Ամէն տարի մասնաւոր հանգանակութիւն մըն ալ կը կատարուի հոն, շօշափելի գումար մը գոյացնելով: (Այս տարի՝ աւելի քան 13.000 լիր. ոսկի):

Ֆրանսայի եւ Եգիպտոսի մէջ իրական պահանջ մը կը գոհացնեն օդափոխութեան կամ կազդուրման կայանները, մեծ գումարներ սպառելով:

Սուրիոյ — ինչպէս Լիբանանի — մէջ կան պատսպարաններ ուսանողներու եւ անկարներու համար:

Ամերիկայի կեդրոնը — ՀՕՄ — տեսակ մը հոգատար իշխանութիւն կամ դրամատուն է արեւելեան շրջաններու համար, ինչպէս ամբողջ գաղութը:

Իր եկամուտին մեծագոյն մասը կը հոսի դէպի Յունաստան, Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Իրան եւ այլուր, հոգալով բազմազան պէտքեր:

Հարաւ. Ամերիկայի Կ. Խաչն ալ մօտաւորապէս նոյն դերը կը կատարէ:

Մեր գաղութին մէջ, Կապոյտ Խաչը սովորական պարտականութիւններէն դուրս, կը զբաղի նոր սերունդին փրկութեան գործով:

Այդ մտահոգութեամբ, չորս մը դպրոց — ասլնթացքներ կը պահէ հայաշատ կեդրոններու մէջ: Փարիզէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը:

Տէսինի դասընթացքը իրական դպրոց մըն է, ամենօրեայ:

Համեստ գաղութի մը, Վիէնի մէջ երեք դասընթացքներ կը շարունակուին տարիներէ ի վեր:

Կրընոպլի մէջ, ինչ որ ունինք իբրեւ հայերէնի դասընթացք եւ սանուհիներու պատրաստութիւն, Կապոյտ Խաչի ձեռնարկն է:

Այս պարագաները կը յիշենք ոչ թէ իբրեւ պարծանք, այլ պարզելու համար գործունէութեան մէկ մասը:

Կապոյտ Խաչը ինքն ալ գիտէ որ կատարուած աշխատանքը չի գոհացներ օրուան պահանջները:

Ուրեմն, Պատգ. Ժողովին գլխաւոր գործերէն մէկը պիտի ըլլայ նոր միջոցներ մտածել եւ պակասները լրացնել:

Իբրեւ գործօն եւ ծաւալուն կազմակերպութիւն, իր պարտքն է ամէն բանէ վեր դասել նոր սերունդին փրկութեան գործը: Զայն վարել ոչ թէ միջանկեալ, այլ իբրեւ հիմնական աշխատանք:

Այս հասկացողութեամբ, կրնայ ի հարկին այդ գործունէութեան յատկացնել իր նիւթական եւ բարոյական դրամագլուխին 75 առ հարիւրը:

Այս աշխատանքին լրացուցիչ մասը կը կազմէ ուրիշ պարտականութիւն մը, — շրջանաւարտներ, յաջորդներ հասցնել, ինչպէս կը փորձեն ամէն տեղ:

Կը տեսնէք արդէն, — Տարեցները նօսրացած կամ յոգնած են: Շատերուն զաւակները արդէն հարս են կամ հարսնցու:

Ուրիշներ ի վիճակի չեն դեր կատարելու, անհրաժեշտ պատրաստութիւնն ստացած չըլլալով:

Կազմակերպութեան ծրագրին հիմնական կէտերէն մին կը կազմէ սանուհիներու դրութիւնը, սկսելով արծուիկներէն:

Ուրիշ գաղութներու մէջ մասնաւորապէս ուժ կուտան այս շարժումին: Ինչո՞ւ կէս ճամբան պիտի մնար մեր Կապոյտ Խաչը, հակառակ այնքան յարմարութեանց:

Յաջորդներ պատրաստելով, միեւնոյն ատեն կայծ մը վառած պիտի ըլլան ամէն տունի մէջ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԵՌ ԿԸ ՔԱՇՔՇԵՆ

ԱՅՍՕՐ ՆՈՐԷՆ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Զօրս Մեծերու Գչ. օրուան ժողովին մէջ, Աւստրիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Ֆիկլ բացատրեց թէ ինչու չի կրնար ընդունիլ Պ. Մոլոթովի նոր առաջարկները, որոնց համաձայն Աւստրիան պիտի չէզոքացուի, բայց օտար զինուորները պիտի մնան, մինչեւ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը: Յետոյ խօսեցաւ Պ. Տըլըս, դառնօրէն դանգատելով Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին անվերջանալի ձգձգումին դէմ: Պ. Ժորժ Պիտօ ըսաւ թէ վտանգաւոր է խախտել Աւստրիոյ անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը: Պ. Իտըն եւս յայտարարեց թէ բացարձակապէս անկարելի է ընդունիլ որ օտար զինուորներ մնան Աւստրիոյ մէջ, հաշտութեան դաշնագրին կնքումէն ետք: Երեք նախարարները այս առթիւ ալ իրենց տեսակէտները պարզեցին բազմաթիւ փաստերով: Պ. Պիտօ դարմանք յայտնեց որ Մոլոթով այնքան յամառօրէն իրարու հետ կը կապէ աւստրիական եւ գերմանական խնդիրները:

Նիստին երկրորդ մասին մէջ, Պ. Մոլոթով նորէն խօսք առնելով հետեւեալ «բարեփոխեալ» բանաձեւը առաջարկեց. — «Նկատի առնելով Գերմանիոյ դաշնագրին յապաղումը, չորս պետութիւնները իրաւունք պիտի ունենան, Աւստրիոյ դաշնագրին գործադրութենէն ետք, առժամապէս յետաձգել իրենց զինուորներուն պարպումը Աւստրիայէն: Միեւնոյն ատեն չորս կառավարութիւնները կ'ընդունին թէ անհրաժեշտ է ամէնէն ուշը 1955ին վերաքննել օտար զինուորներու հեռացման թուականը ճշդելու խնդիրը»:

Արեւմտեան նախարարները դիտել տուին թէ այս բանաձեւը ծուղակ մըն է: Պ. Տըլըս յայտարարեց. — «Խ. Միութիւնը այս ձեւով անսահման իրաւունք կը ստանայ պահելու իր զինուորները: Վերաքննութեան իր ծրագիրը կը նշանակէ թէ անհրաժեշտ է Զօրսերու համաձայնութիւնը, այլապէս օտար զինուորները իրենց տեղէն պիտի չշարժին»: Իսկ Պ. Պիտօ հարցուց. — «Ինչո՞ւ մինչեւ 1955 յետաձգել բան մը որ կրնայ կարգադրուիլ այսօր»: Պ. Իտըն եւս մերժեց Մոլոթովի բանաձեւը, իսկ Պ. Ֆիկլ յայտարարեց թէ չի կրնար ընդունիլ զայն:

Նիստը վերջացած ատեն, երկու կողմերը այնքան հեռու էին իրարմէ որքան սկիզբը: Պ. Մոլոթով առաջարկեց չփակել վիճաբանութիւնը, որպէսզի կարենայ յետագային յայտնել իր տեսակէտները: Միեւնոյն ատեն թելադրեց Պ. Ֆիկլի հակաառաջարկներ ներկայացնել: Ի վերջոյ որոշուեցաւ վիճաբանութիւնը շարունակել այսօր, հինգշաբթի: Երէկ, չորեքշաբթի, նորէն գոնփակ նիստ պիտի գումարէին, առտուն, իսկ կէսօրէն վերջ լիագումար նիստ՝ քննելու համար գերմանական հարցը եւ Եւրոպայի ապահովութեան խնդիրը:

Իրազեկներու կարծիքով, Մոլոթով անկարելին կը փորձէ, խորհրդաժողովը երկարաձգելու համար: Ամէն պարագայի մէջ, միշտ նոր անակնկալ մը կը ստեղծէ, աւելի թանձրացնելով ժողովին մթնոլորտը:

Այս առթիւ կը հաստատեն թէ Ռուսերը 45.000 զինուոր ունին Աւստրիոյ մէջ եւ երբեք տրամադիր չեն քաշելու զանոնք ոչ այս տարի, ոչ ալ 1955ին: Միւս երեք պետութիւններուն զինուորները հազարաւոր հազիւ կը հաւասարին ռուսական ուժին: Անցեալ շաբթու, երբ Մոլոթով կ'առաջարկէր որ խորհրդային զինուորները մնան, կ'ըսէր թէ Ամերիկացիները մօտ հարիւր ռազմական խարիսխներ շինած են Եւրոպայի եւ յարակից երկիրներու մէջ: Իսկ Գչ. օրուան նիստին մէջ բացատրեց թէ պատճառը Եւրոպայի միացեալ բանակն է որուն ուժ կուտան Մ. Նահանգները: Իր տեսակէտով, միացեալ բանակի ծրագիրը կը ձգտի վերազինել Գերմանիան, իսկ այս վերջինը վերազինուելով կրնայ կցել Աւստրիան, ինչպէս ըրաւ Հիթլէր: Այսպէս, Աւստրիան այս անգամ ալ միացեալ բանակի ծրագրին զոհ պիտի երթայ, ռուսական տրամաբանութեամբ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ...

Քառասուն տարի ալ աշխատինք, պիտի չկրնանք ամերիկահայ մամուլին բարձրութեան հասնիլ ...

Այնտեղ յարատեւօրէն կը մշակեն լրագրութեան ճիւղ մը ուր ամէնքն ալ համերաշխ են, առանց դաւանանքի խտրութեան:

Անշուշտ անոր համար որ այս ճիւղը տոլարով կը բանի:

Այսպէս, գրեթէ ամէնքն ալ նշանտուք, հարսնիք, մկրտութիւն, ընտանեկան հանդիպումներ, ոսկի եւ արծաթ յոբելեաններ կը նկարագրեն նոյն եւ այլազան մանրամասնութիւններով:

Եւ արար-աշխարհ կ'իմանայ թէ հարսը ի՛նչ հագած էր, որոնք բռնած էին շրջազգեստին ծայրերը, քանի հոգի ներկայ էին, ի՛նչ տեսակ համադամներ դիզուած էին սեղաններուն վրայ, քանի ժամ տեւեց կերուխումը, ո՛վ բաժնեց կարկանդակը, ինչպէս *Թամզարա* պարեցին կեսուրը եւ զոքանչը եւն.:

Նմոյշ մը՝ պատահաբար.

— *«Շքախումբին առջեւէն մտանին կը տանէր փոքրիկն..., Ծաղիկներ կը սփռէր փոքրիկն... Անոնց ետեւէն կը քալէին հարսնքոյրերը (բոլորին անուններով):*

.. Պատուոյ սեղանին շուրջ նստած էին հարսն ու փեսան: Աւելի քան 250 հոգի հիւրասիրուեցան հայկական ասատ, համեղ եւ պէսպէս ըմպելիներով եւ զանազան ըմպելիներով»:

Դեռ շատ աւելի շողշողուն օրինակներ կան, բայց կարճ կը կապեմ:

Առջի օր իսկապէս «շքեղ եւ աննախընթաց» պատմութիւն մը եւս կարդացի:

Ամերիկահայ թերթի մը մէջ — յառաջդիմակա՛ն — Տէր եւ Տիկին մը շնորհակալութիւն կը յայտնեն իրենց ամուսնութեան 25ամեակին առթիւ իրենց ուղղուած բարեմաղթութեանց համար:

Նաեւ «խորին շնորհակալութիւն բոլոր անոնց որոնք պատրաստեցին օրւա նոյն եւ համեղ ուտելիքները եւ արծաթեա տարեդարձին առթիւ նւիրեցին արծաթէ նւէրներ»:

Եւ դեռ շարք մը շնորհակալութիւններէ ետք, սրտառուչ յայտարարութիւն մը.

— *«Պէտք է խոստովանիլ որ ամէն բանէ աւելի մեզ հաճոյք պատճառողը նոր սերունդի ներկայութիւնն եւ անոնց համբոյրներն էին»:*

Հազիւ օրինակած էի այս տողերը, երբ չար սատանայ մը մշտեց.

— Անխոհեմութիւն է ըրածդ: Վաղը այստեղ ալ կը հետեւին այդ օրինակին եւ «շնորհակալիք»ներ կը ստանանք ընտանեկան այցելութեանց առթիւ փոխանակուած համբոյրներու մասին: Մի մոռնաք որ համբոյրի հայրենիքին մէջ կ'ապրինք..

ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. Ժողովը 223ի դէմ 395 ձայնով վաւերացուց կառավարութեան վերջին որոշումները՝ նուազագոյն օրապահիկի եւ ուրիշ ընկերային-տնտեսական խնդիրներու մասին: Ահաւասիկ քուէարկուած բանաձեւը. —

«Ազգ. Ժողովը կը ցաւի որ բաւարար չափով նկատի առնուած չեն հաւաքական պայմանագիրներու գերագոյն խորհուրդին եզրակացութիւնները: Վերջերս ձեռք առնուած ընկերային եւ տնտեսական միջոցները կը համարուին առաջին հանգրուան մը: Ժողովը կը յիշեցնէ թէ կառավարութեան էական նպատակները պէտք է կազմեն գնելու կարողութեան իրական բարձրացումը, հաստատուն վիճակի մը վերածելով գիները, առանց նոր թղթադրամներ շրջաբերութեան հանելու: Այս առթիւ կը մաղթէ որ աշխատավարձքի ներկայ դրութեան աստիճանաբար յաջորդէ ընկերակցութիւնը բոլոր անոնց որ կը մասնակցին ձեռնարկի մը յաջողութեան: Եւ կը հրաւիրէ կառավարութիւնը ձեռք առնել ամէն միջոց, արգիլելու համար գիներու յաւելումը:

Նախապէս մերժուած էին ընկերվարական եւ համայնավար խմբակցութեանց բանաձեւերը: Այս առթիւ կատարուած վիճաբանութեանց ընթացքին ելմտական նախարարը յայտարարեց.

— Ցարդ անուանական աշխատավարձքի յաւելումները չաւելցուցին աշխատաւորներուն գնելու կարողութիւնը: Կառավարութիւնը կը ջանայ այս անգամ կատարել այնպիսի յաւելում մը որ չազդէ գիներուն վրայ: Ներկայ դժուարութեանց լուծումը կրնայ յաջողիլ միայն տնտեսական գործունէութեան ծաւալումով: Կառավարութեան ծրագիրը քայլ մըն է այդ ուղղութեամբ: Մենք չենք ըսեր թէ բոլոր խնդիրները լուծած ենք. բայց կը ջանանք լուծել»: Ինչպէս կը յիշուի, նուազագոյն օրապահիկը պիտի ըլլայ ժամական 115 ֆրանք, այսինքն ամիսը 22.425 ֆրանք:

Նախարարական խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ, քննելու համար միջազգային կացութիւնը եւ տնտեսական խնդիրներ: Ելմտական նախարարը առաջարկեց արգիլել գիներու բարձրացումը՝ հիմք բռնելով Փետրուար 8ի գիները: Ուրիշ միջոցներ ալ կը քննուին:

× Հնդկաստանի Հանոյ քաղաքին մէջ զինուորական խորհուրդ մը գումարուեցաւ նախագահութեամբ Պ. Փլեւէնի: Կը կարծուի թէ ֆրանսական ուժերը նոր յարձակողականի մը պիտի ձեռնարկեն մօտերս:

Մ. Նահանգներու ծերակոյտին առջեւ զեկուցում տալով, անպաշտօն նախարար մը յայտարարեց թէ Հնդկաչինի ըմբոստները «որեւէ իրական յառաջդիմութիւն չեն կատարած» եւ թէ ներկայ տագնապը պարզապէս կարմիր քարոզութիւն է, Պերլինի ժողովին վրայ ազդելու համար: Ժողովը տեւեց երեք ժամ: Մ. Նահանգներու ծերակոյտը եւ երեսփ. ժողովը չեն ուզեր որ Այզընհաուըր յանձնառութիւններ ստանձնէ Հնդկաչինի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈՒՌՆ ՅՈՅՑԵՐ տեղի ունեցան Իտալիոյ մէջ, 24 ժամուան գործադուլին առթիւ: Հինգ հարիւր բանթողներ ձերբակալուեցան Հռոմի մէջ, 13 ոստիկաններ եւ երկու սպաներ վիրաւորուեցան: Սպաներէն մէկուն գլուխը պատռած էին քար մը նետելով: Ցուցարար մը խածած ուրիշ սպայի մը ձեռքը: Ստուարաթիւ պահակախումբեր կը շրջէին մայրաքաղաքին մէջ ուր ամէն ցոյց արգիլուած էր:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ զինակցութեան կնքումը օրերու խնդիր է: Այս զինակցութիւնը վճռական դեր պիտի կատարէ Պալքաններու մէջ: Իտալիոյ մէջ մտավախութեամբ կը հետեւին այս անցուդարձին:

ՑՈՒՐՏԸ վերսկսած է Փարիզի մէջ, երեք օրէ ի վեր, եւ կը կարծուի թէ դեռ պիտի տեւէ, աւելի սաստկանալով:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՆՈՐԵԱՑ ՄՇԱԿ ՄԸ ԹՈՎՄԱՍ ՉԱՐՇԱՖՃԵԱՆ

●

ԽՄԲ. — Անցեալ շաբթու հաղորդած էինք ընկեր Թովմաս Չարշաֆճեանի մահը Ֆրէզնոյի մէջ, ինչպէս եւ հատուած մը իր յուշերէն, Հայրենիքի մասին որուն հիմնադիրներէն մին եւ առաջին խմբագիրը եղած է։

Ահաւասիկ յօդուած մը եւս իրազեկ ընկերոջ մը ստորագրութեամբ.—

Տիգրանակերտցի էր ընկեր Չարշաֆճեան, ծնած՝ 1872ին։ Իր նախնական կրթութիւնը ստանալէ ետք, անցած է Պոլիս եւ կարճ ժամանակ մը աշակերտած՝ Պէրպէրեան վարժարանին։ Ապա մտած Րոպըրթ Գոլէճը, որուն ընթացքը եւս աւարտելու անցած է Լոնտոն եւ սկսած է հետեւիլ բժշկութեան։ Քանի մը տարի ետք նիւթական միջոցներու պակասը ստիպած է զինքը թողելու համալսարանը եւս։

Այնուհետեւ Չարշաֆճեան կ'ունենայ թափառական կեանք մը։ Օր մը ան Երուսաղէմ է, ուր կը ձերբակալուի եւ կը բանտարկուի Թուրք կառավարութեան կողմէ իբրեւ յեղափոխական։ Հազիւ օձիքը ազատած՝ կ'անցնի Եգիպտոս։ Ժամանակ մը ետք Կովկաս է, յետոյ Պուլկարիա եւ այլուր։

Անտուն մարդ մը եւ շրջիկ մը, ինչպէս այդ օրերու շատ մը Հայերը։ Օր մըն ալ, 1895ին, ինքզինքը կը գտնէ Քոլոմպոսի երկիրը՝ Ամերիկա, ուր արդէն աշխարհի զանազան մասերէն, մանաւորապէս Թուրքիայէն, գաղթած հայութեան գանգուած մը կ'ապրէր։

Մինչ շատեր Ամերիկա կուգային՝ անտեղեակ լեզուին ու մանաւանդ երկրի նիստուկացին, Չարշաֆճեան բաւարար չափով սորված էր անգլերէն լեզուն, եւ ապրած ըլլալով Րոպըրթ Գոլէճի եւ անգլիական համալսարանի մը մէջ, չափով մը ընտելացած էր նաեւ անգլօ–սաքսոն բարքերուն ու կենցաղին։ Տիգրանակերտի մէջ իր ապրած կեանքը եւս, ապա երկրէ երկիր իր պտոյտները, նաեւ շփումը շատերուն, մեր ժողովուրդի զանազան խաւերուն հետ, անոր մէջ արթնցուցած էին հայ մարդու գիտակցութիւնը, հայրենիքն ու ժողովուրդին ծառայելու ոգին։ Աւելին։

Այդ օրերուն երկրի մէջ տեղի կ'ունենային հալածանք ու կոտորածներ։ Հրապարակի վրայ էին ու կը գործէին հայ յեղափոխական կուսակցութիւնները, արթնցած էր հայ քաղաքական միտքը։ Ամէն մարդի մէջ կը կազմակերպուէր հայ երիտասարդութիւնը։ Հայրենիքին ծառայելը դարձած էր օրուան նշանաբանը։ Այս պայմաններուն մէջ ոեւէ մէկը, առաւել եւս Թովմաս Չարշաֆճեան, չէր կրնար մեկուսացած կեանք մը ապրելու մասին մտածել։ Եւ, իր ներքին տարերքէն մղուած, կը խառնուի հոսանքին։

Իննսունական թուականներու կէսերուն եւ մանաւանդ այնուհետեւ, մեր կեանքի մէջ առաջ եկած հոսանքի վարիչը սկսած էր դառնալ Դաշնակցութիւնը։ Հնչակեան կուսակցութիւնը այլեւս կորսնցուցած հին օրերու իր փայլն ու հմայքը, սկսած էր իր վայրէջքը։ Դաշնակցութիւնը թէ բուն երկրի մէջ, արագօրէն կը դառնար տիրական նաեւ արտասահմանի մէջ։ Բացառութիւն կը կազմէր հեռաւոր Ամերիկան։ Պառակտած, իրերասպան կռիւներով բանուած Հնչ. կուսակցութիւնը, մանաւանդ անոր Վերակազմեալ հատուածը, դեռ եւս ուժ էր այստեղ։ Ճիշդ է, բարոյական արժէք ու հեղինակութիւն չէր ան, բայց չօշափելի քանակ էր, բազմութիւն, զոր անկարելի էր ճաշուի չառնել։ Դաշնակցական Կոմիտէներ կային հոս. կար կազմակերպութիւն բառիս իրական նշանակութեամբ, տեղի կ'ունենային պատգամ. ժողովներ։ Բայց այս կազմակերպութիւնը չունէր իր մամուլը։

Եւ ահա խումբ մը Դաշնակցական ընկերներ ու մտաւորականներ իրար գալով, ճիգերու եւ նիւթական միջոցներու դերագոյն զոհողութեամբ մը, 1899 Մայիս մէկին, կը հիմնեն Նիւ Եորքի մէջ «Հայրենիք» թերթը, որ ժամանակ մը կը հրատարակուի իբրեւ չէզոք, անկուսակցական թերթ՝ շուտով դառնալու համար Դաշնակցութեան Ամերիկայի օրկանը։ Հիմնադիրներուն շարքին մէջ եղած է նաեւ Թովմաս Չարշաֆճեանը, որուն կը վիճակուի նաեւ պատիւը «Հայրենիք»ի առաջին խմբագիրը ըլլալու։

Իր երիտասարդութեան օրերուն, ընկ. Չարշաֆճեան անդիմադրելի մղում մը ունեցած է կուսակցական կեանքով ապրելու։ Ան սիրած է նաեւ լրագրութիւնը։ Լոնտոնի մէջ, երբ բժշկութեան ուսանող էր, դարձած էր աշխատակիցը Պոլսոյ Արփիար – Շահնազարի «Հայրենիք»ին՝ յաճախ անոր մէջ ստորագրելով շահեկան թղթակցութիւններ՝ նուիրուած միջազգային քաղաքական եւ մեր ազգային կեանքի զանազան երեւոյթներուն։

Ամերիկա հասնելէ ետք ան փնտռած է թերթ մը, որուն կարենար աշխատակցիլ հանգիստ սրտով։ Ամերիկայի մէջ հայ լրագրութեան հայրը եղած է Հայկակ Էկինեան, որ յաջորդաբար սկսած է հրատարակել զանազան թերթեր — Արեգակ, Սուրհանդակ, Ազատութիւն։ Էկինեանի մէկ ուրիշ թերթը եղած է «Տիգրիս»ը, որուն կապուած է եղեր նաեւ Չարշաֆճեան։ Բայց ինչպէս նախորդները, Էկինեանի այս թերթն ալ անգոյն ու անկերպարան լրագիր մը եղած է։ Ամէնէն չէզոք թերթն իսկ պէտք է որոշ սկզբունքներ եւ նկարագիր ունենայ։ Էկինեան չէ կրցած նկարագիր տալ իր թերթին։ Հակընդդէմ սկզբունքներով ու գաղափարներով մարդիկ, որոնք աշխատակցած են այդ թերթերուն ու մանաւանդ «Տիգրիս»ին, աշխատած են իրենց դրոշմը դնել անոր վրայ։ Եւ բնական է անոնք պիտի չկարենային գոհացում տալ ընթերցող հասարակութեան ճաշակին։

Շատ սուր կերպով պահանջը կը զգացուէր «Հայրենիք»ի նման թերթի մը։ Հոգ չէ թէ չէզոք, ան իր որդեգրած առողջ սկզբունքներով, պիտի ըլլար արտայայտիչը մեր հանրային կեանքին։ Եւ իրօք «Հայրենիք»ի երեւումը, իր առաջին իսկ օրէն, եղած է այդ օրերու ամերիկահայ կեանքի ամէնէն ուշագրաւ եւ ցնցող երեւոյթը։ Չարշաֆճեան խմբագրած է Հայրենիքը 1899 Մայիս 1էն մինչեւ 1900 Մարտ 30, միշտ իրեն հետ ունենալով ձեռնհաս աշխատակիցներ, ինչպէս Բարգէնը (Մարտիրոս Տէր Մանուէլեան), Երկաթը, (Արմենակ Լեւոնեան), Մինասեան եւ ուրիշներ։ Եւ ինչ վայնասուն հակառակորդներու կողմէ «Հ.»ի երեւման առթիւ, որ նոր գաղափարներու եւ սկզբունքներու թարմ հոսանք մը կը մտցնէր մեր հանրային կեանքին մէջ։ Չարշաֆճեանին յաջորդած է մեր աննման Վռամեանը եւ «Հայրենիք» հիմնապէս կերպարանափոխուած է, անոր հետ մեր կազմակերպութիւնն ալ ունեցած է ուժգին վերելք մը։

«Հայրենիք»ը թողելէ ետք երկար տարիներ Չարշաֆճեան շատ մօտ եղած է մեր կուսակցական կեանքին։ Խօսած է մեր բեմերէն, մասնակցած է կուսակցական պայքարներուն։ Հետագային սակայն ընտանեկան հոգեր եւ այլ նեղութիւններ պատճառ եղած են, որ ան նուիրուի իր անձնական զբաղումներուն եւ քիչ անգամ բերէ իր բաժին մասնակցութիւնը մեր կուսակցական կեանքին։

Արտաքնապէս խոժոռ, խստադէմ, անհաղորդ ու անձնակեդրոն մարդ մըն էր Չարշաֆճեան։ Բայց ատիկա արտաքինն էր։ Իրապէս ան ունէր տաք հոգի մը եւ նուրբ ու զուարթ հեգնանքի գիծ մը։ Հաճելի խօսակից մըն էր, երբ լաւ տրամադրութեան մէջ էր։ Խիստ էր սակայն, մըռայլ, նոյնիսկ վանողական, երբ ցաւ ու վիշտ ունէր։ Դժուարահաճ էր, կը սիրէր քննադատել։ Բնաւորութեան այս գիծն ալ պատճառ եղած էր որ ան յաճախ դժուարութիւններ ունենար վարիչ ուժերու եւ մարմիններու հետ։

Վերջին աւելի քան 10 – 15 տարիներու ընթացքին Չարշաֆճեան հիւանդ կեանք մը ապրեցաւ։ 1949ին, երբ «Հայրենիք» օրաթերթը իր յիսնամեակը կը տօնէր, Չարշաֆճեան հեռագրով մը շնորհաւորեց եւ թերթի յիսնամեակ մը և Դաշնակցութեան վաթսունամեակը, որուն դեռ աւելի քան տարի մը կար։ Նամակի մը մէջ մեր ընկերը այսպէս կը գրէր.

— «Տարի մը առաջ կը շնորհաւորեմ Դաշնակցութեան 60ամեակը, որովհետեւ գիտեմ թէ տարի մը ետք ես արդէն հողը գրկած պիտի ըլլամ»։ Սխալեցաւ իր գուշակութեան մէջ։ Ապրեցաւ աւելի քան չորս տարի եւս։

Ընկեր Չարշաֆճեան հպարտ էր, որ եղած էր մէկը «Հայրենիք»ի հիմնադիրներէն եւ եղած էր անոր առաջին խմբագիրը։ Արդար հպարտութիւն։ Սերմնացանը իր աչքերով տեսած էր, որ ուռճացած եւ բազմապատիկ արդիւնք տուած էր այն սերմը, զոր ինք եւ իր ընկերները նետած էին հողին մէջ։

Մ. ՕԶԱՆԵԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ)

Զ.

Սթալինի պաշտամունքին դէմ ուղղուած այս պայքարը շարունակուեցաւ բոլոր համալսարաններու, ճայնասփիւռներու, եւ դպրոցներու մէջ։ Եւ, կարեւոր պարագայ, նոր ուղղութիւնը ուսուցանող դասագիրք մը հրատարակուեցաւ Սթալինի «Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան պատմութեան դասընթացք»ին տեղ, որ քառասուն միլիոն օրինակ տպագրուած էր եւ ծախուած։

Երբ Կարմիր Հրապարակին վրայի դամբարանը վերաբացուեցաւ, մահէն ութուկէս ամիս վերջ, Սթալինի զմռսուած մարմինը ցուցադրուեցաւ մառեշալի համազգեստով եւ բոլոր այն պատուանշաններով, զոր դադրած էր կրելէ, նոյնիսկ պատերազմը չաւարտած։

Տեսակ մը հեգնութիւն էր, որովհետեւ խորհրդային յաղթանակի կերտիչը դարձած էր գրեթէ Ռուսիոյ «Անծանօթ Զինուորը», Մայիս 9ին, յաղթանակի տարեդարձին օրը, անոր անունը խնամքով մոռցուեցաւ օրաթերթերու ոգեկոչումներէն։

Այլեւս չէր յիշատակուեր իբրեւ բոլոր ժամանակներու զինուորական մեծ հանճարը, յաղթութեան կազմակերպիչը, եւ Սթալինեան ռազմական գիտութեան հիմնադիրը։ Մամուլը եւ պատերազմական նախարար Նիքոլա Բուլկանին կամովին եւ միաձայնութեամբ մոռցան պատերազմի ղեկավարին անունը։ Բուլկանին, որ պատերազմի ընթացքին կարեւոր դեր մը կատարեց իբրեւ մառեշալ Ժուքովի բանակին քաղաքական լիազօր, բանակներուն ուղղուած իր օրակարգին մէջ, յաղթանակը վերագրեց «Համայնավար փառահեղ կուսակցութեան ղեկավարութեան»։

Նոյն խօսքերը դերման արշաւանքի տարեդարձին օրը (Յունիս 22), ոչ մէկ ակնարկ այն մարդուն, որ եթէ չըլլար, թերեւս պատերազմը կորսնցնէին։ Ցակաւին երկու տարի չէ անցած այն օրէն, երբ երկու շարժանկարներ չինեցին Սթալին – կրատի եւ Պերլինի ճակատամարտներուն վրայ, ուր Սթալին կը հաստատէ ռազմագիտութեան գլխաւոր օրէնքը եւ ուր ագոնիկա իր զօրավարները կը համոզէ դպրոցական տղոց նման։

Ժողովուրդին երեւակայութեան մէջ քանդելով Սթալին – կուռքը, անոր հաջորդները սկսան կազմաւորակ ժառանգորդները սկսան կազմաւորակ աւելի մարդկայինեւ պատշաճ չափերով Սթալին մը։ Հիմա երբեմն միայն «մեծ» ածականը կը գործածուի երբ այս կամ այն առիթով անունը յիշատակուի։

Միայն Նոյեմբերին, յեղափոխութեան տարեդարձին օրը, մառեշալ Վորոշիլով «հանճարեղ ու մեծ պետը» բացատրութիւնը գործածեց։ Հաւանաբար վերջին անգամ ըլլալով։ Այսուհանդերձ Վորոշիլովն ալ իր ճառին սկիզբը միայն Լենինի վերագրեց «ընչազուրկներու գիկտատուրան, բանուոր – գիւղացիներու վարչակարգը» հաստատելու պատիւը։ Այլեւս պատիւ կը վայելէ միայն եւ ոչ թէ կը պաշտուի իբրեւ կիսաստուած։ Եւ ընթացիկ բացատրութեամբ անիկա «մեծ շարունակողն է հանճարեղ պետ Լենինի անմահ գործին»։

Բոլշեւիկ յեղափոխութենէն ի վեր առաջին անգամն է որ Խ. Միութիւնը չի կառավարուիր միակ մարդու մը խնամքով։ Մենատիրութեան սկզբունքը կը պահպանուի, սակայն իշխանութիւնը կը վարեն խումբ մը մարդիկ, որոնց առաջինն է Մալենկով։

Մալենկովի եւ Սթալինի իշխանութեանց տարբերութիւնը շատ աւելի է քան Սթալինի եւ Լենինի իշխանութեանց տարբերութիւնը։ Լենին կը կառավարէր իր կեդրոնական կոմիտէին անդամներուն հետ, անվիճելի պետն էր, բայց Սթալինի բիրտ մեթոտներուն չէր դիմեր։

Մալենկով առաջինն է հինգ հոգինոց կոմիտէի մը, որ իշխանութիւնը բաժնած է աւելի երիտասարդ անդամներուն հետ։

Ռուսիոյ մէջ ոչ ոք Մալենկովը կը նկատէ վարպետ եւ պետ (վոժտ) որակումը

ՅՈՒՇԵՐ ՄՈՒՐԱՏԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

★

1909ի ամառուան յետ միջօրէի մը, երեք քահանաներ այցի եկած էին Սեբաստիոյ Հ. Յ. Դ. Ակումբը Մուրատին ծանօթանալու համար,— Տէր Օնոփրիոս Օտապաշեան, Տէր Վահան Զօրաեան եւ ուրիշ քահանայ մը որուն անունը մտքէս կը խուսափի։

Մուրատ ընդունեցաւ զանոնք իր սովորական ժպիտով։ Աւելի շատ մտիկ ըրաւ քան թէ խօսեցաւ։ Անոնց մեկնումի պահուն թելադրեց որ իրենց քարոզներուն մէջ՝ արթնցնեն նաեւ ինքնապաշտպանութեան իրաւունքի գաղափարը։ Իր համոզումով խանդավառութեան թէ համեմատական ազատութեան այս օրերը վաղանցուկ պիտի ըլլային եւ այս շրջանը պէտք էր օգտագործել, ժողովուրդը զինելու համար։

Մեղր ու կաթ էր որ կը հոսէր Մուրատի լեզուէն։ Թէեւ ոտքի ելած էինք ամէնքս, բացի Զիմառացի Բիձայէն, քահանաները այնքան կապուած էին Մուրատին, որ կը դժուարանային հեռանալ։

Բիձա զայրացած էր եւ անոնց մեկնումէն վերջ պոռթկաց.

— Ինչո՞ւ այդքան երես կուտաս այս սեւագլխուտ սատանաներուն...

Անծանօթ մը պիտի նկատէր Մուրատը իբրեւ «դառն – Աստուծոյ», օրինակելի քրիստոնեայ մը։

– Մի զայրանար, Բիձա, ժողովուրդը թէեւ մեզ կը ծափահարէ առայժմ, բայց վաղը երբ այս խանդավառութիւնները դադրին որեւէ պատրուակով մեզմէ կը հեռանան, մինչդեռ քահանան ապաւինած՝ կրօնքին, միշտ ժողովուրդին ականջը ունի իրեն հետ։

— Չէ, շարունակեց Բիձան, պէտք է որ դէթ մեր ընկերներուն ծանօթացնեմ քու քաջագործութիւններէդ դրուագ մը որպէսզի գիտնան թէ դուն կատաղի վագր մըն ես այս քաղցր արտայայտութիններուդ քօղին տակ։

Եւ սկսաւ պատմել։

— Արաքսը պիտի անցնէինք Պարսկաստան երթալու զինուորական խորհուրդի մը մասնակցելու։ 14 խմբապետներ էինք, որոնց մէջ էր նաեւ լուսահոգի Խանը (Բարսեղ Թիրաքեան)։ Իրիկունը գիշերեցինք հայկ. գիւղ մը ուր գրեթէ բոլորն ալ ծանօթ էին մեզի։ Պատուեցին մեզ ճաշով եւ բարի խորհուրդներով, որպէսզի յետաձգենք մեր մեկնումը կամ ուրիշ գծով մը անցնինք։ Թանկագին ընկերներ, կ'ըսէին մեզի, այս գիծը վտանգաւոր է Արաքսի մօտ 2000 թշնամի վրաններ կան, կրնաք մատնուած ըլլալ. հաւանական է որ կռիւի բռնուիք եւ թշնամին անհամեմատ բազմաթիւ, կրնայ զոհեր պատճառել։

— Ես վաղը այդ վրաններուն մէջ թէյ պիտի խմեմ, ըսաւ Մուրատ։Կարծես զօր. Ղուկասովի բանակները ունէր, իրեն հետ ... Առտուն փայտի ածուխով լեցուն պարկեր բեռցուցինք մեր ձիերուն, երկարեցինք մեր հրացանները պարկերու կշտին, փաթթեցինք մեր գլուխները պարսիկ մոլլաներու ապարօշներ ու ճամբայ ինկանք։

Խումբին առջեւէն կ'երթար Մուրատը, յիսուն քայլ մը ետեւէն՝ Խանը հինգ ընկերներով, իսկ մնացեալներս կը հետեւէինք անոնց աչալուրջ։ Մեր մէջէն Կայծակ Առաքել առաջարկեց վարիչ մը նշանակել մեր այս 14 խմբապետներուն։— Իրաւ, ըսաւ, մենք ամէնքս ալ, զանազան կռիւներ մղած ենք, բայց որպէսզի հակառութիւններ չծագին պէտք է ունենանք խմբապետ մը, որ մեր շարժումները վարէ եւ պատասխանատու ըլլայ միանգամայն մեր կեանքերուն։

Ամէնքս ալ ընդունեցանք Կայծակի խորհուրդը եւ կանչեցինք Բարսեղը։

«Խան դարտաշ, խան դարտաշ։ *Խանը որպէս յիսնապետ մասնակցած էր Խանասորի արշաւանքին եւ այնուհետեւ զանազան առիթներով ձեռք բերած էր ուժեղ փորձառութիւն։*

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

անհետացած է խօսակցութեանց մէջէն : «Հաւաքական ղեկավարութեան» անունով որոշումները կը տրուէին ու կը հրատարակուէին : Արեւը ոչ կը ծագէր, ոչ ալ մարը կը մտնէ Մալենկովին հետ, ինչպէս էր Ստալինի օրերուն :

Ամբողջ երեսուն տարի միակ ամենազօր պետի մը (վոժտ) տիրապետութեան տակ ապրող Ռուսերն ու օտար Համայնավարներուն համար, Մալենկով կը դառնար միակ պետ եւ բոլորն ալ պատրաստուած էին գովասանքներ շռայլելու անոր : Քարոզչական վիթխարի մեքենան չարժեցաւ : Նոյնիսկ Մաօ Ցէ Թունկի նման յատակատես եւ հզօր Համայնավար ղեկավար մը անմիջապէս այն վստահութիւնը յայտնեց թէ Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն եւ կառավարութիւնը, ընկեր Մալենկովի ղեկավարութեան տակ, կրնան շարունակել ընկեր Ստալինին գործը, տարակոյս չկայ» :

«Փրաւտա» հրատարակեց Մաօ Ցէ Թունկի հեռագիրը, Ստալինի յուղարկաւորութեան յաջորդ օրն իսկ եւ քովիկը էջին մէկ քառորդը բռնող լուսանկար մը, ուր կ'երեւային Ստալին, Մալենկով եւ Մաօ Ցէ Թունկ : Պատկերին մէջի միւս անձնաւորութիւնները անհետացած էին :

Գաւառական քանի մը թերթեր եւս, որոնց խմբագրապետները տակաւին չփման մէջ մտած չէին Կրեմլինի հետ, նոյն գովասանական բացատրութիւնները գործածեցին այս անգամ Մալենկովի հասցէին :

Բոլորն ալ չէին կրնար գիտնալ թէ Ստալինի ինը տեղակալները (սօրաթնիքի), անոր հիւանդութեան ամբողջ տեւողութեան, գիշերը ցերեկին խառնելով երկու կարեւոր որոշումներ կամ վճիռներ տուած էին :

Ա.— Խուսափիլ արիւնոտ պայքարէ, իշխանութեան հասնելու համար, ինչպէս պատահեցաւ Լենինի մահէն ետք : Այդ պայքարին արդիւնքը սա եղաւ որ բացի Ստալինէն, Լենինի յաջորդութեան թեկնածու բոլոր տարրերը հաշուեյարդարի ենթարկուեցան :

Բ.— Հաւաքաբար ստանձնել իշխանութիւնն ու անոր բոլոր պատասխանատուութիւնը :

Կրեմլինի նուիրապետական կարգին առաջին աստիճանը տրուեցաւ Մալենկովի 1952ի աշնան, երբ ԺԹ. Համաժողովը յանկարծ նիստի կը հրաւիրուէր ու Ստալին անոր կը յանձնէր ներկայացնել տեղեկագիրը կուսակցութեան գերագոյն մարմնին :

Իսկ յաջորդութեան նախապատրաստութիւնը սկսած էր 1939ին., երբ Ստալին Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարութիւնը յանձնեց իր անձնական քարտուղարին՝ Մալենկովի, որ այն ատեն 37 տարեկան էր :

Հետեւաբար իշխանութեան փոխանցումը կատարուեցաւ առանց ցնցումի եւ արագօրէն :

ՀԷՆՐԻ ՇԱՓԻՐՕ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՆԱԿ ՄԸ ԿԵՐԱԿՈՒՐ.— Լիբանահայ Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ կազմակերպուած «Պնակ մը կերակուր»ի տարեկան միօրեայ հանգանակութիւնը ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս մեծ ընդունելութիւն գտաւ ժողովրդական բոլոր խաւերէն ներս :

Երկսեռ յանձնախումբեր, առտուընէ սկսեալ պտտեցան բոլոր թաղերը, զարկին ամէն հայու դուռ եւ ամէն տեղ արժանացան սիրալիր վերաբերմունքի : Ժողովուրդը, հարուստ թէ աղքատ, լիաբուռն մասնակցեցաւ հայ չքաւոր աշակերտներու տաք սնունդ ապահովելու կոչուած այս հանգանակութեան : Հակառակ տնտեսական աննպաստ պայմաններուն, հանգանակութեան ընդհանուր գումարը հասաւ մօտ 13.000 լ. ոսկիի :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ս. Նշան Մայր եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ կատարուած են շարք մը բարեփոխումներ : Անցեալ տարի հանգանակութեամբ գնուած էր պարսկական հիւպատոսարանի երկյարկանի շէնքը, իսկ ներկայ շէնքն ալ նուիրուած էր Տիկ. Զարուհի Տոքթ. Ն. Էսմէրեանի կողմէ : Այս տարի գնուեցաւ պարտէզին մէկ մասը որ պիտի դառնայ Առաջնորդարանի պաշտօնական մուտքը : Եկեղեցւոյ ներկայ կալուածին մէջ տասը հազար կանգուն ընդարձակ տարածութիւն մը ունի : Ծրագրուած է ներկայանալի եւ արդիական յարմարութիւններով դպրոցական շէնքեր ունենալ, ի հարկին հինները նորերով փոխարինելու գնով եւ նախակրթարանի ու մանկապարտէզի բաժիններով եւ խաղավայրով : Պիտի ունենան առաջնորդարան մը եւ ընդարձակ սրահ մը ինչպէս եւ 15-20 խանութներ իբրեւ հասոյթի մնայուն աղբիւրներ : Այս ծրագիրները պիտի աշխատին իրագործել, երբ քաղաքապետութեան մօտ, փողոցի ընդարձակման շնորհիւ, կատարուելիք հողի եւ փլցուելիք խանութներու եւ դասարաններու հատուցման խնդիրը կարգադրուի եւ հիւպատոսարանի շէնքն ալ պարպուի :

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ (Պէյրութ) շրջանին Նոր Սիս թաղի եկեղեցին վերածուեցաւ գեղատեսիլ տաճարի մը : Նոր Սիս միեւնոյն ատեն մարզական կեդրոնն է եւ ունի ակումբ մը : Լիբանահայ Օգն. Խաչը ունի մասնաճիւղ մը : Թաղամասին բնակչութիւնը աւելնալով, ստեղծուեցաւ նոր շրջան մը «Արագած» : Այս թաղը ունի Պատանեկան առանձին Միութիւն մը «Խանասոր» : Լուսինեան ազգ. վարժարանին մէջ չորս հարիւրէն աւելի աշակերտներ խմբուած են, 15 ուսուցիչներով եւ ուսուցչուհիներով : Տնօրէնն է ընկեր Ս. Բախտիկեան : Ազիրեանի ձրի տրամադրած շէնքին մէջ է մանկապարտէզը : Լիբ. Օգն. Խաչը վաթսուն սաներ կը պահէ դպրոցին մէջ : Բազմաթիւ աշակերտներ կ'օգտուին «պնակ մը կերակուրէ» : Հ. Բ. Ը. Մ.ը ձկան իւղ եւ կաթ կը բաժնէ : Լուսինեան ազգ. վարժարանը ունի Շրջանաւարտից զօրաւոր միութիւն մը որ դասախօսութիւններ կը սարքէ : Ս. Աղնէս Անարատ Յղութեան Հայ քոյրերու վարժարանն Պուրճ Համուտի միակ աղջկանց վարժարանն է 550 աշակերտուհիներով եւ 25 պաշտօնեաներով : Գրեթէ բոլորն ալ աղքատ ընտանիքներու զաւակներ են : Դպրոցը ունի ընդարձակ խաղավայր մը՝ որուն եզերքներէն բարձրացող ծաղիկները արտակարգ փայլ մը կուտան վարժարանին : Դպրոցէն ներս փրնս. «սերթիֆիքայի» դասընթացքը կը գործադրուի, հայկականին զուգահեռ : Տնօրէնուհին է մայր Իգապէլ Զօլաքեան :

ՊՈԼՍՈՅ կաթողիկէ համայնքին հոգեւոր պետը, Քիրէճեան գերապայծառ պատուիրակութեամբ մը ներկայացած է կուսակալ Կէօքայի, արտօնութիւն խնդրելով Ս. Յակոբ հիւանդանոց-անկելանոցին շինութեան համար, որ դադրած էր չորս ամիսէ ի վեր : Կուսակալը ցաւ յայտնած է որ ուշ դիմում եղած է իրեն : Քիրէճեան արք. խօսած է նաեւ 12 հոգինոց կեդր. վարչութեան մը մասին : Կուսակալը պատասխանած է.— Դուք ալ հայ եւ հրեայ համայնքներուն պէս կրնաք ընտրութիւն ընել «Ս. Յակոբ վաքըֆլարը, Էրմէնի Քաթոլիք միւշթերէք մալլարը Մէրքէզ Միւթէվէլլի Հէյէթի» անունով, իսկ անդամներու թիւը ձեզմէ կախում ունի :

ԳԱՀԻՐԷԻ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին հիմնապէս կը նորոգուի ղեկավարութեամբ ճարտարապետ Պ. Հայկազուն Շիրինեանի, որ անձնուիրաբար ստանձնած է այս գործը :

ԻՐԱՆԻ երեսփ. ժողովին համար հաբաւ. շրջանի թեկնածու առաջարկուած է Վահրամ խան Ջահրաբեան, Նոր Ջուղայի, Խուզիստանի եւ Քիրմանշահի հայ համայնքներուն կողմէ :

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐԸ կը գրեն թէ Պէյրութէն Տիկին Ալիս Գէորգեան մասնակցելով Քոփէնհակի միջազգային ժողովին Թուրքիոյ դէմ խօսած է : Այս առթիւ Թուրք կիներու միութիւնը բողոքագիր մը գրած է, որ արտաքին նախարարութեան միջոցով ղրկուած է Կանանց Միջազգային միութեան, ըսելով թէ Ալիս Գ. Համբարձումեան ինքզինք իբրեւ Թուրք ներկայացուցած է եւ ճշմարտութեան հակառակ բաներ ըսած է : Թէ Կոմինֆորմին կողմէ ղրկուած է համաժողովին, թէ յայտարարած է որ Թուրքիոյ մէջ կիներու իրաւունքները չեն յարգուիր, Անատոլուի մէջ տակաւին բազմակնութիւն կայ մեծ չափով, թէ Ազգ. Մեծ Ժողովին երեսփոխանները մէկ մէկ խամաճիկներ են եւն. :

ԳԱՄԸՇԼԻԻ մէջ սուրիական Օգն. Խաչի մասնաճիւղը, առաջն. փոխանորդ Տաճատ Ծ. Վ.ի նախագահութեամբ ձեռնարկած է Ուսանողական տան մը կառուցման : Շրջակայ գիւղերէն այն աշակերտները որոնք իրենց նախակրթութիւնը կը ստանան Կեդր. ազգ. վարժարանին մէջ, պիտի կրնան ապրիլ կամ գիշերել այս Ուսանողական տան մէջ : Սուրիահայ Օգն. Խաչի տեղական վարչութեան հետ համախորհուրդ, դարձեալ Տաճատ վրդ.ի նախագահութեամբ մասնաւոր յանձնախումբ մը գործի լծուած է այդ շրջանին մէջ հոգալու ոչ միայն տեղական պահանջները, այլեւ օգնութեան հասնելու Հալէպի Պատսպարանի հարիւրի մօտ որբ աշակերտներուն եւ ուսանողներուն : Գամըշլըէն տասնեակ մը հայրենակիցներ հարիւր պարկ ցորեն նուիրած են այս առթիւ :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

★

Յարգելի Պարոն խմբագրապետ,

1948ի Արեւելագիտական Համաժողովին, Պ. Զիթունի գովելի համարձակութիւնն ունեցած էր Ընդհ. ժողովէն խնդրելու որ ապագայ ժողովներուն համար նկատի առնուի հայագիտական մասնաճիւղի կամ մասնախումբի անհրաժեշտութիւնը :

Տեսնելով որ այս խղճը գոհացում չէր ստացած յաջորդ համաժողովին ժամանակ, ես, իբրեւ համալսարանական պաշտօնական դիրքի տէր, օգտուեցայ առիթէն, հետապնդելու համար գումարուելիք համաժողովին կազմակերպիչ յանձնախումբին քով սոյն ծրագրին իրականացումը :

Այս խնդրանքս արժանապէս ընդունուած ըլլալով հայագիտութիւնը տեղ գտած է,

Iranian, Armenian and Central - Asian Studies ճիւղին մէջ :

Փափաքելի է, կարծեմ, որ պաշտօնական այս առաջին հայագիտական ճիւղին բացումին համար հայագիտութիւնը արժանապէս ներկայացուած ըլլայ թէ քանակի եւ թէ մանաւանդ որակի տեսակէտով :

Ղրկուած շրջաբերականէն կը հասկցուի թէ կազմակերպիչները կարգապահութեան եւ որակին մասին բաւական խստապահանջ պիտի ըլլան : Ահա թարգմանաբար հատուած մը այս շրջաբերականէն :

«Ամէնուն եւ մասնաւորապէս բանախօսներուն բարիքին համար, Կազմակերպիչ յանձնաժողովը խիստ լրջօրէն կը խնդրէ մասնակցողներէն իբրեւ դասախօսութեան նիւթ ընտրել հարց մը որ հետաքրքրական ըլլայ կարելի եղածին չափ շատ ունկնդիրներու : Իւրաքանչիւր դասախօսութեան համար տրամադրելի առաւելագոյն ժամանակը պիտի ըլլայ 25 վայրկեան » :

Ժողովը պիտի գումարուի Քէմպրիճ (Անգլիա) քաղաքին մէջ Օգոստ. 21-28 :

Յարգալից բարեւներով
ՖՐԵՏ. ՖԷՅՏԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵԳՆԱԶԸ

Հոս կ'ապրէր Ալեքի որբեւայրի կինը, Գիւլնարը, իր աղջկան՝ Արեգնազի հետ :

Այս տունին բակէն ներս մտաւ, ամրան իրիկուն մը, Ռէս Սանօն՝ երկիւղածութեամբ ու յարգանքով, մտաւ լուրջ եւ դողացող սիրտով, նստաւ Ալեքի կնոջ մօտ, թախտին վրայ, անոնց գլխուն վրայ կը կախուէր բակի ուռենին :

— Ինչպէ՞ս ես, հարս, բարի իրիկուն :

— Բարին գայ վրադ, Սանօ ախպէր :

— Ինքզինքդ աղէկ բռնէ, տակաւին ընելիք ունիս, կարիճ եղիր եւ յոյդ մի կտրեր, Ալեքը մեռաւ հայրենիքի համար, բայց՝ ան դեռ կ'ապրի այս տունին ու բակին մէջ, սեմիդ վրայ, թոնիրիդ շուրջը, նոյնիսկ այս «թախտին» վրայ՝ ուր մենք նստած ենք :

Դէպքերը յաջող կ'ընթանային, Տիգրանը Կեդրոնական կը յաճախէր, մինչ Արեգնազը՝ դարձաւ աշակերտուհի Ամերիկեան օրբանոցին : Առաջին շաբաթներուն, կեանքը ձանձրացուցիչ դարձաւ Արեգնազի համար, դիւրի՞ն բան է լքել հայրենի տունը, գիւղն ու մայրը, իր խաղընկերները, կալն ու արտը, ուր ժամերը չափուած էին, ու ամէն մի անհատական փափաք սեղմումի ենթարկուած :

Արեգնազը իր միջավայրէն արմատախլուած թփիկն էր, փոխադրուած ուրիշ պարտէզ մը, ամէն ինչ օտար ու խորթ, ճնշող ու կաղապարուած, ո՞ւր մնացին իր սրտակից ընկերները, ո՞ւր մնաց իր սիրելի գիւղը, մայրը, ախ, մանաւանդ մայրը : Օտարութիւնը կը տանջէր զինքը, հայրենաբաղձութեան ցաւը կ'ուտէր, գիշերները՝ ժամերով արթուն կը մնար, ու կ'իյնար երեւակայութեան մէջ ... մտքով կ'երթար իր գիւղը, կը մտնէր իրենց տունը, կը փաթթուէր մօրը, կը խաղար ընկերուհիներու հետ, կը պտտէր արտերն ու հովիտները, ծաղիկ կը ժողվէր, տարօրինակ է կեանքը, օտարութեան մէջ՝ անուշ ու քաղցր կը թուին գիւղիդ նոյն իսկ ամէնէն աննշանները կամ չսիրած ուեւէ բան : Ակալենց չոր ու կոնծած արտը ի՞նչ էր որ, գիւղի անկար ու ծեր կենդանիները հոն կ'երթային արածելու : Արեգնազը հոն ոտք կոխած չէր երբեք, իր հոգին խորը, կամ սրտին մէկ անկիւնը՝ այդ արտէն ուեւէ յուշ չունէր, սակայն հիմա, օտարութեան մէջ, Ակալենց անհրապոյր արտը, ծառազարդ ու ծաղկաւէտ պարտէզի մը շքեղ տարազովը կը ներկայանար իրեն ...

Ո՞վ կարեւորութիւն կուտար Մինասենց Ալմոյին : Խլոտ ու ճպռոտ աչքերով այս աղջկան հետ ո՞վ կը խօսէր կամ կը խաղար, բայց՝ օտարութեան մէջ Ալմօն ցանկալի կը դառնար : Արեգնազը տխուր կը զգար ինքզինքը : Ընդարձակ հողամաս մը, բարձր ու գեղեցիկ շէնքեր, պարտէզներ ու ծառուղիներ, բայց՝ պարիսպի մէջ առնուած, դրան առջեւը պահակ մը կը սպասէր, ուրեմն՝ մեծ բանտ մը : Արեգնազը չէր կրնար ինքզինքը միխիթարել, յաճախ կուլար, բարձերը կը թրջէր : Մայրը ինչո՞ւ իր մէկ հատիկ աղջիկը հեռացուց հօրենական տունէն, Ռէս Սանօն ինչո՞ւ զինքը այս տեղը բերաւ, նետեց այս պարսպին ներսը : Արեգնազը իր նըշանուելէն լուր մը չունէր :

Ուրիշի մը ցաւը, կրնա՞յ ցաւդ թեթեւցնել : Կամ ուրիշի մը դժբախտութիւնը քեզ կրնա՞յ երջանկացնել, քիչ մը տարօրինակ պիտի թուի եթէ ըսեմ այո, հակամարդկային զգացումէ մը միայն կրնայ գալ այսպիսի մտածում մը, շրջանակուած անձնամոլութեան, եսապաշտութեան երիզով մը, բայց Արեգնազը եսապաշտ չէր, ոչ ալ անձնասէր, հետեւաբար՝ չէր կրնար ուրիշներու ցաւին ու դժբախտութեան մէջէն փնտռել իր հոգիի խաղաղութիւնը, բայց ի՞նչ ընել, այսպէս պատահեցաւ, դէպք մը՝ արտաքինով արհամարհելով, բայց՝ ներքնապէս բարի, եկաւ հիմնովին փոխել Արեգնազի ներաշխարհը, անոր ցաւն ու տագնապը վերածելով երջանիկ օրերու բերկրանքի :

Արեգնազին Ամերիկեան որբանոց մտնելէն երկու ամիս վերջ, Մոկաց երկրէն որբուհի մը բերին, գեղջկական տարազով, խիտ մազերով, միջահասակ ու խնդուն հայեացքով, զայն փոխադրեցին Արեգնազի ննջարանը, հայրենի աշխարհէն բերուած գներբուկ ծաղիկ մը՝ այդ աղջիկը, Արեգնազի պէս հայրենաբաղձ եւ անոր ցաւերու տագնապով, դէմքը դուարթ կը թուէր ու ժպտուն, բայց ներսը հրդեհ կար : Երկուքն ալ որբ էին, երկուքն ալ դեռ նոր պանդխտութեան եկած, եւ դեռ՝ ճակատագրի կամայական խաղով մը քով քովի ինկած, նոյն վարժարանի եւ նոյն ննջարանի մէջ :

Աշնանավերջի գիշեր մը : Ցուրտը կը խայթէր պատերն ու կմախացած ծառերը, հողմաղացի մեծ անիւը եւ դուռը : Հովը՝ ցաւ ունեցող կատուի մը պէս կը ճուար պարիսպներու տակ : Լուռ էր Ամերիկեան Շրջանակը, ամէնքը կը քնանային, Արեգնազը գլուխ դրեր է բարձին վրայ, աչքերը գոցած, բայց արթուն էր, ամէն գիշեր :

— Սանօ ախպէր, ճիշդ է, Ալեքը միշտ հետս է, երբ հաց կը թխեմ, երբ կովերը կը կթեմ, երբ ջուրի կ'երթամ, կամ՝ քաղհանի, ամէն տեղ՝ հետս է, աչքիս առջեւը, կը խնդայ, Սանօ ախպէր, կը խօսի ինծի ... :

(Շար.)

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ 193 *միլիոն ռուբլիի* (15 *միլիառ Ֆր.*) *ապսպրանք մը տրուած է այն անգլիացի առեւտրականներուն որոնք վերջերս այցելած եւ մեծ պատուէներու արժանացած էին :*

ՆՈՐ ԶԷՆՔԵՐ չինած են Մ. Նահանգներուն մէջ, համաձայն զօր. Բրեճուէյի յայտարարութեան : Առանց մանրամասնութիւններ տալու, զօրավարը կ'ըսէ թէ պիտի կրնան զանգուածային քանդումներ կատարել այդ զէնքերով :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ գտնուած նոր բուրգը պիտի բացուի տասը օրէն : Հարիւր բանուորներ կը մաքրեն հողերը :— Զօր. Նեկիպ Խարթում պիտի երթայ Փետր. 28ին, ներկայ ըլլալու համար նորընտիր խորհրդարանին բացման :

ԻՐԱՆԻ ՆԱԽԹԱՀՈՐԵՐԸ պիտի բանին մօտերս : Տոքթ. Շախտ, Գերմանիոյ երբեմնի ելմտական նախարարը, Թեհրան գնաց, պայմանագիր մը կնքելու համար :

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ԵՒ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ՀԱՅ ՄԸ ԵՒՍ

Պէքճեան անուն Հայ մը Նիմի մէջ ըսպաննեց իր բարեկամուհին՝ Նոյեմի Խանիկեան (50տարեկան, ծնեալ Սիմոնեան), կարուհի : Ցետոյ զէնքը իր գլխուն պարպեց : Ընտանեկան բարեկամ մը որուն իմացուցած էին ոճիրի մասին, շատ ուշ հասաւ եւ երկուքն ալ գտաւ գետին փըռուած, անկենդան :

Տեղական թերթերը հաղորդելով այս լուրը, կ'ըսեն թէ Պէքճեան 35 տարեկան է եւ մահամերձ վիճակի մէջ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, ուր անօգուտ անցաւ արեան ներարկումը : Կը կարծուի թէ սիրային ոճիր մըն է : Պէքճեան երեք գնդակ պարպեց կնոջ վրայ երբ ան կը շարունակէր իր աշխատանքը : Արգուկը տաք էր տակաւին : Ոստիկանութիւնը անմիջապէս հարցաքննեց դրացիները, սակայն նկատի առնելով ոճիրներուն օտար ծագումը, դժուար կը թուի հարցաքննութիւնը :

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ շաբթու ալ ուրիշ Հայ մը իր աղջիկը սպաննեց Մոնփէլիէի մէջ եւ յետոյ անձնասպան եղաւ : Ուրեմն երկու ոճիր միեւնոյն շրջանին մէջ :

ՆԻՍԻ ԵՐԻՑԱՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

*Տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, նախաձեռնութեամբ նորընտիր վարչութեան եւ պատուակալ նախագահութեամբ Պ. Սի*մոն Գայսէրլեանի :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ռուբէն Տէր Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Աստուր Օլոբիկեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Աբրահամեան եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ (ծնեալ Աբրահամեան)

Մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մոպէօժէն Պ. Հրանդ Պարոնվարդեան հազար Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, եւ հազար Ֆրանք ալ Անթիլիի ծերանոցին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի Հ. Յ. Դ. Ե-դիրտացի կոմիտէին կողմէ :

Այս կիրակի գիշեր, ժամը 8·30*ին, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :*

Կը նախագահէ Հայաստանի «Փրկութեան կոմիտէ»ի անդամ՝

ԸՆԿԵՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻԻՁԱՆԴ եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. « Վարդգէս » խումբին :

Շաբաթ, 20 փետր. ժամը 20·30ին, *Օթէլ Ֆրանսի մէջ :*

Գեղարուեստական բոլորովին նոր կըտորներ, ջութակ, խմբերգ, զուարթ եւ հաճելի անակնկալներ : Արտասանութիւն, եւ մեներգ :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ : Կը խօսի ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Առատ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

×

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդին Սիամանթօ խումբի ընկերական երեկոյթը 20 *Փետրուար, ժամը* 21*ին : Բացումը կը կատարէ իր նոր նուագախումբը, նըւագելով հայերէն եւ ֆրանսերէն կտորներ :*

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21*ին, Քաֆէ Ռիժանի վերնայարկը : Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ : Նիւթը՝ «Յակոբ Օշականի գրականութեան եւ արուեստին յատկանշական նկարագիրը» : Մուտքը ազատ է :*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21*ին, Քաֆէ Նօայի սրահին մէջ : Ֆրանսերէն կը խօսի Պ. Վ. ՍԱԱԹՃԵԱՆ : Նիւթը՝ «Մեքենան պիտի փոխարինէ՞ մարդը» :*

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Նոր Սերունդի թատերական ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Փետր. քսանին, չարաթ ժամը ճիշդ 20·30*ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ : Կը ներկայացուի՝ ՍԱՍՆՈՅ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆԵՐԸ, ողբերգութիւն, չորս արար (յեղափոխական, հայրենասիրական եւ սիրային) :*

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խումբ մը Վասպուրականցիներ, նկատի ունենալով Մարսէյլի Հայր. Միութեան ներկայ վարչութեան տասնամեայ գործունէութիւնը, ի պատիւ իրենց կազմակերպած ենք հայրենակցական եւ բարեկամներու խնճոյք – հանդէս մը :

Հրաւիրուած են բոլոր Վասպուրականցիներ անխտիր : Հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Սալօն Նորմանտի *շքեղ սրահին մէջ,* 28 *Պուլվ. տ'Աթէն : (Օթէլ Սփլանտիտի դիմաց) :*

Գեղարուեստական խնամուած բաժին և պարեր : Այս հրաւէրը ուղղուած է բոլորին, նամակ ստացած ըլլան թէ ոչ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Ֆ. Կ. Խաչի 14*րդ պատգմ. ժողովը կը բացուի այս հինգշաբթի, առտուան ժամը* 10ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը : Կը *խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :*

ԳԻՆԵՋՕՆ

Ֆ. Կ. Խաչի 14*րդ համագումարի առիթով, այս չաբաթ, ժամը* 20·30*ին : Կը հըրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամներ :*

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին :

Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, *Մոնուժի քաղաքապետարանին նորակառոյց շքեղ սրահին մէջ :*

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ, որոնց կարգին՝ Տիկ. Մեյրի Մելիքեան, Պ. Ա. Գմբէթեան, Պ. Ս. Եավրուեան, *(Ա. փրի տը Քոնսէրվաթուար, դաշնակ)* Պ. Ժաք Տալ, Պ. Ա. Տէտէեան *ձեռնադաշնակ, Օր.* Պէնկեան, Օր. Ս. Յակոբեան, Պ. Մկրտիչ Խաչիկեան, *Պանչօ Քաչանի Նոր Սերունդէն, հայկական եւ վրացական պարեր, Ուսումնասիրացի սանէն արտասանութիւն մը :*

Փրեֆէքթիւրի նշանաւոր նուագախումբը պիտի նուագէ նաեւ հայկական երգեր :

Սրահը տաքցուած է : Ճոխ պիւֆէ պատշաճ գիներով :

Երթեւեկի միջոցներ.— Օթօպիւս Փէ Մէ, 28, 38, Մէթրօ Փորթ տ'Օրլէանէն 150 մեթր, 187, 188, 125, 126, 128 իջնել Կրանտ Ռիւ, Մեռի տը Մոնռուժ :

Փութացէք հայթայթել ձեր տոմսերը դրամաճառներ Պ. Պ. Հ. Սամուէլ 51 ռիւ Մոսիէօ լը Փրէնս, Պարսամեանէ 46 ռիւ Ռիշէ, Հ. Բալուեանէ 43 ռիւ Ռիշէ, *Նըպարավաճառ* Պ. Մ. Գավէզեանէ 37 ռիւ տը Թրէվիզ, *Ուսումնասիրացի անդամներէն ու վարչութենէն : Հեռախօսի թիւ Ալէզիա* 22–76 :

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Եսայի Մխիթարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Յակոբեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ հօրաքրոջ տիկին ԼՈՒՍԻԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ, (ծնեալ Յակոբեան) մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԹԱՏՐՈՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, կազմակերպութեամբ Դպրաց Դասուն, օժանդակութեամբ Եկեղեցաշէն Տիկնանց եւ Երիտ. Միութեանց :

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30*ին, Օրլոժի սրահին մէջ,* 145 Քուր Լաֆայէթ, Լիոն :

Ղեկավարութեամբ դերասան Պ. Ղեւոնդ Քայթանճեանի, *առաջին անգամ ըլլալով, խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի « Վ Ա Ր Ձ Ք », հեղինակ՝* Յ. Պիլէմճեան :

Գիները՝ 300, 250 *եւ* 200 *ֆրանք :*

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի « Ահարոնեան » խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30*ին, Ազգ. Տան մէջ : Կը խօսի ընկեր Ա. Պ. : Նիւթը՝ «Փետրուար* 18» *:— Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ* 20·30*ին :*

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20·30*ին, Քաֆէ տը լաւ Մէրի, Սէն Միշէլ :*

ՇԱԽԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս չաբաթ ժամը 21*ին, սովորական հաւաքատեղին :*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի Վռամեան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30*ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :*

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30*ին,* 101, Ավընիւ տը Սաքսի *սրճարանին ներքնասենեակը :*

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30*ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :*

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍ. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի, ժամը 10*ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :*

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլորանդամները, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2·30*ին, Հ.Յ.Դ. «Գեղունի» տան մէջ :*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէրոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ ժամը 21*ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :*

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի սալոնը՝ այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 9*ին, Առնուվիլի եկեղեցւոյ խորհրդարանը : Նիւթը՝ « Հայաստանի կոլխոզային գիւղատնտեսութիւնը» : Մուտքը ազատ է :*

ՁԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ Միութեան վարչութիւնը սովորաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ արձանագրուած եւ ոչ-արձանագրուած բոլոր անդամ – անդամուհիները մարտ մէկին, ժամը 8·30*ին Քաֆէ Ռիժանի վերնայարկը :*

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9*ին, Պուլվար տ'Աթէն,* 7 *թիւ Պար տիւ Կլոպի սրահը :*

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Ակրանեան ընտանիքին իրենց սիրեցեալ մօր մահուան առթիւ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 19 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ— ԹԻՒ 7299 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2710

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՋԵՐՈՒ ՇՈՒՆՉՈՎ

●

Ամէն ժողովուրդ իր քաջերն ու քաջագործութիւններն ունի։ Եւ ունի գրաւոր ու անգիր պատմութիւններ։ Այլ մանաւանդ երգեր։

Ամբողջ սերունդներ կը սնանին այդ պատմութիւններով ու երգերով։

Ժողովուրդներու հոգին կը թարմանայ, կ'ազնուանայ, կը բարձրանայ, կարդալով եւ լսելով այդ պատմութիւնները։

Ծակատագրական պահերու մէջ, ամէնէն վեհերոտն ալ քաջի մը անունը կ'արտասանէ, բնազդաբար։

Անոնք որ «Խաչ, օգնեա ինձ» կ'աղերսէին երէկ, իրականին մէջ ըսել կ'ուզէին. — «Քաջ, օգնեա ինձ»։

Խաչն ալ խորհրդանշան մը չէ՞ տառապանքի եւ քաջութեան։

Ամէնէն բարեպաշտ քրիստոնեան ալ չի կրնար ժխտել թէ խաչը կրել եւ Գողգոթա բարձրանալ՝ կը նշանակէ համբերել եւ տոկալ։ Ուրիշ խօսքով՝ չարը խափանելու կամք արտայայտել։

Ազգերու պատմութիւնը միօրինակ, տաղտուկ արձանագրութիւն մը պիտի դառնար, առանց արի արանց գործերու։

Ամէնէն անճարն ալ, եթէ պարծենալու բան չգտնէ, ուրիշին մեծագործութեանց պատմութիւնը կ'իւրացնէ կամ կ'ազգայնացնէ։

Մնաց որ, քաջութեան համբաւը սահման չի ճանչնար։ Կը հնչէ լեռներէն եւ ծովերէն ալ անդին, իբրեւ չնիւր մը աւետաբեր կամ ազդանշան։ Մարտակոչ։

Ինչո՞ւ զարմանալ որ տղէտ եւ բարբարոս Քիւրտը նոյն երկիւղածութեամբ կ'արտասանէր Սերոբներու, Գէորգ Չաւուշներու, Անդրանիկներու եւ Մուրատներու անունը։

Անոնց քաջագործութեանց նուիրուած քրտական երգեր կան որոնք ամբողջ պատմութիւն մը կ'արժեն։

Դժբախտաբար մենք չունինք մեր քաջերուն վաւերական, ամբողջական պատմութիւնը։

Տակաւին բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ քանի մը անուններ գիտեն, իբրեւ ազգային պարծանք, — Հայկ, Մեծն Տիգրան, Վարդան։ Իսկ նորերէն՝ Անդրանիկ։

Անոնք «Իբրեւ արծիւ»ն անգամ սորված պիտի չըլլային, եթէ Անդրանիկ Փարիզ եւ Ամերիկա հանդիպած չըլլար, զօրավարի համազգեստով...

Հայաստանի լեռներն ու ձորերը ե՞րբ ազատ մնացին ամեհի փոթորիկներէ, որպէսզի կարելի ըլլար լսել ու գրել անոնց կենդանի, հարազատ վկայութիւնը՝ հայկական քաջագործութեանց մասին։

Հիմա որ ծովերէ ծով նետուած՝ կը յածինք օտար ափերու վրայ, հարիւր անգամ աւելի կարօտ ենք այդ անգիր վկայութեանց։

Եւ ամէնուս պարտքն է ցամաքէ ցամաք, սերունդէ սերունդ փոխանցել հայկական հերոսապատումը, երգերով թէ գիրքերով։

Կ'արժէ ջերմապէս շնորհաւորել Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացը, որ ամէն տարի ձեւ մը կը գտնէ, մշտնջենաւորելու համար աննման հերոսին յիշատակը։ Միեւնոյն ատեն համեստ ճիգ մը փորձելով սերունդի փրկութեան համար։

Եթէ ամէն Հայր. Միութիւն նոյն պարծանքով յիշէր իր շրջանին յայտնի եւ անյայտ քաջերը, ո՛րքան կազդուրիչ մթնոլորտ մը պիտի ստեղծուէր, օտարութեան մէջ։

Այդ քաջերը ամբողջ ժողովուրդին կը պատկանին։ Արդար չէ որ անոնք ալ «տեղական սեփականութիւն» համարուին։

Հայր. Միութեանց պարտքն է ծանօթացնել զանոնք։ Ամէն տեղ եւ ամէն առիթով։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՓԱԿՈՒԻ ԱՊԱՐԴԻՒՆ

●

ՈՉ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ, ՈՉ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐ

Չորսերու խորհրդաժողովը պիտի փակուէր երէկ, հինգշաբթի, առանց գործնական ելքի մը յանգելու։ Համաձայնութիւն գոյացած է միայն... պաշտօնական զեկոյցի մասին, որ պիտի հրատարակուի այսօր — վաղը։

Չորեքշաբթի օր, չորս նախարարները նորէն քննեցին գերմանական հարցը եւ ապահովութեան խնդիրը, որոնց մասին բանաձեւ մը ներկայացուցած էր Պ. Մոլոթով, Փետր. 10ին։ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը կ'առաջարկէր.—

1. Պարպել Գերմանիան, սպասելով հաշտութեան դաշնագրին.— 2. Հաւաքական ապահովութեան դաշնագիր մը կնքել Եւրոպայի համար։

Հետագիրը կ'ըսէ թէ վիճաբանութիւնները չափազանց խառնակ էին եւ մանուածապատ։ Պ. Մոլոթով իր առաջարկը պաշտպանելով, պահանջեց նորէն քննել Գերմանիան պարպելու խնդիրը։ Յետոյ ծանրացաւ Եւրոպայի ապահովութեան ծրագրին վրայ։ Այս առթիւ նորէն բացատրեց թէ իր ծրագիրը Եւրոպայի միացեալ բանակի դաշնագրին տեղը պիտի բռնէ։ Գալով Ատլանտեան դաշինքին, միշտ պատրաստ է առանձին քննելու զայն, պարզելու համար տեսակէտներու տարբերութիւնը։ Այս պատասխանէն կը հետեւի թէ խորհրդային կառավարութիւնը կ'ուզէ վիճաբանութեան ենթարկել Ատլանտեան դաշինքը, խախտելու համար Արեւմուտքի պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը։ Այս առթիւ Պ. Պիտօ դիտել տուաւ.— «Պ. Մոլոթով կ'ուզէ պարպել Ատլանտեան դաշինքին բովանդակութիւնը»։

Երեք նախարարները բացորոշապէս ժխտական դիրք բռնեցին Մոլոթովի ծրագրին դէմ, կրկնելով մէկ շաբաթ առաջ եղած առարկութիւնները։ Պ. Տըլլըս յիշեց Քորէայի պարագան, ապացուցանելու համար Գերմանիոյ պարպումին անպատեհութիւնները։ «Եթէ պատերազմ պայթեցաւ Քորէայի մէջ, պատճառը այն է որ մենք ետ քաշած էինք մեր զինուորները։

Պ. Պիտօ քննադատեց խորհրդային ծրագիրը, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ.— 1. Դժուար է կապուիլ այնպիսի երկիրներու հետ որոնք դրամատիրական եւ աշխարհակալ դիկտատուրաներ կը նկատեն արեւմտեան ազգերը.— 2. Մոլոթովի ծրագիրը բուն Եւրոպային կը կապէ Ռուսաստան մը որ կէս առ կէս Ասիոյ կը պատկանի. հետեւաբար անհեթեթութիւն է դուրս ձգել Մ. Նահանգները։ «Աշխարհագրական ի՞նչ հրաշքով Պայքալ լիճը եւ Վլատիվոստոքը աւելի եւրոպական կը համարուին քան Միսիսիփին եւ Շիքակօն.— 3. Արեւմտեան Եւրոպան չի կրնար հրաժարիլ Ատլանտեան դաշինքէն։ Բացորոշ է որ Պ. Մոլոթով կ'ուզէ Եւրոպայէն հեռացնել ամերիկեան զօրքը եւ մշտնջենաւորել Գերմանիոյ բաժանումը։

ԱՄՈՒԼ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պ. Իտըն ալ դիտել տուաւ թէ բացորոշ է որ Պ. Մոլոթովի ծրագիրը ուղղուած է մասնաւորապէս Ատլանտեան դաշինքին դէմ։ Պ. Մոլոթով նորէն խօսք առնելով, յայտարարեց.

— Ատլանտեան դաշինքը հաստատուեցաւ առանց Գերմանիոյ, իսկ Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը՝ վերակենդանացնելու համար գերման զինապաշտութիւնը։ Եթէ միացեալ բանակի ծրագիրը իրականութիւն դառնայ, մեր անհամաձայնութիւնը պիտի քառապատկուի»։

Վիճաբանութեանց ընթացքին երկարօրէն խօսուեցաւ երկու Գերմանիաներու մէջ եղած ոստիկանական ուժերու մասին։ Երկու կողմերը հակասական թիւեր կը յիշէին։ Պ. Տըլլըս յայտարարեց թէ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կան 240.000 ոստիկաններ որոնց 140.000ը զօրանոցներու մէջ են եւ կատարելապէս զինուած։ Պ. Մոլոթով պատասխանեց թէ 213.000 ոստիկաններ կան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, իսկ 155.000 հոգի ալ կը գտնուին դաշնակից զրահման ուժերու իշխանութեան տակ։ Իր կարծիքով, այս վերջինները ապագայ գերման բանակին կորիզը պիտի կազմեն։ Յետոյ առաջարկեց համաձայնութիւն մը կնքել արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ ամէն տեսակ զինեալ ուժերու թիւին եւ սպառազինութեանց մասին։

Ի վերջոյ բոլորն ալ այն եզրակացութեան եկան թէ պիտի չկրնան համաձայնիլ ոչ Գերմանիոյ, ոչ ալ ապահովութեան դաշինքի մասին։ Այն ատեն Պ. Մոլոթով երկրորդ առաջարկ մը ներկայացուց,— գերմանական յանձնախումբ մը կազմել ամբողջ Գերմանիոյ համար, հետեւեալ պաշտօնով.— Ներդաշնակել եւ համակարգել առեւտրական, ելմտական գործերու, ցամաքային եւ գետային հաղորդակցութեանց յարաբերութիւնները երկու Գերմանիաներուն միջեւ։ Մոլոթով թելադրեց նաեւ երկրորդ գերման յանձնախումբ մը կազմել, «բառնալու համար գերման ազգային մշակոյթի զարգացման արգելքները»։

Արեւմտեան երեք նախարարները տրամադրութիւն յայտնեցին քննելու խորհրդային առաջարկը, նկատելով որ ան կը ձգտի թեթեւցնել Գերմանիոյ բեռը՝ իբրեւ հետեւանք ներկայ բաժանման։ Պ. Տըլլըս առաջարկեց այս մասին բանակցիլ դիւանագիտական ճամբով։ Մոլոթով ուզեց խնդիրը քննել անմիջապէս։ Միւսները դիտել տուին թէ հարցը ամէն բանէ առաջ կը վերաբերի իրենց՝ Գերմաններուն։

Այսպէս գերմանական հարցին քննութիւնը գրեթէ վերջացաւ առանց գործնական արդիւնքի մը յանգելու։

Երէկ, հինգշաբթի, պիտի քննէին Մոլոթովի վերջին առաջարկը Աւստրիոյ մասին, եւ յետոյ հաւաքական զեկոյց մը պիտի հրատարակուէր։

Նոյն օրը հնգերորդ գաղտնի եւ կըրճատեալ նիստը գումարուեցաւ, քննելու համար Հինգերու ժողովի մը խնդիրը՝ մասնակցութեամբ Չինաստանի եւ կարգ մը սախական պետութեանց։ Եչ. առաւօտ նորէն գոնփակ նիստ մը գումարեցին։

Ֆրանսական կառավարութիւնը հակառակ է Հինգերու խորհրդաժողովին, եթէ օրակարգին վրայ չգտնուի Հնդկաչինի խնդիրը։ Այս իմաստով հրահանգներ տրուած են Պ. Պիտոյի։

(Շար.ը էջ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

VIENS ! ATTENDS !

Առտու մը հանրակառքին կը սպասէի, մեր գիւղին մէջ։

Քիչ անդին Հայուհի մը՝ իր զաւկին հետ։ Միջին տարիքով եւ պճլտուն աչքերով։

Տղան կ'երթեւեկէր աջ-ձախ։

— *Վիէն.՛* կանչեց մայրը։

Հանրակառքը եկաւ կեցաւ։ Տղան կ'անապարէր.

— *Աթա՛ն*, ազդարարեց մայրը։

Սկսայ մտածել.— Դէմքէն կ'երեւայ որ այս տիկինը դպրոց տեսած է եւ անշուշտ հայերէն ալ գիտէ։

Իր դէմքին սնգոյրը կը թափէ՞ր կամ յարդարուած մազերը կը քակուէի՞ն, եթէ ըսէր,— *Եկո՛ւր։ Սպասէ՛*։

Մանաւանդ որ, մինակ էին, եւ երբեմն միայն անցորդներ կ'երեւային դիմացի փողոցէն։

Եւ այսպէս հազարաւորներ, մայր կամ հայր, քոյր կամ եղբայր, որոնք իրենց հարազատները կ'օտարացնեն «ի տղայ տիոց»։

Կարծես կ'ամչնան։ Եւ փոքրերն ալ կը վարժեցնեն արհամարհել ինչ որ հայկական է։

Երէկ հայրենակից մը ողջունեցինք մեր խմբագրատան մէջ։ Բազմանդամ ընտանիքի մը վերջին շառաւիղը որ ողջ մնացած է իր եղբօրը հետ։

Կը բնակի կեդրոնական Ափրիկէի խորերը։ Որբ է մնացեր հինգ տարեկանին, հայրն ու մայրը ջարդուած ըլլալով։

Այժմ հասուն տղամարդ, ամուսնացած է եւ ունի երկու զաւակներ։

Ի՛նչ պարծանքով կը պատմէր.

— Մէկը չորս տարեկան է, եւ մաքուր հայերէն կը խօսի։ Օր մը կը բերեմ եւ կը տեսնէք։ Երկրորդը դեռ գրկի երախայ է։ Քանի մը տարիէն ան ալ կը սորվի մայրենի լեզուն, շնորհիւ մօրը հոգածութեան։

Այսպէս, «վիէ՛ն, աթա՛ն» կը հոլովեն Փարիզի մէջ, ուր այնքան դիւրութիւններ կան հայերէն սորվելու եւ սորվեցնելու, սկսելով տունէն։

Իսկ անդին, Ափրիկէի խորերը, ուր երկրորդ հայրենակից մը չես գտներ, Աստծու բարեւը փոխանակելու համար, հայրիկ — մայրիկ մը մայրենի լեզուն կը սորվեցնեն իրենց հարազատին։

Եւ կը պատմեն, արդար հպարտութեամբ.

— Տեսնէք ի՛նչ լաւ կ'արտասանէ բառերը...

Գիտեմ որ այս պատմութիւնները ջուրի ձայն կուգան այստեղ, հազարաւորներու համար։

Իրենք, *սիվիլիզէ*, կը գիջանի՞ն դաս առնել Ափրիկէի խորերը ինկած հայ ընտանիքէ մը։

Ընդհակառակն, կրնան *վիէ՛ն*, *աթա՛ն* եւ դեռ ուրիշ բաներ սորվեցնել այդ «յետամնաց» ընտանիքին, իբրեւ Փարիզցի կամ... Փարիսեցի։

ՎԱՀԷ

ԳԻՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ

ՓԵՏՐ. 8Ի ՄԱԿԱՐԴԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Նախարարական խորհուրդը վերջնապէս որոշեց Փետրուար 8ի մակարդակին վրայ պահել գիները։ Ուրեմն պիտի սահմանափակուին առեւտրական շահերը։ Այս կարգադրութենէն դուրս կը մնան հողագործութեան եւ ձկնորսութեան արտադրութիւնները։ Կառավարութեան նպատակն է արգիլել որեւէ բարձրացում որ կրնայ ոչնչացնել աշխատաւորներու շահերը։ Այս արտադրութիւններու շահերը առաւելութիւնները եւ խախտել գնելու կարողութիւնը։

Գիներու բարձրացումը արգիլելու համար 1954ի տարեշրջանին պիտի շարունակուի 1953 Սեպտ. վերջին հրատարակուած օրէնք մը, որուն համաձայն տուրքէ ազատ են արտասահմանէն ներածուած կարգ մը սննդեղէններ։ Միեւնոյն ատեն ընդարձակ ծրագիր մը մշակուած է, մեծաքանակ սննդեղէն գնելու համար արտասահմանէն, քանի որ ֆրանսական արտադրութիւնները անբաւական են, իբրեւ հետեւանք վերջին ցուրտերուն եւ սառնամանիքներուն։

Կառավարութեան որոշումները գործադրելու եւ չարաշահութիւնը արգիլելու համար, տնտեսական նախարարը՝ Պ. Պերնար Լաֆէ հրամայեց խիստ ստուգումներ կատարել։ Միայն փարիզեան շրջանին մէջ քննութեան պիտի ենթարկուին հինգ հազար խանութպաններ։ Գաւառի մէջ ալ ստուգումներ պիտի կատարուին։ Քննութեան ենթակայ գլխաւոր սննդեղէններն են միսը, բանջարեղէնները եւ պտուղները, նպարեղէնը եւ ուրիշ ընթացիկ ապրանքներ։

"ՀԱՅՐԵՆԻՔ" ԱՄՍԱԳԻՐ

●

Երեսունըմէկ տարիէ ի վեր կը հրատարակուի «Հայրենիք» Ամսագիրը:

Համազգային դարձած այս կարեւոր պարբերաթերթը ծանօթացնելու համար չէ որ կը գրենք այս տողերը: Ամսագիրը ծանօթ է արդէն, աւելի քան երեք տասնամեակ անընդհատ եւ արդիւնաւոր իր ծառայութեամբ:

Այս տողերը կը գրուին, ուշադրութեան յանձնելու համար ոչ-սովորական երեւոյթ մը:

Բովանդակ հայութեան մէջ, չհաշուելով Մխիթարեան զոյգ Միաբանութիւններուն օրկանները — «Բազմավէպ» ու «Հանդէս Ամսօրեայ» — չէ պատահած որ ամսագիր մը, գրական, պատմական բանաստեղծական, յուշագրական եւ քննադատական բովանդակութեամբ, հրատարակուած ըլլայ անընդհատ, այդ ծաւալով եւ նիւթերու այդ այլազանութեամբ: Եւ աւելցնենք նաեւ, այնքան տարածուած ըլլայ գաղութէ գաղութ, որքան «Հայրենիք» Ամսագիրը:

Անիկա լոյս տեսաւ խուճապային շրջանի մը (1922), նոր տարագրութեան մը, հայկական գաղութներու դէպի արտասահման փախուստի օրերուն: Այն ատեն, երբ Թուրքիոյ հայութիւնը, ահաւոր տարագրութենէն վերադարձին, հազիւ երկու-երեք տարի շունչ առած Պոլսոյ մէջ, նոր սարսափի մը հետեւանքով, խուճապի մատնուեցաւ:

Գիշատիչներու խուժումէն սարսափահար թռչուններու նման, անգամ մը եւս տարագիր դարձաւ, ցրուելով աշխարհի չորս հովերուն:

Նման թուականի մը եւ նման մթնոլորտի մը մէջ, յանդգնութիւն էր ձեռնարկել այսպիսի բազմածախս հրատարակութեան մը: Յաջողութեան ոչ մէկ դրաւական, ինչպէս նաեւ ոչ մէկ ապահովութիւն՝ թէ տարագիր ու ցրուած ժողովուրդ մը սիրտ ու տրամադրութիւն պիտի ունենար կարդալու զայն: Ապրեցնելու զայն եւ անով, այսինքն՝ անոր բովանդակութեամբն ու շունչովը ապրելու:

Հրատարակութիւն մըն էր սակայն Ամսագիրը, որ կռթնած էր Ամերիկայի մեր հզօր ու հեռատես կազմակերպութեան եւ հայրենաշունչ ու զոհաբերող հայութեան:

Դժուարին խնդիրներ էին, հրատարակութեան նիւթական ծանր հոգը. յետոյ՝ ձեռնհաս ու ցիրուցան աշխատակիցներու ապահովումը եւ յետոյ՝ անոնց աշխատանքին վարձատրութիւնը, որ նորութիւն մըն էր գրեթէ մեր մամուլի պատմութեան մէջ, գոնէ այդ չափով ու տարողութեամբ:

Ամերիկան, այսինքն՝ ամերիկահայ հայրենասէր գաղութը եւ մեր կազմակերպութիւնը, օգնութեան հասած է արտասահմանի հայութեան, տագնապի բոլոր թուականներուն: Հոգացած է գաղութներու սնունդն ու բազմապիսի կարիքները, սիրով ու սրտով:

Այդ հոգածութիւնը կը թուէր ըլլալ թերի ու անկատար, եւ ամերիկահայութիւնը, յանձին Հ. Յ. Դաշնակցութեան, մտածեց մտաւոր ու հոգեկան սնունդի մասին: Այդ գործին ձեռնարկեց երեք տասնամեակ առաջ, «Հայրենիք» Ամսագրի եւ հետագային այլ կարգի հրատարակութիւններով, տարագիր հայութեան իմացական սնունդն ալ ապահովելու համար:

Եւ այսօր, երեսուն տարի ետք, գիտենք թէ ինչ հրաշք գործուեցաւ այդ գետնին վրայ:

Խմբագրութիւնը, գլխաւորութեամբ ընկեր Ռ. Դարբինեանի, լծուեցաւ գործի, անսպառ հաւատքով. կրցաւ թերթին շուրջ համախմբել հին ու նոր սերունդէն ականաւոր ու շնորհալի գրողներ. քաջալերեց ու սրտապնդեց զանոնք, հոգեկան քաջալերանքին միացնելով նաեւ նիւթական վարձատրութիւնը, Ամսագիրը դարձնելով տարագիր մտաւորականութեան ժամադրավայրը: Հայ մշակոյթի ու պատմութեան անմար ու անմարելի վառարանը:

«Հայրենիք» աւելի քան երեսուն տարի գրականութիւն տուաւ, ուսումնասիրութիւն, վէպ, քերթուած, թարգմանութիւն ու քննադատութիւն: Հոն է որ լոյս տեսան Շանթի, Աղբալեանի, Զարեանի, Օշականի, Շիրվանզադէի եւ այլ հին ու փայլուն գրողներու գործերէն շատերը:

Նորերէն՝ հոն է որ իրենց առաջին գործերը տուին, առաջին գրական ճախրանքը ըրին՝ Համաստեղ, Վ. Շուշանեան եւ ուրիշներ:

Եւ հոն է որ գրական նոր սեռ մը մշակուեցաւ, Յուշագրութիւնը, որ մեր մօտիկ անցեալին ոգեկոչումով, ազգային, յեղափոխական դէպքերու արձանագրութեամբ, կենդանի պատմութիւնը եւ պատմութեան թանկագին ատաղձը տուաւ, վկայութեամբ ականատեսներու եւ բուն իսկ գործիչներու, որոնցմէ շատերը չկան այլեւս:

Ինչ կորուստ պիտի ըլլար Հայոց պատմութեան ու գրականութեան համար, եթէ չգրուէին այդ յուշերը՝ Ռուբէնի, Արմէն Գարոյի, Անդրանիկի եւ ուրիշներու կողմէ, որոնք յիշատակ են այլեւս, բայց իրենց գործերով կենդանի ու անմահ:

Այսօր, երեսուն տարի ետքն ալ, կը շարունակուի աւանդութիւնը, ջանքովը հին ու նոր սերունդի լաւագոյն ներկայացուցիչներուն, որոնք կ'աշխատին աշխուժ պահել հայ միտքը եւ վառ՝ հետաքրքրութիւնը հայ մշակոյթի ու պատմութեան հանդէպ:

Հայ միտքը հոն է, Ամսագրին մէջ, իր բոլոր ծլարձակումներով: Անշուշտ, չենք կրնար ըսել, թէ միշտ գլուխ-գործոցներ կան հոն. կարելի չէ. բայց անվիճելի է որ կան հայ գրականութենէն ու պատմութենէն ընտրուած ու ներշնչող բազմաթիւ էջեր, որոնք անփոխարինելի են այսօր:

Այս ամսագիրն է, որ հայ մտքի ամէնէն վաւերական վկայարանը պիտի մնայ ապագայ պատմութեան համար. հաստատ ու հրաշալի կոթողը հայ մշակոյթին, անոր փառքն ու շտեմարանը միանգամայն:

Առանց Ամսագրին, տարակոյս չկայ որ, ոչ միայն Հայ Յեղափոխութիւնը, այլեւ Հայոց Նորագոյն պատմութիւնը, հայ մտքի ու մտածման ստեղծագործութեանց հետ, պիտի մնար անկատար:

Ապագայ պատմաբանը պատմութիւն չի կրնար գրել, առանց «Հայրենիք» Ամսագրի աւելի քան 260 ստուար ու բովանդակութեամբ հարուստ հատորներուն:

Կ'արժէ, հետեւաբար, որ իր 331րդ տարեդարձին առթիւ, անգամ մըն ալ յայտարարենք, որ Հայ Մտքի այս կոթողը պէտք է մնայ ամուր եւ հաստատ, գաղութէ գաղութ տարածուելով, որոնց միջեւ հզօրագոյն կապը եղաւ ան անցեալ երեսնամեակին, իր լայնախոհութեամբ, շօշափած նիւթերու բազմազանութեամբ, ազգային շունչով ու ոգիով, եւ հաւաքական աշխատակցութեամբ:

Այսօր ալ, իմացական ոսկեղէն կամուրջ մըն է ան ոչ միայն գաղութներու մէջ ցրուած մտաւորականութեան, այլեւ հին ու նոր սերունդներու միջեւ, իր ձգտումներով եւ իրագործումներով:

Գրական ժամանցի մը համար չէ որ կը հրատարակուի ան, այլ ազգային առաքելութեան մը համար. — ահա թէ ինչու Ամսագրի մուտքը հայ ընտանիքէ մը ներս, հին օրերէն լոյս մըն է, մեր մեծ մտաւորականներէն արձագանգ մը. հայապահպանման ամուր ու հոգեկան պատուանդան մը:

Անիկա մեր յաւիտենական Հայրենիքէն լուսեղէն ու ապրող բեկոր մըն է: Հայկականութեան շատրուան մը:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՄՈՒՐԱՏԻ ԱՂԲԻՒՐԸ

●

Երկու գիւղացիներ էինք, ինք Կովառունէն, ես Կ... գիւղէն: Զինքը չէի ճանչնար եւ իր անունն անգամ անծանօթ էր ինծի:

Փոքր մանուկի խելապատակիս մէջ, հազիւ կար շատ կարճ ցանկ մը անուններու, որոնց առաջինն էր Եզօն: Երեւակայութեանս մէջ ուժի մարմնացումն էր ան, վանզի, մասնակի հարուած մը բաւական եղած էր իրեն, փշրելու մեր անհնազանդ ցուլին երկու եղջիւրները մէկանց: Որքան կը փափաքէի իրեն նմանիլ, ըլլալ ամենազօր եւ ուժեղ: Իր բոլոր շարժումները, կեցուածքը, քալուածքը, բարեձեւութեան եւ պատշաճութեան օրինակներ էին ինծի համար, զանոնք անմիջապէս կ'ընդօրինակէի: Բայց երբեք չէի կրցած նմանցնել այն քաղցրալուր սուլոցը, երբ եզներուն խումբը, օրուան յոգնաբեկ աշխատանքէն ետք դէպի Ալիս գետը կը մղէինք:

Այդ կենդանիներն անգամ, յատուկ սովորութիւններ ունէին իրենց ծարաւը յագեցնելու: Ոմանք ճիշդ եզերքին կեցած, հազիւ իրենց կճղակները ջրամոյն, իսկ ուրիշներ մինչեւ ծունկերը գետին մէջ կը յառաջանային: Բայց գրեթէ բոլորն ալ կը սպասէին, Եզոյի սուլերգին վերջանալուն ջուրէն դուրս ելլելու համար:

Հասակակիցներ էինք: Հազիւ 3 տարի միայն մեծ ըլլալու էր ինծմէ:

Օր մը չտեսայ զինքը: Իր բացակայութիւնը անըմբռնելի թուեցաւ ինծի: Արդեօք հիւա՞նդ է, խորհեցայ: Իսկ գիւղը խոր յուզումի մը մատնուած էր: Հապճեպ քայլեր կը նշմարուէին, որոնց խուլ արձագանգին կը խառնուէին հառաչի եւ լացի աղաղակներ: Որո՞ւ համար կուլային, ո՞վ էր մեռած, ի՞նչու համար ժամուն կոչնակը չէր հնչեր: Եւ ո՞ւր կ'երթային խելագարներու նման իրենց մազերը հովին տուած, գիւղացի ձիաւորներ ծածկելով իրենց ընթացքը փոշիի թանձր վարագոյրի մը ետին:

Տարօրինակը կը գտնէի այս բացառիկ իրարանցումը, առանց անդրադառնալու, որ ազատասէր, խաղաղ եւ պատուախնդիր ժողովուրդի մը ուղղակի սրտին մխուած հարուածին բնական հետեւանքն էր:

Դարանակալ բորենիներ, որոնք ոճիրով սնած, յարձակեր էին Թիթեռներու զուարթ գունագեղ եւ թռչկոտուն խումբի մը՝ գիւղի ջրբեր աղջիկներուն վրայ, առեւանգելով Աշխէնը, Եզոյի քոյրը:

Այս դէպքէն հազիւ քանի մը օր ետք, անակնկալ հաճոյքն ունեցայ կրկին գտնելու ընկերս, նոյնքան զուարթադէմ եւ հպարտ: Ուզեցի գիտնալ իր ուրախութեան պատճառը: Կը նկատէի թէ ժամանակը շատ կարճ էր այդպիսի խոր վիշտ մը ամոքելու համար:

Այսպէս բացատրեց.

— «Անցեալ երեկոյ Հայ մը, որուն համար կ'ըսեն թէ գիշեր ցորեկ կը հսկէ

ՅՈՒՇԵՐ ՄՈՒՐԱՏԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երբ իր ձին դանդաղեցուց իրեն մերձեցանք, յայտնեցինք մեր խորհուրդը:

— Շատ լաւ էք մտածեր, ես իմ ձայնս Մուրատին կուտամ, ըսաւ:

Կանչեցինք Մուրատը եւ իրեն ալ բացատրեցինք հարցը: = Խանը պէտք է վարէ մեզ, ըսաւ Մուրատ:

— Էճէլիմիզ նէ տիր սէ օ օլուր, (մեծամասնութիւնը թող որոշէ), պատասխանեց Խանը, Կեսարիոյ Տէրէվէնք գիւղէն ըլլալով ինք ու իր եղբայրը Միհրան թրքախօս էին:

Ամէնքս միաբերան «Մուրատը կ'ուզենք», պնդեցինք: Դժկամակեցաւ, բայց համակերպելով ըսաւ.

— Ինչպէս յաճախ, այս գիշեր ալ երազեցի թէ երկու խոյեր իրարու վրայ կը յարձակին, կ'ենթադրեմ թէ կռիւ պիտի ունենանք եւ պիտի յաղթենք, պիտի հաշուեմ մեռելներու դիակները եւ ձեր փամփուշտները, եթէ պարապ տեղը վառած էք ձեզ պատասխանատու պիտի բռնեմ հաւաքաբար:

— Իսկ քու փամփուշտներդ, ձայնեցինք:

— Ճակատէն սպանուածներու թիւին հետ կը բաղդատէք, պատասխանեց.

Համաձայնեցանք: Խմբապետներուս համար անհասկնալի եւ աններելի էր փամփուշտը պարապ արձակել: Երկու ժամ չէր անցեր՝ մեր ճամբուն վրայ լըսուեցան — «թէսլիմ օլուն՝ թէսլիմ»՝ աղաղակներ (անձնատուր եղէք):

Լուռ էր Մուրատ Բիճայի պատմութեան մինչեւ այս մասը, բայց արդէն կարծես ապրելով անցեալի այս դրուագը իր մանրամասնութիւններուն մէջ, կ'ընդմիջէ եւ ինք կը շարունակէ:

— Հրահանգեցի ընկերներուս ձիերէն իջնել, բռնել ցոյց տուած դիրքերս եւ սպասել մինչեւ ես չկրակեմ: Լազերը բըկսան իրենց սեւ ծուխ հրացանները արձակել, ինչ որ լաւ նշան էր մեզի համար: Դիտակով կը տեսնէի որոշ, որ թշնամին անթիւ վրաններէն ձի նստողը կ'ուղղուէր դէպի ճակատ: Համբերեցի մինչեւ իրենց առջեւէն դէպի մեզ սուրացող ձերմակ ձիաւորը մօտեցաւ 400 մեթր եւ քաշեցի փամփուշտ մը անոր ճակտին: Մարդը գլորեցաւ վար: Իր ետեւէն մղուած հարիւրէն աւելի ձիաւորներ արդէն հասած նոյնքան հեռաւորութեան մը, ընկերներուս համազարկերէն, արժանացան նոյն բախտին: Թշնամին խրտչած այս սաւարաթիւ դիակներու տեսքէն, լքեց ձիերը եւ սկսաւ դիրք բռնել, բայց յստակ էր որ խակ էին եւ մենք կը հնձէինք մեր իւրաքանչիւր համազարկով բազմաթիւ զոհեր:

Թշնամիէն յանդուգն անձ մը, յաջողեցաւ սպրդիլ մինչեւ մեր սեփական դիրքերուն տակ եւ սկսաւ անընդհատ սեւ վառօդ կրակել, որպէսզի անոր ծուխէն չկարենայինք տեսնել թշնամիին շարժումները: Պոռացի ընկերներուս՝ որ ուշադիր ըլլան: Նետեցի քար մը դէպի գինքը: Մարդը զգուշութեամբ կը պահուէր մեր գնդակներէն, բայց քարէն խարուելով շտկուեցաւ ոտքի եւ արժանացաւ իր պատիժին:

Թշնամին տեսնելով իր զոհերու թիւը, վհատած էր: Շատ չանցած լքեց իր դիրքերը ու կռնակ դարձնելով սկսաւ աղաղակել եւ փախուստի դիմել:

«Գաչըն, ֆէտայիլէր խագըյօր» (փախէք, ֆետայիները կը կրակեն): Համոզուած էին որ պարզիկ մոլլաներ չէինք:

— Կեցիր, Մուրատ, ընդմիջեց Բիճան: Թշուառականները՝ միայն «գաչըն ֆետայիլէր խագըյօր» չէին պոռար, այլ՝ «Մուրատ աղա, մէրհամէթ էյլէ, ալլահա պագ ...: Արդէն ուր որ կռիւ կ'ըլլար ու նեղը կը մնային կը գոչէին նոյն յանկերգը վստահ որ իրենց կռիւը Մուրատին հետ է եւ անհնար է յաղթել: Անգամ մը վանեցի Ֆարհատը իր խումբով կռիւ կ'ունենայ: Բախտը կը ժպտի մերիններուն ու կը սկսին պոռալ, »Մուրատ աղա, ալլահա պագ մէրհամէթ էյլէ»: (Պ. Մուրատ, ի սէր Ալլահի գթա): — Ձեր հաւատքին հայհոյեմ, կը պոռայ Ֆարհատ, :

— Մուրատ տէյիլ, Մուրատըն խավրուլարը տըր:

— Մուրատ հրամայեց ձի նստիլ եւ հետապնդել թշնամին եւ անընդհատ կրակել անոնց խաժամուժին վրայ: Քշեցինք զիրենք մինչեւ Արաքսը, որուն ալիքները լրացուցին մեր գործը:

Մեր ընկերները կռիւը վերջացած համարելով, կուզէին գտնել գետին ծանծաղուտքը միւս ափը անցնելու համար: Բայց Մուրատ հրամայեց դառնալ վրանները թէյ խմելու:

Մնացեր էին կիներ, ծերունիներ եւ մանուկներ: Թափեցան Մուրատի ոտքերը լզելու, կրկնելով նոյն յանկերգը,—Գթա, Մուրատ...

Մուրատ հրամայեց որ ոտքի կանգնին ու թէյ պատրաստեն: Ամէն ընտանիք կը բերէր նուէրներ յաղթականներուս: Գորգ, արծաթ եւ ոսկեղէն զարդեր դիզուեցան մեր առջեւ: Եթէ ինծի մնար, կ'առնէինք արժէքաւորները, բայց հոն էր Մուրատ, որ մերժելով ամէն նուէր, յայտարարեց.

— Մենք հանդարտ մեր ճամբան կ'անցնէինք, բայց ձեր այրերը մեզ գիւղին որսեր կարծելով յարձակեցան ու գտան իրենց արժանի պատիժը: Վերցուցէք ձեր իրերը եւ խրատեցէք ձեր ցեղին զաւակները թէ ֆետայիները ժողովուրդին բարեկամներն են եւ այսուհետեւ դուք բոլորդ պէտք է մեզ իբր այդ ընդունիք:

— Կը տեսնէք, ընկերներ, շարունակեց Բիճա, որ պէտք չէ խաբուիք Մուրատի քաղցր ժպիտէն, եթէ դառնայ նոյնիսկ բարեկամ սեւազգեստ քահանաներուն: Պէտք է զգուշանաք իր բարկութենէն, քանզի՝ «տէվէին խաղալը եաման» կ'ըլլայ...

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Պնակին մէջ կարկանդակ մը ունինք, որուն կէսը կուտաս Հայրիկիդ, քառորդը՝ մայրիկիդ, մէկ ութերորդը՝ եղբօրդ, եւ մէկ տասներկրորդը՝ քոյրիկիդ, քեզի ի՞նչ կը մնայ:

ԱՐԱՄ.— Ամանը ...

հայ գիւղերուն վրայ եւ որ հրաթեւ ձի մը ունի, հոգի արագութեամբ կ'արշաւէ եւ արծիւն անգամ իր ապառաժի թաքստոցէն կը սարսափի անոր սլացքէն եւ ջախջախիչ հարուածէն, քոյրս մեզի վերադարձուց: Այդ անծանօթը որքան կտրիճ եւ բարի, նոյնքան ալ համեստ էր իր անձին եւ արարքներու մասին:

« Ծնողքիս խնդութեան եւ երախտագիտութեան արցունքները կը թրջէին անոր ձեռքերը եւ փոշեթաթախ տրեխները: Չարագործները պատժուած էին եւ Հայուն պատիւը անաղարտ մնացած էր շնորհիւ այս մեծ պաշտպանին: Երբ հետաքրքրութենէ մղուած կը մօտենայի, իր քաջագործութեան մանրամասնութիւնները իմանալու, արդէն զէնքը ուսին, կրակ երիվարի քամակին գիշերուան մութը պատռելով կ'անհետանար, ետեւէն գծելով լուսաշող ճամբայ մը նման բարի ոգիներու »:

Երազկոտ, հազիւ կը լսէի ընկերոջս պատմութեան վերջին բառերը: Երեւակայութեանս նեղ եւ մութ աշխարհին մէջ հրաթեւ այդ ձիաւոր ասպետը կը փնտռէի: Հոն չէր ան, բնաւ հոն եղած չէր: Երկչոտ թոյլ եւ օտարացած հոգիներ, ուզեր էին ծածկել, խափանել այդ լոյսը մեզմէ շատերէն: Իր անունն անգամ ահուդողով եւ կասկածանքով կ'արտասանէին, ականջէ ականջ փսփսալով:

Տեսնել զինքը օր մը՝ եւ հետը խօսիլ եղաւ միակ եւ անդիմադրելի բաղձանքս: Անունն անգամ ծանօթ չէր ինծի: Բոլոր ջանքերս ի դերեւ ելան եւ հարցափորձերս ալ յանդիմանանքի յանդեցան ծնողքիս կողմէ:

Մոռցայ այլեւս անբաժանելի ընկերս: Ամբողջ օրեր աղբիւրին եզերքը անցուցի: Ժամերով, աչքերս յառած անոր հայելի եւ անթափանց երեսին, հրաշքի մը կը սպասէի: Երեւումի յոյսով օրօրուն ակամայ մրափի պահեր կ'անցընէի աղբիւրին քովը:

Շաբաթներ սահեցան այսպէս: Երազի եւ իրականութեան այդ երկու ուժերուն ազդեցութեան տակ թմրած էի, երբ մելամաղձիկ եղանակ մը: Սթափեցուց զիս:

Հեռուն, գիւղին ոլորած եւ փոշոտ ճամբէն ջրկիր աղջիկներու խումբ մը կը յառաջանար երգելով: Արագաքայլ կը մօտենային անոնք եւ տակաւ առ տակաւ ձայները ճանաչելի կը դառնային: Աշխէնն էր երգողը եւ բառերը որոշապէս կ'իմանայի:

Պարզի՛ր աղբիւր պարզիր
Պարզի՛ր քեզնից ջուր տանիմ
Պարզի՛ր պարզի՛ր
Բաց Մուրատին ջուր տանիմ :

Խելագարի նման տուն վազեցի, «գտայ» պոռալով: Ճամբուս ընթացքին, գիւղիս ծառերուն, ծաղիկներուն եւ թռչուններուն բոլորին ալ «գտայ» կ'ըսէի գոհունակութեամբ, իսկ մարդերուն, մշակին ու բանուորին պոռացի գրեթէ անպատկառ յոխորտանքով մը.— Մուրատն է Մուրատը, լոյսի պէս անպարտելի եւ պայծառ:

Զայն արձանագրեց հօրս ժամագրքին առաջին էջին վրայ:

Տարիներ մոխրացան, ժամագիրքեր այրեցան, սերունդներ նահատակուեցան, բայց իր անունը եւ յիշատակները քանդակուած մնացին սրտիս խորը:

Գիւղացի տղու փափաքս մնաց միշտ անպսակ: Զինքը բնաւ չտեսայ, այդ իսկ պատճառով ան ինծի համար մնաց Առասպելական Ասպետը, պաշտելի յիշատակով մը:

Վաղը, Շաբաթ, իր յիշատակին նուիրուած հանդէսին առթիւ, ամբողջ բազմութիւն մը պիտի փառաւորէ իր անունը, Մոնթուժի քաղաքապետարանին մէջ:

ՅԱԿՈԲ

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՒ ԿԸ ՏՆՏՆԱՆՔ ...

★

Այո, այո, յանցաւորը մենք ենք, եթէ օտար ժողովուրդները, իրենց խանութպաններէն մինչեւ մտաւորականները, ընկոյզին կճեպը լեցնելու չափ ալ ծանօթութիւն չունին մեր մասին: Իրենցմէ շատերը հազիւ թէ լսած են մեր անունը եւ բաւական պատկառելի է թիւը անոնց, որոնք իրարու հետ կը շփոթեն Արմէնիներն ու Ռումէյնիները:

Լոնտոնի մէջ ունինք Օրիորդ Զապէլ Պօյաճեան անունով տաղանդաւոր նկարչուհի-բանաստեղծուհի մը, որուն երեսն անգամ նայող չկայ այսօր, դժբախտաբար: Այս վերջին՝ վեց բառերը... «միջանկեալաբար», ինչպէս պիտի ըսէր քովի փողոցի թերթին «հանճարափայլ»ը ...

Արուեստագիտուհին, 1916ին, կը հրատարակէր շքեղօրէն նկարազարդ անգլերէն հատոր մը, որուն մէջ ամփոփած էր քանի մը նմոյշներ մեր քերթողական արուեստէն, հին եւ նոր: Ինք թարգմանած էր եւ ինք նկարած էր:

Օրիորդ Պօյաճեան խելք կ'ընէ եւ հատորէն օրինակ մը նուէր կը ղրկէ Լոնտոնի քաղաքապետին:

Եւ օրին մէկը, Օրիորդ Պօյաճեան կը ստանայ շնորհակալութեան գիր մը, որուն մէջ ազնուական լորտ-քաղաքապետը կ'ըսէր թէ մեծ հետաքրքրութեամբ թղթատած է... « ձեր ... Ռումանական քերթուածներուն հաւաքածոն ...»:

Կար ատեն մը, տարիներ, տարիներ առաջ, երբ մեր անունը կը հասնէր Անգլիացի թէ Ամերիկացի, Ֆրանսացի թէ Գերմանացի աշխատաւորին ականջը ու կը մտնէր, նոյնիսկ, մեծահարուստներու լուսացնցուղ դահլիճներէն ներս: Կը բանայիր օրուան թերթերը եւ անպատճառ աչքիդ կը զարնէին լուրեր՝ հայ ժողովուրդին մասին: Որովհետեւ, ըսի, այդ օրերուն հարիւրներով ու հազարներով կը ջարդուէինք: Այդ օրերուն, մեր անունը կ'արտասանէին խորհրդարաններուն մէջ ալ:

Այո, այդ օրերուն մենք կայինք: Այսօր՝ չկանք: Մեր անունը կը յիշեն միայն այն Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները, այն Գերմանացիներն ու Սպանիացիները, որոնք հող կը հոտին: Մնացեալներուն համար — նորելուկներ, քան թէ յիսուն տարեկան — մենք ներկայ չենք, որովհետեւ անկախ պետութիւն չունինք, համբանք չունինք, ձայն չունինք ու մեր լեզուն քչուեր է ...

Այո, երբեմն հանրածանօթ օտար դէմք մը ճառ կը խօսի ի նպաստ մեզի ու մենք կը ծափենք, կը խենթենանք... Որքան միամիտ ենք ...

Օտար բազմութիւնը ի՞նչ գիտէ մեր մասին, քանի՞ բառ կարդացած է մեր պատմութենէն: Պատասխանը սիրտդ կը բզքտէ:

Պատկերը շատ աւելի մխիթարական եղած պիտի ըլլար, անշուշտ, եթէ վերջին երեսնամեակին, երբ ծփուն «հայրենիք»ներ հաստատեցինք հոս, հոն, խելք ըրած ըլլայինք եւ մեր կենսագրութիւնը տուած ըլլայինք բազմաթիւ լեզուներով: Չունեցանք այդ հեռատեսութիւնը: Այսօր ալ չունինք ու կը տնտնանք: Որովհետեւ տակաւին չենք համոզուած թէ քաղաքական դատ շահելու համար նախ քու ժողովուրդը պիտի ծանօթացնես եւ գանձուածին եւ մտաւորականին:

Եւ քիչ մը քիչ ինքնիրենդ պիտի խօսիս եւ քիչ մը քիչ ինքզինքդ պիտի գովես... Հայերէնով ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԻՍԻ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ

ՆԻՍ, 15 Փետր.— Երէկ Կիրակի, կէսօրէ վերջ տօնուեցաւ Նիսի Հայ Մարզական Միութեան 29րդ տարեդարձը, պատուակալ նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին Արայ Երամեանի: Լման 29 տարիներու այս կազմակերպութիւնը աշխատեր է լուռ եւ անխոնջ, վառ պահելով հայ անունը: Գաղութը միշտ կը գուրգուրայ իր Մարզականին վրայ, նիւթապէս ալ քաջալերելով: Ընդհանրապէս միութեան սարքած հանդէսներուն սրահները նեղ կուգան: Սակայն կազմակերպող ուժի պակաս կայ: Անհրաժեշտ է համախմբել պիտանի տարրերը եւ ուժ տալ հայեցի դաստիարակութեան:

Շատեր դժգոհ են որ այս երիտասարդութիւնը հայերէն չի խօսիր: Արդար է դանդատը: Ի՞նչ ընել, երեսի վրա՞յ ձգել որպէսզի մնացածն ալ մոռնան: Ոչ բարեկամներ, պէտք է քաջալերենք, բացատրենք թէ մեծ ժողովուրդի մը զաւակներն են, թէ ինչպէս անցեալին մէջ ներկայիս ալ ունինք ազգային եւ միջազգային արժէքներ, պէտք է արթնցնենք իրենց ազգային գիտակցութիւնը:

Նիւթէն շեղեցայ: Հանդէսը անցաւ շատ յաջող: Նուագախումբը կը հնչէր եւ զոյգերը կը դառնային անընդհատ, ստեղծելով տաք մթնոլորտ մը: Միջանկեալ տեղի ունեցան երգեր եւ արտասանութիւններ, հայերէն, ֆրանսերէն, բոլորն ալ գնահատանքի արժանի: Երիտասարդ Պ. Վ. Խոսրովեան կը ներկայացնէր գեղարուեստական բաժնին մասնակցողները, աւելի ոգեւորելով մթնոլորտը:

Այս բոլորէն ետք, խօսք առաւ վարչութեան նախագահը, Պ. Ժ. Մէզպուրեան, պարզելով Մարզականի 29 տարուան տոկուն եւ արդիւնաւոր աշխատանքը, շնորհիւ գաղութին առատաձեռնութեան: Միութիւնը ամէն կիրակի դաշտ կ'իջեցնէ չորս խումբեր: Իգական սեռի «պասքէթ պոլի» խումբը իր գոյութեան երեք տարիներու ընթացքին մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերաւ, եւ այսօր կը մրցի շատ աւելի կարող խումբերու դէմ: Պատանիներու ֆութպոլի խումբը այս եղանակի մրցումներուն մէջ միայն մէկ խաղ կորսնցուցած է: Պահեստի խումբը՝ արժանի է գնահատանքի եւ՝ ամբողջ կազմով դաշտը կ'ելլէ: Իսկ առաջին խումբը՝ որ փրոմոսիոնի ասպարէզին մէջ կը գտնուի, երկրորդ տեղը գրաւելով, միշտ կը պայքարի փռոմոսիոն տ'օնէօրի տիտղոսը խլելու համար: Ներկաները ջերմապէս ծափահարեցին այս ճառը: Յետոյ տեղի ունեցան մրցանակաբաշխումներ եւ յորդանքի խօսքեր ուղղուեցան Միութեան վեթերաններուն եւ երիտասարդ անդամներուն:

Աճուրդէն եւ վիճակախաղէն գոյացաւ կլորիկ գումար մը: Կազմակերպիչները եւ ներկաները բաժնուեցան խանդավառ տպաւորութեամբ:

Ներկայ մը

ՅԱՋՈՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Երիտասարդաց Միութեան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ շաբաթ, վեց Փետրուար, «Փալէ տը լա Ֆուառ»ի գլխաւոր մուտքի ընդարձակ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Սեբովբէ Ծ. Վրդ. Մանուկեանի, որ հրաւիրուած էր բացումը կատարելու: Այս առթիւ քաջալերական խօսքեր ուղղելով մեկնեցաւ: Փարիզէն եկած էին նաեւ ճարտարպետ Պ. Յակոբեան եւ ճարտարագէտ Նուպար Յովհաննէսեան: Սրահը լեցուած էր մեծ բազմութեամբ, մօտաւորապէս ութ հարիւր հոգի, մեծ մասով երիտասարդներ: Աչքի կը զարնէին նաեւ շատեր որոնք առաջին անգամ կ'երեւային ազգային հաւաքոյթի մը մէջ:

Երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները մեծ ոգեւորութեամբ լծուած էին գործի, հանդէսին յաջողութեան համար, ինչ որ ջերմապէս գնահատելի է: Պ. Կարպիս Ծրնկլրտեանն ալ եռանդով թեւ թիկունք հանդիսացած էր երիտասարդներուն:

Երեկոյթը մեծ խանդավառութեամբ կը շարունակուէր, երբ կամքէ անկախ պատճառով մը ջերմարաշխ մեքենան խանգարուեցաւ:

Անշուշտ շատ աւելի փայլուն պիտի ըլլայ յաջորդ ձեռնարկը: Յաջողութիւն:

Ն. Գ. Մոմճեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԿԱՆԱՆՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵԳՆԱԶԸ

— Է, ողորմած հոգին, ինչ բարի մարդ էր, լաւ կը ճանչնամ Ալեքը, մանկութեանս ու պատանեկութեանս ընկերն եղաւ, միասին խաղացինք ու մեծցանք, դաշտերն ու ձորերը չափչփեցինք, մտերիմներ էինք, իրարմէ գաղտնիք չէինք պահեր:

— Ա՛խ, Սանօ, նորէն բացիր սրտիս ցաւերը, շշնչեց Գիւլնարը յանկարծական արցունքի մը մէջէն:

— Ալեքը եղբայրս էր, երկու մօրմէ ծնած՝ երկու սրտակից եղբայրներ էինք, Ալեքի մայրը իմ մայրս էր, իմ մայրն ալ Ալեքի մայրն էր, այսպէս էինք ու այսպէս մնացինք. եթէ Գիւլնար, ամուսինդ մեռաւ, մեռաւ նաեւ եղբայրս:

— Սանօ ախպէր, Ալեքը չգտնուած մարդ էր, բարի սիրտ ունէր, գթացող ու մեղքցող էր..., բայց՝ ինչո՞ւ չար չեղաւ..., չարերը չեն մեռնիր..., Ալեքը հիմա ողջ կ'ըլլար, իր տունին մէջ եւ գըլխուս վերեւ...: Եթէ ուրիշներու համար չար չեղաւ, գոնէ ինծի համար ըլլար, անգամ մը գիս յանդիմանէր, մէկ-երկու անգամ գիս ծեծած ըլլար, հոգիս վիրաւորէր, որ՝ իր մահէն վերջը մոռնայի զինքը, ըսէի գէշ մարդ էր, գիս կը տանջէր, աղէկ որ մեռաւ, ես ալ ազատուեցայ անոր ձեռքէն:

— Գիւլնար, Ալեքը ծնաւ բարի, բարի մեծցաւ, եւ բարութեան համար ալ մեռաւ, ափսոս թող հպարտացնէ քեզ, Ալեքը մեռաւ, բայց Ալեքը այսօր կ'ապրի հայութեան եւ քեզի համար, տունդ այսօր սուրբ է.... դուն՝ յեղափոխականի կին ես, այս պատիւը քեզի կը բաւէ, օրհնէ Ալեքի յիշատակը, հպարտացիր անոր նուիրական գերեզմանովը:

— Լոյս իջնէ անոր արդար գերեզմանին վրայ:

— Ամէն:

Մեղմ հով մը քերեց բակին պատերը, ինկաւ ուռենիին վրայ, ծնծղայի սօսոցով շարժեց անոր մանրիկ տերեւները: Թռչիկներու եւ կանաչութեան բուրմունք: Ժամու վրայ բարձրացող բլուրէն տեսնուեցաւ լուսնի սկաւառակը. անոր լոյսերը անցան ուռենիի ճիւղերէն եւ ինկան տախտին վրայ պառկած Արեգնազի բարձին վրայ:

— Սանօն խօսեցաւ:

— Գիւլնար, դուն՝ քոյրս ես, ես եղբայրդ:

— Այո, ճիշդ է:

— Ես մտածեր եմ, վստահ եմ որ գիս չես մերժեր, ըսեմ համարձակ, ես տղայ ունիմ, Տիգրանը, դուն ալ՝ աղջիկ ունիս, Արեգնազը, եկուր մէկտեղենք, մէկ տուն ու տեղ ընենք զանոնք, ընդունէ որ աղջիկ ունէիր՝ տղայ մըն ալ ունեցար, իսկ ես՝ մանչ մը ունէի, աղջիկ մըն ալ տէր կ'ըլլամ՝ թէ դուն կը մխիթարուիս եւ թէ ես:

— Աստուած պահէ երկուքն ալ:

— Այո, Գիւլնար. «Տէրը պահէ. տէրտէրը պահէ» կ'ըսէ մեր բարի ժողովուրդը:

— Ինչպէս որ կ'ուզես, Սանօ ախպէր, բայց մեր աղջիկը դեռ պզտիկ է:

— Մեր Տիգրանն ալ դպրոց կ'երթայ, բայց հոգ մի ըներ, ես անոր միջոցն ալ գիտեմ, Արեգնազը Վան կը տանիմ ու վարժարան կը դնեմ, անկէ վերջը՝ կը մեծնան երկուքն ալ... դուն՝ միայն այո ըսէ, մնացածը իմ գիտնալիք բանս է:

— Թող Աստուած որը որ բարի է, ան կատարէ:

Տանիքներու վրայ ու փողոցներու մէջ հաւաքուած կիները զրոյց կ'ընեն, հէքեաթ կը պատմեն: Աղամենց բակին մէջ պզտիկները պահուըտուք կը խաղան: Սանամենց տան անկիւնը հաւաքուած պառուներն ալ բացեր են իրենց կեանքին հնամաշ գիրքը, կը պատմեն իրենց հին յուշերէն: Խաչալենց ուռենին ինկած էր երազի մէջ...:

Իսկ Արեգնազը պառկեր էր, խաղաղ կը քնանար, ու լուսինը՝ անոր վարդագոյն այտերը կը համբուրէր:

ԵՐԲ ՍԻՐՏԵՐԸ ՏՐՏՈՒՄ ԵՆ

Ու՛ս Սանօն, Արեգնազը ներկայացուց տեսչութեան, կարգադրեց անոր դպրոց մտնելու խնդիրը: Արեգնազը առ այժմ գիշերօթիկ պիտի ըլլար, գոնէ ձմեռ մը, յետագային՝ մայրը պիտի փոխադրուէր Այգեստան, տուն մը պիտի վարձէին ու միասին պիտի ապրէին:

Քնանալէ առաջ, Արեգնազը սովորութիւն ըրած էր երեւակայութեամբ պտըտիլ գիւղը, դաշտն ու ձորը, գրկուիլ մօրը հետ, այդ գիշերն ալ փոխադրուեցաւ գիւղը, դաշտերն ու կալերը չափչփեց, մտաւ հօրենական տունը, փաթթուեցաւ ու սիրուեցաւ մօրը հետ, վերջապէս միտքը յոգնեցաւ, աչքին կոպերը ծանրացան, քունը հանդարտ ու ջերմօրէն ծածկեց ուղեղը, Արեգնազը պիտի քնանար, երբ յանկարծ մոկացի աղջկան լացի ձայնը լսեց:

Լապտեր մը կը պլպլար ննջարանին մէջ, աղօտ ու դողացող լոյս մը կը փռէր պատերուն ու անկողիններուն, աղջիկներու մազերուն եւ այտերուն վրայ, Արեգնազը գլուխը վերցուց, նայեցաւ մոկացի աղջկան, որ գլուխը թաղած վերմակին տակ՝ սաստկօրէն կուլար:

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ տեղի ունեցան Իտալիոյ մէջ։ Թորինոյի ոստիկանութիւնը 15 հոգի ձերբակալեց 24 ժամուան գործադուլին առթիւ, իբրեւ պատասխանատու խըռովութեանց։ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ ցուցարարները վնասած էին 15 հանրակառքերու, ձողեր եւ շաղախ դնելով գիծերուն վրայ։ Բարեր նետուեցան բանուորական թաղերուն մէջ, խորտակելով բազմաթիւ ապակիներ։ Ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ դէպքեր պատահեցան ։ Կ'ըսուի թէ չորս հոգի պաննուած են ։ Ցոյցերը ուղղուած են նոր դաշինքին դէմ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանին թելադրութեամբ օրէնք մը մշակել, որուն համաձայն խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին օտար քրիստոնէական հաստատութեանց դէմ։ Դատական հետապնդումի պիտի ենթարկուին այն հրեայ ծնողները որոնք միսիոնարական դպրոցները կը ղրկեն իրենց զաւակները։ Կրթական հաստատութիւններ պիտի չհամարուին այդ դպրոցները։ Այն Հրեաները որ կ'ուզեն մկրտուիլ, պարտաւոր են իրենց որոշումը ծանուցանել թերթերու միջոցաւ ։

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ «լուռթեան եւ սուգի» ջահադնացութիւն մը պիտի կատարուի, Զորսերու ժողովին ձախողման առթիւ։ Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ ալ 12.000 ոստիկաններ շարժման մէջ դրուած են ։

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ պատգամագիր մը ուղղեց խորհրդարանին, առաջարկելով օրէնք մը քուէարկել, տեղեկութիւններ փոխանակելու համար հիւլէական գաղտնիքներու մասին։ Ուրեմն դաշնակիցներն ալ պիտի օգտուին Ամերիկայի գաղտնիքներէն ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Պաշքիրի շրջանին կեդր. կոմիտէի ընդհ. քարտուղար նշանակուած է Պ. Իգնատիեւ, որ պաշտօնանկ եղած էր անցեալ ապրիլին, իբրեւ մեղսակից իր «մարդասպան բժիշկներու»։ Կը յիշուի թէ այս վերջիններն ալ անպարտ արձակուեցան ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 39 միլիոն տոլար տրամադրած են Իսրայէլի, իբրեւ տնտեսական օգնութիւն։ Արաբական երկիրները բան չեն ստացած տակաւին։ — Երեք միլիոն գործազուրկներ կան Մ. Նահանգներուն մէջ։

ՆԻՍԻ ԵՐԻՑԱՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, նախաձեռնութեամբ նորընտիր վարչութեան եւ պատուակալ նախագահութեամբ Պ. Սիմոն Գայսէրլեանի ։

Առտուն, Աստղ քահանայ պատարագ կը մատուցանէ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարէ ի յիշատակ բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի հանգուցեալ տիկնոջ Տիկ. ՆՈՒԱՐԴ Կիւլպէնկեանի եւ համայն Կիւլպէնկեան գերդաստանի ննջեցելոց ։ Ժամը 10ին Ս. Պատարագ, իսկ 11ին հոգեհանգիստ ։

Եկեղեցական արարողութենէն անմիջապէս վերջ տեղի կ'ունենայ բարերար Գալուստ Կիւլպէնկեանի եւ իր յարգելի զաւակներուն Պ. Նուպարի եւ Տիկ. Եսայեանի կողմէ կառուցուած երիցատան բացման հանդէսը։

Հրաւիրուած են օտար պաշտօնական անձնաւորութիւններ։ Ժամը 15.30ին այց ընկերակցութեամբ Տէր Հօր եւ Դպրաց Դասու, Քոքատի գերեզմանատունը, օրհնելու համար հանգուցեալ Տիկին Նուարդի գերեզմանը ։

Այս առթիւ վարձուած է օթոքար մը որ ճամբայ կ'ելլէ ժամը 15.30ին Հայոց եկեղեցիէն 183 Պուլվ. տը լա Մատըլէն, դէպի Քոքատ ։

Նորընտիր վարչութիւն

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Լովալլիէռէն բարեկամ մը ընկ. Գարեգին Սարգիսպէկեանի յիշատակին հազար ֆր. կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Նոր Սերունդի թատերական ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Փետր. քանին, շաբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կը ներկայացուի՝ ՍԱՍՆՈՅ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆԵՐԸ, ողբերգութիւն, չորս արար (յեղափոխական, հայրենասիրական եւ սիրային) ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին կողմէ ։

Այս կիրակի գիշեր, ժամը 8.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ Հայաստանի «Փրկութեան կոմիտէ»ի անդամ՝

ԸՆԿԵՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻԲԶԱՆԴ եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Մուտքը ազատ է

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. « Վարդգէս » խումբին։

Շաբաթ, 20 Փետր. ժամը 20.30ին, Օթէլ Ֆրանսի մէջ։

Գեղարուեստական բոլորովին նոր կտորներ, ջութակ, խմբերգ, զուարթ եւ հաճելի անակնկալներ։ Արտասանութիւն, եւ մեներգ ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԱՐՄ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։ Կը խօսի ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Առատ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

×

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդին Սիամանթօ խումբի ընկերական երեկոյթը 20 Փետրուար, ժամը 21ին։ Բացումը կը կատարէ իր նոր նուագախումբը, նըւագելով հայերէն եւ ֆրանսերէն կտորներ ։

×

Հ.Յ.Դ.ԻՍԻի Զաւարեան կոմիտէն Փետր. 18ը կը տօնէ Մըրիմեան սրահին մէջ, Փետր. 28ին։ Մանրամասնութիւնները շուտով ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Յակոբ Օշականի գրականութեան եւ արուեստին յատկանշական նկարագիրը»։ Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Նօայի սրահին մէջ։ Ֆրանսերէն կը խօսի Պ. Վ. ՍԱԱԹՃԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Մեքենան պիտի փոխարինէ՞ մարդը»։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խումբ մը Վասպուրականցիներ, նկատի ունենալով Մարսէյլի Հայր. Միութեան ներկայ վարչութեան տասնամեայ գործունէութիւնը, ի պատիւ իրենց կազմակերպած ենք հայրենակցական եւ բարեկամներու խնճոյք – հանդէս մը ։

Հրաւիրուած են բոլոր Վասպուրականցիներ անխտիր։ Հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Սալօն Նորմանտի չքեղ սրահին մէջ, 28 Պուլվ. տ'Աթէն։ (Օթէլ Սփլանտիտի դիմաց)։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ պարեր։ Այս հրաւէրը ուղղուած է բոլորին, նամակ ստացած ըլլան թէ ոչ ։

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը «Արծիւ» Մարզականին դէմ, այս կիրակի ժամը 15ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ, Սէն Ժիւլիէն։ Ի նպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վիրաւոր մարզիկներուն ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ

ԳԻԵԶՕՆԸ

Ֆ. Կ. Խաչի 14րդ համագումարի առիթով, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին։ Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամներ ։

Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին ։

Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Մոնռուժի քաղաքապետարանին նորակառոյց չքեղ սրահին մէջ ։

Պատուակալ Նախագահութեամբ՝

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Փրեֆէքթիւրի նշանաւոր նուագախումբը պիտի նուագէ նաեւ հայկական երգեր։

Սրահը տաքցուած է։ Ճոխ պիւֆէ պատշաճ գիներով ։

Երթեւեկի միջոցներ. — Օթօպիւս Փէ Սէ, 28, 38, Մէթրօ Փորթ տ'Օրլէանէն 150 մեթր, 187, 188, 125, 126, 128 իջնել Կրանտ Ռիւ, Մեռի տը Մոնռուժ :

Փութացէք հայթայթել ձեր տոմսերը դրավաճառները Պ. Պ. Հ. Սամուէլ 51 ռիւ Մոսիէօ լը Փրէնս, Պարսամեանէ 46 ռիւ Ռիշէ, Հ. Բալուեանէ 43 ռիւ Ռիշէ, Նըպարավաճառ Պ. Մ. Գավէզեանէ 37 ռիւ տը Թրէվիզ, Ուսումնասիրացի անդամներէն ու վարչութենէն։ Հեռախօսի Թիւ Ալէզիա 22–76 ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Զօր. Կորկանեանի մահուան քառասունքին առթիւ Հայ Սպայից Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պ. Ռուբէն Տէր Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Աստուր Օլօրիկեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Աբրահամեան եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ (ծնեալ Աբրահամեան)

Մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ ։

ԹԱՏՐՈՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, կազմակերպութեամբ Դպրաց Դասուն, օժանդակութեամբ Եկեղեցաշէն Տիկնանց եւ Երիտ. Միութեանց։

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, Օրլոժի սրահին մէջ, 145 Քուր Լաֆայէթ, Լիոն ։

Ղեկավարութեամբ դերասան Պ. Ղեւոնդ Քայթանճեանի, առաջին անգամ ըլլալով, խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի « Վ Ա Ր Զ Ք », հեղինակ՝ Յ. Պիլէմճեան։

Գիները՝ 300, 250 եւ 200 ֆրանք։

ՈՎ ՈՐ Կ'ՈՒԶԷ ՏԵԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾ ՈՒՆԵՆԱԼ, ԱՄԱՌ ԹԷ ՁՄԵՌ, ԹՈՂ ԴԻՄԷ՝

Maison MICHELի, 165 Rue de Javel, Paris

Լաւ կարող գործաւորուհիներու համար ունինք Կրան սէռի շըմիզիէներ ։

Ներկայանալ ամէն առաւօտ ժամը 10–12 բացի կիրակիէ ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Քաֆէ տը լաւ Մէրի, Սէն Սիւլփիս ։

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 101, Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասենեակը ։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍ. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի, ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԿԱՐՏԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլորանդամները, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Հ.Յ.Դ. «Գեղունի» տան մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Ժէրոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի սալոնը՝ այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին, Առնուվիլի եկեղեցւոյ խորհրդարանը։ Նիւթը՝ « Հայաստանի կոլխոզային գիւղատնտեսութիւնը»։ Մուտքը ազատ է։

ԶԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ Միութեան վարչութիւնը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ արձանագրուած եւ ոչ–արձանագրուած բոլոր անդամ – անդամուհիները մարտ մէկին, ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պուլըվար տ'Աթէն, 7 Թիւ Պար տիւ Կլոպի սրահը։

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Եսայի Մխիթարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Յակոբեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ հօրաքրոջ տիկին ԼՈՒՍԻԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ, (ծնեալ Յակոբեան) մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI 20 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7300 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2711

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐ ԸԼԼԱՐ ԿԸ ՃԱԹԷՐ

Երեսուներեք տարի ետքն ալ, տնաբոյս պոլիտիկոսներ կան որոնք չեն ըմբռներ Փետրուար 18ի ժողովրդային պոռթկումին իմաստը :

— Ձեր ո՞ր զօրքով պիտի մարտնչէիք ռուսական վիթխարի ուժին դէմ ...

Զարմանալի է որ նոյն հեղինական հարցումը չեն ուղղեր, երբ Վարդանանց կը տօնեն .

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ 1921 Փետր. 18ին ամբողջ ժողովուրդ մը ոտքի կանգնեցաւ ոչ թէ հսկայական Ռուսաստանի հետ չափուելու, այլ իր իսկ ներքին թշնամիներուն արիւնադանդ բռնակալութիւնը տապալելու համար :

Եւ տապալեց : Ներքին թշնամին խուճապահար փախուստի մատնուած էր, երբ օգնութեան հասաւ արտաքին ուժը, վերահաստատելով իր լուծը:

Պատմութիւնը բարձրաձայն կ'ըսէ, դարձեալ, թէ Հանրապետական Հայաստանի կառավարութիւնը ըմբռնելով կացութեան պահանջները, 1920 Դեկտ. 2ին իշխանութիւնը յանձնած էր Լենին-Ստալինի հայ հետեւորդներուն:

Այս առթիւ համաձայնութիւն մըն ալ կնքած էր Մոսկուայի ռուս լիազօրին հետ, որպէսզի փոխանցումը կատարուի խաղաղօրէն: Առանց արիւն թափելու եւ աւերներ գործելու :

Համաձայնութեան մէկ տառն անգամ չգործադրուեցաւ :

Տիրացու Կասեան մը, որ վարչապետ նշանակուած էր, խելագար Աւիս մը, որ ներքին գործերը պիտի վարէր եւ միւս նորընծայ իշխանաւորները յանկարծ դժոխքի մը վերածեցին Հայաստանը :

Ի՛նչ տարակոյս որ ծրագիրը շատոնց պատրաստ էր, եւ պատեհ ժամուն կը սպասէին, գործադրելու համար :

Եւ գործադրեցին սանձակոտոր կատաղութեամբ :

Միայն 1000 – 1200 հայ սպաներու աքսորը, գլխաւորութեամբ ծերունի զօր. Նազարբէկեանի, կ'ապացուցանէր դաւաճանութեան հրէշային հանգամանքը :

Այս մէկ հատիկ փաստը ո՛րքան կը նմանի 1915 Ապրիլ 11-24ի զանգուածային ձերբակալութեանց :

Այն ատեն ալ արիւնածարաւ իշխանութիւն մը, Իթթիհատը, գլխերանց կը հաւաքէր հազարաւոր յայտնի դէմքեր, գլխատելու համար ժողովուրդը :

Ինչ որ տեղի ունեցաւ Հայաստանի սպաներուն ձերբակալութեան հետ զուգընթաց եւ այնուհետեւ, երէկուան պատմութիւն է :

Երկու աշխատակիցներ այսօր կը յիշեցնեն քանի մը վկայութիւններ, մէկը միւսէն ջախջախիչ :

Հատ մը նալ մենք արձանագրենք :

Վկան ականատես մըն է, ողբացեալ Յովհ. Քաջազնունին, որուն անունով կ'երդնուն այսօր Դաշնակցութեան հակառակորդները .

— « Բռնագրաւում էին ամէն բան, սկսած տնից, կառքից, գրաստից, վառելիքից եւ վերջացրած երաժշտական գործիքով, լուացքի սապոնով, թել-ասեղով ...

Այլեւս ոչ ոք տէր չէր ոչ իր ունեցածի, ոչ իր աշխատանքի» :

Ստեղծուած էր այնպիսի կացութիւն մը ուր ամբողջ ժողովուրդը քար ըլլար՝ պիտի ճաթէր :

Եւ պայթեցաւ ապստամբութիւնը :

Շարժումին կը մասնակցէին բոլոր հոսանքները :

Անոր ինքնաբուխ, տարերային ուժգնութեան հետեւանքով էր որ Լենին Երեւան կը ղրկէր նոր վարիչ մը, Ալ. Միասնիկեան, մասնաւոր յանձնարարութեամբ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ԵՒՐՈՊԱՆ ԼՔԵՑԻՆ, ՀԻՄԱ ՊԻՏԻ ՓՈՐՁԵՆ ԱՍԻԱՆ ՓՐԿԵԼ

Չորս Մեծերու խորհրդաժողովը փակուեցաւ Եչ. օր, 18 Փետրուար, 24 օր տեւելէ ետք: Առանց որեւէ հիմնական խնդիր լուծելու: Ոչ գերմանական հարցը կարգադրուեցաւ, ոչ ալ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրեցին : Միայն մէկ համաձայնութիւն գոյացաւ, — Ապրիլ 26ին նոր ժողով մը գումարել Ժընեւի մէջ, քննելու համար ասիական հարցեր, մասնաւորապէս Քորէայի եւ Հնդկաչինի խնդիրները :

Ժողովին փակումը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի ժամը 19ին: Չորս նախարարները իրենց վերջին ճառերն արտասանելով, իրարու ձեռք սեղմեցին եւ բաժնուեցան: Իբրեւ մխիթարանք, միջազգային մամուլը կ'արձանագրէ թէ արեւմտեան ճակատը յաջողութիւններ շահեցաւ երկու կարեւոր կէտերու վրայ.— 1. Ապրիլ 26ի խորհրդաժողովին Չինաստանը պիտի ըլլայ ոչ թէ հրաւիրող, այլ հրաւիրեալ պետութիւն.— 2. Այդ պետութեան ուղղուած հրաւէր չի նշանակեր թէ արեւմտեան պետութիւնները կը ճանչնան կարմիր Չինաստանի կառավարութիւնը: Այս պարագան արձանագրուած չէ տեղեկագրութեան մէջ, բայց լռելեայն կը հասկցուի :

ՀՈՒՍԿ ԲԱՆՔ

Վերջին նիստին մէջ, անգամ մը եւս քննուեցաւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի հարցը: Վիեննայի կառավարութեան արտաքին նախարարը, Պ. Ֆիկլ անկարելին փորձեց, որպէսզի համաձայնութիւն մը գոյանայ: Նախ առաջարկեց որ գրաւման զօրքին պարպումը կատարուի 1955 Յունիս 30ին եւ չորս պետութիւնները վերստուգման իրաւունք մը վայելեն: Պ. Մոլոթով մերժեց այս առաջարկները եւ թելադրեց որ չորս մարզպանները շարունակեն բանակցութիւնները: Պ. Տըլլըս դիտել տուաւ թէ աւելորդ է որ մարզպանները զբաղին այս հարցով : Իրեն համար միակ հիմնական խնդիրը հետեւեալն է,—Խ. Միութիւնը ե՞րբ կ'ուզէ քաշել իր զօրքը: Ի վերջոյ որոշուեցաւ բանակցութիւնները շարունակել դիւանագիտական ճամբով :

Յետոյ քննուեցան Մոլոթովի երկու առաջարկները՝ Գերմանիոյ մասին: Առաջինը կը տրամադրէր քննութիւն մը կատարել Գերմանիոյ երկու մասերուն մէջ, ոստիկանական ուժերու մասին: Այս առաջարկը մէկդի դրուեցաւ, որովհետեւ արեւմտեան ներկայացուցիչները դիտել տուին թէ այդ ձեւով պիտի նուիրագործուի Գերմանիոյ բաժանումը: Երկրորդ առաջարկն էր յանձնախումբ մը կազմել ամբողջ Գերմանիոյ համար, զարկ տալու համար երկու Գերմանիաներու տնտեսական եւ մշակութային յարաբերութեանց: Այս առաջարկն ալ մերժուեցաւ, վասն զի անոր գործադրութեամբ ճամբայ պիտի բացուէր Մոլոթովի ծրագրած առժամեայ կառավարութեան համար: Պարզապէս որոշուեցաւ յանձնարարել չորս մարզպաններուն որ քննեն Գերմանիոյ երկու շրջաններուն հաղորդակցութեանց խնդիրը :

Կարճ դադարէ մը ետք, չորս նախարարները յայտնեցին իրենց եզրակացութիւնները՝ խորհրդաժողովի մասին: Պ. Տըլլըս բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը ինչո՛ւ կը մերժէ գերմանական խնդիրը լուծել ազատ ընտրութիւններով եւ կ'ուզէ չէզոքացնել Գերմանիան: Բայց միեւնոյն ատեն հաստատեց թէ յառաջդիմութիւն մը կատարուեցաւ ասիական խնդիրներու մասին: Ապա շեշտեց.— «Արեւմտեան պետութիւնները պիտի չընդհատեն իրենց պաշտպանութեան, այսինքն ազատութեան զօրացումը: Եթէ այս խորհրդաժողովը յանգած ըլլար ազատութեան ջլատման, եղերական ձախողանք մը պիտի ըլլար: Ըսաւ թէ պիտի շարունակուին Մոլոթովի հետ եղած խօսակցութիւնները Այզընհաուըրի հիւլէական ծրագրի մասին :

Պ. Ժորժ Պիտօ ուրախութիւն յայտնեց որ «դժբախտ ելք մը խնայուեցաւ Պերլինի խորհրդաժողովին: Տակաւին տեսակէտի տարբերութիւններ կան մեր միջեւ : Աշխարհը բաժնուած կը մնայ, բայց եւ այնպէս պէտք է կառչինք նոյնիսկ մասնակի լուծումներու: Խաղաղութիւնը տեւական ստեղծում է »:

Պ. Իտըն յիշեց յուսախաբութիւնները և ձեռք բերած արդիւնքները եւ յոյսեր յայտնեց ապագայի մասին:

Վերջապէս Պ. Մոլոթով հաստատեց թէ «այժմ աւելի յստակ են տարակարծութիւնները նուազեցնելու միջոցները »: Եւ յոյս յայտնեց զինաթափութեան մասին կատարուած բանակցութեանց եւ Ժընեւի ժողովին յաջողութեան մասին: «Չորս պետութիւնները համաձայնեցան պատերազմի ընթացքին: Պէտք է համաձայնին խաղաղութեան ատեն ալ: Քննեցինք շարք մը էական խնդիրներ: Պէտք չէ կէս ճամբան մնանք »:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

Ժողովին փակման առթիւ պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ, անունները ալ յիշելով .

Չորս նախարարները ժողով գումարեցին Պերլինի մէջ, յունուար 25էն Փետր. 18: Այս առթիւ հետեւեալ համաձայնութիւնները գոյացան .—

Ա.— Չորս նախարարները նկատելով որ ազատ եւ անկախ Քորէայի մը կազմութիւնը խաղաղ միջոցներով կարեւոր ազդակ մըն է մեղմացնելու համար միջազգային յարաբերութեանց լարումը եւ վերահաստատելու խաղաղութիւնը Ասիոյ միւս մասերուն մէջ, կ'առաջարկեն. — ժողով մը գումարել Ժընեւի մէջ, ապրիլ 26ին, խաղաղօրէն կարգադրելու համար Քորէայի խնդիրը (կը յիշէ մասնակցող եւ հրաւիրեալ պետութեանց անունները) :

Համաձայն են որ նոյնպէս քննուի խա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՈ, ԿԱՏԱՐԵՑԻՆ ԵՒ ԿՈՏՈՐՈՒԵՑԱՆ

Պոլսական թերթ մը,– *Ժամանակ* ամէն օր կ'արձանագրէ քառասուն տարի առաջ պատահած դէպքեր :

Փետր. 11ի թիւին մէջ արտատպած էր Էնվէր փաշայի մէկ նամակը, ուղղուած՝ Գարեգին վրդ. Խաչատուրեանի, 1915 փետր. 11ին: (Այն ատեն Գոնիայի առաջնորդ, այժմ Գարեգին Պատրիարք Պոլսոյ):

Արիւնկզակն Էնվէր, որ արեւելեան ճակատէն կը վերադառնար, կը գրէ այդ նամակին մէջ.

—*«Կը ցաւիմ որ վերջերս Գոնիա գտնուելուս առթիւ չկրցայ տեսնուիլ Ձեր Գերապատուութեան հետ, բայց ստացայ ձեր Գերապատուութեան իմ մասին այնքան գնահատական գրութիւնը:* Ասոր համար իմ շնորհակալութիւնս յայտնելով, կուզամ յայտարարել թէ ներկայ պատերազմին մէջ Օսմանցի հայ զինուորները ռազմադաշտին վրայ իրենց ծառայութիւնը կը կատարեն լիուլի եւ պարտաճանաչութեամբ, իրողութիւն մը որուն անձամբ ականատես եղած եմ»:

« Ուստի, կը խնդրեմ հաղորդեցէք առ որ անկ է այս առթիւ իմ գոհունակութիւնս հայ ազգին, որ արդէն ի վաղուց անտի ծանօթ է իր կատարեալ հաւատարմութեամբ Օսմ. Կայս. կառավարութեան հանդէպ »:

Միջանկեալ ըսեմ որ «Օսմ. բանակին ընդհ. հրամանատարի փոխանորդը», Էպերելին Էնվէր, ոչ միայն ականատես եղած էր հայ զինուորներու քաջագործութեանց՝ Սարըղամըշի ռազմադաշտին վրայ, այլեւ անոնց կը պարտէր իր «թանկագին» կեանքը:

Գիտէք թէ ինչ պատահեցաւ այնուհետեւ :

Հայ ազգին «կատարեալ հաւատարմութիւնը» վարձատրեցին նախ բանուորական վաշտերու վերածելով անոր զինուոր զաւակները, յետոյ խմբովին զինաթափ ընելով եւ կոտորելով :

Միաժամանակ, բուն ժողովուրդն ալ կ'աննիհիլուէր նոյն « երախտագիտութեամբ», Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ: Առանց տարիքի, սեռի եւ դասակարգի խտրութեան:

« Շնորհապարտ » սպարապետը դարձած էր արիւնաթաթախ ճիւաղ մը՝ երկու ամսուան մէջ, 1915 Փետր. 11էն ապրիլ 11, շանսատակ Թալէաթին եւ միւսներուն հետ :

Ըսէ եւ կրկնէ.— Մինչեւ այսօր ալ չգտնուեցաւ մէկ հատիկ Թուրք, որ գոնէ Իթթիհատը դատապարտէր, իբրեւ կազմակերպիչը կատարուած աննախընթաց և անզերազանցելի ցեղասպանութեան :

Չեմ գիտեր Ամերիկայի մէջ ալ յիշեցուցի՞ն այս պարագան, երբ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը ման կուգար քաղաքէ քաղաք, իբրեւ զինակից, հաւասարէ հաւասար ...

Եւ ըսե՛լ թէ հանրապետական Թուրքիան ալ ստորագրած է ցեղասպանութեան վերաբերեալ օրէնքը, երբ տապանաքար մը անգամ չունին աւելի քան մէկ միլիոն հայ զոհերու ջարդուփշուր ոսկորները ....

ՎԱՀԷ

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի վաղը, կիրակի, ժամը 8.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տես Դ. էջ:

ԻՐԱՆԻ ՀՈՐԵՐԸ ՊԻՏԻ ԲԱՆԻՆ

Ապատան գացած միջազգային մասնագէտները, քսան հոգի, Լոնտոն վերադարձան, անհրաժեշտ քննութիւնները կատարելէ ետք: Թէեւ զտարանները բոլորովին անշարժութեան դատապարտուած են, բայց մասնագէտները կը յուսան արտադրութիւնը աւելցնել երկու ամիսէն: Նախապէս 60 միլիոն տոլար կը հաշուէին վերահաստատման ծախքը, բայց այժմ կ'ըսեն թէ 25 միլիոնը կը բաւէ: Անգլօ-իրանեան ընկերութեան վտարումէն ի վեր առաջին անգամ էր որ անգլիացի թղթակիցներ ալ Ապատան կ'այցելէին :

× Իրանի վարչապետը, զօր. Զահետի նոր իշխանութեան առաջին վեցամսեակին առթիւ ճառ մը խօսեցաւ անթելին առջեւ: Խօսքը ուղղելով ժողովուրդին, յորդորեց «աշխատիլ, ոչ թէ շաղակրատել»: Յետոյ խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց ընդդիմադիրներուն.— «Անոնք որ կը փորձեն մոլորեցնել ժողովուրդը, յամառելով իրենց սխալներուն մէջ եւ սպառնալով երկրին գոյութեան, պիտի կրեն արժանի պատիժը»: Եւ վերջապէս թելադրեց առեւտրականներուն իրենց դրամագլուխը տրամադրել երկրին բարգաւաճման համար: Արդէն ծրագիր մը կազմուած է, որ կը բաղկանայ 19 յօդուածներէ եւ որ ի միջի այլոց կը նախատեսէ քարիւղի ճարտարարուեստին վերահաստատումը, նաեւ ճամբաներու շինութիւն, երկաթուղիներու նորոգում, ելեկտրական կայաններ եւն.: Վարչապետը երեք դասի բաժնեց կառավարութեան թշնամիները,— Անոնք որ կը քննադատեն եւ չեն կրնար զանազանել անձնական եւ ընդհանուր շահերը: Անոնք որ չար դիտումներ ունին: Եւ վերջապէս անոնք որ «մանուկներու պէս կը պոռան եւ իրենց ուզածը կը պահանջեն երկիրը կործանելու գնով »:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր ազատատենչ ժողովուրդներու ազատութեան ճանապարհը եղած է ահաւոր գողգոթայ մը, արիւնաթաթախ, անհամար գաղափարապաշտ փաղանգի մը ողջակիզումով:

Որքան դաժան է ու անյագ, արեան ծարաւի՝ Ազատութեան աստուածը :

Ահա երկու նոյնիմաստ ցնցող դէպքեր: 1789ին ֆրանսական բռնակալութեան բանտերը լեցուած էին իր զաւակներով : Ազատատենչ ժողովուրդը Փարիզի փողոցները ներկեց իր հարազատներու արիւնով, քանդեց բանտերու դռները եւ լոյս աշխարհ բերաւ իր պաշտած ղեկավարները :

1921 Փետրուար18ին Հայոց Նորաստեղծ հայրենիքին մայրաքաղաք Երեւանը նոյն ազատաշունչ գաղափարով նետուեցաւ կարմիր բռնակալութեան դէմ, անոր ճիրաններէն փրկեց իր ընտրանին :

Երկու պատմական արիւնոտ փոթորիկները պիտի մնան բռնակալութեանց դէմ ուղղուած յորձանքներ եւ իբրեւ փարոսներ պիտի լուսաւորեն ազատութեան եւ հայրենասիրութեան փառահեղ պողոտաները :

Ժամանակը ամէնէն արդար դատաւորն է, պատմական դէպքերու արժէքը, անոնց բովանդակութիւնը ճշդելու համար:

Ժամանակն է քննական աչքով վերլուծելու փետրուարեան ժողովրդային ծառացումը բոլշեւիկներու դէմ:

Նախ, ի՞նչ խմորումներ եւ փոթորիկներ կը պատրաստուէին երեսուն ամսուան մանուկ Հայաստանի հանրապետութեան գլխուն, Թուրք եւ բոլշեւիկ դահիճներու կողմէ: 1920ի Ապրիլէն առաջ արդէն ոճրային ծրագիրը կը մշակուէր, կը բաւէ յիշել պատմական փաստ մը.— 1920 ապրիլ 15ին դաշինք մը կը կնքուէր Ատրբէջանի ներկայացուցիչ եւ պատերազմական նախարար զօր. Ալի աղա Շէյխլինսկիի եւ Թրքական 15րդ բանակի հրամանատար Քեազիմ Գարապէքիրի միջեւ, Թելադրուած Մոսկուայի կողմէ: Այս համաձայնութեան առթիւ Քեազըմ Գարապէքիր կը գրէր իր նամակին մէջ:

— « Մեր, Ադրբէջանի եւ բոլշեւիկների միջեւ կնքուած պայմանների հիման վըրայ, մեր բժիշկների, սպաների եւ պաշտօնեաների մի մեծ թիւ գնացել է Ադրբէջան : Բոլշեւիկները մեզ առաջարկեցին անյապաղ պատերազմական գործողութիւններ սկսել՝ Հայերի դէմ, Հայկական սահմանների վրայ: Կիլիկիայի սահմաններում՝ Ֆրանսացիների դէմ, իսկ Դաղստանում կազմուած կանաչ բանակը՝ Էնվէրի, Նուրիի եւ Խալիլի ղեկավարութեամբ՝ պէտք է ապրիլի սկիզբին աշխատէ մտնել Բաքու: Ատրպէճանի զօրքերը պէտք է ցոյց տան կեղծ դիմադրութիւն, որպէսզի կարողանան իրենց արդարացնել Դաշնակիցների հանդէպ :Միանալով կանաչ բանակին՝ ադրբէջանական զօրքերը պէտք է առիթ որոնեն ընդհարելու Հայաստանի հետ եւ, Անատոլիայում գտնուող թուրք զօրքերի հետ միասին, անցնեն Հայաստանի սահմանները եւ սկսեն զինուորական գործողութիւններ Հայաստանի հանրապետութեան դէմ (Ս. Վրացեան, «Հայաստանը բոլշեւիկեան Մուրճի եւ Թրքական սալի միջեւ» Բ. տպգ., Պէյրութ, 1953, էջ 42–43) :

Ահա թէ ինչ ահաւոր դաւադրութիւն կը պատրաստուէր մեր մինուճար հայրենիքին գլխուն: Սեպտեմբերի կռիւները յանգեցան փոխադարձ համաձայնութեան որ պարտադրուեցաւ Հայաստանի կառավարութեան :

1920 Դեկտ. 2ին, Հայաստանը կը յանձնուէր Կրեմլինի կամքին: Դաշնագրին տրամադրութեամբ քաղաքական կուսակցութեանց դէմ հալածանք պիտի չկատարուէր, պետական եւ զինուորական ղեկավարներ եւ սպաներ, ազատ պիտի ըլլային, ժողովուրդը ոեւէ հետապնդումի պիտի չենթարկուէր եւ տակաւին կարգ մը որոշումներ :

Դժբախտաբար, մեր մինուճար հայրենիքի գրաւումին անմիջապէս կը յաջորդէին ձերբակալութիւններն ու աւարը : Լաւ է խօսքը տանք համայնավար պատմաբան Բորեանին.

— « Ցեղկոմը, ձեռնարկեց անխնայ եւ վճռական բռնագրաւումների, առանց խտրութեան եւ առանց դասակարգային սկզբունքի, առանց հաշուի առնելու գիւղացիութեան ընդհանուր տնտեսական դրութիւնը եւ նրա հոգեբանական վիճակը: Բռնագրաւումը տեղի էր ունենում անկազմակերպ ձեւով, ծրագրուած ու յեղափոխական – դասակարգային բնոյթ չունէր եւ կատարւում էր անհարկի բռնութիւններով : Առանց կազմակերպուած ու կարգապահ մեքենայի, առանց նախնական քարոզչական պատրաստութեան եւ առանց հաշուի առնելու երկրի իւրայատուկ պայմանները: Ցեղկոմը կարգախօս է ուղղում բռնագրաւել եւ պետականացնել պարէնը քաղաքներում մասնաւոր մարդկանցից եւ հացի պաշարը գիւղացիներից: Անկարգ կերպով գրաւում էր ամէն ինչ — զինուորական հագուստներ, արհեստաւորների գործիքներ մասնաւոր եւ ամէն տեսակ բրինձի աղօրիքներ, անխտիր բոլոր ջաղացքները, սափրիչի գործիքներ, մեղուի փեթակներ, սպիտակեղէն, հագուստ, քաղաքացիների տան կահ – կարասիները, առանց ի նկատի ունենալու նրանց դասակարգային վիճակը, եւայլն... Բնական է, որ այս բռնի միջոցները եղան երկրի ապստամբութեան հիմնական պատճառները: (Անդ, էջ 144–145) :

Բոլշեւիկ Բորեանի փաստերը առնուազն ընդվզեցուցիչ են: Իր վկայութիւնը կը պարզէ մերկապարանոց իրականութիւնը, առանց բառերը ծամծմելու :

Այս կողոպուտը կը յիշեցնէր Թրքականը: Յետոյ սկսան զանգուածային ձերբակալութիւնները եւ 1200 սպաներու աքսորը :

Ահուսարսափը համատարած էր, Հայաստանի քաղաքներէն մինչեւ գիւղերը :

Բանտերու մէջ անխղճօրէն եւ անխնայ կը կացինահարուէին բանտարկեալները Թուրք եւ քիւրտ դահիճներու ձեռքով, Համազասպ Երեւանի բանտին մէջ զոհ կ'երթար բորենիներու :

Անճար ժողովուրդը երեսուն ամիս հազիւ ճաշակած իր անսահման զոհողութեանց եւ նուիրումին պտուղը, ահա նոր տագնապի մը կը մատնուէր, բարեկամ եւ քրիստոնեայ ազատարարներու կողմէ :

Դառնութեան բաժակը յորդած էր, Փետրուար 18ին ամբողջ ժողովուրդը մէկ մարդու նման, կրակը նետուեցաւ անվեհեր, մարտնչելով կարմիր բռնակալութեան դէմ : Համաժողովրդային ծառացումն էր:

Մեր անարժան հակառակորդները, բոլշեւիկներու մունետիկները իրենց հետեւորդներով թութակաբար կը կրկնեն մինչեւ այսօր, թէ «Դաշնակցականներն էին որ կազմակերպեցին Փետրուար 18ը, թէ Ռուսերը տրամադիր էին մեր անկախութիւնը ապահովելու» :

Սակայն մէկ հատիկ փաստ չեն բերեր: Այն օրէն որ Մոսկուան դարձաւ բոլշեւիկ, Խաղաղականէն մինչեւ կեդրոնական Եւրոպա, ո՞ր ժողովուրդին տուաւ անկախութիւն: Մտածումի, խօսքի, մամուլի, ճամբորդութեան ազատութիւնն անգամ զլացաւ :

Ո՞ր ժողովուրդը արիւն չէ փսխած բոլշեւիկներու «բարեկամութենէն եւ գործակցութենէն» :

Վերջին աշխարհամարտէն ետք, Մոսկուան ամէն պատուար խորտակեց, իր բռնութեան տակ առաւ երբեմնի ազատ երկիրները, Լեհաստան, Պալթեան ազգեր, Ռումանիա Պուլկարիա, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա, Ալպանիա եւ Գերմանիա, եւն.: Այս ազգերէն ոչ մէկը ըմբոստացաւ կարմիր Կրեմլինի դէմ: Ինչո՞ւ գրաւած է այդ երկիրները 1944էն ի վեր եւ կըհալածէ անխնայ, զանգուածային «մաքրագործումներով» եւ աքսորներով:

Բոլշեւիկը ունի մէկ ձգտում, — համաշխարհային տիրապետութիւն:

Փետրուար 18ի ընդվզումը պիտի բարձրանայ քանի խորացնենք անոր իմաստը՝ ինչպէս Ֆրանսացի ժողովուրդին համար Պասթիյի գրաւումը :

Ուշ թէ կանուխ Փետրուար 18ն ալ պիտի դառնայ ոգեկոչումի աղբիւր, ինչպէս Պասթիյը Ֆրանսացի ժողովուրդին :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ԱՊՍՏԱՄԲԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԻՑ

Ահա եւ 33րդ տարեդարձը: Արագ է հոսում ժամանակի հեղեղը: Անհետանալու վրայ է այն սերունդը, որ հայրենի աշխարհում ապրեց դառնագոյն կեանքը — ջարդ, տեղահանութիւն, պարտութիւն, եւ անմահ հրճուանքը — ազատ պետութիւն, կառավարութիւն, բանակ: Ապստամբութիւնը նրա վերջին հոգեկան ցնցումն էր, բուռն ու հզօր, անմոռանալի մինչեւ գերեզման բոլոր նրանց համար, ովքեր 1921 Փետրուար 18ի արշալոյսը ողջունեցին Հայաստանում :

Իբրեւ ժողովուրդ մենք փոքր էինք քանակով, փոքր էր եւ մեր ապստամբութիւնը, բայց հսկայ իր որակով, ընդվզումի խորութեամբ, զանգուածային համերաշխութեամբ, եւ արժանի է պատուաւոր տեղն ունենալու ազատութեան համար մղուած կռիւների պատմութեան մէջ :

Ո՞վ էր հարկադրում հազարաւորների՝ բոլշեւիկեան ուժերի գիշերային ընդդիմութիւնը խորտակելուց յետոյ, անքուն, սոված ու ծարաւ, լուսաբացին Քանաքեռի, Նորքի եւ Կոնդի բարձունքներից անդիմադրելի մղումով մայրաքաղաքի կեդրոնի վրայ արշաւել, գրաւել կառավարական շէնքերն ու խորտակել բանտի դռները: Ոչ հրապարակային կոչ էր տրուել, ոչ ճառ արտասանուել, ոչ էլ թռուցիկ հրատարակուել:

Դարերի խորքից մնացած ու մոխրի տակ միշտ պլպլացող կրակն էր բռնկուել հայ փափախաւոր ու տրեխաւոր գիւղացու սրտում եւ՝ ոտքի հանել նրան ոչնչացնելու Կասեանի, Աւիսի, Մռաւեանի, Դովլէթեանի եւ այլ դահիճների իշխանութիւնը :

40 Օրուան պայքարից յետոյ Ապստամբութիւնը զսպուեցաւ: Մենք պարտուեցանք: Բայց պարտութիւններ կան, որոնք տասը յաղթանակ կ'արժեն: Այդպիսին էր Փետրուար 18ինը :

Հայաստանի հանրապետութեան խորհրդայնանալուց յետոյ (1920 Դեկտ. 2) նոյն ամսի վեցին Երեւան մտնող յեղափոխական կոմիտէն (Ցեղկոմ) անմիջապէս խախտեց մեր կառավարութեան (Վրացեանի նախարարութեամբ) եւ Խորհրդային Ռուսիոյ ներկայացուցիչ Լեգրանի միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը: Վերջինս ասում էր — Հայաստանում ոչ ոք պիտի չհետապնդուի իր քաղաքական այս կամ այն հոսանքի պատկանելուն եւ անցեալում ունեցած գործունէութեան ու վարած պաշտօնի համար: Ցեղկոմը բանտ նետեց Հ. Օհանջանեանը, Տէր-Դաւթեանը, Դարբինեանը եւ ուրիշներ: Նոր իշխանութեան սպառողական ու անտարբեր վերաբերմունքը ժողովրդի հանդէպ փոխուեցան թշնամականի: Ձերբակալութիւններն ընդարձակուեցան: Սկսան բռնագրաւումները — բնակարանների եւ սնընդեղէնի, իրապէս ամէն ինչի: Կառավարական զինուած արշաւախմբերը խլում էին գիւղացիներից անասուններն ու ցորենը: Բաշ Գառնի, մեծ ու զօրաւոր գիւղըն ըմբոստացաւ ու փախուստի մատնեց կոմիսարն ու միլիցիան (միլիս): Կռիւ: Գիւղը ռմբակոծուեց: Բանտերը լցուեցան հազարաւոր անմեղներով: Ցայտարարուեցաւ պաշարողական վիճակ: Երեկոյեան ժամը ութից յետոյ փողոցում բանուորները ուղարկւում էին Չեկա: 1921 Յունուարի 25ին մի քանի հարիւր սպաներ արձանագրութեան համար կանչուեցան խորհրդարանի շէնքը, ներկայացողին այլեւս չձգեցին դուրս գալ, եւ իրիկնապահին կողակներով շրջապատուած փոխադրեցին Քանաքեռ ու ապա քշեցին դէպի Բաքու եւ Ռուսաստան: Այդ օրը Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդը վրդովուած էր ու շուարած: Ի՞նչ անել: Կարճ խորհրդակցութիւն: Հետախոյզներ ուղարկել սպաների կարաւանի ետեւից Քանաքեռ: 25 հոգով գիշերը յարձակիլ արգելարան–զօրանոցի վրայ, սպաննել հրամանատար Վորոնովը, ազատել սպաները, զինել ու արշաւել քաղաքի վրայ: Արդիլեալ ժամից առաջ համախմբուեցանք դերձակ Յովակիմի դատարկ բնակարանում, Աբովեան փողոցի վրայ: Ընկերների մի մասն ընդդիմացաւ, առարկելով, թէ անյաջողութեան դէպքում բանտում գտնուող մեր բոլոր ընկերները կը ջարդուեն :

×

Ալմալղան լերան բարձունքում, Ղարաղալա կոչուած Թրքական ամայի գիւղում հաւաքուել էին կարաւանից ճողոպրած մի քանի սպաներ ու ձերբակալութեան ենթակայ մտաւորականներ:

Այնտեղ էր եւ Դալի Ղազօն – Ալաշկերտցի եւ Նորագիւղի Դաշնակցական Տէր Զաքար քահանան: Նրանք դրամ էին ուզում եւ կանչում էին մեզ խորհրդակցելու: Գիւղացու պէս հագնուած, մէկ մէկ դատարկ ցորենի պարկ թեւերիս տակ — իբր թէ ցորեն առնելու ենք դընում — կտրեցինք Աւան, Առինջ, Արամուս, Շահաբ ու հասանք Ջառ, ուր մեզ ուղեկցեցաւ եւ Արամուսի պատասխանատուն՝ Արամը:

Ջառի հարիւրամեայ քահանան մեզ հրաշալի հիւրասիրեց: Առաւօտեան առնելով Ղարաղալայի պահակին նշանախօսքը, որի գաղտնիքը միայն Ջառի տէրտէրին էր յայտնի, մտանք գիւղ: Փոքրիկ դահլիճում, լուսաւորուած միակ պատուհանով, հաւաքուած էին մօտ 20 ծանօթ եւ անծանօթ տղաներ — ապստամբներ :

Ամէնքը զինուած էին թէ հրացանով եւ թէ ատրճանակով: Ցեղկոմը պատրաստութիւններ էր տեսնում արշաւելու Ղարաղալայի վրայ: Առ այժմ նրան արգիլում էր այդ անել ձիւնին թանձրութիւնը, ծնկներից վեր, տեղ տեղ մինչեւ գօտին: Մեր բերած երկու միլիոն րուբլին հայկական նորատիպ դրամներով յանձնեցինք Ղազոյին, որ հոգում էր ամէնքի ուտելիքը: Քնանալը տանջանք էր: Տեղ չկար: Եւ պառկում էի մի արկղի վրայ, որի երկայնութիւնը հազիւ բաւարարում էր իրանիս: Ոտքերս կախ էին ընկնում եւ զարնում Տէր Զաքարի գլխին, որ նիրհում էր թիկունքը տուած արկղին, նստած: Օրերն անցան բուռն վիճաբանութիւնների մէջ: Պէ՞տք էր ապստամբել, առարկութիւն չկար: Ե՞րբ ապստամբել: Այդտեղ միմեանց չէինք հասկանում :

Մի մասը պահանջում էր—անմիջապէս: Զգել Ղարաղալան ու արշաւել դաշտի գիւղերի վրայ: Գրաւած գիւղերում յայտարարել զօրաշարժ ու քալել Երեւանի վրայ :

Հապա բա՞նտը: Մահ էր սպառնում հազարի չափ բարձր մտաւորականներին, Դաշնակցական գործիչներին ու սպաներին, եթէ ապստամբութիւնը ոչ թէ ձախողէր, այլ միայն դանդաղէր:

— Զմեռն ապստամբելը հաւասար է ինքնասպանութեան, լեռ ու ձոր մատչելի պիտի լինեն, որ կարենանք ասպատակութիւն կատարել, հարուածել ու թաքնուել: Ձիւնի մէջ ո՞ւր կարող ես փախչել, կը բռնեն, հաւի պէս կը մորթեն, ասում էին այսպէս կոչուած «գարնանական»ները — մօտակայ գարնան ապստամբելու կողմնակիցները :

— Մինչեւ գարուն մեր մուխը կը մարեն — առարկում էին «անմիջական»ները :

Փետրուար 10ին Ղարաղալա եկան Կոտայքի գիւղերի ներկայացուցիչները : Պահանջում էին իջնել Ղարաղալայից : Ամէն տեղ զինուած գիւղախմբեր պատրաստ էին մեզի միանալու :

— Մեր համբերութեան բաժակը լցուած է, ասում էին նրանք :

Փետրուար 12ին «անմիջականներն» ապստամբեցան ապստամբների դէմ: Զէնքերը կապեցին դուրս եկան տնից ու շարքի կանգնեցան փոքրիկ բակում, Ղազօն էլ նրանց միացաւ իր ալաշկերտցիներով:

— Մենք գնում ենք Ջառը գրաւելու :

Հրացանները վերցրինք ու միացանք նրանց: Մէկ ժամից յետոյ Ջառը գրաւած էր առանց որեւէ հակառակորդի երես տեսնելու :

Գիւղի հրապարակը լցուեցաւ ժողովրդով: Ընկեր Մկրտիչ Յովհաննիսեան, Խանասորի հերոս եւ աւագագոյնը մեզնից բարձրացաւ աթոռի վրայ ու յայտարարեց անկումը խորհրդային իշխանութեան եւ վերահաստատումը Ազատ Հայաստանի: Մինչեւ իրիկուն բանակի թիւը հասաւ երեք հարիւրի, գրաւեցին շրջակայ Գեամրէզ, Ճաթղռան եւ Շահաբ գիւղերը, որոնցից ամէն մէկում կազմուեցաւ գիւղական Փրկութեան Կոմիտէ:

Ուշ երեկոյեան Ջառ եկան, գնդապ. Թարխանեան, Խորհրդարանի անդամներ Յակոբ Տէր Յակոբեան, Եփրեմ Սարգսեան եւն.ը :

Ժողովի նստանք: Մենք բերել էինք պատճէնները այն հեռագրերի, որ փոխանակել էր Հայաստանի Ցեղկոմը 11րդ կարմիր բանակի հրամանատարութեան հետ: Զինուորական կոմիսարիատում եւ (Զին. կոմիսար Աւիս Նուրիջանեանի անձնական քարտուղարը, Թ. Խ. Նորընծայ բոլշեւիկ մասնակցում էր Ջառի ժողովին): Հեռագրատան նստած էին մեր լըրտեսները: Երեւանից թախանձագին եւ շտապ օգնութիւն էին խնդրում Կովկասում գործող այդ բանակի ռազմա – յեղափոխական կոմիտէից: Վերջինս Օրժո–

նիկիձէ, Կիրով, Մեխանոշին, Եգորով, Լեւանդովսկիի ստորագրութեամբ, ոչ միայն մերժում էր որեւէ ուժ հասցնել Կասեանին, այլեւ հրամայում էր Երեւանում գտնուող 289րդ ռուսական գումարտակին անմիջապէս ուղարկել Նախիջեւան: Ուրեմն այս օրերս Երեւանում որեւէ զօրամաս չկայ բացի հայկական ճարտարագիտական գումարտակից, որ վճռական վայրկեանին կամ չէզոք կը մնայ կամ մեր կողմը կ'անցնի:

Որոշուեցաւ ընդհանուր ապստամբութեան օրը — Փետրուար 18 — կազմուեցաւ ծածկագիր: Գրուեցան նամակներ մայրաքաղաքի կազմակերպութիւններին, Սասունցիներին, Մշեցիներին, Էջմիածին, Աշտարակ, Ծաղկաձոր եւն.: Նամակի տակ գրուած էր ստորագրութիւն. — Շուլխշուլխկայա — Տանգանայկա :

Ժողովը չվերջացած երեք Երեւանցիներս գնացինք մէկ երկու ժամ քնանալու, որպէսզի կէս գիշերից յետոյ ճանապարհ ընկնենք դէպի մայրաքաղաք — մենք կարող էինք ճանապարհորդել միայն գիշերը — եւ նամակները հասցնենք իրենց տէրերին :

Զաւի ժողովին պիտի ներկայ լինէր նաեւ Մարտիրոսը, Խնկոյի եւ Արտուշի հետ Բաշ Գառնիի ապստամբութիւն վարողը, բայց վերսկսուած կռիւը Բաշգառնիքում արգելք էր եղել նրա մեզ միանալուն :

Մութ գիշերին երեք հոգով Թ. Խ. Մկրտիչը եւ տողերիս գրողը դուրս եկանք Զաւից: Դիւրին հասանք Ճաթղան: Կազդուրուեցանք Եփրեմենց տանը: Ճաթղըանից Թէժրաբադ բուք ու բորանը տանջեցին մեզ: Ձիւնը խոր էր, պէտք էր միմեանց ետեւից գնայինք նոյն հետքերով: Որպէսզի չբաժնուենք եւ չկորսուենք, ըստիպուած էինք առաջի գնացողի քղանցքին ամուր բռնել:

Ճանապարհի հետքը չկար, բլրակները բարձրանում էինք ու իջնում համոզուած, որ սխալ ուղղութեամբ ենք գնում: Յանկարծ լոյսի նշոյլ: Ջրաղաց էր, Թէժրաբադն անցել էինք, Զովէժ գիւղին էինք մօտենում: Լոյսը բացւում էր, հեռւում երեւացին երեք հեծեալներ: Մենք նետուեցանք ճամբու պատին ետեւը, եւ պառկեցանք ձիւնի մէջ:

— Հեծեալ միլիցիոներներ են, ասաց Թ. Խ., որոնց հաշիւը կարելի է մաքրել, բայց մեր գործը կը վիժի :

Մինչեւ ձիաւորները մեզնից անցան, անշարժութիւնը մեզ սառոյց դարձրեց :

Հասանք մայրաքաղաքի Նորք թաղը — բարձրունքի վրայ: Բաժանուեցանք, ամէն մէկն իր թաքստոցը գնաց հանգստանալու :

Նոր էի նիրհել, արթնացրին:

— Փախիր, չեկիստները ձերբակալեցին Մկրտիչը եւ դէպի մեր կողմն են գալիս:

Սլացայ: Թէեւ ձիւն էր գալիս, բայց եղանակը մեղմ էր: Նորք եկան խորհրդարանի անդամներ Արշակ Յովհաննիսեան և Աւետիս Օհանջանեան: Յայտնեցինք նըրանց Զաւի որոշումները: Նրանք ձերբակալման հրամանի տակ էին: Առաջարկեցինք մնալ մեզ մօտ, չուզեցին, առարկելով, թէ իրենց թաքստոցները թէեւ զուրկ են ապահովութիւնից, բայց յարմար եւ եւ տաք :

Սուրհանդակների միջոցով՝ նամակները Փետր. 18 ապստամբութեան օր նշանակուած լինելու մասին՝ ուղարկուեցան շրջանները: Այդ պարտականութիւնը կատարեց Թ. Խ., որ տկարութեան պատրուակով մի քանի օր արձակուրդ էր ստացել եւ իբրեւ համայնավար եւ բարձր պաշտօնեայ անարգել կարող էր պտտել օր ու գիշերուայ բոլոր ժամերին:

Յեղկոմը նախատեսելով փոթորիկը, գլուխը կորցրել էր, գնդակահարում էր առանց դատ ու դատաստանի: Սարսափ ազդելու համար փողոցներում փակցրւում էին սպաննուած «հակայեղափոխականներ»ի ցուցակները — մեր սիրելի ընկերների անունները: Հերթը մօտենում էր Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Հ. Յ. Դ. վեթերան գործիչներին: Մեր ատամները ճաթճաթում էին զայրոյթից ու անկարողութիւնից: Բայց ինչ՚արած, պէտք էր սպասել գերագոյն ապրումների օրուան, Փետրուար 18ին, երբ Ս. Սիմէոն եկեղեցու զանգակների հզօր ահազանգով պիտի տրուէր ապստամբութեան ազդանշանը :

Հ. ՆՈՐՔԵԱՆ

ԱԶԱՏԱՏԵՆՉ ՈԳԻՆ

★

Ընկ. Սարգիսբէկեանի յիշատակին

Վերջին հարիւրամեակը, ընդվզումի, արիւնի եւ յեղափոխութեան շրջան մը եղաւ հայ ժողովուրդին համար :

Դարերո՛ւ լացին եւ համակերպութեան յաջորդեց ըմբոստացումը: Հարուածին դէմ հարուած: Ակն ընդ ական: Հոգեկան յեղաշրջումը թափանցեց մինչեւ խոնարհներու խրճիթները: Վերածնունդի շրջան մըն էր որ քաջ ռահվիրաներ, աչք առնելով բանտ ու չարչարանքը, յեղաշրջեցին հոգիները Աբովեանէն Րաֆֆի, Ահարոնեան, մինչեւ Սիամանթօ ու Վարուժան:

Անոնք ազատութեան եւ հայրենիքի կրակը վառեցին:

Վտանգուած էր ժողովուրդը իր հայրենի հողին վրայ, թշնամին չունէր խղճի խայթ, նոյնիսկ մանուկներուն հանդէպ: Հրդեհ եւ կոտորած: Պղծութիւն եւ առեւանգում: Մոխիր, մոխիր ու դարձեալ մոխիր ...:

Պատուաւոր եւ խաղաղ աշխատանքին լծուած հայ գիւղացին, իր բրիչին փարած, թեւերը սօթտած, հողին սիրտը կը ճեղքէր, արդար վաստակով :

Անուշ ու թանկագին, հայ մամիկը մշտաժպիտ ու աննման, իր տան ճիւնազարդ մարգարիտն էր: Թոռնիկներուն արեւաշատութեան համար կ'աղօթէր օրն ի բուն:

Եւ սակայն, անողոք էր թշնամին :
Հող ունէինք մեր հողը՝ խլեցին,
Տուներ ունէինք մեր տուները քանդեցին,
Տաճարներէն ներս մեր սուրբերը պղծեցին,
Հայ մեռելներուն աչքերը փորեցին:

Հոգիներու պոռթկումն էր, որ պիտի փոթորկէր, ալեկոծ ու ահեղօրէն, յանուն ինքնապաշտպանութեան :

Եւ պայթեցաւ յեղափոխութիւնը, սարսելով լեռ ու ձոր: Պէտք էր զարնել, երբ կը զարնէին:

Օհ, ինչ քաղցր էր մեռնիլ հայրենիքի եւ ազատութեան համար:

Հերոսածին այս ժողովուրդը, երբեք, երբեք պիտի չմոռնայ Անդրանիկներն ու Մուրատները, Սերոբներն ու Գէորգ Չաւուշները:

Ով համրած է, դարերու ընթացքին, հերոսներու թիւը, մեր ժողովուրդին մէջ:

Եթէ այս ժողովուրդը վրէժխնդիր հերոսներ չծնէր, աստուածներն անգամ պիտի ընդվզէին :

Վայ, անոր որ կը վիրաւորէ այս ժողովուրդին ազգային զգացումները, կը փորձէ եւ կ'ուզէ հարուածել եւ խորտակել զայն:

Արիւնը կը պոռթկայ: Ինչպէս՝ Եփրատը կատղած ու ահեղավազ: Ինչպէս Արարատը ամեհի:

Իր նամուսին, իր օճախին, իր հողին, իր տաճարին, ի խնդիր երկու անգամ մեռնելու պատրաստ այս ժողովուրդը, պահած է Սասունցի Դաւթի ոգին :

Աւա՜ղ, հերոս ժողովուրդին, լաւագոյն բարեկամները մութին մէջ դանակ սրեցին, ու պատմութեան մէջ չարձանագրուած թուականով — մեր ամէնէն կենսունակ, ու թանկագին հատուածը, կորսընցուց իր ընտրանին:

Միւս հատուածը, հազիւ իր վէրքերը կապած, լուսաւոր էջ մը բացաւ Արարատեան դաշտին մէջ:—Պետական կորիզ:

Խոնարհ հերոսներէն, նոր բանակ: Դեռ նոր էր որ, ողջակիզուած ու մերկ ժողովուրդը, իր ոսկորներով ու ճիղերով, հայ հողին, սիրտը պիտի փորէր, ու յաւիտենական Հայաստանի ծոցը, իր դարաւոր կարօտը պիտի առնէր:

Արիւնով ու արցունքով լուացուած հայրենիքը, նոր էր որ, պիտի ժպտէր, պիտի ծաղկէր, իր հատիկներովն ու հացիկներով:

Նոր էր, որ՝ «Սպիտակ Ձիաւոր»ը իր ձին՝ հեծած — Արարատի ու Մասիսի, երկու հսկաներու կողերուն վրայ, իր փառքը պիտի երգէր յաղթականօրէն :

Նոր էր, որ Լուսաւորչի Ջահը պիտի վառէր քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի ճամբուն վրայ, իր վաստակաբեկ մըշակներով:

Նոր էր, որ Հայոց բանակը, հին փառքերով բոցավառ, մոռցուած արիւնը եռէկի, նոր նուաճումներ պիտի արձանագրէր:

Նորէն դաւեր, ներսէն թէ դուրսէն:

ԵՐԲ ԲԱԺԱԿԸ ԿԸ ՅՈՐԴԻ...

★

Հայը ո՞ր ատեն հանդուրժեր է բռնութեան, կեղեքումի եւ ստրկութեան :

Հայկ Նահապետէն մինչեւ Վարդան Մամիկոնեաններու խիզախութիւնը եւ յանդգնութիւնը Պարսից բռնակալ պետութեան դէմ, Մելիքներու պայքարը ռուս, թուրք եւ քիւրտ աւարառուներու դէմ ցոյց կուտան մեզ հայ ժողովուրդի ազատասիրութիւնը եւ քաջութիւնը :

Այդպիսի օրերէն մէկն էր 1921 Փետր. 18ի պատմական դէպքը, հայ ժողովուրդին ընդվզումը դաժան վարչաձեւի մը դէմ, քանդելու եւ տապալելու համար զայն:

Վարչաձեւ մը՝ բարբարոս անչնչելի, որ իր ստախօսութեամբ եւ խաբէութեամբ կը գերազանցէր ցարական բռնութիւններն ալ...

Ամէն խաւէ, դասակարգէ, տարիքէ ու սեռէ, ով որ զէնք ունէր իր զէնքով, ով որ փայտ ունէր, իր փայտով, մինչեւ իր ձեռքերով ելաւ սանձելու թշնամին, անոր ճիրաններէն ազատելու թէ իրենք զիրենք եւ թէ բանտ նետուած հայորդիները :

Միահամուռ բողոքն էր այդ, չանթահարելու համար անոնք որ կ'ուզեն կապտել ժողովուրդի մը ապրելու իրաւունքը:

Պապը Ալին, Պանք Օթօմանը եւ Ելըտըզ տակնուվրայ ընող Հայը, ցարերու դէմ ընդվզող Հայը գիտէր ու կրնար նաեւ գլուխ հանել Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը, վայրագ եւ նենգամիտ բոլշեւիկին դէմ :

Երբ ամէն հասկացողութիւն անհնար էր ու ամէն զիջում անօգուտ, երբ թշնամին ահուսարսափ տարածէր, պէտք էր դաս մը տալ, զարնել կամ զարնուիլ ...

Եւ ճակատը բաց, հպարտ ապրիլ ...

ՄԷՆ-ՍԷ

Եւ ահա ժողովուրդին ցասումը բռնակալութեան դէմ,— Փետր. 18:

Այս անգամ ժողովուրդն է ոտքի, «խաղաղ իր լեռներուն պէս»:

Վաստակաւոր մտաւորականներ, զէնքի եւ մտքի հերոսներ, Շանթն ու Աղբալեանը եւ ամբողջ սերունդ մը կացինահար պիտի ըլլային, եթէ տեղի չունենար զանգուածային պոռթկումը :

Վարդանանցէն մինչեւ Փետրուարեան ըմբոստացումը ազատութեան կռիւն էր որ կը շարունակուէր:

Հայրենիքի եւ ազատութեան ճրագը թող վառ մնայ, հոգիներէն ներս, իբրեւ յաւիտենական բողոք :

ՍԱՔՕ

ԱՆՃԱՐԱԿ ՍԱՓՐԻՉԸ.— Քանի՞ եղբայր էք:

ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ.— Եթէ ասկից ողջ առողջ դուրս ելլեմ՝ հինգ եղբայր ենք...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

ԵՐԲ ՍԻՐՏԵՐԸ ՏՐՏՈՒՄ ԵՆ

— Շուշիկ, ի՞նչ ունիս, տե՞ղ մը կը ցաւի, մեղմ ու քաղցրօրէն՝ չշնչեց Արեգնազը:

— ...

— Շուշիկ, հիւա՞նդ ես, ըսէ:

— Արեգնազ, հիւանդ չեմ, մարմինս ցաւ մը չունի, բայց սրտիս մէջ հրդեհ կայ, ես՝ ինչո՞ւ հոս եկայ, գիւղս ի՞նչ ունէր որ..., ախ, մեր կանանչ ձորերը, մեր գլգլուն ջուրերը, մեր պարտէզները զուարթ ու խնդուն, չեմ կրնար մոռնալ գիւղս եւ անոր գեղեցկութիւնները, մեղմիկ ձայնով խօսեցաւ Շուշիկը :

— Շուշիկ, մի նեղուիր, ցաւերդ այսօր կան, բայց վաղը պիտի չըլլան, օրուհետեւ գիւղիդ տպաւորութիւնները կամաց կամաց իրենց ուժը պիտի կորսնցնեն, պիտի աղօտնան, ես ալ քեզի պէս էի, քանի մը շաբաթ անընդհատ տանջուեցայ, լացի, նոյնիսկ բարձս թրջեցի, ետքը՝ վարժուեցայ, անհոգ եղիր, ինքզինքդ պարապ տեղ մի տանջեր, մեղք ես:

— Ախ, Արեգնազ, ինծի այնպէս կուգայ որ պիտի չկրնամ մոռնալ մեր գիւղը, մեր գիւղը, անոր պատկերը՝ իր ցած տնիքներովը, նեղ փողոցներովը, իր կանչովն ու չարժումովը մէջս է :

— Շուշիկ, ես ալ այդպէս կը մտածէի :

— Ամէն ատեն աչքիս առջեւ են մեր թաղին տղաքը, Զատիկը՝ իր ծուռ քիթովը, Կրպօն՝ իր կոտրած ոտքովը, Թումիկը՝ իր գորտի աչքերովը, լալկան Սարգիսը ինչպէ՜ս մոռնամ :

— Իմ աչքիս առջեւէն ալ կուգային կ'անցնէին Գող Լոբոն, Ժամկոչենց Մանուկը, Կախ Աչքենց Պօղոսը, Անանենց Լուսիկը, Վարդանենց Աղաւնին :

— Մեր թաղի մէջ չորս ընկերուհիներ ունէի, միասին կը խաղայինք, միասին կը խնդայինք, ո՞ւր մնացին Սաթենը, Սալակը, Մարոն, Գոհարը, ի՞նչ կ'ընեն հիմա, ախ, կարօտցած եմ բոլորն ալ :

— Շուշիկ, ես ալ քեզի պէս ընկերուհիներ ունէի, զանոնք յիշելով կը տանջուէի, կուլայի, հիմա բաւական վարժուած եմ, ալ չեմ լար, դուն ալ ինծի պէս սիրտդ ամրացուր, սրտիդ ցաւը լռեցուր, հոս՝ նոր ընկերուհիներ պիտի ունենաս, քեզի համար ընկերական նոր շրջանակ պիտի ստեղծես, ու անոնց հետ խօսելով ու կատակ ընելով՝ պիտի երջանկանաս, օրինակ, այս վայրկեանէն սկսեալ զիս ընկերուհիդ ընդունէ ...:

— Ըլլանք, Արեգնազ, երկու քոյր ըլլանք :

Արեգնազը իրմէ աւելի հայրենաբաղձութենէ տառապած աղջկան մը կը հանդիպէր, իր երկրին հողին ու քարին, ջուրին ու արեւին սերտօրէն կապուած, Արեգնազը՝ Շուշիկը մխիթարելով, մխիթարեց ինքզինքը, անոր ցաւերը թեթեւցնելով՝ մոռցաւ իր ցաւերը: Երկու պանդուխտ աղջիկներու մահճակալները քով քովի էին, երկուքն ալ որբ եւ օտարական, միեւնոյն հոգեկան ցաւերով, անոնք իրարու մօտեցուցին նաեւ իրենց սիրտերը, դարձան մտերիմ, ապրեցան իրարու հետ, իրարու մէջ:

Երկու սիրտերը իրար շատ լաւ կը հասկնան երբ տրտում են: Արեգնազը՝ տրտում էր, հանդիպեցաւ ուրիշ տրտում սրտի մը, ու սիրեց զայն, իր սիրտը անոր սրտին միացուց, նոյնացաւ անոր, մտերմացաւ, դարձաւ անոր հաւատարիմ ընկերուհին :

Խաղի ժամերուն, ճաշի ատեն, ննջարանի մէջ, կամ՝ ժողովարան գացած եղած ժամանակը միասին էին: Արեգնազը գեղեցիկ էր, իսկ Շուշիկը՝ Մոկաց Աշխարհէն իր հետ բերած էր աննման ձայն մը եւ պարելու ճարտարութիւն, շուտով սիրուեցան իրենց ննջարանի աղջիկներէն, մտերմացան անոնց, տակաւ առ տակաւ իրերը զուարթացան, դէմքերը հաճելի երեւցան: Կեանքը կ'անուշնար, Արեգնազն ու Շուշանը ալ չէին տանջուեր հայրենաբաղձութենէ: Հասաւ Նոր Տարին, հանդէս ու երգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, ճիչ ու խնդուք: Աշակերտուհիները ուրախ էին: Այս թոհուբոհին մէջ, Արեգնազը փսփսաց քովի աղջկան ականջին ի վար, այս վերջինը՝ ըսուածը հաղորդեց միւսին, բերնէ բերան ու ականջէ ականջ, յայտագիրը աւարտած էր: Սկսած էր անակնկալներու ժամը, լուրը հաղորդուեցաւ ամերիկացի տնօրէնուհիին, թէ՝ Շուշիկը գիտէ երգել :

Ժխոր, ծափ ու ծիծաղ :

Վերջապէս բեմին վրայ երեւցաւ կնոջական երկար ու չոր կմախք մը, տնօրէնուհին, նայեցաւ հանդիսականներուն : Խոր լռութիւն: Միս Քլէյտին ո՞վ կը փնտռէր արդեօք :

Յանկարծ լսուեցաւ աղօթարոյր ձայն մը: Ան՝ խօսեցաւ հայերէն, հատիկ-հատիկ, ամերիկեան շեշտով .

— Եչ գիտէմ օր, այս տեղ կայ մէկ աղջիկ, արճիները ինճի լուր բերին թէ Շուշիկը քաղճր ձայն ունի, թող գայ մեզի երգէ, Աստուծոյ շնորհը անոր վրայ ըլլայ :

Հարիւրաւոր աղջիկներ ծափահարեցին, Շուշիկը կծկտեցաւ, գունդ ու կծիկ եղաւ, գլուխը կախեց՝ չտեսնուելու համար :

(Շար.) ՍՕՍ — ՎԱՆԻ

ղաղութեան վերահաստատումը Հնդկաչինի մէջ :

Բ.— Չորս երկիրներու կառավարութիւնները համոզուած ըլլալով որ միջազգային վէճերու լուծումը — անհրաժեշտ՝ տեւական խաղաղութեան մը համար — մեծապէս պիտի դիւրանայ զինաթափութեան վերաբերեալ համաձայնութեամբ մը, կամ գոնէ սպառազինութեանց կրճատման մասին գոյացած համաձայնութեամբ մը, յանձն կ'առնեն խորհրդակցիլ դրական լուծման մը յանգելու համար, ինչպէս կը տրամադրէ Ազգաժողովին 1953 Նոյ. 28ի բանաձեւին 6րդ յօդուածը :

Չորս նախարարները կատարեալ խորհրդակցութիւն մը ունեցան գերմանական հարցին եւ Եւրոպայի ապահովութեան խնդրին, ինչպէս եւ Աւստրիոյ մասին, բայց համաձայնութիւն մը չյանգեցան :

× Պ. Տըլըս Ուաշինկթըն վերադառնալէ առաջ Պոն հանդիպեցաւ, տեսակցելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ :

× Ժողովին փակման առթիւ ցոյցեր տեղի ունեցան Պերլինի մէջ : Արեւելեան շրջանէն 150.000 բանուորներ ցոյց մը սարքեցին արեւմտեան պետութեանց դէմ : Նախապէս որոշած էին գիշերը կամ կիրակի աշխատիլ, կորսուած օրուան աշխատանքը լրացնելու համար : Արեւմտեան շրջանին Գերմաններն ալ ջահադնացութիւն մը կատարեցին լուռ ու մունջ : Կը մասնակցէին 15.000 քաղաքացիներ :

× Հաշտութեան դաշնագրին յետաձգումը մեծ դառնութիւն պատճառեց Աւստրիոյ մէջ : Թերթերը սեւ շրջանակով տպուեցան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր վարչապետը, Շելպա, թշնամական ցոյցերու հանդիպեցաւ թէ երեսփ. ժողովին եւ թէ ծերակոյտին մէջ, երբ կը փորձէր իր դահլիճին ծրագիրը պարզել : Համայնավարները եւ ուրիշ ձախակողմեան տարրեր «մարդասպան» կը պոռային, կը սուլէին եւ կը ծաղրէին, թոյլ չտալով որ խօսի : Երեսփ. ժողովին մէջ կարմիրները կէս ժամ պոռալ-կանչելէ ետք առին քալեցին :

15 ՀՈԳԻ մեռան Թունուզի մէջ, զինուորական օդանաւի մը խորտակման հետեւանքով :

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ նպաստը օրական 275 Ֆր.էն 300ի բարձրացաւ Փարիզի մէջ. իսկ տասը առ հարիւր պիտի աւելնայ այն վայրերուն մէջ ուր պէտք եղած չափով չեն ստանար :

Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Թագուհի Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Դաւիթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Կիրակոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Ասարլըքեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Գողոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ալթունեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարդենի Քուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թորոս Պզտիկեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պզտիկեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Դաւիթեան եւ զաւակը (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Պօղոս Կիրակոսեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Նազարեան (Քլերմոն Ֆերան), Տէր եւ Տիկին Ժօպէրժան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ասարլըղեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Հայկ Ասարլըղեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ասարլըղեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Թադէոսթադէոսեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր Հմայեակ քահանայ եւ Երիցուհի Համբարձումեան, Հ.Յ.Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն, Ռազմիկներու եւ Գերիներու Միութիւնները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, քրոջ որդւոյն, փեսային, քեռայրին, քենեկալին, սանահօր, կնքահօր, ազգականին, բարեկամին եւ ընկերոջ

Պ. ՅԱԿՈԲ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

որ կնքեց իր մահկանացուն Փետր. 16ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 49 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի, 17 Փետրուար, իրենց բնակարանը (Սէն Ժերոմ, 52 Ռութ տը Շաթօ Կոմպէռ) : Եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Ժերոմի գերեզմանատունը :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի Հ.Յ.Դ. Եգիպտացի կոմիտէին կողմէ :

Այս կիրակի գիշեր, ժամը 8.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Հայաստանի «Փրկութեան կոմիտէ»ի անդամ՝

Ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ արտասանութիւն, Պ. ԷՐՈՒԱՆ ՖՈՌԷ (թաւջութակ) : Այլ անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է .

×

Հ.Յ.Դ. ԻՍԻի Զաւարեան կոմիտէն Փետր. 18ը կը տօնէ Միրիմեան սրահին մէջ, Փետր. 28ին : Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՆԻՍԻ ԵՐԻՑԱՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, նախաձեռնութեամբ Նորընտիր վարչութեան եւ պատուակալ նախագահութեամբ Պ. Սիմոն Գայսէրլեանի :

Առտուն, Ատոմ քահանայ պատարագ կը մատուցանէ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարէ ի յիշատակ բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի հանգուցեալ տիկնոջ Տիկ. ՆՈՒԱՐԴ Կիւլպէնկեանի եւ համայն Կիւլպէնկեան գերդաստանի ննջեցելոց : Ժամը 10ին Ս. Պատարագ, իսկ 11ին հոգեհանգիստ :

Եկեղեցական արարողութենէն անմիջապէս վերջ տեղի կ'ունենայ բարերար Գալուստ Կիւլպէնկեանի եւ իր յարգելի զաւակներուն Պ. Նուպարի եւ Տիկ. Եսայեանի կողմէ կառուցուած երիտասարդ բացման հանդէսը :

Հրաւիրուած են օտար պաշտօնական անձնաւորութիւններ : Ժամը 15.30ին այց ընկերակցութեամբ Տէր Հօր եւ Դպրաց Դասու, Քոքատի գերեզմանատունը, օրհնելու համար հանգուցեալ Տիկին Նուարդի գերեզմանը :

Այս առթիւ վարձուած է օթոքար մը որ ճամբայ կ'ելլէ ժամը 15.30ին Հայոց եկեղեցիէն 183 Պուլվ. տը լա Մատըլէն, դէպի Քոքատ :

Նորընտիր վարչութիւն

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ կը կատարէ այս հինգշաբթի ժամը 9.45ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ :

Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջակայքի դասընթացքներու աշակերտները եւ հասարակութիւնը :

Կը նախագահէ արարողութեան ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Պատարագէն ետք Դպրաց Դասը պիտի երգէ յաւուր պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ :

ԹԱՏՐՈՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան, կազմակերպութեամբ Դպրաց Դասուն, օժանդակութեամբ Եկեղեցաշէն Տիկնանց եւ Երիտ. Միութեանց :

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, Օրլոժի սրահին մէջ, 145 Քուր Լաֆայէթ, Լիոն :

Ղեկավարութեամբ դերասան Պ. Ղեւոնդ Քայթանճեանի, առաջին անգամ ըլլալով, խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի « Վ Ա Ր Զ Ք », հեղինակ՝ Յ. Պիլէմճեան :

Գիները՝ 300, 250 եւ 200 ֆրանք :

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ը «Արծիւ» Մարզականին դէմ, այս կիրակի ժամը 15ին Հ.Մ.Ը.Մ.ի դաշտին վրայ, Սէն Ժիւլիէն : Ի նպաստ Հ.Մ.Ը.Մ.ի վիրաւոր մարզիկներուն :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԳԻՆԵՋՕՆԸ

Ֆ. Կ. Խաչի 14րդ համագումարի առիթով, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին : Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամներ :

Քաֆէ Քատէի վերնայարկը :

Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին :

Շաբաթ 20 Փետրուար, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Մոնռուժի քաղաքապետարանին նորակառոյց շքեղ սրահին մէջ :

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Փրեֆէքթիւրի նշանաւոր նուագախումբը պիտի նուագէ նաեւ հայկական երգեր :

Սրահը տաքցուած է : Ճոխ պիւֆէ պատշաճ գիներով :

Երթեւեկի միջոցներ.— Օթօպիւս Փէ Սէ, 28, 38, Մէթրօ Փորթ տ'Օրլէանէն 150 մեթր, 187, 188, 125, 126, 128 իջնել Կրանտ Ռիւ, Մեռի տը Մոնռուժ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ռուբէն Տէր Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Աստուր Օլորիկեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Աբրահամեան եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ (ծնեալ Աբրահամեան)

Մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կօշկակարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, իրենց մօր, զոքանչին այրի տիկին Հռիփսիմէ Եազմաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը խնդրուի բոլոր իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Եսայի Մխիթարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Յակոբեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ հօրաքրոջ տիկին ԼՈՒՍԻԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆի, (ծնեալ Յակոբեան) մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՇԱԻԻԼ.— Հ.Յ.Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Պուլվար Օտոյի Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

Հ.Յ.Դ. ՌԻՍ. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին :

Հ.Յ.Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի, ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ.Յ.Դ. «Նիկոլ Դուման» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Հ.Յ.Դ. «Գեղունի» տան մէջ :

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ասուլիսը՝ այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին, Առնուվիլի եկեղեցւոյ խորհրդարանը : Նիւթը՝ « Հայաստանի կոլխոզային գիւղատնտեսութիւնը» : Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պուլըվար տ'Աթէն, 7 Թիւ Պար տիւ Կլոպի սրահը :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տարուան ամենափայլունը, Կիրակի 21 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր HOTEL GEORGE V

Գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Կը նախագահէ տնտեսական նախարար

Dr. Bernard Lafay

ՎԱՐԴԻՒԱՆԵԱՆ նուագախումբ եւ «Աթրաքսիոններ» :

Հայկ. պարեր, Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբին կողմէ :

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

PROvence 82-38, TROcadero 03-18

ԹՌՕ. 03-18, ՓՌՕ. 82-38 :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE 21 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7301 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2712

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱՒ ԵՒ ԱՌԱՋ ՄԱՅՐԵՆԻՔ

Գրագէտ ընկեր մը վերջերս վերլուծելով տարագիր բազմութեանց ապագան, գլխել կուտար :—

Բուն վտանգը լեզուի կորուստը չէ, այլ հոգեկան աղճատումը :

— «Հին թէ նոր սերունդ, հայախօս կամ ոչ, մեծ մասամբ դադրած ենք, դադրելու վրայ ենք Հայ ըլլալէ: Շատերու համար ազգ, հայրենիք, հայութիւն ենթաքներ են այլ եւս. իրական են միայն «ֆապառէ»ն, «տանսինկ»ը, խնամուած ճաշը եւ արդուկուած տափատը :

Եւ, ընդունելով հանդերձ լեզուին կարեւորութիւնը, շեշտը կը դնէր այս կէտին վրայ :

Այս առթիւ հոգեկան աղճատման օրինակներ կը յիշէր ոչ միայն Եւրոպայէն, Ամերիկայէն, այլ եւ Միջին Արեւելքէն :

Իր կարծիքով «իւրաքանչիւր գաղութի Հայ կը ջանայ ծածկել իր վէրքին խորութիւնը »:

Դարմա՞նը,— « Մէկդի դնել քաղաքական մարզանքները եւ ժամ առաջ մտածել « հաւաքական ուժ»ի մասին», համաձայն Եղիշէ Չարենցի պատգամին :

Չափազանց թանձր յոռետեսութեամբ խմբագրուած այդ յօդուածը այն տպաւորութիւնը կը ձգէր թէ դատապարտուած ենք այսօր — վաղը կորսուելու, եթէ նոյն իսկ լեզուն փրկուի :

Այս թերթը սովորութիւն չունի վէրքերը ծածկելու եւ տարիներէ ի վեր կը հնչեցնէ ահազանգը :

Եւ, մէկ տարիէն միւսը, աւելի ուժգին կը հնչեցնէ կոչնակը, որպէս զի արթննան քնացողները եւ քնացնողները :

Վտանգին ո՞ր մէկ տեսակը պարզուած չէ այս էջերուն մէջ, ներսով եւ դուրսով:

Խօսուած է նաեւ դարմաններու մասին, որոնք հաւաքածոյ մը կը կազմեն :

Մեր տեսակէտով, հիմնական եւ անմիջական չարխափանը մայրենիքն է : Մանաւանդ որ, հայրենիքը անմատչելի կը մնայ, հակառակ մեր կամքին :

« Լեզուն էլ որ կորաւ» ... ինչպէս պիտի ողբար Աբովեան :

— Ամէն բան քայքայուեց Հայաստանում, հայ ժողովրդի շուրջը ամէն բան փուլ եկաւ, բայց կանգուն մնաց լեզուն՝ հարուստ, հոյակապ, պատկառելի :

... Լեզուն փոխարինում է ե՛ւ պետութիւն, ե՛ւ բանակ ե՛ւ բերդ... Երբ մի ստնահարուած, ստրկացած ժողովուրդ պահում է իր լեզուն, նա ունի ազատութեան բանալին իր ձեռքում»: (Ար. Իսահակեան) :

Անհրաժեշտ չէ վկայութեան կանչել դարերը, հաստատելու համար այս տարրական ճշմարտութիւնը:

Մեր բարեկամին մատնանշած աղճատումն ալ, հոգեկան խաթարումը, ամէն բանէ առաջ հետեւանք է մայրենի լեզուի կորուստին :

Այո, թրքախօս, ռուսախօս, քրտախօս կամ ֆրանսախօս Հայեր կան որ կրնան հայրենասիրութեան դաս տալ ամենագէտ հայկաբաններու :

Բայց, ատոնք օրէնքին բացառութիւններն են եւ հետեւանք՝ մասնաւոր պարագաներու :

Տարրական տրամաբանութիւնը կ'ըսէ, — երբ ասոնք կը մոռնան իրենց մայրենի լեզուն, բա՛ն մը կը կորսնցնեն մտքով թէ սրտով: Իրենց հոգին կը մնայ, կը դեղնի, խամձի հոտ մը արձակելով :

Լեզուն է որ կը շաղուէ, կը թրծէ, նկարագիր կազմելով: Եւ կամ կ'աղճատէ, խորթ ճամբաներու առաջնորդելով, երբ օտար է :

Այս տարրական գիտելիքները պէտք է արձանագրուին ամէն տունի մէջ, երկաթագիր կամ ոսկետառ :

Որեւէ ընկրկում այս ճամբուն վրայ՝ կը նշանակէ անխուսափելի նահանջ: Կորստաբեր՝ ամէն տեսակէտով : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ

ԻԲՐԵՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔ ՊԵՐԼԻՆԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՁԱԽՈՂՄԱՆ

Չորսերու խորհրդաժողովին փակումէն անմիջապէս ետք, արեւմտեան երեք պետութիւնները հաւաքական յայտարարութիւն մը հրատարակեցին իրենց մայրաքաղաքներուն մէջ, հետեւեալ բովանդակութեամբ :—

1. Պերլինի խորհրդաժողովին օրակարգի էական խնդիրն էր գերմանական հարցը: Արեւմտեան երեք պատուիրակութիւնները պնդեցին որ Գերմանիոյ վերամիացումը կատարուի ազատ ընտրութիւններով: Այսպէս պիտի կազմուէր միացեալ Գերմանիոյ կառավարութիւն մը, որուն հետ կարելի էր կնքել հաշտութեան դաշնագիրը: Այս առաջարկութեամբ ալ գործնական ծրագիր մը ներկայացուցին : Իրենց առաջարկները չընդունուեցան խորհրդային պատուիրակութեան կողմէ, նոյնիսկ իբրեւ հիմք վիճաբանութեանց : Եւ երեք պատուիրակութիւնները այն եզրակացութեան յանգեցան թէ խորհրդային կառավարութիւնը այժմ տրամադիր չէ ազատ ընտրութիւններ արտօնելու ամբողջ Գերմանիոյ մէջ կամ լքելու իր հսկողութիւնը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

2. Արեւմտեան երեք պետութիւնները պիտի շարունակեն իրենց ջանքերը յաջողցնելու համար Գերմանիոյ վերամիացումը ազատութեամբ եւ խաղաղ միջոցներով: Իբրեւ անմիջական կարգադրութիւն, անոնք կարգ մը միջոցներ թելադրեցին, մեղմացնելու համար Գերմանիոյ ներկայ բաժանման ազդեցութիւնը եւ անոր հետեւանքները Պերլինի համար : Առաջարկեցին որ երեք մարզպանները քննեն այս խնդիրները խորհրդային մարզպանին հետ: Գալով Պերլինի, երեք կառավարութիւնները ամէն բան պիտի ընեն բարւոքելու համար կացութիւնը եւ զարկ տալու համար քաղաքին բարգաւաճման, համաձայն 1952 Մայիս 27ի յայտարարութեան :

3. Երեք նախարարները ամենամեծ ջանքեր թափեցին համաձայնութեան մը յանգելու համար Աւստրիոյ դաշնագրի մասին: Անոնք հաւանեցան ընդունիլ խորհրդային տեսակէտը՝ վիճելի յօդուածներու մասին: Աւստրիոյ արտաքին նախարարը, որ կը մասնակցէր վիճաբանութեանց, նոյնպէս յայտարարեց թէ պատրաստ է դաշնագիրը ստորագրելու այդ ձեւով: Սակայն Խ. Միութեան արտաքին նախարարը պահանջեց նոր տրամադրութիւններ աւելցնել դաշնագրին մէջ: Այդ կարգադրութեան հետեւանքը պիտի ըլլար օտար զինուորները Աւստրիոյ մէջ պահել անսահման ժամանակով, հաշտութեան դաշնագրին գործադրութենէն ետք եւ նոյնպէս պիտի խափանէր Աւստրիոյ իրաւունքը՝ իր դերը կատարելու միջազգային կեանքի մէջ: Հետեւաբար դաշնագիրը չկնքուեցաւ Պերլինի մէջ, հակառակ աւստրիական առաջարկի մը որ ընդունուած էր երեք նախարարներուն կողմէ եւ որուն համաձայն չորս պետութեանց զինուորները Աւստրիա կրնային մնալ մինչեւ 1955 Յունիս 30:

Երեք կառավարութիւնները որոշեցին շարունակել իրենց ջանքերը հաշտութեան դաշնագիր մը կնքելու համար Աւստրիոյ հետ, բայց ամէն յառաջդիմութիւն կախում ունի Խ. Միութեան դիրքին բարեփոխումէն: Միւս կողմէ պիտի շարունակեն ամէն միջոց փնտռել թեթեւցնելու համար Աւստրիոյ դրութիւնը: Երեք կառավարութիւնները պատրաստ են օգտուելու որեւէ նոր պատեհութենէ որ կրնայ նպաստել գերմանական եւ աւստրիական խնդիրներուն լուծման :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՇԽՈՒԺԱՑՈՒՄ

Պատահական այցելու մը անգամ պիտի ազդուէր, տեսնելով Կապոյտ խաչի պատգամ. ժողովի պատկերը,— Քառասուն անդամներ, վճռական կամ խորհրդակցական ձայնով :

Մատի վրայ կը համրուին ներմակ մազերը, պատկառելի շուք մը փռելով իրենց բոլորտիքը :

Մեծամասնութիւն կը կազմեն միջին սերունդի ներկայացուցիչները :

Յետոյ կուգան նորահասները, այստեղ ծնած կամ ֆրանսական վարժարան աւարտած :

Որքան ալ համբակ երեւան, բացորոշ է որ կ'ուզեն բանով մը օգտակար ըլլալ: Եւ կ'ըլլան :

Պատգամաւորներ կան ամէն շրջանէ: Միայն Մարսէյլէն ութ ներկայացուցիչներ, տիկին կամ օրիորդ:

Բացականներու թիւը երկու – երեքը չանցնիր:

Երրորդ օրն է որ կը հանդիպիմ, եւ ամէն բանէ առաջ ուշադրութիւնս կը գրաւէ ընդհանուր ոգեւորութիւնը :

Կը թուի թէ այս տարի աւելի աշխուժացած է այս ժողովրդական կազմակերպութիւնը, հակառակ բոլոր դժուարութեանց:

Անոր անդամուհիները լրջօրէն կը հաւատան իրենց կոչումին: Եւ միշտ պատրաստ են նոր ճիգեր փորձելու, հակառակ իրենց անձնական կամ ընտանեկան հոգերուն :

Անշուշտ աւելի եռուն եւ բեղուն շրջան մը պիտի բացուի, այս պատգամ. ժողովէն ետք :

Մանաւանդ որ, ամէն տեղ ալ նորահաս ուժեր հետզհետէ կը գրաւեն յոգնածներուն տեղը:

Որքան ծաւալի այս ազգանուէր ցանցը, այնքան բարիքներ պիտի վայելեն տարագիր բազմութիւնները :

Կապոյտ խաչը միեւնոյն ատեն աղբիւր մըն է հանրային կեանքի աշխուժացման: Ոչ միայն իր յարաճուն գործունէութեամբ, այլ եւ իբրեւ մղիչ ուժ :

Տարիներու փորձառութիւնը կ'ապացուցանէ թէ ուր որ մասնաճիւղ մը կը գտնուի այս կազմակերպութենէն, ուրիշ Միութիւններ ալ բարի նախանձ մը կը զգան :

Եւ յետոյ, մեր քոյրերն ու մայրերը, եւ մանաւանդ անոնց զաւակները իրենք ալ կ'օգտուին, վարժուելով հանրային գործունէութեան :

Ինչ որ ինքնապաշտպանութիւն կը կոչենք, ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ շարքերու խտացում եւ ժիր աշխատանք:

Դալա՛ր մնան այն սիրտերն ու ձեռքերը որ հաւատք եւ լոյս կը ցանեն իրենց ճամբուն վրայ, ի խնդիր սերունդի փրկութեան :

ՎԱՀԷ

«ՏԵՂԴ ԳՆԱ, ԻՒԱՆ»

Բազմահազար բանուորներ բողոքի ցոյց մը սարքեցին Վիէննայի մէջ, թշնամական կանչեր արձակելով Խ. Միութեան դէմ, որ ջուրը ձգած էր հաշտութեան դաշնագիրը: «Իւա՛ն, տեղդ գնա», կ'աղաղակէին ցուցարարները, որոնք յետոյ համախմբուեցան քաղաքապետարանին առջեւ, լսելու համար դեր-վարչապետին ճառը: « Ռուսերը մերժելով ստորագրել հաշտութեան դաշնագիրը, պարզապէս կ'ուզեն Աւստրիա մնալ տեւականօրէն: Բայց մենք յուսահատած չենք ամենէն մռայլ օրերուն եւ պիտի չյուսահատինք այս անգամ ալ »:

Երիտասարդական կազմակերպութիւններ ջահազնացութիւն մը սարքած էին ի պատիւ արտաքին նախարարին, Պերլինէն վերադարձին առթիւ: Բողոքի ցոյցը կազմակերպած էին ընկերվարականները : Հրահանգուած էր դէպքեր չառեղծել խորհրդային հրամանատարութեան շէնքին առջեւ: Ցուցարարները հանդարտօրէն անցան գացին: Վիէննայի քաղաքապետն ալ ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ «Աւստրիոյ համայնավարները բոլոր կամուրջները քանդած են իրենց հայրենիքին հանդէպ, դառնալով ռուսական լեգէոն Աւստրիոյ մէջ»: Միեւնոյն ատեն թռուցիկներ ցրուելով, երիտասարդները պահանջեցին վերցնել փողոցներու ռուսական անունները: Պատերազմէն ետք Դանուբի կամուրջներէն մէկը կոչուած էր Կարմիր Բանակի Կամուրջ, կարեւոր հրապարակ մը՝ Ստալինփլաց եւն.: Երիտասարդները կը պահանջէին Աւստրիոյ զինանշաններու շարքէն ջնջել մուրճ – մանգաղը որ նոյնպէս հաստատուած էր Բ. աշխարհամարտէն ետք :

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ փայլաշարժ մը Տիժոնէն Պոն գնաց ժամը 222 քիլոմեթր արագութեամբ, կոտրելով համաշխարհային մրցանիշը որ 212 քիլոմեթր էր (անգլ. փայլաշարժ): Ֆրանսացի ճարտարագէտը կը յուսայ 240 քիլոմեթրի բարձրացնել արագութիւնը :

18.000 ԹՈՆ ՊՏՈՒՂ եւ բանջարեղէն, որ արտասահմանէն ներածուած էր, ծախու հանուեցաւ, գիներու բարձրացումը արգիլելու համար :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ մեծ վնասներ պատճառեցին Մակեդոնիոյ մէջ (Յունաստան): Բազմաթիւ տուներ փլան եւ երեք հոգի խեղդուեցան :

ՅԱՋՈՐԴՈՎ.— ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻ ԲԱԳՈՒԻ ՋԱՐԴԱՐԱՐԸ „ՋԻՒԱՆՇԻՐԸ"

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի անթենը կը ծանուցանէ թէ Վրաստանի կուսակցական համագումարը վերջացաւ, բաւարար գտնելով կատարուած աշխատանքները: Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղար ընտրուեցաւ Վ. Մժաւանաձէ: Հայաստանի մէջ արձակուած են Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Գ. Արութինով (Յարութիւնեան), ինչպէս եւ Բ. եւ Գ. քարտուղարները: Այս արձակումը ծանուցուած էին անցեալ հոկտեմբերին, եւ համագումարը վաւերացուց : Միեւնոյն ատեն հաստատեց Յարութիւնեանի յաջորդին՝ Ս. Հ. Թովմասեանի անուանումը, եւ Բ. եւ Գ. քարտուղարի նշանակեց Պ. Մարգարեանը եւ Ե. Մ. Զաքարեանը :

Աւելի խոր փոփոխութիւններ կատարուեցան Ազրպէյճանի մէջ, 20րդ համագումարին կողմէ, որ «ծանր սխալներ» երեւան հանեց Կեդր. Կոմիտէի ինչպէս եւ նախարարական խորհուրդի գործունէութեան մէջ: Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղար նշանակուեցաւ Մուսթաֆաեւ յաջորդելով Բաղիրովի, Բ. քարտուղար ընտրուեցաւ Սեմեոնով, երրորդ՝ Ա. Իսքէնտէրով :

ՄԱՀԱՓՈՐՁ մը կատարուեցաւ ռումբով, Մարաքէշի (Մարոք) փաշային դէմ, որ պատասխանատու կը համարուի նախորդ Սուլթանին գահընկէցութեան: Փաշան անվնաս մնաց, բայց 28 հոգի վիրաւորուեցան, հինգը ծանրապէս :

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ քանի մը օրէ ի վեր սառնադաշտ մը կազմուած է Պոսֆորի նաւահանգիստին առջեւ: Սառնակոյտեր փրթելով դէպի Վոսփոր կ'ուղղուին ուր հասած պիտի ըլլան այսօր, կիրակի: Պոլսոյ մէջ միջոցներ ձեռք առնուած են եւ ի հարկին պիտի դադրեցնեն նաւարկութիւնը: 1928ի եւ 1941ի սաստիկ ցուրտերուն առթիւ ալ այս երեւոյթը պարզուած էր :

ՓԱՊԻՆ առողջական վիճակը նորէն ծանրացաւ: Հիւանդը չի կրնար սնունդ առնել :

ՆԱԽԱԳԱՀ Ռընէ Քոթի որոշեց ընդհանրապէս շնորհել կարգ մը բանտարկեալներու, իր ընտրութեան առթիւ :

ԵՐՐՈՐԴ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

Տարիներէ ի վեր ճիգեր կ'ըլլան եւրոպական երկիրներու միութիւն մը կազմելու համար՝ քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային գետնի վրայ :

Այս գործին, լծուած Եւրոպայի Խորհուրդը, մշակութային մասնագէտներու յանձնախումբը անգլիական պատուիրակութենէն թելադրուած՝ կ'որոշէ կազմակերպել վիճաբանական ժողով մը՝ քննութեան ենթարկելու համար Եւրոպայի ոգեկան եւ մշակութային հարցերը եւ տեսնելու համար թէ ինչ ձեւով կարելի է իրագործել Եւրոպայի միութիւնը: Այդ Կլոր Սեղանի ժողովը տեղի ունեցաւ Հռոմի մէջ, անցեալ տարի Հոկտեմբերին, վեց երեւելի Եւրոպացիներու առաջնորդութեամբ եւ յայտնի դէմքերու մասնակցութեամբ :

Տընի տը Ռուժմոն, օգտուելով այդ ժողովին մէջ ծեծուած հարցերէն, յօդուածով մը կը ջանայ բացատրել թէ ինչու անհրաժեշտ է միացեալ Եւրոպայի մը կերտումը եւ ինչ ձեւով կարելի է իրականացնել զայն: (Փրէօվ, թիւ 35) :

Յօդուածագիրը նկատի ունի երեք հարցումներ՝ խօսելով Եւրոպացիներու մասին.— «Ո՞ւրկէ կու գանք, ո՞ւր ենք եւ ո՞ւր կ'երթանք»: Բայց այս երեք հարցերէն երկրորդն է որ մեր ուշադրութեան կը յանձնէ իսկոյն : Եւ ցոյց տալու համար Եւրոպայի ներկայ վիճակը, կը յիշէ նախադասութիւն մը՝ այն ճառէն զոր Սփակ խօսած է Սթրազպուրկի մէջ.— « Մենք, Եւրոպացիներս, վերջին պատերազմէն ի վեր, կ'ապրինք Ռուսերուն վախին տակ եւ Ամերիկացիներու ողորմութեամբ» :

Յօդուածագիրը Թուանշաններու կը վերածէ այս խօսքը.— «325 միլիոն Եւրոպացիներ կ'ապրին 190 միլիոնին տուած վախին տակ եւ 155 միլիոնին ողորմութիւնով» :

Գերակշռութիւն մը պէտք էր ունենար անշուշտ այս 325 միլիոնը եւ չունենար, որովհետեւ Եւրոպացիները բաժնուած են իրենք իրենց մէջ: «Մենք կը մտածենք եւ կը զգանք իբրեւ իրարմէ պատով մը բաժնուած ազգութիւններ, մինչ կ'ապրինք մեծ կայսրութիւններու, մեծ շուկաներու եւ մեծ ռազմավարութիւններու շրջանի մը մէջ», կը գրէ Ռուժմոն: Եւ կ'աւելցնէ.— « Շատ պզտիկ կը զգանք մեզ՝ հետեւաբար՝ մեր դարուն համար եւ դատապարտուած ենք կորսնցնելու նաեւ մեր քաղաքական եւ տնտեսական անկախութիւնը, կորսնցնելէ վերջ մեր վերջին դիրքը՝ աշխարհի վրայ »:

Պիտի կորսնցնենք այս բոլորը, կ'ըսէ ան, եթէ շարունակենք մնալ քսան անմիաբան ազգերու ձեւին տակ: Բայց, ընդհակառակն, կրնանք փրկուիլ միանալով :

Ի՞նչն է որ կը պակսի Եւրոպային՝ որպէսզի փրկէ ինքզինք: Մէկ բան — վտանգին գիտակցութիւնը եւ գիտակցութիւնը եւրոպական անսահման հարստութիւններուն՝ զորս կարելի է օգտագործել միացնելով զանոնք :

Գիտակցութեան գալ, արթննալ, ահա առաջին պայմանը մեր փրկութեան :

×

Գնահատելէ վերջ վեց իմաստունները՝ որոնց յանձնուած է Եւրոպայի ճակատագրին վրայ խորհրդածելու պարտականութիւնը, գնահատելէ նաեւ վիճաբանութեան մասնակցող պետական առաջնակարգ դէմքերն ու մտաւորականները, որ ժողովին արդիւնքը պիտի տարածեն իրենց շրջանակներուն մէջ, յօդուածագիրը կը սկսի վերլուծել իր նիւթը :

Միացեալ Եւրոպայի մը կառուցման աշխատանքները դանդաղ կ'ընթանան, կ'ըսէ ան: Ընդդիմութիւնները կ'աճին օրէ օր: Ի՞նչպէս նուազեցնել այդ ընդդիմութիւնները: Ի՞նչպէս արթնցնել հասարակաց կարծիքը: Պէտք էր հետեւաբար խօսեցնել, մէկ կողմէ, միացեալ Եւրոպայի մը գաղափարը եւ, միւս կողմէ, բանալ մտքերը լուրջ՝ զեկուցումներով :

Տեղի չտալու համար թիւրիմացութիւններու որ կրնան ըլլալ նման ժողովի մը մէջ, կ'ըսէ, «Թելադրեցի ժողովականներուն պահ մը մէկդի դնել ազգային, լեզուական եւ գաղափարական տարակարծութիւնները որոնք թէեւ ծանր կ'երեւան, բայց անցողական եւ յարաբերական են: Առաջարկեցի միայն նկատի ունենալ հասարակաց ճակատագիրը բոլոր Եւրոպացիներուն, որ միացած են իրարու՝ անվիճելիօրէն, իրենց ծագումով եւ, վաղը, պիտի իյնան միեւնոյն վտանգին առջեւ եթէ միասնաբար չմտածեն իրենց փրկութեան մասին:

Եղած են պատմական պրպտումներ հաստատելու համար այդ հասարակաց ծագումը եւրոպացի ազգերուն: Քանի մը տողեր կը բացատրեն եւրոպական քաղաքակրթութիւնը, որ ծագում կ'առնէ Յունաստանի, Հռոմի եւ Մերձաւոր Արեւելքի ազդեցութեան տակ, կը մեծնայ, կը տարածուի աշխարհի ամէն կողմը եւ իր կարգին մեծ ազդեցութիւն մը կը տարածէ: Բայց հասնելէ վերջ այս բարձր դիրքին, Եւրոպա կը կորսնցնէ զայն, եւ իր քաղաքակրթութիւնը կ'երեւայ անկումին մէջ եւ վտանգի տակ : Այս անկումին պատճառը՝ ըստ Ռուժմոնի, Եւրոպայի ներքին պատերազմներ են: Պատճառը դարձեալ բնատիրութիւններն են որ իմացական տագնապի մը կը մատնեն Եւրոպան՝ իրենց քարոզութիւններով :

× Դժբախտաբար Ռուժմոն չի խորանար, լաւ պիտի ըլլար որ ան յիշէր Թ. Մանը որ տարիներ առաջ, Եւրոպայի սպառնացող վտանգը պատերազմէն աւելի իմացականութեան նահանջին կը վերագրէր: « Պատերազմին մէջ պէտք չէ փնտռել Եւրոպայի անկումին պատճառը : Պատերազմը փութացուց միայն այդ անկումը, բարբարոսութիւններն ու վայրագութիւնները պոռթկացին օգտուելով այդ պատերազմէն»: Թ. Ման Եւրոպայի մտային մակարդակը իջած կը գտնէր, զանգուածին տիրապետութեամբ :

Փիքոն, տարբեր անկիւնէ մը, տագնապի մէջ կը տեսնէ Եւրոպայի իմացական աշխարհը: «Հեռանալով Աստուծմէ, անկարող զայն փոխարինող ուրիշ խորհուրդ մը ստեղծելու, արեւմտեան արդի քաղաքակրթութիւնը անկարող կը զգայ իր գոյութիւնը արդարացնելու եւ առանց այդ արդարացումին, կարելի չէ չմատնուիլ յուսահատութեան »:

Ռուժմոն կը յիշէ քարոզութիւնները, որ մեծ աւերներ կը գործեն: Բայց հոս ալ հպանցիկ է ան :

Պէտք էր նկատի առնել իսկոյն թէ այդ աւերները կ'ըլլան որովհետեւ Եւրոպա տկարացած է, հիասթափ, յուսահատ եւ յոգնած է: Այդ քարոզութիւնները յաջողութիւն կը գտնեն որովհետեւ Եւրոպա կորսնցուցած է իր վարկը՝ աշխարհի առջեւ, ինչպէս կ'ըսէ յօդուածագիրը : Եւ այդ վարկը կորսնցնելով է որ Եւրոպան կը տուժէ :

Կը հեռանան աչքերը որ իրեն կը նայէին ատեն մը՝ երբ Եւրոպան ազատութիւն, եղբայրութիւն եւ հաւասարութիւն քարոզելով կը գրաւէր աշխարհի դժբախտ ժողովուրդները: Եւրոպա թերացած կ'երեւայ այսօր իր առաքելութեան մէջ եւ մեղադրելի :

Ռուժմոն, յիշելով տեղ մը կարգ մը ընդդիմադիրներու խօսքերը, մեղադրանքները զորս անոնք կ'ընեն Եւրոպային, կը ջանայ ազգայնամոլութեամբ արդարացնել «գերիշխանութիւնը զոր Եւրոպա կը տարածէ կարգ մը ժողովուրդներու վրայ, կը ստրկացնէ կամ կը ջարդէ զանոնք՝ Ամերիկայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ»: Ազգայնամոլութեան կը վերագրէ Հիթլէրի վայրագութիւնները:

Հաւանաբար, բայց այդ ազգայնամոլութիւնը միջոց մըն է միայն պաղարիւն եւ հաշուակալ դիւանագիտութեան ձեռքին մէջ: Եւ ազգայնամոլութիւն չենք տեսներ երբ Մերեժքովսքի, հատորի մը մէջ, Եւրոպայի կը վերագրէ ռուսական քաոսին ստեղծումը: Եւ անխիղճ դիւանագիտութիւն մըն է որ կը տեսնենք մենք նաեւ երբ կը յիշենք Եւրոպայի դռները ծեծող մեր մտաւորականները՝ սկսեալ Պերլինի վեհաժողովէն :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԱՐԾԻՒՆԵՐ

●

ԽՄԲ.— Հայաստանի նոր գրողներուն մէջ ինքնուրոյն տեղ մը կը գրաւէ Վ. Անանեան, իր որսորդական պատմուածքներով: Քանի՛ մը պատկերներ հրատարակած ենք արդէն: Ահաւասիկ հատ մը եւս·

Վերադառնում էինք քարայծի որսից : Ժայռերի սուր կատարներին անշարժ նստած, արծիւները մռայլ հայեացքով ճանապարհ էին դնում մեզ:

— Ես դրանց բմբուլը քամուն պիտի տամ, գիտե՞ս ինչքան ուլ են ուտում դրանք,— ասաց իմ ընկեր Գալուստը, հրացանը ուսից իջեցնելով :

Իրօք գայլերից է՛լ աւելի արծիւներն են վնաս տալիս մատղաշ քարայծներին: Այսպէս մռայլ, մտախոհ ու համբերատար կանգնած իրենց բարձր դիրքին նրանք հսկում են շրջապատը: Եւ վայ այն ուլին, որ առանց մօր դուրս եկաւ քարանձաւից, կամ փախուստի ժամանակ ետ մնաց հօտից ...

Թէեւ արծիւը թռչունների արքան է համարւում, բայց ես գոնէ արքայական, մեծահոգի ոչինչ չեմ գտնում նրա արարքի մէջ, և ատելութեամբ եմ լցուած այդ գիշատիչի նկատմամբ՝ անմեղ այծեմիկներին պատառոտելու համար: Ուստի առանց խղճի խայթի ասացի .

— Կրակի՛ր, դրանց սպանելը մեղք չէ:

Գալուստը չոքեց եւ հրացանի փողը ուղղեց մեր դիմացի բլրի գագաթին պահակների նման դիք կանգնած զոյգ արծիւներին :

Կրակոցին հետեւեց արծիւներից մէկի թպրտոցը, իսկ միւսն առանց շտապելու թափահարեց իր լայն թեւերը :

Մենք բլուրը բարձրացանք եւ տեսանք ձերմակապոչ դիշակերին իր ահագին թուխ թեւերը փռած, արիւնոտ կտուցը անուժ խոտերին քսելիս :

— Էլի ու՛լ կ'ուտե՞ս,— դէ հիմի կեր,— սիրտը հովացած բացականչեց Գալուստը: Բայց նրա աչքերի մէջ ես ափսոսանք կարդացի ...

— Գնանք,— մի պահ գլխիկոր կանգնելուց յետոյ՝ մռայլ ասաց նա :

Արծիւը դեռ շնչում էր ու ցամաք նետուած ձկան նման բերանը բացուխուփ անում, կարծես խեղդւում էր օդի պակասութիւնից :

— Գնա՛նք,— կրկնեց ընկերս, չգիտես ումից դժգոհ: Ապա ձայնը բարձրացնելով աւելացրեց·

— Մարդ դրան կը խղճա՞յ ... էդ արնախումին ...

Խղճալուց էր ասում, ծանր էր տեսնել այդ փառահեղ թռչունի մահը :

Մենք լուռ իջանք ձորը: Յանկարծ մեր գլխի վերեւ ծանր թեւերի չափչփին լսուեց եւ մի լայն ստուեր սուրաց բլուրն ի վեր: Վեր նայեցինք, արծուի ընկերն էր վերադառնում: Նա պտոյտներ գործեց սպանութեան վայրում եւ իջաւ ընկերոջ կողքին:

— Հիմի ընկերոջ լէշը կուտի, դրանք էդպէս են, դրանց խիղճ չկայ,— ասաց Գալուստը չարախինդ տոնով :

Զգացի, որ իր խղճի ձայնը լռեցնելու հա-

ԵՍ ՏԵՍԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՈՐ ՉՈՒԶԵՑ ՄԵՌՆԻԼ ԲԱԲԵԼՈՆԻ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

★

Ջրվէժի նման, Արտաշատի այգիներէն, Կորդուաց լեռներէն, Գողթան գաւառէն, Ծոփաց աշխարհէն, դէպի հարաւ, դէպի հիւսիս, դէպի արեւմուտք, կը հոսէ՜ր, յորձանք կուտար ու կը հոսէր Հայոց ժողովուրդը, ծովանալով հոն, ուր լեռնափեռեկ ապառաժներ շիրիմ կը կազմէին Հայոց արքաներուն :

Դէպի հարաւ, դէպի հիւսիս, դէպի արեւմուտք յորձանք կուտար ու կ'արշաւէր Հայոց այրուձին :

Կը դղրդար երկիրն Հայկազանց, վասնզի բնակչութեան թեւ մը կ'իջնէր դէպի հարաւ, թեւ մը կը բարձրանար դէպի հիւսիս, թեւ մը կը սուրար դէպի արեւմուտք, բայց բոլորը կը համախմբուէին հոն, ուր Հայոց արքաները կը հաղորդուէին Մասեաց աստուածներուն հետ, յաւիտենականութեան դարպասներուն մէջ :

Մեռա՛ծ էր Մեծն Արտաշէս :

Ինչպէս ամպերը փոթորկոտ երկնակամարին վրայ՝ գիւղացիները խուռներամ կ'իջնէին լեռներէն, այրուձին փոշեթաթախ կը սուրար արքունի ճամբաներէն, քուրմերը տխրադէմ դուրս կ'ելլէին մեհեաններէն :

Հայաստան՝ յուղարկաւո՛ր:

Հետեւակազօրաց նետե՞րն էին ծածկեր արեւը, Աշտիշատի քրմուհիներուն արցո՞ւնքն էր թրջեր երկինքը,— օ՜ տրտմութիւն Հայաստանեայց աշխարհի, անհուն եւ անսահման :

Եղերամայրերը ողբ կը հիւսէին, Գողթան երգիչները քաջերուն գովքը կ'արտասանէին, Վահէվահեան մեհեաններուն հերատուկները մահուան պարը կը դառնային. օհէ՜, օհէ՜, օհէ՜...:

Արարատեան մեծ ազգը, այդ օրը, գերեզմանին կը յանձնէր իր դիցատիպ թագաւորը :

Մեռա՛ծ էր Մեծն Արտաշէս :

Ու մեռնի՛լ կ'ուզէին քուրմերը, մեռնի՛լ կ'ուզէին իշխանները, մեռնիլ ու միասին թաղուիլ կ'ուզէին երիտասարդները :

Ժողովուրդը կը նետուէր խորխորատներուն մէջ, անդնդախոր ու դահավէժ հեղեղատներուն մէջ, Մասեաց սատանայի երախ վիհերուն մէջ:

Յանկարծ, ձայն մը ամպրոպային: Ազդակ մը, որ կը կեցնէ նոյնիսկ սրտին զարկը: Տորք Անգեղն է կարծես, որ կը մրճահարէ Մասեաց ժայռերը :

— Հայր, դուն գացիր գացիր, ժողովուրդն ալ կը տանիս միասին. ես աւերակներու վրա՞յ պիտի թագաւորեմ :

Ողջոյն քեզ, Արտաւազդ, Հանճարդ Հայկեան: Փշրուած դիցաբանութեան մը բեկորներուն, սխալ վերականգնումով՝ խեղանդամեալ արքայազուն, իշխան կերպարանափոխուած, աննման երիտասարդ, քեզ կը դիտեմ ահա մեր հնագոյն պատմութեան մշուշին մէջէն, քեզի կը դիմեմ ահա մեր նորագոյն պատմութեան խաւարին մէջէն, ու կ'աղերսեմ, կ'աղերսեմ որ ներշնչես գիս կենսաթրթիռ երիտասարդութեամբդ եւ զօրացնես գիս յաւերժութեան շունչովդ :

Ողջոյն քեզ, Արտաւազդ, Ոգիդ Հայկազանց: Վերաքննուած մեր պատմութեան ամէնէն հզօր, ամէնէն իմաստուն դէմքը՝ դուն, որ արհամարհեցիր Մահը, մերժեցիր Մահը, վանեցիր Մահը, տարազելով թէ

— Ոչինչ պէտք է կասեցնէ այս ժողովուրդին ապրելու եւ տեւելու կամքը, ոչ անցեալին փառքը, ոչ ալ ներկային դժբախտութիւնը: Ոչ կատարեալին հմայքը, ոչ ալ գալիքին փորձանքը :

Մեծութիւններ է տուեր այս ժողովուրդը — դարձեալ կու տայ :

Դժբախտութեանց է տոկացեր այս ժողովուրդը,— դարձեալ կը տոկայ :

Չենք ուզեր, որ մեռնի այս ժողովուրդը իր մեծ մեռելներուն հետ: Անոնց համար թող պատմութիւնը բանայ ոսկեշող Յիշատակարանը :

Մեռա՛ւ թագաւորը, կեցցէ՜ նոր թագաւորը :

Արտաւազդ, դուն սորվեցուցիր ինծի այս ճշմարտութիւնը: Ու դուն ներշնչեցիր դարձեա՛լ այս ժողովուրդին, որ չմեռնի իր վաստկած դափնիներուն վրայ, որ չյուսահատի նոյնպէս յետ պատահական ձախորդութեանց :

Ահա թէ ինչու կ'արհամարհեմ այն յիմար մերադնեայ վիպասանը, որ օտար գրականութեան մը փոշիներուն տակ թաղեց ինքզինք՝ մեղադրելով քեզ, որ չմեռար Բաբելոնի պարիսպներուն տակ :

Այժմ, Բաբելաստանի սահմաններէն ոչ հեռու, փոշի դարձած ազգերու աւերակներուն դէմ յանդիման, բարբարոսօրէն ջարդուած իմ ժողովուրդիս ոսկերոտիքին վրայ ոտքի, յանուն անոնց, որ չուզեցին մեռնիլ Բաբելոնի պարիսպներուն տակ, կը նորոգեմ Արտաւազդեան ուխտս ու կ'ըսեմ .

— Փառք մեռածներուն, փառաց փառք Բաբելոնի պարիսպներուն աւերակներուն վրայ կանգնած ազգերուն:

Փա՛ռք քեզի, Հայոց ժողովուրդ :

Հալէպ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԴԺԲԱԽՏ ԱՄՈՒՍԻՆԸ

★

Երեկոյեան թերթ մը անկիւն մը յատկացուցած է Տիկին Մէյֆիլտ կեղծանունին տակ պահուըտած փափկասունի մը, որ սաոր, անոր խելք կը սորվեցնէ, երբ իրեն պատմեն իրենց ցաւերը :

Երկու օր առաջ, դժբախտ ամուսին մը կը գրէր իրեն.

— Տիկին, շատ շլխդի կնիկ մը ունիմ եւ չեմ գիտեր թէ հետը ինչպէս գլուխ պիտի ելլեմ... Տանս վիճակը՝ մի հարցներ, քաշուելիք բան չէ : Տակնուվրայ : Գետինները աղտոտ, փոշոտ : Ասդին, անդին թուղթ, թերթ, զանազան առարկաներ : Անկիւն մը դիզած է իր հագուստները, գուլպաները, կօշիկները : Մէկ մասը՝ աթոռներուն եւ սեղաններուն տակ : Նստելիք տեղ չկայ : Պահարանները, դարակները՝ բերնէ բերան լեցուն : Անկողինները կը շտկէ՝ անկողին մտնելու պահուն : Կերակուրին ամանները կը սկսի լուալ այն օրը երբ խոհանոցը մաքուր աման մնացած չէ : Խելքս չի հասնիր, այս ինչ կնիկ է իմ կնիկս : Իր տանը մաքրութեամբ չհպարտացող կնի՞կ կ'ըլլայ եղեր...

Զարմանալի երեւոյթ, սակայն — գո — քանիս տունն ալ կը ծփայ, մաս – մաքուր : Ուրեմն թափթփածութիւն եւ շլխդիութիւն ժառանգական չեն : Երեւի հիմակուան աղջիկներուն շլխդիութիւնը իրենց արդիականութեան եւ ազատագրումին հետեւանքն է : Հազար խրատ կուտամ, օգուտ չունի... Երբեմն, նոյնիսկ, ես կարգի կը դնեմ կարասիները որ քիչ մը ամչնայ, բայց ականջ չի կախեր : Սիրելի Տիկին, ինծի խելք մը տուր, ի՞նչ ընեմ...

Փափկասուն լրագրողը, որ շատ անգամ իմաստուն դասեր կուտայ իրեն դիմողներուն եւ ամուսնական պատերազմներ կը լուծէ, այս անգամ անճրկեր մնացեր է եւ հրապարակաւ կը խոստովանի թէ շատ ազդու դարման մը չունի : Բայց, բան մը ըմած ըլլալու համար, կ'առաջարկէ.

— Քիչ մը պոռա, կանչէ եւ վախցուր : Քանի մը օր ալ տունէն հեռացիր, թող վախնայ : Ուրիշ ձեւ մըն ալ կայ : — Ըսածիս ճիշդ հակառակը ըրէ, այսինքն իրեն նուէրներ առ, ամէն իրիկուն տուփ մը շոքոլա տար, քիչ մըն ալ ծաղիկ : Զինքը գովէ, կեցիր : Երբեմն անուշ բառեր արտասանէ — աղուորս, հոգիս, սիրունիս : Առայժմ, այս ձեւը փորձէ, տեսնենք ուր կը հասնիս : Իրաւ ցաւալի վիճակ ունիս...

«Յաւալի»ն ալ խօ՞սք է, կատարեալ ողբերգութիւն, երբ տանդ մէջ կայ կին մը, որուն գործածուած թաշկինակը բազմոցին տակէն դուրս կ'ելլէ : Կին մը, որուն նայլըն գուլպաներն ու գիշերանոցը նետուած են խոհանոցին աթոռին վրայ : Կին մը, որ ամիսը անգամ մը գետինը կ'աւլէ եւ փոշին կը քշէ գորգին տակ : Կին մը, որ հիւրանոցին վարագոյրները կը լուայ... երկու տարին անգամ մը : Վստահ եմ, սակայն որ վերոյիշեալ դժբախտ նամակագրին կողակիցը Հայուհի մը չէ : Զի կրնար ըլլալ, որովհետեւ հայ տանտիկնոջ պէս տանտիկին չկայ, ուր ալ երթաք : Ես կը ճանչնամ հայ կին մը, որ քիչ կը մնայ շաքարն ու աղն ալ պիտի լուայ...

Շատ ապրին մեր մայրերը, որոնք, յաճախ, կարդալ, գրել չեն գիտեր, բայց հասցուցած են մաքրասէր ու տանտիկին աղջիկներ ու անոնց մէջ դրած են նաեւ մաքուր հոգի մը...

Այր մարդուն համար անէծք է անխնամ, թափթփած, շլխդի եւ աղտոտ կինը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

մար նա շատ կ'ուզենար, որ արծիւը պատառոտէր իր վիրաւոր ընկերոջը :

Բայց Գալօն սխալուեց : Արծիւը չկերաւ ընկերոջ դին : Նա աղիողորմ ծվոցներով պտտւում էր դիակի շուրջը հզօր կտուցով վեր բարձրացնում նրան, փորձում ոտքի կանգնեցնել ու թռցնել իր հետ :

Մենք քարացած նայում էինք : Իսկ արծիւը շարունակում էր, իր կսկծալի ողբը ընկերոջ դիակի վրայ եւ մենք զգում էինք այդ անլեզու թռչունի մեծ վիշտը :

—Թէ լաւ, ինչ ես կնկայ նման լացակումել, hայվաճ է, էլի՛, հօ մարդ չի... գընանք.— ասաց Գալօն : Ես նորից զգացի, որ խղճի խայթից է ասում նա, իրեն է սիրտ տալիս :

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԵՐԵԿՈՅԹԸ

★

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան նոր ձեռնարկը, «Հայաստանի Օրը» տեղի ունեցաւ Սեւակի սրահներուն մէջ շաբաթ գիշեր :

Ընդարձակ սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր, Նոր Սերունդի անդամներով, համակիրներով եւ բարեկամներով : Խօսնակի պաշտօնը կը կատարէր ընկեր Գր. Ամիրայեան :

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեէզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով որ երգուեցաւ Իսիլէ Մուլինոյի եւ Անիէռի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ խումբին կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Գայիշեանի :

Օրուան նախագահը ընկեր Շաւարշ Միսաքեան բացումը կատարեց խանդավառ բանախօսութեամբ մը.

Բացատրելով Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին դերը իբրեւ երիտասարդական կազմակերպութիւն, ընկերը թելադրեց պաշար ամբարել եւ գիրքեր գրաւել անվհատ : « Ձեզմէ շատեր վերարկուն մէկդի դրած են այս ցուրտերուն, ինչպէս կ'ընէինք մենք, երբ ձեր տարիքն ունէինք : Ուրեմն ուժ ունիք տոկալու : Հարկ է այդ կորովը ցոյց տալ նաեւ հանրային կեանքի մէջ : Այլասերման ցուրտին առջեւ կծկուիլ՝ կը նշանակէ տեղի տալ : Պէտք է յարձակիլ վտանգին դէմ : Դաշնակցութիւնը ձեզի կ'ընծայէ ամէն պատեհութիւն զարգանալու եւ գործելու : Տուած է ուղեցոյց, առանց սահմանափակելու ձեր հորիզոնը :

Եւ թող ամէնքն ալ գիտնան թէ այսօր «Հայաստանի Օրը» սարքելով դուք պարզ տարեդարձ մը չէ որ կը տօնէք, այլ Հայաստանի, ազատ հայրենիքի գաղափարը կ'արծարծէք ամէն տեղ » :

Ընկերուհի Տիրատուրեան երգեց «Կռունկը» եւ «Պճինկօ», իսկ ընկերուհի Քէչիշեան արտասանեց «Մօր մը երազ»ը (Սիամանթօ) : Ապա ճառ մը խօսեցաւ «Հայաստան»ի ներկայացուցիչը ընկեր Ա. Փափազեան : «Դժբախտ երիտասարդներ ենք, որովհետեւ մեզի կը պակսին հողն ու հայրենիքը, անոնց ծարաւը ունինք, եւ եթէ կը շարունակենք յամառօրէն աշխատիլ այսօր, պարզապէս անոր համար է որ կ'ուզենք վառ պահել հայրենասիրութեան ոգին մեր երիտասարդ սերունդին մէջ :

Եօթը տարիէ ի վեր կը հրատարակուի մեր թերթը, «Հայաստան», եօթը տարի ի վեր կը ջանանք լոյս եւ սնունդ տալ նոր սերունդին : «Հայաստան»ի միջոցաւ կ'աշխատինք ծանօթացնել մեր պատմութիւնը, հերոսական դրուագները, մեր վեթերաններու կատարած հրաշալի գործերը, որպէսզի հասնող սերունդը ծանօթանայ մեր անցեալի փառքերուն եւ ներշնչուելով պահէ իր տոհմային դիմագիծը » :

Պ. Գ. Ճարաճեան, ջութակի վրայ յաջողութեամբ նուագեց Վիվալտիի քոնչերթօն եւ ուրիշ կտորներ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Նաթալի Պասմաճեանի : Պ. Մ. Պօղոսեան՝ երգեց մի քանի զուարթ կտորներ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Մեսումենցի : Ընկերուհի Յարէթնազովեան արտասանեց « Կարօտի նամակը» իսկ ընկ. Աւետիս Քիփիէլեան մեներգեց յաջողութեամբ :

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի թատերախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Զ. Ղարիպեանի ներկայացուց ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, «Թորոս ծառայի արկածները» : Պանեէօ Քաշանի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի ներկայացուց հայկական եւ կովկասեան պարեր : Օր. Յակոբեան պարեց Ենգէլին, Օր. Աշխէն Գրիգեան ուզուն տարան, Օր. Օտէթ Արեւեան հին հայկական պար մը, իսկ Պ. Վիգէն Թորոսեան Լեռնական պարը :

Պ. Ապաշվիլիի ղեկավարութեամբ նոյն պարախումբը պարեց Տաղստանի պարերէն : Հայկական եւ կովկասեան պարերու մասնագէտ Խան Ճինկի (Պուրնութեան) մենապարեց վարպետօրէն, խանդավառելով ներկաները իր նորութիւններով :

Գեղարուեստականը երկար ըլլալով, կարելի չեղաւ ներկայացնել Առնուվիլի Նոր Սերունդի թատերախումբի պատրաստած զաւեշտը «Երկու ծայրայեղները» :

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

★

ՀԱԼԷՊ, 2 Փետր.— Շաւարշ Նարդունի, որ ամիսէ մը ի վեր Պէյրութ կը գտնուէր, Լաթաքիոյ ճամբով Հալէպ հասաւ փետրուար մէկին եւ քաղաքի մուտքին դիմաւորուեցաւ ընկերներու կողմէ : Յետրեկէն եաք, ընկերներ Նարդունի, Մ. Տէր Գալուստեան եւ Մ. Իշխան, այցելեցին Ազգ. Քարէն Եփփէ ճեմարանը, ուր խօսեցան ուսանողութեան, խանդավառ մթնոլորտի մէջ :

Շ. Նարդունի խօսեցաւ հայ ըլլալու հպարտութեան, մասնաւորաբար հայկ. մշակոյթի եւ լեզուի մեծութեան մասին, հաւատք յայտնելով, որ դոյզ ճեմարաններն նոր սերունդին մէջ պիտի զարգացնեն ազգային գիտակցութիւնը եւ զանոնք պիտի պատրաստեն վաղուան համար : Խօսք առաւ Մ. Իշխան եւ իր կարգին խօսեցաւ ուսանողութեան դերին եւ հայ ըլլալու «առաքելութեան» մասին : Ընդգծեց, թէ կեանքի դժուարին պայմաններ կը սպասեն մեր երիտասարդութեան եւ թէ հայ ուսանողին եւ ընդհանրապէս նոր սերունդին համար գերագոյն պարտականութիւն է բարձր պահել մեր ազգային արժանապատուութիւնը : Հայ ոգիի անվթար պահպանումին, ազատութեան ու մշակոյթին անդրդուելով, Մ. Իշխան հրաւիրեց ուսանողութիւնը դրօշ մը դարձնել իրեն համար կեանքի այս հասկացողութիւնը :

Խօսք առաւ նաեւ ընկեր Մ. Տէր Գալուստեան եւ պարզեց հայ երիտասարդութեան դերը սփիւռքեան կեանքին մէջ :

× Նարդունի այցելած է նաեւ Լաթաքիա եւ Այնճար, ջերմագին ընդունելութիւն գտնելով եւ ճառեր խօսելով : Յետոյ վերադարձած է Պէյրութ, Եգիպտոս անցնելու համար, ուր պիտի մնայ մէկուկէս ամիս :

Յետոյ սկսան եւրոպական պարերը, Կարօ Սարեանի նուագախումբի առաջնորդութեամբ, տեւելով մինչեւ առաւօտ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ :

Ձեռնարկը իր ամբողջութեան մէջ մեծ յաջողութիւն մը եղաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին համար, որ այս առիթով կրցած էր համախմբել մօտ հինգ հարիւր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ :

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՉԸՐՉԻԼԻ եւ իր երեք նախարարներուն մեղրամոմէ արձանները ջարդուփշուր ըրաւ անծանօթ մը, Տիկին Թիւսոյի թանգարանին մէջ որ կը համապատասխանէ Փարիզի Միւզէ Կրեվէնին : Խումբ մը աշակերտուհիներ կը ճչային, երբ մարդը նախ գլխատեց եւ յետոյ կտոր կտոր ըրաւ չորս արձանները : Անմիջապէս ձերբակալուեցաւ : Վնասը կը հաշուեն հազար սթերլին :

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Աղջիկները հրհռացին, ոտքերը գետին զարկին, հրաւիրեցին Շուշիկը որ բեմ գայ, իր շնորհքը ցոյց տայ : Նեղ ինկաւ Շուշիկը տաք ու պաղ քրտինք թափեց : Մոկացի աղջիկը եւ քաղքենի բեմ : Իրաւ է թէ Շուշիկը իր հայրենիքի մէջ, բարձր լեռներու եւ կանաչ բլուրներու վրայ կամ հովիտներու մէջ, ուլերը արածելու ժամանակը շատ երգած էր..., բայց՝ Այգեստանը Մոկս չէր, ոչ ալ ամերիկեան դպրոցը՝ Աւդալենց տան բակը, ինչպէ՞ս երգէր...: Օ՜, այս որչափ աղջիկներ, որչափ ուսուցչուհիներ... Շուշիկը կ'ամչնար, չէ՞ որ գիւղացի էր :

Շուշիկ կծկտեցաւ ու կծկտեցաւ : Իսկ տնօրէնուհին՝ դեռ բեմի վրայ էր, կը խօսէր, կը համոզէր զինքը :

— Շու... չիկը բարի աղջիկ է, ան ինծի վոչ պիտի չը սէ. անիկա մեզի պիտի երգէ, Տիրոջ շնորհը անոր վրայ ըլլայ :

Վերջապէս Շուշիկը իր տեղին վրայ ելաւ, ոտքի ելաւ, երեսը կախած, Աբեղնազը անոր ընկերացաւ մինչեւ բեմ : Հարիւրաւոր աղջիկներ կը նային : Թուխ մորթով, սեւ ու գանգուր մազերով, մարմրուն ու լայն աչքերով Շուշիկը ահա բեմին վրայ : Պահ մը նայեցաւ աշակերտուհիներուն, քանի մը անգամ տեղը փոխեց ու երեսը ծածկեց, մէկ – երկու հեղ, մէկ ալ հազաց, ապա՝ իր ձայնը հոսեցուց, հնչեղ ու սրտամորմոք, խռովալից ու կերկերուն..., Մոկաց Աշխարհը իր լեռներովն ու անտառներովը, իր կապաններովն ու հովիտներովը, գետերու կարկաչներովը ու քարայրներու խորհուրդովը կը հոսէր այդ ձայնին մէջէն : Նախ վախկոտ, տատամսոտ բան մը ունէր Շուշիկի ձայնը, գլգլայ մեղմ, հազիւ լսելի, պատէ պատ զարնուեցաւ, իր ճամբան մոլորած ուղեւորին նման վարանեցաւ, սակայն շուտով գտաւ ինքզինքը, դարձաւ առոյգ, կենդանի եւ լեցուն :

Բեմը կը լեցուէր սիրով եւ գիւցազնութեամբ : Սրահը կը գինար, կ'ուռէր, կը գեղեցկանար, վասնզի Շուշիկի ձայնը կուգար հրաշալի ճամբաներէ եւ չրանուած արուեստի մը յօյզովը :

Շուշիկը կ'երգէր իր երկրին դիւցազներգութիւնը, Մոկաց Միրզէն,

Օրն էր Ուրբաթ,
Լուս ի Շաբաթ,
Գեաշտ էրեր եճէ Մալաքեաւէն,
Թղթիկ մ'եկաւ Ջըզիրու քեաղէէն,
Առին, բերին Մալաքեաւէն,
Տուին ի ձեռին Մոկաց Միրզէն,
Հազար ափսոս Մոկաց Միրզէն :

Այդ գիշերը Շուշիկի փառքին սկիզբն եղաւ, աշակերտուհիները զինքը երդչուհի անուանեցին եւ անվերջ ծափերով դնահատեցին անոր ձայնը, երաժշտական արուեստը : Աբեղնազն ու Շուշիկը գոհ սրտով վերադարձան իրենց ննջարանը ու քնացան : Շուշիկը ինչո՞ւ ուրախ էր այդ գիշերը, եւ Աբեղնազը ինչո՞ւ հպարտ էր :

Երկու որտում սիրտեր էին, անոնք՝ իրարու մէջ գտան հոգեկան մխիթարանք ու երջանկութիւն :

Այգեստանի ամէնէն բարձր մէկ կէտին վրայ կը գտնուէր Ամերիկեան Շրջանակը : Դէմը՝ ընդարձակ դաշտ մը եւ Ուրբաթ Առուն, քիչ մը անդին՝ Վարագայ լեռը, Կարմրուորայ վանքը :

Տարածուն եւ գեղեցիկ : Պարիսպի մը գօտին կը գօտեւորէր վայրը, այդ շրջանակին մէջ էին՝ ամերիկեան վարժարանները, որբերու եւ որբուհիներու դոյգ ննջարանները, լուացարանն ու փայտանոցը, մթերանոցներն ու հիւանդանոցը, հողմաղացն ու դեղարանը, ժողովարանն ու պարտէզը : Այգեստանի հողին առասպելական արգասաւորութիւնը միացած Ամերիկացիներու կիրթ ճաշակին՝ բարձրահայեաց այդ դիրքը վերածեր էր կախարդական վայրի մը : Հոն՝ դարունը կուգար փարթամ զգեստաւորումով : Ամառը՝ այն տեղ կը մտնէր հպարտանքով ու շռայլ ճոխութեամբ : Աշունը՝ նուազ քայքայող ու վայրագ էր հոս : Դաստիարակութեան պահերուն՝ լուռ էր Շրջանակը, երբեմն՝ հազիւ անցուդարձ ընող աշխատաւորները կը համարձակէին խանգարել լռութիւնը, բայց առտուները, յեամիջէնքին եւ իրիկունները՝ Շրջանակը աշակերտներու ժխորէն կը պայթէր, կեանքը կը կ'եռար, կը ճողփար :

Հին քրիստոնեայ Հայաստանի մէջ՝ նորելուկ քրիստոնեայ Ամերիկացիները եկած էին Յիսուսի խօսքը տարածելու Միսիոնարներ, աղօթք, դուշակութիւն ու պատգամ : Ողորմութիւն, հմայիչ ժպիտ, եւ պարտադրական «ամէն»ով մը վերջակիտուած քարոզ մը : Շրջանակին գլխաւոր դրան առջեւ՝ գթութեան տեսանելի հետքեր : Հիւանդանոցի մուտքին վրայ՝ սամարացիներ ու վիրաւորներ : Ժողովարանի նստարաններուն վրայ՝ փաղաքուշ խօսքեր, կեղծ ժպիտ եւ կաղապարուած բառեր : Հոգեշարժ եւ նոր դարձի եկածներու շմոր ամբոխ :

« Սուրբեր » եւ երգարան : Աղօթք եւ ամէն :

Ու վերջապէս՝ քրիստոնեայ Հայերը հեղ մըն ալ քրիստոնեայ կ'ըլլային : Հին տիկերու մէջ՝ կը լեցուէր նոր գինին : Ազգային կրօնքի ճարճատում : Կաղ ու կըռիւ : Քէն եւ ատելութիւն : Վերջապէս՝ մոխիր եւ ոչնչութիւն : Ու այս բոլորին վրայ՝ ամերիկեան քարոզիչներու անյատակ տգիտութիւնը :

(Շար.)

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

Երեք նախարարները պարզեցին եւ չէշտեցին արեւմուտքի կնքած ապահովութեան համաձայնութեանց էապէս պաշտպանողական հանգամանքը: Նոյնպէս առաջարկներ եղան, քննելու համար Խ. Միութեան պահանջած ապահովութեան զօրացման եղանակը: Խորհրդային պատուիրակութիւնը չպատասխանեց այս առաջարկներուն: Իր ըրած առաջարկները պիտի քանդէին Արեւմուտքի ապահովութեան ցանցը, իսկ խորհրդային ճակատին զինուորական ուժը պիտի մնար անվթար: Երեք կառավարութիւնները միտք չունին չեղելու իրենց ջանքերէն՝ զարկ տալու համար պաշտպանութեան ցանցին որ լաւագոյն երաշխաւորութիւնը կը ներկայացնէ ապագային համար:

ՈՒՐԻՇ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մոսկուայի անթելին խօսնակը երկարօրէն պարզելէ ետք Խ. Միութեան առաջարկները, յայտարարեց թէ Պերլինի խորհրդաժողովին միակ դործնական արդիւնքը եղաւ Ժընեւի խորհրդաժողովը, որ, Չինաստանի հետ, ի վիճակի պիտի ըլլայ վերջնապէս կարգադրելու Քորէայի խնդիրը եւ որու ընթացքին կարելի պիտի ըլլայ քննել խաղաղութեան վերահաստատումը Հնդկաչինի մէջ»: Մերժուեցան Խ. Միութեան առաջարկները Եւրոպայի մասին, «բայց եւ այնպէս Զօրսերու չփումները Պերլինի մէջ թանկագին էին բանակցութեանց ապագային համար»:

× Հարաւ. Քորէայի կառավարութիւնը ուժգնօրէն մերժեց Պերլինի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը Քորէայի մասին եւ յայտարարեց թէ ոչ ոքի իրաւունքն տայ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքելու Ժընեւի մէջ: Պերլինի մէջ տրուած որոշումը հիմնովին կը հակասէ զինադադարի համաձայնութիւն»: Բայց եւ այնպէս Հարաւ. Քորէա տրամադիր կ'երեւայ մասնակցելու Ժընեւի ժողովին:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, Լոնտոն վերադառնալով յայտարարեց.— Յուսախաբ եղայ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մասին կատարուած վիճաբանութիւններէն: Այս երկու խնդիրները հիմը կը կազմեն մեր բոլոր դժուարութեանց եւ տրուելիք որոշումներուն՝ Եւրոպայի մէջ»: Միւս կողմէ նախարարը ուրախ է որ յաջողեցան համաձայնութեան մը յանգիլ Ծայր. Արեւելքի մասին, ժողով մը նշանակելով:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր խօսելով Պերլինի ժողովին ձախողման մասին, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը Սթալինի մահէն ետքն ալ չէ հրաժարած իր եւրոպական քաղաքականութենէն.— Պառակտել արեւմտեան պետութիւնները եւ ճամբել Մ. Նահանգները: Բայց գոհ է որ արեւմտեան ճակատը ամրապնդուեցաւ Խ. Միութեան հանդէպ, մասնաւորապէս Գերմանիոյ մասին: «Պաղ պատերազմը պիտի շարունակուի: Անհրաժեշտ է գլուխ հանել եւրոպական միութիւնը, մեր բոլոր ուժերով, այլապէս Խ. Միութիւնը պիտի շահի պաղ պատերազմը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐՈՒ յաւելման մասին շրջաբերական մը հրատարակուեցաւ, որուն համաձայն 1954 Յունուար 1-էն սկսեալ երկու զաւակի համար պիտի վճարուի ամսական 3755 ֆրանք, երեք զաւակ՝ 9487, չորս՝ 15·180, հինգ՝ 20·872, վեց՝ 26·565, եօթը՝ 32·254, ութ՝ 37·950, ինը՝ 43·642, տասը՝ 49·335:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԴԱՏ ՄԸ պիտի բացուի վաղը, երկուշաբթի, Շէռշ Միտիի զինուորական ատեանին առջեւ: Ամբաստանեալներն են գերման զօր. Օպերկ եւ օգնականը՝ Քնոխեն, որոնք պատասխանատու կը համարուին հազար պատանդներու գնդակահարման եւ մօտ երկու հարիւր հազար Ֆրանսացիներու աքսորման: Քննութիւնները կը շարունակուէին տասը տարիէ ի վեր:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը ատժամապէս եւ առնելով իր հրաժարականը, Դամասկոս գնաց, տեսակցութիւն մը կարգադրելու համար Նախագահ Շամունի եւ զօր. Շիշաքլիի միջեւ: Լիբանան կ'ուզէ միջնորդի դեր կատարել, կարգադրելու համար Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ ծագած թիւրիմացութիւնները:

ԿԵՂԾ 50 ՖՐ. ՆՈՑՆԵՐ շրջաբերութեան հանուած են: Ընդհ. դատախազութիւնը դատ բացաւ, կեղծարարները երեւան հանելու համար:

ՌՈՒՄԱՆԵՐԷՆԸ բարեփոխելու ձեռնարկած է բոլշեւիկեան իշխանութիւնը, զտելով շատ մը լատինական բառեր:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի Հ. Յ. Դ. Եդիպտացի կոմիտէին կողմէ:

Այս կիրակի գիշեր, ժամը 8·30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Հայաստանի «Փրկութեան կոմիտէ»ի անդամ՝

ԸՆԿԵՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ արտասանութիւն, Պ. ԷՐՈՒԱՆ ՖՈՌԷ (թաւջութակ): Այլ անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է

×

Հ.Յ.Դ.ԻՍԻի Զաւարեան կոմիտէն Փետր. 18ը կը տօնէ Խրիմեան սրահին մէջ, Փետր. 28ին: Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսիի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ: Հովանաւորութեամբ Առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, եւ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան:

Ուր, 26 Փետր. ժամը 8·30ին, Իսիի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ, 25 Ավընիւ Վիքթոր Կրէսօն:

Կը ներկայացուի Վարդանանցի տօնին առթիւ՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Կամ «ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ» (Սմբատ Բիւրատի):

Սրահի տաքութիւնը ապահովուած է:

Հաղորդակց. միջոցներ:— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի, օթօպիւս 123, 190:

Վարագոյրը կը բացուի ժամը ճիշդ 8·30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Տոմսակներու գիներն են 300 եւ 200 Ֆր.:

Դիմել՝ Եկեղեցիի Շինութեան Յանձնախումբի անդամներու, ինչպէս նաեւ Իսի լէ Մուլինոյի հայ սրճարանատէրերուն:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի մէջ, Փետրուար 28ին, կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Նախաձեռնութեամբ Արիներու եւ Արենոյշներու: Գլխաւոր դերակատարներն են՝ Նախկին Արիներէն Պ.Պ. Մակարեան, Օ. Ճարայեան, Կ. Յարութեան, Ս. Թոէքաթլեան եւ խմբապետուհիներ՝ Ալ. Յարութիւնեան, Մ. Աշճեան:

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Խմբերգ: մարզանք, պարեր, արտասանութիւններ՝ (Վարդանին նուիրուած) եւ բուրգերու կազմութիւն:

Մուտքը ազատ է:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ կը կատարէ այս հինգշաբթի ժամը 9·45ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջակայքի դասընթացքներու աշակերտները եւ հասարակութիւնը:

Կը նախագահէ արարողութեան ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պատարագէն ետք Դպրաց Դասը պիտի երգէ յատուկ պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կօշկակարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, իրենց մօր, զոքանչին այրի տիկին Հռիփսիմէ Եազմաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի բոլոր իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը «Արծիւ» Մարզականին դէմ, այս կիրակի ժամը 15-ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ, Սէն Ժիւլիէն: Ի նպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վիրաւոր մարզիկներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի Երիտ. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ գումարները.—

Տիկին Պահատուրեանի փոքրիկին տարեդարձին առթիւ 3000 Ֆրանք, Յ. Նիկողոսեան հազար ֆրանք, Կ. Ճնկտրեան երեք հազար, Յ. Հարէլեան 500, Օ. Ալէքսանեան 200, Օ. Տէր Պետրոսեան 500, Կ. Շահինեան 500, Ա. Զատիկեան 600, Կ. Խաչատուրեան 500: Բոլորն ալ իրենց անուան տօնախմբութեան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ըստացած է երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Թորոսեանէ, իրենց զաւկին մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Թատերական բացառիկ ներկայացում Ապրիլ 25ին, Մարսիլիոյ մէջ, Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ Նախկին Սանուց Միութեան Մարսիլիոյ մասնաճիւղին:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի Վռամեան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍ. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի, ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՈՍԿԵԱՆ ԵՒ ՄԸՍԸՐԼԵԱՆ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆՆԵՐԸ: Գրեց՝ Հ. Եփրեմ Պօղոսեան: Վիէննա, Մխիթարեան տպարան: Գին 1·20 զուից. ֆրանք:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր·, վեցամս· 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր· — Հատը 12 փր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ · MARDI 23 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7302 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2713

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՏՔՆ ԱԼ ԿԱԹ Կ'ՈՒԶԷ

Այլազան են հոգեկան աղճատման պատճառները :

Մասնաւորապէս Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հայկական գաղութներուն մէջ, չարիքին գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէ սանձարձակ ազատութիւնը :

Սխալ չհասկնաք :

Բուն չարիքը ազատութիւնը չէ, այլ անոր ծուռ, խեղաթիւր գործածութիւնը :

Անատոլուի խորերէն եկած խեկարներ կան որոնք առտու մը խաւարէն լոյս ցատկած ըլլալով, կորսնցուցեր են իրենց հաւասարակշռութիւնը :

Շատերուն համար սովորական յանկերգ մը դարձած է թերխաշ գիտելիք մը, — «Այստեղ Ամերիկա է,— Այստեղ Փարիզ է» :

Այսպիսիները յաճախ տեղացիներն ալ կը գերազանցեն, ղունաւորելով, ճոխացնելով ոլոր-մոլոր բարքեր :

Շատերը կանոնաւոր դպրոց տեսած են : Բայց, տարիներէ ի վեր, նոր սնունդ ստացած չըլլալով, կը մնան խոպան ե՛ւ մտքով ե՛ւ սրտով :

Իրենց գիտցած Ֆրանսերէնը կամ անգլերէնը միայն «մարշէ»ին մէջ կ'անցնի :

Եւ սակայն, կ'ուզեն վե՛ր արտի ցորեն երեւալ, անտեսելով ինչ որ Հայերէն է կամ Հայկական :

Եթէ բարեհաճին եկեղեցի հանդիպիլ տարին քանի մը անգամ, լիուլի կատարած կ'ըլլան իրենց պարտականութիւնը :

Մնացեալին խառնուելու իրաւունք չունին : Ձեզի դաս ալ կուտան ...

Եւ այսպէս, չուկայէն տուն եւ տունէն չուկայ հետզհետէ կը կազմուի նկարագիր մը, որ ոչ միայն խորթ է, այլ եւ խորապէս վարակիչ :

Մէկը միւսէն ետ մնալ չուզեր «սիվիլիզէ» երեւալու մարզանքին մէջ եւ աստիճանաբար ճամբան կը հարթուի դէպի օտարացում : Դէպի հոգեկան աղճատում :

Գաւառէն համեստ աշխատաւոր մը անցեալ օր դիտել կուտար խորին դառնութեամբ ·

—Անխնայ կը մեղադրէք նոր սերունդը որ հայերէն թերթ կամ գիրք չի կարդար : Տարեցները նուա՞զ մեղադրելի են : Ես ձեզի հազարաւորներ ցուցնեմ որոնք լաւ հայերէն սորված են, եւ սակայն ոչ գիրք, ոչ ալ թերթ կը կարդան :

Դժուար չէ երեւակայել հետեւանքը, երբ Հայերէն կարդալու վարժութիւնն ալ կորսուի, ուրիշ բարեմասնութեանց հետ :

Միջավայրին բարքերուն յարմարելու, «եւրոպականութիւնը» կապկելու մարմաջը Սէնի եւ Ատլանտեանի ափերէն ալ անդին անցած է, հունտեր ցանելով նաեւ Միջին Արեւելքի մէջ :

Դիւրին վաստակներ դիզելու, վայելքի բոլոր երակները քամելու համաճարակ մը՝ արեւմուտքէն արեւելք :

Եթէ փորձուիք պարտականութիւններն ալ յիշեցնել, կը հեգնեն ձեզ, իբրեւ «յետամնաց» : Եւ կամ պատրուակներ կը ճարեն, արդարանալու համար :

Ամէնէն անճարակն ալ կը ջանայ ձեզ համոզել թէ զբաղած է : «Ժամանակ չունիմ նոյն իսկ օրուան թերթը կարդալու» :

Արդարեւ, լպրծուն սովորութիւններ կան որոնք ոչ ժամանակ, ոչ ալ տրամադրութիւն կը ձգեն մտածելու, կարդալու, գործելու :

Այդ սալոնական սովորութիւնները կրնան ձեզ արթուն պահել մինչեւ առտու, կլոր կամ քառակուսի սեղանի մը չուրջ ··

Այսպէս, միտքն ու սիրտը զրկուելով մայրենի կաթէն, հետզհետէ կ'օտարանան : Նոր հոգեբանութիւն մը կը կազմուի — կազմուած է արդէն :

Ո՞վ փորձեց համրել անոնք որ Հայրենիք եւ ազատութիւն կ'երազէին երէկ, իսկ այսօր հայերէն մտածելն անգամ յետադիմութիւն կը նկատեն ....

Շ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴՂՐԴԱԳԻՆ ԴԱՏ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀԱԶԱՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒՄ ԵՒ ԶԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ԱՔՍՈՐՆԵՐ

Երէկ Շէրշ Միտիի զինուորական ատեանը սկսաւ դատել երկու Գերմաններ, զօր· Քարլ Օպերկ եւ օգնականը՝ գնդ· Հելմութ Քնոխըն : Առաջինը արդէն մահուան դատապարտուած է անգլ· ատեանի մը կողմէ, որ յետոյ ցկեանս թիապարտութեան վերածեց պատիժը :

Երկու ամբաստանեալները դատի կը սպասեն տասը տարիէ իվեր : Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ դեռ կրնան սպասել քանի մը շաբաթ կամ քանի մը ամիս : Օպերկի պաշտպան փաստաբաններէն մէկը հիւանդ է : Իսկ դատավարութիւնը կրնայ տեւել առ նուազն երեք շաբաթ :

Այս դատավարութեամբ պիտի պարզուին հիթլէրական ոստիկանութեան յայտնի եւ գաղտնի ծալքերը, գրաւման շրջանին : Թղթածրարը 90 քիլօ կը կշռէ եւ կը քննուի տարիներէ ի վեր : Հրաւիրուած են մօտ հարիւր վկաներ, որոնց մէջ կը գտնուին նախկին վարչապետներ Փօլ Ռէնօ, Տալատիէ, զօր· Ժերօ, ոստիկանական վերատեսուչներ եւ ուրիշ երեւելիներ : Ահագին ոճիրներ կը վերագրուին երկու ամբաստանեալներուն, եւ մանաւանդ զօր· Օպերկի որ Փարիզի ջարդարարը կը համարուի : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ իր ոճիրները չեն սահմանափակուիր միայն Փարիզի մէջ : Զօրավարը պատասխանատու կը համարուի 80·000 քաղաքական եւ 140·000 ցեղային աքսորներու, ինչպէս եւ ջարդերու եւ չարչարանքներու՝ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ : Ինք պատասխանատու կը համարուի նաեւ հազար պատանդներու գնդակահարման, խումբ մը փարիզեան ուսանողներու սպանութեան, Մարսէյլի հին նաւահանգստին (Վիէօ – Փօռ) քանդումին, Աւքի եւ Օրատուրի ջարդերուն : Այս առթիւ պիտի յիշուին նաեւ Ֆրանսացի գործակիցներ, որոնք քամնելի ոճիրներ գործած են : Պիտի բացուին ֆրանսական «միլիս»ին թղթածրարները : Գերման զօրավարը ուզած էր դատուիլ իր աստիճանին համապատասխան սպաներու կողմէ · բայց զինուորական ատեանը որոշեց զինքը դատել իբրեւ պատերազմի ոճրագործ : Ուրեմն ատեանը կազմուած է ստորադաս կամ բարձրաստիճան սպաներէ :

Զօր· Օպերկ հիթլէրական Գերմանիոյ ամենազօր ոստիկանապետին՝ Հիմլէրի կողմէ նշանակուած էր «պատասխանատու Ֆրանսայի գերման զինուորներուն ապահովութեան», 1942 Մարտէն 1944 յուլիս : Ինչպէս գրած էինք, գործին քննութիւնը տասը տարի տեւեց : Զինուորական ատեանը անհրաժեշտ գտած էր ջախջախիչ ամբաստանագիր մը կազմել, զօրավարը եւ իր օգնականը դատելէ առաջ : Այդ աշխատանքը կատարուած է արդէն : Ամբաստանագիրը, որ կը բաղկանայ 250 էջերէ, Օպերկը մեղսակից կը նկատէ իւրաքանչիւր ձերբակալութեան, աքսորի եւ սպանութեան : Կ'ըսէ թէ ինքն էր որ աքսորելու, գնդակահարելու գերագոյն հրամանը կ'արձակէր, յանուն գերման բանակին ապահովութեան : Նախկին առեւտրական, Օպերկ ոստիկանական մասնագէտ մը կը համարուէր եւ նախապէս ծառայած էր Լեհաստանի մէջ : Փարիզ ղրկուած էր 1942ին, արտակարգ լիազօրութիւններով : Իբրեւ զօրավար «էս – էս» ներու, գերման մառեշալներէն աւելի լայն իրաւասութիւններ կը վայելէր : Իր օգնականը, Քնոխըն, նոյնպէս իր մեծաւորներուն ամբողջ վստահութիւնը կը վայելէր եւ Փարիզ եկած էր աւելի կանուխ, 1940ին : Ֆրանսական «միլիս»ը այս երկուքէն կը ստանար իր հրահանգները :

Գերման դրամական պատմութեան գլխաւոր մէկ էջը պիտի բացուի այս դատավարութեամբ :

ՆՈՐ ՑԱՆՑ ՄԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԹՈՒՐՔԻԱ, ՓԱՔԻՍՏԱՆ, ԻՐԱՆ, ԻՐԱՔ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի միջեւ գոյացած համաձայնութեան : Մասնագէտներ այդ համաձայնութիւնը կը նկատեն երկաթեայ թել մը որուն կրնան կառչիլ արեւելեան երկիրներ ալ, պաշտպանութեան ցանց մը կազմելու համար :

Մ·Նահանգները քաջալերելով այս զօրծակցութիւնը եւ վերազինելով Փաքիստանը, կ'ուզեն ճամբան հարթել նաեւ Իրանի եւ Իրաքի համար : Փաքիստանի վարչապետին վերջին յայտարարութիւնը իրական կոչ մըն է Միջին Արեւելքի բոլոր Իսլամներուն : Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ եւս յայտարարեց տեսակցութեան մը առթիւ.— «Նախատեսուած դաշնագիրը չի կրնար փոխել Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը որ եւ է խաղաղասէր երկրի հանդէպ : Մենք անկողմնակալ եւ բարեացակամ ենք բոլորին հանդէպ եւ հաւատարիմ՝ ուրիշ երկիրներու հետ կնքուած յանձնառութեանց : Ծրագրուած դաշնագիրը ոչ զինակցութիւն մը պիտի ըլլայ, ոչ ալ զինուորական համաձայնութիւն մը· այլ հասարակաց աշխատանք մը՝ վճռելու համար թէ ինչ կարելի է ընել խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը զօրացնելու համար, նկատի առնելով երկու պետութեանց աշխարհագրական եւ քաղաքական առաւելները եւ միջազգային հանգամանքները» :

Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կուտան թէ դժուարութեանց պիտի հանդիպի արաբական երկիրներու մասնակցութիւնը թուրքեւփաքիստանեան դաշինքին, նկատի առնելով Անգլիոյ դիրքը եւ ուրիշ պարագաներ : Արաբական երկիրները կը կասկածին Թուրքիոյ զօրացումէն, որ կրնայ ձգտիլ նախկին օսմանեան տիրապետութեան, ինչպէս եւ Մ· Նահանգներու միջամտութենէն : Ամերիկացիներու ծրագիրն է ստեղծել պաշտպանութեան ցանց մը որ արեւմուտքէն պիտի կռթնի Թուրքիոյ, արեւելքէն՝ Փաքիստանի վրայ : Մասնաւորապէս Եգիպտոս վերապահ դիրք մը բռնած է այս ծրագրին հանդէպ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, Նիւ Եորք վերադարձաւ, 18 օր շրջելէ ետք Մ· Նահանգներուն մէջ, արեւելքէն արեւմուտք :

ՖԱՐՈՒՔԸ Իտալիայէն վտարելու համար բանաձեւ մը առաջարկեցին Վենետիկի քաղաքապետական խորհուրդին չորս անդամները, մէջն ըլլալով դեր-քաղաքապետը : Բանաձեւը վարչապետին յղուած է, յանուն ազգային արժանապատուութեան եւ բարոյականի :

ԻՐԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, զօր· Զահետի, հրապարակաւ ամբաստանեց հռչակաւոր կրօնապետը՝ Այաթոլլահ Քաշանին, իբրեւ «կեղծաւոր եւ դաւադիր» : Եւ սպառնաց փակել անոր «ամբոխավարութեան խանութը» : Այս ազդարարութիւնը բաւական կը համարուի առ այժմ : Վարչապետին խօսնակը «Քաշի» կոչելով Քաշանին, ըսաւ թէ «ան որ այսօր ազատ ընտրութիւններ կը պահանջէ, երբեք չբողոքեց ապօրէն ընտրութեանց եւ անմեղներու սպանութեան դէմ» : Կրօնապետը եւ իր երկու որդիները ձախողեցան ընտրութեանց մէջ· իսկ երրորդ որդին, որ իրեն հակառակ է, երեսփոխան ընտրուեցաւ :

ԱՌԱՔԵԼ ՋԱՔՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Ցաւով կ'իմանանք թէ շաբաթ առտու մեռած է Պ· Առաքել Ջաքրեան, որ մասնաւոր բուժարան մը փոխադրուած էր աճապարանքով : Բժիշկները շատ ծանր գտնելով իր վիճակը, արգիլած էին նոյն իսկ եղբօրը եւ քրոջը այցելութիւնը :

Հանգուցեալ գիտնականը ծնած էր 1887ին Դամասկոս, ուր հայրը՝ բնիկ Մշեցի՝ զինուորական բժիշկ էր :

Երկրորդական կրթութիւնը ստացած էր Պոլսոյ մէջ, աւարտելով Ղալաթիոյ Կեդրոնական վարժարանը :

Օսմ· Սահմանադրութենէն ետք (1908) մրցումի մը մասնակցելով, յաջողած էր ընդունուիլ իբրեւ պետական սան, մասնագիտական ուսման հետեւելու համար Փարիզի մէջ :

Այդ շրջանին Փարիզ գալով, մտաւ Սորպոնի գիտական ճիւղը, որուն շրջանը աւարտեց մեծ յաջողութեամբ, իբրեւ քիմիագէտ : Պոլիս վերադարձին, դասախօս նշանակուեցաւ Օսմանեան համալսարանի գիտական բաժնին, միաժամանակ քիմիագիտութեան դասեր ստանձնելով Կեդրոնական վարժարանին մէջ :

Ուսուցչական ասպարէզին հետ, իր գործօն մասնակցութիւնը բերած է հանրային գործերուն, Պոլսէն մինչեւ Փարիզ :

Պոլսոյ գրաւման ատեն (1918), ներկայացուցիչն էր նորակազմ Տարագրելոց յանձնաժողովի որբահաւաքման գործին, եւ յաջողեցաւ բազմաթիւ որբեր ազատել թրքական տուներէ, շնորհիւ դաշնակից իշխանութեանց աջակցութեան : Քէմալական արշաւանքէն ետք, Ջաքրեան ալ ստիպուեցաւ հեռանալ Պոլսէն, վերջնապէս հաստատուելով Փարիզի մէջ : Սորպոնի իր նախկին ուսուցիչներուն յանձնարարութեամբ, պաշտօն ստացաւ գիտական բաժնի տարրաբանական ճիւղին մէջ, ուր մասնաւորաբար պրպտումներ կը կատարէր քաղցկեղի մանրէներուն մասին : 1939ին իր ուսումնասիրութեանց արդիւնքը ամփոփեց մասնաւոր գրքոյկի մը մէջ, (Ֆրանսերէն) :

Այս առթիւ վարձատրուեցաւ Պատուոյ Լեգէոնի ասպետի աստիճանով : Ուրիշ գիտական ուսումնասիրութիւններ հրատարակած է զանազան պարբերաթերթերու մէջ :

Տարիներով գործօն անդամ եղած է Փարիզի Աղքատախնամ ընկերութեան : Ժամանակ մը անդամ էր նաեւ Բարեգործականի Կեդր· վարչութեան, բայց հրաժարեցաւ քանի մը տարի առաջ, վէճի մը հետեւանքով :

Որդեգրած էր որբուհի մը, որ ներկայիս զաւակներու մայր է :

Քանի մը տարի առաջ կորսնցուց իր խորթ մայրը, որ հարազատ զաւկի մը պէս մեծցուցած էր զինքը (բուն մայրը կորսնցուցած էր շատ պզտիկ տարիքին) : Անոր մահը մեծապէս ազդած էր իր վրայ : Ատեն մը աչքերը վնասուած էին մեծապէս եւ երկար տառապեցաւ :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՀՌՈՄԻ խորհրդային դեսպանը, Պ·Պոկոմոլով իր պաշտօնատեղին հասնելով, ընդունուեցաւ չեխական, լեհական, ռումանական եւ հունգարական ներկայացուցիչներուն կողմէ : Ոչ մէկ պաշտօնական անձնաւորութիւն կը գտնուէր կայարանը, ի դիմաց իտալական կառավարութեան : Դեսպանը յայտարարեց թէ չափազանցուած են այն լուրերը որոնց համաձայն պայթիւն մը տեղի ունեցած է չեխական հողին վրայ, իր նստած կառախումբին մէջ : Բայց հաստատեց թէ կայարանապետի մը ձեռքը այրեցաւ, երբ կը փորձէր մարել վակոնի մը մէջ ծագած հրդեհը :

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ԷՋ ՄԸ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵՆԷՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս ծանուցած էինք, Ֆրանքահայ Բարեկամութեան Ակումբը Փետր. 3ին ճաշ մը սարքած էր ի պատիւ Կիլիկիոյ երբեմնի հրամանատարին՝ զօր. Տիւփիւէոյի: Ներկայ էին 150 հրաւիրեալներ, որոնց մէջ շատ մը ֆրանսացի ականաւոր դէմքեր: Այս առթիւ գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ մեր ազնիւ եւ քաջարի բարեկամը, մարքիզ Փոլ տիւ Վէօ, որ ծանօթ է Կիլիկիոյ եւ Ալեքսանտրէթի համար մղած պայքարներով եւ գիրքերով:

Ճառին բնագիրը մեզի յանձնուած ըլլալով, պիտի հրատարակենք ամբողջութեամբ.—

Ա.

Մեր Ակումբը, դրուած ֆրանքահայ բարեկամութեան խորհրդանշանին տակ, որպէսզի կարենայ տեւել նոյնքան որքան այս բարեկամութիւնը, փափաքը ունեցաւ պատուելու զօր. Տիւփիւէօն, առաջինը Հայաստանի բարեկամներէն:

Կ'ուզենք ձեզ պատուել, Զօրավար, ձեզ հրամցնելով աղն ու հացը, ինչպէս որ մեր նախնիք կը պատուէին այն հերոսները, որոնց կուտային «քաղաքացիի» գեղեցիկ կոչումը: Եւ կը բաւէ տեսնել սոյն հանդիսականները, Հայկական Բարեկամութեան մասին գաղափար կազմելու համար:

Երեսուն տարիէ ի վեր ձեր անունը կը յիշուի թէ Հին Թագաւորութեան եւ թէ Նոր Թագաւորութեան, ինչպէս նաեւ Սփիւռքին բոլոր Հայերուն կողմէ, այն խորհրդաւոր շեշտով, որով զաւակները կը խօսին իրենց հօր եւ հայրերն իրենց այն զաւակներուն, որոնք զանոնք կը փառաւորեն մեծ վտանգներու ատեն: Արդարեւ, փառքը իր կրակէ թեւին տակը առած է Հայաստանը, Արամէն, Մեծն Տիգրանէն, Աւարայրէն եւ Վասպուրականէն ի վեր: Սակայն հայկական սրտերը աւելի ամուր կը բաբախեն այն օրէն ի վեր, որ, մեր եռագոյնին վրայ արձանագրուած այնքան անուններուն գլուխը, դուք աւելցուցիք մեր միացեալ քաջագործութեանց եւ այն աւանդական յաղթանակին անունը, որ կը կոչուի Կիլիկիա:

Դուք դէպի յաղթանակ առաջնորդեցիք հայ եւ Ֆրանսացի եղբայրաբար միացած արիւնը, որ այսօր մեզ հոս հաւաքած է նոյն բարեկամութեան անունով: Աւիկա, Զօրավար, ձեր զինուորական կեանքին հոգեկան մասն է: Որովհետեւ երկու մասէ կը բաղկանայ ան: Նախ կայ ձեր կոչումը, զինուորական ասպարէզը, եւ այդ կոչումը ձեզ կը պարտադրէ ծառայել լուռ, փայլի նման, եւ, պարզ առաքինութեամբ, ձեւ մը, որ կը հասցնէ զինուորական փառքերու գագաթնակէտին: Արդ, որքան ալ հազուագիւտ ըլլայ այդպիսի ասպարէզ մը, միայն ան չէ որ Հայոց կը թելադրէ իրենց հացը բաժնել ձեզի հետ: Կայ ուրիշ բան մը, ձեր կեանքին միւս մասը՝ հոգեկան մասը: Ահաւասիկ, այս հազուագիւտ բանը միայն ձեզի յատուկ է, ձեզ կը յատկանշէ, ինչպէս որ խաչակրութիւնը յատկանշեց Սէն Լուի Արքան, այս Կիլիկիա կոչուած քրիստոնէական անցուդարձը որ ձեզ հայկական քաղաքացի կը դարձնէ:

Այն գագաթնակէտը, որուն վրայ դուք կը գտնուիք, միայն յայտնի զինուորական անձնուէրութեան մը թոյլ կուտար ձեզի խօսք ուղղել հայ նախկին ռազմիկի մը խօսքէն վերջ: Սակայն, ինծի ըսին.— «Դուք պիտի խօսիք. որովհետեւ մեր անունով բարեկամ մը ողջունելու իրաւունքը կապ չունի պատուանշաններուն եւ աստիճաններուն հետ: Կան երկու ուրիշ բաներ ալ, նոյնքան արտասովոր, որքան Կիլիկիան, այսինքն «Յարգանքն ու Սէրը»: Ուրեմն իմ յարգանքս դէպի ձեզ, Զօրավար, կը բխի Հայոց սրտերէն, որոնք միշտ, ամէն բանի տեղեակ են, եւ նոյնպէս, որովհետեւ ես ալ անոնց հանդէպ ունիմ բարեկամական զգացումներ:

Ուրեմն, Եղիցի՛:

Դուք հրամանատարն էիք 156րդ զօրաբաժնին, Աքերմանի մէջ, Սեւ Ծովին ափերուն վրայ: Արդէն իսկ պատերազմին վերջաւորութիւնը, առդին, անդին կը լուծէր բանակները: Սակայն, իմ ըրածս միայն բանաստեղծական նմանողութիւն մը պիտի չըլլար, եթէ ըսէի թէ Աքերմանի մէջ, «ամէն ինչ կանոն ու բարութիւն, ուժ, արժանիք ու վստահութիւն» էր: Հոն էր որ ինծի հաղորդեցիք ձեր զօրաբաժնին մեկնումը դէպի Պէյրութ եւ Կիլիկիա: Կ'աւելցնէիք թէ ձեզ, Կիլիկիոյ մէջ, հրացանի հարուածներով պիտի դիմաւորէին, եւ այս խօսքերը, պատմութեան ամէնէն կատարեալ յաղթանակներէն մէկուն միջոցին, ինծի համար կը մնային բոլորովին անհասկնալի:

Ի՞նչ էր խնդրին էութիւնը:

Ֆրանսացիները, Ռուսերն ու Անգլիացիները, միանգամ ընդ միշտ, յանձն էին առած պաշտպանել Արեւելքի քրիստոնեաները այն ջարդերէն, որոնք երեսուն տարին անգամ մը զանոնք արիւնաքամ կ'ընէին: Այդ որոշումէն բխեցան 1916ի համաձայնութիւններն ու հողատուութիւնները: Անոնք մեզի կը յանձնէին Հայաստանի վերականգնումը, իր հինաւուրց մեծութեամբ, Ալեքսանտրէթէն մինչեւ Կովկաս:

Ալեքսանտրէթ, ինչ հզօր դիրք միջերկրականի վրայ: Եւ, վեհափառ, կապոյտ ծովէն մինչեւ Սեւ ծովն ու Կասպեան ծովը բազմած, հայկական լեռները, զարմանալի պարիսպներ, հորդաններու դէմ ցցուած: Եւ ինչ աննման ապահովութիւն հոգեկան անկումներուն լուռ յառաջացման դէմ, ժողովուրդի մը հաւատքը, որ տասնեւեօթը դարերէ ի վեր կարծես հաճոյքով կը զոհուի քրիստոնէութեան համար:

Ինչպէս որ Ալզասը պահակ է Հռենոսին վրայ, Հայերը պահակ են Տաւրոսին վրայ պատմութեան աղջամուղջի սկիզբներէն: Դիտեցէք թէ ի՞նչպէս այս պատնէշները, որոնք, անհրաժեշտ փրկելու այն ինչ որ պէտք է փրկել, կը դառնան կորնթարտ, աղեղներու ուժը ցուցնելու համար: Դիտեցէք հանդարտ աղեղը, որ Հռենոսը կը գծէ Ժիւրայէն մինչեւ Հոլանտա: Դիտեցէք յաղթական կամարը հայկական լեռներուն, Կիլանէն մինչեւ Անդրտաւրոս: Մէկը կը պաշտպանէ այն չափաւոր Լատինները, որոնք նոր աշխարհին լուրեր կը ղրկեն ովկէանոսին ալիքներուն միջոցով: Միւսը կը ծառանայ իբրեւ յառաջապահը այն աշխարհամասերուն, որոնք մարդկութեան համար շտեմարաններ են կեանքի, ուժի եւ հաւատքի, Իրանը, որ այնքան պարտքեր ունի Հայաստանին, Միջագետքը, Արաբիան, Ափրիկէն եւ այն բարձունքները, ուր մարդկային գիտակցութիւնը զարգացաւ:

PAUL DU VÉOU

ԵՐՐՈՐԴ ՁՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եւ սակայն, Եւրոպա որքան ալ ինկած երեւայ, վեր կը մնայ դարձեալ՝ իր գերաւոր մշակոյթով՝ Ռուսիայէն եւ Ամերիկայէն, որոնց մեծութիւնը նիւթական է առաւելապէս եւ զինուորական: Իմացական եւ ոգեկան գետնի վրայ, անոնք չեն կրնար հաւասարիլ Եւրոպայի, որ, ինկած վիճակին մէջ իսկ լոյս մը կը տարածէ միշտ, որմէ օգտուեցան եւ կ'օգտուին միշտ երկու հզօրները: Անոնք Եւրոպայի ճարտարարուեստական եւ գիտական նուաճումներն են որ շահագործեցին, զարգացուցին, մէկը՝ շնորհիւ իր տոլարներուն, միւսը՝ մարդկային անսահման շտեմարանին: Բաւական է միայն աչք մը նետել անոնց գրականութիւններուն վրայ, համոզուելու համար թէ գրական առաջնակարգ դէմքերը Եւրոպացիներուն մէջ պէտք է փնտռել դարձեալ: Եւրոպան Եւրոպա է միշտ, հակառակ իր քայքայուած վիճակին:

Կարելի չէ թերագնահատել ի հարկէ այդ երկու հզօրները, որ ունին իրենց առաւելութիւնները անկասկած՝ մասնաւորապէս գիտական, բժշկական եւ ճարտարարուեստական գետնի վրայ: Պէտք չէ մոռնալ նաեւ որ նորաստեղծ մեծութիւններ են, աճման մէջ տակաւին: Բայց եւ այնպէս, կարելի է ըսել միշտ թէ իմացականութեան երկիրը Եւրոպան է: Երկիր մը՝ ուր իմացականութիւնը այնքան յառաջացած է որ ինքզինք կը քայքայէ այլեւս, ինչպէս Քիէրքէկարտ, Քաֆքա, Սարթր, Գամիւս եւ ուրիշներ ցոյց կուտան: Բայց յուսահատութեան հասած այս իմացականութիւնը մեծ գիտակցութիւն եւ իմաստութիւն է նոյն ատեն:

Պարտուածներ կան որ, ինչպէս Պրոմէթեւսը, կը մնան մեծ, շատ աւելի բարձր երբեմն՝ յաղթականներէն: Շատ աւելի համակրանքով կը նայինք անոնց:

Մարդ չի կրնար չհիանալ երբ կը նայի Եւրոպայի, աւելի ճիշդը՝ այս պզտիկ հողամասին վրայ երեւցած բազմաթիւ հանճարներուն:

Հիացումով կը նայինք դարձեալ՝ երբ այսօր, իր տագնապի օրերուն մէջ, կ'ուզէ առաքելութիւն մը ստանձնել եւ, հակառակ իր տուայտանքին պատգամներ կ'արձակէ դարձեալ աշխարհին:

Այդպիսի Եւրոպա մը շուտ չի փլիր:

«Անշուշտ, կը գրէ Ռուժմոն, Կլոր Սեղանի ժողովը ոչ հարցերուն դիւրին լուծումները գտաւ, ոչ ալ չարիքը ջնջող հրաշագործ դեղեր: Բայց ան ճշդեց յստակօրէն Եւրոպացիներուն պատասխանատուութիւնը աշխարհին առջեւ եւ ժողովը բանաձեւեց մեզ միացնելու յոյսեր տուող հասարակաց նպատակը: Որովհետեւ մարդիկ եղբայր կը զգան իրարու ոչ միայն իրենց ծագումով, այլ եւ իրենց հասարակաց նպատակով»:

Ժողովը կ'առաջարկէ թոյլատու ոգի կրօնական ըմբռնումներու եւ գիտական մարդոց միջեւ որ անհաշտ են իրարու հետ:

Ապահովել եւ աւելի զօրացնել եւրոպական ազգերու ցեղային առաքինութիւնները: Հիմնական փոփոխութիւն մը՝ գաղթային հարցերու մէջ: Ջանալ բարոյական վարկ մը շահիլ, քաղաքական կորուստներուն տեղ: Միասին օգտագործել գաղթավայրերու հարստութիւնները եւ շահագործելով զանոնք միասին՝ զսպել կարգ մը գաղթավայրերու կորուստը:

Կլոր Սեղանը յաւակնութիւնը չունի տիպար քաղաքակրթութեան մը յատակագիծը տալու: Բայց կը խորհի թէ Եւրոպացիներու պարտականութիւնն ու փրկութիւնը կը կայանան մարդկային ընկերութեան նոր ըմբռնումի մը մէջ: Եւրոպայի եւ աշխարհի համար: «Օրինակի համար, կը գրէ Ռուժմոն, մենք ստեղծեցինք ազգայնականութիւնը: Տարածեցինք զայն ամբողջ աշխարհի վրայ: Արբեցուցիչ ըմպելի մըն էր ան նախ: Յետոյ թոյնի վերածուեցաւ: Մենք ենք որ դարձեալ պիտի ստեղծենք հակաթոյնը, նորաձեւ դաշնակցութիւն մը ազգերու միջեւ:

Այս դաշնակցութիւնը իրագործելու համար անշուշտ պէտք է թօթափել ազգայնամոլութիւնը: Այդ ազգայնամոլութեամբ է որ մարդիկ այսօր — համայնավարներէ թելադրուելով — կ'ընդդիմանան եւրոպական միութեան, որով կարելի պիտի ըլլայ վերջ մը տալ Եւրոպան մեղադրելի դարձնող ցաւերուն: Այդ միութիւնը, որ կ'ուզէ Եւրոպայի ազգերը պահել իրենց արժանիքներով, դէմ է կայսերապաշտութեան եւ ազգայնամոլութեան, հետեւաբար:

Մեկնելով այս ըմբռնումէն, նկատի ու-

ՋԻՒԱՆՇԻՐԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— Նոր լոյս տեսաւ Միսաք Թորլաքեանի Յուշերը, «Օրերուս հետ»: Ահա թէ քաջ հայորդին ինչպէս կը պատմէ ջարդարար Ջիւանշիրի ահաբեկումը.—

Օր մը լուր մը առինք, թէ Ատրպէջանցի յայտնի Աղայեւը Պոլիս եկած է: Այդ մարդը հետապնդելու վրայ էինք, երբ Պոլիս կուգայ Բեհբուտ խան Ջիվանշիրը, Ատրպէջանի ներքին գործերու նախարարը, ջարդերու յայտնի կազմակերպիչ ու հայակեր, Ատրպէջանի Թալէաթը: Եկած էր երբ բոլշեւիկեան առեւտրական ներկայացուցիչ, թերեւս այս պատրուակի տակ դուրս էր ելած Պաքուէն եւ իր հարստութիւնը դուրս հանած: Երբ այս մարդը եկաւ, Աղայեւը մոռցանք:

Զինքը առաջին անգամ տեսնողը եղաւ ընկեր Աբրահամ Գիւլխանդանեանը, որ Պաքուէն անձամբ կը ճանչնար զինքը: Գործը յանձնուեցաւ ընկերներ Ե.ին, Յ.ին եւ ինծի: Առաջին երկուքը պիտի մասնակցէին միայն հետապնդումին, ահաբեկումի գործը ինծի էր վիճակուած:

Առաջին քանի մը օրերը յաջողեցանք իր բնակած տեղը ստուգել: Կ'ապրէր Բերա Բալաս մեծ հիւրանոցը: Իր տրամադրութեան տակ ունէր 2 օթոմոպիլ: Շուտով դուրս կուգար հիւրանոցէն կը նստէր օթոմոպիլ ու կ'անհետանար:

Որոշ ժամեր չունէր հիւրանոցէն ելլելու կամ հիւրանոց մտնելու: Այս պատճառով ալ դժուար էր զինքը յարմար առիթի մը բերելը եւ խփելը:

Մենք, հետապնդողներս Բերա Բասի մուտքին նայող, հրապարակի սրճարաններու պատուհաններուն մօտ կը նստէինք առաւօտ կանուխ: Թաւլի եւն. կը խաղայինք եւ մինչեւ երեկոյ կը դիտէինք, յաճախ փոխնիփոխ, որ տեսնէինք իր երթալը կամ գալը: Այսպէս անցաւ շաբաթ մը: Որեւէ դրական արդիւնքի չկրցանք հասնիլ:

Օր մըն ալ, 1921 Յուլիս 18ին, երեկոյեան երկու օթոները եկան կանգնեցան հիւրանոցին դրան առջեւ, եւ բարձրահասակ, փափախը գլխին՝ Ջիվանշիրը դուրս եկաւ 4–5 հոգիի հետ միասին ու բարձրացան հիւրանոց: Մենք ուշադիր կը նայինք: Քիչ վերջ դուրս եկան հիւրանոցէն բոլորը միասին եւ մտան մօտիկ Փըթի Շանի պարտէզը, եւ, յառաջանալով դէպի ամենածայրը, ուր բացօթեայ թատրոն կար, նստեցան պիւֆէի մօտ:

Մենք որոշեցինք, որ յարմար վայրկեանը եկաւ: Ընկեր Յ. որուն գործը աւարտած էր, մեկնեցաւ, ընկեր Ե. եւ ես մտանք պարտէզ, շատ բազմութիւն խռնուած էր, դժուար էր շարժիլը, կարելի չեղաւ յառաջանալ եւ իրենց նստած տեղը խփել զինք: Ստիպուած նստանք մուտքի դրան մօտ զետեղուած նստարանի մը վրայ եւ որոշեցինք որ գործի անցնիմ խումբին դուրս եկած ժամանակ:

Երկար սպասեցինք նստած, երեւի քիչ մըն ալ քուն կուգայ մեր վրայ, որովհետեւ յանկարծ սթափեցանք ու նկատեցինք, որ ժողովուրդը արդէն դուրս կուգայ: Խնդիրը այն է որ Ջիվանշիրը մեր առջեւէն անցեր է եւ ամբոխի խռնուածութեան պատճառով մենք չենք նկատեր:

Տեսայ հեռուէն որ մօտեցեր է հիւրանոցի մուտքին: Արագ դուրս եկայ պարտէզէն, ուզեցի հասնիլ, բայց անհնարին եղաւ ժողովուրդը եւ ճամբուն երկու կողմերը շարուած բազմաթիւ օթոները ճեղքել եւ անցնիլ: Տակաւին հիւրանոցի մուտքէն 50 – 60 մեթր հեռու էր, որոշակի կը տեսնէի զինք: Մտածեցի որ ժողովուրդը ճեղքելով կոնակէն չեմ կրնար հասնիլ իրեն, ուստի ելայ մայթէն ու օթոներու մէջտեղերէն արագ արագ մօտեցայ:

Այժմ հազիւ 30 քայլ հեռու է ինձմէ, նկատեցի որ գլուխը ետ դարձուց ու սկսաւ չուրջը նայիլ, ապա նորէն շարունակեց ճամբան: Իմ մտադրութիւնն էր հիւրանոցին դրան առջեւ ահաբեկել զինք, բայց կասկած արթնցաւ մէջս թէ թերեւս կասկածած է ու պիտի խուսափի: Ուստի ամէն կերպով պատրաստ զգացի ինքզինքս, հոգեպէս ու մարմնապէս պինդ ու անխռով: Եւ մինչ հազիւ գլուխը դարձուցած պիտի քալէր, յաջողեցայ հասնիլ քովը: Քաշեցի ատրճանակս: Շատ երկարահասակ մարդ էր, ես մնացի ցածը. պարտաւորուած խփեցի կողքէն, փոխանակ գլխէն, ատրճանակիս փողը գրեթէ հագուստին կպած: Ուրիշ կերպ չէր ըլլար. ետեւս օթօ կար, կողքերը ժողովուրդ, ինքն ալ դիմացս: Ազատ շարժելու հնարաւորութիւն չունէի:

Առաջին գնդակին չինկաւ, միայն ժողովուրդը քիչ մը բացուեցաւ: Ընդհակառակը շտկուեցաւ եւ երկու ձեռքերս կրցաւ ամուր բռնել, քանի որ ես ետ քաշուելու կարելիութիւն չունէի: Ձեռքերս բռնելը շատ լաւ եղաւ, որովհետեւ շտկուեցաւ դէպի ինծի ու կուրծքը առաջս եկաւ: Այս անգամ երկու գնդակ եւս տեղաւորեցի ուղղակի կուրծքին: Եւ ինկաւ:

Խուճապ ինկաւ ժողովուրդին մէջ. ամէն ոք կը փորձէր ծակ մը մտնել, օթոներու կողերը պահուիլ որպէսզի գնդակ չդպնայ իրեն. ճամբայ բացուեցաւ ինծի համար: Եւ համարձակ ու ազատ սկսայ քալել դէպի Բերա Բալաս հիւրանոցի անկիւնի փողոցը, որմէ աջ դառնալով կրնայի մտնել Թրքական հին գերեզմանոց մը ու անյայտանալ: Այս փողոցին անկիւնը երկու ոստիկաններ կանգնած էին, փախան երբ զիս տեսան ատրճանակը ձեռքիս: Ընկեր Ե. իմ պարտէզէն դուրս գալէն յետոյ մեկներ էր իր գործը աւարտած:

(1) (Շար.)

նենալով թէ Եւրոպայի ազգերը չեն կը-նար այլեւս կատարեալ անկախութիւն մը ունենալ, ոչ ալ տիրապետութիւն, եւ վերջ մը տալու համար անոնց միջեւ եղած ատելութիւններուն, անհրաժեշտ կը տեսնուի վերամշակել դպրոցական պատմութեան դասագրքերը, որոնց մասին կը խօսուի տարիներէ ի վեր: Չի բաւեր ազգային անաչառ պատմութիւններ տալ, այլ պէտք է դասաւանդել մանաւանդ Եւրոպայի պատմութիւնը:

Եւրոպական մտքին տարածման կարեւորութիւնը չեշտելու համար, Ռուժմոն մէջ կը բերէ Էռնստ Ցրեուլանտէրի մէկ խօսքը.— «Պէտք է ըսել անկեղծօրէն մեր ազգերուն թէ անոնք կրնան փրկել իրենց անհատականութիւնը այն ատեն միայն երբ կը զոհեն իրենց պատրանքը դերիշխանութիւնը»:

Եւ Եւրոպայի ազգերը, որ կորսնցուցած են իրենց գերիշխանութիւնը, կրնան վերստին ունենալ զայն, միանալով իրարու, ստեղծելով աշխարհին առջեւ մեծ ուժ ներկայացնող Եւրոպա մը:

«Եւրոպան ըլլալով մէկ եւ այլազան, կազմուած դարաւոր մշակոյթի տէր 24 ազգերէ, կրնայ մնալ եթէ միակերպ դառնայ, բայց կրնայ մնալ նաեւ բաժնուած մնալով: Փրկութեան լաւագոյն միջոցը ազգերու դաշնակցութիւնն է: Միանալ մնալով այլազան:

Ցօղուածը երկար բացատրութիւններ կու տայ այդ դաշնակցութեան ձեւին մասին, բացատրութիւններ նաեւ՝ մարդէակին մասին, առանց որուն կարելի չէ Եւրոպա մը հիմնել: Եւ այս բոլոր բացատրութիւններով, Ռուժմոն կը ձգտի համանական եւ անհրաժեշտ ներկայացնել եւրոպական ազգերու միութիւնը, տեսակ մը երրորդ զօրութիւն՝ Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի կողքին:

Ցօղուածագիրը կ'եզրակացնէ.

— «Ցայտնի է որ կարգ մը զոհողութիւններ պէտք է ըլլան անոնց կամ անոնց կողմէ: Անհրաժեշտ է որոշ յանդգնութիւն մը: Այլապէս Եւրոպա կը կորսուի չուտով:

Կարելի է Եւրոպան նմանցնել Բիւզանդիոնի, որ, կ'ըսէ Ռուժմոն, իր կործանումէն առաջ, 1204ին դադրած էր արդէն պատմական դեր մը կատարելէ, չուզելով ընել այդ զոհողութիւնները՝ իրենմէ զօրաւոր մը պահանջող Խաչակիրներուն, որ յարձակեցան Պոլսոյ վրայ եւ կողոպտեցին քաղաքը: Ու Եւրոպա պէտք չէ որ Բիւզանդիոն ըլլայ: Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Չկայ մարզախաղ մը որ հողեկան այնքան մեծ գոհացում պատճառէ որքան դահուկախաղը: Լեռներու վրայ արագութեամբ իջնող մարդիկը կ'ապրին վայրկեաններ որոնք եզակի են:

Շամոնիքս, Ալփ Տիւէզ, Լա Քլիւսազ, Մեժեւ, եւ Վալուար, Ֆրանսայի այն վայրերն են որ ունին հիանալի եւ աշխարհահռչակ ձիւնադաշտեր:

Այս առանձնայատկութեան շնորհիւ, ձմեռնային մարզանքները եւ մասնաւորաբար դահուկախաղը նկատառելի զարգացում մը ունին: Աշխարհի վրայ շատ քիչ երկիրներ կան ուր ձմրան մէջ, այնպիսի բարեխառնութիւն եւ լուսաւորութիւն տիրէ, որ առաւօտուն կարելի ըլլայ դահուկներ հագնիլ (սքի) իսկ կէսօրէն ետք լողանք առնել, տաքուկ արեւի մը տակ:

Այս առթիւ, Լա Քլիւսազի ձիւնադաշտին վրայ տեղի ունեցած դահուկարշաւի մրցումներուն մէջ, Արթինեան 4րդ հանդիսացած է 39 երկվայրկեան 1/5էն: Դա-հուկախաղի մէջ ամէնէն փայլուն տեղը կը գրաւէ Ֆրանսական Ալպեան ակումբը: — Ս. Զ.

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ

★

Հայ. Եկեղեցին դարերէ ի վեր կը տօնէ «Վարդանանց քաջամարտիկ զօրակա-նաց, հազար երեսուն եւ վեց վկայից» յիշատակը:

Ցղմուտի ափերը, իրենց ազգին, եկեղեցիին ու լեզուին համար նահատակուած այս սուրբ հերոսներուն յիշատակը ոգեկոչելու ատեն, ամէն տեղ թատերական ներկայացումներով ալ կը պատկերացնեն մեր նախահայրերուն մղած անօրինակ պայքարը:

Ցաւիտեանս նուիրական եւ սուրբ պիտի մնան Տղմուտն ու Աւարայրը, ինչպէս նուիրական եւ սուրբ՝ Կարինէն մինչեւ Տէր Զօր, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական եւ Կիլիկիա, ուր Հայուն արիւնը անբարբառ վկան եղաւ հերոսական մարտնչումին, ի խնդիր փրկութեան:

Այս ժողովուրդը ունեցած է եւ միշտ ալ պիտի ունենայ Վարդաններ եւ Ղեւոնդներ: Պէտի խորտակուէին, ինչպէս խորտակուեցան Յազկերտներու, Ճենկիզխաններու եւ զոյնզգոյն բռնակալներու գահերն ու դաւերը եւ աւերակներէն պիտի ծաղին նոր արշալոյսներ:

Մեզմէ իւրաքանչիւրիս նուիրական պարտականութիւնն է փոքրերուն կարդալ եւ պատմել Վարդանանց հերոսութիւնները:

Հայրեր, մայրեր, բռնեցէք ձեր զաւակներուն ձեռքերէն եւ տարէք Վարդանանց ներկայացումին: Ուխտի գացէք հոն:

Հազար հատ սինեմա կ'արժեն այդ ներկայացումները, ամէն տեսակէտով:

Տարէք ձեր երիտասարդ հարսերն ու փեսաները հոն, որպէսզի անոնք ալ տեսնեն եւ լսեն թէ ինչպէս բուռ մը քաջեր նախընտրեցին հերոսաբար մեռնիլ, քան թէ ուրանալ իրենց կրօնքն ու լեզուն:

Հեռու չէ Իսի լէ Մուլինոյի քաղաքապետարանին թատրոնը, հաւանականաբար ձեր տան աւելի մօտիկ՝ քան ձերիններուն յաճախած «տանսինկ»ներուն եւ «սինէմա»ներուն թաղերը:

Խօսեցէք ձեր բարեկամներուն, որպէս զի այս ուրբաթ պարմութեամբ եւ իրենց զաւակներուն հետ, երթան տեսնեն, սորվին թէ «ինչ վեհ սիրով սիրում էր Վարդան մայրենի հողը, աշխարհն Հայաստանի»: Հ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

★

— Անցեալ ամիս հայ ազգին թիւն էր երեք միլիոն... Այս շաբթու այդ թիւը 2.999.999ի իջաւ...

— Ինչո՞ւ...

— Մեծ հայրիկս մեռաւ: Երէկ առաւօտ Ամերիկացիներուն համրանքը 10 միլիոնէն 160.000.001ի բարձրացաւ...

— Ինչպէ՞ս...

— Քոյրս մանչուկ մը ունեցաւ:

— Բայց, իմ խելքս չհասաւ քու թուաբանութեանդ... Մեծ հայրիկդ ալ ամերիկեան քաղաքացի չէ՞ր: Քրոջդ մանչուկը Հայ չէ՞...

— Բաւական հասա, գլուխ ունիս: Այո, մեծ հայրիկս Ամերիկացի էր եւ շատ հաւատարիմ ու օրինապահ Ամերիկացի մը, բայց եւ այնպէս Հայ էր... Իր հոգիին մէջ կար Հայաստան մը, իր նուաղկոտ աչքերուն խորը կը տեսնէիր մեր երկինքին կապոյտը ու կայծ մը մեր արեւէն. իր աղօթքները օծուած էին Նարեկացիներու եւ Շնորհալիներու շունչով... Երբ հին, հին դարուց յիշատակներ կը պատմէր մեզի, կ'երիտասարդանար, կ'աղուորնար: Յետոյ, յանկարծ, հայրենիքին կարօտը իր սիրտը կը ճանկռտէր ու իր աչքերը կը լեցուէին... Օրը քանի մը անգամ «Հայաստան, երկիր դրախտավայր»ը կ'երգէր, քթին տակէն... Ամէն կիրակի եկեղեցի կ'երթար ու բաղկատարած, Տէր Ողորմեային կ'ընկերանար... Վերադարձին, միասին բերած կ'ըլլար մասն ու նշխարը... Տեսնելու էիր, ինչ ոգեւորութեամբ կը կարդար Րաֆֆին: Գոց ըրած էր մեր բոլոր յեղափոխական երգերը... Իրմէ սորված եմ Ազատն Աստուածը, Տալուորիկը, Թէ Հայրենեաց Պաականծը, Ծիծեռնակը, Երբ Ալեկոծը, Մեր հայրենիքը եւ մեր բոլոր շարականները... Հայերէնի ուսուցիչս էր. ո՞ր մէկը պատմեմ: Հիմա՞... Գնաց ու իր բացը զգալուած է մեր կատուն: Մի մոռնար, ամէն անգամ որ տունէն մեծ հայրիկ մը կամ մեծ մայրիկ մը երկինք կ'երթայ, մեր թիւը կը պակսի: Միայն մեր մէջ է որ արագիլին բերած հրեշտակը, Գաբրիէլ հրեշտակապետին տարածին տեղը չի բռներ: Քրոջս մանչուկը, մեծ հայրիկիս պէս ու անոր չափ Հայ չի կրնար ըլլալ... Ոչ իսկ երկրէն եկած ու Ամերիկա կրթուած քրոջս չափ: Հիմա հասկցա՞ր իմ թուաբանութեանս գաղտնիքը:

— Հասկցայ, հասկցայ...

×

— Եկած եմ խնդրելու որ առնէ վերջ մեզի օրաթերթ եւ ամսագիր չղրկէք: Մայրս կորսնցուցի, կարդացող չկայ: Ձեր անգլերէն հրատարակութիւններն ալ դադրեցուցէք, որովհետեւ ամուսինս օտար է եւ...

— Բայց դուք չէ՞ք կարդար, Տիկին...

— Դժբախտաբար, ոչ... Ինչ մեղքս պահեմ, ամերիկեան թերթերը այնքան ճոխ են եւ այնքան աղուոր պատկերներ ունին որ հայերէններն ի՞նչ ընեմ... Արդէն բառ մը հայերէն չեմ գիտեր, մնացածներն ալ միշտ Հայերուն մասին կը գրեն... Ես Ամերիկացի եմ: Հայաստան երթալու միտք ալ չունիմ: Աղջիկս եւ տղաս ալ ըսեն, Հայ բառը լսեն, կը ջղայնանան: Անանկ որ...

Եւ այս երկու պատմութիւնները կը կրկնուին ամէն օր, ամէն շաբթու, ամէն տեղ...

Հինը կ'երթայ, իսկ նորը հայէն հասած՝ արդէն զացած է, մեղմէ չէ...

Ո՞վ, ո՞ր ազգը կը դիմանար այս ձեւ մահ ջարդին... ԵՐՐՈՊԱՑԻ

ԱՂՔԱՏԻՆ ԼՈՒՄԱՆ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցատէր Տիկնանց Միութիւնը անցեալ շաբաթ նուիրատուներու քանի մը անուններ հրատարակած էր:

Այդ ցանկին մէջ կարդացինք Պօղոս Մաթիկեան, 500 ֆրանք:

Կը ճանչնա՞ք այս հայրենակիցը. — Ծերունի մը, 75ի մօտ: Երիտասարդ տարիքին կը ձգէ Խարբերդի Դաւեմ գիւղը, կ'երթայ Ամերիկա եւ կը տիրանայ շահաւոր գործի մը: Կը ծագի 1914ի ընդհ. պատերազմը, հայաջինջ սարսափներով: Ի՞նչպէս կրնայ հանգիստ նստիլ երբ իր ազգակիցները հարիւր հազարներով կը պալարուին աքսորի ու մահուան կրակներուն մէջ: Երակներուն մէջ արիւնը կեռայ ու առաջին պատեհութեամբ կամաւոր կը գրուի Ֆրանսական բանակին մէջ: Կը ձգէ շահաւոր գործը, հակառակ ամէն թելադրութեան, կ'երթայ Կիլիկիա եւ յանդուգն կռիւներ կը մղէ:

Չզենք Կիլիկիոյ քամնելի պատմութիւնը...

Մաթիկեան երկրորդ անգամ բոյն մը կը կազմէ Պէյրութի մէջ, յետոյ կուգայ Ֆրանսա, Լիոն: Այդ բոյնն ալ կը քանդուի:

Այսօր գրեթէ երկու տասնեակ տարիէ ի վեր կ'ապրի առանձին: Ընտանեկան կրկնակ դժբախտութիւնները չեն մարած իր ազգային ջիղն ու եռանդը: Միշտ խրախտ եւ հպարտ կ'ապրի առանց եկամուտի, բացի ծերերու պետական թոշակէն: Վստահ եմ որ ինքզինքը զրկելով այդ հինգհարիւր ֆրանքը քով քովի բերած է, օգտակար ըլլալու համար չինուելիք եկեղեցիին, որպէսզի հայ մանուկները անոր սրահին մէջ հայերէն սորվին եւ իրենց պատմութիւնը գիտնան: Մաղթենք որ մօտերս իրականացած տեսնէ իր բաղձանքը: Մ. Տ. Պ

ԺՆԵՒԻ առողջապահական վերատեսուչը շարք մը միջոցներ ձեռք առաւ, խստօրէն սահմանափակելով վիժման իրաւունքի գործադրութիւնը: Առաջին առթիւ պաշտօնանկ եղան 17 մասնագէտ բժիշկներ: Այս տնօրինութիւնները տեղի տուին բուռն բողոքներու, բայց իրազեկներ կ'ըսեն թէ վերատեսուչը իրաւունք ունի, քանի որ արհեստական վիժումները չափազանց աճած են Ժընեւի մէջ: Միայն 1953ի դեկտեմբերին 3200 վիժումներ կատարուած են 2400 ծնունդներու դիմաց, 200.000 բնակչութեան մէջ: Այս 3200 վիժումներուն 1700ը կատարուած են Ֆրանսայէն, Գերմանիայէն, Ամերիկայէն եւ Մօտաւոր Արեւելքէն եկած կիներու վրայ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Կիրակիները՝ ժողովարան:

Աշակերտութիւնը հոն է: Գեղեցիկ է շէնքը եւ յարդարուած բեմը: Մեծամեծ սիւներ, բարձր ձեղուն եւ ընդարձակ պատուհաններ: Նստարաններու վրայ տեղ բռնած են կիներ ու աղջիկներ, մանաւանդ ծերեր: Լռութիւն ու զգլխում՝ զանգահարումէն ետքը: Երգարանները՝ պատրաստ:

Բեմին վրայ՝ հաւկիթի դեղնուցին գոյնով Ամերիկացիներ, հերաթափ գլուխներով ու լերկ երեսներով: Լայն ճակատներ եւ ճկլոտուն աչքեր: Բեմը լուրջ է եւ հաւատաւոր:

Ամերիկացիներու կուշտը դիրք բռնած հայ պատուելի մը: Դէմքը՝ թուխ: Ցօնքերն ու մազերը սեւ: Կոր գլուխ եւ արծուենի քիթ: Վանեցի Հայ մը:

Հայ պատուելին կը խօսի պարզ հայերէնով մը, գաւառաբարբառի մը խեղճ խառնուրդով: Երգ եւ աղօթք: Աղօթք ու երգ: Եւ՝ անմոռանալի «ամէն»ը: Հրաշալի կարգապահութիւն:

Գիշերը աշակերտուհիները կը հաւաքուին իրենց ննջասենեակները, քնանալէ առաջ պահ մը խօսելու եւ կատակելու համար: Անմեղ ժամանցքի պահ: Կը խօսին այդ օրուան քարոզէն, իրենց տեսածներէն ու լսածներէն: Մէկը կը խօսէր գէր կնոջ մը մասին, ուրիշ մը կը պատկերացնէր նիհար մարդու մը շարժուձեւը, երրորդ մը մեծ գլուխով տղու մը մասին կը խօսէր:

Իսկ Տիգրա՞նը, Շուշիկը անոր մասին բան մը գիտէ՞ր: Այո շատ բան, որովհետեւ Արեգնազը անոր պատմեր էր թէ Ռէս Սանօն տղայ մը ունի, Տիգրան անունով, Ռէսին մէկ հատիկը, գիւղին մէջ ամէնէն գեղեցիկը, որ Վանի մէջ կը գտնուի, Կեդրոնական Վարժարան կ'երթայ: Արեգնազը նոյն իսկ խոստացեր էր, օր մը, յարմար վայրկեանի մը Տիգրանը ներկայացնել Շուշիկին:

Կիրակի օր մը, Տիգրանը ժողովարան կուգայ: Արեգնազը ուրկէ՞ գիտնար: Կը սպասէ մինչեւ վերջ, կ'ելլէ դրան առջեւ, կը կենայ մէկ անկիւնը, որ երբ աղջիկները վար իջնան, անոնց մէջէն փնտռէ Արեգնազը...:

Աղջիկները սանդուղներէն կը հոսին կարգ առ կարգ, յաջորդաբար... ինչ-քան շատ էին, ամէնքն ալ հագած են միեւնոյն տարազը, ամէնքն ալ իրարու նման, մէկ հօր ու մօր զաւակ...: Դարանակալ Տիգրանը իր կեցած անկիւնէն փնտռեց Արեգնազը, զգուշութեամբ եւ խոհեմանկութեամբ ամէնէն նուրբով, որովհետեւ գիտէր, թէ՝ կը գտնուէր կաղապարուած միջավայրի մը մէջ, ուր՝ տաները կը կշռուէին եւ ամէնէն անմեղ նայուածքն անգամ խոշորացոյց կ'անցնէր:

Փնտռեց ու փնտռեց: Ամէն մէկ աղջկան անցքին առջեւ կանգ առաւ, յուսաց եւ խաբուեցաւ, ուրեմն՝ հողեղէն տանջուեցաւ: Արեգնազը սակայն գերծ էր այս տագնապներէն, ի՞նչ գիտնար որ Տիգրանը անկիւն մը քաշուած՝ զինքը կը փնտռէր աղջիկներու մէջէն:

Օ՛, ինչ երջանիկ պիտի զգար ինքզինքը, եթէ հեղ մը, Արեգնազ տեսնէր Տիգրանը:

Գիտէր որ Վանի մէջ էր, բայց ո՞ւր կը բնակէր, ո՞ր թաղը, ո՞ր փողոցը եւ ո՞րու տան մէջ...: Ինքը տակաւին Որբանոցէն դուրս ելած ու պտտած չէ, մէկը չի ճանչնար, ինչպէ՞ս եւ որո՞ւ միջոցաւ փնտռէր ու գտնէր զայն, շատ անգամներ մտածեր էր նամակ մը գրել ու յանձնել ցերեկօթիկ աղջիկներէն մէկուն, Տիգրանը գտնելու եւ անոր յանձնելու խնդրանքով... բայց եթէ նամակատարը իր գրածը յանձնէր տեսչութեան, այն ատեն, ինքը պիտի նկատէին անբարոյական աղջիկ մը եւ վարժարանէն պիտի վտարէին: Արեգնազը կծկտեցաւ ինքն իր մէջ, ու Տիգրանին հետ տեսակցելու պարագան յանձնեց բարեպատեհ առանձնակի մը: Հարսիք մը պիտի ըլլար դէպքը՝ որուն կը սպասէր: Այդ կիրակի օրը հրաշքը գործուեր էր, Տիգրանը ժողովարան եկած էր... ու Արեգնազը կը փնտռէր որբուհիներու մէջէն...

Տիգրանը փնտռեց ու չգտաւ:

Յաջորդ կիրակի: Նոյէն ժողովարան, երգ ու աղօթք: Շուշիկն ու Արեգնազը նստեր են քով քովի, միեւնոյն նստարանին վրայ, վերի «Թատին» առջեւը: Շուշիկ երրորդ անգամն էր որ ժողովարան կուգար:

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը միջոցներ կը մտածէ կրճատելու համար զինուորական ծախքերը որոնք շատ ծանր են: Մասնագէտներու կարծիքով, տնտեսական աղէտ մը պիտի ծագի, եթէ երկրին զինեալ ուժերը պահուին ներկայ մակարդակին վրայ: Բայց ուրիշներ ալ դիտել կուտան թէ Յունաստան յանձնառութիւններ ստանձնած է Ատլանտեան դաշինքին հանդէպ: Այս առթիւ դիմում կատարուած է Ուաշինկթըն եւ կը յուսան ելք մը գտնել: Ընկերային խնդիրը եւ վերաշինութիւնն ալ մեծ հոգեր կը պատճառեն: Պետական պաշտօնեաներուն թոշակը աւելցուցին, եւ այժմ կը քննեն միւս աշխատաւորներուն պահանջները: Գալով վերաշինութեան, կառավարութիւնը կը յուսայ մեծ օգուտներ քաղել օտար դրամագլուխէն (ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան):

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ընդհ. դատախազութիւնը դատապարտելով խումբ մը համայնավար գործիչներ, առաջարկեց կա՛մ Ռուսաստան երթալ կա՛մ բանտ:

ԻՐԱՆԻ արտաքին նախարարութեան ռուսական բաժնին տնօրէնը հերքեց այն լուրը թէ Խ. Միութիւնը ընդունած է 11 թոն իրանեան ոսկին պարտքը որ առկախ կը մնայ պատերազմի դադարումէն ի վեր: Խորհրդային դեսպանին վերադարձէն ի վեր միակ նորութիւնը այն է, որ սովետական պատուիրակութիւնը հաւանած է քննել բոլոր ելմտական խնդիրները: Իրանի կառավարութիւնը իր պարտքին փոխարէն կ'ուզէ արժեցնել օդակայաններու եւ հանրօգուտ շինութեանց վերաբերեալ ծախքեր:

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ»ի կողմէ «Օռոռ»ի դէմ բացուած դատը շարունակուեցաւ ուրբաթ օր: Ինչպէս յայտնի է, աջակողմեան օրկանը գրած էր թէ «համայնավար թերթերը շատոնց մեռած պիտի ըլլային եթէ նպաստներ չստանային արտասահմանէն»: Անցեալ շաբթուան դատավարութեան ընթացքին թերթը վկայութեան կանչած էր ներքին գործերու նախկին նախարարը, Պ. Պոլէն, եւ ոստիկանութեան վերատեսուչը, Պ. Պայլօ: Այս վերջինը յայտարարեց թէ «Իւմանիթէ»ի բոլոր խմբագիրները պիտի ձերբակալէր, եթէ իրաւասութիւն ունենար: Այս առթիւ բազմաթիւ փաստեր յիշուեցան, թուականներով եւ թուանշաններով: Ուրբաթ օր «Իւմանիթէ»ի փաստաբանները ժխտեցին եղած մեղադրանքը, յայտնելով թէ «երեսուն տարիէ ի վեր ոչ ոք կրցաւ ապացոյց մը ճարել»: Այս առթիւ ուժգնօրէն յարձակեցան Պ. Պուսաքի վրայ, որ դրամ տրամադրած է «Օռոռ»ի եւ գերմանական գործակալ կը համարուի, այն ամբաստանութեամբ թէ տնտեսական տեղեկութիւններ հաղորդած է դրամական շրջանին:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան ազգ. խորհուրդը նիստ գումարելով, քննեց շարք մը հրատապ խնդիրներ: Ի միջի այլոց որոշեց մերժել որեւէ գործակցութիւն համայնավարներուն հետ, հետեւաբար չընդունիր ժողովրդական ճակատ 1936ի ձեւով:

ԺԱՄԸ 243 ՔԻԼՈՄԵԹՐ արագութեամբ սուրաց այն ելեկտրական վայրաշարժը որ կը բանի Տիժոնի եւ Պոնի միջեւ: Երեք օր առաջ արագութիւնը 222քիլոմեթր էր, յետոյ բարձրացաւ 230ի, կիրակի՝ 243ի, կոտրելով ամէն մրցանիշ:

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ պիտի չաւելնայ, ոչ ալ գործադուլ տեղի պիտի ունենայ, վերջին լուրերու համաձայն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 20 Մարտ, ժամը 21ին Պէրիէ Միյյիէ շքեղ սրահներուն մէջ:

Անակնկալներ եւ ընտիր նուագախումբ:

Հասոյթէն կարեւոր բաժին մը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Լիւսի Կիւլեանի, իր մօր՝ Այրի Տիկին Սրբուհի Պէքեարեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Պոլսոյ մէջ: Այս առթիւ հազար ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի դպրոցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Ալ. Երամեան, Տէր եւ Տիկ. Ն. Երամեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ՝ Տիկին ԱՂԱՒՆԻ ԵՐԱՄԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի:

Կիրակի, 28 Փետր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Համօ Օհանջանեան»ակումբին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՄԱՂԱՔԵԱՆ (Նոր Սերունդ): Պիտի բանախօսէ Կ. ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ:

×

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէի, այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նուէ սըրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի, Ալֆորվիլ:

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւնը եւ մանաւանդ երիտասարդական կազմակերպութիւնները:

×

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻի Զաւարեան կոմիտէն Փետր. 18ը կը տօնէ Արիմեան սրահին մէջ, Փետր. 28ին: Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսիի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ: Հովանաւորութեամբ Առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, եւ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան:

Ուր, 26 Փետր. ժամը 8·30ին, Իսիի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ, 25 Ավընիւ վիքթոր Կրէսօն:

Կը ներկայացուի Վարդանանցի տօնին առթիւ՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

կամ «ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ» (Սմբատ Բիւրատ):

Սրահի տաքութիւնը ապահովուած է:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի, օթօպիւս 123, 190:

Վարագոյրը կը բացուի ժամը ճիշդ 8·30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Տոմսակներու գիներն են 300 եւ 200 ֆր.:

Դիմել՝ Եկեղեցիի Շինութեան Յանձնախումբի անդամներու, ինչպէս նաեւ Իսի լէ Մուլինոյի հայ սրճարանատէրերուն:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի մէջ, Փետրուար 28ին, կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Նախաձեռնութեամբ Արիներու եւ Արենոյշներու: Գլխաւոր դերակատարներն են՝ նախկին Արիներէն Պ.Պ. Մակարեան, Օ. Ճարայեան, Կ. Յարութեան, Ս. Թոքաթլեան եւ խմբապետուհիներ՝ Ալ. Յարութիւնեան, Մ. Աշճեան:

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Խմբերգ: մարզանք, պարեր, արտասանութիւններ՝ (Վարդանին նուիրուած) եւ բուրգերու կազմութիւն:

Մուտքը ազատ է:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ կը կատարէ այս հինգշաբթի ժամը 9·45ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջակայքի դասընթացքներու աշակերտները եւ հասարակութիւնը:

Կը նախագահէ արարողութեան ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պատարագէն ետք Դպրաց Դասը պիտի երգէ յատուկ պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Տիկին Հռիփսիմէ Զաքրեան, Պ. Յակոբ Զաքրեան, Տէր եւ Տիկին Սիրանուշ Սարգիսեան եւ զաւակները, Չէյալեկեան եւ Մերասէտի ընտանիքները դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ եղբօր եւ ազգականին մահը՝

ՓՐՈՖ. ԱՌԱՔԵԼ ԶԱՔՐԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ 68 տարեկանին, Փետր. 20, շաբաթ ժամը 3ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Չորեքշաբթի, 24Փետր. ժամը1·45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քուրպվուա իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացող իր բարեկամներէն եւ ազգականներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի բէսիթալը

7րդ յայտագիրը

Bien Tempéré en Mi Bémol Majeur

SALLE CHOPIN-PLEYEL

252, Fg. St. Honoré

Métro. Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ:

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին: Սանթըր Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ):

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ:

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մուրատեան վարժարանին մէջ

28 Փետրուար, կիրակի, ժամը ճիշդ 15·30ին:

Ա. ՄԱՍ.—

ԱՆԻԾԵԱԼԸ

Ընտանեկան տռամ բեմադրուած Շիլլէրի «Աւազակներու» հետեւողութեամբ:

Երեք արար եւ վեց պատկեր

Բ ՄԱՍ.—

LA FAUSSE MONNAIE

Comedie en un acte de G. d'Hervilliez

Գ. ՄԱՍ.—

LES DIABLES ROUGEs

Operette en un acte de P. Denéchau

6, Rue Troyon, Métro Pont de Sèvres.

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆի:

Մարտ 7ին.— ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Մարտ 13ին.— ՏԷՍԻՆ:

Մարտ 20ին.— ՎԱԼԱՆՍ:

Մարտ 27ին.— ՎԻԷՆ:

Ապրիլ 4ին.— ՓԱՐԻԶ:

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ:

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ, մանչ եւ աղջիկ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Ս. Փ. եւ Մ. Տ. Պ. ԼԻՈՆ.— Ձեռք ստացած: Աւելորդ ենթադրութիւններ մի ընէք:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Լիոնի մեր բաժանորդներէն Պ. Կարապետ Փափէեանէ հազար ֆրանք:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ •
MERCREDI 24 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7303 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2714

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԻՆԵՆՔ, ԶԻՆՈՒԻՆՔ

•

Այս եղրակացութեան յանգեցաւ Չորսերու խորհրդաժողովը, մօտ չորս շաբաթ վիճաբանելէ ետք :

Այսպէս չարձանագրեցին ոչ ատենագրութեան, ոչ ալ պաշտօնական զեկոյցին մէջ:

Դիւանագիտութիւնը թոյլ կուտա՞յ թուղթին յանձնել բուն ճշմարտութիւնը :

Պաշտօնական զեկոյցն ալ հաստատեց թէ առկախ կը մնան եւրոպական խնդիրները եւ այժմ պիտի փորձեն լուծել ասիականը, նոր ժողով մը գումարելով Ժընեւի մէջ:

Արեւմտեան երեք պետութեանց պաշտօնական զեկոյցը քիչ մը աւելի բացորոշ կը խօսէր, յանգելով հետեւեալ եզրակացութեան.

— «Խորհրդային պատուիրակութեան առաջարկները պիտի քանդէին Արեւմուտքի ապահովութեան ցանցը, իսկ խորհրդային ճակատին զինուորական ուժը պիտի մնար անվթար: Երբ պետութիւնները պիտի շարունակեն իրենց ջանքերը՝ զարկ տալու համար պաշտպանութեան ցանցին որ լաւագոյն երաշխաւորութիւնը կը ներկայացնէ ապագային համար»:

Կարելի՞ էր աւելի բաց խօսիլ, հաստատելու համար թէ ոչ միայն պիտի զօրացնեն Ատլանտեան դաշինքը, այլ եւ ամէն միջոց պիտի փորձեն, վաւերացնելու համար Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը :

Ուրիշ խօսքով՝ պիտի շարունակեն վերազինումը, միեւնոյն ատեն զինամթերք ճարելով ներկայ եւ ապագայ զինակիցներու :

Երկու հիմնական խնդիրներ, գերմանական միութիւնը եւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, որոնք անմիջական լուծում կը պահանջէին, դարձեալ մնացին առկախ :

Ուրիշ խօսքով, կացութիւնը կը մնայ երերուն, իբրաեւ վրդովիչ՝ Եւրոպայի սրտին վրայ :

Կարելի չէ տարիներով ձգձգել այս երկու խնդիրներուն, ինչպէս եւ ուրիշ կարգ մը թնճուկներու լուծումը, առանց նոր վէրքեր եւ ճեղքեր բանալու :

Չորս Չոջերը պարզապէս ժամանակ շահիլ կ'ուզեն, եւրոպականը յետաձգելով եւ ասիականը ձեռք առնելով :

Երանի թէ կարենային իրական յաջողութիւն մը շահիլ, գոնէ այս ճակատին վրայ :

Արդարեւ, ահագին ծամբայ կտրած պիտի ըլլան, եթէ յաջողին լուծել Քորէայի խնդիրը եւ դադրեցնել Հնդկաչինի պատերազմը :

Շատ քիչեր կը հաւատան այս ելքին, դատելով Պերլինի անցուդարձէն :

Այդ յոռետեսութեան հետեւանքով է որ, դիւանագիտական բանակցութեանց եւ ժողովներու հետ զուգընթաց, կը ծաւալի զինարշաւը :

Պատահական երեւոյթ մը չէ Մ. Նահանգներուն նոր ձեռնարկը, — ամուր ցանց մը կազմել Ասիոյ մէջ, վերադինելով Փաքիստանը (իսլամական Հնդկաստան):

Այս ծամբուն վրայ, իր «յառաջապահ»ն է Անգարան, որ արդէն համաձայնութեան մը յանգած է Փաքիստանի հետ, ճամբան հարթելով դէպի զինակցութիւն:

Ծրագիրը կը նախատեսէ այս ցանցին կապել նաեւ Իրանն ու Իրաքը, նոր գօտի մը կազմելով Խ. Միութեան բոլորտիքը:

Միեւնոյն ատեն, յառաջ կը տարուի ռազմական խարիսխներու շինութիւնը, իբրեւ կեդրոն ունենալով Թուրքիան : Եւրոպայի մէջ ալ՝ Սպանիան եւ Հիւս. Ափրիկէն, առանց հաշուելու բուն ցամաքամասը:

Ուրիշ ի՞նչ ապացոյց կ'ուզէք համոզուելու համար թէ ժողովները միջնարարներ են, իսկ բուն գործողութիւնը՝ վերազինում : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ՊԵՐԼԻՆԻ ԺՈՂՈՎԸ — ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ — ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒԱՅԼՆ :

Երէկ, երեքշաբթի, նախարարական խորհուրդը կարեւոր նիստ մը գումարեց Ելիզէի պալատին մէջ, քննելու համար կարգ մը հրատապ խնդիրներ: Պ. Ժորժ Պիտօ, որ Բչ. օր տեղեկութիւններ հաղորդած էր հանրապետութեան նախագահին, Պերլինի խորհրդաժողովի մասին, ժողովին ներկայացուց իր զեկուցումը: Այսօր ալ պիտի խօսի Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ, շատ մը հարցումներ լսելով: Միեւնոյն ատեն պիտի քննուի Եւրոպայի միացեալ բանակի խնդիրը, ինչպէս եւ Ժընեւի խորհրդաժողովին վերաբերեալ հարցեր: Միշտ օրակարգին վրայ է Հնդկաչինի պատերազմը, որ հետզհետէ աւելի մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ կառավարութիւնը առ այժմ պիտի յետաձգէ իր որոշումները միացեալ բանակի ծրագրին եւ Հնդկաստանի պատերազմի մասին, սպասելով Ժընեւի ժողովին որ պիտի գումարուի Ապրիլ 26ին: Եւրոպական բանակի դաշնագրին հակառակորդները կ'ուզեն ժամանակ շահիլ: Ծրագրին կուսակիցներն ալ կը սպասեն Ժընեւի ժողովին եզրակացութեան: Շատ բան կախում ունի Պ. Պիտոյի զեկուցումներէն :

Ազգ. ժողովն ալ սպասողական դիրք բռնած է այս հարցերուն առթիւ: Կառավարութիւնը կը յուսայ նոր մեծամասնութիւն մը շահիլ, այս ընդհանուր անորոշութեան մէջ: Կարգ մը նախարարներ եւ երեսփոխաններ, որոնք համաձայն են եւրոպական բանակի ծրագրին վաւերացման, կը կարծեն թէ դաշինքին դիրքը աւելի պիտի զօրանայ, եթէ կարելի ըլլայ զինադադար մը կնքել Հնդկաչինի մէջ :

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը: Պ. Տըլըս, Բչ. օր զեկուցում տըւաւ Պերլինի խորհրդաժողովի մասին : Այս առթիւ կ'ըսուի թէ պաշտօնական շրջանակները չեն ուզեր որ եւ է ճնշում բանեցնել Ֆրանսայի վրայ, միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացման համար, սպասելով Ժընեւի ժողովին: Անոնց կարծիքով, որեւէ ճնշում կրնայ վտանգել Ժընեւի ժողովը, քանի որ Խ. Միութիւնը վճռապէս հակառակ է միացեալ բանակի դաշնագրին :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տօքթ. Ատընաուըր, որ անցեալ չորեքշաբթի յայտարարութիւն մը հրատարակած էր Պերլինի խորհրդաժողովին առթիւ, Բչ. օր խօսք առնելով, անգամ մը եւս խստօրէն ճաղկեց Ռուսերուն ընթացքը : Ըստ բառ. — «Կը յուսանք թէ անխախտ պիտի մնայ արեւմտեան ճակատին միութիւնը, որ ամրապնդուեցաւ Պերլինի մէջ: Սրտանց կը մաղթեմ որ Ժընեւի ժողովը յաջողի եւ խաղաղութիւն պարգեւէ Ֆրանսայի, դադրեցնելով Հնդկաչինի պատերազմը: Կը կարծեմ նաեւ թէ Պերլինի ժողովին արդիւնքը մեծապէս պիտի զօրացնէ միացեալ բանակի ծրագրին կուսակիցները Ֆրանսայի մէջ : Մենք չենք ուզեր եւ չենք կրնար նախատեսել Փարիզի տալիք որոշումը, բայց կը սպասենք որ չուշանայ եւ դրական ըլլայ:

....

ՎՐԱՍՏԱՆԻ վերջին մաքրագործումներուն հետեւանքով պատժուած են 3011 կուսակցականներ, ինչպէս կը հաղորդէ Թիֆլիսի անթէլը, կեդր. կոմիտէի Ա. քարտուղարին բերնով : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՍՈՒՐԻՈՅ վերջին ըմբոստութեան գըլխաւոր վարիչը, Սուլթան էլ Աթրաշ, որ անոյին բանտարկութեան դատապարտուած էր, ծէպէլը Տրիպէն Յորդանան ապաստանեցաւ 35 հետեւորդներով :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԱՌԱՔԵԼ ՉԱՔՐԵԱՆ

... Այն տարին (1919) Պոլսոյ անգլիական դեսպանատունը ջուրի ճամբայ դարձած էր, ի խնդիր չարդարարներու ձերբակալման :

Ծովակալին փոխանորդը, *մէճըր* Սմիթ, որուն մէկ հրամանին կը պարտէի բանտէն արձակումս, օր մը հարցուց թէ կը ճանչնա՞մ Առաքել Չաքրեան անուն հայ ներկայացուցիչ մը:

Չէի ճանչնար, բայց ուզեցի գիտնալ թէ ինչո՛ւ կը հարցնէ :

— Դուրսը կը սպասէ: Մեր աջակցութիւնը կը խնդրէ, առեւանգուած հայ որբեր եւ աղջիկներ փրկելու համար :

Խնդրեցի որ չմերժէ: Եւ Առաքել Չաքրեան դարձաւ ներկայացուցիչը Տարագրելոց Յանձնաժողովին, անձնուիրաբար լծուելով առաջադրուած գործին:

Այդ օրերուն ո՞վ կրնար խուսափիլ որ եւ է պարտականութենէ :

Փողոցին մէջ ծանօթ ջարդարար մը հանդիպած ատեն, այս կամ այն գաւառէն բեկոր մը «Ճակատամարտ»ի խմբագրատունը կ'առնէր իր շունչը, ձերբակալել տալու համար:

Նոյնպէս ո՛վ որ գիտէր թէ հայ աղջիկ մը կամ տղայ մը կը գտնուի այսինչ Թուրքին տունը, անմիջապէս լուր կուտար :

Այսպէս Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէն եւ Տարագրելոցը կարելին կը փորձէին, թէ դահիճները ձերբակալել տալու եւ թէ ողջ մնացած զոհեր, գերիներ փըրկելու համար:

Առաքել Չաքրեանի մէկ ոտքը խմբագրատունն էր: Ինք լայն կապեր ունէր բրիտանական համալսարանի: Նոր կապերով աւելի զօրացած, փորձեց ետ առնել «*Ճակատամարտ*»ի երկու տպագրական մեքենաները, որոնք աւարի տրուած էին :

Յաջողեցաւ փրկել միայն մէկը որ պետական պաշտօնատուն մը փոխադրուած էր: Միւսը ձեռքէ ձեռք ծախուելով կորսուած էր:

Մեր յարաբերութիւնները շատ սերտ եին, մինչեւ 1922, երբ Սմբատ Դաւթեանի մէկ յօդուածը երեւցաւ *Ճակատամարտ*ի մէջ, Տարագրելոց յանձնաժողովի գործառնութեանց մասին: Մեղադրանք մըն ալ ուղղուած էր Առաքել Չաքրեանի դէմ:

Անհրաժեշտ լուսաբանութիւնը տրուեցաւ, բայց Չաքրեան չմոռցաւ այդ միջադէպը, եւ արտագաղթէն ետքն ալ, լման երեսուն տարի, ամէնուն կը պատմէր, իր դառնութիւնը թափելով իմ վրայ :

Ինք տարբեր տեսակէտներ ունէր ազգային – քաղաքական հարցերու մասին, եւ յաճախ կը քննադատէր Դաշնակցութեան այս կամ այն գործը :

Բայց մենք երբեք խնդիր չունեցանք իրեն հետ: Եւ երբ հանգուցեալ Ազգ. ճակատին մէջ մտաւ, գոնէ ես կը կարծէի թէ կրնար հաւասարակշիռ դեր մը կատարել:

Դժբախտաբար կրաւորական դիրք մը բռնեց: Երբեմն կը պոռթկար, բայց յետոյ կը համակերպէր :

Գիտական միտք, եւ միշտ բարեացակամ, շատ բան չէր հասկնար ամենօրեայ ժխորէն:

Վերջին անգամ կատղած էր Նիսի ճախկին Հոգաբարձութեան ատենապետին դէմ, իմանալով որ չէ դրկած Անթիլիասի վանքին համար իր հանգանակած գումարին մէկ մասը, 52–53.000 ֆրանք :

Անցեալ աշնան դիմացս ելաւ Սէն Միշէլի պողոտային վրայ :

Ֆրանսերէն գիրք մը ունէր ձեռքին մէջ:
— Ի՞նչ կայ չկայ: — *Քանսէր*: Ի՞նչ գիրք է այդ, — *Քանսէր* : — Նոր լուր մը ունի՞ս բանկալէն: — *Քանսէր*. — Ի՞նչպէս կը գտնես միջազգային կացութիւնը : — *Քանսէր* ...

Հանրակառք նստանք միասին, Քառէ իջնալու համար: Երկու խօսքը մէկ՝ նոյն բառը կը կրկնէր, ժպտելով եւ ծխելով:

— Ամէն բան *քանսէր* է, աշխարհն ալ *քանսէր* է...

Արդեօք նախատեսա՞ծ էր թէ դարանակալ խլիրդ մը պիտի առնէր տանէր զինքը, քանի մը օրուան մէջ... ՎԱՀԷ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

*Հնդկաստանի վարչապետը, Պ. Նեհրու, ճառ մը խօսելով խորհրդարանին առջեւ, **յայտարարեց**.*

— *«Ցաւալի է որ Հնդկաչինի պատերազմը կը շարունակուի, մինչդեռ խնդիրը պիտի քննուի Ժընեւի մէջ, երկու ամիս ետք: Ամենայն խոնարհամտութեամբ, բայց առանց միջամտելու կամ նոր բեռ մը ստանձնելու, կը մաղթեմ որ կրակը դադրեցնելու որոշում մը տրուի, առանց խախտելու իւրաքանչիւրին դիրքը : Անշուշտ Հնդկաչինի պատերազմը յարաբերաբար փոքր դէպք մըն է: Բայց, նոյնիսկ այդպիսի պատերազմի մը մէջ դժուար է լուծման մը յանգիլ, քանի կը շարունակուի պատերազմը: Վտանգաւոր բան է պատերազմի մը ձեռնարկել, նոյն իսկ եթէ սահմանափակ ըլլայ: Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ուզեմ կոչ մը ուղղել երկու կողմերուն, որպէս զի վերջ տան գործողութեանց, կրակը դադրեցնելով կամ ուրիշ ձեւ մը գտնելով»:*

Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ չահեկան կը գտնեն այս թելադրութիւնը, որ կը համապատասխանէ Հնդկաստանի հետեւած քաղաքականութեան, խաղաղեցնելու համար հարաւ. արեւելեան Ասիան: Խնդիրը այն է որ Պ. Նեհրու չուզեր որեւէ նախաձեռնութիւն ստանձնել :

Լոնտոնի մէջ ալ մեծ տպաւորութիւն գործեց Հնդկաստանի վարչապետին թելադրութիւնը: Այս առթիւ դիտել կուտան թէ զինադադարը կախում ունի Չինաստանէն, որուն զինուորական օգնութիւնը ապստամբներուն՝ մեծապէս նպաստեց պատերազմին չարունակութեան: Ուսչինկթընի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ հաւանական չեն գտներ որ կըրակը դադրի Հնդկաչինի մէջ, Հնդկաստանի կամ ուրիշ պետութեան մը բարեխօսութեամբ, մինչեւ Ժընեւի ժողովին գումարումը :

ՄԱՀ ՏԻԿԻՆ Ս. ԲԵԳԼԱՐԵԱՆԻ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք Տիկին ՍԱԹԵՆԻԿ ԲԷԳԼԱՐԵԱՆի մահը :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Չորեքշաբթի, ժամը 11.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ :

Հանգուցեալ տիկինը, քոյրը Պ. Ա. Ղուկասովի, ծանօթ էր իր բարեգործութիւններով: Նախագահն էր Ռուսահայ Տիկնանց Միութեան :

ԶՕՐ. ՕՊԵՐԿԻ ԴԱՏԸ

Գերման զօր. Օպերկի եւ օգնականին՝ գնդ. Քնոխըի դատավարութեան առաջին օրը, պաշտպան փաստաբանները փորձեցին յետաձգել տալ գործը, բայց զինուորական ատեանը մերժեց:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ զօրավարը շատ նիհարցած էր, բայց աշխոյժ կ'երեւար: Նախագահը իր ինքնութիւնը ճշդելէ ետք, հարցուց թէ ֆրանսերէն գիտէ՞: «Նա՛յն» (ոչ) պատասխանեց ամբաստանեալը: Ուրեմն հարկ եղաւ թարգման մը տրամադրել, ինչ որ պիտի կըրկնապատկէ գործին տեւողութիւնը :

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋ ՄԸ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵՆԷՆ

Բ.

Բարիզը զիջեց Անգլիացիներուն նախանձը: Քլեմանսոն աշխարհագրութիւնն եւ պատմութիւնը գիտէր կարգ մը նախապաշարումներու ընդմէջէն: Ռուսերը մեկուսացած հոկտեմբերեան յեղափոխութեան պատճառով, այլեւս չէին հսկեր կնքուած համաձայնութեանց գործադրութեան վրայ: Քլեմանսոն թոյլ տուաւ որ Մուսուլը իր քարիւղովը Ֆրանսայէն դէպ ի Անգլիա սահի եւ, դէպի հիւսիս, մեր հողատարութիւնը պահեց միմիայն Կիլիկիոյ համար: Երազները կուգան ու կ'երթան: Հայաստանը պիտի վերապրէր միմիայն Ռուբինեան թագաւորութեան մէջ: Սակայն այս Ալպեան լեռներուն քով Եգիպտոսն ալ հրաշալիք մըն էր: Դժբախտաբար, Լոյտ Ճորճ նոր ծրագիր մըն ալ կը յղանար, տեսնել մեզ որ հրաժարէինք Կիլիկիայէն յօգուտ անոնց, որոնց արարքները հողատարութիւնները կը դարձնէին անհրաժեշտ, եթէ անոնք ալ իրենց կարգին, մեր նուէրին փոխարէն, հրաժարէին Մուսուլը Անգլիացիներէն ետ պահանջելէ: Անոնց տեղեկացուցած էր իր նպատակը եւ զանոնք կը հրաւիրէր կառչիլ Կիլիկիոյ, հակառակ իրենց ստորագրութեան եւ բացարձակ համաձայնութեան: Ահա այս երկդիմի կացութեան միջոցին է որ զօր. Տիւֆիէօն մեզ հոն պիտի առաջնորդէր:

Ժօրժ Փիքօ, Սուրիոյ եւ Հայաստանի մարզպանը, Ֆրանսա կը վերադառնար: Կուրօ, անոր յաջորդը, բայց Սուրիոյ եւ Կիլիկիոյ մարզպանը — եւ ողբերգութիւնն արդէն իսկ այս տիտղոսին մէջէն կ'երեւար — դեռ Փարիզ կը գտնուէր: Առժամապէս Տիւֆիէօն ստանձնեց բոլոր պատասխանատուութիւնները:

Ան պատրաստեց դէպի հիւսիս ճամբորդութիւնը իր զօրաբաժնին եւ Հայկական լեգէոնին, որ նշանաւոր հանդիսացած էր Պաղեստինի մէջ: Ան պէտք ունէր Պէյրութէն դէպի Ատանա գացող երկաթուղիին, որ Պէքքայի դաշտավայրէն կ'անցնի: Ֆէյսալ, Լոյտ Ճորճի մարդը, գրաւած էր այդ դաշտավայրը եւ մեզի կ'արգիլէր անկէ անցնիլ: Տիւֆիէօ զայն անկէ քշելու կը պատրաստուէր, երբ Կուրօն անոր հաղորդեց Քլեմանսոյի արգելքը: Անոր կը մնար այլեւս միայն ծովուն ճամբան, ձեզի ձեր Հայրենիքն առաջնորդելու համար, լաստանաւեր եւ քարափէ զուրկ նաւահանգիստ մը, փոքրիկ լումբերով միայն, բանակին ծանր բեռները պիտի հանէին, եթէ կարենային ...

Եւ անմիջապէս, դէպի արեւելք հրատօշոր աւազներ, դէպի հիւսիս, մինչեւ Տէրսիմի ձիւները, ան «գրաւեց» կասկածելի քաղաքներ եւ խաւար կիրճեր, զօրասիւնով մը միայն եւ երբեմն միմիայն դասակով մը, մինչդեռ, պարտեալները, քաջալերուած, ինչպէս ըսի քիչ առաջ, եւ, որոնց զինաթափումը անտեսուած էր անգլիական զինադադարին առնէն, իրենց դիմադրութիւնը կը կազմակերպէին:

Անոնց դիմադրութի՞ւնը: Կրնա՞մ, ես ինքս, դատապարտել հայրենասէրներ, որոնք չէին ուզեր համակերպիլ պարտութեան: Ահ, որքան կ'ուզէի, բնական է ձեր համամտութեամբ, «չէթէ»ները դասել հայրենասէր հերոսներու կարգին: Դժբախտաբար անոնցմէ շատերը իրենց դասն առած էին «պատերազմի աստուածներէն», որոնք, քան տարի վերջ, նորէն այդ դասը ի գործ դրին:

Վերջապէս, Ալեքսանտրէթ, Մերսին, Ատանա, Ուրֆա, Մարաշ, Այնթապ, Ճարապլուս գրաւուեցան: Նախ քանի մը հարիւր ռազմիկներ եւ Հայկական Լեգէոնի 37նոց թնդանօթները, յետոյ երկու հրացանակիր գունդեր, բայց առանց օդանաւի, առանց հրետանիի, առանց պաշարի, ռազմամթերքի, անթել հեռագրի: Հետեւաբար, Մուսթաֆա Քէմալ Մարաշի վրայ կը քալէ:

Մարաշը մոխիր կը դառնայ: Ութն եկեղեցիները կը հրդեհուին, յիսուն զինուորներ, հոն ապաստանած ութ հարիւր քրիստոնեաներ ածուխի կը վերածուին:

Պատուհաններէն փախչիլ ուզողները կը գնդակահարուին: Մարաշը Օրատուրին մեծ քոյրն է: Սակայն կը յաջողինք զսպել ապստամբութիւնը: Այդ միջոցին է որ Պէյրութէն եկած երկդիմի հրամանի մը անսալով եւ հակառակ զօր. Տիւֆիէօյի հրամաններուն, յաղթական բանակը կը հեռանայ պարտուած քաղաքէն: Եւ այս անգամ Մոսկուայի ողբերգութիւնն է, Օրատուրէն վերջ: Երկու հազար հոգի, շատ ուշ նահանջի լուրը կ'առնեն եւ կը կոտորուին: Սառնամանիքը քսան աստիճան է, երկու մեթր ձիւն կայ, փոթորիկն աննկարագրելի: Վերջապէս կիրճերը կը վերջանան, եւ Տիւֆիէօն, որ անհանգիստ եկած է այդ կողմերը որովհետեւ լուր չէ ստացած, մեծ զարմանքով անոնց կը հանդիպի: Բանակը տողանցքով անոր կը ներկայանայ, հակառակ իր կորուստներուն.— 1200 զինուոր, այսինքն զօրամասին կէսը, երկու հարիւր ձեռք ոտքը սառած, հինգ հազար քրիստոնեաներ իրենց եպիսկոպոսին հետ մեռած են ձիւնին տակ:

Ինչո՞ւ ծանրացայ այս ողբերգութեան վրայ: Որովհետեւ ան Կիլիկիոյ ամբողջ ողբերգութիւնն է: Եղածը քաղաքականութիւն չէ, քանի որ այդ օրերուն մենք մեր արարքները կը ստորադասենք անգլիական քաղաքականութեան մը, որ թերեւս քաղաքականութիւն մըն է, բայց չի համարձակիր այդ բանը խոստովանիլ: Հրամաններ, որոնք նենգօրէն կը հակասեն ուրիշ հրամաններու: Եւ չկան օգնական ուժեր: Արդարեւ, ինչո՞ւ համար ղրկել, եթէ պարպում պիտի կատարուի: Ձիւնը անցքերն անանցանելի դարձուցած է, երբ ամէն կողմ ապստամբութիւն կայ: Սիս, կաթողիկոսանիստ քաղաքը կղզիացած է, ինչպէս անցեալին մէջ, 1375 թուականին: Մերսին, ուրկէ օգնութիւններ կրնային հասնիլ, վտանգուած է, էքպէզ պաշարուած: Կը յաջողինք անկէ ազատել երեք հարիւր քրիստոնեաներ, բայց հայր Փիլիպպոսը խաչ կը հանուի եւ խաչին վրայ կ'այրի: Ուրֆայի մէջ ապստամբութիւնը կը պայթի: Տիւֆիէօ հոն կը ղրկէ զօր. Նորմանի զօրամասը, բայց անթել մը կամ օդանաւ մը չկայ որպէսզի Նորման տեղեկացնէ իր յառաջխաղացումը եւ քաղաքապահները կը կոտորուին: Անմիջապէս յետոյ՝ Հաճըն:

Հոն, Զալեան եւ հարիւր հայ ժանտարմաներ միակ պաշտպաններն են տասը հազար քրիստոնեաներուն: Վեց ամիս կը դիմադրեն, մինչեւ որ անողոք ռմբակոծութեան մը երկու հարիւր ռումբերը կը հրդեհեն վերջին տուները, եւ, ամէնքը կը սպաննուին: Սիս, ուր մեր զինուորներուն աչքերը կը հանեն, Շէյխլըէ, Հարունիէ, Հաճիքիրի, Քալըպաք, Պէլմէճիք: Դիրքերը կ'իյնան: Երբեմն, յուսահատական կռիւներ հակառակորդը կը ցնցեն, կը յոգնեցնեն եւ կը շփոթեն: Այն ատեն զօրաբաժինը թեթեւ հանգիստ մը կը վայելէ: Սակայն, ահաւասիկ, կապը կը խզուի Տարսոնի եւ Ատանայի միջեւ եւ կեդրոնական սպայակոյտը կը ռմբակոծուի: Պօզանթի, ելքը Տաւրոսի չորս կարեւոր լեռնանցքներէն մէկուն, կը շրջապատուի: Մէնիլ հոն է 550 զինուորով: Տիւֆիէօն հոն կը ղրկէ Կրասիի զօրամասը որ կը կռուի չորս օր: Ան պիտի յաղթէր եթէ իրեն հետ ունենար իր հրետանին, որ Կիլիկիա չէ ղրկուած: Եթէ անթելը քաղաքին մէջ պաշարուածներուն հաղորդէր Կրասիի մօտիկութիւնը, անոնք կրնային շղթան պատռել եւ միանալ օգնական զօրամասին: Սակայն, Կրասի կը ստիպուի ռմբակոծուող Ատանային օգնութեան փութալ, մինչդեռ Մէնիլ՝ շղթան պատռել կը փորձէ: 150ի իջած անոր զինուորները այլեւս փամփուշտ չունին եւ կը կոտորուին: Հայր Նիւրթ կը գնդակահարուի: Սէն – Տրնիի մէջ փողոց մը անոր անունը կը յաւերժացնէ: Արդեօք ամէն բան պիտի կորսուի՞: Ոչ: Հովը կը փոխուի յանկարծ: Այնթապի մէջ ահեղ ճակատամարտ մը կայ դիրկընդխառն եւ վերջապէս քաղաքը անձնատուր կ'ըլլայ: Թշնամիին մեծագոյն ուժը հոն կեդրոնացած է: Յաղթանակ:

Այս շարունակական վտանգի, այս պաշարումներու եւ ողբերգութեանց, այս լքումի միջոցին, երբ ձեր բնական բարութիւնը արիւնահեղութիւնը խնայելու ձեր յատկանիշը կը գործէր, զօրավար, Հայերն ու Ֆրանսացիները, բոլոր լեռներն ու դաշտերը չափեցին, զօրամասերու ողբերգական պարով մը: Եւ վերջապէս, ահաւասիկ յաղթանակը: Պիտի օգտագործէի՞նք զայն: Քանի մը գումարտակներ, քանի մը անթելի գործիքներ, պիտի բաւէին: Կիլիկիան զանոնք պիտի չտեսնէ, որովհետեւ քաղաքականութիւնը իր դէմքը կը ցուցնէ: Պարոն Տը Քէ Անգարա կ'երթայ զինադադարի բանակցութեանց համար:

«Ան Թուրքերը կը գօտեպնդէ եւ քանիչորս ժամուան մէջ կը կորսուին այնքա՛ն դժուարութեամբ ձեռք բերուած արդիւնքները», կը գրէ Տիւֆիէօ: Վերագրաւուած Այնթապը կը վերադարձնենք: Մեր հակառակորդը չի յարգեր զինադադարին պայմանները, եւ զօրաբաժինը կը կտրուի իր յենակէտէն՝ Մերսինէն:

PAUL DU VÉOU

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԺԱՀՐԵՐԸ

Ամէն եղանակ ունի իրեն յատուկ համաճարակները, որոնք յաճախ մեծ աւերներ կը գործեն մարդկութեան ու կենդանական աշխարհին:

Այդ համաճարակները մեծ մասով հետեւանք են ժահրային գործունէութեան: Ժահրերը (վիրիւս) անտեսանելի էակներ են, որոնց մասին տակաւին շատ քիչ բան գիտեն, բժշկութիւնը, մանրէաբանութիւնն ու ժահրագիտութիւնը: Ժահրային ծագում ունին փոլիոմիէլիթը (մանկական անդամալուծութիւն), հարսանիթը, ծաղկախտը, կրիփը կամ պարզ հարբուխը, յիշելու համար ամէնէն ծանօթները:

Որո՞նք են այն յատկանիշները որ ժահրերը կը զատեն մանրէներէն: Այս հարցին կը պատասխանէ Մելպուրնի (Աւստրալիա) բժշկական հետազօտութեանց կաճառին տնօրէնը, փրոֆ. Պըրնէթ, կրիփի ժահրին վրայ իր կատարած երկարատեւ փորձերուն եզրակացութեամբ: Ժահրերը, իրենց աններեւակայելի փոքրութեամբ անտեսանելի են դասական ամենազօրաւոր մանրադէտերով:

Մինչդեռ այդ կազմածներով մանրէները տեսանելի են: Երկրորդ՝ ժահրերը իրենց գոյութիւնը կը պահեն ու կը բազմանան միայն ողջ բջիջներու վրայ: Իսկ մանրէները կրնան ապրիլ ու զարգանալ նոյնիսկ շատ պարզ, մշակութեան յատուկ սննդական ամլացած նիւթերու վրայ: Այսպէս, օրինակ կրիփին ժահրը կարելի է մշակել ախտի մը (կզաքիս) քթին ռունգերուն, մուկի թոքերուն կամ հաւու մը սաղմի հիւսկէններուն մէջ:

Երկար փորձառութեամբ այժմ յստակ գաղափար կազմուած է այն եղանակի մասին, որու շնորհիւ կրիփին ժահրը կը վարակէ առողջ բջիջները: Ան, նախ կը յարձակի բջիջին մակերեսին վրայ, որ կազմուած է շաքարային, բնապիտակերպ նիւթով մը, միւսինններու դասէն: Այս նիւթերուն գլխաւոր դերն է բջիջներու պաշտպանութիւնը օտար մարմիններու յարձակման դէմ, նաեւ հիմն են արեան երեք տեսակի դասաւորման, սեռային հորմօններու բաղադրութեան,

ՋԻՒԱՆՇԻՐԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

Երբ ուզեցի փողոցի անկիւնը դառնալ, ականջիս հասաւ Ջիվանշիրի ձայնը որ իմտատ (օգնութիւն)՝ կը պոռար: Կէս գիշեր ժամը մէկի ատեններն էր: Կասկած արթնցաւ մէջս որ մեռած չէ: Եւ յանկարծ միտքս ինկաւ երազ մը, զոր տեսեր էի քանի մը օր առաջ եւ ընկերներուս պատմած:

Երազս հետեւեալն էր: Ջիվանշիրի յանկարծ կը հանդիպիմ գիշերը փողոցի մէջ: Կը քաշեմ ատրճանակս կրակելու, բայց կրակ չառներ: Յանկարծ Ջիւանշիր նստած է ճերմակ ձիու մը վրայ եւ զիս կը հալածէ. ձին առջեւի ոտքերով կը յարձակի վրաս, ու ես ետ կը քաշուիմ: 80 – 100 քայլ ետ, քաշուելէ ետք տեսայ որ չեմ կրնար ազատիլ, սկսայ բարձրանալ տունի մը սանդուխներէն վեր ու մտայ ներս:

Ջիվանշիրն ալ ձիով բարձրացաւ ու մըտաւ ետեւէս:

Այս անգամ սկսայ ատրճանակիս փողով ձիուն զարնել ու ետ ընկրկիլ: Այսպէս հասայ մինչեւ պատը եւ այլեւս ետ երթալիք տեղ չմնաց: Ջիվանշիր ալ մօտեցաւ, ձին երկու ոտքերը վերցուց որ իջեցնէ գլխուս, ես ալ ատրճանակի փողը վերցուցի որ խփեմ, փողը վերածուեցաւ խարազանի եւ տակաւին հարուածը չիջեցուցած՝ քրտինք ջուրի մէջ արթնցայ: Այս երազը տղոց կողմէ մեկնուեցաւ իբրեւ իմ գործիս անյաջողութիւն:

Ահա այս երազիս վերյիշումով, անկիւնը չդարձած երբ ձայնը ականջիս հասաւ. մտքովս ըսի «Մեռած չէ, վերադառնամ ու վերջացնեմ»:

Եւ ետ դարձայ դէպի դիակը: Երբ մօտեցայ, գլուխը հաւաքուած էին 20–30 հոգի: Բոլորն ալ բացուեցան ատրճանակը ձեռքս տեսնելով: Մօտեցայ. մնացինք ինք՝ պառկած եւ ես գլխուն վրայ կեցայ եւ գնդակ մըն ալ պարպեցի դարձեալ կուրծքին:

Ապա չուրջս նայեցայ եւ տեսայ որ 4–5 ոստիկաններ բռնած են, ատրճանակները ձեռքերը պատրաստ, այն անկիւնը ուրկէ կրնայի դուրս գալ: Մտածեցի որ ասոնց մէջէն ողջ դուրս անցնիլ նոյն ճամբով անհնարին էր: Որոշեցի կտրել փողոցը, դիմաց անցնիլ եւ բարձրանալ Բերա: Բայց օթօները շատ էին, Բերա Բալասի վարի անկիւնէն մինչեւ Փըթի Շան եւ խիտ առ խիտ շարուած: Ասոնց մէջէն անցնիլ ալ կարելի չէր: Տեսայ վրան բաց օթօ մը, ցատկեցի վրայէն անցայ միւս կողմը: Ժողովուրդէն շատեր սարսափահար կզկտեր կամ պառկեր են օթօմոպիլներու կողքին որ վրիպին գնդակներէն: Երբ ես անցայ միւս կողմը ինկայ պառկած մարդոց վրայ եւ տակաւին ոտքերս գետին չհասած, չորս հոգի բռնեցին զիս: Մին սպաննուողին եղբայրն էր: Մէկը բռնեց մէջքէս, առջեւէս: Ասոր տուի գնդակ մը, որ աչքի վերեւի ոսկորները փշրեց ու անցաւ, չինկաւ, թէեւ արիւնահոս էր եւ արիւնը իմ վրաս կը հոսէր. ոչ միայն չինկաւ, այլ մէջքս ալ չձգեց: Եթէ թող տար զիս, թերեւս միւս երեքն ալ խփէի ու ազատէի: Բայց չթողուց: Ատրճանակիս մէջ մնացեր էին չորս փամփուշտ: Նոր լեցնելու հնարաւորութիւն չունէի, վայրկենապէս ինքզինքիս եկայ, չուզեցի աւելի բարդացնել խնդիրը եւ յանձնուելու գաղափարին հետ հաշտուեցայ: Թեքուեցայ, բազուկս դրի Օթօյի կողքին, հատ մը կրակեցի օդին մէջ ու կեցայ սպասեցի:

Այդ ժամանակ հասաւ Թուրք ոստիկան մը, որը բռնեց իմ ձախ բազուկը եւ կ'ուզէր ատրճանակս առնել ձեռքէս: Իրեն ըսի. «Զփործեա, թէ չէ քեզ շան նման կը սատկեցնեմ»: Այդպէս լարուած կանգնած էինք երբ հասան Ֆրանսացի ոստիկանները:

Ատրճանակս յանձնեցի ասոնց: Եւ ահա սկսաւ ծեծը, հասնողը սկսաւ զարնել, ժողովուրդն ալ խռնուեցաւ, քաշող քաշողի: Մինչեւ ոստիկանատուն քաշկռտեցին զիս: Երբ ոստիկանատուն հասանք, վրաս զգեստ հագուստ մնացած չէր, ըռզիկ բզիկ ըրած ծուէններու վերածած էին:

Տաճկական ոստիկանատուն էր: Ներս մտնելուս պէս առին զիս, իրենց մէջ եւ զարկ որ կը զարնես: Մէկը կը զարնէ ուժգին, կ'իյնամ, երբ կը կանգնիմ, ուրիշ մը կը զարնէ: Սոսկալի ծեծ տուին: Ուշաթափ եղայ եւ ինկայ, երբ տակաւին իրենց կօշիկներովը կը զարնէին:

Քիչ յետոյ սթափեցայ եւ աչքիս տակէն դէպի դուռը կը նայէի, թէ ո՞վ ներս պիտի մտնէ: Տեսայ որ ներս մտաւ Ֆրանսացի զինուորական մը ձեռքը հաստ փայտ մը: Երբ ան ներս մտաւ միւսները մէկդի քաշուեցան: Թուրք ոստիկանապետը նստած էր իր պաշտօնատեղին եւ անտարբեր կը դիտէր կատարուածը: Այս միջոցին երիտասարդ Թուրք գաղտնի ոստիկան մը մօտեցաւ անոր եւ ըսաւ.— «Քու պաշտօնատան մէջ մարդ կը մեռցնեն եւ դեռ իշու նման անտարբեր նստած ես ու չես միջամտեր»: Ոստիկանապետը շշմած յանկարծ տեղէն վեր կեցաւ, եւ երբ Ֆրանսացի զինուորականը բարձրացուցած ձեռքի փայտը պիտի իջեցնէր գլխուս, բռնեց դաստակէն ու ըսաւ: Այստեղ իմ պաշտօնատեղիս է, դուք իրաւունք չունիք մարդ ծեծելու կամ սպաննելու:

Մեռնողը Թուրք մըն է, զարնողն ալ Հայ ըլլալու է եւ հաւանական է որ մեր հպատակներէն մին է: Այս գործը մեզ կը պատկանի: Մի խառնուիք»:

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ

(2) (Շար.)

հակիլթի ճերմկուցին ու լորձունքին թանձրութեան են․։ Սակայն ժահրը միւսիններու դէմ ունի իր յարձակման եղանակը մասնաւոր հակազդեցութեամբ մը՝ որ շատ կը նմանի «Անգիմ»ներու գործունէութեան եղանակին ։ Ժահրը խայթուցքներով կը կառչի բջիջին մակերեսին, կը փշրէ զայն, յետոյ կը մտնէ բջիջին մէջ հոն ապրելու ու բազմանալու համար։ Դիտուած է որ քոլերային կամ կըփիփին ժահրեր կ՚արտադրեն «անգիմ»ի տեսակ մը, զոր կարելի եղած է անջատել ժահրերէն։ Կենդանիներու վրայ կատարուած ներարկումներով հաստատուած է այդ նիւթին ախտամերժ յատկութիւնը ։ Ուրիշ խօսքով, այդ նիւթը կը փճացնէ ժահրին հաստատած խայթուցքներուն ընդունարանները բջիջին վրայ, ուրկէ ան կը ներխուժէ բջիջին մէջ։ Դժբախտաբար յառաջ եկած ախտազերծումը շատ կարճ տեւողութիւն մը ունի։ Որովհետեւ բջիջները կը նորոգեն իրենց մակերեսին վնասուած մասերը, դարձեալ ժահրերու յարձակման ենթակայ ըլլալուն համար ։ Տակաւին շատ կանուխ է երկարատեւ ախտազերծման մը մասին լաւատես ըլլալու համար։ Այսուհանդերձ շնորհիւ այսպիսի չիճուկներու կարգ մը ժահրային համաճարակներ նահանջած են ու գրեթէ անհետացած։ Այժմ, շնորհիւ ելեկտրոնական մանրադիտակներու կարելի կ՚ըլլայ ժահրերը երեւան հանել լուսանկարչական ապակիի վրայ, մինչեւ 120 հազար անգամ խոշորցնելով զանոնք ։

Դիտուած է դարձեալ ժահրերու տեսակի փոփոխականութիւնը եւ միջավայրին յարմարելու յատկութիւնը։ Այսպէս, բջիջի մը մէջ եթէ քանի մը տեսակ ժահրեր գտնուին, ատոնցմէ յառաջ կուգան տարբեր յատկութիւններով օժտուած սերունդներ։ Կենսաբանները այս պարագան կը նկատեն հիմնական երեւոյթն իսկ կեանքին։ Տարօրինակ է նաեւ ժահրերու բազմանալու եղանակը։։Երբ բջիջին մէջ մուտք կը գործեն, ժամանակ մը կ՚անհետանան եւ ամէնէն զօրաւոր մանրադիտակներէն իսկ աննշմար կանցնին ։ Ի՞նչ կ՚ըլլան, ո՞ւր կը կորսուին։ Գաղտնիք մըն է որ երբ պարզուի նոր լոյս մը պիտի շողայ կենսաբանութեան մէկ կարեւոր երեւոյթին վրայ։ Այսուհանդերձ, կը կարծուի թէ անոնք բազմաթիւ մասերու կը բաժնուին, բջիջներու բազմախօսական ծիներուն նման։ Յետոյ, ատոնց համախմբումով նոր սերունդ մը յառաջ կուգայ ։

Ի՞նչպէս մարմինը կը պաշտպանուի կամ կ՚ախտազերծուի ժահրերուն եւ առհասարակ օտար մարմիններու յարձակումներու դէմ ։ Բացի արուեստական չիճուկներու ներարկումէն, արիւնը կ՚օժտուի յատուկ փրոթէինձերու մասնիկներով որոնց «անթիքօռ» անունը տրուած է։ Անոնք կը հաստատուին ժահրերուն վրայ, կը պատեն զանոնք ու արգելք կը հանդիսանան բջիջներու դէմ անոնց գործունէութեան։ Այդ «փրոթէին»ները կը յայտնուին արեան մէջ բջիջներու վարակումէն քանի մը օր յետոյ ու հետզհետէ կը բազմանան եւ կարգ մը հիւանդութեանց պարագային արիւնը կը չարունակէ արտադրել զանոնք ամբողջ կեանքի տեւողութեան ։ Այդ հիւանդութիւնները արեան ճամբով վարակող հիւանդութիւններ են, ինչպէս՝ հարսանիթը կամ դեղին տենդը։ Սակայն կրփը կը վարակէ բջիջներէն՝ մէջ ընդ մէջ ։

Բարեբախտաբար ժահրերը եւս ունին իրենց մեղմ շրջանները, որոնց ընթացքին անոնք կ՚ապրին բջիջներուն մէջ, համակերպելով միջավայրին ու պահելով հաւասարակշռութիւնը։ Բայց նոյն ժահրերը կրնան յանկարծ դիմագիծ փոխել, չարանալ ու մահացու դառնալ, արտաքին միջամտութեան մը հետեւանքով, կամ միջավայրը փոխելով։ Այժմ կենսաբանութիւնը իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է բջիջներու եւ ժահրերու փոխադարձ ազդեցութեան ու գործունէութեան շուրջ։ Հետաքրքրական հարց մը՝ որ յղի է անակնկալներով ու թերեւս լուծում մը բերէ բջիջներուն ներքին կառուցուածքի յետին գաղտնիքներու, որ է գաղտնիքը կեանքին ։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԳԻՒՂԸ ԻՐ ՀԱՄՐԱՆՔՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Ի պատասխան «Յառաջ»ի խմբագրական կոչին կը փութամ քանի մը տեղեկութիւններ հաղորդել Սէնթ Աննի մասին ։

Մեր գիւղը կը գտնուի Մարսէյլ քաղաքի հարաւային կողմը, Փրատոյի Մայր եկեղեցիէն 20 վայրկեան հեռու։ Գաղութս հոս հաստատուած 1935ին, քաղաքապետութեան միջոցաւ։ Ամէն շրջանէ հայրենակիցներ կան — Կարնեցի, Վանեցի, , Բալուցի, Խարբերդցի, Քղեցի, Սեբաստացի են․։ Մեր մէջ Թրքախօսներ չկան ։

Գիւղը կը բաղկանայ 68–70 հայ ընտանիքէ, 270 անձ, մեծ եւ պզտիկ։ 19 Տարուան ընթացքին քանի մը հոգի Ամերիկա մեկնեցան եւ քանի մը ընտանիքներ ալ Հայաստան (1936, 46 եւ 47ին)։ Մեկնողներուն տեղը նորեր եկան եւ գրեթէ միեւնոյն թիւերը կը մնան։ Մեծ մասը բանուորներ են քարափի վրայ (տոքեր) կամ կօշկակար, դերձակ,ատաղձագործ։ Ոչ մէկ առեւտրական։ Երկու ընտանիք դերձակատուն ունին։ Ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը միջակ է ։ Երբեմնի կազդուրիչ ոգեւորութիւնը չքացեր է թէ ձախին թէ աջին մէջ։ Ոչ կապոյտ կամ Կարմիր Խաչ։ Հ․ Յ․ Դ․ Թաթուլ խումբին հետ կը գործէ Նոր Սերունդի «Քեռի» խումբը , շնորհիւ Օննիկ Ճարայեանի որ եկաւ վերակազմեց։ Մշակոյթի գետնին վրայ ոչ մէկ եռանդ։ Եօթանասուն ընտանիքի մէջ միայն 12ը Յառաջ թերթ կը ստանան։Նիւթական անձկութիւնը չէ այս թուլութեան պատճառը, այլ անտարբերութիւնը ։ Եթէ կամք ունենան շատ բան կրնան ընել։ Մանաւանդ որ ամփոփ կ՚ապրին եւ սրահ չի պակսիր։

Հ․ Յ․ Դ․ խումբը ամէն տարի կը տօնէ Մայիս 28ը, Խանասորի տարեդարձը եւ Դաշնակցութեան Օրը։ Գիւղը կրնայ պարծիլ իր դպրոցով որ բաց է 1938էն ի վեր։ Դժբախտաբար այստեղ ալ Բարեգործականը բացասական դեր կատարեց , երկուքի բաժնելով դպրոցը։ Միացումի փորձերը ձախողեցան ։

Վտարանդի

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ

★

Վերջերս լուրջ համեմատութիւններ առած էր Հրեաներու արտագաղթը Իսրայէլէն։ Մինչեւ քառասուն հազար կը հաշուեն թիւը։ « Լը Մոնտ » քննելով պատճառները կը գրէ ․—

«Եորետիմ» (իջնել) կը կոչուին այն Հրեաները որոնք կը հեռանան Իսրայէլէն ։ Իսկ Օլիմ (ելլել) անոնք որ երկիր կը մտնեն։

Վերջերս լայն ծաւալ առած ըլլալով երկրէն մեկնողներու թիւը, թելադրուեցաւ Հրէական Գործակալութեան, որ զսպողական միջոցներ ձեռք առնէ ։ Յանձնախումբ մըն ալ կազմուեցաւ Երուսաղէմի մէջ, որուն պաշտօնն է ուսումնասիրել չարիքին աղբիւրները եւ դարմաններ առաջարկել ։

Առաջին ակնարկով դժուար է որոշապէս բացատրել արտագաղթի իրական շարժառիթները ։

Այս ակներեւ դժուարութիւնը կապ ունի այն պայմաններուն հետ որոնց մէջ կատարուեցաւ անոնց մուտքը։ Իսրայէլի պետութեան հաստատումէն ի վեր, հինգուկէս տարի առաջ, մօտ ութ հարիւր հազար Հրեաներ երկիր մտան, որ արդէն եօթ հարիւր հազար բնակիչ ունէր։Հրէական Գործակալութիւնը օժանդակութեամբ հարուստ Հրեաներու , մանաւաբար Մ․ Նահանգներուն կազմակերպեց այս մեծ ներգաղթը։ Բացուեցան, քիչ–շատ պաշտօնական գրասենեակներ այն երկիրներուն մէջ ուր մեծ թիւով Հրեայ ժողովուրդ կար, որ կրնար երկիր վերադառնալ։ Այս գրասենեակները ունէին անհրաժեշտ իրեղէնները, առողջապահական սպասարկութիւն, բնակարան ճարող մարմիններ են․։ Գաղթողները ղրկուեցան Մարսիլիա կամ Իտալիա ուր խմբակներ կազմուած էին, զանոնք Հայֆա ղրկելու համար ։

Այս կազմակերպութեան նեցուկ կը կանգնէր սիոնական քարոզութիւնը, որ պէտք չունեցաւ մեծ ճիգ թափելու, այնքան մեծ էր Հրեաներուն իրենց Սուրբ հողին յարումը։ Միւս կողմէ, կը դիմէին անոնց որ ոչինչ պիտի կորսնցնէին «տեղահանուած անձեր» Եւրոպայի մէջ եւ մեկուսացած փոքր համայնքներ Թշնամի խլամ ժողովուրդի մը ծոցը։ Ի վերջոյ պիտի երթային երկիր մը ուր «մեղր ու կաթ կը հոսէր», ուրՀրեայ էին բոլոր քաղաքապահ ոստիկանները, մէկ խօսքով ամէն բան հրապուրիչ էր։ Ժողովուրդին մէջ «Օլիմ»ներու կարեւոր թիւ մը կար ։ Ասոնք սիոնական կամ կրօնական խոր զգացումներ ունէին, տոկալու համար այնքան դժուարութեանց։ Ներգաղթի հերոսական շարժումը նկարագրուեցաւ եզերական զոյներով բազմաթիւ անգամներ եւ կը համապատասխանէ «Ելք»ի ոգեւորութեան ։

« Օլիմ հաստաչիմ»ները, անոնք որ երկրին մէջ կը բնակին Պետութեան ընտեղծումէն ի վեր, մասնաւոր բարոյական պարտականութիւն մը կը զգան այն հաստատութեանց հանդէպ որոնք ապահովեցին իրենց Իսրայէլ մուտքը։ Գիտեն թէ ինչ կ՚ակնկալուի իրենցմէ եւ չեն մոռնար իրենց համար եղած զոհողութիւնները ։ Իրենցմէ կը սպասուի որ նոր երկրի մը հաւատարիմ քաղաքացին ըլլան եւ հոն մնան ։

Սակայն նոր երկիր մը ուր մեղր ու կաթը ինքնաբերաբար չի հոսիր։ Ահա շատերու դառն յուսախաբութիւնը։ Աստուածաշունչն ալ սիոնական քարոզութեան միջոց մըն չէր։ Եւ այս փոքրամասնութեան մէջ էր որ ծնունդ առաւ վերադարձի գաղափարը ։

Մեկնողները բազմաթիւ պատճառաբանութիւններ կ՚ընեն, արդարացնելու համար իրենց վերադարձը։ Կ՚ըսեն թէ «Արեւելքի մէջ ապրելու համար չենք ծընած», «Մափայի ընկերվարական վարչաձեւը կ՚արգիլէ ամէն նախաձեռնութիւն», « խտրութիւն կը դրուի Հրեաներու միջեւ » են․։

Իսկ այս առարկութեանց դէմ, Հրէական Գործակալութիւնը կը յիշեցնէ թէ պէտք չէ «իջնել» Իսրայէլէն, այնքան դիւրութեամբ որով «ելան» ։ Ան ցոյց կուտայ պարտաւորութիւններ որոնք միայն բարոյական չեն։ Այս առթիւ հաշիւը կուտան մինչեւ Հայֆա, մինչեւ Մարսիլիա եւ Իտալիա, գաղթակայաններու մէջ ծախսուած գումարներուն (սնունդ, բնակարան են․) ։ Հրէական Գործակալութեան հետ համախորհուրդ ներքին նախարարութիւնն ալ չուզեր դուրս ելլելու վիզա տալ, եթէ ամէն հաշիւ մաքրած չեն։

Հրէական Գործակալութեան այս պահանջն ալ գործնական չի համրուիր արտագաղթին առաջքը առնելու համար ։ Նոր յանձնախումբ մը կազմուած է որ պիտի ուսումնասիրէ խնդիրը ։ Նախ պիտի քննէ դժգոհութեան իրական պատճառները ։

700 ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ 800 թոն աւտնին առարկաներ, կահ կարասի եւ հագուստ հաւաքեցին Փարիզի մէջ, անտուն–անտէր թշուառներու համար ։

ՀԻՆԳ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ թնդանօթներ հասած են Ամերիկայէն Գերմանիա եւ տեղաւորուած Հռենոսի ափերուն վրայ։

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ծանր տագնապի մը մատնուած են այս միջոցին, Ֆրանսայի մէջ։ Շատ մը քաղաքապետներ եւ քաղաքապետական խորհուրդներ կը հրաժարին, նկատելով որ կառավարութիւնը կը մերժէ նոր վարկեր տրամադրել ։

ԲԱՆՈՒՈՐ – ՔԱՀԱՆԱՆԵՐՈՒ խնդիրը հետզհետէ կը բարդանայ, իրրեւ հետեւանք եպիսկոպոսներու եւ Վատիկանի բռնած դիրքին։ Դժգոհ քահանաները առջի օր գաղտնի նիստ մը գումարեցին , իրենց վերջնական դիրքը ճշդելու համար ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԿԱՆԱՁԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Դեռ կարգ մը ձեւակերպութիւններ անծանօթ էին իրեն։ Լուռ կը հետեւէր աղօթքին, կամ՝ կը դիտէր բազմութիւնը ։ Շուշիկը տեսաւ պատանի մը, որ տեղ կը գրաւէր նստարաններէն մէկուն վրայ , գրաւիչ գլուխ մը ունէր, առատ ու գանգուր մազերով։ Եթէ մէկը փորձէր Շուշիկի երկու յօնքերու մէջտեղէն ուղիղ գիծ մը տանիլ դէպի բեմը, այդ գիծը պիտի անցնէր պատանիին երկուքի բաժնուած մազերուն ու պիտի հանդիպէր պատուելիի բաճկոնակին վրայ փափափայլող ժամացոյցի արծաթ շղթային ։

Ո՞վ էր այդ պատանին , կոկիկ հագուած, մազերը խնամքով սանտրուած ։

Ահա եւեւ կը նայի, դէպի «թառ»ը, ուր աղջիկներ նստած են ։

Շուշիկը բաներ մը փսփսաց Արեգնազի ականջին։ Արեգնազը իր սարսուռէն թեթեւ մը երերաց, ու շեշտ նայեցաւ մատնանշուած տեղին, ուր պատանի մը նըստած էր ։

Տիգրա՞նն էր արդեօք։ Բայց ինչո՞ւ ալ ետ չէր դառնար ու չէր նայեր աղջիկներու կողմը։

Ախ, եթէ Տիգրանը ըլլար ։

Աղօթքին վերջն էր։ Ժողովուրդը ոտքի ելաւ, շարժեցաւ ու ծփանք կազմեց, տող շինեց եւ հոսեցաւ դէպի դուռը․․․։

— Տիգրանը, Տիգրանը ․․․։

Ժպիտ մը տարածուեցաւ Արեգնազի դէմքին վրայ, կարծես թէ գարնանային անուշաբոյր եւ խորհրդաւոր արեւածագն էր որ կը փռուէր մարգագետնին վրայ ։

Արեգնազը կը խնդար եւ անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտար։ Անակնկալին խռովքը հարուածեր էր զինքը։

— Ինչո՞ւ կը խնդաս, Արեգնազ, հոգիդ ինչո՞ւ խռովեցաւ, գունատեցար, ի՞նչ կայ, հարցուց Շուշիկը ։

— Շուշիկ, այդ պատանին Տիգրանն է, շշնջեց Արեգնազը ։

Աղջիկները սանդուղներէն վար կ՚իջնային, կ՚ուղղուէին դէպի պարտէզ տանող դուռը։

Տիգրանը աճապարեց, դուրս ելաւ, կեցաւ պատշգամին սիւներէն մէկուն քով ։ Սպասեց ու դիտեց աղջիկներու էջքը ։ Ահա Արեգնազը, բայց ո՞վ է սա միւս աղջիկը՝ որ Արեգնազը թեւը մտեր է ․․․։

Տիգրանը թեթեւ մը խնդաց ։

Արեգնազը յօնքերը վերցուց ու ժպտեցաւ ։

Ասիկա՝ բաւական էր։ Երկինքը՝ Արեգնազին տուեր էին, իսկ երկիրը՝ Տիգրանին։ Այն գիշերը, ննջարանին մէջ յոյզով եւ սիրոյ ամէնէն բարկովը երգեց ։

« Աղջի բախտաւոր երնէկ քո եարին »։

Սէրը, սէրը։

Դեռ չհասած ու չկազմաւորուած սիրոյ մը անշէջ հրդեհը․․․, խենթ ու փոթորկոտ։

Ննջարանը լուռ էր։ Քարիւղէ լամբին աղօտ լոյսը կը պտտէր մահճակալէ մահճակալ, մինչ երազներէն փախ կուտային սիրոյ թիթեռներ ․․․։

Արեգնազը սիրոյ գինիէն յագեցած՝ ինկած էր սիրոյ մշուշոտ ճամբաներու վրայ․․․։ Ան՝ իր երազը համբուրելէն Տիգրանը կը փնտռէր ․․․։

Յաջորդ առտու Արեգնազը արթնցաւ ծանր գլուխով, քունքերը կը բաբախէին, տրամադրութիւնը տեղը չէր։ Շուշիկը մօտեցաւ Արեգնազին , հարցուց ։

— Ինչո՞ւ տրտում ես ։

— Շուշիկ, տրտում չեմ, բայց ճնշիչ բան մը կայ կուրծքիս վրայ, անորոշութիւն մը կը թառի զգացումներուս վրայ, հոգիիս մէջ ցուրտի նմանող սրսփուռ մը կայ, հիւանդ չեմ, բայց չեմ կրնար ըսել թէ առողջ եմ ։

— Գիշերը քնացա՞ր ։

— Գրեթէ ոչ, Շուշիկ, երանի թէ քնանայի, քունը բարերար է երբ անվրդով ու հանդարտ է, կը թմրեցնէ ուղեղը եւ մտածումները, կը լռեցնէ ներքին ցաւը ։ Մարդ խորունկ քունի մէջ ոչինչ կը զգայ, ու երջանիկ է մարդը՝ երբ բան մը չզգար։

— Ուրեմն չքնացա՞ր այս գիշեր։

— Քնացայ, բայց քունս խաղաղ չէր, ես միշտ տանջուեցայ, երազներ, երազներ, տարօրինակ ու խորթ, չարաշուք ու խենթ երազներ․․․ որոնց յաճախանքին տակ ապցրեցայ, շատ երազներ տեսայ ու շատ ալ տառապեցայ, սիրտս դեռ կը թըփրտայ, ուղեղս թմրած է ու մարմինս կը ցաւի։

— Տիգրանի համա՞ր արդեօք։

— Ի՞նչ գիտնամ, Շուշիկ, բայց գիտեմ որ շատ տառապեցայ։

— Պատճառը Տիգրանն է, անոր բերած ուրախութիւնը չարաճճի հաւու մը պէս քջջեց ուղեղդ, հոն նետեց երազ ու ցաւ, սրտմաշուք ու մտահոգութիւն։

— Շուշիկ, ես քեզ կը սիրեմ քրոջ մը պէս, մինչեւ հիմա քեզմէ բան մը գաղտնի պահած չեմ, ասկէ վերջ ալ պիտի չպահեմ․․․

(Շար․) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

— Օպե՞րկ թէ Ֆոն Օպերկ կը կոչուիք:
— Ես պարզ քաղաքացի մըն եմ (բուրժուա) եւ կը կոչուիմ Օպերկ:

Ամբաստանեալը ծնած է Համպուրկ, 1897ին, ամուսնացած է եւ երեք զաւակ ունի: Պաշտօնը — զօրավար «Վաֆըն Էսէսի: Միւս ամբաստանեալը, Քնոխըն, որ ֆրանսերէն կը պատասխանէր, ծնած է 1910ին: Նոյնպէս ամուսնացած է եւ ունի երկու զաւակներ: Էս-Էս կազմակերպութեան մէջ մտնելէ առաջ եղած է լրագրող եւ պետական պաշտօնեայ:

Այս հարցաքննութիւններէն ետքն էր որ պաշտպան փաստաբանները պահանջեցին յետաձգել դատավարութիւնը: Միեւնոյն ատեն բողոքեցին փարիզեան մամուլին դէմ որ «անօրակելի դիրք մը բռնած էր», մահապատիժ պահանջելով Օպերկի համար, դատավարութենէն առաջ: Կառավարութեան ներկայացուցիչը գիտել տուաւ թէ երեք տարի առաջ յետաձգած էր դատավարութիւնը, թէ տեղի պիտի ունենար 1953ին, բայց ուշացաւ Փոմփ փողոցի Կեսթափոյի դատին առթիւ են.— «Վերջնական ամբաստանագիրը գիտէք 1950 Նոյեմբեր 29էն ի վեր»: = «Ժամանակ չունեցանք մեր վկաները կանչելու, պատասխանեց պաշտպան փաստաբանը»:— Կրնաք կանչել երբ որ ուզէք»:

Զինուորական ատեանը տասը վայրկեան խորհրդակցելէ ետք, մերժեց յետաձգումը: Յետոյ սկսաւ ամբաստանագրին (250 էջ) ընթերցումը որ երկու օր պիտի տեւէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ կառավարութիւնը առաջին անգամ ըլլալով հաստատեց թէ երկրին օդատորմիղը օժտուած է հիւլէական ռումբերով եւ թէ այդ զէնքերը կը գտնուին 5 գաղտնի թաքստոցներու մէջ»: Բոլոր զէնքերն ալ անգլիական արտադրութիւն են: Օդանաւային նախարարութիւնը 537 միլիոն սթերլինի վարկ մը կը պահանջէ նոր տարեշրջանին համար:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մարեշալ Բուլկանին ճառ մը խօսելով Կարմիր բանակին եւ նաւատորմին 36րդ տարեդարձին առթիւ, յայտարարեց թէ խորհրդային զինեալ ուժերը կրկնապատկած են իրենց ռազմական կարողութիւնը եւ «ի վիճակի են ջախջախելու ուեւէ թշնամի: Այժմ մեր զինեալ ուժերը կրնան խելքի կանչել այն տաք–գլուխները որ կը փորձեն դպչիլ մեր անկախութեան: Մեր բանակին ուժը կ'ապացուցանէ թէ մեր ժողովուրդին խաղաղասիրական գործը պիտի շարունակուի: Ամէն ապագայ թշնամի շատ լաւ գիտէ այս պարագան»: Գիտութեանց Ակադեմիային նախագահն ալ խօսք առնելով ըսաւ թէ սովետական գիտութիւնը պիտի նպաստէ զինեալ ուժերու զօրացման»: Կարմիր Չինաստանի դիկտատորը, Մաօ Ցէ Թունկ շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած էր այս տարեդարձին առթիւ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մեծ հաւատաքննիչը, ծերակուտական Մըք Քարթի, որ նախագահն է Հակամերիկեան գործերու յանձնաժողովին, նոր փոթորիկ մը յարոյց: Հարցաքննութեան ատեն նախատած էր զօրավար մը որ 13 շքանշան ունի, «համազգեստ հագնելու անարժան» կոչած էր զայն, և վռնտած էր ուրիշ սպայ մը: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը զայրանալով, հրամայեց սպաներուն չպատասխանել ծերակուտականին հարցումներուն: «Ձեր տեղը ես պիտի երթամ», ըսաւ: Խնդիրը այնքան սուր հանգամանք առած է որ, Այզընհաուըր պիտի հարկադրուի միջամտել:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ վարչապետը, Մոհամմէտ Ալի, պաշտօնապէս հաստատեց թէ կառավարութիւնը զինուորական օգնութիւն խնդրած է Մ. Նահանգներէն, զօրացնելու համար բանակը: Այս առթիւ յայտնեց նաեւ թէ Թուրքիոյ հետ կնքուած համաձայնութիւնը կրնայ ընդարձակուիլ եւ դառնալ բազմակողմանի դաշինք մը, բայց՝ Միջին Արեւելքի պետութեանց առջեւ: Ամերիկացիները արդէն ձեռնարկած են զինամթերք հասցնելու եւ մօտերս մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի երթայ Փաքիստան: Հնդկաստան բողոքեց այս օգնութեան դէմ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ԽՄԲԱԳՐՈՒՀԻՆԵՐ: Գրեց՝ Հ. Եփրեմ Պօղոսեան: Վիէննա, Մխիթարեան տպարան:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի:

Կիրակի, 28 Փետր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Համօ Օհանջանեան»ակումբին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՄԱՂԱՔԵԱՆ (Նոր Սերունդ): Պիտի բանախօսէ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ:

×

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նոռի սրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի, Ալֆորվիլ:

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւնը եւ մանաւանդ երիտասարդական կազմակերպութիւնները:

×

Հ.Յ.Դ.ԻՍԻի Զաւարեան կոմիտէն Փետր. 18ը կը տօնէԽրիմեան սրահին մէջ, Փետր. 28ին: Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսիի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ: Հովանաւորութեամբ Առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, եւ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան:

Ուր, 26 Փետր. ժամը 8·30ին, Իսիի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ, 25 Ավընիւ Վիքթոր Կրէսօն:

Կը ներկայացուի Վարդանանցի տօնին առթիւ՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

կամ «ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ» (Սմբատ Բիւրատի):

Սրահի տաքութիւնը ապահովուած է:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի, օթօպիւս 123, 190:

Վարագոյրը կը բացուի ժամը ճիշդ 8·30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Տոմսակներու գիներն են 300 եւ 200 Ֆր.:

Դիմել՝ Եկեղեցիի Շինութեան Յանձնախումբի անդամներու, ինչպէս նաեւ Իսի լէ Մուլինոյի հայ սրճարանատէրերուն:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի մէջ, Փետրուար 28ին, կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Նախաձեռնութեամբ Արիներու եւ Արենոյշներու: Գլխաւոր դերակատարներն են՝ նախկին Արիներէն Պ.Պ. Մակարեան, Օ. Ճարայեան, Կ. Յարութեան, Ս. Թոէֆաքլեան եւ խմբապետուհիներ՝ Ալ. Յարութիւնեան, Մ. Աշճեան:

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Խմբերգ: մարզանք, պարեր, արտասանութիւններ՝ (Վարդանին նուիրուած) եւ բուրգերու կազմութիւն:

Մուտքը ազատ է:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ կը կատարէ այս հինգշաբթի ժամը 9·45ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջակայքի դասընթացքներու աշակերտները եւ հասարակութիւնը:

Կը նախագահէ արարողութեան ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պատարագէն ետք Դպրաց Դասը պիտի երգէ յատուկ պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մէզօն տէ Էնթէլէքթիւէլ Ֆրանսէի կողմէ հրաւիրուած է Պ. Թ. Գառնիկ, դասախօսելու հայ գրականութեան մասին:

Ա. դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ Մարտ մէկին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 4·30ին, Մէզօն տէ Ժուռնալիստի սրահին մէջ, 35 ռիւ տիւ Լուվրը:

Նիւթն է՝ Ընդհանուր ակնարկ հայ գրականութեան, սկիզբէն մեր օրերը (ներածութիւն):

Արտասանութիւններ պիտի ըլլան ֆրանսերէն եւ հայերէն: (Հայերէնը՝ Ա. Գմբէթեանի, Գր. Վահանի եւ ուրիշներու կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

Տիկին Հռիփսիմէ Զաքրեան, Պ. Յակոբ Զաքրեան, Տէր եւ Տիկին Սիրանուշ Սարգիսեան եւ զաւակները, Չէյպէկեան եւ Մերասէտի ընտանիքները դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ եղբօր եւ ազգականին մահը՝

ՓՐՈՖ. ԱՌԱՔԵԼ ԶԱՔՐԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ 68 տարեկանին, Փետր. 20, շաբաթ ժամը 3ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Չորեքշաբթի, 24Փետր. ժամը1·45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քուրպվուա իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացող իր բարեկամներէն եւ ազգականներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Նախկին Սաներու Փարիզի Միութիւնը Փրոֆ. Առաքել Զաքրեանի անակնկալ մահուան առթիւ, իր խոր ցաւակցութիւնները կ'ուղղէ հանգուցեալին ընտանեկան պարագաներուն, եւ կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները ներկայ գտնուիլ անոր յուղարկաւորութեան, վերջին յարգանք մը ընծայելու համար իրենց ողբացեալ ուսուցչին եւ ազգային կորովի գործիչին յիշատակին:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնելով հայրենակից Առաքել Զաքրեանի մահուան առթիւ, կը խնդրէ իր բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ յուղարկաւորութեան:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ:

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին: Սանթըը Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ):

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ:

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ
Մուրատեան վարժարանին մէջ

28 Փետրուար, կիրակի, ժամը ճիշդ 15·30ին:

Ա. ՄԱՍ.—

ԱՆԻԾԵԱԼԸ

Ընտանեկան տաամ բեմադրուած Շիլլէրի «Աւազակներու» հետեւողութեամբ:

Երեք արար եւ վեց պատկեր

Բ. ՄԱՍ.—

LA FAUSSE MONNAIE
Comedie en un acte de G. d'Hervilliez

Գ. ՄԱՍ.—

LES DIABLES ROUGEs
Operette en un acte de P. Denéchau
6, Rue Troyon, Métro Pont de Sèvres.

Ց. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 20 Մարտ, ժամը 21ին Պէրիէ Միյյիէ շքեղ սրահներուն մէջ:

Անակնկալներ եւ ընտիր նուագախումբ:

Հասոյթէն կարեւոր բաժին մը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆի:

Մարտ 7ին.— ԿՐԸՆՈՊԼԸ
Մարտ 13ին.— ՏԷՍԻՆ:
Մարտ 20ին.— ՎԱԼԱՆՍ:
Մարտ 27ին.— ՎԻԷՆ:
Ապրիլ 4ին.— ՓԱՐԻԶ:

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ:

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ, մանչ եւ աղջիկ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Վարդանանցը Լիոնի մէջ յառաջիկայ ապրիլին:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի ընկեր ՉԱԼԵԱՆ: Նիւթը՝ «Լիբանանի Հայութիւնը»: (Շար.):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովի շարունակութիւնը այս շաբաթ ժամը 20·30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԺԱՆԹԻՅԻԻ Հայկ. դպրոցի Կրթ. մարմինը կը հրաւիրէ Թաղինհայրենակիցները դպրոցին սրահը, այս շաբաթ ժամը 8·30ին, իր կազմակերպած բանախօսութեան: Նիւթը՝ «Վարդանանց պատերազմը»: Դասախօս՝ դպրոցին ուսուցիչը Պ. Խ. Վշտունի:

ՉԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ Միութեան վարչութիւնը սովորաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ արձանագրուած եւ ոչ–արձանագրուած բոլոր անդամ–անդամուհիները մարտ մէկին, ժամը 8·30ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը:

Զ. Ո. Մ.Ի ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ Մայիս 23ին, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ սոյն թուականը:

ՅՈԼԱԿԻՆ.— Կ. Խաչ կը նշանակէ Կարմիր Խաչ: Ֆր. Կ. Խաչ՝ = Կապոյտ Խաչ: Կը գրուի նաեւ միայն Կապոյտ Խաչ: Ձեր ակնարկած բոլոր նիւթերը կը վերաբերին Կապոյտ Խաչին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին կը խօսի, Գրիգոր Վահան, նիւթը՝ «Ֆրանսահայ Թատրոնը»:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, դժուարութիւն չպատճառելու համար անոնց որ հեռուէն կուգան:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Աղքատախնամի վարչութիւնը ողբացեալ Տիկ. Սրմաքէշեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Ա. Հարենցէ երկու հազար ֆրանք: Պ. Մեսրոպեանէ երկու հազար ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ժանթիյիի դպրոցի կրթ. մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները, ողբացեալ Տիկին Լուսիկ Մխիթարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի.— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղէն 2000Ֆր., Պ.Պ. Առաքել Թաթուլեանէ 2000, Եսայի Մխիթարեանէ 1600, Գ. Ոսկեանեանէ հազար, Մի ոմնէն 700 Ֆրանք: Գումար 7300 Ֆր.:

ՀԱՄԱ–ԽԱՐԲԵՐԴԻ Լիոնի մասնաճիւղը Բարեկենդանի առթիւ կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք – երեկոյթ մը, 28 Փետրուար, կիրակի ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր, 5 ռիւ Պօնփուա, Յօյներու սրահին մէջ: Երեք հոգինոց նուագախումբ: Գեղարուեստական բաժին: Ատատ կերուխում: Մուտքը ազատ է

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը: Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն: 900·000 Ֆր.: Հեռախօսել՝ GOB. 05-63

ՈՎ ՈՐ Կ'ՈՒԶԷ ՏԵՒԱԿԱՆ ԳՈՐԾ ՈՒՆԵՆԱԼ, ԱՄԱՌ ԹԷ ՁՄԵՌ, ԹՈՂ ԴԻՄԷ՝

Maison MICHELի, 165 Rue de Javel, Paris

Լաւ կարող գործաւորուհիներու համար ունինք Կրան սէռի շըմիզիէներ:

Ներկայանալ ամէն առաւօտ ժամը 10–12 բացի կիրակիէ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI 25 FEVRIER
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7304 30e ANNEE
խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2715

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Բազմաթիւ յիշատակելի դէպքեր կը պարունակէ Հայոց դարաւոր պատմութիւնը, բայց շատ քիչերը այնքան ժողովրդականութիւն վայելած են որքան Վարդանանցը։

Նոյն իսկ ուսումնական կոչուած դասը պատահաբար կը յիշէ Հայկի, Վահագնի, Արտաւազդի աւանդութիւնները եւ կամ Մեծն Տիգրանի քաջագործութիւնները։

Բայց, Վարդանանքը միշտ ալ մնացած է կենդանի։ Ոչ միայն գիրքէ գիրք, այլ եւ բերնէ բերան փոխանցուելով։

Պատկերներ կամ քանդակներ անգամ գծուած են շատ մը եկեղեցիներու մէջ։

Մեր մանկութեան օրերուն, բախտաւոր կը համարուէին անոնք որ կրցեր են երթալ – տեսնել զանոնք, մկրտութեան աւազանին մօտ կամ կողմնակի անկիւն մը։

Թերեւս այս ժողովրդականութեան պատճառը այն է որ Վարդանանց պատերազմը սերտօրէն կապուած էր քրիստոնէութեան հետ, եւ Եկեղեցին ալ միշտ վառ կը պահէր անոր յիշատակը, տարեկան տօնախմբութիւններով։

Այդպէս, նաեւ, Սահակ – Մեսրոպի պատմութիւնը, որ դարերով ամփոփուեցաւ եկեղեցիներու և դպրոցներումէջ։

Ժամանակներուն հետ, մեր գիտելիքներն ալ ճոխացան։

Հետզհետէ զարգացաւ քննական պատմութիւնը, եւ սկսանք ըմբռնել այդ անցքերուն իրական իմաստը։ Անոնց ամբողջ տարողութիւնը։

Այսօր ամէնէն բարեպաշտն ալ գիտէ որ ինչպէս Վարդանանքը, նոյնպէս Գրոց Գիւտը ամէն բանէ առաջ հետեւանք էին ազգային գիտակցութեան։

Ազատ եւ անկախ ապրելու կամքը, օտարին կրօնական, քաղաքական լուծը, անոր մշակոյթին կապանքները թօթափելու ձգտումն էր որ արիւն թափել կուտար կամ սեփական այրուբեն կը հնարէր։

Վարդանի եւ Ղեւոնդի ճառերն անգամ երեւութապէս կրօնաշունչ են։

Հարկ է դարեր եւ դարեր կտրել, անհնարին թռիչք մը կատարել ժամանակի աղջամուղջին մէջ, բաղդատելու համար այն օրերու ազգային գիտակցութեան չափանիշը՝ այսօրուան հետ։

Դէպքեր եւ երեւոյթներ կան որոնք յայտնապէս կ՚ապացուցանեն թէ ինչ որ հաւատքի պաշտպանութիւն կը կոչէնք պարզապէս ինքնուրոյն գոյութեան պայքար էր։ Այսօրուան բառերով՝ ինքնապաշտպանութիւն կամ դոյամարտ։

Միայն կրօնական դետնի վրայ մղուած կռիւ մը դժուար թէ այնքան խոր հետքեր ձգէր, մեր դարաւոր պատմութեան մէջ։

Մնաց որ, ինչպէս Վարդան, նոյնպէս ամբողջ Մամիկոնեանք եւ Ղեւոնդեանք յատկապէս կը բնորոշուին իրենց քաջութեամբ։

Արդ, ամէնքս ալ գիտենք որ քաջութիւնը ամէն բանէ առաջ կապ ունի ազգային գիտակցութեան հետ։

Ժողովուրդը ինք շատոնց ըմբռնած է այդ ճշմարտութիւնը, «Քաջն Վարդան» անուանելով Աւարայրի հերոսը, եւ տարածելով անոր անունը սերունդէ սերունդ։

Անշուշտ այդ ըմբռնումով էր որ կարմիր Երեւանը երկհատոր վէպ մը, Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանքը» հրատարակել կուտար պատերազմի փոթորիկներուն մէջ։ (Այժմ «բարեփոխուած» երկրորդ տպագրութեամբ, օրուան պահանջներուն յարմարելու համար)։

Ամէն ուր որ դիւրութիւն կը վայելենք Հայոց պատմութիւն ուսուցանելու, դպրոցներով կամ դասընթացքներով, հարկ է յատկապէս բացատրել այս պարագան։

Ինչ որ սորված էին պապերը, բաւական չէ թոռներուն համար։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ԺՈՐԺ ՊԻՏՕՆ

Նախարարական խորհուրդի առջի օրուան նիստին մէջ Պ. Ժորժ Պիտօ մանրամասն զեկուցում տուաւ Պերլինի խորհրդաժողովի մասին։ Զեկուցումը կը բաղկանար երկու մասէ.— Առաջինը կ՚ամփոփէր կատարուած աշխատանքները. երկրորդը կը վերաբերէր Ժընեւի ժողովին որ պիտի գումարուի Ապրիլ 26ին։ Կառավարութեան բանբերը մեծ վերապահութեամբ արտայայտուեցաւ վերջին կէտի մասին, որպէսզի չխանգարուին ծրագրուած բանակցութիւնները։ Բաւականացաւ ըսելով թէ որեւէ տարակարծութիւն չկար եւ թէ դահլիճը ջերմապէս շնորհաւորեց արտաքին գործերու նախարարը։ Ամէն պարագայի մէջ, բացորոշապէս պատասխանեցաւ թէ Հնդկաչինի խնդիրը որեւէ պարագայի մէջ պիտի չկապուի Պոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման հետ։ Գալով եւրոպական բանակի ծրագրին վաւերացման, այդ խնդիրը կախում ունի Ֆրանսայի դրած պահանջներուն գոհացումէն։ Ֆրանսա միշտ կը պնդէ որ նախապէս կարգադրուին Սարի եւ անգլեւամերիկեան երաշխաւորութեան խնդիրները։

Պ. Պիտոյի կարծիքով, եւրոպական միացեալ բանակի ծրագրին քննութիւնը կարելի է կատարել ամէնէնկանուխը՝ Մայիս 15ին, մանաւանդ որ տեղեկաբերը՝ Պ. Ժիւլ Մոք — Թունդ հակառակորդ միացեալ բանակի —— հազիւ ժամանակ պիտի ունենայ։ Դեռ ուրիշ տեղեկաբեր մըն ալ պիտի լսուի։ Այնուհետեւ պիտի սկըսին վիճաբանութիւնները որոնք շատ երկար կրնան տեւել։

Ժողովին մնացեալ մասը յատկացուած էր կրթական նախարարին զեկուցման։

«ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՎԱԽՆԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵՆԷՆ»

Նոյն օրը Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ զեկուցում տուաւ երեսփ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ։ Ըսաւ թէ «Ռուսերը երեւան հանեցին իրենց իրական նպատակները եւ դիտումները Եւրոպայի մէջ եւ թէ «Կրեմլինի հիմնական դիրքը ազատութեան վախն է»։

Ասիոյ մասին մասնաւոր ժողով մը գումարելու որոշումը մեծ ջղագրգռութիւն պատճառեց ժողովականներուն։ Պ. Տըլըս բացատրեց թէ կառավարութիւնը երբեք տրամադիր չէ ճանչնալու Չինաստանի ներկայ կառավարութիւնը։ Այս հաւաստիքը գոհացում չտուաւ ընդդիմադիրներուն՝ որոնք վնասակար կը գտնեն Մ. Նահանգներուն մասնակցութիւնը Հնդկաչինի վերաբերեալ բանակցութեանց։ Անոնց ներկայացուցիչը բացորոշապէս յայտարարեց.— «Մենք գործօն պատերազմիկներ չենք Հնդկաչինի մէջ ինչպէս էինք Քորէայի մէջ։ Մենք երբեք պիտի չընդունինք ասիական Միւնիխ մը։ Կառավարութիւնը պէտք է հաւաստիքներ տայ Ասիոյ բոլոր ազատ ժողովուրդներուն թէ իրենց ազատութիւնը եւ գերիշխանութիւնը վէճի պիտի չենթարկուին Չինաստանի ներկայացուցիչներուն առջեւ»։ Այս առթիւ բողոքեց Հնդկաստանի վարչապետին այն կոչին դէմ որ կը թելադրէր կրակը դադրեցնել Հնդկաչինի մէջ։ Կարմիր Չինաստանի ընդունելութիւնը Ազգաժողովին մէջ պիտի տկարացնէ Ծայր. Արեւելքի ժողովուրդներուն դիմադրական կորովը։ Այն ատեն իրարու պիտի յաջորդեն շարք մը եղերական դէպքեր եւ գրեթէ անխուսափելի պիտի դառնայ երրորդ աշխարհամարտ մը։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր Պերլին գնաց օդանաւով, ընկերակցութեամբ խումբ մը բարձր պաշտօնատարներու։ Հազիւ օդակայան հասած, յայտարարեց.— «Եկած եմ լսելու Պերլինի եւ սովետական շրջանի բնակիչներուն թէ իրենց կողքին ենք, իրագործելու համար Գերմանիոյ վերամիացումը խաղաղութեամբ եւ ազատութեամբ։ Պերլինի խորհրդաժողովը հաստատեց թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ չէ զիջումներ կատարելու։ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնն է պահել ներկայ դոյավիճակը Եւրոպայի մէջ եւ պատեհ ժամուն դայն դարձնել մեկնակէտ մը նոր ստնձգութիւն մը կատարելու համար արեւմտեան Եւրոպայի մէջ։ Հարկ է թօթափել պատրանքները։ Կարելի չէ ազատ ընտրութիւններ ապահովել հրաժարելով միացեալ բանակի ծրագրէն։ Թէեւ կացութիւնը ծանրակշիռ է, բայց յուսահատական չէ։ Անհրաժեշտ է համբերութիւն եւ յարատեւութիւն, ինչպէս եւ միութիւն»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱՐՈՒՆԸ ԵՐԳԵՐՈՎ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

«Յառաջ»ի մէջ հրատարակուած ազդերին դատելով, երեք – չորս երգչախումբեր պիտի ծաղկին այս գարնան։

Այսպէս, ձեռնարկուած է «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբին վերակազմութեան, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Ափրիկեանի, որ անցեալ տարի մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի մէջ։

Ուրիշ համեստ երիտասարդ մը, Պ. Գաջիշեան, արդէն կը վարէ միացեալ երգչախումբ մը, Պուա – Քոլոմպի եւ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ։ (Կ՚արժէր մէկ բառով անուն մը նշանակել այս երգչախումբին)։

Վիէնէն Լեւոնեան վարդապետ շարք մը երգահանդէսներ կը ծանուցանէ։ Իր երգչախումբը պիտի շրջի քաղաքէ քաղաք, Փարիզ ալ հանդիպելով։

Մարսէյլի «Արմենիա»ն եւ Փարիզի Հայկական երգչախումբն ալ անշուշտ գործի պիտի ձեռնարկեն նոր եռանդով։

Եթէ ուրիշ հին կամ նոր ձեռնարկներ ալ կան, աւելի լաւ։

Շատոնց անցած է «երգելով մեռնելու» շրջանը։

Անհրաժեշտ է յանձն առնել ամէն յոգնութիւն եւ զոհողութիւն, «երգելով ապրելու համար»։

Շատ քիչեր գիտեն թէ ինչ արտակարգ նիգերու կը կարօտին երգիչ, խմբավար եւ երգչախումբ, հայրենի երգերը տարածելու համար այս գաղութին մէջ։

Դուք միայն կ՚ողջունէք եւ կը ծափահարէք։ Մնացեալը գոց գիրք է։ (Նոյնը՝ թատրոնի համար)։

Որքան լայն միջոցներ տրամադրուին, այնքան աւելի կը զարգանայ այս ասպարէզն ալ, ի շահ տարագիր բազմութեանց։

Անշուշտ երաժիշտներն ու խմբավարներն ալ իրենց կարելին պիտի փորձեն, թարմացնելով, նորոգելով իրենց յայտագիրները։

Աղբիւր չի պակսիր թէ արտասահմանի եւ թէ Հայաստանի մէջ։

Միջանկեալ դիտողութիւն մը, այս առթիւ։

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, այս կամ այն խմբավարը յաճախ կը փոխէ ծանօթ երգերու եղանակները։

Ճաշակի խնդի՞ր թէ նոր կատարելագործում։

Եղանակներ կան որոնք նուիրագործուած են արդէն եւ ներելի չէ նոր մարզանքներ փորձել։

Ամէն պարագայի մէջ, կը մաղթեմ որ գարնան հետ գարնանային շունչ մը հոսի նաեւ մեր երգերուն եւ երգչախումբերուն մէջ։

Ձեր հոգին ալ բնազդաբար կը բացուի եւ կը կազդուրուի, այդ շունչով։

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, վերջին մաքրագործումներու հետեւանքով 3011 կուսակցականներ պատժուած են Վրաստանի մէջ։

Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Մժաւանաձէ, այս առթիւ տեղեկագիր մը կարդալով կուսակցական համագումարին մէջ, ըսաւ թէ պատժուած անդամները «Ջախջախիչ մեծամասնութեամբ յանցաւոր էին, որովհետեւ զեղծումներ կատարած կամ իւրացուցած են պետութեան, կոլխոզներու գործակցական միութեանց դրամները։ Շատ մը կուսակցական կազմակերպութիւններ երեսի վրայ ձգած են կրթական գործը եւ չունին պատասխանատուութեան զգացում։ Տարակոյս չկայ թէ մեր թշնամիներէն շատեր սիրայօժար պիտի ուզէին սպրդիլ մեր կուսակցութեան շարքերուն մէջ եւ իրենց սեւ դաւերը պարտկել կուսակցական անդամատետրով»։

Իր տեղեկագրին համաձայն կուսակցութիւնը այժմ 167.046 անդամ ունի Վրաստանի մէջ, բայց «բանուորները շատ ցած համեմատութիւն մը կը կազմեն»։ Ընդհ. քարտուղարը միեւնոյն ատեն դիտել տը–

(Շար.ը կարդալ Գ. էջ)

«ՕՐԹՈԴՈՔՍ» ՄԻ ԿՈՉԷՔ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԻՑԻՆ

ԽՄԲ. — Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը, *Էջմիածին*, հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը հրատարակած է 1953 Նոյեմբեր – Դեկտեմբերի թիւին մէջ զոր երէկ ստացանք։

Այս առթիւ ըսենք թէ Տիրան արք. վերընտրուած է, եւ, որքան գիտենք, այլեւս չի գործածեր «Օրթոդոքս» բառը, հակառակ իր համոզման.—

«Ամենայն Հայոց հայրապետի շրջաբերական գրութիւնը Մայր Հայրենիքի եւ Սփիւռքի բոլոր թեմերին։

Հիւսիսային Ամերիկայի Հայոց Արեւելեան թեմի նախկին առաջնորդ գերաշնորհ Տիրան արք. Ներսոյեանը հրահանգել է թեմի եկեղեցիներին Հայ Եկեղեցու պատմական տիտղոսի վերայ յաւելուլ «Օրթոդոքս» մակդիրը որի դէմ բազմաթիւ բողոքներ ենք ստացել։ «Օրթոդոքս» մակդիրը յոյն եւ ռուս Եկեղեցիների եւ վերջինիս աւտոկեֆալ (ինքնանկախ) ճիւղերի արտայայտիչ մակդիրն է։ Այսու յայտարարում ենք Հայ Եկեղեցու աթոռակալներին, առաջնորդներին եւ հայ ժողովուրդին որ Հայ Եկեղեցու պաշտօնական անունը եւ տիտղոսն է «ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ» որ եւ պատմական է եւ դարերի գործածութեամբ սրբագործուած Հայ Եկեղեցու եւ ժողովրդի կողմից, եւ ոչ ոք իրաւատէր է յիշեալ պատմական տիտղոսի վերա յաւելում կամ յապաւում կատարել։

Հայ Եկեղեցու Օրէնսդիր մարմինը.— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի նախագահութեամբ գումարուած ազգային — եկեղեցական ժողովն է, որի որոշումները միայն օրէնք են, երբ նոքա յայտարարւում են Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հայրապետական կոնդակով։

Յայտարարելով վերոյիշեալը, այսու հաղորդում ենք բոլոր հոգեւորականութեան եւ եկեղեցական մարմիններին՝ նախանձախնդիր լինել վերոյիշեալ սկզբունքին, հեռի մնալ ինքնովի կարգադրութիւններից եւ ազատ մնալ պատասխանատուութիւնից։ Ազատ է ամէն ոք գիտական ուսումնասիրութիւններ կատարել, սակայն ոչ գործադրել ուսումնասիրութեանց արդիւնքը, առանց իրաւատէր մարմնի թոյլտուութեան։—

ԳԷՈՐԳ Զ.

Էջմիածին, 10 Դեկտ. 1953

ԳՐԱԿԱՆ ԱՆԴԱՍՏԱՆԸ

Մէկ է հայ միտքը. ամբողջութիւն մը, լայն ու առոյգ իր գործունէութեամբ, իր ընդգրկած ընդարձակ սահմաններով:

Իր անընդհատ գործունէութեան ընթացքին, ան ինչպէս անցեալին մէջ, մեր օրերուն ալ կը շօշափէ ազգային, քաղաքական, պատմական ու, նաեւ, գրական խնդիրներ: Կը զբաղի առօրեայ, վաղանցուկ հարցերով, եւ, միաժամանակ, աւելի մնայուն, աւելի խորունկ խնդիրներով:

Հայ գրողը, առաւելապէս իր ժողովուրդը, անոր կեանքը նկատի ունի, բայց անտարբեր չէ երբեք մարդկայինին հանդէպ: Հարուստ է հոգիով եւ ընդունակ արտայայտելու զայն, իր մտքի խոովքներուն հետ:

Հայ միտքը ստեղծագործած է միշտ, հեւ ի հեւ իր վազքին մէջ իսկ: Պատառ մը հաց իր ակռաներուն տակ, հայ մարդը, գրողը՝ մտածած է ու գրած, հայ արուեստագէտը նկարած, երաժիշտը երգած կամ նուագած է:

Այս բացառիկ երեւոյթին համար է որ հայ ժողովուրդը դարձած է աշխարհի ամէնէն հետաքրքրական ժողովուրդներէն եւ իր մշակոյթը՝ ամէնէն արժէքաւորներէն մէկը:

Հայ գրականութիւնը, իբրեւ հարազատ արտայայտութիւնը հայ ժողովուրդի հարուստ այս խառնուածքին, ինչպէս նախընթաց տարիներուն, անցնող շրջանին ալ շարունակուած է Սփիւռքի մէջ, ժխտելով չարամիտներու բոլոր յոռի ու մթախուր նախատեսութիւնները:

Քանի մը տասնեակ օրաթերթերուն ու պարբերաթերթերուն հետ, անոնց էջերէն ներս թէ դուրս, հայ գրողը ժամանակ գտած է հատորներով ալ լոյս ընծայելու իր հոգեկան ու իմացական երկունքներուն արգասիքը:

Քանի մը յիշատակութիւն միայն բաւական պիտի ըլլար, հաստատելու համար թէ հայ միտքը միշտ վերելքի ու նուաճումներու մէջ է:

Անցնող տարուան ընթացքին, ունեցանք, հարուստ հունձք մը, գրական, պատմական, յուշագրական ու բանաստեղծական գործերու որոնցմէ շատերը մնայուն արժէքով: Ամէնէն առաջ, նախապէս հրատարակուած Ռուբէնի թանկագին գործը, «Յեղափոխականի մը յիշատակները», եօթը հատոր, տարածուեցաւ գաղութէ գաղութ: Գործ մը ուր կը վերապրին հայ յեղափոխութեան մեծ ու փոքր ճարտարապետները, յատկապէս խոնարհ ֆետայիները, իրենց հոգեկան տագնապով, չքեղ գործով ու նուիրումով եւ կիրքով ու կեանքով, ուշագրաւ դատողութիւններու եւ տպաւորիչ պատկերներու մէջ, ինքնատիպ ու կենդանի ոճով մը տրուած:

Վ. Փափազեանի «Իմ Ցուշերը» եւ Մալխասի «Ապրումի վրայ», հատորներէնեաք, նոյնպէս հայ յեղափոխութենէն ու յեղափոխականներէն հետաքրքրական ու թանկագին դրուագներով, հրատարակուեցաւ վերջերս քաջարի Սողոմոն Թէհլիրեանի «Վերյիշումներ» հատորը, «Յուսաբեր»ի տպարանէն լոյս տեսած, որ թանկագին ծառայութիւն մը կը մատուցանէ հայ գրականութեան ու պատմութեան, իր հրատարակութիւններու շարքով: Տարուան ընթացքին, Թէհլիրեանի յուշերէն առաջ, լոյս ընծայեց ան Խորենացիի «Հայոց Պատմութիւնը», Ստ. Մալխասեանի աշխարհաբարի վերածումով, եւ Կէօթէի «Ընտիր երկեր»ու Ա. հատորը, Ա. Աբեղեանի թարգմանութեամբ:

Գ. Գիւզալեանի «Հայոց Պատմութիւնը», Ա. հատոր, (Պէյրութ), բարեխիղճ պրպտումի եւ երկարատեւ աշխատանքի արդիւնք գործ մըն է, մինչ Արմէն Մարաշլեանի Հայոց Պատմութեան վեց գիրքերու շարքը (Հալէպ), իբրեւ պատմութիւն ու հայերէնի դասընթացք, նորութիւն մը կը բերէ, արժանի քաջալերութեան:

Վենետիկէն լոյս տեսաւ Հ. Մեսրոպ Ճանաշեանի «Պատմութիւն արդի հայ գրականութեան» ուշագրաւ գործը (Ա. հատոր), որ գրական պրպտումներու համար ընդարձակ դաշտ մը կը բանայ:

Երուսաղէմի վանքը հրատարակութեան տուաւ Օշականի թանկագին ժառանգութենէն նոր հատոր մը, «Զարթօնքի Սերունդ»ին նուիրուած, ինքնատիպ վերլուծումներով եւ խորաթափանց տեսութիւններով հարուստ, որ կ'արծարծէ մեծանուն գրագէտ – քննադատին անմոռանալի յուշքը:

Համաստեղի «Սպիտակ Ձիաւորը», կ'ամբողջացնէ տարուան արժէքաւոր հրատարակութիւններու շարքը, երկու հատորով, ուր կը պատկերացուի հայ գիւղը, հայ գիւղացիին հետ, իր տագնապներով եւ յեղափոխական մարտնչումներով: Այս գործը, տարիներու աշխատանքի արդիւնք, շրջանի մը կեանքը պատմելով եւ հայ գիւղացիին ճակատագիրը եւ նկարագիրը տալով հանդերձ, կը փորձէ ընդգրկել հայկական դիմադրական պայքարը՝ ժողովրդական իր հերոսներով, որոնց թիւն ու գործերը կ'անցնին սովորական վէպի մը սահմաններէն, դառնալու համար ժողովուրդի մը վիպերգութիւնը, շատ մը փայլուն էջերով:

Տարուան ընթացքին, նորութիւն մը եղաւ Կարօ Գէորգեանի «Ամէնուն Տարեգիրքը», որ իր բովանդակութեամբ, գանազանութեամբ եւ հետաքրքրական բաժիններու առատ, նիւթերովն ու տեղեկութիւններով, կոչուած է բռնելու Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյց»ներուն տեղը, նոր դրոշմով եւ նոր պայմաններու համապատասխան: Կարօ Գէորգեան, արթուն ու ձեռնհաս, յարմարագոյն անձն էր նման գործի մը համար, որ այսօր մեզի կ'ընծայուի, աւելի քան հինգ հարիւր էջերով, նմանօրինակ հրատարակութիւնները գերազանցելու արդար յաւակնութեամբ:

Երկարաշունչ այս գործերու շարքին, անտարբերանդ չմնաց հայ սիրտը: Ամերիկահայ բանաստեղծ Լութֆի Մինաս հրատարակեց, ճաշակաւոր հատորի մը մէջ, իր քերթուածներէն փունջ մը, «Փշրուած Բաժակ» վերտառութեամբ, ուր դժուար չէ գտնել քանի մը գգայուն քերթուածներ, որոնք կրնան յուզել ընթերցողները՝ իրենց անկեղծութեամբն ու տողերուն թախիծովը:

Աթէնքի մէջ, «Ազատ Օր»ի տպարանէն լոյս տեսաւ վերջերս խանդաբորբ գրող, գործիչ ու բանաստեղծ՝ ողբացեալ Անտոն Կաշէլի քերթուածներու հատորը, «Սիրոյ եւ Վշտի Մեղեդիներ» խորագրով: Փոքրիկ հատոր մը, որ վաղահասօրէն մեռած բանաստեղծի մը սրտառուչ մրմունջները կը բերէ, իր յիշատակը քաղցրացնելով: –

Լուռ չմնաց նաեւ Պոլիսը, ուր լոյս տեսաւ ուրիշ հատոր մը, Զոհականի «Ծրագալոյց»ը, որ նոյնպէս բանաստեղծի մը վիշտը եւ հոգեկան ու իմացական տագնապները կը պատմէ, քանի մը ընտրուած քերթուածներու մէջ:

Տարակոյս չկայ, որ մէկ մասն են տարուան գրական հունձքէն այս յիշատակութիւնները, որոնք սակայն բաւական են, վկայելու համար հայ մտքի կենսունակութեան եւ ստեղծագործ թափի մասին:

Հայ գրողը, ինչպէս կը տեսնենք, կը կատարէ իր պարտքը, դժուարին պայմաններու մէջ. հայ ընթերցո՞ղը: Այս հարցումն է որ մեզ կը դնէ տրտում մտածումներու առջեւ...

Ցամենայն դէպս, կրնանք գոհ, նոյնիսկ ուրախ ըլլալ, որ կը ծաղկի հայ մշակոյթի պարտէզը, եւ, այս գետնին վրայ, Սփիւռքը կը պահէ հայկական ստեղծագործութեան թափն ու գեղեցկութիւնը:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԷՋ ՄԸ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵՆԷՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Բայց ինչո՞ւ աւելին պատմել, երբ կան բանակի ընդհանուր օրակարգին հետեւեալ խօսքերը.— «Զօրավար Տիւփիէօյի հրամանատարութեան տակ.... Արեւելքի առաջին զօրաբաժինը արժանի եղաւ իր հայրենիքին»:

Տիւֆիէօ, հրացանակիրներ, ինչպէս նաեւ Հայկական Լեգէոնը, ինչպէս Ժօֆր, Ֆօշ եւ Մարնի ու Վերտէնի զինուորները, ինչպէս 1914ի հայ կամաւորները, ամէնքը արժանի եղան Ֆրանսային ու Հայաստանին: Ոչ այն զրկանքները, որոնց մէջ կը ձգեն զիրենք, ոչ վերին հրամաններուն երկդիմութիւնը, ոչ լռութիւնը որ կը պատասխանէ անոնց զօրավարին երբ ան կը պահանջէ իր թնդանօթներն ու օդանաւերը, ոչ ալ մղձաւանջը որ կը ծանրանայ անոր վրայ, ինչպէս Սէն Լուիին վրայ Մանսուրահի մէջ, երբ իր աղօթքէն վերջ կը մտածէ իրեն վստահուածներու մասին, ոչ մէկ խաթարում մարդոց անձնազոհութեան, ոչ ալ հոգեկան ու մտային այն անդորրութեան, որ ընկերացաւ զօր. Տիւֆէօյին իր ամբողջ կեանքի ընթացքին: Անոր նշանաբանն է. եթէ քաղաքներն իյնան, զանոնք կը վերագրաւենք: Ինչո՞վ. կամքով, եւ կը կատարենք մեր առաքելութիւնը:

Մինչդեռ Պէյրութի մէջ կը կարծեն թէ լքուած զօրաբաժինը կորսուած է եւ, նոյնիսկ քիչ մըն ալ սկսած են վախնալ, Տիւֆիէօ կ'որոշէ վերահաստատել իր յարաբերութիւնները իր յենակէտին հետ, եւ կը սկսի Մերսինի զօրամասը: Ան հրաման ստացած է. ճեղքել անցնիլ կամ մեռնիլ: Ղեկավար՝ գնդապետ Կրասին, որ հրացանակիրի մը ուժգնութեամբը կը շարժի... զօրամասը կ'անցնի: Անոքէա Այնթապը կը վերագրաւէ եւ հակառակորդը կը խոստովանի թէ ուժասպառ եղած է: Ասիկա յաղթանակի շնորհիւ ստեղծուած խաղաղեցումն է, բայց անյիշաչարութեամբ:

Այլեւս զօր. Տիւֆիէօյին կը մնայ կանգնել Կիլիկիան, որովհետեւ զայն խաղաղեցուցած է: Իր առաքելութեան երկրորդ մասն է այս, որուն գործադրութիւնը մեծապէս պիտի զարմացնէր այն անձերը, որոնք չեն ճանչնար ոչ զօրավարին վարչական կարողութիւնը եւ ոչ ալ Հայոց վերածնելու երկնային յատկութիւնը: Քանի մը շաբաթ կը բաւեն թէ Թուրքերուն եւ թէ Քրիստոնեաններուն վէրքերը դարմանելու, եկեղեցիներն ու մզկիթները կը վերաշինուին, դաշտերը կը ծաղկին, եւ կ'եռայ Արամի որդիներուն աշխատանքը: Շուկաները կը լեցուին, տօնավաճառները կը բազմանան: Գերմանացիները վրայ կը հասնին: Անոնք գաբնջուր, մեքենաներ, քիմիական նիւթեր կը ծախեն, Իտալացիները մեքենագործարօրներ, իսկ Անգլիացիները որսորդական կոչուած զէնքեր: Մինչդեռ, գնդապետ եւ Տիկին Պրէմոն բարեսիրական ձեռնարկներով կը զբաղին, այս ալ ֆրանսական ապրանքն է: Հայաստանը յարութիւն է առած: «Ամէն ինչ կանոն ու բարութիւն, ուժ, արժանիք ու վստահութիւն...»:

Այսպէս խաղաղ տարի մը, եւ, ինչպէս մահուան դիմակը հին թատրոններուն մէջ, ահա բեմ կ'ելլէ Անգարայի համաձայնութիւնը իր մահատիպ դէմքովը: Կիլիկեան Հայաստանը, որ երջանիկ է իր ազատութեան հրաշքին մէջ, կ'իմանայ որ նորէն մահուան դատապարտուած է: Տիւֆիէօն ու իր զօրաբաժինը, Հայերը բոլոր քրիստոնեաներու հետ, բազմաթիւ մահմեդականներ կը թողուն Կիլիկեան

ՁԻՒԱՆՇԻՐԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

Այլեւս ծեծը դադրեցաւ: Իմ ալ խելքս քիչ մը գլուխս եկաւ: Ոտքի հանեցին զիս, աթոռի մը վրայ նստեցուցին, դիմացս ոստիկանապետը նստաւ, առջեւը թուղթ ու գրիչ:

— Էհ, սէօյլէ պաղալըմ, օղլում, իսմին նէ՞ տիր, նէրելի սին եւն.: (Խօսէ տեսնեմ, տղաս, անունդ ի՞նչ է, ուրկէ – գայի՞ ես եւն.), իր ըրած հարցումներուն բոլորին ճշդիւ պատասխանեցի:

Երբ գործին մանրամասնութեանց քննութեան անցաւ, յայտնեցի թէ այս վիճակով այդ հարցումներուն պատասխանելու ուժն ու հնարաւորութիւնը չունիմ:

Ասոր վրայ թոյլ տուաւ որ հարցաքննութիւնը կանգ առնէ եւ կարգադրեց որ զիս բանտ տանին, բայց որովհետեւ ֆրանսացի ոստիկանները հոն էին, մերժեցին յանձնել զիս: Ձեռքերուս շղթայ զարկին ու դուրս բերին ոստիկանատունէն, տարին ու մեծ շէնքէ մը ներս մտցուցին: Մուտքէն ներս միջանցք մը կար, որուն վրայ դուռ մը կը բացուէր: Այդ դուռը բացին, մէկը եռեւէս ուժգին աքացի մը տուաւ եւ գտնէն ներս չէմքերէն վար գլորուեցայ թաւալգլոր: Դուռը գոցեցին վրաս: Մութ էր, մարմնիս վրայ ալ առողջ տեղ չէր մնացած, ուժաթափ եմ եղած եւ ուշաթափուեր եմ: Ինչքան ժամանակ այս վիճակին մէջ մնացի՝ չեմ գիտեր, բայց երբ սթափեցայ՝ շարժումի նման բան մը նկատեցի:

Քաշ քաշ, ցաւերու մէջ ինքզինքս պրկելով մօտեցայ: Դուրս եկաւ որ Յոյն մըն է զոր նետեր են հոս գողութեան յանցանքով:

Սաստիկ ծարաւէն կը պապակէի, ցաւէն աւելի ծարաւէն կը նեղուէի: Անմիջապէս ջուրի մասին հարցում ըրի Յոյնին: Ըսաւ թէ հիմա կուժով կը բերեն: Իրաւ ալ առտուան դէմ պատուհանէն շիշ մը ջուր մտցուց խոհարարը գաղտնի, որ այս Յոյնին հետ բարեկամութիւն էր ըստեղծած: Ամբողջ շիշը պարպեցի, խնդրեցինք, ուրիշ շիշ մը եւս բերաւ:

Առտուան ժամը 9ի ատեններ դուռը բացուեցաւ եւ զիս վեր կանչեցին: Ձեռքերուս կղպանքը շատ ուժեղ սեղմուած էր, այս պատճառով բազուկներս եւ թեւերս ուռած էին: Եւ, իմ չար բախտէն, բանալին չկրցան գտնել որ բանային ու թուլցնէին: Սոխպուած խարտոծեցին, ինչ որ անհռելի ցաւեր պատճառեց:

Բերին յոյն թարգման մը, որպէսզի ֆրանսերէնի թարգմանէ թուրքերէն ըսածներս: Հարցաքննութիւնը տեւեց 4–5 ժամ: Ծնունդէս մինչեւ դէպքին օրը կեանքիս մանրամասնութիւնները: Զէնքը ուրկէ՞ առիր, ինչո՞ւ սպաննեցիր, ո՞վ են մեղսակիցներդ եւն.:

Զըսի թէ զինուոր եղած եմ թրքական բանակին մէջ, ընդհակառակն պնդեցի թէ զէնք գործածող մարդ ալ չեմ: Ըսի թէ այդ մարդը ամբողջ ընտանիքս ջարդած է Պաքուի մէջ եւ զիս ալ հոն ջարդարարները վիրաւորած են: Վէրք ունիմ: Երբ այստեղ հանդիպեցայ իրեն, չկրցայ ինքզինքս զսպել եւ խփեցի:

Հարցուցին թէ զէնքս հե՞րտս բերի: Պատասխանեցի թէ այստեղ ճարեցի ըսպանելը տեսնելէս ետք: Դատավարութեան ատեն, որպէս զի այս կէտը կանխամտածուած ոճիրի փաստ չծառայէ, փոխեցինք եւ պնդեցի թէ զէնքը միշտ հետս կը կրէի ըստ Տրապիզոնցիներու աւանդական սովորութիւն:

Հարցաքննութենէն ետք զիս նետեցին նոյն նկուղը, միայն այս անգամ ձեռքերս առանց կղպանքի:

Կէս օրէն ետք, ժամը 5ին ատենները եկան, ձեռքերուս նորէն կղպանք անցուցին եւ տարին աւելի բարձր պաշտօնատուն մը: Հոս եկան երկու բարձրահասակ անգլիացի ոստիկաններ: Ֆրանսացիները հանեցին կղպանքը ձեռքերէս, անգլիացիները դրին իրենց կղպանքը եւ տարին բանտ, հարցաքննութեան թուղթերս ալ իրենց հետ առին:

Անգլիացի բանտապետը ընդունեց մեզ: Երբ ոստիկանները իմ հարցաքննութեանս թուղթերը յանձնեցին իրեն, առաւ պատուեց, եւ հայհոյանք մըն ալ շպրտեց Ֆրանսացիներուն հասցէին: Վրաս գլուխս խուզարկեց, ապա նետեց բանտ, թիւ 3 սենեակը:

Գետնայարկ էր, խիստ խոնաւ ու վատառողջ. մարդասպաններու յատկացեալ խուց, վերեւէն փոքրիկ ծակ մը քիչ մը օդ ներս մտնելու, այլապէս մութ: Գիշերը կը պառկէինք խոտով լեցուն խշտեակի մը վրայ, բայց այնքան խոնաւ էր որ 5–6 սանթիմէթր ջուր կը բարձրանար: Ամէն օր ջուրը կը պարպէինք, գիշերը նորէն կը լեցուէր: Այստեղ կային մէկ Մակեդոնացի երիտասարդ, մէկ յոյն, երեք հրեայ, մէկ արաբ, մէկ բոլշեւիկ սպայ եւ երկու տրապիզոնցի լազեր: Բոլորն ալ մարդասպանութեամբ ամբաստանուած, բացի ռուս սպայէն: Ահա ասոնք եղան իմ ընկերներս անգլիական բանտին մէջ:

Երբ քիչ մը ինքզինքս հաւաքեցի, նըկատեցի որ բանտի պահակներուն մէջ կար Հայ մը, անունը Բարսեղ որ պահակներուն գլխաւորն էր: Ասոր միջոցով կըրցայ լուր հասցնել դուրսի ընկերներուն: Երկրորդ օրը տեսութեան եկան. Հայկուհի Շահինեանը, Տրապիզոնցի, որուն տունը կը բնակէի իբր թէ:

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

տուրբ հողը, որ Հայոց վերադարձուած էր հայկական եւ մեր արիւններուն միացեալ հոսումովը :

Կը մնային Ալեքսանտրէթն ու Մուսա լեռը: Ալեքսանտրէթ, Միջերկրականի ամէնէն անառիկ բերդերէն մէկը: Մուսա լեռը, կանաչ կաղնիներու եւ վարդերու լեռը, այնքան մօտիկ Դափնիներու աւազանին, ուր Յիսուս յաղթեց Քնարակիրին, ուր կը լսուի ժայթքող ջուրերուն հեղուկ մրմունջը, լեռ մը որուն վրայ Հայերը ի պատիւ Ֆրանսայի նաւազներուն յուշարձան մը կառուցած էին. լեռ մը որ երկինքին կը հպէր իր վրայ տնկուած անհամար խաչքարերով. վերջապէս, լեռ մը որուն կուսութիւնը քանի դարեր անընդհատ, պաշտպանուեցաւ հայ քաջերուն կուրծքերովը:

Հայերը հոն կը տեղափոխեն իրենց հայրերուն աճիւնները: Սակայն, միայն տասնեւեօթը տարի հանգստանալու համար, որովհետեւ մահը նորէն երեւան կու գայ: Հայաստանէն վերջ, այս յոյսը, Կիլիկիայէն վերջ, այս ծիլը, որ պահ մը ծաղկեցաւ, եւ Մուսա լեռը կ'ընկղմի գիշերային խաւարներուն մէջ, որոնք կը հակեն Ամանոսի վրայ: Այլեւս Հայերը քրիստոնէութեան պահակները պիտի չըլլան Տաւրոսի վրայ: Երազները կուգան ու կ'երթան :

Ամենայն ինչ կատարեալ է: Բայց Ֆրանսան ալ ճանչցաւ տեղահանութիւնը, Մարաշ – Օրատուրը եւ գերեզմանային խաւարը: Եւ Ֆրանսան յարութիւն առաւ: Հայեր, որ ձեր այրութենին եւ ձեր հաւատքին շնորհիւ կը պահէք ձեր յարութեան բանալին, ձեզի կ'ըսեմ .— մահը տեղ չունի քրիստոնեաներուն մէջ :

Ձեզի համար, Զօրավար, պիտի ըսեմ թէ դուք գտաք ձեր ճակատագիրը. այն է, ծառայել: Երբ Ապտ-էլ-Քերիմ Մարոքը վտանգեց, Ֆրանսան ձեզի կանչեց եւ ըսաւ, գնա խաղաղութիւն ստեղծէ : Դուք ծանօթ էք ատոր :

Ի՞նչ կ'ըսէ 1926ի ընդհանուր օրակարգը.— «Կոչուած ստանձնելու Թազայի շրջանի զինուորական գործողութեանց հրամանատարութիւնը, դուք նախ գրաւեցիք Թիշութի լեռները, փայլուն եւ արագ շարժումով եւ գրեթէ առանց կորուստի: Յետոյ լծուեցաք ամենակարեւոր գործին, վերին լեռներու գրաւման, տակնուվրայ եւ ճամբաներէ զուրկ երկրի մը մէջ, թիւով բարձր եւ լաւ զինուած (ի՞նչ, նորէն Կիլիկիա կը գտնուինք) թշնամիներու դիմաց, եւ դուք զանոնք գրաւեցիք տասը օրուան մէջ, տեւական սպառնալիք մը ազատելով Մարոքի դուռները» :

Գրեթէ առանց կորուստի: Այս է ձեր ամէնէն գեղեցիկ յատկանիշը, յաղթանակներ տանիլ, միեւնոյն ատեն խնայելով կեանքերը :

Վերջապէս, ահաւասիկ դուք վերադարձաք ձեր յարկին տակ, սրտի անդորրութեամբ, հեռու ամէն գրաւոր եւ բանաւոր աղմուկէ, արժանիքներու գագաթնակէտին վրայ, որուն հասաք ձեր մատուցած ծառայութեանց շնորհիւ, որոնց մէջ, այս արտասովոր գործը — Ֆրանսայի, Հայաստանի եւ Քրիստոսի՝ այսինքն Կիլիկիոյ համար :

Կիլիկիան ոչ եւս է: Բայց ձեր գործով, հայկական Լեգէոնով, մեր վեց հազար զոհերով, այն հերոսներով որոնք կը կոչուէին Զալեան, Հաճընի հերոսը, Կրասի, Պրէմոն, Նորման, Հաուկէ, Մէնիլ, ամէնքը պառկած Ամենակալի աջ կողմը, Անտրէա, որուն սիրտը այս երեկոյ մեր սրտերուն հետ կը բաբախէ, Հռենոսի ալիքներուն քով, եւ ձեզմով, Զօրավար, որ ներկայ էք այստեղ, եւ մեզ մինչեւ առասպելը առաջնորդեցիք, ձեզմով, երեք տարի, Հայերը դադրեցան աքսորեալներ ըլլալէ: Ձեզմով, անոնք, երեք տարի անընդհատ, իրենց սրբավայրերուն մէջ պաշտամունք կատարեցին, լիաթոք շնչեցին իրենց լեռներուն օդը, աճեցուցին իրենց հողերուն վրայ այն ցորենը, զոր, երէկ, կը բաժնէին ձեր զինուորներուն հետ եւ այս իրիկուն կը բաժնեն ձեզի հետ: Արդեօք, իսկապէ՞ս այս ամէնը սիրոյ եւ յարգանքի արժանի չէ՞ :

Երբ Ատանայէն կը հեռանայիք, Թուրք մեծամեծները եկան ձեր առջեւ խոնարհելու: Ֆրանսական յածանաւով մը, եկեղեցական մը ձեզի բերաւ, Սրբազան Հօր երախտագիտութեան հրովարտակը, ողջոյն անոր որ Յիսուսը վերադարձուց Պօղոս Առաքեալի հողին վրայ: Երբ դէպի Մերսին կ'ուղղուէիք, ամբողջ ճամբու ընթացքին, տեսաք գիւղացիներ, քահանաներ, ծերունիներ եւ մանուկներ որոնք եկած էին շատ հեռուներէն, ձեզ վերջին անգամ ողջունելու, ձեր անցքին ժամանակ Ֆրանսական դրօշակներ շարժելով: Հայաստանը ձենէ հրաժեշտ կ'առնէր: Ծովուն վրայ, դուք տեսաք մեր նաւաբաժինը, եկած ձեզ ողջունելու իր թնդանօթներով: Այդ ալ Ֆրանսայի ողջոյնն էր ուղղուած անոր, որ կրցած էր — այդքան բարձր, այդքան հեռու, այդքան առանձին սփռել որ հակառակորդը խոնարհի իր առջեւ, երբ մեր ազգային եռագոյնը կը գտնուէր հայկական եռագոյնի կողքին :

Սիրելի բարեկամներ, կը խնդրեմ ձենէ որ պահ մը ոտքի կենաք, ողջունելու համար Զօր. Տիւֆիէօն :

PAUL DU VÉOU

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 Փետր.— Մօտ երեք տարի տառապելէ ետք այս աշխարհէն բաժնուեցաւ ընկեր Յակոբ Դաւիթեան, որ այնքան սիրուած էր ամբողջ Թաղին մէջ: Դեռ երիտասարդ էր, հազիւ 49 տարեկան: Կը տառապէր շաքարախտէ: Բժշկական բոլոր խնամքները զուր անցան: Իր ետին կը թողու դժբախտ մայր մը, կինը եւ երկու սիրասուն մանչ զաւակներ: Ծնած էր Պիլէճիկ, (Պուրսայի շրջան):

Ողբացեալ ընկերը տարիներէ ի վեր անդամ էր Հ. Յ. Դ. Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի: Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք Հայ Ռազմիկներու Միութեան Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղին ալ անդամագրուեցաւ: Իր բարեմոյն եւ կենսուրախ բնաւորութեամբ շահած էր բոլորին ալ համակրանքը: Հանդէսներու եւ խնջոյքներու իրական զարդն էր: Հանրային՝ մանաւանդ կրթական գործերու մէջ միշտ աչքի կը զարնէր իր զոհաբերութեամբ:

Մահը տեղի ունեցաւ Փետրուար 15ին, իսկ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 17ին: Դագաղը ծածկուած էր բազմաթիւ ծաղկեպսակներով: Մարսէյլի բոլոր արուարձաններէն եկած էին հարիւրաւոր ընկերներ եւ բարեկամներ: Ռազմիկներու Միութեան եւ ֆրանսական դրօշին առաջնորդութեամբ դագաղը որ ծածկուած էր Հ. Յ. Դ. դրօշով, ընկերներու կողմէ ուսամբարձ փոխադրուեցաւ Սէն Ժեռոմի Հայոց եկեղեցին: Կրօնական արարողութենէն վերջ, Սահակ աւագ քհնյ. Շամլեան քանի մը խօսքով պարզեց ընկերոջ բարեմասնութիւնները: Յետոյ կարդաց փոխան ծաղկեպսակի նուէրները, որոնց գումարը կը հասնէր 21-700 ֆրանքի:

Ռազմիկներու կողմէ ֆրանսերէն դամբանական մը խօսեցաւ միութեան պատուոյ նախագահը, Պ. Տ. Թէքէեան, յիշելով ընկերոջ արժանիքները խորապէս յուզելով ներկաները :

Թաղական խորհուրդի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Յ. Պետրոսեան, շեշտելով ողբացեալ ընկերոջ զոհաբերող ոգին: «Պարկեշտ, յարգուած թաղեցի մը եւ ընտանիքի տիպար հայր մըն էր:»

Կրօնական արարողութենէն եւ այս դամբանականներէ ետք՝ ընկերոջ դագաղը՝ ընկերներու կողմէ դրուեցաւ դիակառքը եւ յուղարկաւորներու թափօրը ուղղուեցաւ դէպի Սէն Ժերոմի գերեզմանատունը: Այնտեղ ալ դամբանականներ խօսեցան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէի կողմէ ընկեր Պարսամ Յակոբեան, որ իր գերութեան ընկերը եղած էր 1939-45ի պատերազմի ընթացքին: «Ընկեր Յակոբը շատ կը վախնար որ հայրենիքէն հեռու կը մեռնի: Բայց մենք միշտ վառ պիտի պահենք իր յիշատակը»:

Յետոյ խօսեցաւ Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան հանգուցեալին տարագրութեան եւ որբանոցի կեանքէն, թէ ինչպէս մայր եւ եղբայր իրար կորսնցուցած, բայց Մարսէյլի մէջ իրար գտած եւ Սէն Ժեռոմի մէջ տուն մը շինած եւ ընտանիք կազմած էին: Ողբացեալ ընկերը միշտ կ'ըսէր թէ իր դաստիարակութիւնը ստացած է Հ. Յ. Դ. դպրոցէն :

Հողը թեթեւ գայ՝ սիրելի ընկեր Յակոբ եւ մխիթարութիւն հարազատներուդ :

Գէորգ Կոփոյեան

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

★

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Փետր. 19ին, ուրբաթ գիշեր Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը :

Նախագահը, Տոքթ. Կիլիկեցի բացումը կատարելով թուեց լսարաններու օգուտները եւ այդ առթիւ Համազգայինի կատարած դերը: Ապա խօսքը տուաւ օրուան դասախօսին՝ Մ. Պարսամեանի :

— Այս սրահին մէջ ուրիշ անգամ խօսուած է Օշականի մասին, սակայն իր մահուան տարելիցին առթիւ Համազգայինը պէտք էր որ երեկոյ մը նուիրէր իրեն: Յակոբ Օշական, բացառիկ դէմք մըն է մեր գրականութեան մէջ: Այն վերապահութիւնը որ կար իր գործերուն շուրջ եւ որ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի, արդիւնքն է իր սովորական գրող մը չըլլալուն : Հակառակ սակայն այդ վերապահումներուն, ան հպարտ էր իր կենդանութեան ժամանակ, եւ կ'ըսէր թէ 50 տարի վերջ պիտի հասկցուի իր գործերուն արժէքը : Օշական իր ոճով, Հայոց Մարսէլ Փրուստն է, որ իր ժամանակին դժուար կը կարդացուէր, եւ որու շուրջ կազմուած էր նախապաշարում մը: Պատրաստած եմ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը Օշականի մասին որ 12 գլուխներ կը պարունակէ, 1) Անձը եւ կենսագրութիւնը, 2) Յետադարձ ակնարկ, 3) Վէպերը եւ պատմուածքները, 4) Հայ գիւղը եւ իր հողին 5) մարդկային համայնապատկերը, 6) Հայ բարքերն ու սովորութիւնները, 7) Հնութիւնը եւ իրերու հոգին, 8) գաղափարներու աշխարհը, 9) Օշական իբրեւ քննադատ, 10) Բանաստեղծը, 11) Իր լեզուն եւ ոճը, 12) Արուեստագէտը բազմակողմանի կերպով »: Այս իրիկուն պիտի ներկայացնեմ միայն Օշականը իբրեւ վիպագիր եւ արուեստագէտ:

Դասախօսութիւնը տեւեց մէկ ժամ: (Ուսումնասիրութիւնը առանձին պիտի հրատարակուի «Յառաջ»ի մէջ»:

Զիթունի.— «Մնացորդացը» եւ առհասարակ Օշականի գործերը տպագրուած են շատ դէչ թուղթի վրայ եւ աղտոտ մելանով: Լեզուի դժուարութիւնը թերեւս այնքան անախորժ պիտի չըլլար, եթէ տպագրութիւնը անխնամ չըլլար :

Տիկին Գարմէն.— Մօտէն ճանչցած եմ Օշականը եւ միասին ալ պաշտօնավարած: Իմ կարծիքով Օշականի ոճը պատճառ եղած է որ անհասկնալի դառնայ իր գրականութիւնը: Իր փոքր նորավէպերը աւելի մատչելի են :

Եղած հարցումներուն պատասխանելէն վերջ, Նախագահը, շնորհակալութիւն յայտնելով ընկեր դասախօսին, փակեց Լսարանը :

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Հետեւաբար՝ քեզի պիտի ըսեմ սրտբաց բոլոր այն բաները որոնք ես գիտեմ, կամ՝ կը կարծեմ թէ գիտեմ :

— Ըսէ, Արեգնազ, ըսէ ինչ որ գիտես, ինչ որ կը զգաս, ըսէ որ թեթեւցնես ցաւըդ, մենք՝ իրարու ենք, մէկ հողի ու մէկ մարմին, Շուշիկը գիտէ գաղտնիքներ պահել, ասոր վստահ եղիր:

— Երէկ՝ Տիգրանը տեսայ :

— Այո, տեսար, միասին էինք, ժողովարանի դրան առջեւը, ան՝ քեզ բարեւեց ու քչիկ մը խնդաց :

— Ես՝ անոր բարեւը առի, ես ալ խնդացի, չկրցանք իրարու հետ խօսիլ, անյարմար էին տեղն ու պահը: Հեռուէն ան ինծի նայեցաւ, ես ալ՝ անոր..., մինչեւ հոս բնական կը գտնեմ եղածը, Կանաչենց Ռէս Սանօն իմ հայրս կը փոխարինէ, ասոր համար ալ ես զինքը հայր կ'անուանեմ, անոր տղուն, Տիգրանի հանդէպ սէր ու գուրգուրանք ցոյց տալը՝ իմ առաջին պարտականութիւնս պէտք էր որ ըլլար :

— Այո, Արեգնազ, շատ տգեղ պիտի ըլլար վարմունքդ եթէ տղուն բարեւը չառնէիր, հեղ մըն ալ չխնդայիր :

— Ընդունի՞մ Շուշիկ, Սանօն Տիգրանի հա՞յրն է:

— Այո :

— Ռէս Սանօն իմ հայրս կը փոխարինէ, մօրս եւ իմ ծախքերը կը հոգայ, Տիգրանի հայրը ինծի ալ հայր չըլլա՞ր :

— Ինչպէ՞ս չէ, դուն անոր որդեգիրն ես :

— Ես ու Տիգրանը Ռէս Սանոյի զաւակները կ'ըլլանք: Իսկ ես ու Տիգրանը իրարու ինչ կ'ըլլանք ...:

— Քոյր ու եղբայր, շատ բնական է:

— Ուրեմն՝ ես ու Տիգրանը քոյր ու եղբայր ենք, հոս է հանելուկը, ասկէ կու գայ ցաւս...:

— Տարօրինակ բան, Արեգնազ, բան մը չեմ հասկնար ըսածներէդ: Եթէ իրարու քոյր ու եղբայր չէք, հապա ի՞նչ էք :

— Քոյր ու եղբօրմէն աւելի բան մը, Շուշիկ :

— Սիրահարներ ուրեմն..., ես գտայ, անպատճառ սիրահարութիւն ...:

Արեգնազը ցնցուեցաւ յանկարծ, բառը ճիշդ տեղին գործածուած էր: Արեգնազի դէմքը քիչ մը գունատեցաւ, անոր աչքերուն մէջ՝ վաղուան անորոշութեան ցաւն ինկաւ :

Դուրսը ցուրտ էր: Ձիւնը ծածկեր էր հիւանդանոցին տանիքը: Հովէն կը ճռճռար հողմացոյցին լայնաթեւ անիւը: Դռնապանը արագօրէն կ'երթեւեկէր քիչ մը տաքնալու համար: Ագռաւներ երեւցան Տօքթ. Էշըրի տան պատշգամին վրայ, ապա թռան դէպի Արարուց Թաղը ...

Բարձր, ու տերեւաթափ բարտենիներ:

Ձմեռը՝ ծառերու կմախացած ճիւղերուն վրայ կը թափէր ցաւ ու տրտմութիւն ...:

Եղանակին անկարեկիր կաղկանձը կ'իյնար Այգեստանի վրայ ...:

Այն առտուն, Արեգնազը տկար կը զգար ինքզինքը եւ ինկաւ անկողին: Շուշիկ չէր կրնար մինակը ձգել իր ընկերուհին, ինչպէ՞ս երթար վարժարան եւ դասերուն ի՞նչ սիրտով ու տրամադրութեամբ պիտի հետեւէր՝ երբ Արեգնազը մինակ էր ննջարանին մէջ, առանց խնամքի ու գուրգուրանքի..., բայց ի՞նչ բան պատրուակ բռնէր, ինչո՞վ արդարացնէր իր բացակայութիւնը: Որբանոցին կարգապահութիւնը խիստ էր, ամէն ինչ հսկողութեան տակ առնուած :

Հիւանդ ձեւանալ, հիւանդութիւն կեղծել, այս էր ամէնէն թեթեւ մեղքը, ու Շուշիկը «հիւանդացաւ», մնաց Արեգնազի քով:

— Շուշիկ, կը խնդրեմ, մի կենար քովըս, վարժարան գնա, դասերուդ հետեւէ, մեղք ես, լաւ չէ դասերէն զրկուիլ :

— Ոչ չեմ, երթար, ուր Արեգնազ՝ հոն ալ Շուշիկ, միասին երջանիկ եւ միասին դժբախտ, պարապ տեղ ինքզինքդ մի տանջեր :

Ննջարանը խաղաղ էր: Պարապ՝ մահճակալները: Դպրոցի զանգակը զարնուեցաւ, աղօթքի ձայներ լսուեցան ու լռեցին: Սկսաւ դասախօսութիւնը :

Շուշիկն ու Արեգնազը մինակ էին ննջարանին մէջ, մեղմ ձայնով կը խօսէին :

— Շուշիկ, ինչպէ՞ս գտար Տիգրանը :

— Գեղեցիկ, Արեգնազ, շատ գեղեցիկ:

— Բայց՝ քիչ մը տխուր :

— Այո, բայց տխրութեան մշուշը աւելի գեղեցկացուցեր էր անոր դէմքը, չափահասութեան լրջութիւն մը տուած էր անոր:

— Շուշիկ, ուրի՞շ:

— Գրաւիչ հասակը:

— Տակաւի՞ն, ըսէ, ըսէ Շուշիկ:

— Որքան տպաւորիչ էին անոր մարմրուն աչքերը, աշխարհ մը կուտայի անոր մէկ անգամուան նայուածքին մեղրը ծծելու համար: Օ, այսչափ գեղեցիկ տղայ տեսած չէի կեանքիս մէջ:

— Այո, Շուշանիկ, Տիգրանը գեղեցիկ է, բայց՝ դուն բան մը չես գիտեր անոր միւս գեղեցկութեան մասին. անփոխարինելի, անգտանելի գեղեցկութիւն մը՝ որ ունի Տիգրանը, այդ ալ իր ազնուութիւնն է:

— Ուրեմն, ներսէն ու դուրսէն եղական է Տիգրանը, քու եղբայրը:

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ւաւ թէ շատ մեծ թիւ մը կը կազմեն այն պաշտօնեաները որ կը խուսափին պատասխանատուութենէ: «Անհրաժեշտ է վերջ տալ այս թերութեանց, վերակազմել կուսակցական, պետական եւ տնտեսական կազմակերպութեանց աշխատանքը եւ աւելի զօրացնել պատասխանատուութեան զգացումը: Մեր յառաջդիմութեան մեծ վնաս պատճառեց սա տականքը, ժողովուրդի թշնամին, միջազգային աշխարհակալութեան գործակալը՝ Բերիա, իր ոճրապարտ խմբակով»:

ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐԻՆ ԴԱՏԸ

Գերման զօր. Օպերկի եւ գնդ. Քնոխընի ամբաստանագրին ընթերցումը երկու օր տեւեց: Զինուորական ատեանը մերժեց թարգմանել այդ վաւերագիրը որ կը բաղկանայ 250 էջերէ: Պաշտպան փաստաբանները բողոքեցին երէկ, ապօրէն գտնելով այս որոշումը որ կրնայ ոչնչացնել դատավարութիւնը: Տեղական թերթերն ալ օրինաւոր չեն գտներ տրուած որոշումը: «Ֆիկառօ» գիտել կուտայ թէ Քարլ Օպերկ բաւական ֆրանսերէն կը հասկնայ, բայց իր բացարձակ իրաւունքն է, զինուորական օրէնքով, ծրնեւի նոր պայմանագիրներով առարկել թէ իր գիտցած ֆրանսերէնը թոյլ չի տար հետեւիլ ամբաստանագրին բոլոր մանրամասնութեանց:

Փաստաբաններու բողոքին առթիւ, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ որեւէ օրէնք չկայ որ պարտաւորիչ դարձնէ թարգմանութիւնը, թէ ժընեւի նոր պայմանագիրները չեն վաւերացուած ոչ Մ. Նահանգներուն, ոչ Անգլիոյ, ոչ ալ Խ. Միութեան եւ Ֆրանսայի կողմէ: Այդ պահուն ատենադպիր մը իրեն ներկայացուց զինուորական օրէնք մը որ կ'ըսէ թէ կարելի չէ մերժել թարգմանութիւնը, այլապէս դատավարութիւնը չեղեալ կը համարուի: Այս յայտնութեան վրայ ատեանը խորհրդակցելով, յայտարարեց թէ կը մերժէ թարգմանել տալ ամբաստանագիրը: Այս առթիւ կ'ըսէր թէ ժամանակին հաղորդուած է ամբաստանագիրը, թէ փաստաբանները կրնային թարգմանել տալ, թէ Օպերկ իր ֆրանսացի խորհրդականներէն զատ ունի երկու գերման փաստաբաններ որոնք շատ լաւ ֆրանսերէն գիտեն եւ կրնան թարգմանել դատավարութեան ատեն կամ դուրսը են.:

Երէկ պիտի վճռուէր այս հարցը:

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ճակատի հրամանատարներէն Ժորժ Կէնկուէն, նախկին քաղաքապետ Լիմոժի եւ համայնավար, որ Դեկտ. 24ին ձերբակալուեցաւ եւ կը դատուի իբրեւ մեղսակից անմեղներու սպանութեան, յանկարծ խելագարեցաւ Պոխի բանտին մէջ: Բանտապահները երբ կը փորձէին զսպել, Կէնկուէն արդէն ջարդուփշուր ըրած էր խցիկին կարասիները եւ կատաղօրէն կը մռնչէր: Յետոյ բղիկ բղիկ ըրաւ բանտապահի մը հագուստները: Հարկ եղաւ փակել խցիկին դուռը եւ օգնականներ կանչել, խելագարը զսպելու եւ յիմարանոց փոխադրելու համար:

ՊԱՊԸ նորէն անկողին ինկաւ, իր վիճակը ծանրացած ըլլալով: Բժիշկները լուրջ մտահոգութիւն կը յայտնեն այս առթիւ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ձէպէլը Տրիւզի շրջանին ցեղապետը, Սուլթան էլ Աթրաշ, որ Յորդանան ապաստանած էր 35 հետեւորդներով, ձերբակալուելով սուրիական կառավարութեան յանձնուեցաւ անմիջապէս: Վերջին անկարգութեանց առթիւ, ցեղապետը կ'ամբաստանուէր թէ դաւեր կը սարքէ Սուրիոյ ներկայ կառավարութեան դէմ, Յորդանանի եւ Անգլիոյ մեղսակցութեամբ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ մասին խիստ գաղտնի տեղեկագիր մը պատրաստած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, որ քննական պտոյտ մը կատարած էր ռազմադաշտին վրայ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ անհամբերութեամբ կը սպասեն այս տեղեկագրին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, գնդ. Լաթիֆ Պաղտատի, յայտարարեց թէ մօտերս պիտի որոշէն դադրեցնել ամէն գործակցութիւն Անգլիոյ հետ, բոլորովին ջնջելով Սուէզի խարխուլը, գայն զրկելով բանուորէ, հաղորդակցութիւններէ եւ պարենաւորումէ: Յետոյ ըսաւ թէ տրամադիր են ճանչնալու կարմիր Չինաստանը եւ Ալպանիան:

ՖԻՆԵՐՈՒ բարձրացումը արգիլելու համար ստուգումներ կատարուեցան 4943 փարիզեան խանութներու մէջ եւ 104 օրինազանցութիւններ երեւան հանուեցան:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէին: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս:

Բացումը կը կատարէ Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբը: Կը նախագահէ՝ ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Կը խօսի Հայաստանի Փրկութեան Կոմիտէի անդամ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

Կ'երգեն եւ կ'արտասանեն Նոր Սերունդի ընկերներէն Մ. Պօղոսեան, Մ. Գարակէօզեան, Ժ. Տէրտէրեան:

Հանդէսէն վերջ խնջոյք, առատ «պիւֆէ»ով: Մուտքը ազատ է

×

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի:

Կիրակի, 28 Փետր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Համօ Օհանջանեան»ակումբին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՄԱՂԱՔԵԱՆ (Նոր Սերունդ): Պիտի բանախօսէ Կ. ՏԻՐՄՈՅԵԱՆ:

×

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նոռի սըրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի, Ալֆորվիլ:

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւնը եւ մանաւանդ երիտասարդական կազմակերպութիւնները:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսիի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ: Հովանաւորութեամբ Առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, եւ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան:

Ուր, 26 Փետր. ժամը 8·30ին, Իսիի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ, 25 Ավընիւ վիքթոր Կրէսօն:

Կը ներկայացուի Վարդանանցի տօնին առթիւ՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

կամ «ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ» (Սմբատ Բիւրատի):

Սրահի տաքութիւնը ապահովուած է:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի, օթօպիւս 123, 190:

Վարագոյրը կը բացուի ժամը ճիշդ 8·30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Տոմսակներու գիներն են 300 եւ 200 Ֆր.:

Դիմել՝ Եկեղեցիի Շինութեան Յանձնախումբի անդամներու, ինչպէս նաեւ Իսի լէ Մուլինոյի հայ սրճարանատէրերուն:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի մէջ, Փետրուար 28ին, կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Նախաձեռնութեամբ Արիներու եւ Արենոյշներու: Գլխաւոր դերակատարներն են՝ նախկին Արիներէն Պ.Պ. Մակարեան, Օ. Ճարայեան, Կ. Յարութեան, Ս. Թոֆաքլեան եւ խմբապետուհիներ՝ Ալ. Յարութիւնեան, Մ. Աշճեան:

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Խմբերգ: մարզանք, պարեր, արտասանութիւններ՝ (Վարդանին նուիրուած) եւ բուրգերու կազմութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ԱՐԱՐԱՏ ԲԱՐՁՐԱՑՈՂ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԱԽՈՒՄԲԸ

Կը ներկայացնէ իր քաշած շարժանկարները, երեքշաբթի 2 Մարտ, ժամը 21ին, Շայեոյի պալատին մէջ (Թրոքատէրօ):

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ Բարեկենդանի առթիւ

6 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի չքեղ սրահին մէջ, 53 ռիւ Կրինեան:

ՕՐՔԷՍԹՐ ԷՏԻ ԹՈՒՌՆԷԼ

Հայկական պարեր, աշուղական երգեր, դաշնակ, երգ, արտասանութիւն:

Խումբ մը հայրենակիցներ պիտի պարեն Կարնոյ ընտիր պարերը: Կը նուագէ Պ. Թորգոմ, կ'երգեն եւ կը պարեն Տէր եւ Տիկին Գիգօ, Պ. Պարոյր կ'երգէ եւ կը նուագէ աշուղ Ջիւանիէն եւ Սայաթ Նովայէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մուրատեան վարժարանին մէջ

28 Փետրուար, կիրակի, ժամը ճիշդ 15·30ին:

Ա. ՄԱՍ.—

ԱՆԽՃԵԱԼԸ

Ընտանեկան տռամ բեմադրուած Շիլլէրի «Աւազակներու» հետեւողութեամբ:

Երեք արար եւ վեց պատկեր

Բ ՄԱՍ.—

LA FAUSSE MONNAIE

Comedie en un acte de G. d'Hervilliez

Գ. ՄԱՍ.—

LES DIABLES ROUGEs

Operette en un acte de P. Denéchau

6, Rue Troyon, Métro Pont de Sèvres.

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ կը կատարէ այս հինգշաբթի ժամը 9·45ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջակայքի դասընթացքներու աշակերտները եւ հասարակութիւնը:

Կը նախագահէ արարողութեան ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պատարագէն ետք Դպրաց Դասը պիտի երգէ յատուկ պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

ԱՊՐԻԼ 24Ի ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԻ

Կազմակերպիչ յանձնաժողովը, որ ընտրուած է հանրային մարմիններու կողմէ, նիստի կը հրաւիրուի այսօր, հինգշաբթի, ժամը ճիշդ 18·30ին, Քաֆէ Ռեժան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Ռընէ Պօյաճեան եւ Տիկին Վերոնիկ Պօյաճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին Տիկին Արմենուհի Պօյաճեանի, Վահրամ Պօյաճեանի եւ Վահէ Պօյաճեանի համար:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

×

Տէր եւ Տիկին Գօչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց սիրելի եղբօր եւ աներձագին եւ մօրեղբօր՝

Յարութիւն Պոտուրեանի

մահուան տարելիցին առթիւ: Ինչպէս նաեւ Գօչեան եւ Շահինեան ընտանիքներուն համայն ննջեցեալներուն համար:

Կը խնդրուի բոլոր իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Մարսէյլէն Տիկին Վ. Քէօսէեանէ հազար ֆր. իր այցելութեան առթիւ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի ընկեր ՁԱԼԵԱՆ: Նիւթը՝ «Լիբանանի Հայութիւնը»: (Շար.):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովի շարունակութիւնը այս շաբաթ ժամը 20·30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԺԱՆԹԻՅԻԻ Հայկ. դպրոցի Կրթ. մարմինը կը հրաւիրէ թաղինհայրենակիցները դպրոցին սրահը, այս շաբաթ ժամը 8·30ին, իր կազմակերպած բանախօսութեան: Նիւթը՝ «Վարդանանց պատերազմը»: Դասախօս՝ դպրոցին ուսուցիչը Պ. Խ. Վշտունի:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր․ Հատը 12 ֆր․

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • VENDREDI 26 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7305 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ : ԹԻՒ 2716

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻ՞

•

Բարեգործականի Կեդր․ վարչութիւնը, որ Նիւ Եորք կը գտնուի, նոր նախագահ մը ունեցաւ, Պ․ Ալեքս Մանուկեան :

Կազմակերպութեան պաշտօնաթերթը, Միութիւն, *մեծ գովեստով կը խօսի անոր մասին :*

– « Մտքի եւ հոգիի ձիրքերով հարուստ, ելմտական եւ վարչական ուշագրաւ կարողութեանց տէր, ծառայելու պատրաստակամ եւ իր բարձր պաշտօնին պատասխանատուութեանց լիովին տէր անձնաւորութիւն մը » :

Իրմէ առաջ Ամերիկա գաղթելով 1920ին, Ալեքս Մանուկեան զանազան աշխատանքներ կատարած, յետոյ հասած է առաջնակարգ դիրքի մը : Այժմ կը վարէ զանազան ճարտարարուեստական հաստատութիւններ :

« Հայրենիք »ի մէջ ընկեր մը իր մասին խօսելով, կը գտնէր զինքը «լայնամիտ եւ պարկեշտ» : Եւ կը թելադրէր որ առաջին առթիւ Լիբանան եւ Սուրիա մեկնի, տեղին վրայ ուսումնասիրելու համար զանազան խնդիրներ :

Նորընտիր նախագահը ինք մանաւոր յայտարարութեամբ մը կը պարզէ իր տեսակէտները՝ Բարեգործականի մասին, փառաբանելով անոր կատարած դերը :

Եւ կը խոստանայ «արժանի ըլլալ իրեն վստահուած բարձր պաշտօնին» :

— « Անսայթաք հաւատարմութեամբ պիտի հետեւիմ այն ուղղութեան զոր մեր հիմնական կանոնագիրը գծած է յստակօրէն : Ինծի առաջնորդ պիտի բլլան չրջահայեցողութեան, հեռատեսութեան, հանդարտ ու անխռով դատուած սկզբունքները որոնք Միութեան բարձրագոյն ծոդովներուն նշանաբանները եղած են միշտ» :

Աւելի քան 25 տարի գործօն դեր կատարած ըլլալով Միութեան մէջ, Պ․ Մանուկեան անշուշտ շատ լաւ գիտէ անոր սեւն ու ճերմակը : Եւ աւելին պիտի գիտնայ, պիտի տեսնէ այսուհետեւ, իբրեւ նախագահ :

Մանաւանդ եթէ յանձն առնէ քննական պտոյտ մը կատարել, Եւրոպայէն մինչեւ Միջին Արեւելք :

Իր յայտարարութեան մէջ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց հատուած մը ․

— « Հ․ Բ․ Ը․ Միութիւնը, իր հիմնարկութեան թուականէն ի վեր, միակ նշանաբան մը ունեցեր է — ծառայել ազգին, ընթացեր է անխոտոր ուղիէ մը — քաղաքական կամ հատուածական նկարագրէ բացարձակապէս հեռու՝ հայկական համերաշխութեան եւ համագործակցութեան ճամբէն» :

Եթէ քիչ մը աւելի մօտէն ուսումնասիրէ գործառնութիւնները եւ կատարէ մեր թելադրած քննական պտոյտը, վստահ ենք թէ Պ․ Ալեքս Մանուկեան ինք պիտի խոստովանի որ այս յայտարարութիւնը չի համապատասխաներ բուն իրականութեան :

Բարեգործականի շուրջ ստեղծուած վէճերուն հիմնական պատճառը այն է որ, այդ կազմակերպութիւնը չկրցաւ «բացարձակապէս հեռու մնալ քաղաքական եւ հատուածական նկարագրէ» :

Առաջին օրէն իսկ անոր մէջ սպրդեցան խորթ, քինախնդիր տարրեր : Եւ սկսան թունաւոր տունկեր — սունկեր — մշակել մարդասիրական եւ շինարար աշխատանքի յատկացուած կազմակերպութեան մը անդաստանին մէջ :

Այսպէս Բարեգործականն ալ դարձաւ նորօրինակ ցանց մը կուսակցական եւ քաղաքական պայքարի :

Հազարներով գիր գրուած է այս մասին : Ցաճախ Բարեգործականի «բարեկամներ»ն անգամ լեղու եղած են, զարմանազան գաղտնիքներ պարզելով :

Բան մը պիտի փոխուի՞ այսուհետեւ :

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

•

ԶՕՐ․ ՆԵԿԻՊԻ ԿԸ ՅԱՋՈՐԴԷ 36 ՏԱՐԵԿԱՆ ԳՆԴԱՊԵՏ ՄԸ

Վերջին պահուն հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոսի հանրապետութեան նախագահը, զօր․ Նեկիպ, պաշտօնանկ եղած է գիշերային ժողովի մը մէջ եւ իրեն յաջորդած է գնդ․ Նասըր, իբրեւ վարչապետ :

Նոր իշխանաւորը 36 տարեկան է եւ կ'ուզէ Անգլիացիները վտարել ի հարկին զինու զօրութեամբ, մինչդեռ Նեկիպ չափաւոր կը համարուէր :

Յեղափոխական Խորհուրդը, որ նիստ գումարած էր գիշերն ի բուն, առաւօտկանուխ հաղորդեց թէ ընդունած է զօրավարին « հրաժարումը» բոլոր պաշտօններէն, մէջն ըլլալով հանրապետութեան նախագահութիւնը եւ յեղ․ խորհուրդին ղեկավարութիւնը :

Դեր – գնդապետ Կամալ Ապտէլ Նասըրի առաջին գործը եղաւ բացարձակ վիճակ յայտարարել ամբողջ երկրին մէջ : Պաշտօնի վրայ պիտի մնայ իբրեւ նախագահը զինուորական խորհուրդին, «մինչեւ երկրին ազատագրումը աշխարհակալ ուժերէ» (պարզապէս անգլ․ զօրքէ) : Հանրապետութեան նախագահի աթոռը թափուր կը մնայ :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Նեկիպ կը քնանար տակաւին Եգ․ առտու, երբ գնդ․ Նասըր, որ գլխատոր հռչակուած էր, առաջին անգամ ըլլալով կը նախագահէր յեղափոխական խորհուրդի բացառիկ նիստին եւ դահլիճին : Գահիրէի մէջ ալ անդորրութիւն կը տիրէր, երբ լուրը տարածուեցաւ կայծակի արագութեամբ : Գիշերային նիստը փոթորկալի եղած է : «Ազատ սպաները», որոնք 1952 Յուլիս 23ի յեղափոխութիւնը կատարած էին, գիշերանց համախմբուած էին ընդհ․ բանակատեղին : Երկու օրէ ի վեր զօր․ Նեկիպ եւ գնդ․ Նասըր իրարու չէին հանդիպած որ եւ է ժողովի մէջ :

Գնդ․ Նասըր պաշտօնեայի մը զաւակն է եւ ամուսնացած՝ 15 տարեկանին : Դրդիչը եւ կազմակերպիչն էր Ֆարուքի դէմ սարքուած գործողութեան :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

•

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ ԵՐԿՈՒ ԹԵՒԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ

Անգլիոյ Երեսփ․ ժողովին Դշ․ օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Իտըն, զեկուցում տալով Պերլինի խորհրդաժողովի մասին, ըսաւ թէ մօտերս նոր բանակցութիւններ պիտի կատարուին Փարիզի մէջ, ճշդելու համար Մեծն Բրիտանիոյ մասնակցութեան եղանակը՝ Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան : Մ․ Նահանգներու ներկայացուցիչներն ալ պիտի մասնակցին բանակցութեանց, վեց զինակից պետութեանց հետ : «Բրիտանական կառավարութիւնը կարելի եղածին չափ յառաջ պիտի երթայ, աւելի սերտ ընկերակցութիւն հաստատելու համար» : Նախարարը այս առթիւ յիշեցուց թէ Պոնի համաձայնութիւնը, որ պիտի վերահաստատէր արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը, կնքուեցաւ երկու տարի առաջ, առանց գործադրուելու, քանի որ անոր ճակատագիրը կապուած է Փարիզի դաշնագրին հետ : Այս առթիւ բացատրեց նոր ձգձգումներու վտանգը :

Զեկուցումէն ետք ընդդիմադիրները հարցումներ ուղղեցին Գերմանիոյ վերա–

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Երեքշաբթի Ղեւոնդեանց տօնն էր, երէկ՝ Վարդանանց :

Շատ մը բաներու կարգին, միտքս ինկան մեր վեղարաւորներն ու փիլոնաւորները :

Չեմ ուզեր քաղդատութիւն մը կատարել : Բայց, քանի մը պզտիկ հարցումներ :

Մեր գաղութին մէջ, Փարիզէն Մարսէյլ, քանի՞ տէրտէր կը ճանչնաք որ··· գիրք կարդայ :

Կը հասկնաք անշուշտ : Հարցումը կապ չունի ժամուն մէջ կարդացուած գիրքերու հետ :

Ըսել կ'ուզեմ՝ որեւէ գիրք, զարգանալու համար :

Գոնէ խորհեցայ եւ եղիշէ, որոնք աշխարհաբարի ալ թարգմանուած են :

Կեանքը շարժում է, կ'ըսեն :

Մեր տէրտէրներն ալ անբաժան մասը կը կազմեն այդ շարժումին :

Մանաւանդ որ, միշտ աջ – ձախ կը բանին շոգեշարժ մեքենայի մը արագութեամբ, կնունք եւ յուղարկաւորութիւն կատարելու համար :

Որեւէ շարժում կը դառնայ սովորամոլութիւն եւ լճացում, երբ չի հետեւիր ժամանակի պահանջներուն :

Անցեալ օր իրազեկ ընկեր մը կը պատմէր թէ ինչ աշխոյժ գործունէութիւն կը ցուցնեն ափ մը պատուելիներ, իրենց սովորական պարտականութիւններէն դուրս :

Եւ դիտել կուտար թէ անոնք շատ աւելի սերտ կապեր ունին ժողովուրդին հետ, քան մեր փիլոնաւորները :

Կարելի էր իբրեւ օրինակ յիշել, նաեւ, հայ կաթողիկէ կղերականները, սկսելով Մխիթարեան միաբաններէն :

Անոնք ամէն տեղ են, առանց տարիքի կամ աստիճանի խտրութեան :

Կը կարդան, կը գրեն, կը խօսին : Ամէնէն համեստ լսարանին ալ կը մասնակցին, իբրեւ դասախօս կամ ունկնդիր :

Տարին քանի՞ անգամ կը տեսնէք տէրտէր մը որ բարեհաճի ներկայանալ իբրեւ ունկնդիր ···

Անոնց մէջ պոլիտիկոսներ կան որոնք միշտ պատրուակ մը կը գտնեն, պատմական տարեդարձներէն, մինչեւ անգամ Ապրիլ 11/24ի սգահանդէսէն խուսափելու համար :

Այսպէ՞ս էին մեր երբեմնի «գեղջուկ» փիլոնաւորները :

Վարդապետներն ու եպիսկոպոսները՝ պաշտօնատար, եթէ ոչ լիազօր դեսպան : Տէրտէրները՝ ամէն բանէ առաջ արարողութեանց նուիրուած :

Եթէ խորհեցին յանկարծ արթննար, ո՞րքան պատկերազարդ էջեր պիտի աւելցնէր իր հանրածանօթ ողբին վրայ :

Այսպէ՞ս պիտի զարգանայ Հայ․ Եկեղեցին, դառնալով կենդանի ազդակ մը ազգապահպանման ···

Այն ալ օտար պողոտաներու վրայ, ուր մրցակցութիւնը յառաջ կը տարուի ոչ միայն նիւթական ուժերով, այլեւ գիտութեամբ ····

ՎԱՀԷ

ՊԻՏՕ ԿՈՒՍԱԿԻՑ Է ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ՄԸ

Պ․ Պինօ առջի օր մանրամասն զեկուցում տուաւ Ազգ․ ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ, Պերլինի խորհրդաժողովի մասին : Այս առթիւ ուժգնօրէն պաշտպանեց եւրոպական միացեալ բանակի ծրագիրը : Յանձնաժողովը երկու մասի բաժնուած է այս հարցին առթիւ, բայց տեղական թերթերը կը կարծեն թէ ընդդիմութիւնը մեղմ էր այս անգամ, դատելով եղած հարցումներէն : Պ․ Պինօ բացատրեց թէ կապ չկայ Հնդկաչինի պատերազմին եւ միացեալ բանակի ծրագրին միջեւ : Այս յայտարարութիւնն ըրաւ ի պատասխան ընդդիմադիրներու որոնց կարծիքով հարկ է յետաձգել միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացումը, մինչեւ Ժընեւի ժողովը (26 Ապրիլ) :

Պ․ Պինօ համոզուած է թէ ուրիշ ելք չունին գերմանական խնդիրը լուծելու համար, եթէ ոչ սերտ գործակցութիւն հաստատել Գերմանիոյ հետ այնպէս ինչպէս նախատեսուած է միացեալ բանակի ծրագրով : Եթէ այս քաղաքականութեան չհետեւին, «Գերմանիան պիտի դառնայ իրաւարար : Ֆրանսա պէտք չէ բաց դուռ ձգէ որպէսզի Գերմանիան զինապաշտութեան չվերադառնայ : Յետոյ, անկարելի է Գերմանիան կղզիացած թողուլ Եւրոպայի սրտին վրայ : Պատմութիւնը ապացուցած է այսպիսի լուծումներու յիմարութիւնը : Միակ տրամաբանական միջոցն է ընկերակցութիւնը » :

Պատասխանելով Հնդկաչինի մասին եղած հարցումի մը, Պ․ Պինօ ըսաւ թէ Ազգ․ ժողովը մարտ 5ին պիտի քննէ զինադադարի խնդիրը, Հնդկաստանի վարչապետին կոչին առթիւ :

× Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, Ծերակոյտին արտ․ գործերու յանձնաժողովին առջեւ ալ զեկուցում տալով, ըսաւ․— «Պերլինի խորհրդաժողովը բացորոշապէս հաստատեց թէ Խ․ Միութիւնը ոչ միայն չուզեր թուլցնել իր տիրապետութիւնը, այլեւ կը յուսայ նոր տարածութիւններ գրաւել, վախնալով ազատութենէն» : Նախարարը այս առթիւ ալ բացատրեց թէ Ժընեւի ժողովը նախաքայլ մը պիտի չկազմէ Չինաստանի ճանաչման համար :

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Պ․ ԱՌԱՔԵԼ ՋԱՔՐԵԱՆԻ

Չորեքշաբթի օր Փարիզի Հայոց եկեղեցին նեղ կուգար ժողովուրդին բոլոր դասերէն բաղկացած բազմութեան մը որ փութացած էր վերջին յարգանքը ընծայելու հանգուցեալ փրոֆ․ Առաքել Ջաքրեանի յիշատակին : Եկեղեցիի հոգեհանգստեան ձուլութիւնը սարքած էր ազգային յուղարկաւորութիւն : Կը նախագահէր Սերովբէ Ծ․ վրդ․, շրջապատուած քահանայից եւ դպրաց դասէն : Ընտանեկան պարագաներէն զատ ծաղկեպսակներ ղրկած էին Աղքատախնամը, Պոլսոյ Կեդր․ Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները եւն․ :

Սերովբէ Ծ․ վրդ․ յուզիչ դամբանականով մը ներկայացուց հանգուցեալը : Դամբանականներ խօսեցան եկեղեցիի վարչութեան ներկայացուցիչը, Սորպոնի քիմիական աշխատանոցին եւ ուսուցչական կազմին կողմէ Պ․ Իւրպէն, գրողներու կողմէ Պ․ Ա․ Զօպանեան, Աղքատախնամի կողմէ Պ․ Վահէ Ֆրէնկեան, Կեդր․ Վարժարանի Սաներու կողմէ Պ․ Վ․ Անդրէասեան եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր․ Միութեան կողմէ Պ․ Լեւոն Տօնիկեան, բոլորն ալ վեր հանելով հանգուցեալին արժանիքները իբրեւ գիտնական, որբահաւաք եւ հայրենասէր :

Արարողութեանց ընթացքին Տէր Ողորմեան երգեց Օր․ Իրիս Պիւլպիւլեան : Յետոյ դագաղը մասնաւոր մեռելակառքով մը փոխադրուեցաւ Քուրպվուայի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ :

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱԹՐԱՇ ՉԷ՛ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ — «Լը Մոնտ»էն առնելով երէկ գրած էինք թէ ճէպէլ Տրիւզի ապստամբ ցեղապետը, որ Յորդանան ապաստանած էր, Սուրիոյ յանձնուած է : Նոյն թերթը երէկ ճշդեց թէ յանձնումը չէ կատարուած տակաւին :

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ գործադուլ մը սարքած են այսօր, ուրբաթ, կէսօրէ ետք :

ԶՕՐ․ ՕՊԵՐԿԻ եւ օգնականին դատը յետաձգուեցաւ մինչեւ Յուլիս, օրինական թերութիւն մը երեւան հանուած ըլլալով :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Եւրոպայի մէկ ծայրը, չորուցամաք ժայռերու վրայ, Միջերկրականի խանձող արեւին տակ, Յունաստան հիւլէական այս դարուն ալ կը ներկայանայ իբրեւ հրաշքներու երկիրը, ինչպէս դիտել կուտայ տեղական թերթի մը թղթակիցը:

Օտարական մը երբ հոն երթայ կ'ապշի թէ ինչպէս այս ժողովուրդը ապրելու համար ընտրած է Պելոպոնէսի եւ Ատտիկէի լերկ ժայռերը : Եւ սակայն ան կը խոնարհի տեսնելով թէ ինչպէս մարդ պարտադրած է իր ներկայութիւնը այս ժլատ բնութեան, հին դարերու հոյակապ շինութիւններէն մինչեւ այսօրուան արդիական շէնքերը :

Քորֆուէն մինչեւ Պիրէօն, Հռոդոսէն մինչեւ Սելանիկ, ժողովուրդը չափազանց աղքատ է, եւ սակայն շատ վայելչօրէն հագուած: Ութեւկէս միլիոն ժողովուրդին վրայ քանի մը հազարը միայն հարուստ են: Մնացեալ մեծամասնութիւնը չունեւոր է:

Անոնց կեանքի մակարդակը ամէնէն ցածն է բաղդատելով արեւմտեան Եւրոպայի մնացեալ մասին հետ: Մանաւանդ քաղաքներու մէջ, ամէն բան կը զոհեն լաւ հագուելու եւ արտաքին երեւոյթին համար: Պարզ բանուորէն, որ ամսական 500.000 տրախմի (վեց հազար ֆրանք) կը շահի, մինչեւ բարձր պաշտօնատարը որ չորս միլիոն (50.000 ֆրանք) կը շահի, կամ մեծ առեւտրականը որ դէզերով տոլար ունի, բոլորն ալ անթերի եւ մաքուր հագուած են :

Հին աշխարհի ամէնէն արժեզրկուած դրամը տրախմին է: Պէտք է միլիոններով հաշուես, ամենապզտիկ առարկան գնելու համար: Մէկ լրագիրը կ'արժէ հազար տրախմի, մէկ ծրարիկ ծխախոտը հինգ հազար, 30.000 տրախմի ճաշարանին մէջ մէկ ճաշը, երկու հարիւր հազար զոյգ մը կօշիկը, 900.000 ձեռք մը հագուստը, 84 տրախմին մէկ ֆրանքի սակով: Եւրոպայի ամէնէն հարուստն ալ հոն է, ինչպէս Օնասիսը որ Մոնթէ-Քարլօն գնեց :

Եթէ մէկը հոն պահածոյի տուփ մը նուիրէ անօթի թշուառի մը, այս վերջինը անմիջապէս չի բանար զայն, այլ կը հեռանայ, անկիւն մը կը քաշուի եւ չի բանար տուփը, այլ կը ծախէ եւ դրամովը կը գնէ հաց, ձիթապտուղ, ապրելու համար ամբողջ շաբաթ մը իր ընտանիքին հետ :

Կօշիկ ներկողներն ալ համբերատար են եւ հազար տրախմիով (12 ֆրանք) կ'աշխատին, պէտք եղած փայլը տալու համար կօշիկին, մինչ շրջուն վաճառորդները կ'անցնին դռնէ դուռ, երգելով եւ իրենց ապրանքին գովքը հիւսելով: Աղի պխտակ, շաքարեղէն կամ վիճակահանութեան տոմսեր կը ծախեն սրճարաններու առջեւ :

Աթէնքի բարձր դասը որ իր շաբաթավերջի օրերը կ'անցընէ ծովափները, «մակարոյ» կը կոչէ այս շրջուն վաճառորդները: Սակայն անոնց փոյթը չէ, անոնք կ'աշխատին օրական քանի մը հարիւր տրախմի խնայել, ձեռք ձգելու համար օր մը խանութ մը կամ ճամբորդական գործակալութիւն մը, որոնց թիւը բազմաթիւ է Յունաստանի մէջ :

Յունաստան նաեւ երկիրն է նոր հարուստներու: Եթէ փոքրիկ առեւտրականը ինք չհասնի դիրքի մը, վստահ է թէ իր տղան պիտի կրնայ դիրք մը գրաւել ապագային:

Կպած՝ քարքարուտ ժայռերուն, դարերէ ի վեր, Յոյները երբեք չյուսահատեցան: Ցեղին թշուառն ալ յոյս ունի միշտ եւ վաղուան հարստութեան կը սպասէ : Հովիւ մը կրնայ օր մըն ալ ձգել իր հօտը, որովհետեւ ոչխարը լաւ կաթ չտար, եւ կարագը քիչ մը տժգոյն է, կ'երթայ բեռնակիր կը դառնայ Պիրէօնի նաւահանգիստը: Շատեր այդպէսով դիրքերու հասած են :

Իր ճակատագրին վրայ հաւատք ունի, ոչ միայն յոյն անհատը, այլեւ ազգը ամբողջ: Իրենց տղաքը պէտք է անդադար բարձրանան ժայռերը, մինչեւ կատարը լերան :

Երկիրը նախ մեծ վնասներ կրեց նացիական գրաւման շրջանին, յետոյ քաղաքացիական երկար պատերազմին հետեւանքով, իսկ ամէնէն վերջ ահաւոր երկրաշարժը հիմնովին ցնցեց երկիրը : Էլլադան այսօր մեծ ճիգեր կը թափէ վերականգնելու համար իր աւերակներէն, անօրինակ եռանդով: Ան շարժման մէջ կը դնէ իր բոլոր ուժերը, կ'օգտագործէ իր բոլոր աղբիւրները, հասնելու համար ինքնաբաւ վիճակի մը, ազատագրուելու արտաքին հոգատարներէ: Հսկայական աշխատանք մըն է որուն լծուած են բոլոր Հելլէնները, առաջնորդութեամբ երկու զօրաւոր դէմքերու, մարաջախտ Փափագոս եւ տնտեսական նախարար Սփիրօ Մարքեսինիս :

Տասնըութ ամսուան իշխանութենէ մը ետք, Փափագոս եւ իր աշխատակիցները յաջողեցան քիչ-շատ կանոնաւորել պետական գործերը: Դարերու թմրութենէ, եւ յաջորդական աղէտներէ ետք, Յունաստան ճանչցաւ վերջապէս 1954ին իր «ալֆա տարին» : Եւ այս բանը, գիտէ ամէն մէկ Աթենացի: Գիշերները, սեղաններու շուրջ, բացօթեայ, հարիւրաւոր Աթենացիներ նստած կը վիճին քաղաքականութեան, փիլիսոփայութեան, բնազանցութեան մասին, ինչպէս իրենց հեռաւոր եւ ականաւոր նախնիքը: Անոնք աւելի կը նախընտրեն փոխել աշխարհի դիմագիծը քան բարելաւել վաղուան ճաշացուցակը:

Փափագոս 70 տարեկան է եւ շատ պարզ է: Իր ամէնէն ոխերիմ թշնամիներն անգամ կ'ընդունին իր պարկեշտութիւնը :

Կէս դարու գործօն ծառայութենէն ետքը, այս փառապանծ զինուորականը համաձայնեցաւ մտնել քաղաքական ասպարէզ այն յոյսով թէ պիտի կրնայ ներմուծել նոր բարքեր :

1949ին «Զօր. Մարկոսի խմբակի համայնավարներուն վրայ այնպիսի ամբողջական յաղթութիւն մը տարաւ, ինչ որ ոչ անգլեւամերիկեան ծանր հրետանին եւ ոչ ալ մեքենադէն կառքերը կրցած էին ընել :

« Պահեցէք ձեր քսան թոննոց հրետանին ափրիկեան անապատներուն համար, ըսաւ Փափագոս անգլիացի զօր. Վան Ֆլիթի, մեր շրջանին մէջ յաղթութիւնը ջորիներուն կը պատկանի »:

Երբ 1952ին մեծամասնութեամբ վարչապետ ընտրուեցաւ, իր առաջին գործը եղաւ կառավարութեան շէնքի շրջանակէն դուրս նետել ամէն տեսակ արկածախնդիր եւ բախտախնդիր, եւ նոյն բանը թելադրեց իր աշխատակիցներուն: Ինչ որ Յունաստանի համար աննախընթաց պարագայ մը կը նկատէ Ֆրանսայի թղթակիցը:

Փափագոս իր պաշտօնատեղին կը մնայ մինչեւ ժամը երկու կէսօրէ ետք ու յետոյ կը մեկնի համեստ գիւղ մը, Աթէնքէն 25 քիլոմեթր, եղեւիններու մէջ կորսուած իր բնակարանը:

Թ.Ա.Թ.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

(ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Կ. Խաչի 14րդ պատգամաւորական ժողովէն վերջ կազմակերպուած էր գինեձօն մը, ի պատիւ պատգամաւորուհիներու եւ հիւրերու, շաբաթ, 20 Փետր. Քաֆէ Քատէի վերնայարկը :

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր խանդավառ բազմութեամբ :

Տիկին Տ. Միսաքեան բացումը կատարեց հետեւեալ խօսքով.

— « Մեր այս աւանդական խնճոյքը որ տեղի կ'ունենայ ամէն պատգմ. ժողովի, դարձած է խանդավառութեան առիթ մը մեր ընկերուհիներուն եւ մեր հիւրերուն համար: Նախ կ'ուզէի խօսքս ուղղել գաւառէն, արուարձաններէն եւ Փարիզէն հաւաքուած պատգամաւորուհիներուն : Իրենց եռօրեայ աշխատանքներու ընթացքին անոնք ստացան այն աւիշը զոր պիտի տանին իրենց հետ ներարկելու իրենց մասնաճիւղերուն անհրաժեշտ ոգեւորութեամբ եւ կենսունակութեամբ: Իբրեւ մէկ ընտանիքի անդամ բոլորը մտածեցին ցաւերու եւ դարմաններու մասին: Իրենց գործունէութեան ընթացքին ալ բոլորս պիտի փափաքէինք որ միշտ մնան համերաշխ, իրարու սրտակից եւ անվերապահ: Իսկ մեր շուրջը հաւաքուած հիւրերը որոնք բարեկամներն են Ֆ. Կ. Խաչին եւ որոնց համակրանքին պէտք ունի մեր Միութիւնը, միշտ կը մնան ուժեղ կռուան մը : Մենք կրնանք վստահիլ անոնց անվերապահ աջակցութեան, նեղ թէ լայն օրերուն: Ամէնքս իրարմով ամբողջացած, իրարմով խանդավառ կրնանք գոչել միասին — կեցցէ Կապոյտ Խաչը :

Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Հր. Բալուեան որ պատմեց թէ հին արձանագրութիւն մը կարդացած է հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Թշնամին մօտեցած է ջարդելու, բայց ես գործս պիտի շարունակեմ»: Միւս էջին վրայ—«Թշնամին եկած է, կը կոտորէ, կը թալանէ, բայց ես գործս կը շարունակեմ, երբ դադրիմ գրելէ գիտցէք որ մեռած եմ»: «Արձանագրութիւնը կանգ կ'առնէ Աստուած... բառին վրայ: Այս յատկանշական երեւոյթը կը նմանցնեմ Կապոյտ Խաչին, որ նմանապէս կը գործէ անվհատ եւ պիտի գործէ մինչեւ վերջին ընկերուհին » :

Յոտնկայս երգուեցաւ, մեր հայրենիքը:

Խօսք տրուեցաւ Մարսէյլի պատգամաւորուհիներէն Տիկին Ա. Քէօսէեանին, որ յանուն շրջանի պատգամաւորներու ըսաւ. — Համարձակութիւնը բնաւ պիտի չունենայի խօսք առնելու այս բազմութեան առջեւ, սակայն օրուան տպաւորութիւնը ազդեց վրաս եւ քաջութիւն ստացայ խօսելու: Չափազանց հպարտ կը զգամ ինքզինքս մաս կազմելով այս կազմակերպութեան որուն նպատակն է միայն եւ միայն նուիրում: Պատգմ. ժողովի այս տաքուկ մթնոլորտը բնաւ պիտի չմոռնան շրջաններէ եկած ընկերուհիները: Այս ժողովը մեզի տուաւ մղիչ ուժը եւ վստահ ենք որ մեր այս կազմակերպութիւնը պիտի կրնայ շատ աւելի լայն ծառայութիւններ մատուցանել:

Գրիգոր Վահան արտասանեց իր գրած մէկ փանթէզին «Ինչու համար չեմ ամուսնանար», գրուած՝ 25 տարի առաջ : Ապա շարունակեց.— Նախապէս գէշ գաղափար ունէի կնոջ մասին: Կ. Խաչի գործունէութեան եւ բարեմասնութեան ծանօթանալէս ի վեր գաղափարս փոխեցի եւ ուղղակի հիացում ունիմ եւ յատկապէս գրի առի այս պատգամաւորական ժողովին համար «փանթէզի» մը զոր կ'ուզեմ կարդալ»: «Ֆանթէզի»ն մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց :

Համազգային ընկերութեան կողմէ խօսեցաւ Մ. Պարսամեան.— «Համազգայինը պատերազմէն առաջ քանի մը դպրոցներ կը պահէր, գաղութին մէջ: Ներկայիս այդ գործը փոխանցուած է Կապոյտ Խաչին: Այս ձեռնարկը մեր կարեւորագոյն գործերէն մէկն է: Ուրախութեամբ լսեցի որ պատգմ. ժողովը որոշած է աղջկանց երկրորդական վարժարան մը բանալ Ֆրանսայի մէջ, մենք պէտք ունինք զարգացած մայրերու որպէսզի մեր ազգը տեւականանայ »:

Պ. Ն. Յովհաննէսեան.— « Առաջին անգամ է որ այսքան պատկառելի ժողովի մը ներկայ կ'ըլլամ, եւ ուղղակի հիացումս կը յայտնեմ: Երէկ երբ ժողովասրահ մըտայ վախ մը եկաւ վրաս: Հակառակ համարձակ ըլլալուս, տիրող լուրջ մթնոլորտը ազդեց վրաս եւ երկար ժամանակի պէտք ունեցայ ինքզինքս գտնելու համար: Ինչ համերաշխ մթնոլորտ էր, իսկապէս պատկառելի: Գործս երեսի վրայ ձգելով ներկայ եղայ բոլոր նիստերուն: Գոհունակութիւնս կը յայտնեմ պատգմ. ժողովին որ բացուելիք երկրորդական վարժարանի յանձնախումբի անդամ նշանակած էք զիս: Ոգի ի բռին պիտի աշխատիմ, կրնաք վստահ ըլլալ»:

Ընկ. Խ. Մկրտիչեան.— Հայ կինը մեր կեանքի մէջ լաւագոյն դեր մը կատարելու կոչուած է: Այս կազմակերպութիւնը երկար պիտի ապրի, որովհետեւ հոգեկան ըմբռնում մը կայ իր գործունէութեան մէջ: Ան իր գաղափարի ուժեղ կառուցուածքով պիտի կրնայ օգտակար գործ կատարել եւ քաջալեր հանդիսանալ այլերու գործունէութեան :

Նոր Սերունդի ներկայացուցիչ ընկ. Վ. Պարոնվարդեան.— «Որբ մըն եմ ես, բայց շնորհիւ Դաշնակցութեան եւ անոր հովանաւորած Կապոյտ Խաչին, որբ չեմ զգար ինքզինքս: Կեցցեն Կապոյտ Խաչի ժրաջան անդամուհիները »:

Ընկեր Հրանտ Սամուէլ.— Կ'ողջունեմ Կապոյտ Խաչի քսանըհինգամեակը: 1928ին անոր հիմը դրուեցաւ Փարիզի մէջ : Քառորդ դարու ընթացքին արմատ ձգեց, որովհետեւ իր սնունդը կ'առնէր ժողովուրդէն: Գնահատելի որոշում մըն է տրուած, Մարսէյլի շրջանին մէջ երկրորդական վարժարանի մը բացման համար: Այդ գաղութը արդէն ապացոյցը տուած է իր զոհաբերութեան եօթը եկեղեցիներ կանգնելով: Այս ձեռնարկով Կապոյտ Խաչի անունը ոսկի տառերով պիտի արձանագրուի պատմութեան մէջ :

Ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան.—

ՋԻՒԱՆՇԻՐԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

Թէեւ զինքը լաւ կը ճանչնայի ու յաճախ կ'այցելէի, բայց տունը չէի բնակած:

Ըսեմ նաեւ որ այնքան ծեծած էին զիս որ մարմնիս վրայի սեւերը մինչեւ երկու ամիս տակաւին անցած չէին:

Առաջին օրէն այս բանտարկեալներուն հետ բարեկամութիւն մշակեցի: Ամէնքս իրարու կը պատմէինք մեր գործերը: Զիրենք մասնակից կը դարձնէի դրսէն ինծի համար բերուած ուտելիքներուն, ծխելիքներուն եւն.: Այնքան բարեկամացանք, որ զիս այլեւս խուցի աշխատանքներուն, մաքրել, ջուրը թափել եւն. չէին հաներ: Այս բարեկամութիւնը յետագային օգտակար եղաւ իմ դատավարութեան առեն:

Ասկէ զատ պահակ Բարսեղի եւ յոյն գիշերապահի հետ ծրագիր կազմած էինք փախչելու, եթէ դատավարութիւնը անյաջող ելքի յանգէր ինծի համար: Եւ վըստահ եմ որ կը յաջողէր այս ծրագիրը : Աւելցնեմ նաեւ որ Բարսեղ քանի մը անգամ դրսէն տղաներ բերաւ բանտ, միասին ուտել-խմել ու քէֆ ընելու: Կրնայի անոնց հետ դուրս ելլել ու անհետանալ, եթէ պէտք ըլլար, բայց փախուստի պէտքը չկար, որովհետեւ դատարանը ազատ արձակեց զիս, ինչպէս պիտի տեսնենք :

Մեր տղաներուն հետ արդէն կապը ըստեղծուած էր: Շահինեան եւ ուրիշներ ալ յաճախ կուգային այցի:

Շաբաթ մը յետոյ զիս կանչեցին դրասենեակ եւ յայտնեցին թէ դատավարութիւնը պիտի սկսի, ուստի ինծի համար փաստաբան մը պէտք է ճարեմ: Մերոնք ինծի պատուիրած էին, որ ըսեմ թէ՝ եթէ անգլիական իշխանութիւնը փաստաբան յատկացնէ, չեմ ընդունիր, որովհետեւ իմ փաստաբանս Հմայեակ Խօսրովեանը պիտի ըլլայ :

Թէեւ ես սպանութիւնը չուրացայ, բայց առանձին սենեակի մը մէջ մինակս ձգեցին, եւ ուրիշ սենեակէ մը դուրս բերին Ջիվանշիրի եղբայրը, որ վկայեց թէ խըփողը ես եմ: Ապա դիմացս ներս բերին կինը, որ զիս տեսնելուն պէս իբր թէ ուշաթափեցաւ: Ռուս էր: Ջուր եւն. սրսկեցին, սթափեցուցին: Ան ալ հաստատեց, որ խփողը ես եմ :

Յետոյ նորէն բանտ իջեցուցին զիս :

ԽՄԲ.— Այնուհետեւ կը նկարագրէ դատավարութիւնը, ուր փայլուն պաշտպանողական մը խօսեցաւ ողբացեալ փաստաբան Հմայեակ Խօսրովեան: Վերջաբան.—

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ

ԱՏԵԱՆԻՆ ՎՃԻՌԸ

« Ամբաստանեալը յանցաւոր է սպանութեան համար, բայց ատեանը անպատասխանատու կը նկատէ զայն, ոճիրին պահուն մտային խանգարում ունեցած ըլլալուն համար»:

Այս վճիռէն ետք զիս վերադարձուցին բանտ: Նոյն օրը զիս փոխադրեցին թիւ 1 սենեակը, ուր առանձին անկողին յատկացուցին եւ պահեցին 18 օր եւս: Ցերեկները բանտին կռնակի պարտէզը դուրս կուգայի :

Օր մըն ալ բանտապետը կարգադրեց, որ ճաշ տան ինծի անմիջապէս, ըսաւ որ մանր-մունր ունեցածս հաւաքեմ: Ելանք դրասենեակ:

Եկաւ զինուորական օթօ մը: Մէջը դրին զիս եւ ուղղակի դէպի ծովեզերք, անկէ ալ յունական նաւ մը, բաւական հեռուն խարսխած: Երբ նաւը պատրաստուեցաւ ճամբայ ելլելու, անգլիական ոստիկանը եւ անգլերէնի թարգման Մեսրոպ Գ. Գույումճեանը մեկնեցան :

Երբ Իզմիր հասանք, նաւապետը թոյլ չտուաւ որ ցամաք ելլեմ ու քաղաքը պտըտիմ: Ըսաւ թէ աքսորի դատապարտուած եմ Յունաստան :

Երբ հասանք Պիրէա, ազատ թողուցին զիս: Գացի Աթէնք, ուղղակի Հայոց եկեղեցին :

(Վերջ)

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ

Թր. Կապոյտ Խաչը իր բազմակողմանի գործունէութեան մէջ կը զբաղի նաեւ որբերով: Այդ որբերուն գործօն պաշտպաններէն Պ. Առաքել Զաքրեան, որ 1918ի զինադադարին բան-գործ ըրած էր որբ մը աւելի փրկել Պոլսոյ մէջ, ոչ եւս է, ինչպէս իմացանք քիչ առաջ: Թոյլ տուէք որ պահ մը ընդհատելով մեր խանդավառութիւնը, յոտնկայս յարգենք իր յիշատակը: Մեր հանրային կեանքին մէջ գթութեան կազմակերպութիւններ շատ ենք ունեցած, շատերը եկան ու գացին առանց հետք մը ձգելու: Ուրիշներ քաշկռտեցին իրենց կեանքը այսպէս թէ այնպէս: Կապոյտ Խաչը միշտ կը յառաջդիմէ, որովհետեւ հայ մարդու սրտին խօսող կազմակերպութիւն մըն է: Եթէ միայն գթութեան կազմակերպութիւն մը ըլլար պիտի չյարատեւէր: Ան չօգներ պարզապէս օգնած ըլլալու համար, այլ գիտակցօրէն կը մօտենայ գործին: Երէկ այս պատգամ. ժողովը յանդուգն որոշում մը տուաւ եւ վստահ եմ թէ պիտի յաջողի: Հայ բեկոր մը փրկել, կը նշանակէ քար մը դնել հայկ. դատի պաշտպանութեան ճակատին վրայ:

Սիրելի պատգամաւորուհիներ, եկաք և ոգեւորուեցաք: Այդ ոգեւորութիւնը տարէք մինչեւ յետին անկիւնները, ոգեւորեցէք ձեր ընկերուհիները որոնք ձեզի նման ուխտած են յարատեւութեամբ շարունակել այս ազնիւ գործը:

Վերջաբան ընկերուհի Սաքենիկ Տէր Դաւթեան.— «Տկար եմ չեմ կրնար երկար խօսիլ: Միայն պիտի յիշեմ ողբացեալ Զաւօ Շանթի խօսքը.— «Գործ կայ անելիք, պէտք է անել»:

Մէջընդմէջ տեղի ունեցան հաճելի անակնկալներ, արտասանութիւններ, մեներգներ ժողովրդային խմբերգներ եւ բաժակաճառեր: Պոմոնի պատգամաւորուհին՝ Տիկին Տէր Վարդանեան մեներգեց Սայաթ Նովայէն:

Օր.՝ Շաքէ Պէնկեան, Օր. Անահիտ Գավէզեան եւ Տիկին Ամիրաեան, Փարիզէն, Պորտոյի պատգամաւորուհի Օր. Շ. Քէնտիրեան, Պուվառ Օտոյի պատգամաւորուհի Տիկին Արմաղանեան, Վիէնէն Տիկին Խօքսիւզեան, մեներգեցին մեծապէս խանդավառելով ներկաները, ջերմ ծափերու մէջ: Ընկեր Հ. Սամուէլ ազգանշանը տալով, բոլորը միասին երգեցին «Երբ որ բացուին»ը: Օր. Ալիս Գավէզեան հայկական պար մը պարեց, իսկ փոքրիկն Մենենտեան արտասանեց կտոր մը:

Սեղանապետին կոչքին, հանդէսին առանցքը կը կազմէր Սէն Ժերոմի պատգամաւորուհի Օր. Յարութիւնեանը, որ իր զուարթ եւ պատրաստակամ բնաւորութեամբ բազմիցս արտասանեց ու մեներգեց զանազան կտորներ: Իր Սեւհաւին երգը հաճելի անակնկալ մը եղաւ ներկաներուն համար: Մէկ խօսքով գինեձօնը անցաւ մեծ խանդավառութեամբ, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր: Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՆԻՍԻ ԵՐԻՑԱՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

★

ՆԻՍ, 21 Փետր. (Յառաջ).— Այսօր կիրակի, Նիսի գաղութը բացառիկ օր մը ապրեցաւ: Ինչպէս յայտարարուած էր «Յառաջ»ի մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ տեղի ունեցաւ նորաշէն երիցատան բացումը (Շէնքը կառուցած է Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի եւ իր զաւակներուն Պ. Նուպարի եւ Տիկին Եսայեանի ծախքով, ի յիշատակ հանգուցեալ Տիկին Նուարդի): Այս առթիւ մասնաւոր մահարձան մը շինուած էր եւ եկեղեցւոյ կողմէ դրուած էր թարմ ծաղիկներով պատրաստուած մեծ խաչ մը, հանգուցեալին մեծադիր նկարն ալ քովը: Խորանը զարդարուած էր մոմեղաններով եւ մեխակով: Հոգեւոր հովիւը, Աւոմ քհնյ. Ս. պատարագ մատոյց եւ ժամը 11ին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ:

Եկեղեցին լեցուած էր Նիսի եւ շրջանի եկեղեցասէր անդամներով: Շատեր եկած էին հեռուներէն, ներկայ էին նոյնպէս օտար հիւրեր: Յարգելի Փրանսուհի մը, նախագահ «Պատերազմի Այրիներու Միութեան» սկիզբէն մինչեւ վերջը հետեւեցաւ արարողութեանց եւ երգեցողութեանց հիացաւ: Օդը հրաշալի էր, պայծառ կապոյտ երկինք եւ տաքուկ արեւ: Օտար հիւրերու մէջ կային Փրանսական թերթերու թղթակիցներ:

Հոգեհանգստեան արարողութենէն վերջ քահանան զգեստաւորուած, ութ դպիրներու եւ սարկաւագներու առաջնորդութեամբ իջաւ եկեղեցւոյ սանդուղներէն վար եւ երիցատան սեմին վրայ կատարեց կրօնական արարողութիւնը: Ներկաները՝ օտարներն ալ երկիւղածութեամբ կը հետեւէին ամէն աղօթքներուն:

Արարողութենէն ետք նորընտիր Հոգաբարձութեան ատենապետ Պ. Կէտիկեան երկիւղածութեամբ եւ ժողովուրդի խոր լռութեան մէջ՝ բացաւ երիցատան ճակատը սեւ մարմարէ եւ ոսկեզօծ գիրերով քանդակուած յիշատակի տախտակը որ ծածկուած էր բարակ շղարշով մը: Ժողովուրդը կարդաց քանդակուած արձանագրութիւնը եւ խոնարհեցաւ բարերարներու յիշատակին առջեւ:

Յանուն Հոգաբարձութեան քանի մը խօսք ըրաւ Պ. Գեղամ Խոսրովեան, նախ եւ առաջ երախտագիտութիւն յայտնելով «Փրանսացի մեծ ազգին որ մեզ ընդունած է իր երկրին մէջ հաւասար իրաւունքներով: Ըլլանք օրինապահ, որպէս զի միշտ վայելենք այս ազնիւ ժողովուրդին համակրանքը: Կեցցէ Փրանսան»:

Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց ամէն անոնց որ օգնեցին այս շինարար ձեռնարկին, մէջտեղ հանելով գեղեցիկ երիցատուն մը: Գովեց հայ ժողովուրդի շինարար ոգին եւ ըսաւ.

— «Ինչպէս չհիանալ համեստ հայ աշխատաւորներուն վրայ որոնք իրենց համեստ քսակներով եւ հուժկու բազուկներով հիմը դրին երիցատան: Բայց մեծ էր շինութեան նիւթական պահանջքը: Հոգաբարձութեան սնտուկը դտնուած եւ ժողովրդին վտիտ քսակներէն ելած դրամը բաւական չէր կառուցանելու այս շէնքը եւ գործը կիսատ մնաց: Այդ միջոցին ազգային բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան եւ իր յարգելի զաւակները ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ կնոջ եւ մօր՝ Տիկին Նուարդի նուիրեցին պատկառելի գումար մը՝ եւ կանգնեցին այս գեղեցիկ երիցատունը: Բոլորիս ձայները միացնելով կ՚առաջարկեմ երախտագիտական հեռագիր մը ուղղել անմիջապէս մեծ բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի: (Այո, այո եւ ծափեր): Բանախօսը շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Տէր եւ Տիկին Սիմոն Գայսէրլեանի որոնք երկու հարիւր հազար ֆրանք արժողութեամբ կարասիներ նուիրած են: «Տէր եւ Տիկին Սիմոն Գայսէրլեան ուրախութեամբ յանձն առած էին հովանաւորել այսօրուան տօնակատարութիւնը, բայց վերջին պահուն իմացանք թէ պիտի չկրնան ներկայ ըլլալ, իրենց տկարութեան պատճառով:

Բացման խօսքէն վերջ կարդացուեցաւ Պ. Ա. Նաւարեանի ֆրանսերէն ճառը, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց ֆրանսացի հիւրերուն վրայ:

Օտար հիւրերէն ալ չորս հոգի խօսք առին, ի միջի այլոց ֆրանսացի կրօնաւորը եւ «Պատերազմի Այրիներու Միութեան» Տիկին նախագահը: Ամէնքն ալ չեշտեցին իրենց համակրանքը Հայերու հանդէպ, «Փրանսան ձեզ Հայերդ սրտաբաց ընդունած է իր հողին վրայ որ երջանիկ ապրիք եւ ըլլաք լաւ քաղաքացիներ: Մաքուր սիրտերն են որ ազգերը իրարու կը միացնեն: (Ջերմ ծափեր):

Վերջին բանախօսն էր Աւոմ քհնյ. որ շնորհակալութիւն յայտնեց օտար հիւրերուն, բազմաթիւ ներկաներուն եւ երախտագիտութիւն բարերարին եւ աղօթքով վերջացուց իր խօսքը:

Բանախօսութիւններէն ետք պաշտօնական հիւրերը առաջնորդուեցան երիցատուն՝ ուր պատուոյ սեղան մը սարքուած էր: Այս առթիւ ալ սիրալիր խօսքեր փոխանակուեցան եւ յոտնկայս յարգուեցաւ բարերարին յիշատակը: Իսկ ժողովուրդը կը հիւրասիրուէր եկեղեցւոյ պարտէզին մէջ, մոմեղաններով զարդարուած սեղանին շուրջ:

Ողեւորութիւնը, որ աննկարագրելի էր, տեւեց մինչեւ ժամը 13:

Կէս օրէն ետք ժամը 15·30ին Հայոց եկեղեցիէն մասնաւորապէս վարձուած օթոքար մը ճամբայ ելաւ դէպի գերեզմանատուն, այցելելու ողբացեալ Տիկին Նուարդ Կիւլպէնկեանի դամբարանը: Կառքին մէջ ասեղ ձգելու տեղ չէր մնացած: Երբ օթոքարը հասաւ գերեզմանատան դրան առջեւ, արդէն բազմութիւն մը խռնուած էր: Շատեր եկած էին քաղաքէն եւ ուրիշ վայրերէ իրենց անձնական կառքերով:

Բազմութիւնը մեծ կարգապահութեամբ ուղղուեցաւ դէպի գերեզմանատան մուտքը: Առջեւէն կը տանէին Հոգաբարձութեան կողմէ պատրաստուած ծաղկեայ մեծ խաչը, յետոյ կուգար քահանան, որուն կը հետեւէին դպրաց դասը, Հոգաբարձութիւնը (ինը հոգի) եւ ժողովուրդը, խոր երկիւղածութեամբ:

Հասանք Տիկին Նուարդի դամբարանը: Քահանան եւ դպրաց դասը զգեստաւորուեցան եւ սկսան եկեղեցական արարողութիւնները: Օտարներ ալ ներկայ էին:

Յուզիչ էր պահը: Ամբողջ բազմութիւն մը, այր եւ կին, եկած էր իր երախտագիտութիւնը յայտնելու եւ երկիւղածութեամբ խոնարհեցաւ դամբարանին առջեւ:

Այս ժողովուրդը գիտէ յարգել իր բարերարները:

Ամէնքս տուն վերադարձանք մեր պարտականութիւնը կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ: ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

★

Պ. Գուրգէն Պօյաճեան իր Փետր. 17ի յօդուածով դարձեալ կ՚արծարծէ թուականներու խնդիրը եւ կը գանգատի որ իր նախորդ յօդուածէն մէջբերում մը ըրած ատեն խօսքը ամբողջովին չէի արտագրած:

Իմ կրճատումս նպատակաւոր էր: Թըւաբանական սխալ մը կար եւ չուզեցի այդ սխալը ընթերցողներուն նկատողութեանը յանձնել: Ահաւասիկ այդ խօսքը — «Ներկայ դրութեամբ տարին կ՚ընդունի 365 օր ու վեց ժամ որ կ՚ընէ 365·2425»:

Արդ, եթէ 365 օր ու վեց ժամը տասնորդական կոտորակի վերածենք, կ՚ընէ 365·25 օր եւ ոչ թէ 365,2425 օր: Պ. Պօյաճեան իր սխալը կ՚ընդունի, բայց կ՚ուզէ սրբագրել շարադրութեան վերագրելով զայն:

Ես ալ իմ կարգիս սխալ մը գործած էի Գրիգորեան տարին եւ արեւադարձային տարին իրարու հետ նոյնացնելով: Ճիշդ է որ, ինչպէս որ Պ. Պօյաճեան ինքն ալ կը գրէ, Գրիգորեան տարին 365,2425 օր է, իսկ արեւադարձային տարին365·2422 օր: Երկուքին մէջ 0·0003 օր տարբերութիւն մը կայ որ կ՚ընէ 26 երկվ., ճիշդ գաւաթ մը ջուր խմելու չափ ժամանակ:

Պ. Պօյաճեան իր առաջին յօդուածին մէջ որոշ բացատրած չէր երեք հազար տարին անգամ մը մէկ օր տարբերելուն պարագան: Ես լաւ չէի հասկցած եւ սխալ մեկնած էի: Վերջին յօդուածին մէջ իր բացատրութիւնը աւելի յստակ էր, բայց նորէն պզտիկ սխալ մը սպրդած էր: Կը գրէ «Այս փոքր տարբերութեամբ տարին 0·0003 (թերթին մէջ սխալմամբ գրուած էր 0·003) օրուան տարբերութիւն մը ցոյց կուտայ եւ երեք հազար տարուան ընթացքին մէկ օր կ՚աւելնայ բուն տարուան բաղդատմամբ»:

Իրականութիւնը այն է որ փոխանակ մէկ օր աւելնալու ընդհակառակն մէկ օր կը կարճնայ, այսինքն յամին 3001 Յունուար մէկը պիտի տօնեն յամին 3000 Դեկ. 31ին:

Ահաւասիկ ուրիշ անհասկնալի խօսք մըն ալ իր վերջին յօդուածէն.— «Այդ տոմարով տարին կ՚ընէ 365 օր վեց ժամ: Վեց ժամը կը կազմուէր իւրաքանչիւր չորրորդ տարիին վրայ մէկ օր աւելցնելով»: Այս վերջին նախադասութիւնը պէտք է գրուէր սապէս.— Չորս տարին անգամ մը մէկ օր կ՚աւելցնէին իբրեւ չորս անգամ վեց ժամերուն համապատասխանող:

Ես ձեռքիս տակը չունիմ որեւէ հրատարակութիւն տիեզերագիտութեան վերաբերեալ: Գրեցի յիշողութեամբ, այսինքն այն որ սորված եմ դպրոցին մէջ:

Այս առթիւ մանրադէպ մը: Տիեզերագիտութեան դասին տէրն ուսուցիչս, Յարութիւն Կէլիպոլեանին՝ որ կատակախօս մարդ մըն էր, ըսի:— Մէկ տարուան մէջ 11 վայրկեան եւ 13 երկվ.ը կարեւորութիւն չունի: Քիչ մը մտածելէ ետք սապէս պատասխանեց.— «Մոսկոֆլու, հիմա քեզ համար կարեւորութիւն չունի, բայց երբ վաղը ինծի պէս ամսականաւոր պաշտօնեայ մը ըլլաս այն ատեն կարեւորութիւն կուտաս»:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԽՄԲ.— Կը խնդրենք մեր երկու աշխատակիցներէն փակուածհամարել այս բանավէճը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Իմ եղբայրը, ան՝ Կանաչեան, ես՝ Խաչալեան..., եւ քոյր ու եղբայր..., նորէն վերադարձանք նոյն հանգոյցին:

— Այո նոյն հանգոյցին եւ նոյն բանալին:

— Ի՞նչ բանալի, Շուշիկ:

— Բանալի, այդ՝ սիրահարութիւնն է, այո, սիրահարութիւն:

— Մի՞թէ:

— Ոչ մէկ կասկած...:

Արեգնազը չէր կրնար բացատրել այն խռովքը որ կար իր սրտին մէջ: Կը սիրէ՞ր Կանաչենց Տիգրանը, որոշապէս չէր կրնար ըսել թէ՝ «այո, կը սիրեմ», որովհետեւ Տիգրանին հայրը՝ հայր կ՚անուանէր, ու այդ բառին մէջ կը դնէր հարազատ տղու մը սէրն ու գուրգուրանքը, հետեւաբար՝ Տիգրանը եղբայր կը դառնար, իսկ ինքը՝ անոր քոյր...: Եթէ մերժէր Ռէիս Սանոյի հայրութիւնը, մերժած պիտի ըլլար նաեւ Տիգրանի եղբայրութեան հանգամանքը, այն ատեն արմատէն լուծուած պիտի ըլլար հարցը, բայց այս վարմունքը ապերախտութիւն պիտի համարուէր, եւ անմարսելի մեղք՝ իր խղճին համար:

Արեգնազը չէր կրնար լուծել թնճուկը: Անոր բորբոքած մտածումը քաոսի վերածուեր էր: Բանի անգամներ անդրադարձաւ այս հանգոյցին վրայ, Տիգրանը սիրե՞լ թէ ոչ, իրաւունք ունե՞ր զայն սիրելու: Արեգնազի մտածումը կը դառնար այս հարցին շուրջ, բայց կը վախնար մօտենալ անոր... Գիւղին մէջ, խաղացեր ու զուարճացեր էր Տիգրանին հետ, միամտօրէն եւ սրտի հանդարտութեամբ... սիրոյ զգացում չէր ունեցած անոր հանդէպ, ի՞նչ եղաւ հիմա, ինչո՞ւ Տիգրանի մէկ գաղտագողի, վախվխուկ ժպիտը սիրոյ հրդեհ բռնկեցուց իր մէջ:

Երբեմն վայրկեանները աւելի հզօր են տարիներէն: Արեգնազ մէկ վայրկեանի մէջ սիրահարած էր Տիգրանին: Յուզումը յանկարծական եղած էր, նոր կազմաւորուող մայրութեան զգացումը կը տաքար ու կը տաղնապէր, սիրտը կը ցաւէր, վասն զի Արեգնազի սիրոյ խռովքը, ժայռերու ընդերքէն հոսող ջուրին պէս էր, որ կը քակուէր հողին զգացական թելերէն, կը լեցուէր սրտին մէջ, կ՚ամբարուէր, հոն՝ վաղը վերածուելու համար իր ափերը փլցնող գետի մը:

Արեգնազի մէջ՝ մայրանալու խիթը կար, անոր շուրջ կը հիւսուէր սիրոյ անարուեստ վէպը:

Արեգնազի Ամերիկեան Որբանոց փոխադրուելէն ի վեր, Տիգրանը որչափ մտածեց միջոց մը գտնել Արեգնազի հետ տեսնուելու համար. գիտէր որ Կիրակի օրերը, ամէն մարդ կրնար «Բողոքականաց Շրջանակի» մեծ դռնէն ներս մտնել, երթալ ժողովարան ու աղօթել: Տիգրան այս առիթէն օգտուեցաւ, Կիրակի մը մըտաւ ժողովարան, տեղ մը նստաւ, այսինքն այն Կիրակին՝ երբ տեսաւ Արեգնազը, բայց չկրցաւ տեսակցիլ անոր հետ...:

Տիգրան տխուր մեկնեցաւ ժողովարանէն: Նոյն օրը, կէսօրէ վերջ՝ գնաց «Նոր Սերնդական»ներու ժողովին: Աղջիկներ ու երիտասարդներ: Վէճ ու բանաձեւ: Յեղափոխական եռանդ ու տաք պոռթկում: Ռումբի ձայնով բառեր, ընկերային կարգախօս: Կարլ Մարքս, Էնգէլս եւ Կաուցկի: Քափիթալիզմ, պրոլետար եւ Ակրարային հարց: Ֆրանսական Կոմունա, ցարիզմ, ընկերվար միջազգային, Մարսէյեէզ եւ հայկական դատ: Հաց, Լոյս եւ Ազատութիւն:

Տիգրանը լափեր էր բոլոր «իզմ»երը, ծանօթ էր ընկերային հարցերուն, կարդացեր էր ընկերվարական բոլոր գիրքերը, բայց այդ օրը ժողովի մէջ չխօսեցաւ, տրամադրութիւն չունէր:

Ժողովէն վերջ՝ Տիգրան շիտակ իր սենեակը գնաց: Գլուխը մեղուանոցի կը նմանէր, հոն՝ ժխոր ու բզզիւն կար:

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

զինման մասին: Արտաքին գործերու նախկին նախարարը, Մորիսըն հաւանութիւն յայտնեց Պերլինի մէջ տրուած որոշման: Ինքն ալ, ինչպէս Իտըն, հաստատեց թէ անձնապատասխանութիւն պիտի ըլլար ընդունիլ Մոլոթովի դրած պայմանները եւ թէ արեւմտեան պետութիւնները ուրիշ ելք չունին եթէ ոչ ձեռնարկել արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման: « Խնդիրը վերազինման սկզբունքը չէ, այլ որոշել թէ ի՛նչպէս պիտի կատարուի »: Վերազինում՝ եւրոպական միացեալ բանակի մը մէջ, ամէնէն գոհացուցիչ ձեւն է, քանի որ երաշխիքներ կ՚ընծայէ գերման զինապաշտութեան վերակենդանացման դէմ:

Վիճաբանութիւնները կարճ տեւեցին, եւ անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ պահպանողականները հաւաքաբար համաձայն են վերազինման, իսկ աշխատաւորականները երկու մասի բաժնուած են: Ամէն պարագայի մէջ, աշխատաւորականներն ալ կէս առ կէս համաձայն են արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման, ինչ որ կը նշանակէ թէ երեսփ. ժողովը 3/4 համեմատութեամբ կը վաւերացնէ վերազինման մասին տրուած որոշումը:

Վիճաբանութեանց ընթացքին Պ. Մորիսըն խստօրէն դատապարտեց Մոլոթովի բռնած դիրքը Պերլինի մէջ, աւելի յառաջ երթալով քան Իտընը: Ըսաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները « պարկեշտ փորձ մը կատարած են համաձայնութեան մը յանգելու համար Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մասին: Ստեղծուած կացութեան մէջ համաձայնութեան մը կարելի էր յանգիլ անձնատրութեամբ, ձգելով որ Եւրոպայի վրայ ճնշէ կարմիր բանակին վտանգը»: Յիշեցնելէ ետք թէ Ռուսերը լուրջ վերազինում կատարած են իրենց գրաւած շրջանին մէջ, նախկին նախարարը բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը չուզեր ստորագրել Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, հակառակ բոլոր զիջումներուն, վասն զի կ՚ուզէ իր զինուորական ուժերը պահել Չեխոսլովաքիոյ սահմաններուն վրայ եւ արբանեակ երկիրներու մէջ:

ՈՍԿԻՆ Կ՚ԻՅՆԱՅ

Փարիզի սեղանաւորական շրջանակները կը հաւաստեն թէ վերջին երեք օրերու ընթացքին երեք թոն ռուսական ոսկի հասած է Փարիզ, տակնուվրայ ընելով հրապարակը: Այս գործողութեան հետեւանքով տաջի օր տոլարը 366 ֆրանքի կը ծախուէր ազատ շուկայի մէջ, այսինքն միայն 16 ֆրանք աւելի օրինական գինէն: Նափոլէոնը իջած էր 2900 ֆրանքի, զուիցերիական քսան ֆրանքնոց ոսկին 2770ի, ամերիկեան քսաննոց ոսկի տոլարը 14.240ի: Չորս տարի առաջ, 1950 Յուլիսին, Քորէայի պատերազմին պայթումէն անմիջապէս ետք, Նափոլէոնը կ՚արժէր 3690 ֆրանք, զուիցերիական ոսկին 3680, քսաննոց տոլարը 18.240 ֆրանք: Այնատեն թղթադրամ տոլարը բարձրացած էր 400 ֆրանքի (սեւ շուկայ): Ռուսական ոսկին պատճառ եղած է նաեւ որ ձոյլ ոսկին իջնէ ամենացած մակարդակին՝ բաղդատելով 1947ի հետ,— 424.000 ֆրանք, մինչդեռ 1952 Փետրուար – Մարտին կ՚արժէր 633.000 ֆրանք:

Սակարանի շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ ռուսական ոսկին, ծախուած է տոլարով, զուիցերիական ֆրանքով եւ սթերլինով: Իւրաքանչիւր ձոյլը կը կշռուէր 11–12 քիլօ: Գնողները մեծ մասով անոնք են որ ոսկին կը հալեցնեն, իրենց պէտք եղածը կ՚առնեն եւ մնացեալը կը ծախեն Փարիզի հրապարակին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ամերիկեան լրատու գործակալութեան մը դրասենեակը հաստատուեցաւ Բչ. օր: Այժմ եօթը օտար թղթակիցներ կան Մոսկուայի մէջ,—չորս ամերիկացի, մէկ անգլիացի, մէկ ֆրանսացի եւ մէկ քանատացի:

ՖՐԱՆՍԱ եկան երկու ամերիկացի ծերակուտականներ, Պրիճս եւ Սիմինկթըն, քննական պտոյտ մը կատարելու համար զինագործարաններու արտադրութեանց մէջ: Կըսուի թէ միեւնոյն ատեն պիտի հետապնդեն կասկածելի տարրերը:

54 ՕՐԻՆԱԿ օրաթերթ կը սպառի Մ. Նահանգներուն մէջ, ամէն օր, (32.400.000 օրինակ՝ իրիկուան, 20.660.000 օրինակ առտուան:

15 ՄԻԼԻՈՆ ՉԻՆԱՑԻՆԵՐ սպաննուած են 1949էն ի վեր, պատերազմի, ներքին խռովութեանց եւ սովի հետեւանքով, համաձայն ամերիկեան պաշտօնական տեղեկագրի մը:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէին: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէփանս:

Բացումը կը կատարէ Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբը: Կը նախագահէ՝ ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Կը խօսի Հայաստանի Փրկութեան Կոմիտէի անդամ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

Կ՚երգեն եւ կ՚արտասանեն Նոր Սերունդի ընկերներէն Մ. Պօղոսեան, Մ. Գարակէօզեան, Ժ. Տէրտէրեան:

Հանդէսէն վերջ խնջոյք, առատ « պիւֆէ»ով: Մուտքը ազատ է

×

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի:

Կիրակի, 28 Փետր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Համօ Օհանջանեան»ակումբին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՄԱՂԱՔԵԱՆ (Նոր Սերունդ): Պիտի բանախօսէ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ:

×

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նոռ սըրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի, Ալֆորվիլ:

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւնը եւ մանաւանդ երիտասարդական կազմակերպութիւնները:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսիի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ: Հովանաւորութեամբ Առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, եւ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան:

Ուր, 26 Փետր. ժամը 8.30ին, Իսիի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ, 25 Ավրընիւ վիքթոր Կրէսօն:

Կը ներկայացուի Վարդանանցի տօնին առթիւ՝

ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Կամ «ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ » (Սմբատ Բիւրատ):

Սրահի տաքութիւնը ապահովուած է:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Մէրի տ՚Իսի, օթօպիւս 123, 190:

Վարագոյրը կը բացուի ժամը ճիշդ 8.30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Տոմսակներու գիներն են 300 եւ 200 ֆր.:

Դիմել՝ Եկեղեցիի Շինութեան Յանձնախումբի անդամներու, ինչպէս նաեւ Իսի լէ Մուլինոյի հայ սրճարանատէրերուն:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի մէջ, Փետրուար 28ին, կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ: Նախաձեռնութեամբ Արիներու եւ Արենոյշներու: Գլխաւոր դերակատարներն են՝ նախկին Արիներէն Պ.Պ. Մակարեան, Օ. Ճարայեան, Կ. Յարութեան, Ս. Թոֆաքլեան եւ խմբապետուհիներ՝ Ալ. Յարութիւնեան, Մ. Աշնեան:

ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Խմբերգ: մարզանք, պարեր, արտասանութիւններ՝ (Վարդանին նուիրուած) եւ բուրգերու կազմութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ շուքով կը տօնուի յառաջիկայ Ապրիլին:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ:

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին: Սանթրը Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ):

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ:

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Մուրատեան վարժարանին մէջ

28 Փետրուար, կիրակի, ժամը ճիշդ 15.30ին:

Ա. ՄԱՍ.—

ԱՆԻԾԵԱԼԸ

Ընտանեկան տռամ բեմադրուած Շիլլէրի «Աւազակներու» հետեւողութեամբ:

Երեք արար եւ վեց պատկեր

Բ ՄԱՍ.—

LA FAUSSE MONNAIE

Comedie en un acte de G. d'Hervilliez

Գ. ՄԱՍ.—

LE DIABLE ROUGE

Operette en un acte de P. Denéchau

26 Rue Troyon, Métro Pont de Sèvres.

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻԻ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Խաչ հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, առտուն ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ գերապայծառ Կարապետ Վ. Ամատունի:

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի բէսիթալը

7րդ յայտագիրը

Bien Tempéré en Mi Bémol Majeur

SALLE CHOPIN-PLEYEL

252, Fg. St. Honoré

Métro. Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին

ՄԱՐՏ 25ԻՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է Որբերու Օգն. Մարմնի (Փարիզի Տիկնանց Միութիւն) մանուկներու ծպտեալ հանդէսը:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14.30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց:

Գրիգոր վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ:

Քաղուած Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն:

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թարխատ Սէյրան:

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ:

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

որմէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը մէկ օրինակ նուէր ղրկած էր Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին:

Ծաւալը 40×50: 60 գունաւոր նկարատախտակներով եւ մանրամասն տեղեկութիւններով իւրաքանչիւրին մասին:

Գին 5250 ֆրանք:

ԱՐԱՐԱՏ ԲԱՐՁՐԱՑՈՂ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԱԽՈՒՄԲԸ

Կը ներկայացնէ իր քաշած շարժանկարները, երեքշաբթի 2 Մարտ, ժամը 21ին, Շայեոյի պալատին մէջ (Թրոքատէրօ):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Հ. Յ. Դ. Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան ֆոնտին 5000 ֆրանք: Ֆր. Կ. Խաչը հազար, Ռազմիկներու Միութիւն, Թաղական խորհուրդի անդամներ, Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան երկու հազարական, Թորոս Պզտիկեան եւ Խաչիկ Քոփոյեան հազարական, (բոլորն ալ Սէն Ժեռոմի դպրոցին): Կարապետ եւ Ռուբէն Ասարլըքեան հազարական (եկեղեցիին): Անթուան (պարթապաքի տէրը), Յակոբ Պիպէռեան, Նըշան Մարմանեան, Սարգիս Տութլուեան հազարական, Յարութիւն Ժամկոչեան, Կարպիս Կոտւճեան, Ժանօ Մակարեան 500ական, Ոսկիան Շէրպէթճեան երկու հարիւր: (Բոլորն ալ դպրոցին):

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովի շարունակութիւնը այս շաբաթ ժամը 20.30ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի խնջոյքը: Տեղի պիտի ունենայ Մարտ 21ին:

ԺԱՆԹԻՅԻԻ Հայկ. դպրոցի Կրթ. մարմինը կը հրաւիրէ թաղինհայրենակիցները դպրոցին սրահը, այս շաբաթ ժամը 8.30ին, իր կազմակերպած բանախօսութեան: Նիւթը՝ «Վարդանանց պատերազմը»: Դասախօս՝ դպրոցին ուսուցիչը Պ. Խ. Վշտունի:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ Տէր եւ Տիկին Յակոբեան իրենց զաւկին Պ. Տ. Յակոբեանի Ամերիկեան գոլէճէն ճարտարագէտի վկայական ստանալուն առթիւ հազար ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի, հազար ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը: Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն: 900.000 ֆր.: Հեռախօսել՝ GOB. 05-63

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը՝ քովնտի աշխատանոցով եւ չորս բնակելի սենեակներով: Փափաքողները դիմեն ԻՒՄԻՏԵԱՆԻ, 60, Ավընիւ Սէն Ժիւսթ, Մարսէյլ:

ՈՎ ՈՐ Կ՚ՈՒԶԷ ՏԵՒԱԿԱՆ ԳՈՐԾ ՈՒՆԵՆԱԼ, ԱՄԱՌ ԹԷ ՁՄԵՌ, ԹՈՂ ԴԻՄԷ՝ Maison MICHELի, 165 Rue de Javel, Paris

Լաւ կարող գործաւորուհիներու համար ունինք Կրան սէռի շըմիզիէներ:

Ներկայանալ ամէն առաւօտ ժամը 10–12 բացի կիրակիէ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ

Կը փափաքի դաշնակի եւ անգլերէնի դասեր տալ աշակերտներուն մօտ, մատչելի գիներով:

Գրել՝ Օր. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ՝

87, Rue da Tocqueville. Paris (17·)

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պաճաշարան մը արդիական, մաքուր, կահաւորումով, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաստատուած շահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն:

Դիմել՝ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ.—

57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI 27 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7306 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2717

ՆՈՐ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՆԵԿԻՊԸ

•

Երէկ հաղորդած էինք Եգիպտոսի նոր յեղաշրջումը,— Յեղափոխական խորհուրդը պաշտօնանկ ընելով զօր. Նեկիպը, անոր տեղ նշանակած է գնդ. Կամալ Նասըրը :

Այս դէպքը անհաճոյ ցնցում պատճառեց ամբողջ Արեւելքի մէջ, մանաւանդ որ Նեկիպ եւ Նասըր ամենասերտ բարեկամներ էին, եւ եղբօր պէս կ'ապրէին տարիներէ ի վեր :

Անցուդարձը տեղի ունեցաւ գիշերային եղերական ժողովէ մը ետք, որ տեւեց հինգ ժամ : Յեղափոխական Խորհուրդին 12 անդամները հաւաքուած էին սովորական ժողովասրահին մէջ, որ կը գտնուի Կէզիրէ կղզին (բանակատեղի) : Իրարանցումի առաջին ազդանշանը տրուեցաւ երբ թերթերուն հրամայուեցաւ տպագրելի թերթերէն ջնջել Նեկիպի բոլոր լուսանկարները : Օտար թղթակիցներուն եւ տեղական թերթերու խմբագրապետներուն լուր տրուեցաւ թէ շատ կարեւոր զեկոյց մը պիտի ստանան գիշերը : Նախարարները, իրենց անկողիններէն հանուելով հրաւիրուեցան 12 սպաներուն քով, միասին խորհրդակցելու համար : Այս խառն նիստը վերջացաւ Եչ. առտու ժամը 3.40ին :

Ժողովէն անմիջապէս ետք, Նախարարներէն դեր – գնդ. Սալահ Սալեմ թղթակիցներուն կարդաց զեկոյց մը որ կը ծանուցանէր զօր. Նեկիպի «հրաժարումը» : Զեկոյցը պարզելով յեղափոխական շարժումին պատմութիւնը, կ'ըսէ թէ զօր. Նեկիպ նախապէս չէր մասնակցած սպաներու յեղափոխական գործունէութեան : Զինքը շարժումին գլուխը հրաւիրած էին իր համբաւին համար, վասն զի անհրաժեշտ էր պետ մը՝ երիտասարդ սպաներու այս խումբին, նկատի առնելով անոնց աստիճանները եւ տարիքը : Այսպէս զօր. Նեկիպ նշանակուեցաւ ընդհ. հրամանատար յեղափոխութեան, նախագահ յեղափոխական խորհուրդին, վարչապետ եւ վերջապէս հանրապետութեան նախագահ : «Այս անբնական կացութեան հետեւանքով, Նեկիպ կրեց եւ տակաւին կը կրէ հոգեբանական տագնապ մը որ մեծ դժուարութիւններ պատճառեց Յեղափոխական Խորհուրդին : Մինչ մենք մեր լաւագոյնը կը փորձէինք զայն արտաքին աշխարհին առջեւ ներկայացնելու իբրեւ ճշմարիտ պետը յեղափոխութեան, Նեկիպ միւսներէն աւելի դերակշիռ իրաւասութիւններ կը պահանջէր անդադար : Յեղ. Խորհուրդը միշտ մերժեց այդ պահանջները եւ երբեք չուզեց խախտել կանոնագիրը : Մենք ամէն բան ըրինք չափաւորելու համար իր պահանջները որոնք բացարձակ դիկտատուրայի պիտի ենթարկէին երկիրը, բան մը զոր երբեք պիտի չթոյլատրենք : Չյաջողեցանք համոզել եւ Նեկիպ յաճախ կղզիացաւ որպէսզի հարկադրուինք տեղի տալ իր պահանջներուն առջեւ : Տագնապը իր գագաթնակէտին հասաւ երեք օր առաջ, երբ Նեկիպ հրաժարեցաւ, այսպէս կատարուած իրողութեան առջեւ դնելով Յեղափոխական Խորհուրդը եւ գիտնալով որ վտանգաւոր է որ եւ է վիճաբանութիւն ներկայ պարագաներուն մէջ » :

Զեկոյցը յետոյ կ'ըսէ թէ Նեկիպ հետեւեալ պահանջները դրած էր .— 1. Իրաւունք վեթօ դնելու Յեղ. Խորհուրդի բոլոր որոշումներուն վրայ .— 2. Իրաւունք անուանելու եւ ճամբելու նախարարները .— 3. Իրաւունք անուանելու սպաները եւ պետական պաշտօնեաները, աստիճաններ տալու բանակին սպաներուն կամ ետ առնելու :

Ինչպէս պաշտօնական զեկոյցն ալ կը հաստատէ, զօր. Նեկիպ քաշուած էր լուրին հրատարակութենէն երեք օր առաջ : Կիրակի նախագահած էր ոտնագնդակի մրցումի մը, իսկ երկուշաբթի, երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի մէջտեղ չէր ելած :

« ՄԵՆՔ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ »

Յեղափոխական խորհուրդը հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակեց .—

« Քաղաքացիներ, 1952 Յուլիս 23ի յեղափոխութիւնը չկատարուեցաւ որպէսզի անհատ մը կամ քանի մը անհատներ կարենան իշխանութեան գլուխ անցնիլ կամ ոեւէ մէկը կարենայ նիւթական շահեր ապահովել : Վկայ է Աստուած որ այդ յեղափոխութիւնը կատարուեցաւ միայն եւ միայն հաստատելու համար այն գաղափարները որոնց կարօտը կը քաշէր այս երկիրը երկար ատենէ ի վեր, իբրեւ հետեւանք ապականեալ եւ այլասերած վարչաձեւերու : Իր առաջին օրերէն իսկ յեղափոխութիւնը ստիպուեցաւ դիմադրել ծանր խոչընդոտներու որոնց վճռապէս յաղթեց առանց նկատի առնելու ոեւէ անհատի կամ խմբակի անձնական շահերը : Մեր դժուարութիւնները աւելցան ուրիշ պատճառով մը .— Գաղտնի պատրաստութեան մը ատեն որոշուած էր ժողովուրդին առաջարկել պետ մը որ չպատկանէր Յեղ. Խորհուրդին որուն բոլոր անդամները երիտասարդ սպաներ էին : Այս վերջիններն ընտրեցին Նեկիպը, որ իրենց շրջանէն դուրս էր : Իրեն լուր տրուեցաւ յեղափոխութենէն երկու ամիս առաջ : Հաւանեցաւ : Երբ Նեկիպ այն շրջանի պատերազմական նախարարէն հեռաձայնով իմացաւ թէ յեղափոխութիւնը յաջողած է, անմիջապէս բանակատեղին գնաց, Յեղ. Խորհուրդին միանալու համար իշխանութիւնը ստանձնած ատեն : Այդ վայրկեանէն կացութիւնը փափուկ հանգամանք մը ստացաւ : Վեց ամիս չանցած Նեկիպ սկսաւ միւս անդամներէն աւելի բարձր իրաւասութիւն պահանջել պարբերաբար : Յեղ. Խորհուրդը վճռապէս մերժեց շեղիլ այն կանոններէն զորս մշակած էր յեղափոխութենէն քանի մը տարի առաջ եւ որոնց համաձայն բոլոր անդամները, մէջն ըլլալով պետը, հաւասար իրաւասութիւն կը վայելեն :

« Քաղաքացիներ, Յեղ. Խորհուրդին անդամները հանդուրժեցին այս տեւական ճնշումին ցորչափ կը գտնուէին ծանրակշիռ հարցերու առջեւ : Այս բոլորը տեղի ունեցաւ երբ երկիրը յուսահատօրէն կը մարտնչէր Եգիպտոսի եւ Սուտանի յափշտակիչներուն դէմ եւ այն նենգամիտ թշնամիին դէմ որ դիրք բռնած է մեր սահմաններուն վրայ : Կը կրկնենք թէ յեղափոխութիւնը պիտի շարունակուի եւ պիտի պահպանէ իր գաղափարները, ինչ խոչընդոտներ ալ գտնուին իր առջեւ » :

ՈՒՐԻՇ ԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գնդ. Սալեհ Սալեմ, ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, հրապարակաւ մեղադրեց Նեկիպը թէ խափանարար դիրք մը բռնած էր յեղափոխական գործունէութեան հանդէպ եւ կ'ուզէր Մ– Նահանգներու նախագահին իրաւասութիւնները վերապահել իրեն : Գնդապետը լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց . — « Կրնայինք սպաննել Նեկիպը, բայց որոշեցինք ձգել որ ապրի, ինչպէս ըրինք Ֆարուքի եւ գնդ. Րաշիտ Մոհաննայի համար (Նախկին խանմակալ) : Սալահ Սալեմ յայտարարեց նաեւ թէ անփոփոխ կը մնայ Եգիպտոսի արտաքին քաղաքականութիւնը :

× Նոր դիկտատորին՝ գնդ. Նասըրի բանբերը, Ամին Շաքիր յայտարարեց թէ նոր վարչապետը միեւնոյն ատեն պիտի վարէ հանրապետութեան նախագահութիւնը : Յետոյ բացատրեց թէ Նեկիպ տնային բանտարկութեան դատապարտուած չէ Հելմիէի համեստ բնակարանին մէջ, զինուորական ոստիկաններու հսկողութեան տակ : « Սակայն, բարեկամաբար խորհուրդ տրուած է որ առ այժմ տունէն դուրս չելլէ : Վերջին ամիսներու ընթացքին Նեկիպ կը տառապէր իշխանութեան ծարաւէն եւ խոչընդոտ մը դարձած էր յեղափոխութեան համար : Զափազանց կը նախանձէր Նասըրէն եւ յաճախ կը դառնացնէր զայն : Գիծէն դուրս ելած էր եւ միեւնոյն միջոցները ձեռք պիտի առնուէին ոեւէ անդամի, նոյն իսկ Նասըրի դէմ » :

× Գինեբը մեծ անկում կրեցին Գահիրէի սակարանին մէջ : Ոստիկանութիւնը հաւաքեց շաբաթաթերթ մը որ Նեկիպի լուսանկարը տպած էր, «Մեր մեծ նախագահը» վերնագրով :

Գնդ. Նասըր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ուաշինկթընի եգիպտական դեսպանին եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներու հետ : Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ բանակցութիւնները աւելի պիտի դժուարանան այժմ :

× Գահընկէց Ֆարուք, որ Քան կը գտնուի այժմ, իր Ֆրանսացի քարտուղարին միջոցաւ յայտարարեց թէ «կը մաղթէ որ Նեկիպ կարենայ փրկել գլուխը» : Ինք շատ վտանգաւոր կը գտնէ գնդ. Նասըրը :

× Նոր վարչապետը, գնդ. Նասըր մեծ քաջութեամբ կռուած է Պաղեստինի պատերազմին ատեն եւ «Ֆալուճայի վագրը» կը կոչուի : Գիւղացի ընտանիքի մը զաւակն է եւ թունդ յեղափոխական :

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ԶՕՐ. ՇԻՇԱՔԼԻ ՀՐԱԺԱՐԵԼՈՎ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՅ ԵՐԿՐԷՆ

Եգիպտոսի յեղաշրջումէն 24 ժամ ետք, Փետրուար 25ին Սուրիոյ մէջ ալ յեղափոխութիւն մը պայթեցաւ, տապալելով Շիշաքլին : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ նախագահը իր հրաժարականը յանձնելով երեսփ. ժողովին, օդանաւ մը նստաւ եւ արտասահման փախաւ : Այս առթիւ հետեւեալ նամակը ուղղած էր ժողովուրդին, ինչպէս հաղորդեց Դամասկոսի անթելը .

— « Խնայելու համար իմ սիրած ժողովուրդիս արիւնը, յանուն բանակին որուն համար զոհուած եմ եւ արաբական հայրենիքին որուն ծառայել ուզեցի անկեղծօրէն, Հանրապետութեան նախագահութենէ հրաժարականս կը ներկայացնեմ Սուրիոյ ժողովուրդին կը յուսամ թէ այսպէս վարուելով ծառայած կ'ըլլամ հայրենիքին եւ կ'աղօթեմ որ Աստուած զայն պահէ ամէն փորձանքէ » :

Յեղափոխութիւնը սկսած էր Հալէպէն, ուր շարժումին գլուխն անցած էր գնդ. Մուսթաֆա Համտուն, աջակցութեամբ հիւսիսային, արեւելեան եւ արեւմտեան Սուրիոյ հրամանատարներուն : Ազդանշանը տրուելէ անմիջապէս ետք յեղափոխականները վերջնագիր մը ուղղեցին զօր. Շիշաքլիի, որպէսզի քաշուի : Կ'ըսուի թէ զօրավարը նախապէս ներկայացուցիչ մը ղրկած էր ապստամբներուն, որպէսզի ետ կենան իրենց ծրագրէն, բայց անոնք մերժեցին : Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Հալէպ ղրկուած վեց հետախուզիչ օդանաւերէն երկուքը քաղաք իջնելով ապստամբներուն միացած էին : Հոմսէն, Համայէն եւ Լաթաքիայէն երեւելիներ անմիջապէս Հալէպ, յետոյ Դամասկոս գացին, խորհրդակցելու համար յեղափոխականներուն հետ : Գնդ. Մուսթաֆա Հալէպի անթելէն հաղորդելով յեղափոխութեան յաջողութիւնը, հետեւեալ մեղադրանքները կ'ուղղէր Շիշաքլիի կառավարութեան դէմ .— Հիմնովին կազմալուծուած էր վարչութիւնը : Դատական իշխանութիւնը խրած էր խարդախ քաղաքականութեան մը տիղմին մէջ, համաձայն դիկտատորի բռնակալ կամքին : Շիշաքլի պետութիւնը կը ծառայեցնէր իր եւ խնամիներուն անձնական փառասիրութեանց եւ ապօրէն շահեր կ'ընէր : Ան պարտադրած էր որ Դամասկոսի նահանգապետը փառաւոր պալատ մը շինէ իրեն համար : Իր եղբօրը համար, որ երկրին ամէնէն չուայտ մարդն է, խաղարան մը բացած էր Դամասկոսի մէջ :

Յեղափոխութեան յաղթանակէն անմիջապէս ետք վարչապետ եւ հանրապետութեան նախագահ հռչակուեցաւ էլ Շաապ (ժողովրդական) կուսակցութեան ղեկավարը, Հաշիմ էլ Աթասի, որ նախապէս ալ վարած է այդ պաշտօնները : Վերջին պահուն ապստամբներուն միացած էր նաեւ Տէր Զօրի շրջանին հրամանատարը, զօր. Քապպալի :

Առաջին առթիւ Հալէպի մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ. — « Մեր կատարած շարժումը կը համապատասխանէ ժողովուրդի կամքին եւ զուտ ներքին հանգամանք ունի, երբեք պիտի չազդէ Սուրիոյ արտաքին կարգուսարքին եւ միջազգային յանձնառութեանց վրայ» : Զեկոյցը կ'աւելցնէր թէ Հալէպի, Հոմսի, Համայի, Լաթաքիէի եւ ՏէրԶօրի շրջաններուն մէջ բանակը հակառակ է Շիշաքլիի կառավարութեան : Յետոյ կը յայտնէր թէ բանակը քաղաքական ձգտումներ չունի եւ զօրանոց պիտի վերադառնայ իր պարտականութիւնը կատարելէ անմիջապէս ետք : Անշուշտ «պիտի շարունակէ ապահովել երկրին պաշտպանութիւնը, ազատութիւնը եւ ազգային գերիշխանութիւնը » :

Երկար ատենէ ի վեր խոր դժգոհութիւն կը տիրէր Շիշաքլիի բռնակալութեան դէմ : Անցեալ յունուարին բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան, որոնց հետեւանքով ծանր խռովութիւններ ծա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան կարգադրութեամբ դպրոցներու եւ հայերէնի դասընթացքներու աշակերտները ներկայ էին Վարդանանց տօնակատարութեան : Իրենց ուսուցիչներով տեղ գրաւած էին Մխիթարեան վարժարանէն 15 աշակերտ, Դպրոցասէրէն 17, Պուա Քոլոմպէն 17, Ազգ. Տան դասընթացքէն 17, Եկեղեցիի դպրոցէն 22, Լիլայէն 25, Շաւիլէն 6, Ժանթիյիէն քսան, Պէլվիլէն 26, Արնուվիլէն 13, ընդամէնը 215 փոքրիկներ : Շատերու ծնողներն ալ միասին էին, ինչպէս եւ ստուարաթիւ հաւատացեալներ :

Պատարագէն ետք, վարագոյրը գոցուելով սկսաւ աշխարհական հանդէսը : Դպրաց դասը վերնատունէն երգեց «Նորահրաշ, պսակաւոր» շարականը : Յետոյ Պէլվիլի ուսուցիչը կարդաց Եղիշէի պատմութենէն Վարդանի ճառը : Երգուեցան «Թէ հայրենեաց պսակաղիր» եւ «Իմ հայրենեաց հողի Վարդան» երգերը : Հետեւեալ աշակերտները արտասանեցին մաքուր առոգանութեամբ.— Արնուվիլէն Ժ. Պալանճեան եւ Պ. Պառաւեան, եկեղեցիի դպրոցէն Վ. Պուրմաեան, Ազգ. Տունէն՝ Օտէթ Տատուրեան, Դպրոցասէրէն՝ Ալիս Գարաեան, Լիլայէն Միշէլ Աճէմեան, Պէլվիլէն՝ Ժ. Ինճէեան, իսկ ամենայուզիչը եղաւ Պանեէօ Քաշանէն փոքրիկն Սարգիս Պետոյեան, յստակօրէն արտասանելով Վարդանանց պատերազմի մանրամասնութիւնները : Հանդէսը փակեց Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեան, բացատրելով թէ անհրաժեշտ է յաճախ կրկնել Վարդանանց պատմութիւնը եւ յիշել ու յիշեցնել մեր եկեղեցիին, ազգին ու լեզուին պահպանման համար կատարուած բոլոր գործերն ու պատմութիւնները :

ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

Մեր օրերու թերթերը յաւելեալ — եւ ճական — դեր մը ունին կատարելիք : Ոչ միայն լրաբերք են, այս բառին ընթացիկ առումով, այլ եւ գիրք են: Ոչ միայն կապ մըն են մէկ գաղութէն միւսը, այլ եւ կամուրջ մըն են մէկ սերունդէն միւսը , նոյնիսկ մէկ դարէն միւսը :

Առանց թերթի՝ պիտի կտրի այս կապը, եւ պիտի քանդուի կամուրջն ալ :

Ասկէ զատ — եւ հինէն ի վեր — մեր գրականութիւնը առաւելաբար մշակուած է թերթերու մէջ եւ մնացած է հոն ամբափակ, առանց գիրքի վերածուելու :

Այս գրականութիւնը մենք կը փնտռենք հիմա ու չենք գտներ: Այս պատճառով ալ գրեթէ անհաղորդ ենք այն պատկառելի վաստակին, որուն իբր թէ ժառանգորդներն ենք մենք, բայց որ մեզի համար գրեթէ կորսուած ժառանգութիւն մըն է այլեւս :

Իրապաշտ սերունդի առաջաւոր դէմքերէն Արփիար Արփիարեան « ստուած » պիտի մնար իր շրջանի թերթերուն եւ հանդէսներուն մէջ, եթէ գրականութիւնը սիրող քանի մը « հնապաշտ»ներ չհաւաքէին եւ առանձին հատորներով լոյս չընծայէին ինչ որ տուած էր « Կարմիր ժամուց »ի հեղինակը իբրեւ գրականութիւն եւ արուեստ :

Սակայն, դարձեալ, մոռցուելու կամ ընդմիշտ կորսուելու վտանգին տակ կը գտնուի ամբողջական գործը այս ինքնատիպ մարդուն, որ գրեց՝ ապրելու համար եւ ապրեցաւ գրելու համար եւ որ թերեւս խառնուածքով ամէնէն բարախուն, զգայնութեամբ ամէնէն խռովայոյզ գրագէտն էր իր ժամանակին :

Նոյնը կարելի է ըսել Լեւոն Բաշալեանի համար, որ գրեթէ անծանօթ պիտի մնար նոր եւ նորագոյն սերունդներուն, առանց յետ – մահու հրատարակուած « Նորավէպեր եւ պատմուածքներ » հատորին :

Ի՞նչ պիտի ըլլար դարձեալ ճակատագիրը — կ'ուզենք ըսել՝ գրական ճակատագիրը — մեր մեծ երգիծաբանին՝ Յակոբ Պարոնեանի, եթէ հոգածու ձեռք մը, Կովկասի մէջ, չհաւաքէր իր ցիրուցան էջերը թերթերու սիւնակներէն եւ չամփոփէր զանոնք առանձին հատորներու մէջ :

Յիշենք նաեւ, շատերու կարգին, «Հէ՜գ Եղիան », որուն անունը միայն կը լսենք հիմա ալ, իր մահէն շուրջ յիսուն տարի ետք, որուն գործը, գրեթէ մոռցուած՝ թերթերու եւ հանդէսներու հաւաքածոներուն մէջ, կը մնայ միշտ անմատչելի հիներուն, ինչպէս մանաւանդ նորերուն :

« Մեր մեռելը »՝ Եղիան, ասկէ ճիշդ վաթսուն տարի առաջ, իր Փրանսահայ բաղդքի յառաջաբանին մէջ, «Առ ընթերցողս» խորագրին տակ, կը գրէր·

« Ընդածին հրայրք մ'ինձ համար ըլլալով գրական աշխատութիւնք, որոնց յոժարակամ փայլուն բարեկեցիկ կացութիւն մը զոհած եմ, որքան աւելի կատարեալ աշխատութիւններ պիտի նուիրէի ժողովրդեան, եթէ ժողովուրդն յարգէր ըստ ամենայնի եւ յարգել տար հեղինակն »:

Կատարեալին ձգտելով հանդերձ, Եղիայի «հրայրք»ը չգոհացաւ անկատարը միայն տալով: Եւ այսօր մինակ հատոր մը իսկ չունինք ձեռքի տակ, դատելու համար այս «ի ծնէ» արուեստագէտը, որ, տեղին եւ պարագային համեմատ, կրնար «յանհունս» մեծնալ կամ պզտիկնալ, խորանալ կամ ճապաղիլ ...

Բարեբախտութիւն է, որ հայ թերթը « ածու »ի դեր կատարեց մեր մեծ ու փոքր, հին ու նոր սերմնացաններուն համար :

Գիրքը պիտի չկրնար ըլլալ, ինչ որ կրցաւ ըլլալ հայ թերթը :

Առանց մեր թերթերուն, պիտի չունենայինք այն կտոր մը գրականութիւնն ալ, որ կտոր մը երկինք, կտոր մը երազ կը դնէ մեր առօրեայ կեանքին մէջ:

« Հիներուն գործերը չունինք, որ կարդանք», կ'առարկեն մեզի մեր նորերը :

Հայ թերթը անհաւասիկ այս պակասն ալ կը լրացնէ :

Կրնայինք մեր թերթերը լեցնել ոճիրարկածային գրականութեամբ, կամ խօսիլ հաւկիթը թարմ պահելու եղանակի մասին, բայց ասիկա պիտի ըլլար ժխտումը այն առաքելութեան, որուն կ'ուզէ հաւատարիմ մնալ ինքզինք յարգող ամէն հայ գրող, թերթի մը վարիչը ըլլայ թէ աշխատակիցը :

Այս իմաստով՝ «փրկութեան» գործ մըն է մեր ընել ուզածը այսօր :

Չենք ուրանար, որ կան «մաքսանենգ»ներ, բայց օրէնք մը կայ, որ կը պատժէ մաքսանենգութիւնը :

Եւ կը մեղանչեն բոլոր անոնք, որ խօսարան կամ զբօսարան կը դարձնեն հայ թերթը :

Եթէ այս ձեւով ուզէինք ըմբռնել մեր առաքելութիւնը, մեզի ուրիշ բան չէր մընար, այլ միայն հաշուեյարդարի ենթարկել ամէն բան եւ երթալ ոչխար արածել:

Սակայն մենք բնաւ գոհերէն չենք· մենք դժգոհներէն ենք:

Դժգոհ ենք ոչ թէ ուրիշներէն, այլ դժգոհ ենք մենք մեզմէ :

Ունինք այն գիտակցութիւնը, թէ «ահագին գործ կայ, բայց գործող չկայ» :

« Կ'արժէ աշխատիլ այս ժողովուրդին համար» , — կ'ըսեն մեր երէցները եւ դժգոհ են իրենք իրենցմէ այն պատճառով , որ չեն կրնար բազմապատկուիլ, «բազում գործ» միաժամանակ կատարելու համար:

Դժգոհ է նաեւ համայն աշխարհի երիտասարդութիւնը· որմէ՞ ,— ոչ ինք իրմէ, այլ ուրիշներէն :

« Աւա՜ղ, — կը հառաչեն մեր երիտասարդները,— ամէն ասպարէզ փակած են մեր առջեւ»: Կը հարցնենք·— Ո՞ր կը սպասեն, ի՞նչ բանի կը սպասեն ամէն ասպարէզ բանալու համար իրենց առջեւ :

Տեսնես, ինչեր պիտի ընէին, եթէ միայն հրաշագործ ձեռք մը վերցնէր բոլոր պատնէշները բոլոր ասպարէզներուն առջեւէն եւ ըսէր իրենց· «Հրամեցէք: Ներս հրամեցէք: Ահաւասիկ բաց է ասպարէզը ձեր առջեւ »:

Մենք դժգոհութիւնը կը նկատենք յառաջատար ուժ, բայց ոչ այն դժգոհութիւնը, որ դէպի դուրս կ'ուղղուի, այլ այն դժգոհութիւնը, որ դէպի ներս կը նայի :

Այս է առողջ դժգոհութիւնը, եթէ չենք սխալիր :

Եւ այս առողջ դժգոհութիւնն է մեր ըսպասածը մեզմէ եւ ուրիշներէն :

Մէկը կ'ըսէ· « Հարկ է սկսիլ այբէն »: Մենք կ'ըսենք· «Սկսէ· ցոյց տուր, որ կրնաս այբէն սկսիլ եւ հասնիլ մինչեւ փէ»:

Ուրիշ մը կ'աւելցնէ·— « Հարկ է նոր ուղի բանալ, նոր ճամբայ որոնել, նոր գրականութիւն ստեղծել»: Մենք կը պատասխանենք· « Բաց: Որոնէ: Ստեղծէ: Եթէ ունիս ուժը Հռոմը նուաճելու, որո՞ւ հրամանին կը սպասես ճամբայ ելլելու համար »:

Երրորդ մը կ'առարկէ·— «Կառչած ենք հնութեան եւ չենք ուզեր նորնալ»: Մենք ալ կ'ըսենք մեր կարգին· «Մոռցուր հինը, մոռցուր հնութիւնը քու գործիդ արժէքովը: Ըսել տուր, որ առաջ ես քու դարէդ եւ սերունդէդ »:

Նորը... ո՞րն է նորը· ա՞յն՝ որ ժամանակով աւելի առաջ է, թէ՞ այն՝ որ արժէքով աւելի բարձր է:

Աշխարհի մէջ նոր բան չկայ· ամէն ինչ ըսուած է գէթ մէկ անգամ :

Բայց կայ ձեւի նորութիւն, ըսելու , արտայայտելու նորութիւն :

Փիքասօն նոր է· ի՞նչ ընենք ուրեմն , թանգարա՞ն նետենք Վինչին, Միքէլ Անճելօն, Ռաֆայէլը, Ռամբրանդը :

Ո՞ւր պիտի երթանք փնտռենք տաղանդը, ծննդեան վկայագրի՞ն մէջ, թէ՞ ըստեղծագործ ուժին, որ վկայագիր մը չէ, այլ Աստուծոյ կողմէ տրուած «աւանդ» մը :

Գեղեցիկը մեզմէ դուրս չէ, մեր մէջն է: Տգեղութիւնը՝ նոյնպէս: Ինչո՞ւ անպատճառ դուրսը փնտռել թէ մէկը, թէ միւսը :

Գրականութիւնն ալ, ինչպէս եկեղեցին, իր սուրբերը ունի, իր մարտիրոսները , իր մեծ Վարդապետները: Մեր պարտքն է տարփողել առաջիններուն առաքինութիւնները, երկրորդներուն տառապանքը, փայլն ու փառքը երրորդներուն :

Ըսելիք բան մը ունենալու համար , պէտք է ընելիք բան մը ունենալ, կ'ըսէ իմաստունը: Մենք կը փնտռենք կը գտնենք ըսելիքը միայն, ընելիքը ձգելով ուրիշներուն :

« Բառերու Ջրհեղեղ մը՝ իմաստից անապատի մը մէջ», կը գրէր Վոլթէռ մեզմէ երկու դար առաջ: Ինչո՞ւ այս «Ջրրհեղեղ»ին ետեւէն վազել, « իմաստից անապատ» մը ստեղծելով մեր մէջ եւ մեր շուրջ :

Ի վերջոյ կը պատահի հետեւեալը · — Կամ երիտասարդը կը յաջողի եւ այն ատեն կ'անցնի երէցներու բանակը, եւ կամ չի յաջողիր եւ այն ատեն կը մոռցուի, իր տեղը տալով իրմէ ետքը եկողներուն :

Յաղթանակները կը շահուին եւ ոչ թէ կը հայցուին :

« Ընտրեալ»ները իրենք կը բանան ճամբան· «կոչեցեալ»ները անոնց ետեւէն կը քալեն միայն :

Հետեւինք «ընտրեալ»ներու կանոնին , եւ մնացեալը ձգենք Աստուծոյ :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՒՐՃԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Միջազգային մամուլը չոնդալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակէ, նախատեսելով սուրճի համաշխարհային տագնապ մը որ կրնայ ազդել 800 միլիոն սրճամոլներու վրայ :

Առեւտրական շրջանակներն ալ խռովութեան մատնուած են :

Սուրճը ամէնէն շատ սպառում ունեցող ապրանքն է համաշխարհային հրապարակին վրայ: Բայց եւ այնպէս պերճանքի արտադրութիւն կը համարուի: «Փառի փռէս» կը պատմէ թէ 1662ին, Մուհամէտ Դ. որ քիչ մը դաշնակից էր Լուդովիկոս ԺԴ.ի , Վերսայլ կը ղրկէ Սիւլէյման աղան: Արեւ Արքան երիտասարդ է եւ կ'ուզէ շլացնել դեսպանը: Հագուստ մը կարել կուտայ ամբողջովին զարդարուած ադամանդներով, որու մասին ժամանակակիցները կ'ըսեն թէ տասնըչորս միլիոն ոսկի կ'արժէր, ներկայ դրամով քանի մը միլիառ: Միայն մէկ անգամ պիտի հագնէր:

Նստած իր գահին վրայ, ամէնէն շլացնող բեհեզներով եւ թաւիշներով զարդարուած սենեակին մէջ եւ շրջապատուած պալատականներով : Լուդովիկոս ԺԴ. կը սպասէ դեսպանին որ հակառակ աւանդութեան, կուգայ շատ պարզ հագուած, կը յառաջանայ դանդաղօրէն, չերկրպագեր, սակայն կը բարեւէ արեւելեան ձեւով, ծռելով եւ ձեռքերը կուրծքին, կ'երկարէ յանձնարարագիրը ուղղուած «իր Արեւմուտքի եղբօր» :

Լուդովիկոս ԺԴ. առանց առնելու , բանալ կուտայ եւ տեսնելով որ երկար էր կ'ըսէ թէ պիտի տեսնէ եւ պատասխան պիտի տայ :

Սիւլէյման աղա զգածուելով կը յայտարարէ թէ կը վիրաւորեն զինք, եւ թէ թագաւորը ոտքի չելաւ նամակը ընդունելու համար եւ իբրեւ անկարեւոր բանի մը տեղ դրաւ: Թագաւորը կը պատասխանէ թէ ընկալեալ սովորութեան համաձայն վարուած էր: Թուրքը՝ դառնացած կը մեկնի, երդում ընելով թէ այլեւս երբեք Վերսայլ ոտք պիտի չկոխէ, այլ Վերսայլն է որ իրեն պէտք է երթայ :

Սիւլէյման Փարիզ կը վերադառնայ եւ կը վարձէ ամէնէն շքեղ բնակարանը , զոր կը կահաւորէ արեւելեան ճաշակով եւ ճոխ ընդունելութիւններ կը սարքէ, արժանի « Հազարումէկ գիշերներու» : Դքսուհիներ եւ մարքիզուհիներ կը խենթենան Սիւլէյմանի եւ իր սեւամորթ դերիներուն վրայ, որոնք սեւ անծանօթ հեղուկ մը կը հրամցնեն, քիչ մը լեղի , որ լաւկեացը շատախօս կը դարձնէ եւ բարձր տրամադրութիւն կը ստեղծէ : Սուրճն էր: Այսպէս սուրճը հրապարակ նետուեցաւ Փարիզի մէջ: Եւ Արեւ – Արքային հաճոյք պատճառելու համար Մոլիէռ իր «Պուրժուա ժանթիյոմի» ՝մէջ հեգնութիւններ կը սահեցնէ:

Այս միջադէպէն երեք տարի ետք 1672–ին կը բացուի Փարիզի առաջին սրճարանը :

Պատմութեան գիրքերու մէջ կը յիշուի Փասքալ կամ Յարութիւն անուն Պարսկահայ մը որ առաջին անգամ սուրճը Ֆրանսա բերած է, 1674ի ատեններր : Այս առեւտրականը Սէն Ժէռմէնի տօնավաճառին մէջ ծախած է , եւ երկար ատեն կը յիշուէր Փասքալ Լ'Արմէնիէնի անունը Սէն Ժէռմէնի տօնավաճառներուն :

Այս միեւնոյն շրջանին սուրճը ուրիշ յեղափոխութիւն մը յառաջ կը բերէր Անգլիոյ մէջ: Զափաւորութիւնն էր: ԺԸ. դարու կիսուն Ալպիոն գինովներու վայր մըն էր, բազմաթիւ կապելաններով: Գինի եւ գարեջուր կը խմէին, թէթեւ կամ զօրաւոր :

« Սեւ խմիչքը» մէջտեղ ելաւ եւ կէս դարու մէջ յաղթանակեց: Խօսակցութեան արուեստն ալ յաղթանակեց, մարդիկ իրարու քով բերելով : 1700ին ականաւոր մարդիկ դէզերով սուրճ կ'առնէին: Սուրճը սակայն իր հմայքը կորսնցուց երբ Անգլիան գտաւ թէյը: Ֆրանսա եւ Իտալիա հաւատարիմ մնացին սուրճին: Այսօր Անգլիան այն երկիրն է որ ունի լաւագոյն թէյը եւ ամէնէն գէշ սուրճը: Անոնք օրական տասնեակ մը գաւաթ թէյ կը խմեն : Ամերիկացիները տաք սուրճ կը սիրեն խմել: Աշխարհի սուրճին երեք չորրորդը կը սպառի Մ. Նահանգներուն մէջ :

1941ին ձմեռը, պարենաւորման բռնակալը, Ջեմթըր Պօվին ուզեց սեղմումներ դնել սուրճին վրայ, մէկ լիպրա հինգ շաբաթը, երբ Ֆրանսացին ունէր միայն 125 կրամ ամիսը, խառնուրդ մը, որուն տասը կրամը միայն սուրճ էր: Ջեմթըր Պօվին հրաժարեցաւ, կորսնցնելով իր ժողովրդականութիւնը Մ. Նահանգներու մէջ:

Իտալացիները բնականէն աշխոյժ եւ կենսունակ, իրենց ուժով սուրճով ալ աւելի կորովի կը դառնան: «Էսփռէսսոյին » վարպետն են անոնք :

Լոտի մէջ, Փոյի դաշտավայրին վրայ, ուր Պոնափարթ համբաւ հանեց, սրճարան մը կայ, որ աշխարհի լաւագոյն սուրճը կուտայ, չափազանց բուրումնաւէտ է: Մէկ կողմը կայ Արաբիոյ կանանչ սուրճին տապակը, միւս կողմը բոհրած սուրճը, որ կ'աղան, անուշ եւ զօրաւոր բուրում մը կ'արձակէ :

Սակայն ճամբորդներ կ'ըսեն թէ՝ Մանիլայի եւ Ճաւայի մէջ կը գտնուի լաւագոյն սուրճը:Աքիսը կ'ուտէ սուրճին խիւսը եւ կենդանիին մարսողական հիւթին չփումով, աննման բուրում մը կը մնայ վրան: Իսկ «Վիվենա Միւզանիայի» սուրճը հազուագիւտ է :

Ֆրանսան խւրացուց սուրճը սակայն, չհրաժարեցաւ ոչ գինիէն, ոչ խնձորօղիէն, ոչ գարեջուրէն, ոչ ալ ալքոլէն : Ամէն տեղէ աւելի սուրճ կը խմուի, հիւսիսի, Նոռմանտիոյ , Փարիզի եւ Հարաւային Ֆրանսայի մէջ: Այսօր աւելի քիչ լաւ սուրճ կայ քան անցեալին: Որովհետեւ 1914էն առաջ նպարավաճառը ինք կը շինէր խառնուրդը, ներկայիս բոհրումի տուները բազմանալով, նպարավաճառը միայն աւանդապահն է որոշ տան մը :

Նոր տեսակ մը հրապարակ ելած է , սուրճի շատ բարակ փոշի մը որ երբ պտղունց մը տաք ջուրին մէջ նետես գաւաթ մը սուրճ կ'ունենաս :

Այս սուրճը պատերազմէն ի վեր ընդհանրացաւ: Ա. աշխարհամարտին ամերիկեան զինուորներու համար խտացած սուրճ շինուեցաւ : 1941ին երկար ատեն ուսումնասիրեցին թէ ինչ տեսակ պատրաստեն որ անմիջապէս գաւաթ մը սուրճ ունենան: Եւ յաջողեցան : Այս սուրճն է որ այսօր շատ ընդհանրացած է:

Այսօր ալ կան կեղծ սուրճեր ինչպէս եւ մեքենաներ որոնք կը շինեն կեղծ սուրճ կարծր ռետինով, որ սուրճի ամէն երեւոյթ ունի, եւ կը խառնեն զոյն տալէ ետք:

Ամերիկեան 1949ի Համայնագիտարանին համաձայն միլիոններով վաթսուն քիլոնոց հակեր կան որոնք կեղծ սուրճ կը պարունակեն, ինչպէս կան ամերիկեան կեղծ ծխիկներ, գրիչներ եւայլն:

1714ին Ամսթերտամի քաղաքապետը սուրճի տունկ մը նուիրեց Լուդովիկոս ԺԴ.ին որ բազմացուց տաք ջերմանոցին մէջ: Աւելի ետք Վերսայլի պարտիզպանը իր ջերմանոցին մէջ մշակեց երկոտասնեակ մը սրճատունկեր : Լուդովիկոս ԺԴ. մեծ սիրահար , ինք կը հաւաքէր հասուն պտուղները, կը պատրաստէր, կը բոհրէր եւ արքայական սուրճ մը կը պատրաստէր, հասած Վերսայլի մէջ: Այս առթիւ էր որ Տիւ Պարին արտասանեց իր համբաւաւոր խօսքը, սրճամանին առջեւ.

— « Ֆրանսա, մէջտեղէն վերցուր սա սուրճդ »:

Լուդովիկոս ԺԵ.ի իշխանութեան ատեն Մարթինիքի Ֆրանսացի սպայ մը, Կապրիէլ տը Քլէօ կը կարծէր թէ Ֆրանսական Անթիլեանները յարմար էին սրճատունկեր մշակելու: Ի զուր տունկ փընտռեց ամէն տեղ: Դիմեց Վերսայլի, եւ ի վերջոյ համոզեց Թագաւորին բժիշկը որ մեծ զաղտնապահութեամբ իրեն տուաւ մատաղ սրճատունկ մը :

Բազմաթիւ արկածներէ ետք, կրցաւ խոյս տալ հոլանտացի յրտեսներէ, ծովահէններէ եւ փոթորիկէն: Չորցած տունկին չկրցաւ անուշ ջուր տալ :

Այս նախախնամական տունկէն ծնաւ Անթիլեաններու, յետոյ պրազիլական սուրճը :

Յեղափոխութենէն առաջ, Ֆրանսան իր

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

★

Փետր. 18ի տարեդարձը տօնուեցաւ կիրակի գիշեր Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սըրահին մէջ: Ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան, որ խօսնակի դերը կը կատարէր, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս երգել, «Մեր հայրենիք»ը: Օրուան նախագահը, ընկեր Հայկ Սարգիսեան, որ եղած է անդամ Փրկութեան Կոմիտէի, բացումը կատարելով պատմեց ապստամբութեան չարժումները: «Քառասուն օր տեւեց կռիւը, մինչեւ որ կարմիր բանակը եկաւ տասնապատիկ ուժերով եւ մեր զօրքը նահանջեց դէպի Պարսկաստան: Յուլիս 30ին էր որ վերջին ապստամբը անցաւ Պարսկաստանի սահմանը: Հայ ժողովուրդը որ երկուքուկէս տարի վայելած էր ազատութիւնը, երբ յանկարծ ինկաւ անտանելի լուծի տակ, դիմեց զէնքի: Փետրուար 18ը օտար լուծէն փրկուելու կռիւ է: Բարեբախտութիւն է որ հայ ժողովուրդը 60 տարի է ունի իր առաջնորդը, յանձին Հ. Յ. Դաշնակցութեան»:

Առաջին բանախօսն էր ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ.— «Առանց յուզումի չէ որ ես այստեղ բարձրացայ որովհետեւ ես մէկն եմ Փետրուարեան ապստամբութեան ականատեսներէն: Արտասահմանի հայութեան համար դժուար է ըմբռնել այս դէպքին իմաստը, որովհետեւ չէ ապրած այդ զարհուրանքը եւ մորթին վրայ չէ զգացած: Ոմանք նոյն իսկ կը յանդգնին եղբայրասպան կռիւ կոչել զայն: Ամէն մի ժայռ անձրեւի փոխարէն արցունք կը կաթէր: Թշուառութիւնն էր ամէն կողմ, կոտորածէն նոր ազատուած հայութեան համար, բայց եւ այնպէս երջանիկ էր ան որովհետեւ իր դարաւոր երազները իրականացած էին, հայկ. կառավարութիւն, խորհրդարան, զօրք: Նեղ էին իր սահմանները, բայց հոգիները սաւառնում էին հորիզոնէ հորիզոն: Թուրքը եւ Ռուսը ձեռք ձեռքի տուած ուզեցին խափանել այդ ազատութիւնը, եւ Հայոց ժողովուրդը միամտօրէն կարծեց թէ Դաշնակցութեան փոխարէն մի ուրիշ կուսակցութիւն պիտի գար վարելու ղեկը: Հազիւ անցաւ մի քանի օր, հիասթափուեցաւ, չշմեցաւ ականատես ըլլալով անլուր կողոպուտին եւ վայրագութեանց: Խարէութեամբ ժողովի կանչուեցան բանակի բոլոր սպաները եւ հետիոտն աքսորուեցան: Բռնութեան ենթարկուեցաւ խօսքի եւ գրչի ազատութիւնը: Եթէ ըմբոստութիւնը բնական զգացում է, ոչ ուժ կը չափէ, ոչ սահման: Ահա Փետրուար 18ին ժողովուրդը հասած էր այդ բնազդական զգացումին: Այդ օրերուն չկար ռամկավար, հնչակ կամ կղերական, այլ կար հայ ժողովուրդ: Դաշնակցութեան ընտրանին բանտն էր, իսկ սպայակոյտը աքսորուած, մի քանիներ միայն Դաշնակցական ղեկավարներէն պահուած էին, եւ որպէսզի ապստամբութեան պոռթկումը պատահականութեան չձգուի անոնք գլուխն անցան ժողովուրդին»:

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան որ խօսեցաւ իբրեւ ականատես: «Փետրուարեան ապստամբութեան իմաստը ըմբռնելու համար պէտք է դիմենք փաստաթուղթերու որոնք փոխանակուած են այդ շրջանին Թուրք պետութեան եւ բոլշեւիկեան իշխանութեան միջեւ»: Այս առթիւ կարդաց վաւերագիրներ, դաշնագրի յօդուածներ, որոնք կ'ապացուցանէին թէ Թուրքը եւ բոլշեւիկը, ձեռք ձեռքի տուած էին եւ դաւաճանօրէն կ'ուզէին խեղդել մեր մանուկ հանրապետութիւնը: Պարզեց Փետրուար 18ի նախընթաց դէպքերը, որոնց մէջ ամէնէն սոր դերը կատարած էին հայ բոլշեւիկները: «Հայաստան աշխարհը վերածուած էր բանտի, բոլոր մարդկային իրաւունքները ոտքի տակ առնուած էին, անհանդուրժելի վայ-

բաղութիւն մը ծայր տուած էր անշնչելի դարձնելով մթնոլորտը:

«Վերջապէս պայթեցաւ անխուսափելին, ժողովուրդը մէկ մարդու նման ոտքի կանգնեցաւ ի խնդիր իր իրաւունքներուն պաշտպանութեան: Յեղկոմը խոյս տուաւ, բայց յետոյ վերադարձաւ ռուսական բանակին հետ: Անոնք որ այսօր բոնի նստած են մեր հայրենի հողերուն վրայ, յեղափոխական առաքինութեան մասին խօսելու իրաւունք չունին»:

Անիկա — Պուա Քոլոմպի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Գայիչեանի երգեց ազգային խմբերգներ: Օր. Յարէթնազովեան յաջող արտասանութիւն մը ըրաւ: Օր. Մառի Կառվարենց երգեց «Ուռին», «Այ վարդը», «Ազուորնեուն»ը, դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Եաղըճեանի: Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց իր թաւ ջութակով Պ. Ֆօռէ, — որուն դաշնակով կ'ընկերանար Պ. Միժէնախոյն —, նուագելով կտորներ Ա. Ազարեանէ: Մարսէյլէն՝ Օր. Ալիս Յարութիւնեան արտասանեց կտոր մը Բեգլար Նաւասարդեանէն, եւ ժողովուրդի բուռն ծափերուն վրայ Ահարոնեանի «Մասիս»ը:

Տօնակատարութիւնը վերջացաւ կէս գիշերին, նախագահին փակման խօսքով:

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՄԸ

(ՎԱՂՈՒԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ)

★

Վաղը, կիրակի, 28 Փետրուար տեղի կ'ունենայ երեսփոխանական ընտրութիւն մը, Սէն է Ուազի նահանգին մէջ: Գլխաւոր թեկնածուն է մեր երիտասարդ բարեկամը, Պ. Մագիւռիէ:

Առաջին անգամ պատեհութիւն ունեցանք անոր հետ ծանօթանալու 1931ին երբ 30 – 32 տարեկան երիտասարդ մըն էր: Քարտուղարն էր Առնուվիլի ընկերվարական մասնաճիւղին եւ ողբացեալ ընկեր Յովհաննէս Ճիհանեանի հրաւէրով եկած էր խօսելու, Մայիս 28ի հանդէսին: Օրուան բանախօսն էր ընկ. Ալեքսանդր Խատիսեան: Մագիւրիէ մեծ տպաւորութիւն գործեց իր կրակոտ եւ անկեղծ բարեկամութեան հաւաստիքներով, որոնք շուտ իրականացան:

Հ. Յ. Դ. Մարմինը հանդէս մը սարքած էր տօնելու համար Փետր. 18ի տարեդարձը: Այդ առթիւ մեր անարժան հակառակորդները դարշելի թռուցիկներ բաժնած էին Ֆրանսերէն լեզուով: Միեւնոյն ատեն մոլորեցուցած էին խումբ մը Ֆրանսացի համայնավարներ որոնք եկած դիրք բռնած էին նշանակուած հաւաքատեղին: Շնորհիւ մեր աչալուրջ հսկողութեան կարելի եղաւ սրահէն հեռացնել զանոնք:

Հանդէսին յաջողութիւնը չառաչուն ապտակ մը եղաւ մեր հայանուն հակառակորդներուն համար, որոնք փոխանակ դաս առնելու, յաջորդ օրն իսկ աւելի դըրդիչ թռուցիկներ ցրուեցին, մոլորեցնելու համար տեղացիներու հանրային կարծիքը: Այդ առթիւ ալ բացատրական ժողով մը սարքեցինք, հրաւիրելով տեղացի ընկերվարականները եւ անոնց վարչական խորհուրդը: Բոլորն ալ գոհ մընացին:

Այդ օրէն ի վեր քաղաքացի Մագիւրիէի համակրանքը աւելի ամրապնդուեցաւ Դաշնակցութեան եւ հայ ժողովուրդին հանդէպ:

Հասաւ չարաբաստիկ պատերազմը: Երկրին գրաւումը ցրուեց կազմակերպութիւնները: Մագիւրիէն սակայն, մնաց պատնէշին վրայ: Զինուորութենէ վերադարձին ձեռքը վիրաւորուած էր: Զինըզուեցաւ մեր կապը իրեն հետ, շնորհիւ ընկեր Արփիարի: Պատերազմէն ետք վերակազմուեցաւ ընկերվարական կուսակցութիւնը եւ Մագիւրիէի յանձնուեցաւ մասնաճիւղին ընդհանուր քարտուղարութիւնը:

1946ին տեղի ունեցան քաղաքապետական խորհուրդի ընտրութիւնները: Ընկերվ. կուսակցութիւնը ներկայացաւ հաւաքական ցանկով մը, որուն մէջ արձանագրուած էր նաեւ ընկեր Արփիար Մարտիրոսեանին անունը: Յաղթանակը կատարեալ էր: Մագիւրիէն ընտրուեցաւ քաղաքապետ: Մեր հակառակորդները կրկին փորձեցին պղտորել ջուրերը, անճոռնի բաներ գրելով «Լա Ռընէսանս» թերթին մէջ, հայ համայնքին հանդէպ: Այս բանսարկութեան հրապարակաւ պատասխանեց Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն, Ֆրանսերէն նամակը յանձնելով քաղաքապետին որ զայն հրատարակեց իր կուսակցութեան շաբաթաթերթին, «Փրօկրէ»ի մէջ: Միւս թերթը յաջորդ համարով հերքեց իր գրպարտութիւնը եւ խնդիրը փակուեցաւ:

1952ին տեղի ունեցաւ նահանգային խորհրդի ընտրութիւնը: Այս անգամ եւս յաղթանակը չահեցաւ Մագիւրիէ, իսկ 1950ի թաղապետական նոր ընտրութիւններուն վերընտրուեցաւ իր ներկայացուցած ցանկով, թեթեւ փոփոխութեամբ: (Մեր ընկեր Արփիարը միշտ մաս կը կազմէր): Կրկին վերընտրուեցաւ քաղաքապետ, այս անգամ աւելի կրկնապատկելով եռանդն ու կորովը: Միշտ մնաց հովանաւորը մեր հանդէսներուն իր կըրակոտ ճառերով: Նաեւ կը քաջալերէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի ձեռնարկները:

Մեր սիրելի բարեկամը այս անգամ կը ներկայանայ թեկնածու երեսփոխանութեան, որուն արժանի է ամէն կերպով:

Անշուշտ մեր հայրենակիցները պիտի փութան իրենց քուէները կեդրոնացնել իր վրայ, նոր ասպարէզ մը բանալով անոր գործունէութեան: Այսպէսով ոչ միայն յարգանք, այլեւ երախտագիտութիւն յայտնած պիտի ըլլանք մեր անկեղծ եւ կորովի բարեկամին հանդէպ: Վ. Ե.

Սէն Տոմինիքի և Հայիթիի ստացուածքներով սուրճի ամէնէն մեծ արտադրողն էր: Եւրոպայի երկու երրորդը ինք կը ճարէր:

Յեղափոխութենէն ետք, սեւամորթները կը սկսին ջարդել ճերմակները, եւ այրել սրճատունկերը, իբրեւ խորհրդանիշ իրենց գերութեան. 1792ին ամէն բան վերջ գտաւ եւ չուկան անցաւ Անգլիացիներուն, Հոլանտացիներուն եւ Փորթուկալցիներուն:

Այսօր Ֆրանսացին մարդ գլուխ չորս քիլօ սուրճ կը սպառէ տարեկան: Երկու անգամ աւելի 1900էն, չորս անգամ աւելի 1870էն, տասն անգամ աւելի 1850էն:

Այսօր 160 միլիոն Ամերիկացիներ 12 միլիոն կենդինար սուրճ կը խմեն, այսինքն 13 քիլօ մարդ գլուխ: Ուրեմն, Ամերիկա համաշխարհային սուրճի արտադրութեան երկու երրորդը կը սպառէ: Շատ մեծ է Պրազիլիոյ արտադրութիւնը, մօտ կէսը համաշխարհային սուրճի արտադրութեան եւ երբեմն 85էն 90 առ հարիւր:

Ներկայիս Մ. Նահանգները աւելի սուրճի պէտք ունին, քան կրնայ արտադրել Պըրազիլիա:

Քանի մը տարի առաջ, պահելու համար ազգային հում նիւթին արժէքը, Պրազիլիացիները կ'այրէին աւելորդ սուրճը եւ ծով կը նետէին: 1931էն 1944 կանոնաւորաբար այրեցին վաթսուն քիլոնոց 78 միլիոն պարկ այսինքն չորս միլիառ 680 միլիոն քիլօ, 936 միլիառ գաւաթ սուրճ: Մէկ գաւաթ օրական:

Այսպէս ոչնչացած սուրճը կը բաւէր երկու տարի, ամբողջ մարդկութեան համար:

Այժմ ծանր տագնապ մը ծագած է, իբրեւ հետեւանք հունձքի փճացման եւ ուրիշ պատճառներու: Շատ մը երկիրներու մէջ կը խորհին չաբաթը երկու օր արգիլել սուրճի գործածութիւնը: Ուրիշներ պաշար կ'ամբարեն: Գիները միշտ կը բարձրանան:

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Այդ գիշեր՝ Արեգնազն ալ հանգիստ չեղաւ, չկրցաւ քնանալ, երազեց ու տագնապեցաւ: Նոյն գիշերը, Տիգրան մահապարտի մը պէս տառապեցաւ, ինքզինքը մաշեցուց: Խորհեցաւ անընդհատ, ծրագիրներ մշակեց, Արեգնազի հետ պահ մը խօսելու համար:

Այն տունը ուր ինք կը բնակէր՝ երբեմն այցելութեան կուգար կին մը, հաւանաբար բողոքական, Տիկին Արմիկը, ծանօթ էր անոր տղուն եւ գիտէր թէ ուր կը գտնուէր անոնց բնակարանը, ուրեմն՝ անգամ մը պէտք էր երթալ տիկին Արմիկին, անոր միջնորդութիւնը խնդրել Արեգնազի հետ տեսակցելու համար: Ծամման հաղթուած էր եւ ուսումնասիրուած՝ բոլոր պայմանները:

Առաւօտ՝ Տիգրան մտաւ Արմիկին տունը: Յաստակութիւն սարին ու ձորին Անիկին ու խնդիր:

— Տիկին Արմիկ, կ'ուզէ՞ք ինծի բարիք մը ընել, խօսեցաւ Տիգրան:

— Մէկի տեղ երկուք, Տիգրան, միայն թէ կարողութեանս սահմաններուն մէջ ըլլայ: Բաց, ըսէ ...

— Ես՝ ցաւ չունիմ բարեբախտաբար:

— Աստուած չցուցնէ, տղաս:

— Ձիս յուզող ցաւը իմինս չէ, այլ՝ ուրիշինը: Մեր գիւղէն աղջիկ մը կայ Ամերիկեան Որբանոցին մէջ, որբուհի մը, որուն մայրը նամակ մը ղրկեր է ինծի՝ որ տանիմ յանձնեմ իր աղջկան, բայց ես կը դժուարանամ որբանոց երթալ եւ պարտականութիւնս կատարել: Հոն ծանօթ մը չունիմ, չեմ գիտեր ուրկէ՞ հրաման պէտք է առնել, ի՞նչ են պայմաններն ու միջավայրին սովորութիւնները: Եկայ ձեզմէ խնդրելու որ ինծի ընկերանաք եւ գիս առաջնորդէք:

— Շատ դիւրին է, Տիգրան, Կիրակի առտու մեզի կուգաս, միասին ժողովարան, անկէ ալ որբանոց կ'երթանք, աղջիկը կը գտնենք, նամակը կուտանք:

— Շնորհակալ եմ, տիկին Արմիկ, եւ ներեցէք ինծի՝ որ ձեզ անհանգիստ ըրի, ուրեմն՝ կիրակի ...:

— Այո, Տիգրան, կիրակի առտու:

Ան, ի՞նչ պիտի անցնէր չաբաթ: Ի՞նչ պիտի գար կիրակին: Տիգրան անհամբեր էր, կը հաշուէր օրերը ...

Կիրակի լոյս առտուն:

Տիգրան հագաւ իր տօնական զգեստները: Մազերը սանտրած էր, երկուքի ճղելով, կարծես ցորենարտ ըլլար, երկու հակոտնեայ հովեր ինկեր էին արտին մէջ ու կիսեր զայն՝ լայն ակօսով մը: Սեւ փողկապ, սեւ փողկապը այն ատեն նշան էր հպարտութեան, առնական նկարագրի, եւ ցոյց կուտար յեղափոխական մարդը:

Տիգրան կ'երթար տիկին Արմիկին տունը, անկէ ալ՝ ժողովարան, աղօթելո՞ւ համար: Անշուշտ ոչ այլ տեսնելու Արեգնազը:

Կիրակի լոյս առտուն:

Բողոքականներու շրջանակը կ'արթնար: Կրօնական ծանր մոլեռանդութիւն՝ տուներու մէջ, գլուխներէն ներս, աղօթքի խաղաղ չամանդաղ: Հով չկար, հողմաղացին անիւը կանգ առած էր:

Ափ մը արեւ Տօքթ. Ըշըրի պատշգամին վրայ: Վարժարանին առջեւ՝ ձայն ու ճիչ, ժխոր ու աղմուկ եւ զուարթ երթեւեկ աղջիկներու: Ունեւոններ եկեղեցի ու ...

... որ Տիգրանը ժողովարան պիտի գար:

Արեգնազը գեղեցիկ է: Անոր գեղեցկութեան հէնքին մէջ՝ երազը վառուած մեծ անակնկալը կը բանի ճարտարութեամբ..

Զանգակը կը հնչէ, ժողովարան երթալու պահն է: Աղջիկները զոյգ զոյգ կը շարուին, տող մը կը չինեն: Տողը կը շարժի, կը ճթճթայ գետինը, կը ճխլուի ձիւնը աղջիկներու ոտքերուն ծանրութեան տակ: Ցուրտ է: Ուսեռները կը սրսփան, բայց՝ ձմեռնային արեւ կայ:

Կը հոսի որբուհիներու կազմած տողը հանդարտ ու համրաքայլ: Կանգ կ'առնէ ժողովարանի դրան առջեւը, հետզհետէ ներս կը մտնեն, Շուշիկն ու Արեգնազը թեւանցուկ՝ սանդուխէն կը բարձրանան: Ժողովարանին թառը կը լեցուի աղջիկներով: Շուշիկ իր աչքերուն լուսարձակը պտտցուց վարը նստողներուն վրայ, մէկը կը փնտռէր, համրեց նստարաններու չարքը, առաջին, երկրորդ, եւ՝ յաջորդը, ահա եօթներորդը, համրեց աթոռները, ալ կարմէն՝ ութերորդը..., հոս էր, Տիգրան...

Ամեն մէկին Արեգնազի կողք, փափուկ.

— Արեգնազ, Տիգրան:

Արեգնազի ներքէն բան մը խախտեցաւ, ճակատը քրտնեցաւ, ու այտերը կարմրեցան:

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ղեցան Ճէպէլը Տրիպլի մէջ։ Շիշաքլի զօրք ղրկելով քարուքանդ ըրաւ երկու գիւղեր։ Լեռնականներու ցեղապետը, որ տնային բանտարկութեան դատապարտուած էր, այս շաբթու Յորդանան փախաւ, 35 հետեւորդներով։

× Շիշաքլի կառավարութիւնը ձեռք անցուցած էր 1951 Նոյ. 28ին, տապալելով նախագահ էլ Աթասին։ Հետզհետէ զօրանալով, լուծեց բոլոր կուսակցութիւնները եւ նոր սահմանադրութիւն մը հաստատեց։ Իր հիմնած կուսակցութիւնը, «Թահրիրը Արաբի», միահեծան կ'իշխէր երկրին վրայ։

× Ապստամբները նախապէս թռուցիկներ ցրուած էին Սուրիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ, առտուն կանուխ, հրաւիրելով «զինուորները եւ ընկերները միանալ սրբազան շարժումին»։ Ապստամբները 24 ժամ պայմանաժամ տուած էին Շիշաքլիի, որպէսզի հեռանայ երկրէն, արիւնահեղութեան տեղի չտալու համար։

× Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Շիշաքլի Լիբանան հասած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ վարչապետը, Մոհամմէտ Ալի, հաստատեց թէ Մ. Նահանգները պաշտօնապէս հաւանած են զինուորական օգնութիւն տրամադրել։ Մօտերս զինուորական մարմին մը պիտի երթայ Փաքիստան, ճշդելու համար երկրին պահանջները։ Հնդկաստան չափազանց դժգոհ է Մ. Նահանգներու այս ձեռնարկէն, որ կրնայ խախտել հաւասարակշռութիւնը։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութիւնը Մարտ 1էն 15ի յետաձգելու համար օրինագիծ մը առաջարկեց Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը։

ՊԱՊԸ օրէ օր կը տկարանայ, համաձայն վերջին լուրերու։ Կ'ըսուի թէ մօտերս նիստի պիտի հրաւիրուի կարդինալներու ժողովը, քննելու համար յաջորդի մը ընտրութեան խնդիրը։

ՉԸՐՉԻԼ լաւատես կ'երեւայ Ժընեւի ժողովի մասին, որ պիտի գումարուի յառաջիկայ Ապրիլ 26ին, քննելու համար ասիական խնդիրներ (Հնդկաչին, Քորէա եւն.)։ Միեւնոյն ատեն միշտ առիթ մը կը փնտռէ, անձամբ տեսակցելու համար Մալենկովի հետ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը կը վերաքննուի, որպէսզի կարելի ըլլայ վերազինում կատարել։

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, Ֆատըլ Ճէմալի, յայտարարեց թէ պատրաստ են միանալու Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի պաշտպանողական դաշինքին, եթէ հրաւէր ստանան։ Լոնտոնի մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս յայտարարութեան, այն ենթադրութեամբ թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ զինակցութիւն մը կնքել Փաքիստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, ինչպէս կը թելադրեն Ամերիկացիները։

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐԸ միայն երկու կարգ (Ա. եւ Բ.) պիտի ունենան յառաջիկայ Մայիսէն սկսեալ, բոլոր գիծերուն վրայ։ Գ. կարգը պիտի ջնջուի։

ԼԵՀԱՍՏԱՆ պիտի փակէ իր հիւպատոսարանները Նիւ Եորքի, Շիքակոյի եւ Տիթրոյթի մէջ, Մ. Նահանգներու կառավարութեան որոշումով։ Պայման դրուած է որ պաշտօնեաներն ալ հեռանան երկրէն։

ՀՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐՆ ալ 15 առ հարիւր յաւելում պիտի ստանան նուազագոյն օրապահիկի գումարին վրայ, Ազգաժողովին որոշումով։

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆԸ, որ լուծուած էր Նեկիպի օրով, վերակազմուելու արտօնութիւն ստացաւ։

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ հոսանքէ մը կը վախցուի Խ. Միութեան մէջ, իբրեւ հետեւանք Պ. Իգնատիյեւի վերահաստատման։ Այս պաշտօնատարն էր որ մարդասպանութեամբ ամբաստանեց Մոսկուայի հրեայ բժիշկները, որոնք անմեղ հռչակուեցան յետոյ։

ՇՈՒՆԻ ԵՒ ԿԱՏՈՒԻ ՄԻՍԸ արգիլուեցաւ Զուիցերիոյ մէջ։

24 ՏԱՐԵԿԱՆ երիտասարդ մը, գաւակը նախկին սեղանաւորի մը, Սակարանի մօտակայ փողոցին մէջ յարձակելով սեղանաւոր Սիլպերշթայնի վրայ, խոշտանգեց, երեք հարիւր հազար ֆրանք յափշտակեց եւ փախաւ։ Ճամբան սպաննեց ոստիկան մը երբ կը հետապնդուէր, յետոյ վիրաւորեց գրաշար մը, եւ ձերբակալուեցաւ մեծ դժուարութեամբ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը.

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէին։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէփանս։

Բացումը կը կատարէ Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբը։ Կը նախագահէ՝ ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Կը խօսի Հայաստանի Փրկութեան Կոմիտէի անդամ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

Կ'երգեն եւ կ'արտասանեն Նոր Սերունդի ընկերներէն Մ. Պօղոսեան, Մ. Գարակէօզեան, Ժ. Տէրտէրեան։

Հանդէսէն վերջ խնջոյք, առատ «պիւֆէ»ով։ Մուտքը ազատ է

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

×

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի։

Կիրակի, 28 Փետր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Համօ Օհանջանեան»ակումբին մէջ։

Կը նախագահէ ԱՍԱՏՈՒՐ ՄԱՂԱՔԵԱՆ (Նոր Սերունդ)։ Պիտի բանախօսէ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ։

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի մէջ, Փետրուար 28ին, կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Արիներու եւ Արենոյշներու։ Գլխաւոր դերակատարներն են՝ նախկին Արիներէն Պ.Պ. Մակարեան, Օ. Ճարայեան, Կ. Յարութեան, Ս. Թոքաթլեան եւ խմբապետուհիներ՝ Ալ. Յարութիւնեան, Մ. Աշեան։

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Խմբերգ։ մարզանք, պարեր, արտասանութիւններ՝ (Վարդանին նուիրուած) եւ բուրգերու կազմութիւն։

Մուտքը ազատ է։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ շուքով կը տօնուի յառաջիկայ Ապրիլին։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ։

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին։ Սանթր Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ)։

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ։

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

ԱՐԱՐԱՏ ԲԱՐՁՐԱՑՈՂ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԱԽՈՒՄԲԸ

Կը ներկայացնէ իր քաշած շարժանկարները, երեքշաբթի 2 Մարտ, ժամը 21ին, Շայեոյի պալատին մէջ (Թրոքատէրօ)։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մուրատեան վարժարանին մէջ

28 Փետրուար, կիրակի, ժամը ճիշդ 15·30ին։

Ա. ՄԱՍ.—

ԱՆԻԾԵԱԼԸ

Ընտանեկան տրամ բեմադրուած Շիլլէրի «Աւազակներու» հետեւողութեամբ։

Երեք արար եւ վեց պատկեր

Բ ՄԱՍ.—

LA FAUSSE MONNAIE

Comedie en un acte de G. d'Hervilliez

Գ. ՄԱՍ.—

LE DIABLE ROUGE

Operette en un acte de P. Denéchau

26 Rue Troyon, Métro Pont de Sèvres.

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Խաչ հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, առտուն ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ գերապայծառ Կարապետ Վ. Ամատունի։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14·30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց։

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ։

Քաղուած Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն։

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թախտ Սէյրան։

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազարական ֆրանք հետեւեալ հայրենակիցներէն, Սանուհի Մարի Նէովէզեանի նշանախօսութեան առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Նէովէզեան (Վիէն), Պ. Օննիկ Միքայէլեան (Փարիզ), եղբայրը Պ. Միքայէլեան (Փարիզ), Այրի Տիկին Միքայէլեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Նազարեան (Ալաքօթ), Տէր եւ Տիկին Սամուէլեան (Լովիլ), Սանուհի Մարի Նէովէզեան (Վիէն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տրակինեանէն Պ. Զարեհ Ռաֆայէլեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնած են իր ողբացեալ Տիկնոջ դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ԴԵՂԱՐԱՆ
SILVESTRE
46, Rue de Trévise, Tél. PRO. 86-41
Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը
Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է թաղիս հայ յաճախորդներու։
Կը խօսուի նաեւ հայերէն։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՑԵՍԱՁԳՈՒԱԾ Է Հ.Յ.Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի խնջոյքը։ Տեղի պիտի ունենայ Մարտ 21ին։

ԺԱՆԹԻՅԻԻ Հայկ. դպրոցի Կրթ. մարմինը կը հրաւիրէ թաղինհայրենակիցները դպրոցին սրահը, այս շաբաթ ժամը 8·30ին, իր կազմակերպած բանախօսութեան։ Նիւթը՝ «Վարդանանց պատերազմը»։ Դասախօս՝ դպրոցին ուսուցիչը Պ. Խ. Վշտունի։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Դընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը։ Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն։ 900·000 ֆր.։ Հեռախօսել՝ GOB. 05-63

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը՝ քովնտի աշխատանոցով եւ չորս բնակելի սենեակներով։ Փափաքողները դիմեն ԻՄԻՐՏԵԱՆԻ, 60, Ավընիւ Սէն Ժիւսթ, Մարսէյլ։

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պաճաշարան մը արդիական, մաքուր, կահաւորումով, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաստատուած շահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն։

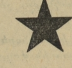
Դիմել՝ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ.—
57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

MATCH DE FOOTBALL, U. J. A. D'ALFORTVILLE

Ալֆորվիլի մարզական Իւ. Ժի. Ա. Միութիւնը ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս կիրակի օրուան գնդակի մեծ մրցումին, որտեղ պիտի ունենայ ժամը 13·15ին Սէնթ Ուէնի Սթատ տը Փարիի մէջ, (մեթրօ Փորթ Քլինեաքուր)։

Կը մրցի ՌԵՏ – ՍԹԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԱՄԱԹԷՕՐՆԵՐՈՒ ԽՈՒՄԲԻՆ ԴԷՄ։

Վարագոյրը կը բացուի Իւ Ժի Այի մրցումով։

L'UNION DE LA JEUNESSE ARMENIENNE d'ALFORTVILLE attire votre attention sur le match de football qu'elle va disputer Dimanche 28 Février a 13 h. 15 contre la 1e amateur du Red Star, en lever de rideau du match professionnel Red Star - Cannes au Stade de Paris a St Ouen.

Ce match compte pour la 1e place du classement en Promotion d'Honneur, nous vous prions de venir nombreux les encourager.

LE COMITE DE L'U. J. A.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր․ Հատը 12 ֆր․

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE 28 FEVRIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7307 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2718

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՌՈՒՑԵԱԼ ԳՕՏԻ

Նոր նախագահին ընտրութեան առթիւ, կը հարցնէինք թէ բան մը պիտի փոխուի՞ Բարեգործականի հոգեբանութեան եւ ուղղութեան մէջ։

Ուրիշ խօսքով, այդ հաստատութիւնը պիտի դառնա՞յ իսկապէս չէզոք ազդակ մը համագործակցութեան, «քաղաքական կամ հատուածական նկարագրէ բացարձակապէս հեռու»։

Կը կարծենք թէ նոր նախագահը, Պ. Ալեքս Մանուկեան, Թարգմանի պէտք չունի, հետեւելու համար եղած քննադատութեանց։

Արդարեւ, դժբախտութիւն է որ ուրիշ վարիչներ ընդհանրապէս երկրորդ բերնով լսած են շատ մը բաներ, եւ կանխակալ կարծիք մը գոյացած է իրենց մէջ։

Այսպէս, Միութեան հիմնադիրը, Պօղոս Նուպար հայերէն չէր գիտեր։ Ուրիշներ կիսկատար գիտէին։ Եւ կամ իրենց առեւտրական գործերուն մէջ խրած՝ հարեւանցի կը հետեւէին։

Այս առիթէն կ'օգտուէին քարացած կամ երկդիմի տիպարներ։ Մթնոլորտ կը ստեղծէին եւ իրենց ուզած ուղղութիւնը կուտային այս կամ այն գործին։

Տարիներու փորձառութիւնը հաստատեց թէ կեդր. վարչութիւններէն աւելի պաշտօնէութիւնն է որ գործօն դեր մը կը կատարէ։

Բանգէտներու, բանբերներու եւ մունետիկներու ամուր ցանց մը կազմուած է կեդրոնէն մինչեւ մասնաճիւղերը։ Տեսակ մը բիւրոյական փչաթել, փոս մը բանալով Միութեան եւ բուն ժողովուրդին միջեւ։

Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ, սկիզբէն ի վեր կան որջացած տիպարներ, որոնք այսօր ալ թոյլ չեն տար որ պատուհանները լայն բացուին։

Իրենց տարիքին կամ խառնուածքին բերումով, կը վախնան որ պաղ կ'առնեն։

Հորիզոն չունին անոնք։ Զեն ունեցած։ Ոչ ալ հոգեկան ջերմութիւն։

Այնպէս որ, սառուցեալ գօտի մը կազմուած է իրենց բոլորտիքը։

Անոնք ամէն բան չիլ կը տեսնեն, իբրեւ հետեւանք նախապաշարումներու, նեղմտութեան, երբեմն ալ ագիտութեան։

Իրենց համար տեսակ մը արհեստ է դարձեր պղտորել ամէնէն պարզ խնդիրները։

Հաւատաքննութեան ախտն ալ մամուռ կապած է իրենց սրտին մէջ։

Ամէնէն անճարակն ալ տասնաբանեայ մը ունի ձեռքին տակ եւ անելի կը մատնէ քեզ, նոյն իսկ ծաղկոցի մը բացման առթիւ։

Իսկ ուսուցիչներու խնդիրը կատարեալ ողբերգութեան մը վերածուած է։

«Մենք»ը եւ «դուք»ը երբեք այսքան աւերներ գործած չէին կրթական ճակատին վրայ։

Որ եւ է յանձնախումբ կազմուած ատեն, Բարեգործականի ինքնակոչ թիկնապահները այնքան կարեւորութիւն չեն ընծայեր թեկնածուներու արժանիքին որքան անոնց ընկերային դաւանանքին։

Իր քառակուսի եւ քարացած հոգեբանութեամբ Միութիւնը դարձեր է տեսակ մը «օլիկարշի» կամ աւատապետութիւն։

Ներկայ է, երբ կրնայ իր կամքը եւ պայմանները պարտադրել։ Կը դառնայ «բանւոր» բացակայ, եթէ տեսնէ որ պիտի պարտուի։

Իրական համագործակցութեան ազդակ մը դառնալու համար, Բարեգործականը ամէն բանէ առաջ կը կարօտի ներքին «օդափոխութեան» մը։

Դժուար չէ կատարել այդ գործողութիւնը, պատուհանները լայն բանալով եւ երիտասարդացնելով Միութիւնը։

Կը խօսինք տակաւին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Շիշէքլիի փախուստէն ետք, նոր իշխանութիւնը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, բարեկարգութիւնը պահպանելու եւ պետական կեանքը վերակազմելու համար։

Այս նոր յեղաշրջումին ամէնէն մխիթարական պարագան այն է որ տեղի ունեցաւ առանց արիւնահեղութեան։ Պաշտօնանկ դիկտատորը վերջին պահուն խելացի գործ մը կատարած եղաւ, անմիջապէս տեղի տալով ժողովուրդի կամքին առջեւ։ Այլապէս, դժուար էր նախատեսել հետեւանքները, քանի որ բանակը վճռական դիրք բռնած էր իրեն դէմ, բոլոր ճակատներուն վրայ։

Ամփոփենք վերջին լուրերը.—

Խորհրդարանը մասնաւոր նիստ մը գումարեց Փետրուար 26ին, առժամեայ նախագահ մը ընտրելու համար։ Բուն ընտրութիւնը պիտի կատարուի երկու ամիս ետք։ Ժողովին ատենապետը, Տոքթ. Մահմուտ էլ Քուզպարի յայտարարեց թէ փոխանորդաբար պիտի վարէ նախագահութիւնը, համաձայն սահմանադրութեան 86րդ յօդուածին։ Ընդհ. կարծիքը այն է թէ պիտի վերընտրուի նախորդ նախագահը, Հաշիմ էլ Աթասի, որ պաշտօնանկ հռչակուած էր Շիշէքլիի կողմէ, 1951ին։ Վարչապետութեան թեկնածու կը համարուին Մարուֆ Տաւալիպի կամ Տոքթ. Նազըմ էլ Քուտսի, որոնք նոյնպէս հեռացուած էին։ Տոքթ. Քուզպարի իր ճառին մէջ մասնաւոր կոչ մը ուղղեց Սուրիոյ բոլոր դասակարգերուն եւ կուսակցութեանց, որպէսզի ըմբռնեն կացութեան ծանրութիւնը։ Յետոյ ըսաւ թէ պիտի գործէ խորհրդարանին եւ զինուորական իշխանութեանց հետ, ներկայ վարչաձեւը եւ սահմանադրութիւնը պաշտպանելու համար։

Ուրբաթ առտու կանուխ նոր սպարապետը, զօր. Շեւքէթ Շուքայիր աւետեց, թէ անմիջապէս պիտի արձակուին բոլոր քաղաքական վարիչները որոնք ձերբակալուած էին մէկ ամիս առաջ։ Ինչպէս կը յիշուի, Շիշէքլի ձերբակալած էր 12 երեւելիներ, այն ամբաստանութեամբ թէ կը դաւեն պետութեան դէմ։ Այս ձերբակալութիւնները տեղի տուին բուռն բողոքներու եւ պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ կարգ մը շրջաններու մէջ։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ բանակը թոյլ պիտի չտայ որ ուեւէ սպայ առիթէն օգտուի, նոր դաւ մը սարքելու համար։

Փախստական դիկտատորը, որ Պէյրութ հասած էր, Սէուտի Արաբիոյ վեհապետին արտօնութեան կը սպասէ, այդ երկիրը հաստատուելու համար։ Նախապէս Լիբանան փոխադրած էր իր կինը եւ վեց զաւակները։ Հեռագիր մը համաձայն, նախ Դամասկոսի արաբական դեսպանատունը ապաստանած, յետոյ լուր տրուած էր թէ Եգիպտոս կ'երթայ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, աւելի քան հարիւր երեւելիներ գիշերանց անցան սահմանագլուխը, Լիբանան ապաստանելու համար։ Հալէպի մէջ հրկիզուեցաւ փախստական դիկտատորին կուսակցութեան կեդրոնը։ Բանակը ամբողջովին տէրն է կացութեան։ Ամէն տեղ ուրախութեան ցոյցեր կը կատարուին նոր յեղաշրջումին առթիւ։ Հեռագիրներու վրայ հաստատուած գրաքննութիւնը ջնջուեցաւ երէկ։

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ նոր իշխանութիւնը կուսակից է Մեծն Սուրիոյ, ուրեմն Արգաւանդ Մահիկին (միացում Սուրիոյ, Իրաքի եւ Յորդանանի)։

Շիշէքլի հրաժարումը հաղորդած ատեն ըսեր է թէ կրնար զսպել ապստամբու—

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ԲՈՅՍԵՐ

Հայկական կեանքն ալ բուսաբանական պարտէզ մը ունի, ուր հետզհետէ կ'անին չնաշխարհիկ բոյսեր եւ ծաղիկներ։

Ընդհանրապէս բուն հայկական ածուէն դուրս ինկած կամ թաղարի մէջ ծաղկած տունկեր են ասոնք։

Մեծ մասով ոչ հայերէն գիտեն, ոչ ալ կարեւորութիւն կ'ընծայեն հայկական կեանքին։

Եւ սակայն, կ'ուզեն երեւալ։ խօսիլ, գրել, դեր կատարել։

Միայն երէկ բուսած վայրի ծաղիկներ չեն անոնք, այլ եւ տարեց տունկեր, հասուն եւ լայնատերեւ։

Կան որ կը գոհանան իբրեւ սեղանի զարդ։

Ուրիշներ, աւելի համարձակ, ժպիտներ կը բաշխեն շլացուցիչ հաւաստիքներով։

Ի ծնէ լեզուանի, զարմանազան կապեր կը հաստատեն։

Եւ, անոնց ապաւինելով, շնորհներ ալ կը խոստանան,— անձնագիր, հպատակութիւն, չքանշան …

Երբ ուշադրութեամբ դիտէք, պիտի տեսնէք որ ամէնէն առաջ իրենք չեն հաւատար այդ հաւաստիքներուն։

Եւ սակայն, կը խօսին ու «կը գործեն», բերնի կամ ձեռքի վարժութեամբ։

Բարեմիտներ կ'ըսեն.— Թող գործեն, ի՞նչ վնաս …

Բարեմիտները կը մոռնան որ Եւրոպա կը գտնուինք, եւ մարդիկ խոշորացոյցով կը դիտեն օտարին արարքը։

Երբեմն միայն «ձանձ»ը կը բաւէ, որպէս զի աս ու ան փրփուր տեղան։

Անշուշտ օր մը այս գոյնզգոյն բոյսերն ալ պիտի խամրին։

Ինչե՞ր թառամեցան տարիներու ընթացքին, միայն դեղնած, չորցած տերեւներու խշրտուք մը ձգելով իրենց ետին։

Եւ սակայն, արթուն եւ զգոյշ։

«Արկածը մէկ անգամ կը պատահի», կ'ըսէր Տարօնի Տատրակը, Գեղամ, նահատակագրական պահու մը։

Տհաս տունկեր կան որոնք շրջապատն ալ կը թունաւորեն, եթէ խոր արմատներ ձգեն։

ՎԱՀԷ

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

★

«ԵԹԷ ԶԳԷԻՆՔ ՊԻՏԻ ՍՊԱՆՆՈՒԷՐ»

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ Եգիպտոսի մէջ։ Յեղափոխական Խորհուրդը կարգ մը փոփոխութիւններ կատարեց դահլիճին մէջ։ Հաղորդակցութեանց նախարարը, Կամալ Սալեմ, միեւնոյն ատեն փոխ — վարչապետ նշանակուեցաւ, յաջորդելով գնդ. Նասըրի որ այժմ կը վարէ վարչապետութիւնը փոխան զօր. Նեկիպի։ Ուրիշ փոփոխութիւններ ալ տեղի ունեցան։ Կը թուի թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ իր ուշադրութիւնը կեդրոնացնել անտեսական խնդիրներու վրայ։ Ամէնէն հրատապ հարցն է այս խնդիրը, Սուէզի պարպումէն զատ։ Կամալ Սալեմ, փոխ-վարչապետը, մասնագէտ մը կը համարուի հողագործական խնդիրներու։ Ինքն է հեղինակը հողերու բաշխումի օրէնքին, որ ամէնէն կարեւոր բարենորոգումն էր, Ֆարուքի անկումէն ի վեր։ Ուրիշ նոր նախարար մը, Էմարի, մասնագէտ է տնտեսական խնդիրներու։ Դահլիճը այժմ կը բաղկանայ 19 անդամներէ, որոնց չորսը սպաներ են, երկուքը օդաչու, 13ը քաղաքացի։ Յեղափոխական Խորհուրդը այժմ կը բաղկանայ 11 անդամներէ, Նեկիպի հրաժարման հետեւանքով։

Պաշտօնանկ նախագահը, որ Սուտանցի է եւ բարեպաշտ իսլամ, ուրբաթի աղօթքը կատարեց իր բնակած տան մէջ։ Հսկողութեան տակ պիտի մնայ առնուազն երկու ամիս։

× Գնդ. Սալահ Սալեմ, ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, յայտարարեց թէ Նեկիպը պաշտօնէ արձակեցին որպէսզի չսպաննուի բանակին սպաներուն կողմէ որոնք զայրացած էին իր իշխանատենչ ձգտումներուն դէմ։ «Զօր. Նեկիպ կը սպառնար հրաժարիլ, եթէ գոհացում չտայինք իր պահանջներուն։ Ասոր վրայ մենք մեր զօրանոցները քաշուեցանք եւ որոշեցինք ամէն իշխանութիւն ձգել Նեկիպի։ Այն ատեն ազատ սպաները ժողով գումարելով, ազդարարեցին թէ պիտի երթան սպաննեն Նեկիպը, եթէ մեր պաշտօնատեղին չերթանք անմիջապէս եւ պաշտօնանկ չընենք Նեկիպը»։

Գնդապետը մանրամասնօրէն պարզելով եղերական անցուդարձը, յայտնեց թէ նախապէս որոշած էին խմբովին հրաժարիլ քան տապալել Նեկիպը։«Բայց բանակին սպաները ուժգնօրէն մերժեցին այս որոշումը, հետեւաբար ընդունեցանք Նեկիպի հրաժարականը։ Առ այժմ նոր նախագահի պէտք չունինք։ Փոխանցման շրջանը կ'անցնի երբ Անգլիացիները պարպեն Սուէզի շրջանը կամ համաձայնութեան մը յանգի անգլեւեգիպտական վէճը։ Այն ատեն կը մտածենք նոր նախագահի ընտրութեան մասին»։

× Յեղափոխական Խորհուրդը յայտարարութիւն մը հրատարակեց երէկ, ազդարարելով թէ որեւէ խռովութիւն կամ դաւ պիտի պատժուի ամենայն խստութեամբ։ Այս ազդարարութենէն անմիջապէս ետք ձերբակալուեցան Նեկիպի մէկ ազգականը, ազգ. պաշտպանութեան նախարարութենէն բարձր պաշտօնատար մը եւ Հանգատեան կոչուած սպայ մը՝ Սալահ Ֆաւզի։ Ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ կը սպասուին։

× Անգլիոյ մէջ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ դէպքերուն։

Ճ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ԱՆԴԱՄ ՀՈՒՎԸՐԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ (Յատուկ).— Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք թէ Մ. Նահանգներու նախկին նախագահ Հըրպըրթ Հուվըր նշանակած է Պ. Ճորճ Մարտիկեանը անդամ իր անունով կոչուած յանձնախումբին որուն կազմութիւնը թելադրած էր նախագահը եւ որ հաստատուեցաւ խորհրդարանին կողմէ։ Այս յանձնախումբին պաշտօնն է քննել ամերիկեան կառավարութեան բոլոր պաշտօնատուները,— քաղաքային թէ զինուորական — ոչ միայն պետական ծախքերը կրճատելու, այլեւ աշխատանքները աւելի արդիւնաւոր եւ արագ թափով յառաջ տանելու համար։ Յանձնախումբը կը քննէ ամէն վարչական բաժին եւ ուր որ տեսնէ աշխատանքի կրկնութիւն եւ անհարկի ծախքեր, կը հրաւիրէ կառավարութեան ուշադրութիւնը եւ կը թելադրէ անոնց բարձումը։ Աւելորդ է բացատրել թէ անոնք որ անդամ կ'ընտրուին այս յանձնախումբին մասնագէտներ են առեւտրական թէ կառավարական ասպարէզի մէջ։

....

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը 144ի դէմ 344 ձայնով քուէարկեց օրէնք մը, որուն համաձայն Սահմանադրութիւնը կ'արտօնէ վերազինումը, զինուորութեան ենթակայ համարելով 18 տարին լրացուցած երիտասարդները։ Դաշնակիցներուն հետ կնքուած համաձայնութեամբ, Գերմանիա 500.000 զինուոր պիտի տրամադրէ եւրոպական միացեալ բանակին։

ՈՍԿԻԻՆ ԱՆԿՈՒՄԸ կը շարունակուի։ Առջի օր դինը իջած էր 423.000 ֆր.ի,— ամենացածը 1947էն ի վեր։ Նափոլէոնը կ'արժէր 2900էն պակաս։

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՄԵՂԱՆՉՈՒՄՆԵՐ

●

Վաստակաւոր հրապարակագիր մը, որուն խմբագրականները կը ձգտին ըլլալ յաճախ քերթողաշունչ, վերնասլաց ու բարձրաթռիչ, ամիսներ առաջ ուզեց որ ճաշակենք հետեւեալ նախադասութիւնը ·

— « Այս ծովափին վրայ կորսուած կարծուող ուրիշ անկիւններու մէջ» :

Ինչպէս կը նկատէք, հայերէն է իւրաքանչիւր բառ եւ շարադասական թերացում չկայ այդ խօսքին մէջ, որ, սակայն, հայերէն չէ, վասնզի, մեր լեզուն չի կրնար հանդուրժել «կորսուած կարծուող» խորթութեան կամ անհարազատութեան :

Ի հարկէ դուք եւս պիտի հարցնէք թէ ինչո՞ւ համար խմբագրապետը չէ գրած ·

— « Այս ծովափին վրայ իբր թէ կորսուած ուրիշ անկիւններու մէջ» :

Եւ անտարակոյս, ոչ ոք պիտի ընդդիմանար իրեն, եթէ, օրինակ, ուզէր գործածել «կարծես թէ», փոխանակ «իբր թէ»ի :

Անշուշտ, կարելի է մէկէ աւելի պատասխաններ տալ հարցումին : Ըստ իս, սակայն, լաւագոյնն է հետեւեալը ·

— Պէտք է փոքրիկ պահ մը մտածել եւ որոնել, ինչ որ, դժբախտաբար, գրեթէ բացարձակապէս անկարելի է, որովհետեւ, ինչպէս գիտէք, մեր խմբագիրները ժամանակ չունին ...

Առ հասարակ, ամէն լեզուաբան կ'ընդունի թէ ժողովուրդն է լեզուի մը արարիչը : Մինչդեռ, գրագէտը կը յղկէ միայն զայն :

Եւ սակայն, ահաւասիկ յատկանշական նմոյշ մը որ, եթէ կը վաւերացնէ վերոգրեալ ճշմարտութեան երկրորդ մասը, կը հերքէ նաեւ անոր առաջին հաստատումը ·

— « Այս ցերեկուայ յետոյի մեր խօսակցութեան ընթացքին » :

Արդարեւ, ոչ ոք կրնայ պնդել թէ ժողովուրդն է կերտած այս խօսքը : Մինչդեռ, բացայայտ է թէ զայն այդպէս յղկողը դեղապաշտ գրագէտ մըն է, ըլլալով մէկտեղ բազմավաստակ եւ ալեւոր : Իսկ խնդրոյ առարկայ նմոյշը կուգայ գրական գործէ մը, զոր հրատարակած է արուեստի լուրջ հանդէս մը : Կը թուի թէ այս պարբերականը այնքան ալ չի մտահոգուիր լեզուական կատարելութեան նուիրական ձգտումովը :

Ու պէտք չէ կարծել թէ վէպի մը ռամիկ կամ ժողովուրդին խոնարհ մէկ զաւկին բերանը դրուած խօսք մըն է այդ նախադասութիւնը : Ընդհակառակն, սոսկ գրագէտին սեփականութիւնն է ան դժբախտաբար :

Կարելի է անվարան ըսել թէ «յետոյ» ժամանակական մակբայը գոյութեան իրաւունք չունի վերոգրեալ խօսքին մէջ : Խղճամիտ գրիչ մը պիտի գործածէր « ետքը » կամ « վերջը » մակբայները, խօսքին ձեւն ալ բարեփոխելու պայմանաւ անշուշտ :

Կան քանի մը մակբայներ որոնց մասնակի հոլովումը երբեմն տանելի է :Բայց, աւելի քան անհանդուրժելի է «յետոյ» մակբայը «յետոյի», «յետոյէ», «յետոյով» եւն. ձեւերուն մէջ : Գոնէ այս պարագային, ամենեւին անհրաժեշտ չէ որ խորասուզուած ըլլանք քերականական գիտելիքներու եւ կանոններու նրբութեանց մէջ : Ուեէ համբակ դիւրաւ պիտի կրնար խուսափիլ այդ մեղքէն :

Արուեստագէտ գրագէտները ո՞ւր կը պահեն իրենց ականջները երբ գրիչ կը շարժեն ...

Հա՞րկ է յիշեցնել թէ նոյնպէս անհանդուրժելի է «ցերեկուայ» բառը, քանի որ պէտք է գրել «ցերեկուան» : Դժբախտաբար, փոքրաթիւ չեն ուա՛յ, ուա՛յ, ուա՛յ կանչին սիրահար գրիչները :

Այժմ, ջանանք մեղաւոր նախադասութիւնը ուղղել : Ահաւասիկ, քանի մը օրինակներ ·

— « Այս ցերեկէն ետքը, մեր խօսակցութեան ընթացքին » :

— « Այս ցերեկէն վերջը, երբ կը խօսակցէինք » :

Կարելի է սակայն առարկել «ցերեկ» բառին գործածութեան դէմ : Որովհետեւ, անորոշ է ան : Ցերեկը այն պահն է որ կ'երկարի կէսօրէն մինչեւ երեկոյ : Արդ, հեղինակին մտքին մէջ, ճշդիւ ի՞նչ ժամանակի կը համապատասխանէ «ցերեկէն ետքը» բացատրութիւնը : Ըստ իս, ան պիտի ուզէր ըսել պարզապէս «կէս օրէ վերջ» :

Չէ՞ք կարծեր որ կարենայինք գրել նաեւ ·

— « Երբ կը խօսակցէինք այս յետ միջօրէին » :

Ուրիշ խմբագիր մը, բնականաբար վաստակաւոր, մեր ուշադրութեանը յանձնեց սա նախադասութիւնը ·

— « Մինաս Զերազի ենթարկուած ողբերգութիւնը » :

Ի՞նչ է այս խօսքին իմաստը : Ըստ քերականական տրամաբանութեան՝ հետեւեալը ·—

« Ողբերգութիւնը ենթարկուած է Մինաս Զերազի » :

Ի հարկէ պիտի առարկէք թէ զօրութեամբ կ'իմացուի այդ խօսքին բուն իմաստը : Ի հարկէ ...

Բայց, այն ատեն, ինչո՞ւ չարտայայտուիլ միայն հանելուկներով :

Եթէ խմբագիրը երկարաբանութենէ՞ չի խորշէր, կրնար գրել ·

— «Ողբերգութիւնը որուն ենթարկուած էր Մինաս Զերազ» :

Անտարակոյս, ժուժկալ գրիչը պիտի գոհանար հետեւեալ երեք բառերով ·

— « Մինաս Զերազի ոդբերգուբիւնը » :

Միեւնոյն մեղքին մէջ ինկած էր մեր լեզուին կարեւորութեանը նուիրուած գեղահիս եւ շահեկան խմբագրական մը որ, ափսո՛ս, կը սկսէր այսպէս ·

— « Կարծուածէն աւելի մեծ է ամերիկահայ գաղութին ենթարկուած վտանգը » :

Անշուշտ, ընդնշմարեցիք վրիպումը :

Հետեւաբար, Նոր Աշխարհի խմբագրապետը ուզած է ըսել ·

— « Կարծուածէն աւելի մեծ է վտանգը որուն ենթարկուած է ամերիկահայ գաղութը » :

Կամ — « Կարծուածէն աւելի մեծ է վտանգը որ կը սպառնայ ամերիկահայ գաղութին » :

Գեղեցիկին հետամուտ եւ լեզուական կատարելութեան ուշադիր գրիչ մը սա մեղքը գործեց վերջերս ·

— « Ասոնք ճշմարտութիւններ են որոնք մանչուկս ալ գիտէ » :

« Որոնք» բառը «որ» յարաբերական դերանունին ուղղական յոգնակին է որ, ցաւ ի սիրտ, տեղին չէ գործածուած : Վասն զի, հակառակ մեր բարեացակամութեան, չկրցանք բայ մը ճարել անոր :

Ուրեմն, դիմենք քերականական համեստ հմտութեան մը եւ գործածենք « զորս » հայցական յոգնակին ·

— « Ասոնք ճշմարտութիւններ են զորս մանչուկս ալ գիտէ » :

Աւելի յստակ պիտի չըլլա՞ր գրել ·

— « Մանչուկս անգամ գիտէ այդ ճշմարտութիւնները » :

ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԱԴԱՄԵԱՆ 1871ԻՆ

●

Անոնք որ «Հայրենիք» ամսագրի մէջ կարդացին Պ. Ն. Պէշիկթաշլեանի ընդարձակ ուսումնասիրութիւնը Պ. Ադամեանի կեանքի եւ գործի մասին՝ ջերմապէս գնահատեցին զայն : Պետրոս Ադամեան չէր կրնար լաւագոյն վերլուծող մը ունենալ : Պէշիկթաշլեանի այս գրութեամբ երեւան եկաւ Ադամեանի իսկական մեծութիւնը : Ան արեւմտահայ թատրոնի մեծագոյն փառքն է · սակայն քիչ մը ամէն մարդ գիտէր, բայց Պէշիկթաշլեան արժանիքը ունեցաւ նաեւ վեր հանելու Ադամեանի անձին ու նկարագրին մեծութիւնը :

Որքան կը փափաքէինք որ հեղինակը ուսումնասիրէր արեւմտահայ թատրոնի ամբողջական պատմութիւնը : Այդպիսի գործի մը տպագրութիւնը՝ հայութեան պարտքը պիտի ըլլար :

1871ին Պետրոս Ադամեան՝ տակաւին « պատանի » մը եւ իր «Թարմ հասակին մէջ»՝ նոր մուտք գործած էր հայկ. թատրոնի բեմէն ներս : Օրթագիւղի «Բարեխէր ընկերութեան» թատրոնին մէջ « Սանդուխտ »ի ներկայացումէն վերջ՝ Էմմանուէլ Եսայեանն գրի կ'առնէ իր առաջին տպաւորութիւնը Ադամեանի մասին, զոր կուտանք հոս նոյնութեամբ, յուսալով թէ հաճելի ընթերցում մը պիտի ըլլայ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն համար ·—

« Քանի մը դիտողութիւններ ալ Պ. Պ. Ադամեանցի վրայ ընենք · այս պատանին, որ առաջին դերը կը կատարէ, այդ պաշտօնին համար ալ առաջին կարեւոր յատկութիւնը ունի՝ այսինքն նախկին տեսլենէն հանդիսատեսին համակրութիւնը գրաւել : Թատրոնը գեղարուեստից վեհագոյն հանդիսարանը՝ ժողովուրդը զուարճացնելով կրթելու բարձր պաշտօնը ստանձնած ըլլալով՝ պէտք է որ նախ եւ առաջ հաճելի ըլլայ՝ հաճելի ըլլալու համար ալ հարկ է հրապուրիչ եւ յանկուցիչ ըլլալ : Այս դիտմամբ կրնամք ըսել որ այդ երեք կոյս քոյրերը նախանձընդդէմ՝ զարդարեր են այս շնորհալի պատանին. բանաստեղծութիւնը տուեր է իրեն՝ սիրտ զգալու եւ միտք ըմբռնելու, նկարչութիւնը իրեն՝ վայելչութիւն ձեւոց եւ կերպարանաց՝ զգացածը, ի հանդէս ածելու, երաժշտութիւնը իրեն ականջ ու լեզուն՝ գեղեցիկ արտասանութեամբ եւ ձայնին քաղցրութեամբ (որն որ խիստ հարկաւոր պայման մ'է) ունկնդրաց սիրտը գոհացնելու : Կարելի է ոմանց համար այս երեք մասին մէջ ալ իր վրայ չափազանցութիւններ նշմարուին, այսինքն թէ զգացմունք արտայայտելու մասին թէ'իւրաքանչիւր ձեւին տուած զանազանութեանց եւ փոփոխութեանցը եւ թէ հնչմունքի մէջ չեչտակի բախիւնները չինծուեն երեւան. եւ թերեւս ալ իրաւացի է մեղի խիստ մերձաւոր անձի մը՝ իր վրայ՝ ուղղակի իրեն՝ բերանացի ըրած դիտողութիւնը, « քեզի ալ եթէ խորհուրդ մը ունիմ տալիք, պիտի չըսեմ որ այս ինչ կամ այն ինչ բանը պակաս կ'ընես, այլ պիտի ըսեմ · ջանա որ աւելի չընես» : Յայտնի է որ առանց պակասութեան մարդ չի կրնար ըլլալ, բայց պէտք է նաեւ խոստովանիլ ճշմարտութեան սիրոյն համար որ եւ է բանի խելօք յարմարութիւն եւ սէր կամ կիրք քիչ շատ չափազանցութեան կրնան տանիլ հայրենիք սիրողին համար հայրենեաց հողն ու փոշին անգամ նուիրական է, սուրբ է, երկրպագելի է, առանց յափշտակութեան, խանդի ո եւ է գործի զօրաւոր մղում մը տալ անկարելի է, ասոր հետ միատեղ ուղղուիլ ուզենալը եւ օրէ օր աւելի կատարեալ ըլլալու փափաքը, զոր իր քով կը նշմարեմք՝ կատարելութիւն մ'է, զոր կարելի չէ ուրանալ : — Հոս ներելի ըլլայ մեզ աւելցնել ինչ որ ի մօտոյ տեսութեամբ քիչ մը ճանչցեր եմք զինքը իբրեւ իւր բարեկամ, այս բարեկամ կոչեցինք՝ վասն զի շատոնց մեր մտերմութեան սահմանը ամփոփած եմք՝ մի միայն ճշմարիտ արժանեաց պղօզուտ հանճարոյ եւ արդեանց սիրոյ տեղիք տալ սրտերնուս եւ մտքերնուս համոզման մէջ՝ մեզի կանոն դնելով : — Եթէ բնութիւնը իրեն մասնաւոր յարմարութիւն մը տուեր է՝ իր կողմանէ ալ փոխադարձաբար այդ բնութեան կոչման բոլորով սրտի անձնատուր ըլլալ մը միանգամայն մանրաքնին խուզարկութիւն մը անոր զանազան ազդեցութեանց ներքեւ կրից եւ յուզմանց արտայայտելոյ մասին՝ անխոնջ հետազօտութեան նիւթ եւ ուսումն ընելով իրեն : Եւ այդ նպատակին հասնելու համար իւր տարիքին նայելով բաւական դիտող, խորհրդածող եւ անդրադարձող բնաւորութիւն մը թէեւ ոչ միշտ ի խոր, ասոր հետ միատեղ երեւելի արուեստաւորաց կենսագրութեանց հմտութիւն եւ առիթը ներկայացած ժամանակ՝ ձեռքէ չփախցնելով անոնց հանդիսացնելներուն ներկայ գտնուիլ՝ բան սորվելու համար եւ հոս ալ նմանցնելու մեծ դիւրութիւնը որ ունի զօրաւոր յիշողութեան մը հետ իրեն մեծապէս սատար ճարտար հետեւողութեան, միանգամայն ընտիր ճաշակ մը յատկացնելու, վայելցնելու անձին ըրածը եւ հագածը :

Եւ յայսմ իւրաքանչիւր դարու տարազուց եւ զգեստից հանդերձանաց քիչ շատ հմտութիւնը՝ հետամտութեամբ պատկե-

ԵՍ ՏԵՍԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՈՐ ՉՈՒԶԵՑ ՄԵՌՆԻԼ ԲԱԲԵԼՈՆԻ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐՈՒՆ

ՏԱԿ

Բ.

Ո՞վ ուսոյց քեզի տոկալ, շարունակելու համար ստեղծագործական առաքելութիւնդ յաւիտենականութեան դարպասներուն մէջ, երբ ուրիշ ժողովուրդներ, Նեղոսի հովիտէն մինչեւ Իքսոսի կիրճերը, Բաբելոնի պարիսպներէն մինչեւ Բիւզանդիոնի ջուրերը, կը մեռնէին յուսահատ եւ ուժաքամ :

Ո՞վ ուսոյց քեզի, ժողովուրդ Հայոց, ո՞վ ուսոյց քեզի դիմադրել ժամանակին թշնամութեանց, երբ աստուածներն իսկ փոշիացան եւ ապառաժներու վրայ արձանագրուած անոնց վկայութիւններն ալ սրբուեցան :

Եւ ի՞նչպէս չաղաղակել ·—

Ո՛վ դուք աստուածներ Սիդոնի եւ Տիւրոսի, որ մեհեաններ կանգնեցիք՝ ձեր ժողովուրդը գործածելով իբրեւ գրաստ, որպէսզի իրենց կռնակով մայրի եւ ժանտաթզենի փոխադրեն Լիբանանի լեռներէն :

Ո՛վ դուք փարաւոններ հովիտն ի վեր Նեղոսի, որ բուրգեր կանգնեցիք՝ փրփրոտ-բերան Եսայններուն ժողովուրդը գործածելով իբրեւ գրաստ, որպէս զի պճեղ մը սխտորի փոխարէն ապառաժ փոխադրեն Կիլիկիոյ լեռներէն :

Սողոմո՛ն, Սողոմո՛ն, դուն որ հովտաց շուշան կը քաղէիր եւ կաքաւ կ'որսայիր Սուլամիթի կուսական այգիներուն մէջ, երջանիկ որ անուանդ վերագրուեր է աբեղեան ժողովուրդներէն գողցուած իմաստական հարստութիւն մը :

Եւ դուք դպիրները Նաբուգոդոնոսորի, որ խոզացաւ, դուսանները Շապուհի, որ շնացաւ,

Մտի՛կ ըրէք, մտի՛կ ըրէք ·—

Կար ժամանակ մը՝ երբ ժողովո՛ւրդ մը կ'ապրէր Մասեաց լեռներուն ստորոտը, ժողովուրդ մը՝ հէքիաթի պէս հրաշագան, Աստուծոյ պէս ստեղծագործ, Նեղոսի ջուրին պէս յաւիտենական : Այդ ժողովուրդը լեռները փեռեկեց մեհեան եւ եկեղեցի շինեց, Վահագնի եղէգը տաշեց երգարան ու մատեան գրեց, այնքան որ սատանային նախանձը գրգռեց : Սատանան, իբրեւ նշան փորձութեան, ինչ որ ուզեց իրմէ՝ տուաւ,— բանաստեղծ ուզեց՝ բանաստեղծ տուաւ, երաժիշտ ուզեց՝ երաժիշտ տուաւ, ճարտարապետ ուզեց՝ ճարտարապետ տուաւ, աննման լեզու մը ուզեց՝ աննման լեզու մը տուաւ, հրաշք ուզեց՝ հրաշք ըրաւ : Հրաշք՝ իր կեանքը :

Կար ժամանակ մը,— դարեր են անցեր,— երբ կ'ապրէր ան Մասեաց լեռներու ստորոտը : Կ'ապրի այսօր ալ տակաւին, երբ, չդիմանալով սատանային փորձութեան, փոշի դարձան ուրիշներ, Փիւնիկեցիներ, Քաղդէացիներ, Ասորեստանցիներ, եւ այլ բազմաթիւ եր ու ներ :

Ո՞վ տուաւ գաղտնիքն այս յաւերժութեան : Ի՞նչ ուժ է այս, որ կը յաղթէ ժամանակին թշնամութեանց :

Հայոց ժողովուրդ, ժողովուրդ Հայոց, աստուած մը կ'ապրի հոգւոյդ մէջ, աստուած մը ամենակալ՝ վեր ի վեր քան Եհովան : Ահա կը շրջիս դուն մեռած աստուածներու դամբարաններուն վրայ, աւերակ մեհեաններու փոշիներուն վրայ, ու բարբառդ կը լսուի մոռցուած լեզուներու երկիրներուն մէջ :

Նէր եկեր եմ ես ալ՝ գտնելու համար քեզ, շրջելու համար քեզի հետ, Արեւելքի կապոյտին մէջ, նոնանման արեւին տակ : Նէր եկեր եմ արեւմուտքի մշուշներուն մէջէն՝ տեսնելու քեզ, հրճուելու քեզմով, ապիշ տանելու քեզմէ, ով իմ ժողովուրդս, աննման, աննման, «մարն չէ բերեր քեզ նման» : Ես կը սիրեմ քեզ, ես կը հպարտանամ քեզմով, ես պիտի երբեք չհրաժարիմ քեզմէ,— ես այն գրագէտն եմ, որ պիտի չօրանջայ, պիտի չվշտանայ, պիտի չցաւի՝ որքան ալ անտես առնես դուն : Վասնզի ես կը սիրեմ քեզ՝ առանց փոխադարձութեան կանոնին,— պիտի սիրեմ քեզ՝ եթէ դուն նոյնիսկ ուրանաս զիս, ցաւցնես հոգիս, կոտրես թեւերս, առնես աչքերուս լոյսը : Պիտի սիրեմ քեզ, ժողովուրդ Հայոց, ով Բաբելոնի պարիսպներուն աւերակներուն վրայ ծաղկած ծաղիկ, ով ժամանակին թշնամութեանց յաղթահարող աստուածուհի, ես եկեր եմ ըսելու քեզի, Աստուածաշունչին բառերով · «Ուր որ երթաս՝ հոն պիտի երթամ, ուր որ մնաս՝ հոն պիտի մնամ, ուր որ մեռնիս՝ հոն պիտի մեռնիմ ու թաղուիմ : Քու Աստուածդ իմ Աստուածս է : Տէրը թող պատժէ զիս՝ եթէ մահէս զատ որեւէ պարագայ բաժնէ զիս քեզմէ» :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գահիրէ, 18 Փետրուար

ԱՊՐԵԼՈՒ ԲՆԱԶԴԸ

★

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ հատուած մը եւս Վ. Անանեանէ, որ նոր եւ իրապէս գնահատելի էջ մը բացաւ Խ. Հայաստանի գրականութեան մէջ, իր Որսորդական Պատմուածքներով .—

Վոլգա – Դոնի կառուցուածքները նայելուց յետոյ, Ցիմլեանսկի ջրամբարից սկիզբ առնող ջրանցքի հետ ես գնացի Կարպովկա գիւղը: Յուլիսն էր, հորիզոնից հորիզոն ծփում էր հասած արտերի ծիրանագոյն ծովը :

Կոլտնտեսութեանը ծանօթանալուց յետոյ գիւղացիականներն ինձ առաջարկեցին ձուկ որսալ Կարպովկա գետում, կարդացել էին իմ գործերից, գիտէին, որ սիրում եմ ձկնորսութիւնը :

Գնացինք գետափ: Ռուսական գետը, գէ եկ որոշիր թէ ո՛րտեղի՛ց է գալիս եւ ուր է գնում: Հանդա՜րտ, կարծես կանգնած է տեղում :

Դէ, Կոլեա, ցոյց տուր շնորհքդ, — դիմեցի ես տասներեք տարեկան մի տղայի, Նիկոլայ Պոտապչենկոյին, որի ծնողներին, ես այդ օրն արդէն ծանօթացել էի: Բաց կուրծքն ու թեւերը արեւից այրուած եւ մի քանի անգամ մաշկահան եղած, գլխաբաց, խաժ աչքերով մի տղայ էր դա :

— Ձուկն ուշ է կարթն ընկնում, հիմա ես ձեզ համար խեցգետիններ կ՚որսամ — ասաց նա գետը մտնելով :

Կոլտնտեսութեան թռչնաբուծական ֆիրմայի անթիւ բադերն ու սագերը լցուել են գետը. այստեղ խեցգետի՞ն կը մնայ: Բայց Կոլեան գիտէ իր գործը: Բանիմաց ձկնորսի շարժումներով նա կարգաւորեց ցանցերը, գետի տիղմի միջից տափակ խեցիներ հանեց դանակով բացեց նրանց խփուած փեղկերը եւ նրանց լպրծուն պարունակութիւնը մի մետաղեայ լարի անցկացնելով դրեց ցանցերի մէջ :

Դրանցով է նա գրաւելու խեցգետիններին :

Գցել ջուրն ու նստել ափի կանաչին :

Ոչխարի հօտը մակաղել է եղեգնուտի երկարութեամբ, հովիւը եկել եւ հետաքրքրութեամբ լսում է մեր խօսակցութիւնը: Դէ ոնց չհետաքրքրուի, երբ պատմում եմ, որ մեզ մօտ հանդարտ գետեր չկան, նրանք սրընթաց ու փրփրաբերան իջնում են սարերից, գահավիժում են ժայռերից, եւ դղրդում նրանց տակ: Դղրդում, գետն էլ կը դղրդի՞ ... իրենց ծնուելու օրից նրանք գետի ձայն չեն լսել, եւ չգիտեն էլ թէ ինչ բան է ժայռը, սարը, սահանքը, — չեն տեսել, պատկերացում չունեն :

Կոլեան ջրից հանեց ցանցերից մէկը եւ ես տեսայ, թէ ինչպէս կանաչաւուն մի խեցգետին գալարւում է նրա մէջ :

Դրինք կանաչի մէջ, իսկ նա եռեւի վրայ սողալով դէպի ջուրն է գնում :

— Այստեղից գետը տեսնո՞ւմ է, — հարցրի ես Կոլյային :

Դժուար թէ, այս բարձր խոտերի միջից նա միայն երկինքն է տեսնում :

— Հապա որտեղից գիտէ, որ ջուրն այն կողմն է ...

Խեցգետնին չուռ տուի եւ գլուխը դէպի ջուրն արի: Երկար շօշափուկներով կանաչը շօշափելով, շարժուեց յառաջ, դէպի ջուրը, ապա իր սովորութեան համաձայն չուռ եկաւ եւ սկսեց սողալ իր հարթ յետոյքով: Գնում է դէպի ջուրը առանց տեսնելու, առանց լսելու նրա ձայնը ... Ետ ենք տալիս դէպի մարգագետինը, ջրղայինում է, իր աքցանները բացած փնտռում է մեր մատները, որ կծի, արիւն հանի նրա համար, որ խանգարում ենք նրան շարժուել դէպի փրկարար ջուրը :

Մէջքից բռնեցի, հեռացրի գետից, եւ դրի մի փոսի մէջ, որի յատակից միայն երկնքի մի կտորն էր երեւում :

— Դէ հիմա թող որոշի, թէ որտեղից է գետը, — չարախնդութեամբ ասացի ես :

— Կ՚որոշի ... կեանքի հարց է,— խորիմաստ պատասխանեց հովիւը :

Եւ իրօք, մեծ չարչարանքներով փոսից դուրս գալուն պէս խեցգետինը առանց վարանելու շարժուեց դէպի գետը, կարծես հաստատ գիտէր, որ ջուրն այդ ուղղութեամբ է :

Հովիւը նայում էր ինձ ու ժպտում. տեսնո՞ւմ ես, ախր ես գիտեմ մեր խեցգետինների բնաւորութիւնը» :

Գուցէ պատահաբար է նա դէպի այն կողմ շարժւում, կայ մի ուրիշ փորձ ունեմ, խեցգետնին տարի դրի մի բարձր դուղձի ետեւ: Կուչ եկաւ, սմբեռուկ տըւեց: Երբ հեռացայ, շարժուեց ու նորից անսխալ գնաց գետի ուղղութեամբ: Նա բնազդով զգում էր ջուրը ...

— Դեհ, որ այդքան յամառ է դա, թողնենք գնա – հասնի իր նպատակին,— վճռեցի ես եւ այլեւս ոչ մի խոչընդոտ չյարուցեցի խեցգետնի առաջ :

Անճոռնի շարժումներով, երբեմն մէջքի վրայ չուռ գալով, երբեմն խոտերի մէջ խճճուելով, բայց միշտ յամառ ու անշեղ նա գնում էր դէպի իր նպատակակէտը, դէպի անտեսանելի ջուրը ...

Յուլիսի արեւը զենիթից կրակ էր թափում, չորանում էր ջրային կենդանին, ուշաթափւում էր ճանապարհին, բայց երբ ուշքի էր գալիս՝ հզօր բնազդով նորից շարժւում էր դէպի ջուրը ...

Վերջապէս նրա մաշկը բոլորովին չորացաւ, խռիկները ցամաքեցին, հազիւ էր շարժում երկար ոտները: Բայց ինչ շարժում էլ որ անում էր, մի քայլ էր դէպի առաջ, խեցգետինային մի փոքրիկ քայլ դէպի կեանք :

Խեցգետինը բոլորովին թուլացել էր: Բայց այնքան ՚բուռն էր նրա մէջ ապրելու տենչը, որ շարունակում էր շարժուել կոյր – կոյր, ուժասպառ եւ կիսաուշաթափ: Վերջապէս հասաւ ջրին, սուզուեց նրա մէջ եւ մենք տեսանք թէ ինչպէս հետզհետէ վերակենդանանում է նա իրեն հարազատ տարերքի մէջ ...

Ի՞նչն էր ուժ տալիս ցամաք նետուած եւ մահուան դատապարտուած այդ անճար էակին: Ապրելու բնազդը, որն ամենահզօրն է կենդանի արարածների ունեցած բոլոր բնազդների մէջ:

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ ՋՐԵՐՈՒՄ

Ես լինէի մի գետակ հայրենիքիս ձորերում ,
Կապոյտ կոհակ մի վտակ՝ հայրենիքիս ձորերում :

Խոխոջալով հոսէի, ափերիս հետ խօսէի ,
Երգի նման ներդաշնակ՝ հայրենիքիս ձորերում :

Այգուց այգի վազէի ու ծառերին դալարիկ
Բաշխէի ջուրն իմ յստակ՝ հայրենիքիս ձորերում :

Ուռիները լուսային ոսկի վարսերն հարսնեն ,
Ցոլքերիս մէջ անյատակ՝ հայրենիքիս ձորերում :

Ջրերս ընձայ բերէի պապիս մամռած ջաղացին ,
Հին չինարու շուքին տակ՝ հայրենիքիս ձորերում :

Հնձուոր մի հարս սեւորակ գար աղբիւրս սառնորակ ,
Լցնէր սափորն սպիտակ՝ հայրենիքիս ձորերում :

Այծեամն էլ գար ջուր խմէր, համբուրէի շուրթը մոլխ
Եւ ոտները իր բարակ՝ հայրենիքիս ձորերում :

ԱՇՈՏ ԳՐԱՇԻ

ՍՊԱՍՈՒՄ

Կապոյտ կապեց երկինքը, լուրթ՝
Աստղերն անոյշ կը ցոլան,
Դե՛հ, տուն արի գիշերն ի մութ՝
Իմ սեւաչեայ սիրական :

Տնակիս մօտ գետակն անքուն
Որոտում է խելայեղ ,
Լալկան ուռին գիշերն ի քուն
Պահն ի հսկում անհամբեր :

Դուռս բաց է, նրագս վառ ,
Ես մեն – մենակ տնակում ,
Սպասում եմ երկար – երկար՝
Սարսուռով լի եւ անքուն :

Դեհ շո՛ւտ արի, մի ուշանայ ,
Սիրտս խռովք մի լցնի ,
Մութ ու ցուրտ է էլ մի մնա
Ճամբաներին ամայի:

Գ. ՆԻԾԵՌՆԱԿ

ԽՐԱՏ

Հրատարակում ես այսպիսի գրքեր .—
Դու դեռ նոր ծաղկած կորար յաւիտեան,
Ուզում ես պատիւ եւ փող վաստակել —
Դու խելօք եղիր եւ թէ գործնական :

Ահա խորհուրդս, դու հրապարակով ,
Չ՚երգես, որպէսզի ամբոխը լսի —
Ոչ նշանաւոր իշխանի համար ,
Եւ ոչ էլ համեստ երէց – տէրտէրի ,

Դու բզզուշացիր, մեր տէր հայրերը
Անսահման ունին երկար լեզուներ ,
Երկար ձիգ կռներ— մեր իշխանները
Իսկ ամբոխն ունի—շատ սուր ականջներ:

Հ .ՀԱՅՆԷ

Թարգմ. Ա. ԳՐԱՄԻԼՆԻԿԵԱՆ

...բացարձ չաբաթական կամ ամսօրեայ հանդէսից նկարներու եւ արձանաց ընդօրինակութեանց՝ որուն համար ալ իրեն եւ առանձին նաեւ հանդերձապետի պաշտօնը յանձնուած է եւ որուն հետեւանք անշուշտ՝ զգալի փոփոխութիւն եւ շնորհք միւս տարիներու բաղդատմամբ կը նկատեմք ամբողջ դերասանական խմբին վըրայ, ո՞ւր այն բուրդ մօրուք եւ ընչացք եւ անարդ ու անզարդ կերպարանք եւ ընդհանուր թափթփածութիւնը, ներելի ըլլայ բացատրութիւնս, գրեթէ ի սպառ անհետացած :

Վերջապէս այս ամէնը մեկէն Պ. Պ. Ադամեանը իւր թարմ հասակին մէջ հիմակուընէ ակնածելի ընելով եւ ընդհանուրին համակրութեան արժանի՝ ապագային մէջ ալ ազգերնուս համար առաջին կարգի դերասան մը կը խոստանան, թէեւ այս մեր անձնական կարծիքը ըլլայ, բայց յուսամք որ չեմք խաբուիր եւ ժամանակը կ՚ապացուցանէ եւ արդիւնքն կընան վկայել երբ տարիքը առնելուն հետ տղայական չափազանցութիւններն մեղմացնելով եւ անոր տեղը արուեստին հմտութիւնը բնութեան հետազօտութեամբ իր քովը աւելնայ, միայն թէ հիմակուընէ յարգը չգիտնալով պաղ անտարբերութիւն մը եւ կամ խստիւ դատաստան հանդիսականաց ժողովրդեան կողմանէ եւ կամ կոյր նախանձ զինքը բաւական չխրախուսելէ զատ՝ չվհատեցնեն կամ չհեռացնեն ու չշեղեն զինքը իւր նպատակէն՝ այն իրեն լուսովը փայլելու համար եղած ասպարէզէն կանուխ եւ անժամ խաւարեցնելով: Մենք այս ամէն ընտիր բարեմասնութիւնները նկատելով կամ գուշակելով ի նմա՝ երեք տարիէ ի վեր կը ջանայինք ընդունիլ տալ զինք Օրթագիւղի թատրոնին մէջ, վերջապէս այս տարի կրցաւ յաջողիլ միջնորդութեամբ բարեկամաց ոմանց եւ ինչպէս որ կը լսեմք ի մեծ գոհութիւն թէ Բարեսէր Ընկերութեան եւ թէ ժողովրդեան » (Արարատ , Կ. Պոլիս, 1871 թ. 48):

Հ. Ե. ՓՕՂՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Զգոյշ նայեցաւ... ճիշդ էր, ահա ան, կը տեսնէ անոր գեղեցիկ գլուխը, եւ գրաւիչ՝ անոր ծածրակը :

Ախ, ե՞րբ պիտի նստէին քով քովի եւ խօսէին իրարու հետ ...

Երգ: Նորէն երգ: «Համարներ»ու ընթերցում, քարոզ եւ կրկին երգ: Աղօթք եւ ամէն: Ժողովարահը կը պարպուէր, ժողովուրդը դուրս կը խուժէր անձայն ու կարգապահ: Ամէնէն առաջ, Շուշիկը հասաւ դուռը, բազմութեան մէջէն Տիգրանը փնտռեց: Արեգնազն ալ եկաւ: Բազմութիւնը կը հոսէր դռնէն, ինչպէս գետը քարայրի մը բերնէն: Սեւազգեստ կին մը՝ կը քալէր ծանր, անոր ետեւէն կուգար Տիգրանը :

Բաւական հեռու էին: Բազմութիւնը շատ էր, անոնք՝ կորսնցուցին Տիգրանը, ի՞նչ եղաւ, չաքա՞ր էր, հալեցա՞ւ, Ուրուակա՞ն մըն էր արդեօք: Կարգի մտան իրենց ընկերուհիներու հետ եւ հեռացան ժողովարանէն: Դժբախտ Կիրակի, Արեգնազը ինչ յոյսեր ունէր, եւ Շուշիկը ինչ ծրագիր, աստնք բոլորն ալ ջուրն ինկած էին, գոնէ հեղ մը իրար տեսնէին, թեւ մը բարեւէին: Շուշիկն ու Արեգնազը յուսահատեցան այդ Կիրակին, բառը սառեցաւ անոնց շուրթերուն վրայ, եւ զգացական թելերը կարծես քրջացած էին անակնկալին ածած սարսուռէն :

Զէ, դժբախտ Կիրակի էր :

Ճաշարան մտան աշակերտուհիները: Ինչ ախորժակով կ՚ուտէին ամէնքն ալ: Սալորչիրով միս..., Արեգնազը ինչքան կը սիրէր այս կերակուրը, բայց չկերաւ, սիրտ ունէ՞ր որ ...: Շուշիկը քանի մը պատառ ծամծմեց ու կանգ առաւ, Արեգնազը չէր ուտեր, չկերաւ Շուշիկն ալ :

Ճաշը վերջացաւ, աշակերտուհիները թափեցան բակը: Նորէն ժխոր ու ճիչ: Ամէն մէկ Կիրակի, ճաշէն վերջ աշակերտուհիները ազատ էին, կրնային հրաման առնել, այցելել իրենց ազգականներուն, կամ ծանօթներուն, կամ մտնել ընդունելութեան սրահը ու հոն տեսակցիլ դուրսէն եկողներուն հետ :

Շուշիկն ու Արեգնազը ծանօթներ կամ ազգականներ չունէին ոչ Այգեստանի, եւ ոչ քաղաքի մէջ: Ի՞նչ ընէին, քաշուեցան իրենց ննջասենեակը, նստեցան իրենց մահճակալներու վրայ, Արեգնազի ցաւը Շուշիկինն ալ էր: Երկուքն ալ լուռ էին ու տրտում: Անցաւ ժամ մը: Յանկարծ

— Արեգնազ Խազալեան

ձայն մը հնչեց ննջարանի նրբանցքէն .

Արեգնազը կը կանչէին: Ընդունելութեան սրահէն հերթապահ աղջկան ձայնն էր: Արեգնազը ճանչցաւ այդ ձայնը, բայց տեղէն չշարժեցաւ: Դրան առջեւը ցցուեցաւ Շուշիկը ,

— Ի՞նչ կայ, Արուսեակ , հարցուց :

— Ո՞ւր է Արեգնազը :

— Հոս է, ննջարանը :

— Ըսէ որ վար իջնէ, հիւր ունի: Արեգնազը կը լսէր խօսակցութիւնը :

Հիւր ունի, ո՞վ էր արդեօք այդ հիւրը, մայրը գիւղէն եկած չըլլա՞յ, միթէ...: մի՞թէ Տիգրանն է:

Արեգնազը վար իջաւ Շուշիկին հետ: Հիւրասրահին մէջ շատ բազմութիւն կար, կը խօսէին կը խնդային: Ժխոր, իրարանցում եւ անվերջ խօսակցութիւն: Ծանօթներ ու անծանօթներ, սովորական եւ անճանաչ դէմքեր: Արեգնազին հի՞ւրը, ո՞վ պիտի ըլլար անիկա: Վարանքով եւ տրտումերես մտան հիւրասենեակը, բայց լեցուեցան բերկրանքի անօրինակ զգացումով ... դտան Տիգրանը ..., բայց քովը նստող կինը ո՞վ էր :

— Ա՜, Տիգրան, դո՞ւն ես ... :

— Ես եմ, բուն ինքը, Կանաչենց Տիգրանը :

— Տիկինը ո՞վ է :

— Տիկին Արմիկը, իմ ընկերներէս մէկուն, Խաչիկին մայրն է, եկուր քեզ ծանօթացնեմ :

Արեգնազը ձեռքը երկարեց տիկին Արմիկին, քաղաքավարօրէն թոթուեց ,չշնչելով.

— Բարի եկաք, Տիկին:

— Բարով տեսանք, աղջիկս:

— Այս ալ իմ ամենէն մտերիմ ընկերուհիս է, կը կոչուի Շուշիկ, շատ կը սիրեմ զինքը:

Արեգնազ Շուշիկը ծանօթացուց Տիկին Արմիկին եւ Տիգրանին :

Շուշիկը իր կարգին յարմար վայրկեանին թօթուեց Արմիկի եւ Տիգրանի ձեռքերը: Ուրախ էին Արեգնազը ու Տիգրանը, անոնց դէմքերուն վրայ՝ արեւ կար՝ իսկ սրտերնուն մէջ, բերկրութիւն, երջանիկ էր նաեւ Շուշիկը՝ իր ընկերուհիին երջանկութիւնը տեսնելով:

Խօսակցութիւնը սարէն–ձորէն՝ իբրեւ նախաբան: Լուրեր՝ գիւղէն, Արեգնազի մօրմէն, Ռէս Սանոյի տունէն, Սլոյէն , հարսնիքներէն, նշանտուքներէն, ծնածներէն, մեռածներէն ... Եւ՝ անբարբառ խօսակցութիւն Տիգրանի ու Արեգնազի խռովալից սիրտերուն: Պայծառ նայուածքներու շարժ, յօնքերու տագնապոտ ելեւէջ եւ սիրոյ ցոլարձակում: Ժպիտ մարմարուն աչքերու անհանդարտ խաղ եւ սիրալիր բառերու տարափ...:

Ճմրթկած թուղթի մը կտորը՝ Տիգրանի ձեռքէն զգուշութեամբ կը սահի Արեգնազի գողնոցին գրպանը ...:

(Շար.)

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

Թիւնը, բայց չուզեց, որպէսզի բանակը չպառակտի։ Եւ աւելցուցեր է.— «Ես պատրաստ եմ արիւնս թափելու յանուն Սուրիոյ մեծութեան եւ ամբողջութեան։ Այդ պատճառով, եւ արիւնահեղութենէ խուսափելու համար, հրաժարականս կը յանձնեմ Սուրիոյ ժողովուրդին որ նախագահ ընտրեց զիս եւ իր Թանկագին վստահութիւնը յայտնեց ինծի»։

Կը հաստատուի թէ ապստամբութեան գլուխն անցած էին արեւելեան, արեւմտեան եւ հարաւային զօրաբաժիններու հրամանատարները, որոնք շատոնց դժգոհ էին անկեալ դիկտատորին բռնութիւններէն եւ մանաւանդ ճէպէլը Տրիւզի դէմ կատարած գործողութիւններէն։

ՀԻՆԳ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄ ՀԻՆԳ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Հինգերորդ յեղաշրջումն է որ տեղի կ'ունենայ Սուրիոյ մէջ, հինգ տարուան ընթացքին։

Այսպէս։ 1949 Մարտ 30ին գնդ. Զայիմ ինքզինքը դիկտատոր կը հռչակէր, աջակցութեամբ գնդ. Հինաուի, Շիշէքլիի եւ Քալլասի։ Օգոստ. 14ին գնդ. Հինաուի գնդակահարել կուտար Զայիմը, որ մանչալութեան բարձրացած էր, աջակցութեամբ Շիշէքլիի եւ Քալլասի։ Դեկտ. 19ին գնդ. Շիշէքլի ձերբակալել կուտար զօր. Հինաուին որ պիտի սպաննուէր 1950 Հոկտ.ին, իր աքսորավայրին մէջ։ 1950 Նոյ. 28ին գնդ. Շիշէքլի կը գրաւէր իշխանութիւնը, անուանապէս վարիչ նշանակելով գնդ. Ֆաւզի Սլօն։ Եւ վերջապէս 1954Փետրուար 25ին ինքն ալ կ'իյնար, զինուորական ապստամբութեամբ մը որ կազմակերպուած էր Հալէպի մէջ։

× Անգարայի մէջ գոհունակութիւն կը յայտնեն Շիշէքլիի անկումին առթիւ, դիտել տալով թէ անոր օրով միշտ կ'արծարծուէր Իսքէնտէրունի խնդիրը։ (Սուրիա երբեք համակերպած չէ այդ շրջանին բռնագրաւման)։

ՈՏՔՈՎ ԱՆՑԱՆ ՎՈՍՓՈՐԸ

Վոսփորը քալելով անցան, Փետրուար 26ին, շատ մը բնակիչներ, ինչ որ տեսնուած չէր հազար տարիէ ի վեր։ Սեւ ծովէն եկած սառնակոյտեր դիզուած էին Վոսփորի կեդրոնը, տեսակ մը կամուրջ կազմելով եւրոպական եւ ասիական ափերու միջեւ, աւելի քան վեց հարիւր մեթր հեռաւորութեան վրայ։ Սառնակոյտերը մինչեւ Մարմարա եւ Տարտանէլ հասած էին։

Նոյն օրը երեք օտար բեռնանաւեր պաշարուեցան սառոյցներէն, Վոսփորի մուտքին առջեւ, երկու օր անշարժութեան դատապարտուելով։ Նաւավար մը խեղդուեցաւ երբ կը փորձէր միւս ափը հասնիլ լողալով։ Պոլսոյ նաւահանգստին մէջ վտանգ չկայ։ Կը կարծուի թէ սառնակոյտերը պիտի անհետանան չորս հինգ օրէն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութիւնը Մարտ 8ին պիտի յետաձգուի, ինչպէս յայտարարեց եւմտական նախարարը։ Տակաւին պաշտօնական որոշում տրուած չէ։

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ գործադուլը մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի Սենտիքաներուն համար։ Մասնակցած են դասախօսները եւ դասատուները 90 առ հարիւրը, սկսելով համալսարաններէն։

ԵՐԿՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ սպաներ քարկոծուեցան Հանովերի մէջ (Արեւմտեան Գերմանիա), լեհ եւ ռուս տարագիրներուն կողմէ, որոնք կը փորձէին տապալել անոնց կառքը։ Անգլ. ոստիկանութիւնը անմիջապէս օգնութեան հասաւ։ Սպաներուն պարտականութիւններէն մէկն էր հարցնել տարագիրներուն թէ կ'ուզե՞ն հայրենիք վերադառնալ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը, Չերւենքով, ճառ մը խօսելով համայնավար կուսակցութեան համագումարին բացման առթիւ, յայտարարեց թէ քաղաքական բանտարկեալները մեծ մասով ազատ արձակուած են։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ պէտք չէ տկարութեան նշան համարել այս շնորհը, այլ հաստատումը կառավարութեան ուժին։ Յետոյ խստօրէն քննադատեց հողագործական արտադրութեան պատասխանատուները, ըսելով որ շատ ետ մնացած են։

ԿՈՐՍՈՒԱԾ

Անցեալ Կիրակի Սեբաստացիներու գիշերը սրահին մէջ կորսուած է ոսկիէ զարդասեղ մը։ Ընտանեկան յիշատակ մը ըլլալուն կը խնդրուի գտնողէն իր հասցէն իմացնել վարչութեան։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէին։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։

Բացումը կը կատարէ Իսկի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբը։ Կը նախագահէ՝ ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Կը խօսի Հայաստանի Փրկութեան Կոմիտէի անդամ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

Կ'երգեն եւ կ'արտասանեն Նոր Սերունդի ընկերներէն Մ. Պօղոսեան, Մ. Գարակէօզեան, Ժ. Տէրտէրեան։

Հանդէսէն վերջ խնջոյք, առատ «պիւֆէ»ով։ Մուտքը ազատ է

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի մէջ, Փետրուար 28ին, կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Արիներու եւ Արենոյշներու։ Գլխաւոր դերակատարներն են՝ նախկին Արիներէն Պ.Պ. Մակարեան, Օ. Ճարայեան, Կ. Յարութեան, Ս. Թոքաթլեան եւ խմբապետուհիներ՝ Ալ. Յարութիւնեան, Մ. Աշճեան։

ԱԽԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻԻԸ

Յայտագիր։ մարզանք, պարեր, արտասանութիւններ՝ (Վարդանին նուիրուած) եւ բուրգերու կազմութիւն։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ։

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին։ Սանթրը Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ)։

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ։

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ Բարեկենդանի առթիւ

6 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 53 ռիւ Կրինեան։

ՕՐՔԷՍԹՐ ԷՏԻ ԹՈՒՌՆԷԼ

Հայկական պարեր, աշուղական երգեր, դաշնակ, երգ, արտասանութիւն։

Խումբ մը հայրենակիցներ պիտի պարեն Կարնոյ ընտիր պարերը։ Կը նուագէ Պ. Թորգոմ, կ'երգեն եւ կը պարեն Տէր եւ Տիկին Գիզօ, Պ. Պարոյր կ'երգէ եւ կը նուագէ աշուղ Ջիւանիէն եւ Սայաթ Նովայէն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մուրատեան վարժարանին մէջ

28 Փետրուար, կիրակի, ժամը ճիշդ 15·30ին։

Ա. ՄԱՍ.—

ԱՆԻԾԵԱԼԸ

Ընտանեկան տրամ բեմադրուած Շիլլէրի «Աւազակներու» հետեւողութեամբ։

Երեք արար եւ վեց պատկեր

Բ ՄԱՍ.—

LA FAUSSE MONNAIE

Comedie en un acte de G. d'Hervilliez

Գ. ՄԱՍ.—

LE DIABLE ROUGE

Operette en un acte de P. Denéchau

26 Rue Troyon, Métro Pont de Sèvres.

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Խաչ հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, առտուն ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ գերապայծառ Կարապետ Վ. Ամատունի։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մարտ 7ի կիրակի, ժամը 3ին Փոն տը Շէրիւի յունական թատերասրահին մէջ, (Բէվէյլ)։ Հովանաւորութեամբ Վալանսի հոգեւոր հովիւ ՍԱՀԱԿ ՔՀՆՅ. ՊԱՊԻԿԵԱՆի եւ ի ներկայութեան Պ. Քաղաքապետին։

Կը ներկայացուի Ս. Էքմէքճեանի ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏԸ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ զաւեշտը։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը 100 Փրանք։

ԱՐԱՐԱՏ ԲԱՐՁՐԱՑՈՂ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱԻԱԽՈՒՄԲԸ

Կը ներկայացնէ իր քաշած շարժանկարները, երեքշաբթի 2 Մարտ, ժամը 21ին, Շայենոյի պալատին մէջ (Թրոքատէրօ)։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 Փրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 Փրանք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 Փրանք։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 Փրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ։

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի քէսիթալը

7րդ յայտագիրը

Bien Tempéré en Mi Bémol Majeur

SALLE CHOPIN-PLEYEL

252, Fg. St. Honoré

Métro. Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց որբախնամ մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տ. Կարմիրեանի մահուան առթիւ Տիկին Ճէվահիրճեան եւ զաւակներէն 5000 Փրանք։ Տիկին Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ Պ. Որբերեանէ հազար Փրանք, Փրոֆ. Ա. Զաքրեանի մահուան առթիւ Պ. Պ. Տէրվիշեանէ, Թադէոսեանէ, Սէֆէրեանէ եւ Հոտաղեանէ վեց հազար Փրանք։

× Կ. Խաչի Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Փրանք Պ. Սիմոն Չիլինկիրեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Անժէլ Սրմաքէշեանի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազգասէր Որբախնամ Միութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մ. Հրաչեանէ երկու հազար Փրանք, ողբացեալ վաղամեռիկ (Ժան) Յովհաննէս Մուրատեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը։ Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն։ 900·000 Փր.։ Հեռախօսել՝ GOB. 05-63

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը՝ քովնտի աշխատանոցով եւ չորս բնակելի սենեակներով։ Փափաքողները դիմեն ԻՍՄԻՏԵԱՆԻ, 60, Ավընիւ Սէն Ժիւսթ, Մարսէյլ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

MATCH DE FOOTBALL, U. J. A. D'ALFORTVILLE

Ալֆորվիլի մարզական Իւ. Ժի. Ա. Միութիւնը ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս կիրակի օրուան գնդակի մեծ մրցումին, որտեղի պիտի ունենայ ժամը 13·15ին Սէնթ Ուէնի Սթատ տը Փարիի մէջ, (մեթրօ Փորթ Քլինեաքուր)։

Կը մրցի ՌԵՏ – ՍԹԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԱՄԱԹԷՕՐՆԵՐՈՒ ԽՈՒՄԲԻՆ ԴԷՄ։

Վարագոյրը կը բացուի Իւ Ժի Այի մրցումով։

★ L'UNION DE LA JEUNESSE ARMENIENNE d'ALFORTVILLE attire votre attention sur le match de football qu'elle va disputer Dimanche 28 Février a 13 h. 15 contre la 1e amateur du Red Star, en lever de rideau du match professionnel Red Star - Cannes au Stade de Paris a St. Ouen.

Ce match compte pour la 1e place du classement en Promotion d'Honneur, nous vous prions de venir nombreux les encourager.

LE COMITE DE L'U. J. A.